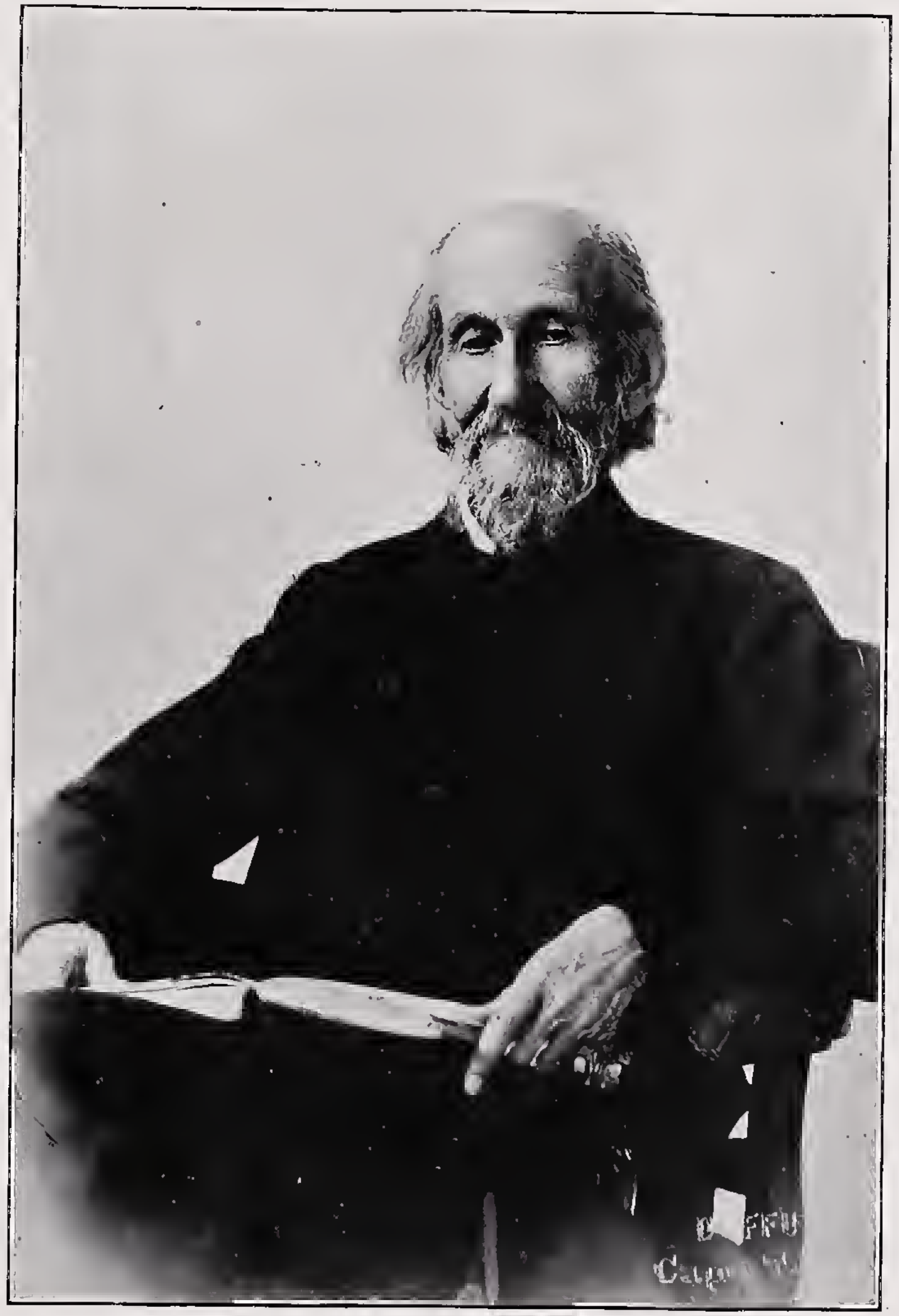
ONS
KERK ALBUM

Ons kerk album van
hollandsche
kerken en leeraren.
Opgedragen aan de
Moderaturen van de
verscheidene Synoden. de

DR. ANDREW MURRAY, M.A., D.D.

DEZE alom bekende en beminde oude Vader werd te Graaff-Reinet geboren, 9 Mei, 1828, zijnde hij de tweede zoon van godzalige ouders, Ds. Andrew Murray, Sr., en Maria Stegmann. Op tien-jarigen ouderdom werd hij met zijn ouderen broeder, John, naar Schotland gezonden, om aldaar aan het Marischall College, Aberdeen, zich te bekwamen voor het leeraars ambt. Zijne tante, Mev. Dr. J. Murray, oefende op beide hare neven een gezegenden invloed uit. Na den graad van M.A. verworven te hebben, begaf hij zich naar Utrecht, om in de theologie te studeeren. Daar was hij meteen populair, had een ruimen vriendenkring, en studeerde met buitengewonen ernst. In het Vaderland teruggekeerd, op 20-jarigen ouderdom, maakte zijne bezielde prediking van stonde aan grooten opgang. Op 12 Maart, 1849, werd hij aangesteld als predikant van Bloemfontein; was feitelik de bisschop-generaal van de Transgariep; en bestond zijne uitgestrekte parochie uit Vrijstaat, Transvaal en Natal. Hij maakte zonder verzuim kennis met de verstrooide geloofsgenoten, en doopte, terwijl hij het Evangelie predikte en de Sacramenten bediende, in zes weeken tijds over de 600 kinderen. Zelfs op staatkundig gebied werd zijn invloed gevoeld, toen hij met Dr. Fraser en Kommandant Cornelius de Villiers, als afgevaardigde door het publiek benoemd werd, om in Downing Straat te pleiten dat de Britsche Regeering hare hand niet van den Vrijstaat zou onttrekken; hoewel zulks mislukte en de Vrijstaat een onafhankelijke republiek bleef. In 1852 ondernam hij andermaal, op last der Synode, met zijn zwager, Ds. J. H. Neethling, een lange rondreis in de Transvaal, welke met moed, geestdrift en zegen volbracht werd in het land der voortrekkers.

Zoo nam hij spoedig de voorplaats onder de predikanten der Kerk. In 1857, was hij mede werkzaam aan de stichting van de Kweekschool, en werd benoemd als lid der eerste Zending Commissie. Hij heeft groote dingen gedaan voor de Zending Als Moderator, heeft Dr. Murray aan de Ned. Ger. Kerk van Zd. Afrika, uitstekende diensten bewezen. Hij werd als zoodanig gekozen in 1862, toen de Burger en Kotzé zaak zoo veel

opspraak baarde. Hij pleitte niet alleen met meesterlijke bekwaamheid bij het Hooge Gerechts Hof in de Kaap Kolonie, toen de Kerk het moest ontgelden; maar ging het appèl bij den Geheimen Raad in Engeland behartigen, hoewel ook dit niet slaagde. Toen hij, voor de eerste keer, Moderator werd, was hij slechts 32 jaar: hij diende als zoodanig zes malen achtereen in de Synode, en toen hij verzocht om toch verschoond te worden, en men inwilligen moest, ontving hij van de leden een gouden horloge ten geschenke.

Zijn eerste standplaats was Bloemfontein, de tweede Worcester, de derde Kaapstad, en de laatste Wellington. De Transgariep heeft aan hem te danken organisatie; Worcester eene rijke opwekking; Kaapstad de Jongelieden Vereeniging, en Goede Hoop Meisjes School; Wellington het Zending Opleidings Instituut, Hugenoten Meisjes School, en College. Hij heeft van alle dezen het fondament gelegd en aanhoudend den stoot gegeven, en bleef tot aan zijn dood innig belangstellen in alle werkzaamheden der gansche Kerk. Op zijn ouden dag heeft hij zeer veel gedaan aan speciale diensten door geheel het land. Hij is een beroemde schrijver van godsdienstige boeken geweest; en zijne vele geschriften worden, niet alleen in Zuid Afrika, maar ook in Engeland, Amerika en elders door duizenden gretig gelezen, en over en over vertaald in meer dan het Hollandsch en Engelsch. Zijn leven, in het kort tezamen gevat, kan met het drie-voudig snoer worden gebonden van *veelzijdigheid, ernst en geloofsmoed*. Zijne laatste dagen waren gelijk aan de ondergaande zon, die helder schijnt aan de kimme, hoewel hij ook in zijn veelvuldig leven door zwakheid, krankheid en ongelukken, met zijne vrome gade, Emma Rutherford, die hem vooraf gegaan is, wolken kende, die zachte schaduw wierpen op den wandel van dezen Vorst in Israël. In den ouderdom van bijna 90 jaren riep zijn Meester hem om de kroon des levens te ontvangen. Hij stierf, na eenige weeken ongesteld te zijn geweest, op 18 Januari, 1917, in zijne eigene woning, Sunnyview, te Wellington. Zijne laatste woorden waren: Bidt voor de Kerk, Bidt voor het Volk. Hij ligt begraven binnen het traliewerk van de Kerk, waar hij het Evangelie over de 40 jaren heeft gepredikt.

"Hoe liefelijk zijn Uwe woningen,
o, Heere der heirscharen!"

ONS KERK ALBUM

VAN

HOLLANDSCHE KERKEN EN LEERAREN.

Opgedragen
Aan de Moderaturen van de verscheidene
Synoden, de Kerkeraden, en Gemeenten in
Zuid Afrika.

"DIE GEACHT WAREN PILAREN TE ZIJN"

INHOUD.

FAMILIE STAM-BOOM,

waarop, van beneden naar boven, de bezitter van dit Album zijn naam en de namen zijner voorouders, tot zijne klein kinderen toe, taksgewijze kan of laten inschrijven.

De Kinderen van __________

	Volle naam van het Kind.	Geboren.		Gedoopt.		Aangenomen.		Huwelijk.		Overleden.	
		Waar.	Datum.	Waar.	Datum.	Waar.	Datum.	Waar.	Datum.	Waar.	Datum.
1											
2											
3											
4											
5											
6											
7											
8											
9											
10											
11											
12											
13											
14											
15											
16											
17											
18											
19											
20											

HUWELIK REGISTER.

Van het Huisgezin van ....

No.	Volle namen en Toenamen.	Gehuwd.		Door Wien.	Aanmerkingen.
		Wanneer.	Waar.		
1					
2					
3					
4					
5					
6					

IN MEMORIAM.

Ter Gedachtenis van

Ter Gedachtenis van

Ter Gedachtenis van

Ter Gedachtenis van

Ter Gedachtenis van

DANKBETUIGING.

HET is met biezonder veel genoegen dat wij, mits deze, onze innige dank kunnen toebrengen aan alle Predikanten van al de Hollandse Kerken, die zo geredelik aan ons verzoek voidaan hebben om ons in staat te stellen dit kostelik Gedenkboek het licht te doen zien.

Wij hebben niet alleen prachtige fotos van kerkgebouwen en schone potretten van Leraren ontvangen, maar, met zeer enkele uitzonderingen, werden wij door hen voorzien van korte en doelmatige historiese schetsen.

Ook andere vrienden en vriendinnen hebben ons gulhartig de portretten van oude kerken, overledene en emereti leraren ten gebruike geleend, en zelfs als geschenken gegeven.

Aan al onze mede-werkers, en bij name, aan Eerw. A. Dreyer, wiens alom bekende en lezenswaardige uitgaven, welke ons tot dienst zijn geweest, en aan Ds. Gustav Radloff, die ons trouw bijgestaan heeft met het redigeren van schetsen, drukken wij tevens ons dankbare verplichting uit voor de hulp ons aldus verleend.

Wij vergeten ook niet de verschillende afnemers, die ons hetzij *gratis* of tegen kleine vergoeding, de fotographieën van predikanten, kerkgebouwen, enz., bezorgd hebben, en bij name, Duffus, Kaapstad, Gebroeders Deale, Bloemfontein, Zadik & Co., Kaapstad, A. Elliott, Kaapstad, Husemeyer, Pretoria, en anderen.

Ds. G. A. MAEDER, B.A. DE HR. C. ZINN.

Het ware ons onmogelik geweest om dit kostbaar en moeilik werk te ondernemen, hadden niet enige welgestelde vrienden ons finantieel bijgestaan, welke vrienden niet gaarne hunne namen genoemd willen hebben.

Tot zo verre hebben de intekenaren, waaronder ook ettelike Engelsen, ons boven verwachting ondersteund, daarom vertrouwen wij dat niet alleen de leden der verschillende kerken ons verder bijstaan zullen, maar dat ook het geheel publiek van Zuid Afrika de kans waarnemen zal, om zich eksemplaren te verschaffen van dit prachtwerk, dat behoort te zijn in alle pastorieën, publieke inrichtingen en in elk huisgezin; want dit boek is een Gedenkteken van de geschiedenis van Volk zowel als Kerk, en zal het nageslacht voortaan en altijd dienen.

De zegen van de Voorvaderen, die ons deze erfenis hebben nagelaten, rustte op hunne nakomelingen.

G. A. MAEDER, B.A., V.D.M.

C. ZINN.

Kaapstad, 1917.

Kaap Provincie

HISTORISCHE SCHETS VAN DE NED. GER. KERK IN ZUID AFRIKA:

DE MOEDER KERK IN DE KAAP PROVINCIE.

[*Door Eerw. A. Dreyer en de Redactie.*]

De Ned. Ger. Kerk van Zuid Afrika kan beschouwd worden te beginnen met de stichting der Kolonie zelve. Dit gebeurde in April 1652. Het was op den 6den dag van die maand dat Johan van Riebeeck hier aan wal stapte met een kleine Hollandsche volkplanting van nog geen honderd zielen onder zijn bestuur. Twee dagen later vergaderde hij den Raad, die hem bijstond; in het gebed toen opgezonden komt deze zinsnede voor: "Mogt Uwe ware Christelijke Leer onder de brutale (d.i. woeste) inwoners van dit land bekend worden." Op dien dag dus werd de Christelijke godsdienst in Zuid Afrika ingevoerd.

Dadelijk werden er godsdienstoefeningen gehouden in een van de vertrekken van het algemeene fort, dat op de parade net achter het tegenwoordig postkantoorgebouw was opgeworpen. De ziekentrooster, Willem Barent Wijlandt, hield dezelve, terwijl predikanten, die op reis naar Oost Indië de Kaap aandeden, de bondzegelen van Doop en Avondmaal van tijd tot tijd bedienden. In 1656 werd de gemeente van de Kaapstad gevestigd, welke echter eerst 9 jaren later, in 1665, haar eersten leeraar ontving uit Nederland in den persoon van Johannes van Arckel. Zijne diensttijd was zeer kort, daar hij reeds op 5 Januari 1666 overleed.

Langzamerhand breidde de kleine kolonie zich uit, en met haar ook de Kerk. Te Stellenbosch werd in 1678 eene gemeente door Ds. Johannes Overney, van de Kaapstad, en te Drakenstein (later Paarl) eene andere, in 1688, opgericht. De laatste werd gevormd door de Fransche vluchtelingen. Zij vestigden zich in de streken van Drakenstein (de tegenwoordige Franschehoek) en Stellenbosch, en werden bearbeid door hun geestelijken leidsman, Ds. Pierre Simond. Deze Hugenoten waren een groote aanwinst wegens hun standvastig karakter en kennis van landbouw, wijn- en olijventeelt. Veel van de godsvrucht, welke men thans nog in ons land vindt, is een erfdeel van deze vrome vaderen, die om hun geloof, door de Roomsche Kerk vervolgd, uit hun land waren gevlucht, en eerst schuilplaats vonden in de Nederlanden; van waar zij door de Staten Generaal werden uitgenoodigd om uitkomst te zoeken in zonnig Zuid Afrika.

De weinige inwoners der Kolonie, wier getal in 1726 niet grooter was dan zoowat 3,000 zielen, verspreidden zich gestadig over het land. In de achttiende eeuw waren er slechts vier gemeenten gesticht, n.l. die van Waveren (Tulbagh) in 1743; van Zwartland (Malmesbury) in 1745; van Graaff-Reinet in 1790, en van Swellendam in 1798. Daarna was de groei veel sneller, en toen de Synode, in 1824, bijeen kwam was het getal parochieën verdubbeld.

Van hare stichting af stond de Kerk ten lande onder het bestuur van de Klassis (Ring) van Amsterdam, en dit bleef zoo voortduren voor zeer langen tijd. Men kan begrijpen hoe moeilijk en gebrekkig het ging om door een lichaam bestuurd te worden, dat op zulk een afstand was. Reeds in 1710 en '11 voelden de leeraren de noodzakelijkheid van eene algemeene Kerkvergadering bijeen te roepen, bestaande uit afgevaardigden van de reeds gevestigde gemeenten; maar wegens tegenstand in het Moederland, moest de zaak vooreerst worden opgegeven.

Gelukkig kwam er een einde aan dezen benarden toestand van zaken, toen na de eerste Engelsche occupatie door "Commissaris Generaal," J. A. de Mist, een "Kerkorde" werd uitgevaardigd (1804). Tot op dien tijd was de Kerk, in beginsel ten minste, bestuurd door de oude Kerke-ordening van de Synode van Dordrecht (1618-19). De nieuwe kerkorde, welke zij kreeg, onderwierp haar des te meer aan de plaatselijke regeering. Zij mocht Synode houden, doch de besluiten werden onderworpen aan de goedkeuring van 't gouvernement. Toen de Kaap, in 1806, voor goed een Engelsche bezitting geworden was, kon natuurlijk de betrekking met de moederkerk in Nederland niet op dezelfde wijze blijven voortbestaan.

Na lang sukkelen kreeg men, in 1824, van de nieuwe Regeering verlof om een algemeene vergadering te houden. Op deze eerste Synode, gehouden te Kaapstad onder voorzitterschap van Ds. J. C. Berrange, worden bepalingen opgesteld voor het bestuur der Kerk, welke in 1842 herzien en verbeterd werden. In het jaar dat volgde, vaardigde de Regeering een Ordonnantie uit, waarbij de Kerkorde van De Mist herroepen werd en de Kerk volledigheid verkreeg om hare eigene zaken, zonder inmenging van den Staat, te regelen. Van dien datum staat zij dus bekend als de "*Nederduitsche Gereformeerde Kerk in Zuid Afrika.*" Vroeger werd zij Gereformeerde Kerk, soms ook Hervormde Kerk genoemd. De Kerkorde van De Mist spreekt van het Hervormde Kerkgenootschap.

Sedert dien tijd ging het met de Kerk merkbaar, doch nog altijd langzaam vooruit. Een voornaam bezwaar bleef steeds het groot gebrek aan predikanten. Men had reeds lang de noodzakelijkheid gevoeld van eene eigene inrichting ten lande ter opleiding van leeraren: daar men zich tot hiertoe beholpen had met predikanten die in Holland hadden gestudeerd, of van Schotland waren ontboden. Zoo ontstond van lieverlede de Theologische Kweekschool te Stellenbosch in 1859. (Zie Kweekschool.)

Gedurende 1860 tot 1872 was de Kerk gewikkeld in een zwaren strijd met het liberalisme, dat zijn kop wilde uitsteken, maar toch bij tijds geknuikt werd. (Zie schetsen Darling en Hanover). De Kerk won niet bij de aardsche rechtbank, en werd daardoor in provinciën verdeeld, doch zij is zuiver evangelisch gebleven. (Zie Voorwoord Vrijstaat). Later kwam de afscheuring dergenen die zich louter Gereformeerd noemden, en ook de verdeling in drie kerken die toch zusterlijk zijn gebleven (zie Voorwoord Transvaal). Na gesukkel, strijd, doch nooit helemaal kwijnen, leeft, groeit en bloeit de Hollandsche Protestantsche Kerk van Zuid Afrika, en is zij de Kerk in de wereld die, vergelijkenderwijze gesproken, thans het meest doet voor de Zending in drie deelen, de Buitenlandsche, de Binnenlandsche en Inwendige Zending. Dit blijkt uit de schetsen opgesteld door de herders en leeraren die met hun 400 tot 500 steeds arbeidzaam zijn in den wijngaard des Heeren. Ons geliefd Hoofd en Heer zit aan de rechterhand van de majesteit Gods en beschudt en behoedt dat gedeelte van Zijn koninkrijk, dat Hij in Zijne wonderlijke Voorziening gesticht heeft in het zonnig zuiden van het donkere Vasteland, waarop de Hollandsche bevolking voet heeft gezet, en zijn Volk, Kerk en Taal wenscht te behouden. En zoo heeft men het recht, tot welke sectie van de Gereformeerde of Hervormde Kerk men ook behoore, te zingen:

"Houdt Christus zijne Kerk in stand
Zoo mag de Hel vrij woeden."
en
"Zoo zoo zien wij het Godsrijk komen,
't Koom steeds meerder elken dag."

KAAPSTAD.

Ned. Ger. Gemeente.

Door Ds. A. I. Steytler.

Ds. J. SPIJKER.

DE Gemeente Kaapstad werd opgericht in het jaar 1665, dus 252 jaar geleden.

De diensten werden eerst in het Fort gehouden. Slechts 15 Lidmaten woonden de eerste Avondmaals viering bij.

Weinige maanden na de komst van den eersten Leeraar Ds. Johan van Arckel in het jaar 1665, bestond er behoefte aan een grooter gebouw. Men vestigde zijne aandacht op een timmerloods of plankenhuis dat buiten het fort op het plein stond, en besloot dat tot eene kerk te gebruiken. Dat had men van eenen steenen voorgevel laten voorzien en ook eenen steenen vloer daarin doen leggen.

In dat gebouw werden de diensten des Zondags eenige jaren geregeld gehouden.

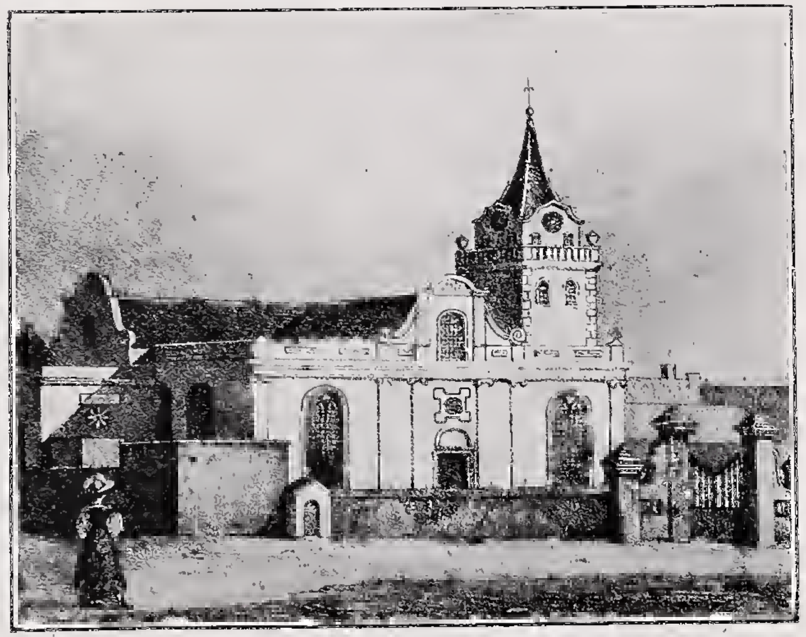
De Gemeente nam inmiddels bij den dag toe, en weldra werd de behoefte gevoeld aan eene grootere plaats der zamenkomst. Men ging dan ook er spoedig er toe over om een fondament voor eene Kerk te leggen, en dat wel op hetzelfde terrein waar de Groote Kerk thans staat, dat was in het jaar 1678. Doch, op welke reden is onbekend moest het werk gestaakt worden.

Men verhuisde toen naar eene groote zaal in het Kasteel, alwaar 26 jaar lang dienst werd gehouden.

In 1695 arriveerde alhier Ds. Petrus Kalden. Hij was grootelijks bevriend met den Gouverneur toen ter tijd: Willem Adriaan van der Stell, en bewoog dezen in

HET KASTEEL, DE CAT.

OUDE KERK, KERK PLEIN.

December van het jaar 1700, een nieuw fondament te leggen, daar het oude te klein bevonden werd voor de sterk aangroeiende gemeente. Dat geschiedde op hetzelfde terrein. Met het bouwen werd een begin gemaakt in 1701 en de Kerk voltooid in 1704. De toren werd echter eerst later aangebouwd. De kosten uitgelegd beliepen de som van £2,500, eene groote som voor die dagen. De Gemeente droeg echter hiertoe niets bij, daar het geheele bedrag uit het fonds der Diaconie werd gevonden, dat echter voor een geheel ander doel in den loop der jaren was bijeengebracht! Hoe dit Kerkgebouw, het eerste in Zuid Afrika opgetrokken, er uitzag, is te bezien in de Consistorie Kamer der Groote Kerk, alwaar er eene zeer goede prent van, aan den wand hangt. Men vindt er eene goede beschrijving van, in de Wets "Beknopte Geschiedenis van de Ned. Hervormde Kerk," bladz. 39.

Twee en zeventig jaar werd deze Kerk gebruikt, doch het getal Lidmaten was zoo zeer toegenomen in dezen tijd, dat veelen geene zitplaatsen konden verkrijgen; en in het jaar 1778 besloot men de Kerk te vergrooten. Dat was de eerste vergrooting. Men ging terstond aan het werk. Het dak dat van riet was werd door een ander vervangen, van wege den slechten toestand waarin het zich bevond; de muren werden wijder uitgezet; en reeds in 1781 was het werk voltooid.

DR. S. P. HEYNS.

KAAPSTAD—*(vervolgd.)*
GROOTE KERK.

Dr. A. Faure.

Ned. Ger. Kerk, Adderley Straat.

Dr. J. J. Kotze.

Ds. G. W. Stegmann, Jr.

De oude preekstoel werd uitgenomen en een prachtige daarvoor in de plaats gesteld. Hij werd vervaardigd door den heer Antonie Anreith, een Duitscher van geboorte. Die was van Indisch hout vervaardigd, en mag waarlijk een kunstig gewrocht genoemd worden, en zou een sieraad zijn voor eenige kerk ter wereld. Die heeft £663 gekost.

Deze Kerk heeft £4,000 gekost. Ook dit bedrag werd uit het fonds der Diaconie goedgemaakt.

Zes en veertig jaren daarna was er weer sprake van de Kerk te vergrooten. De Gemeente was aangegroeid tot 5,303 lidmaten! Het was in het jaar 1835 toen er ernstig over gesproken werd om tot eene zoodanige vergrooting over te gaan. In Mei 1836 werden plannen aan den Kerkeraad voorgelegd door den heer J. Schutte, Architekt, en den heer Aanhuizer, Bouwheer. Die werden goedgekeurd en men besloot terstond tot de vergrooting over te gaan. Op den 15den Februari 1837 werd het fondament gelegd. De muren werden afgebroken. Een nieuw dak gelegd. Slechts dat deel waar de toren stond bleef onaangeroerd; zoodat men bijna een nieuw gebouw verkreeg. Met het bouwen ging het zeer voorspoedig, want op den 31sten Januari 1841, was het groote werk voltooid en ingewijd. De Gemeente had intusschen vergaderd in de Luthersche Kerk, Strand Straat, die zeer goedgunstiglijk door den Kerkeraad ten gebruike gegeven werd na afloop van den morgen en middag dienst. Zij vergaderde van 12 tot 2, en van 6 tot 8.

De uitgaven beliepen de som van £22,000. Ditmaal was het geld niet getrokken uit de armen fondsen. De Gemeente had mildelijk bijgedragen, en Gods zegen had kennelijk op het werk gerust.

KAAPSTAD—*(vervolgd.)*
KERK, ADDERLEY STRAAT.

Ds. A. I. STEYTLER.

DE PREEKSTOEL.

BINNENSTE VAN GROOTE KERK.

Ds. J. P. van HEERDEN, B.A.

En zoo kreeg de Ned. Gereformeerde Kerk van de Kaapstad een groot en sierlijk gebouw ter aanbidding; een gebouw dat 2,000 zitplaatsen bevat en wilde men de banken verkleinen, voor nog 2,000 plaats zou kunnen maken. Een gebouw met geen enkel pilaar, behalve die, die de galerij moeten dragen, en met een gewelf zoo breed gespannen, als er slechts twee anderen zijn in de wereld. Werd er zulk een gebouw, zoo groot en zoo sierlijk, en met zulke dikke muren in dezen tijd opgetrokken, het zou niet gedaan kunnen worden voor minder dan £80,000, indien niet meer. De Ned. Gereformeerde Kerk moge er wel trotsch op zijn, en dankbaar dat zij zulk een pronkstuk bezit. Wij mogen er wel op zien als het "Kathedraal der Ned. Gereformeerde Kerk van Zuid Afrika."

ANNEXEN VAN GEMEENTE KAAPSTAD.
Bijvoegsel door de Redactie.

Ds. Z. J. de BEER.

WAT betreft de predikanten, die te Kaapstad gestaan hebben, vindt men hunne volle namen in den Almanak van de Ned. Gereformeerde Kerk van Zuid Afrika. Kortelijks zij het gemeld, dat de allereerste die alhier den Godsdienst waarnam, en wel in het pas aangebrachte fort, W. B. Weiland was, de ziekentrooster,

Ds. G. B. A. GERDNER,
MAHOMEDAANSCHE ZENDING.

die met den grondlegger der Kolonie, Johan van Riebeek, hier aangekomen is 6 April 1652. Verscheidene predikanten hebben daarna, op hunne reizen naar Oost Indië, alhier gedurende hun verblijf, de diensten verricht, totdat Ds. J. van Arckel, in 1665, werd benoemd.

NED. GER. KERK, WOODSTOCK.

Onder zijne opvolgers was Ds. J. Overney, later de stichter van de tweede gemeente in het land, Stellenbosch. Pierre Simond was de man die eigenlijk de leeraar was van de Fransche Hugenoten te Drakenstein, omtrent 1690. Daarna kwam Ds. H. Beck, voorvader van predikanten en geneesheeren. Na hem volgde Ds. P. van Aken, die

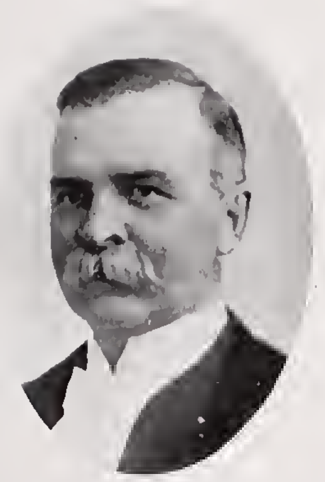
EERW. A. DREYER.

naar de Paarl ging, alwaar hij stierf in 1725. Dan volgen predikanten met nog bestaande Kaapsche namen: F. le Sueur, circa 1740; A. M. Meiring, 1743, de eerste leeraar van Roodezand (thans Tulbagh); terwijl kort daarna Ds. R. A. Weerman de Gemeente Zwartland (thans Malmesbury) stichtte, 1745; C. Fleck, Meent Borcherds, 1785;

Ds. D. S. B. JOUBERT, B.A., B.D.
SEC. BRIT. EN BUIT. BIJBEL GENOOTSCHAP.

ZEE PUNT.

Ds. F. X. ROOME.

J. A. Kuys, gestorven 1799; M. C. Vos, emeritus, 1818; J. C. Berrangé en J. H. van Manger, stichter van Graaff-Reinet, obiit 2 Mei 1842.

Er zijn nu nog oude lieden in het leven, die de eerste drie predikanten onder collegiaal systeem, zich goed herinneren; nadat ook de Bovenkerk in Breede Straat was gesticht, omdat de Gemeente nu zoo groot en sterk geworden was, dat zij zich uitbreidde naar Zeepunt en Wijnberg. Van deze leeraren der 19de eeuw mag Dr. A. Faure genoemd worden als eerste zuivere Zuid Afrikaander, die meestal de Bovenkerk bediende; dan Dr. S. P. Heijns, de eerste Kolonist die met den titel van Dr., na studie te Utrecht uit kwam; Dr. W. Robertson, die hielp Schotsche predikanten in Zuid Afrika in te voeren, gestorven 29 April 1879; Ds. A. Murray, de gewezene nestor onder de leeraren, en telg van Schotsch Afrikaansch bloed; en Ds. G. W. Stegmann, Jr., de eerste predikant uit de Theologische Kweekschool, die in Kaapstad stond.

De eerste en grootste gemeente des lands bloeidde het best omtrent 1865 tot 1870, toen zij 13,000 zielen en 6,500 leden telde. Toen Dr. Heijns uit de Groote Kerk op 31 Maart 1873, begraven werd, stond het tegenwoordig

RONDE KERKE, ZEE PUNT.

orgel nog hoog op pilaren, en waren er vele zitplaatsen onder de galerij. Van 1875 begon wat achteruitgang door verbrokkeling en uitbreiding, zoo dat er niet minder dan een dozijn arbeiders waren van 1895 tot 1915, n.l.: drie in de Groote Kerk, twee in de Nieuwe Kerk, een te Zeepunt, een te Robbeneiland, een te Papendorp (nu Woodstock), een te Observatory, en nog een te Maitland, en twee zendelingen, één in Hanover Straat en de andere in Somerset Weg. Op het ogenblik (1917) zijn er 4 predikanten, en wordt slechts in het Hollandsch gepredikt.

In verband dus met de Groote Kerk, Adderley Straat, staan nu, in orde van stichting, Hanover Straat Kerk, twee Kerkjes, één voor mannen en de andere voor vrouwen, te Robbeneiland; de Ronde Kerk te Zeepunt; het fraaie gebouw te Woodstock; en de Kerk in Somerset Weg (verplaatst van Roggebaai). De eerste predikant van Hanover Straat was Ds. J. P. van Heerden, thans hoofdleeraar van de Adderley Straat Kerk; terwijl Ds. A. I. Steytler, die lang en getrouw de Groote Kerk bediend heeft, ex-Moderator en emeritus thans is, doch nog de geliefde vader der Gemeente blijft.

Ds. J. S. HAUMAN.
ROBBENEILAND

Ned. Ger. Gemeente.

NIEUWE KERK.

Ds. A. D. Luckhoff, Sr.

TOEN drie predikanten, onder collegiaal systeem, aan de Kaapstad arbeidden in het begin van de 19de eeuw, bevond men dat de Groote Kerk in Adderley Straat te klein was geworden voor de steeds groeiende gemeente. Ds. A. Faure, die van Graaff-Reinet naar de hoofdstad was verplaatst, beijverde zich, met den Kerkeraad, om het noodig stuk gronds van de Regeering te verkrijgen, om er een tweede Kerk te bouwen. Het gelukte hun eindelijk om Kuypersplein, op aanbeveling van de Curatoren van Staatseigendom, als een geschenk van het Gouvernement te erlangen, dat behoorlijk getransporteerd werd op 2 April 1831. De gemeente werd gevraagd voor 5 jaren maandelijks "een sixpence ofte een gulden, Kaapsch, à 16 stuivers" te geven. Eene commissie van flinke diakenen rapporteerde, na een jaar collecteeren, dat er reeds Rds. 12,081 os. 4d. ontvangen waren. De Bouwcommissie, van wie Ds. J. H. von Manger voorzitter was, kreeg de verzekering van den architect P. J. Grove dat er genoegzaam, aan Rds. 36,000, was ingeteekend voor het gebouw. De hoeksteen werd gelegd op 18 April 1833, door Sir Galbraith Lowry Cole, in de tegenwoordigheid van eene schare van 12,000 menschen. Wegens later verschil tusschen Bouwcommissie en architect, het gevaar van het instorten van de Groote Kerk dòor slechte jaargetij, en de noodzakelijke bijeenbrenging van een aanzienlijke som voor de verbouwing van de oude kerk, werd het werk aan de nieuwe kerk gestaakt. Zoo bleven de naakte fondamenten jaar na jaar wachten totdat het aanbouwen op 14 September 1844, werd hervat. Geld ontbraak gedurig, doch na veel gesukkel werd het Godshuis eindelijk tegen 1847 voltooid. Het werd ingewijd door Ds. A. Faure in de tegenwoordigheid van de leden der Synode, die toen bijeenvergaderd was. Het gebouw had £8,419 2s. 8d. gekost, en nog was er een schuld van £3,960. Ds., later Dr. A. Faure, bleef, zoo te zeggen, de praktische

Boven Kerk.

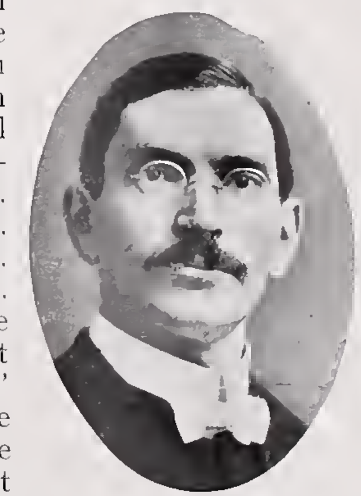

Buitenkant Zending Zaal.

predikant van de "Bovenkerk". Hij preekte geregeld des namiddags voor een groot gehoor. Later werd er eene gezamenlijke Zondagschool alhier gehouden, in welke de heeren Marais, en de Kocks het allergrootst belang stelden. De hoogte van de bloei van dit gedeelte der gemeente Kaapstad was van 1861 tot 1865.

Toen Di. A. Murray en G. W. Stegmann, jr., ook in het Engelsch, de Groote Kerk bedienden, bleef de Boven Kerk zich vasthouden aan het Hollandsch. Alzoo ontstond zonder wrijving de neiging om twee gemeenten te hebben; daarom was het dat, toen Dr. J. J. Kotze in de eerste, en Ds. A. D. Luckhoff in de laatste werden bevestigd, Ds. Luckhoff verkoos beschouwd te worden als predikant van de Bovenkerk. Hij heeft dan ook zeer veel gedaan, en het Dorcas Instituut, met zijne annexen, blijft een staand monument van zijn degelijken arbeid. Zijn opvolger Ds. C. G. F. Muller hielp om de scheiding te bevorderen, en de Synode van 1891, na wat bitteren strijd, besloot de gemeente als een afzonderlijke te verklaren met den naam van "Nieuwe Kerk." Door den grooten invloed van dezen eersten leeraar der nieuwe gemeente werd van de familie Wicht de fondsen voor het bouwen van de Wicht Zaal verkregen, en van de familie Hertzog die voor het Buitenkant Straat lief kerkgebouw.

Na hem hebben alhier gestaan Ds. D. J. le R. Marchand, die de Kerk belangrijke diensten bewezen heeft als Voorzitter van het Hoofdbestuur der Christelijke Strevers Unie, en Ds. G. J. du Plessis, de bekwame prediker en zielzorger. In de Buitenkant Zaal hebben met zegen achtereenvolgens gediend Di. P. G. J. Meiring, D. Bosman en A. M. McGregor, en de Eerww. R. W. Farquhar en D. B. Karemacher. De laatste is er nog en houdt de diensten in het Engelsch, zoodat deze Kerk een "Mission Hall" kan beschouwd worden, zijnde deze de voorwaarden waarop de edelmoedige dame Hertzog dit kostbaar geschenk gegeven heeft.

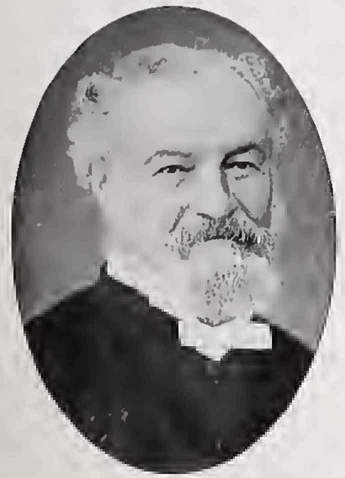

Dr. E. E. van Rooyen.

Ned. Ger. Gemeente.

ST. STEPHENS.

Door de Redactie.

Ds. G. W. STEGMANN, Sr.

TIJDENS de eerste occupatie van de Kolonie door de Engelschen, hadden de officieren behoefte aan eene plaats voor vermaak. Met behulp van de Regeering en collecten in de stad richtten zij eenen schouwburg op, welk nog heden bijna precies hetzelfde gebouw is, dat als St. Stephens staat op Riebeek Plein. Toen het Bataafsche Gouvernement dat van Engeland verving bleef het gebouw als het ware in den steek; doch daar is geen grond om te vermoeden dat het ooit diende tot eene slavenmarkt. Toen de slaven vrijgemaakt werden in 1838, trokken zich Dr. Adamson, van de Evangeliesche Luthersche Kerk, en Ds. G. W. Stegmann, Sr., van de Schotsche Kerk, zich het lot dezer lieden aan, en vereenigde de vrijgemaakten tot eene gemeente op het Boerenplein. De schouwburg werd door hen aangekocht voor de gemeente tegen £3,464, en voor een Godshuis ingericht. Het werk werd door beide leeraren doelmatig en met gezegend gevolg verricht, zoodat het gebouw op den 30sten April 1843 plechtig ingewijd kon worden. De Regeering kende later £200 toe voor het salaris van den leeraar, en Ds. Stegmann werd als zoodanig aangesteld. In 1857 werd zij ingelijfd in de Ned. Gereformeerde Kerk, en verliet Ds. Stegmann haar voor Glen Lynden.

Ds. M. C. BOTHA.

ST. STEPHENS KERKGEBOUW.

Na hem arbeidde Dr. H. E. Faure, die wegens krankheid naar Holland ging, en tot afbetaling van de schuld aldaar wat inzamelde, maar niet naar Zuid Afrika terugkeerde. Hij werd tijdelijk opgevolgd door Proponenten J. G. S. de Villiers en A. P. Meiring, en de laatste werd in de Groote Kerk bevestigd als leeraar, in April 1864. Hij was een ernstig man die vooral voor de kinderen ijverde. Na hem werden achtereenvolgens alhier bevestigd, Di. W. Robertson, Jr., J. R. Albertijn en J. A. Buchner, die niet te lang in de gemeente bleven. De laatste echter, heeft gezorgd voor den aankoop van eene pastorie. Ds. M. C. Botha werd haar predikant in 1884, en bleef de gemeente bearbeiden tot dat hij emeritus werd in 1908. Hij en zijne ijverige gade hebben de wat achteruitgegane gemeente zoo getrouw bearbeid, dat de schuld welke van den aanvang op haar rustte, bijna geheel afbetaald werd. De tegenwoordige predikant is Ds. A. G. T. Schoevers, die niettegenstaande vele moeilijkheden met zegen arbeidt.

Ds. J. A. BUCHNER.

Deze is de eenige Kerk welke eene onderverdieping heeft, welker kelders als winkeltjes door Slaamschen en anderen eertijds gebezigd werden. Zij ligt ouderwetsch in een nog open plein der stad.

Ds. A. G. T. SCHOEVERS.

EVANGELISCH LUTHERSCHE GEMEENTE.

Door Ds. J. F. Retief en Redactie.

NA herhaalde vruchtelooze pogingen in de achttiende eeuw door de Lutheranen te Kaapstad aangewend om van de Regeering van dien tijd, vergunning te verkrijgen tot de stichting eener Gemeente, kon T. B. Ronnenkamp, Lid van den Ed.Achtb. Raad van Justitie, die door zijne geloofsgenooten aangesteld was, aanzoek te doen om verlof tot de stichting eener Luthersche

Ds. A. L. KOLVER.

Ds. J. M. KLOEK VAN STAVEREN.

Gemeente, op 26 April 1780 rapporteeren, dat de toestemming van den Weled. Gestr. Heer, Gouverneur van Plettenberg verkregen was, toelatende de vrijheid van openbare godsdienstoefeningen, gelijk door dezelfde gezindte te Batavia genoten. In 1778 had reeds de Koopman Martin Melck, zijne pakhuizen in Strand Straat aan de Lutheranen geschonken, met aangrenzend erf. Het tegenwoordig Kerkgebouw werd door hem, ter wille van

DE LUTHERSCHE KERK, STRAND-STRAAT.

den tegenstand der Regeering, als pakhuis gebouwd. De eerste Leeraar was Andreas Lutgerus Kolver van Rotterdam, die op 22 November 1780, met echtgenoote en zoon arriveerde, en op 27 November ter vergadering verwelkomd werd. De eerste Kerkeraad, bestaande uit vier Ouderlingen en vier Diakenen, werd in 't leven geroepen den 8ste December 1780, n.l. de volgende Ouderlingen: Tobias Christiaan Ronnenkamp en Johan Fredrik Kirsten, beiden dienaren der Oost Indische Companjie, en de Burgers Johan Fred. Willem Böttiger en Martin Melck; en de volgende Diakenen: Fredrik Godhold Holzapssel en Johan

Ds. GOHL EN ECHTGENOOTE.

Michael Seyd, dienaren der Oost Indische Companjie en de Burgers, Charles von Calman en Chr. H. Schrader. Welke personen, den Weled. Gestr. Heer Gouverneur en Ed.Achtb. Raad van Politie, ter approbatie eerbiedig werden voorgedragen, om vervolgens naar kerkelijk gebruik bevestigd te worden. Later werd besloten twee instede van vier Ouderlingen in dienst te hebben op den Kerkeraad en door den Gouverneur goedgekeurd.

LUTHERSCHE GEMEENTE

(Vervolgd.)

Ds. Kolver hield op 10 December 1780 zijn Intree-Predikatie over Jes. 6: 8. Hij overleed in April 1797.

De Gemeente bleef vacant tot 1800, toen Christian Heinrich Friedrich Hesse uit Hanover (Duitschland) beroepen werd. Hij arriveerde te Kaapstad 12 September 1800. Zijn opvolger was Friedrich Just Rudolph Kaufmann, die zijn intreepreek hield op 8 Junie 1817, en overleden

Ds. J. M. ZAHN.

is 5 Mei 1847, te Hanover, waarheen hij als emeritus teruggekeerd was. Daarna is de Gemeente bediend geworden door de volgende Leeraren: J. M. Kloek van Staveren, die in 1830 beroepen werd, en 27 Maart 1865, overleed. Naast hem stond als tweede Leeraar, G. W. Stegmann, opgevolgd door J. L. Parisius, in 1851. Het was in den diensttijd van deze twee laatsten, vooral door de bemoeing van den wakkeren en werkzamen Ds. G. W. Stegmann,

DE PREEKSTOEL, LUTHERSCHE KERK.

ST. MARTIN'S KERK, OVERBEEK PLEIN.

die zoo veel deed voor de St. Stephens Kerk op Riebeek Plein, en de geldelijke ondersteuning van den heer P. D. Morgenrood, handelaar in de Plein Straat, die de Lutherschen zeer gezind was, zoowel als alle Zendelingen, met wie hij in aanraking kwam, dat de St. Martins Kerk op Overbeek Plein (thans geheel Duitsch en Luthersch) tot stand gebracht werd, zooals aangewezen wordt door

Ds. J. F. RETIEF.

een oude photo daarvan. Na dezen, kwam W. F. Gohl in 1862. Ds. W. F. Gohl werd toen Eerste Leeraar, en in 1889 zijn collega, Ds. J. M. Zahn. Ds. Gohl overleed 25 Maart 1893. Ds. Zahn is wegens krankheid afgetreden in 1905. Ds. F. J. Retief, die in 1904 de gemeente tijdelijk bediende, is sedert 27 November 1905, haar Leeraar. [Hij werkt ijverig alhier en te Observatory en Maitland.—*Red.*]

Ned. Ger. Gemeente.

HET SCHIEREILAND.
WIJNBERG.

Door Ds. G. A. Maeder, B.A.

DR. P. E. FAURE.

HET begin dezer Gemeente dagteekent van 20 Sept. 1829, toen met de toestemming des Gouverneurs, Sir Lowry Cole, en de Leeraren van de Kaapstad het Nachtmaal bediend werd door den Consulent, Ds. A. Faure, in het huis van den heer E. A. Buyskes, en onder officieel toezicht van Sir Jan Truter. Kort daarna werd men geholpen door den Civielen Commissaris, W. Mackay, om vrij gebruik te maken van de pas voltooide Engelsche Kerk. Transport van het geschenk van een goed stuk gronds door zijn Excellentie werd gepasseerd, 22 Maart 1831. Op de schoone helling van den majesteusen Tafelberg, legde Sir Jan, 24 Augustus 1831, den hoeksteen der eerste Kerk, onder de Regeering van Koning Willem IV., in de tegenwoordigheid van reeds genoemden Gouverneur, en den Consulent. De Kerkeraad, bestaande uit Ouderlingen: A. van Breda, R. A. M. Cloete; Diakenen: C. Mostert, D. G. Ecksteen, J. P. Cloete, W. van Schoor, lieten bouwen een Godshuis van 80 voeten lang en 27 breed, onder spits rieten dak, met noodige plafond, en sterke banken daarin. Deze eerste Kerk werd ingewijd door den Consulent, op Zondag, 30 September 1830, zijnde de eerste bijdrage tot hare voltooiïng, £11 19s. 10d., geschonken door den heer Mackay, als de som gewonnen in een rechtsgeding tegen Dr. Philip, den lastigen negrophilist. De gemeente had toen als grenzen, de parochiën van Roodebloem en Tijgerberg, zich uitstrekkende vanaf den Tol te Kaapstad, 30 mijlen lang tot aan Kaappunt, en 25 mijlen lang van Kuilsrivier tot Houtbaai.

Na eene langdurige correspondentie met den Goeverneur, Sir Charles Napier, werd Ds. P. E. Faure, die met zijne proefpreek, der gemeente volkomene voldoening had gegeven, 20 October 1834, als eerste predikant aangesteld.

DE N.G. KERK, WIJNBERG, K.P.

Hij is de gemeente blijven dienen tot aan zijnen dood 7 December 1882. Later, den titel van Dr. uit Utrecht ontvangen hebbende, was hij de geëikte Moderator der Synode, de lang-wit-baardige Nestor onder zijne collegas; collecteerde £22,000 voor de Theol. Kweekschool, en bleef een machtig man, bemind door de Engelschen, zoowel als zijn eigene menschen. Stukken gronds voor het voorhof der Kerk, Kerkhof, Schoolgebouw en Pastorie, werden mettertijd verkregen of gekocht. Met de ondersteuning van de familiën Eksteen, Mostert, Deneys, Cloete, Hiddingh, Louws, van der Bijls, enz., werd 1 Augustus 1842, de eerste steen gelegd tot vergrooting van de Kerk, met twee vleugelen; die zoo aangebracht werden dat zij een eenigzins ronden vorm verkreeg, en zelfs het gemakhuisje achter de Consistorie Kamer, een kasteeltje met piranetten liet vertoonen, alles nog onder sterk rieten dak. Dit vergroot gebouw, werd plechtig ingewijd 30 April 1843, door Ds. A. Faure, onder de regeering van Koningin Victoria, en in de tegenwoordigheid van Generaal Sir Benjamin en Lady D'Urban.

De opvolger van Dr. P. E. Faure was Ds. P. A. Strasheim, die den spoorslag gaf aan de Jongens Hooge School, en die der Meisjes tot stand bracht. Hij voerde de diensten in het Engelsch 's avonds, die nu en dan in de zaal werden gehouden, en later in de Kerk zelve. Zij zijn nu afgeschaft. Hij trad later af, en werd de stichter van de Ned. Gereformeerde Kerk in Rhodesia, en stierf te Stellenbosch, 21 Februari 1899.

Na hem kwam de populaire prediker, Ds. A. J. L. Hofmeyr, onder wien de Kerk, December 1897, geheel en al werd afgebroken, en men een nieuw vergroote Godshuis begon te bouwen. Behalve den toren, in het midden van het leien dak, met uurwerk en klok erin, over meer uitgebreide,

DS. A. J. L. HOFMEYR.

WIJNBERG.—*(Vervolgd.)*

Ds. J. G. de Bruyn.

sterkere en hoogere muren, blijft het rondig puntig formaat nog; doch met een sierlijk binnenste op stevig houtwerk, gestut door vier massieve graniet pilaren, een geschenk van den heer C. J. Rhodes. Deze prachtige nieuwe Kerk, met geriefelijke banken, en een groot en lief orgel op de galerij achter het rostrum, werd met "grande eclat" ingewijd door den H. E. Scriba der Synode, Ds. C. F. J. Muller, 17 Maart 1899, onder de regeering van Koningin Victoria, in de tegenwoordigheid van Gouverneur Sir Alfred Milner. Naast dezelve staat nog het oude schoolgebouw, veranderd in eene Kerkzaal, en niet ver van daar, de ruime en geriefelijke pastorie, op welker uitgestrekte gronden, onder de schaduw van eiken en dennen boomen, de steeds gewilde jaarlijksche Bazaar gehouden wordt.

Hoe gewillig en veel de rijke familiën van dien tijd, de Louws, van der Bijls, van Renens, Cloetes, Morgenroods, enz., bijdroegen, werd, door al deze aanstalten, de gemeente in eene schuld van £5,000 gedompeld. De ijverige opvolgers van Ds. Hofmeyr, n.l. Di. D. J. Pienaar, Rz., J. G. de Bruyn, H. J. Pienaar en de tegenwoordige flinke prediker en getrouw pastor G. F. C. Faustmann, B.A., hebben allen geijverd om deze zware schuld uit te delgen. Geholpen door legaten van Mevrouw de weduwe van der Bijl, den Ouderling T. Louw en anderen, milde giften van den Hoofdrechter Sir Henry de Villiers en echtgenoote, de huisgezinnen Louw, A. van der Bijl, de Weduwe Nic. van der Merwe, Mevrouw Lange, de heeren Durrs, en anderen, is men er zeer langzaam zoo ver gekomen, dat deze hindernis bijna uit den weg is geruimd. Men is

BINNENSTE VAN DE KERK.

MAGDALENA INSTITUUT, WIJNBERG.

nog altijd bezig geweest, van het ontstaan der gemeente tot nu toe, overal aan de buiten wijken te denken, zoodat kleine kerkjes allengs zijn opgericht, in de annexen van Claremont, Philippi, Retreat, Constantia en Houtbaai, doch zonder schuld daarop. Dezen worden allen bearbeid

Ds. G. F. C. Faustmann.

door den wakkeren en beminden Dominé, geholpen door den vlijtigen hulp-prediker, Eerw. G. H. J. van Rensburg, aangemoedigd door den emeritus predikant ouderling, Ds. G. A. Maeder, en bijgestaan door een bekwamen, gewilligen en samenwerkenden Kerkeraad.

Ned. Ger. Gemeente.

SIMONSSTAD.

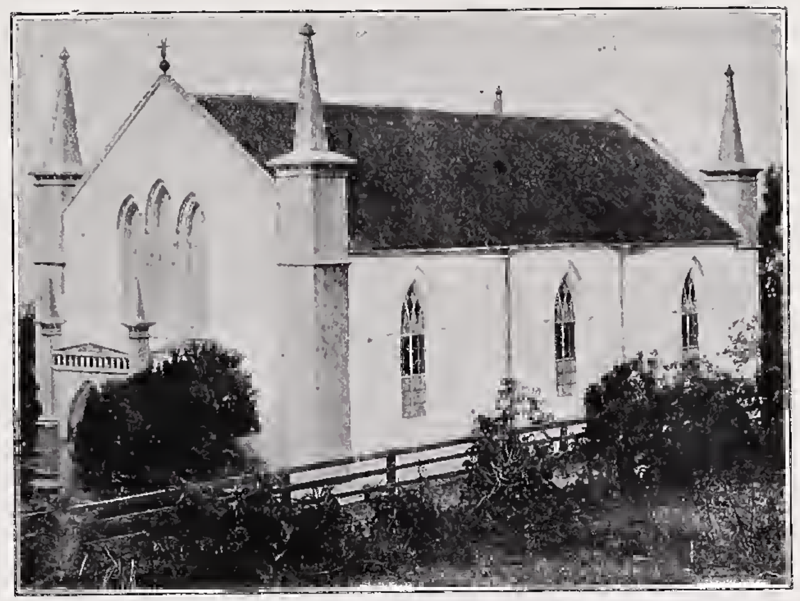
Ds. J. A. HURTER.

DEZE kleine doch belangrike gemeente, werd van de Wijnberg afgesneden in 1855; en omdat Kalkbaai ook van haar werd afgenomen, in 1905, is zij de ene gemeente der Kerk, die waarlik een schiereiland genoemd mag worden. Zij wordt nu begrensd door de Atlantiese en Indiese Oceanen, en de zanden en bergen, van Kalk- tot Houtbaai. De ijverige Consulent, Dr. P. E. Faure, die met de Marine in de Zuidzee haven van Engeland, zo goed over weg kwam, zorgde dat, met bouw en hout materiaal hem bezorgd door de Admiraliteit en de hulp verleend door de Hollandse familiën, nadat het fondament gelegd was, er een prachtig gebouwtje binnen ander half jaar (1856) werd ingewijd.

De oude vader bleef haar bedienen, en richtte op de anneksen van Kalkbaai, Noordhoek en Achterberg, tot op 19 Mei 1870, toen proponent G. A. Maeder alhier werd georden. Deze liet de dienst in het Engels van de middag naar de avond verschuiven. In zijn tijd, werd door medewerking van Ouderlingen P. Hugo en G. de Stadler, een pastorie gekocht voor £800. Hij verliet de gemeente in December 1873, om de eerste *Predikant Zendeling* te Witzieshoek, Oranje Vrijstaat, te worden, en werd beurtelings opgevolgd door Di. W. P. Rousseau, Z. E. de Beer, R. H. van de Wall, H. S. van Heerden en G. F. C. van Lingen.

Onder de laatste werd de pastorie aan de Admiraliteit verkocht voor £4,000, en daarvan £2,000 gebruikt tot ene liefelike woning voor de Leraar, naast de sierlike Kerk, en £2,000 bij het Sustentatie Fonds gevoegd, dat reeds begonnen was door de heer H. Hablutzel, in 1868. Ds. van Lingen heeft een goed en groot orgel laten zetten in het Kerkgebouw.

Na zijn vertrek bleef de gemeente lang vakant, totdat Ds. D. J. J. van Velden zich over haar ontfermde. Deze gevierde prediker overleed aldaar, na enige jaren. De gemeente wordt tans bediend door Ds. J. A. Hurter, die tracht haar tot hare vorige betekenis te herstellen; want zij wordt al kleiner in getal, door het uitsterven van de oude Hollandse familiën, zoals onlangs gebeurde met de dood van Oud-ouderling Jacob de Villiers, die een van hare beste en grootste weldoeners was.

NED. GER. KERK, SIMONSTAD.

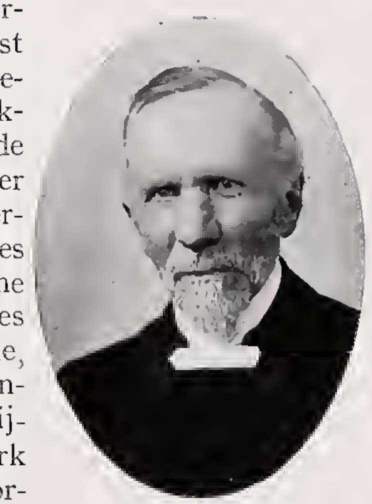
NED. GER. KERK, KALKBAAI.

Door G. A. M.

KALK BAAI.

DEZE Gemeente is, na afsnijding van Simonsstad van Wijnberg, een voorstadje blijven bestaan van de eerste. De diensten werden vooreerst gehouden in het schoollokaal, behorende aan de Episkopaalse Kerk, waarheen ook de inwoners van Noordhoek kwamen. Door dat de heer P. D. Morgenrood, van de Wijnberg, zich ontfermde over het vissersstadje, gelijk hij te voren gedaan had met de St. Stephens en St. Martins Kerk, werd er door zijne ondersteuning, een Kerkgebouwtje en tevens een woning voor een Godsdienst-onderwijzer, welke later de pastorie is geworden, tot stand gebracht in 1875. De heer van Alphen hield de school in de week voor de arme kinderen, en leidde meestal zelf de diensten op Zondag. Ds. van Lingen stelde altijd belang in dit gedeelte zijner gemeente, bijgestaan door het Kerkeraadslid J. de Villiers, van Vishoek.

Mettertijd verzochtten de inwoners van het lief Strandje, dat allengs groter werd, door het aanbouwen van honderde huizen te Muizenberg, om onafhankelik te worden. De Kerkeraad van Simonsstad stemde zulks toe, mits men Kerkgebouw en woonhuis overnam voor £900. 't Was een billike prijs, doch een zware schuld voor Kalkbaai, zo arm en klein. Zo ontstond zij in 1905, en werd bediend door de predikant der moeder-gemeente, totdat Ds. S. P. Helm van Umtata het eerste beroep aannam. Deze kon niet veel doen tot afbetaling der schuld, wegens zwakke gezondheid. Zijne opvolger, Ds. C. H. Radloff, is beter geslaagd en deze som is nu tot £300 verminderd. De tegenwoordige leraar doet zijn uiterst best en arbeidt tevens onder de bezoekers aan het Muizenberg-Kalkbaai Strand, zowel als onder de blanke en gekleurde leden zijner eigene gemeente. Menig kuiergast uit een of ander deel des lands, krijgt voedsel voor zijne ziel des voormiddags, en des avonds. Kerkje en pastorie, hoewel niet zo prominent in aanzien, vertellen echter de voorbijgangers, dat de Ned. Ger. Kerk alhier nog stand houdt, en voorziet in geestelike behoeften.

Ds. C. H. RADLOFF.

Ned. Ger. Gemeente.

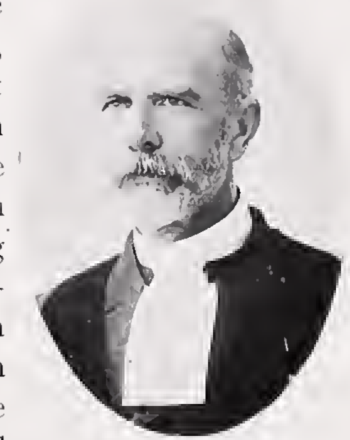
RONDEBOSCH.

Ds. B. P. J. MARCHAND, B.A.

De parochie van Wijnberg moest van lieverlede veroverd worden door de steeds zich vermenigvuldigende voorsteden, waarin mensen van alle naties, geslachten, volken en talen kwamen wonen, en de Engelsen begonnen de plaats in te nemen van de uitstervende of vertrekkende Hollandse families. Alzo raakte het kerkje van de Mostert familie, een annexe, in het tegenwoordig Nieuwland gelegen, in handen van andere bezitters, en wordt tans gebruikt door een gekleurde gemeente zonder status, onder een afvallige diaken van de zending gemeente van Eerw. R. D. Kretzen (Wijnberg). Er moest toch op de een of andere wijze gezorgd worden voor de leden van Wijnberg, Kaapstad en Nieuwe Kerk, die hunne private woningen alhier lieten aanbrengen; anders zouden de leden onzer Kerk mettertijd geheel en al vervallen tot andere gezindten; daarom ontfermde zich over hen, in deze treurige toestand, de destijds predikant van Knysna, Ds. B. P. J. Marchand, B.A. Door de aanhoudende ijver van deze bezigheids man en bekwame administrateur (die zijne beloning ten volle later kreeg en nog geniet als Zaakgelastigde der Ned. Ger. Kerk van Z. Afrika in het Kerkelijk Kantoor, waar in het Hugenoten Gebouw niet minder dan £12,000 door zijne handen in één maand doorgaan) werden de nodige fondsen gevonden, of liever geleend, om een goed stevig en aantrekkelik Godsgebouw in een prominente plaats op te richten. Deze Kerk, sierlik van buiten en met alles van binnen, het orgel zelfs verzorgd, staat er nog heden, dezelfde, als een mooie vertoning aan alle reizigers op de voorbijgaande treinen. Zo werd dan de gemeente als een soort van noodzakelike en gewenste "imperium in imperio" gesticht in 1891. Zij telde toen slechts een dozijn leden en een vijftig aanhangers. Om ze tegemoet te komen en

DE KERK.

anderen te winnen werden de diensten in de Engelse taal gehouden. Ds. Marchand trad officieel in hare dienst in December 1891, tegen een gering salaris, en zorgde voor zijn eigene pastorie bij de Kerk. Mettertijd vond men het nodig de voormiddag dienst in het Hollands te houden. Ds. Marchand, nog woonachtig naast de Kerk, stelt steeds innig belang in "zijne eerste liefde," hoewel hij zijne demissie op 14 December 1906 kreeg voor de betrekking van hoofd van het Kerkelik Kantoor, waar hij bijgestaan wordt door Ds. J. G. de Bruyn, emeritus predikant van Wijnberg. Hij werd in April 1907 opgevolgd door Ds. L. M. Kriel, B.A., B.D., en deze, na kort doch belangrike arbeid, verliet haar voor Vredenburg, 13 December 1907. De tegenwoordige leraar Ds. H. E. du Plessis volgde hem op 7 Februarie 1911, en houdt de gemeente, die nu 150 leden en 300 zielen telt, nog steeds bij elkander. Door zijn praktiese bedrijvigheid is de grote schuld, welke als een zware last, van haar ontstaan af, de gemeente heeft gedrukt, tot £2,000 verminderd, daar het hem gelukte het geleend kapitaal van £1,700 uit de boedel van wijlen J. H. Hofmeyr (lange Jan) en Mev. Hofmeyr, na het overlijden van de laatste, als geschenk voor de verarmde gemeente te ontvangen. Als men in de nieuwe Ring van Kaapstad een billik gedeelte van de gemeente Wijnberg, die aan deze zijde bekort wordt van hare grenzen, die zich in het begin tot de tol van de Kaapstad uitstrekten, en ook een ordentelik stuk van de nog onbegrensde Observatory gemeente afstaan wil, voor de in het midden gelegen parochie van Rondebosch, dan zal zij, al ware het steeds sukkelend, het hoofd nog boven water kunnen houden.

Ds. H. E. DU PLESSIS.

Ned. Ger. Gemeente.

DRIE ANKER BAAI.

Door Ds. A. M. McGregor, M.A., B.D.

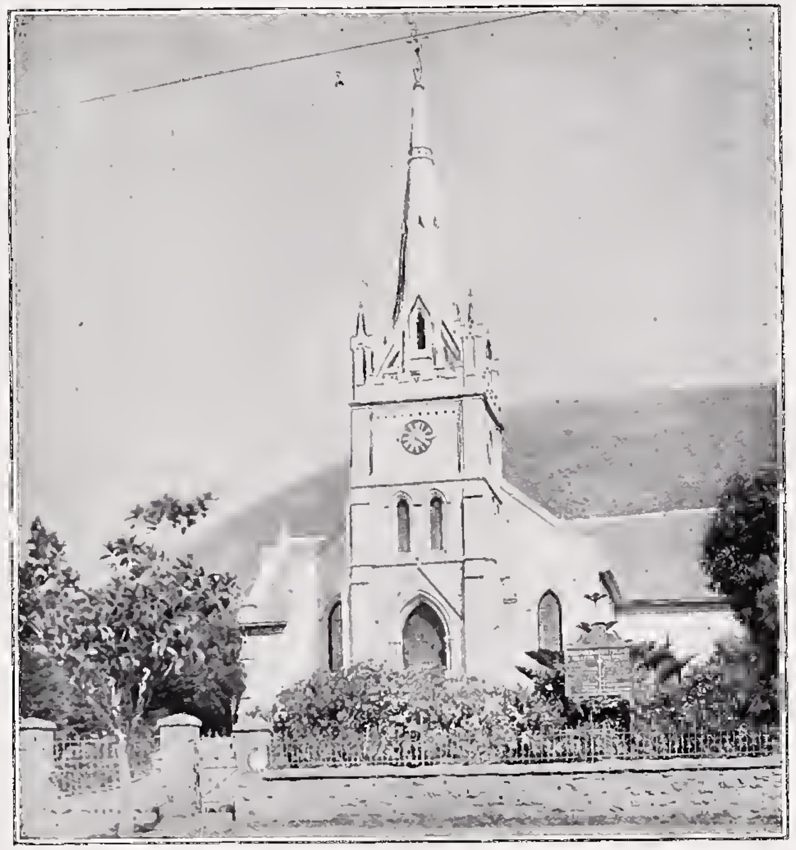

Ds. E. Z. DE BEER.

DEZE gemeente is geboren uit de behoefte door leden onzer Kerk, te Groenpunt en Zeepunt woonachtig, gevoeld aan een plaats van aanbidding nader dan de Kaapstad. In het begin begeerde men niets meer dan een gebouw dat als dag- en zondagschool zou dienen, waar dan ook des Zondags een ochtenddienst kon gehouden worden. 't Was eerst nadat eene Bouwcommissie met dit opdragt in 1877 aangesteld was, dat men tot het grootere plan gekomen is om een behoorlijk kerkgebouw op te trekken. In Februari 1878 is de hoeksteen door den Edelen Heer Sir David Tennant, toenmalige Speaker van de Wetgevende Vergadering, gelegd, en in Juli 1879 is het gebouw den Heere gewijd door Di. A. D. Luckhoff, A. Murray en G. W. Stegmann, predikanten van de moedergemeente Kaapstad. Het zich laten stichten tot een zelfstandige gemeente—onder den naam de Gemeente Groenepunt, eerst later in Drie Anker Baai veranderd—was een geloofsdaad aan den kant van het groepje aanbidders, daar hun getal slechts 45 telde, en zij de gansche schuld van het gebouw dat bij de £1,300 besteeg moesten dragen. De eerste Kerkeraad bestond uit de BB. Ouderlingen W. C. van der Merwe, I. P. H. van der Poel, en de BB. Diakenen J. A. Bam, J. P. F. Juritz, J. H. van Rijn en S. van Heerde, door wie, tezamen met zekere oud-kerkeraadsleden die zich bij de pasgestichte gemeente gevoegd hadden, Ds. Edmund Z. de Beer, toen van Simonsstad, tot eerste predikant der Gemeente beroepen is. 't Is interessant te lezen dat bij de eerste bazaar door de jonge gemeente in de oude Beurs (Commercial Exchange), Kaapstad gehouden, waardoor de som van £200 bijeen gebracht werd, er bij die gelegenheid onder de koopers waren de jonge prinzen

Ds. G. S. MALAN, EDITEUR VAN "DE KERKBODE."

N.G. KERK, DRIE ANKER BAAI.

Albert Victor, later Hertog van Clarence (nu reeds lang overleden) en George van Wallis, nu Koning George V., maar toen een vijftienjarige aspirant zee-officier met den rang van Adelborst (" midshipman ")

Het spreekt van zelf dat voor niet weinige jaren men met vele moeilijkheden, vooral geldelijke, te doen had, maar er waren gewillige harten en opene handen, die hun Heer en hun Kerk lief hadden. Vooral verdienen onder die weldoeners genoemd te worden de namen van drie waardige vaders, nu reeds in den Hemel, tot wier gedachtenis muursteenen in het Kerkgebouw opgericht zijn, de Heeren J. A. Bam, I. P. H. van der Poel, en J. P. F. Juritz, die door giften en legaten de gemeente grootelijks geholpen hebben.

PROF. N. J. BRUMMER.

Ds. de Beer, na de Gemeente voor een tijdperk van 18 jaren met veel ijver en toegewijdheid gediend te hebben, is in 1898 naar Barberton vertrokken, en werd hij in 1899 opgevolgd door Ds. N. J. Brummer, thans Hoogleeraar in de Wijsbegeerte aan 't Victoria College te Stellenbosch. Deze stond 12 jaren in de gemeente. Gedurende zijn tijd, is niet alleen de getalsterkte toegenomen, maar is ook het gebouw vergroot door het bouwen van een sierlijke toren, een gift van Ouderling J. A. Bam ter gedachtenis van zijn overledene echtgenoote.

In 1911 werd als predikant bevestigd Ds. Geo. S. Malan, die echter voor 't eind van 1913, na een tweede en dringend beroep, zich heeft laten bewegen de redactie van de Kerkbode op zich te nemen. In 1914 kwam de tegenwoordige predikant, Ds. A. M. McGregor. Bij diens bevestiging had de Gemeente het voorrecht tegenwoordig te zien al de predikanten die van de stichting der gemeente in haar midden gestaan hebben. [Als een van de bekwaamste leeraren van 't Schiereiland, oefent hij grooten invloed uit, beide onder Engelschen en Hollandschen, en stelt hij innig belang in alle philanthropische werkzaamheden.—Red.]

Ds. A. M. McGREGOR.

Ned. Ger. Gemeenten.

MAITLAND.

Door Ds. M. N. J. van Rensburg.

Dr. B. J. HAARHOFF.

MAITLAND was 'n wijk van de gemeente Kaapstad tot 1912. Onder meer waren Eerw. G. J. Viviers, Eerw. A. Dreyer, Ds. F. X. Roome, Dr. J. H. J. A. Greyvenstein en Ds. J. N. Vlok achtereenvolgens hier werkzaam. Dr. B. J. Haarhoff, M.A., was van 1903 tot 1912 predikant van Kaapstad met werkkring te Maitland.

Na 't vertrek van Dr. Haarhoff werd op 4 November 1912, Maitland tot 'n zelfstandige gemeente gesticht met Ds. F. X. Roome van Zeepunt als Konsulent en de B.B. Ouderlingen J. F. van der Spuy, J. M. Pentz, en diakenen H. J. van der Merwe, J. M. Steyn, J. T. L. Eelders en L. C. W. van den Heuvel als de eerste Kerkeraad.

Ds. M. N. J. Van Rensburg.

Op 19 Junie 1913 werd de tegenwoordige Leraar, Ds. M. N. Janse van Rensburg, als de eerste predikant van deze gemeente bevestigd.

De hoeksteen van 't kerkgebouw werd de 15de Mei 1903 door Ds. A. L. Steytler gelegd.

Mevr. de weduwe S. J. Lagesen tans te Zeepunt woonachtig, is de milde geefster van 't eigendom waarop 't kerkgebouw en de pastorie staan, terwijl de grond, waarop de Kerkzaal staat, 'n geschenk is van Broeder Ouderling S. V. van Reenen van IJzerplaat.

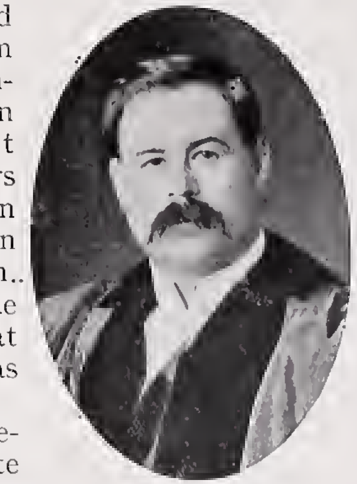
NED. GER. KERK, MAITLAND.

NED. GER. KERK, OBSERVATORY.

OBSERVATORY.

Door Ds. E. G. du Toit.

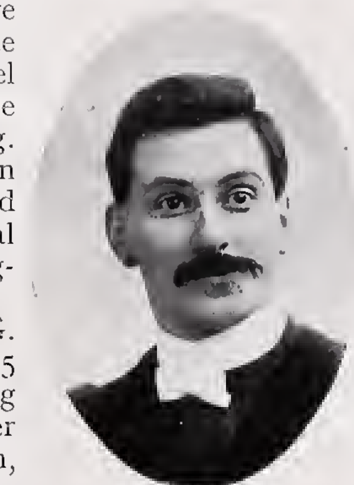
Ds. D. F. BARNARD.

DE eerste diensten in verband met 't werk alhier werden gehouden in de Taunton-zaal door Eerw. B. Pienaar in Augustus 1903. Klein was 't begin, doch 't aantal aanbidders vermeerderde zo snel, dat men reeds in 1905 eraan dacht 'n afzonderlike gemeente te stichten. De Rings Kommissie meende echter, na gedane onderzoek, dat de tijd daarvoor nog niet was aangebroken.

Inmiddels besloot de Kerkeraad van de moedergemeente Kaapstad 'n doelmatiger gebouw voor godsdienstoefeningen daar te stellen. Zo werd de N.G. Kerkzaal (die heden nog als kerk dient) ingewijd in 1905.

Eerw. B. Pienaar, die met zegen gearbeid en veel gedaan had de gemeente alhier op te bouwen, werd op de 9de Oktober 1906 vervangen door Ds. G. J. du Plessis, die als achtste leraar van de Kaapstad de wijk Observatory tot vaste werkkring had.

Na zijn vertrek naar de Nieuwe Kerk in 't begin van 1912, werden andermaal pogingen gedaan 'n afzonderlike gemeente te stichten. Dit maal gelukte de zaak, de Ring gaf zijn goedkeuring en op 11 November 1912 werd de nieuwe gemeente gesticht. De eerste leraar der gemeente was Ds. Daniel Francois Barnard, B.A., B.D., die op Dinsdagavond 19 Aug. 1913 bevestigd werd, en na 'n korte doch zeer gezegende arbeid op 30 Oktober 1914 in 't Hospitaal te Rosebank overleed in de jeugdige ouderdom van 30 jaren.

Ds. E. G. du Toit.

Zijn opvolger is Ds. E. G. du Toit, die op 6 Mei 1915 bevestigd werd door Ds. Meiring van de Paarl. Deze ijvert zeer voor duidelike grensscheidingen, en arbeidt alhier met lust en zegen op zijn werk.

Door Ds. G. A. Maeder, B.A.

STELLENBOSCH.
THEOLOGISCHE KWEEKSCHOOL.

Prof. J. Murray

DEZE Inrichting, welke het sterkste bolwerk van de Ned. Ger. Kerk van Zuid Afrika met recht genaamd mag worden, ontkiemde in de allereerste Synode die gehouden werd in 1824. Men gevoelde toen reeds de behoefte aan de opleiding van eigene predikanten, niet in den vreemde, maar wel te huis. Deze altoos levende wensch, al de voorafgaande bespreking en de genomene besluiten kwamen tot rijpe werkelijkheid toen de gemeente Stellenbosch de Drostdij, door Simon van der Stell gebouwd, afstond voor dat doel. Vele welgestelde leden en Kerkeraden namen overal aandeelen van £50 elk, en betaalden dezelve. Dr. P. E. Faure, van den Wijnberg, door eenige anderen geholpen, collecteerde niet minder dan £22,000 in alle gedeelten des lands, om een vaste fonds daar te stellen. De Synode van 1857 beriep als eerste professoren Drs. N. Beets en van den Ham uit Nederland; doch beiden bedankten. Men deed een beroep op Ds. G. W. A. van der Lingen van de Paarl; ook hij weigerde. Di. John Murray (Burgersdorp) en N. J. Hofmeyr (Calvinia) lieten zich eene latere keus welgevallen.

Zij aanvaarden hun werk in 't begin van het jaar 1858 met slechts vier jongelingen, die zij eerst moesten voorbereiden voor het Admissie Examen, terwijl aan de zijden van de opgeknapte Drostdij de twee woningen der professoren aangebracht werden; zoodat alles in gereedheid was om het Seminarie op 1 November 1859 te kunnen inwijden. Toen dit gebeurde, werd de inwijdingsrede gehouden door Professor Hofmeyr in het oude Kerkgebouw, niet ver van daar, in de tegenwoordigheid van de gemeente en menigte van menschen, die van heinde en ver waren toegestroomd om de plechtigheid bij te wonen. In

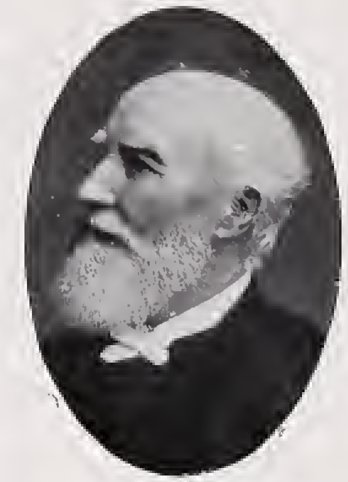

Monument ter gedachtenis aan Proff. Murray en Hofmeyr.

Prof. C. F. J. Muller.

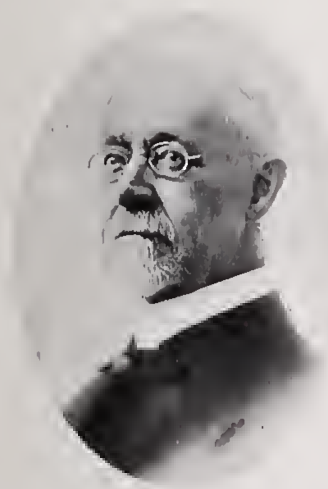
plechtigen optocht ging men naar het Seminarie Gebouw, waar het voorhof in een lust warande was herschapen, en de dikste eikenboom van het anders stille dorp aan de rechterzijde stond van de helder blaauwe leiën hooge trappen, die leidden naar een echt Hollandsche verhevene dubbele deur; welke boom, met zijne makkers de schaduw wierp op het heete rieten dak, omboord met de witte dikke muren er onder, die als regen geuten dienden. Ook waren er nog, te zien ettelijken van de boomen door den landvoogd zelf geplant, en was het geheel terrein omringd van eene dichte heining van witte rozen struiken. Aan beide zijden van dit vernieuwde ouderwetsch gebouw, insluitende eene ruime achterplaats, stonden de oude stallen en pakkamers van vorige Gouverneurs, in twee verdeeld door een nieuwe muur in het midden aangebracht van de Drostdij zelve tot de hooge witte baksteen muren, welke de groote vruchten en groenten tuinen besloten, die ook aan den oever van de Eersterivier beschermd waren van sterke klip muren met cement gepleisterd. Toen zag men ook de oude "Ordenans" of gevangenis, zooals zij nog bestaat; en over de Dorp Straat vertoonde zich de leeskamer; maar niet de tegenwoordige geriefelijke en fraai pastorie, doch slechts de welige wijngaard voorheen door de Gouverneurs geëigend.

Prof. N. J. Hofmeyr.

In de tegenwoordigheid van eene schare van 13,000 menschen, die zich verdrongen en met ontbloot hoofd stonden, opende Dr. Philip Faure (Moderator Synodi) in den naam des Drieënigen Gods de deur. De openingsrede werd uitgesproken door Professor Murray, met diep-treffende woorden, in de Zaal aan de rechterzijde, alwaar een kathedra was aangebracht. 'S avonds was er eene

STELLENBOSCH.
THEOLOGISCHE KWEEKSCHOOL
(Vervolgd.)

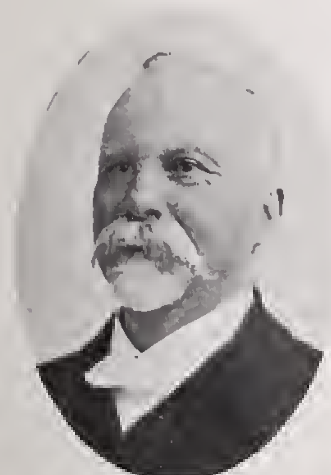

PROF. J. I. MARAIS.

groote illuminatie door het gansche opgewonden en dankbaar boeren dorp. Boven tegen den voorgevel van de ingewijde Kweekschool prijkte met heldere letters het opschrift "Soli Deo Gloria," daar gesteld door student G. Morgan en zijne mede studenten E. Z. de Beer, W. P. Rousseau en W. Robertson. Deze was de roodletter dag der gansche Ned. Ger. Kerk.

Professoren Murray en Hofmeyr hielden geregeld hunne klassen beurtelings van 9 tot 12 v.m., en preekten eens in de maand voor Ds. J. H. Neethling, Hz., die met hen het driemanschap vormden, dat het hechte fondament legde van de Buitenlandsche, zoowel als de Binnenlandsche Zending, en de stichters werden van het nu zoo populair Afrikaansche Victoria College. Professor Murray overleed ietwat schielijk op 27 December 1882, en als zijn opvolger werd benoemd Ds. P. J. G. de Vos (Caledon). Niet lang daarna werd tot derden professor aangesteld Ds. J. I. Marais (Hanover). De Synode vond het later ook noodig een vierde te hebben, en wel in den persoon van Ds. C. F. J. Muller (Nieuwe Kerk). Het was in dezen tijd dat men het oude gebouw behoorlijk liet repareeren, en in de tegenwoordige twee verdiepingen veranderen.

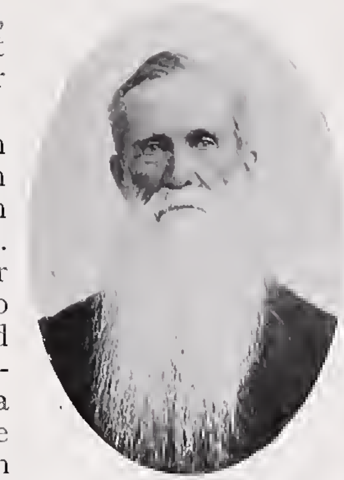
Professor Hofmeyr, die door invloed en collecten de schoone en ruime Jongelingen-Zaal tot stand bracht, doceerde zoo lang, dat hij als grijsaard en bemind vader van het jongere geslacht van predikanten aftrad in 1907 en overleed in 1909. Tot zijne gedachtenis en die van den nog altijd betreurden Professor Murray staat het prachtig standbeeld, opgericht door bemoeiing van Ds. P. J. Meiring. Professor Muller stierf wat onverwacht op 13 Augustus 1915. Zijne plaats is aangevuld door Ds. J. du Plessis, Afrikas grooten reiziger in het donker vasteland, in belang der zending.

PROF. A. MOORREES.

DE THEOLOGISCHE KWEEKSCHOOL.

PROF. P. J. G. de VOS.

Het kleine viertal studenten van 1859 is allengs grooter en sterker geworden, totdat het, in 1910, over 80 kweekelingen telde. En nu worden de gemeenten door geheel Zuid Afrika, en zelfs zoo ver als Nyasa en Soedan, bediend door leerlingen uit de Kweekschool, blijvende de in Europa gestudeerden slechts enkele emeriti oude vaders, die grootsch zijn op het kind dat volwassen man is geworden. Deze, van God gezegende en tot onschatbaar nut der Kerk altijd ijverige Inrichting, heeft niet minder dan 450 predikanten, tweede predikanten, predikant-zendelingen en hulppredikers geleverd, met eere-titels achter hunne namen. Van dezen zijn zoowat 100 overleden of rustend, en de overige 350 staan niet alleen in gevestigde gemeenten, maar bekleeden zelfs hooge positieën in Synoden, Moderaturen, Kerkekantoor, Kerkbode, Collegieën van Buitenlandsche, Binnenlandsche en Inwendige Zending, als bestuurders of secretarissen, enz. Waar zij ook gevonden worden, hetzij in Z.W. of N.O. Gebied, houden zij tot hiertoe de eere op, en laten gelden den rijken invloed en de welverdiende populariteit van hunne steeds geliefde "Alma Mater."

PROF. J. DU PLESSIS.

Ned. Ger. Gemeente.

STELLENBOSCH.

DE OUDE KERK.

DEZE Gemeente, de tweede van de Ned. Ger. Kerk van Zuid Afrika, werd gesticht in 1686 door Ds. Johannes Overney, die van de Kaapstad ging om aldaar de eerste dienst te houden "in een der best gelegene en bekwaamste *Vrijmans Woningen*" op Zondag 13 October. Hij bezocht als Consulent de gemeente alle drie maanden, en in de tussentijd werden de diensten waargenomen door de ziekentrooster, Mankadan. De hoeksteen van het eerste Kerkgebouw werd gelegd in Februarie 1687. Door liefelike zamenwerking en de grote hulp verleend door de Gouverneur, Simon van der Stel, kon dat Kerkje reeds 19 October ingewijd worden door Ds. J. van Andel van Kaapstad. Het was gelegen in de tegenwoordige Kerk Straat, op het Erf waar het oude Wiums logieshuis stond, en in die nabijheid zijn er met verbouwing ettelike lijken uitgegraven. Deze getrouwe leraar is begonnen met zending en onderwijs onder de slaven en onderhorigen. Vóór de aanstelling van een vaste leraar werden de diensten van tijd tot tijd waargenomen door predikanten van "Cabo de Goede Hoop" en "Drakensteyn," zijnde Ds. E. F. le Boucq, een van de ijverigste; en onder de Konsulent, Ds. Kalden, telde de gemeente slechts 50 leden.

DE TEGENWOORDIGE KERK.

Ds. T. J. HEROLD.

De predikanten hebben malkander opgevolgd met iets eigenaardigs in hun leven en werk, en wel op deze wijze. De eerste predikant, die als vaste leraar aangesteld werd uit Holland, was Ds. Hercules van Loon (1700-4), die zelfmoord heeft gepleegd. In de diensttijd van zijn opvolger, Ds. Henricus Beck (1704-26) werd een nieuwe Kerk gebouwd, en wel op de plaats waar het tegenwoordige Godshuis staat. Het eerste Kerkgebouw opgericht in 1687 en reeds in 1689 vergroot, was in 1710 afgebrand door een vreselik vuur dat het gehele dorp op drie huizen na, in puinhoop legde, doordat de slaaf van Landdrost S. de Meurs geboden werd "om vuur in het vertrek te brengen." In de tussentijd werden de diensten gehouden in de pastorie en in "een pershuize toebehoorende aan den Heemraad, Jan Botma." Transport van het stuk gronds voor Kerk, voorhof en begraafplaats, werd verleend op 3 Julie 1717 door Gouverneur Mauritz Dusques de Clavonnes. De Gemeente Kaapstad, die toen over zoowat £10,000 kon beschikken, gaf ene lening, en door buitengewone kollekten moesten de kosten gedekt worden, zoodat de Kerk eerst in 1722 werd voltooid, en zonder zolder, vloer, orgel of konsistorie kamer werd ingewijd, zijnde het getal lidmaten, na 36-jarig bestaan, niet meer dan 60. Na een lange vakature, 1726-32, en herhaalde aanzoek bij de Classis van Amsterdam, werd tot grote blijdschap der weeklikse gemeente Ds. Salomon van Echten (1732-36) aangesteld. Hij bleef er niet

EERW. P. A. LUCKHOFF,
Rhijnsche Zending.

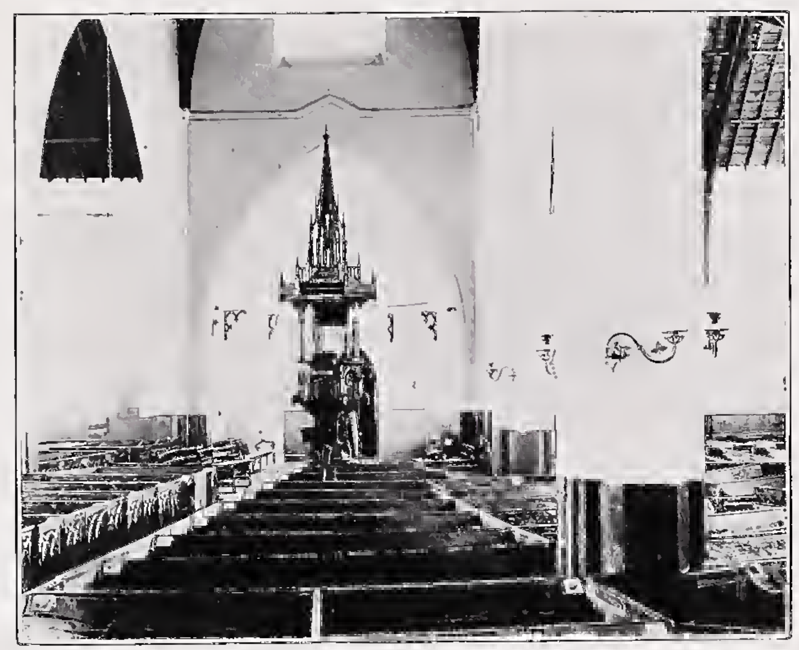
STELLENBOSCH—*(vervolgd.)*

Ds. J. H. NEETHLING, H.Z.

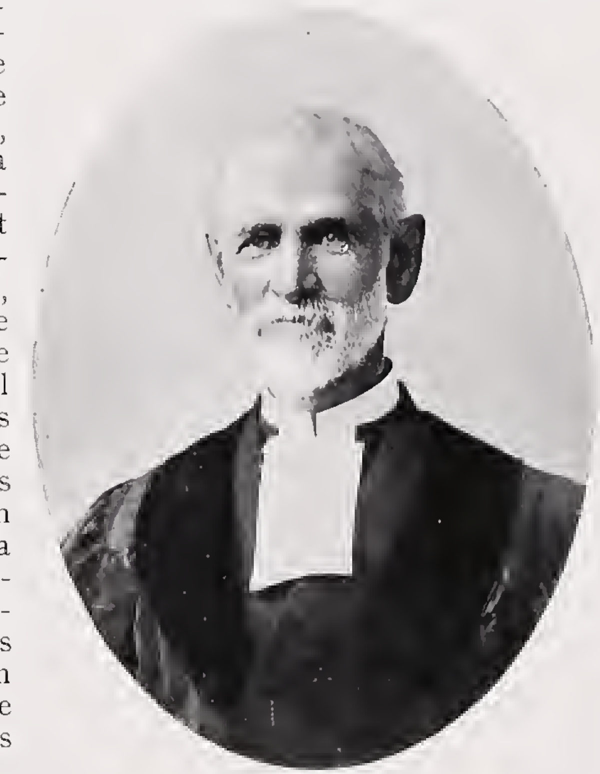
lang, en werd door Ds. Wilhelm van Ghent (1739-44), na een andere vakature van 3 jaren, vervangen. De Kerkeraad in zijn tijd bestond uit Jacob Cloete, J. de Wet, Js. Myburgh en A. Faure. Na het overlijden dezes werd eerst weer in 1747 een vaste leraar aangesteld in Ds. Eduardus Arents (1747-49). Hij leefde niet lang en na "een instandig verzoek" aan de Classis van Amsterdam, door een gans nieuw Kerkeraad, bestaande uit D. Malan, W. van As, S. Rowoudt en H. Cloete, werd de verlengde vakature aangevuld door Ds. Johannes Appeldoorn (1753-72), wiens parochie toen 130 leden telde, en steeds toenam omdat "hij zijn ampt met allen lof ieverig en neerstig waargenomen had." Na hem diende Ds. Philippus Kuys (1778-85) alweer na ene vakature van 6 jaren. Al deze vakaturen werden bediend door de Konsulenten van de Gemeente "Drakensteyn" (later Paarl) of uit "de Cabo de Goede Hoop." Ds. Kuys stierf echter ook in jeugdige ouderdom, na merkbare zegen op zijn arbeid, zodat de Gemeente al meer en meer toenam in getal en sterkte, en hij niet minder dan 50 kinderen in één jaar doopte.

Na deze tijd werd Stellenbosch lang bediend door Ds. Meent Borcherds (1786-1832). Hij begint met een salaris van £70 5s., dat in 1828 £300 per jaar wordt. Omdat zijn inkomst ontoereikend was, moest hij zich, voor zijn groot gezin, behelpen met wat zijn Erf "La Gratitude" hem inbracht. In de frontgevel plaatste hij een afbeelding van Gods alziend oog. Deze woning bestaat nog en is gelegen in Dorp Straat. In zijn 46-jarige dienst onderscheidde zich deze talentvol predikant als geschiedschrijver en publiceerde nog al veel in het *Zuid Afrikaanse Tijdschrift*; werd de Scriba van de eerste Synode in 1824, en de Moderator van de volgende. Hij heeft veel gedicht, en was een der oprichters van het eerste Z.A. Drukpers Genootschap in 1800. Kort voor zijn dood had hij berekend dat hij gedurende diensttijd in Kaapstad en Stellenbosch had gedaan 2,670 predicatiën; gehouden 2,200 catechesatiën; gedoopt 4,559; aangenomen 2,125;

BINNENSTE VAN DE KERK.

getrouwd 879 paren; voor het werk des Heeren gekollecteerd £6,570. Hij kreeg een bekwame en werkzame opvolger in Ds. Tobias Johannes Herold (1832-57). Van hem is afkomstig de grote familie van predikanten en predikantsvrouwen, zoals de dochters van wijle Mijnheer Adriaan Louw van de Paarl, en kleinkinderen die als leraren dienen, zoals Dr. Tobias Muller, de tegenwoordige predikant van Philippolis. Deze twee grote mannen werden opgevolgd door een nog arbeidzamer, krachtvoller en invloedrijker man, Ds. Johannes Henoch Neethling (1858-1904), die kort na zijne bevestiging de tegenwoordige Kerk heeft laten bouwen, een van de sierlikste, ruimste en meest gevulde in de ganse Kolonie; welke werd ingewijd door Prof. N. J. Hofmeyr op 31 October 1863. Zijn naam wordt heden nog in gedachtenis en eer gehouden door een dankbaar nageslacht, voor wat hij gedaan heeft, in zijne diensttijd alhier, gedurende 46 jaren, als stichter van het Gymnasium (Jongens Hoger School), oprichter met Proff. J. Murray en N. J. Hofmeyr van Victoria College, maar voornamelik als Sekretaris van de Algemene Buitenlandse en Binnenlandse Zending, die van 1857-1917, in 60 jaren een macht is geworden in Zuid Afrika, en zich uitbreidt tot Nyasa en Soedan; en waaruit de Inwendige Zending tans geboren is. De tegenwoordige predikant is Ds. D. S. Botha, vermaard voor wat hij, in vorige gemeenten voor opvoeding en onderwijs gedaan heeft, en nog doet te Stellenbosch. In deze Hollandse Akademiestad vindt men nu, behalve de mooie Kerk, ook de Jongelingszaal, de Victoria College Gebouwen, en het Bloemhof Seminarie, enz., om niet eens de Theologiese Kweekschool te noemen. Als een van de beste redenaars in de Synoden is Ds. Botha tans hare bekwame Assessor en reeds een vader in "de heerlike bediening des Evangelies."

Ds. D. S. BOTHA.

Ned. Ger. Gemeente.

Door Ds. P. G. J. Meiring.

DE PAARL.

Ds. G. W. A. van der Lingen.

De Fransche vluchtelingen, die in 1688 naar Zuid Afrika kwamen, vestigden zich in de Bergrivier vallei. Ds. Pierre Simond, die als leeraar hen vergezelde, moest op verzoek van den Gouverneur Simon van der Stel, zijne woning te Stellenbosch nemen en in 't Fransch beurtelings daar en in de Bergriviervallei of Drakensteijn diensten houden. Daar men met deze schikking ontevreden was, en zich naar de Classis te Amsterdam wendde, met het verzoek om een afzonderlijke gemeente, kreeg men daartoe verlof in 1691, en zoo ontstond de Gemeente de Paarl, die echter gedurende de eerste eeuw van haar bestaan, den naam van Drakensteijn droeg. Als haar eerste leeraar, mocht Ds. Simond zich in haar midden komen vestigen, waarschijnlijk op de plaats, die naar hem nu nog den naam van Simondium draagt. Men had nog geen Kerkgebouw en behielp zich met het "voorhuis" van een boerenwoning of een wagenhuis. Na tien jaren

NED. GER. KERK, DE PAARL.

de gemeente bediend te hebben, verkreeg deze leeraar, in 1701, verlof zich naar Holland te begeven, ten einde eene berijming van de Psalmen, door hem in 't Fransch vervaardigd, door de pers te zien. Hij is nooit teruggekeerd.

Zijn opvolger, Ds. Hendricus Beck, werd in 1702 te Drakensteijn bevestigd, met de opdracht, alleen in de Hollandsche taal te prediken, terwijl de Fransche ziekentrooster Paul Roux, bij al zijne verrichtingen zich van de Fransche taal zou bedienen. Op zijn verzoek, werd Ds. Beck in 1704, met toestemming der Overheid, naar Stellenbosch verplaatst, en Ds. Engelbertus le Boucq, een gewezen Roomsche priester, aangesteld, doch wegens wangedrag al spoedig naar Batavia teruggezonden. Gedurende de vacature hielp Ds. Beck van tijd tot tijd. In 1714 werd Ds. Petrus van Aken bevestigd, en arbeidde tot 1724, toen hij wegens zwakke gezondheid, ontslag vroeg en 't jaar daarop overleed.

Omtrent dezen tijd is ook Paul Roux gestorven, en voortaan geraakte de Fransche taal geheel in onbruik in de Kerk. Vóór dezen tijd was er, waarschijnlijk te Simondium, een Kerkgebouw opgetrokken, dat echter spoedig door 't natte weder onbruikbaar werd, zoodat men besloot een behoorlijk gebouw, 80 bij 40 voet, op te richten, aan den voet van Paarlberg, waar de tegenwoordige Kerk staat. Het werk ging met velerlei moeilijkheden gepaard. Op 6 September 1718, echter werd de eerste steen door den Gouverneur gelegd, en het gebouw

Ds. G. van de Wall.

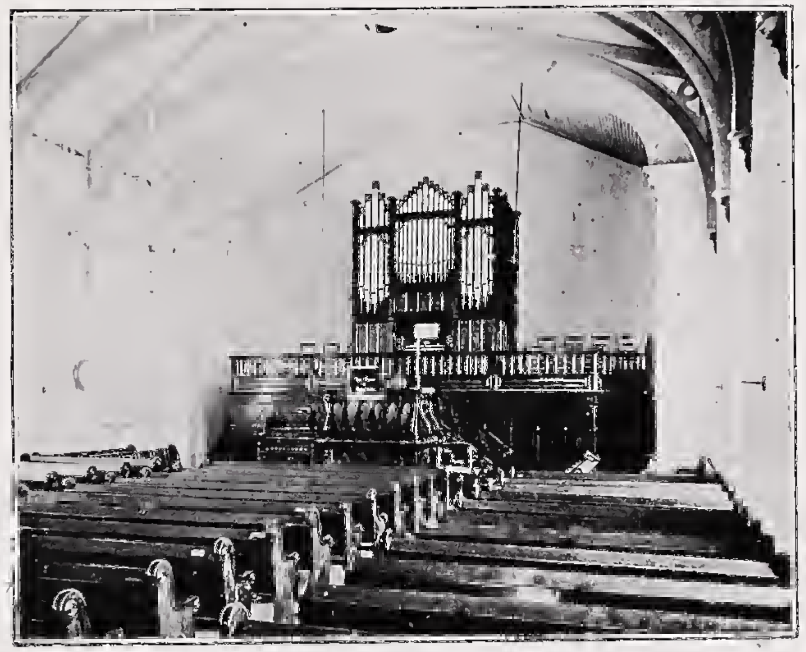
DE PAARL—*(vervolgd.)*

Ds. P. G. J. MEIRING.

ingewijd op 5 Januari 1721. Dit gebouw is in gebruik gebleven tot April 1805, toen het, op den dag na de inwijding van het tegenwoordig gebouw, op publieke veiling verkocht en later afgebroken werd.

Van 1725 tot 1730, werd de Gemeente bediend door Ds. Lambertus Slicher, die in 1718 van Indië naar Kaapstad gekomen, daar eerst als Rector der Latijnsche School en dan als Tweede Predikant van Kaapstad aangesteld, en op 12 Juni 1725, naar Drakensteijn verplaatst was. Op 1 Juni 1730 is hij gestorven. Zijn opvolger, Ds. Johan Willem van Hertzogenraadt, is ook na vijf-jarigen dienst (1731-1736) gestorven. Na eene vacature van twee jaren werd Ds. Salomon van Echten, predikant van Stellenbosch, op 7 April 1738 als leeraar van Drakensteijn aan de Paarl bevestigd. Onder hem werd in 1750 de pastorie (waarschijnlijk wat nu de oude pastorie te Noorder Paarl genoemd wordt) gekocht voor 5,000 guldens. Ds. van Echten verzocht ontslag, nam op 7 Januari 1753, van de gemeente afscheid en keerde naar Holland terug.

BINNENSTE VAN DE KERK.

Ds. Petrus van der Spuy (1753-1781) was de eerste Afrikaner, die tot de Evangeliebediening opgeleid werd. Hij had in Nederland ook in de medicijnen gestudeerd, en was naar Zuid Afrika, op vier-en-twintig-jarigen leeftijd, als dokter en predikant teruggekeerd, en in 1746 te Kaapstad als leeraar aangesteld. Gedurende zijne bediening te Drakensteijn, ontstond er een twist in de gemeente, waarmede de Classis van Amsterdam zich moest bemoeien, maar waaraan alleen een einde kwam, door de bedanking van den leeraar in 1781. Het was in dien tijd, dat Piet Retief, de groote Voortrekker geboren werd, wiens doop voor zes maanden uitgesteld werd, daar zijne ouders tot de ontevredenen behoorden. Ds. van der Spuy overleed te Stellenbosch in 1809, in den ouderdom van zeven en tachtig jaren.

Op 4 Juli 1784, werd de jonge Proponent Robert Nicolaas Aling, uit 't Graafschap Lingen in Nederland, als leeraar bevestigd en werkte met veel ijver. In 1791 werd het orgel, vervaardigd door zekeren aan de Kaap wonenden, Johs. Lud. Hodderson, plechtig ingewijd.

In 1799 besloot men eindelijk tot het bouwen eener nieuwe Kerk, en droeg aan den architect L. M. Tibault op, een plan te vervaardigen. Terwijl hierover een verschil ontstond, sommigen objecteerende tegen de vele pilaren, stierf in 1800 de geliefde leeraar en werd het werk gestaakt. Daarna ontwierp Tibault een ander plan, zonder pilaren, hetwelk aangenomen en uitgevoerd werd tegen kosten van 50,000 Rds. 't Is het tegenwoordig Kerkgebouw, op 28 April 1805 door Ds. J. P. Serrurier ingewijd, en waarschijnlijk het oudste in gebruik zijnde Ned. Ger. Kerkgebouw in Zuid Afrika, behalve dat van Tulbagh.

Na eene lange vacature werd Ds. Petrus Johannes van der Spuy, komende van Zwartland, als leeraar aangesteld, maar diende de gemeente slechts vijf maanden en stierf 2 April 1807. De volgende leeraar was Ds. J. W. L. Gebhard (1810-1823). Hij had zijne woning en boerderij te Simonsvlei, Groot Drakensteijn, omtrent vijf mijlen van de Kerk. Hij werd emeritus in 1823, en stierf twee jaren daarna.

DE PAARL—*(vervolgd.)*

Ds. Tobias Johannes Herold (1823-1831) heeft als leeraar te George in 1815, de veroordeelden te Slachtersnek met den troost des Evangelies moeten bijstaan. Hij werd op 9 November 1823, aan de Paarl bevestigd. Op 6 October 1829, werd een nieuw orgel van Hight en Robson, Londen, ontboden voor £600. In 1831 werd Ds. Herold naar Stellenbosch verplaatst. De eiken voor de Kerk en op het Kerkplein werden in 1824 geplant.

Ds. Godlieb Wilhelm Anthonie van der Lingen (1831-1869), pas als jonge leeraar uit Holland aangekomen, werd op 5 Juni 1831, bevestigd (zijn intreepreek zijnde over Ps. 51 : 17). Het nieuwe orgel werd toen juist opgezet. In 1837 werd door eene Commissie uit Wagemakersvallei aanzoek gedaan bij den Kerkeraad tot "oprichting aldaar van een Kerkelijk établissement" en toegestaan, zoodat in 1840 de Gemeente Wellington is ontstaan, aan welke plaats de oude preekstoel van de Paarlsche Kerk, reeds in 1838 ten geschenke was gegeven. In 1859 werd het Gymnasium door Ds. van der Lingen opgericht als steun vooral van de Hollandsche taal en ook als een voorbereidingsplaats voor de Kweekschool te Stellenbosch, tot de stichting waarvan er in de gemeente tevoren ruim bijgedragen was. Deze leeraar heeft een ongeëvenaarden invloed uitgeoefend door zijn groote geleerdheid, redenaarstalent, krachtige persoonlijkheid en ondernemingsgeest. Hij wijdde veel tijd aan de studie der onvervulde profetieën, en nog worden zijne voorspellingen met instemming in de gemeente aangehaald. Op 11 November 1869 stierf hij, vermoeid van den strijd des levens, algemeen geacht.

Ds. Giles van de Wall (1870-1895) van Bloemfontein, hierheen beroepen, verliet na vier jaren de gemeente en arbeidde gedurende één jaar in de Kaapstad, doch in 1875 teruggeroepen, heeft hij gedurende twintig jaren aan de Paarl het woord Gods met groote welsprekendheid en veel getrouwheid verkondigd. In het begin zijner bediening, dreigde er eene scheuring in de gemeente, welke aanleiding gaf tot de stichting van de Noorder Paarl gemeente. Hij werd emeritus in 1895, nadat hij de Kerk als Moderator en in de voornaamste commissieën had gediend, en ontsliep op 2 Januari 1896.

Als opvolger werd Ds. Adriaan Moorrees (1895-1907) uit de Kaapstad beroepen, en op 25 Juli, bevestigd. Gedurende zijn diensttijd, werden er groote stappen

HULP-KERK, DE PAARL.

vooruit gedaan op 't gebied van Onderwijs: gebouwen ter waarde van £15,000 werden door de gemeente opgericht als jongens- en meisjesscholen. Ook werd ter gerieve van de leden der gemeente, wonende in de Noorder Paarl, een hulpkerk gebouwd tegen kosten van £3,600. In 1900, verleende de Kerkeraad Ds. Moorrees verlof om in gezelschap van eenige andere voormannen, Engeland te bezoeken ten einde, zoo mogelijk, een blijvenden vrede te bewerkstelligen tusschen Groot Britannië en de Republieken. In 1907 werd hij tot hoogleeraar aan de Kweekschool te Stellenbosch beroepen, alwaar hij met gekenden zegen arbeidt. Professor Moorrees is een van de sierlijkste redenaars in de Kerk, is een vurige voorstander van de Hollandsche taal, is een autoriteit op onderwijs gebied, in welk verband hij op verscheidene parlementaire commissies het land heeft gediend. De hoogste betrekkingen in de Synode zijn door hem gevuld, en zijne heldere doorzicht en uitgebreide kennis van kerkelijke usantie en wet, maken hem een onmisbaar lid van eenige der belangrijkste Synodale commissies.

Pieter Gerhard Jacobus Meiring, alhier aangekomen van Graaff Reinet, werd op 26 October 1907 als leeraar der gemeente bevestigd. Het jaar daarna werd de Kerkzaal tegen kosten van £5,000 gebouwd. In 1911, werden de gekleurde leden der gemeente tot een eigen gemeente in verband met de Zendingkerk gesticht, gevende de moedergemeente de kerk en pastorie kosteloos, en dragende voorts, gedurende een aantal jaren, het grootste deel van 't salaris van den zendeling. In Nyasaland heeft de gemeente een predikant-zendeling en een zendingwerkster voor hare rekening. In April 1916, is een deel van de timmerage van het kerkdak vernieuwd, en een nieuw plafond in de kerk aangebracht tegen een bedrag van £1,000.

Er zijn van tijd tot tijd hulppredikers aan de Paarl geweest, de voorlaatste zijnde Ds. A. Stockenström, thans te Bethulie, Oranje Vrijstaat, en de tegenwoordige Ds. J. F. Mentz, B.A., B.D., die alhier zoo wel geordend als bevestigd werd.

Ds. J. F. MENTZ, B.A., B.D.

Ned. Ger. Gemeente.

FRANSCHHOEK.

Door G. A. M.

Ds. P. N. HAM

Dr. P. J. CRUSE.

DE Gemeente heet naar de Fransche Hugenoten, die alhier onder Gouverneur Simon van der Stell werden besteed, en aan wie plaatsen werden uitgereikt. Men ziet alhier nog de Kelders en Graven van die vluchtelingen, die goed en bloed over hadden voor het Protestantsch geloof, tegenover de vervolging der Roomsche Kerk. Zij stonden altijd in kerkelijk verband met Drakensteyn en Simondium. Op de laatste plaats werd er voor een tijd zelfs in de Fransche taal gepredikt door Ds. Pierre Simond, die later gedwongen werd naar Frankrijk terug te keeren.

Mettertijd zijn hunne afstammelingen, die zich mengden met de Hollanders, en thans het Afrikaansch volk uitmaken, tot eene afzonderlijke gemeente gevormd, en wel in 1844. Deze werd afgesneden van de moedergemeente Paarl.

Eenige jaren voor hare stichting, arbeidde alhier de zendeling Jacob Verhaag: hij was eigenlijk de leeraar van de slaven. Er stond reeds een klein gebouw op een stuk gronds, in 1832, aan de Ned. Ger. Kerk geschonken door het Gouvernement, waarin Eerw. Verhaag des Zondags ook voor de blanken preekte en catechisatie hield.

In 1845 was de Kerk voltooid, en Ds. P. N. Ham werd als eerste predikant bevestigd. Hij bediende de gemeente tot 1865, toen hij bedankte, en te Stellenbosch ging wonen; en later te Willowmore arbeidde. Zijn opvolger was Ds. J. G. Olivier, die op 19 Augustus 1869, werd bevestigd door Prof. J. Murray. Hij was een vrome en bekwame leeraar; vertrok naar Bethulie in Maart 1873, waar hij zoo bekend werd als de Moderator Synodi van den Vrijstaat. Zijne nagelatene redenen worden nog gaarne gelezen.

VROEGERE KERK.

TEGENWOORDIGE KERK.

Ds. J. G. OLIVIER, B.A.

Ds. J. G. J. Krige werd alhier bevestigd in September 1873, en vertrok naar Caledon in Maart 1880. Ds. P. D. Rousseau werd bevestigd in September 1881, en in Augustus werd het vergroote Kerkgebouw ingewijd. Hij ging naar Fraserburg in Februari 1883. Ds. J. A. Beyers werd bevestigd in Februari 1884, en vertrok naar Willowmore in Januari 1889. Ds. A. F. Malan diende van September 1889 tot October 1890, toen hij naar Adelaide ging, doch hij kwam terug in Maart 1898, en staat nog hier als tevreden leeraar. Dr. P. J. Cruse werd bevestigd in Januari 1892, doch overleed in November 1894, en Ds. S. J. Perold werd bevestigd in Mei 1895, maar vertrok naar Murraysburg in September 1898.

Deze kleine gemeente nestelt zich in eene kom van hooge bergen, die een diepen indruk maken en herinneren aan den toevluchtsoord van de Hugenoten die den stempel gedrukt hebben op de Kerk van Zuid Afrika.

Ds. A. F. MALAN, B.A.

NOORDER PAARL.

Ned. Ger. Gemeente.

Ds. S. J. DU TOIT.
(DIE PATRIOT.)

De aanleiding tot het ontstaan van deze Gemeente was ten eerste de natuurlike behoefte wegens de grootheid en uitgebreidheid der Gemeente Paarl, en ten tweede een verschil van beginselen, dat op laatst een scheiding wenselik en noodzakelik moest maken. Reeds in de tijd van Ds. G.W. A. van der Lingen, werden diensten in Noorder Paarl gehouden door Ds. Huet en anderen; en de plaatselike predikant bepleitte reeds bij de herdenking van zijn vijf-en-twintigste jarige dienst, op 5 Junie 1856, de stichting van zodanige gemeente, toen Eerw. Bos aangesteld werd, om in die wijk diensten te houden. Na het vertrek van deze, werd de behoefte al meer en meer gevoeld, en toen Ds. G. van de Wall, de plaats innam van Ds. van der Lingen, drong hij aan op een hulpprediker. Een memorie werd aan de Kerkeraad gemaakt in September 1877, en de Konsulent, Ds. A. Murray, begunstigde een afscheiding. Ds. S. J. du Toit, de zeer populaire prediker van die tijd, de stichter van "Die Patriot," predikte dan ook geregeld in het oude schoolgebouw, genaamd het Gymnasium. Na veel gehaspel en misverstand, kwam men overeen om de ontevredenen hun zin te geven, om geen scheuring te veroorzaken, omdat men zo verschilde over het kollegiaal systeem, en het maken van lijnen. De Kommissie tot vermeerdering van gemeenten van de Ring van Kaapstad, besloot met toestemming van de Kerkeraad en raadpleging van de twee partijen, om een nieuwe gemeente, zonder grenzen, te stichten. De Rings Kommissie besloot, en bracht tot stand, zulks op 26 Julie 1875, en Ds. J. H. Neethling werd tot Konsulent benoemd. Ds. S. J. du Toit, werd 14 Augustus 1875 beroepen, en reeds 28 September bevestigd. Aanstalten werden gemaakt om behoorlike Kerk eigendom en gebouwen te bezitten, en zo werden op de fondamenten reeds gelegd in de tijd van gehaspel, de muren en het dak van de eerste Kerk opgetrokken, waarin

NOORDER PAARL NED. GER. KERK.

de nieuwe gemeente aanbad, en steeds veel maakte van haar bekwame, echt Afrikaans gezind leraar, die tegelijk als schrijver en patriot volksleider werd. Gedurende zijne afwezigheid naar Europa, met President Kruger, werden de diensten waargenomen door de jonge hulp-prediker, A. Moorrees, die later een sterke leider van de Kerk is geworden. Na het vertrek van Ds. du Toit als Superintendent van Onderwijs naar de Transvaal, November 1881, werd Ds. A. Louw de leraar op 10 November 1882. Zijn opvolger was de gewilde Ds. W. A. Joubert, die bevestigd werd 23 December 1897, de stichter van het prachtig Godsgebouw, dat, behalve andere Kerkelike en schoolgebouwen, een sieraad is van dat gedeelte van de schone Paarl, welke ligt in heuvel, dal en stroom, in de nabijheid van de Hugenoot Spoorweg Statie.

Ds. W. A. JOUBERT.

Van het eerste Kerkgebouw, dat een Kerkzaal is geworden, verhuisde de gemeente naar de tweede Kerk, welke omtrent £5,000 kostte, met een orgel van £800. De grond, waarop de nieuwe Kerk gebouwd werd, werd gekocht voor £3,000; het gebouw zelf, met ameublement en orgel, beliep de prijs van £19,000. De zuster, Weduwe Malan, gaf £1,000 voor 't orgel; acht personen gaven £500 elk, voor de Kerk, van welke de bouwmeesters waren, Sherwood, Pitts en Wood. In de diensttijd van de tegenwoordige predikant, is het oude Gymnasium geworden voor jongens, wat het Hugenoten Seminarie was, en nog blijft, voor meisjes, in de diensttijd van Ds. Louw. Behalve deze prachtige inrichtingen, tot stand gebracht door deze gewillige en werkzame gemeente, is de vroegere pastorie verkocht, en een nieuwe vlak bij het Gymnasium, opgericht. Na veel bespreking op gemeente en Kerkeraadsvergaderingen en konsultatie met bouwmeesters, werd besloten de oude Kerk niet af te breken, maar een geheel nieuwe Godsgebouw te stichten. De hoeksteen werd op 8 April 1905, gelegd door Dr. A. Murray. De plechtige inwijding had plaats op 6 Maart 1907, waarbij Professor Hofmeyr de feestrede hield. Als hulppredikers hebben van tijd tot tijd gediend: Di. C. A. v. d. Merwe, R. D. MacDonald, A. A. van Schalkwijk, M. van de Weg, Dr. B. B. Keet en tans Dr. M. J. van der Westhuijzen, die in 't begin van 1917 alhier werd bevestigd.

Dr. M. J. v. d. WESTHUIZEN.

Ned. Ger. Gemeente.

Door Eerw. A. Dreyer.

TULBAGH.

Ds. R. SHAND EN ECHTGENOOTE.

PIETER Potter was de eerste blanke die in 1658 het oog zette op de vallei waarin Tulbagh ligt, en wel van het Obiqua gebergte, dat hij beklom aan de andere zijde van de kloof, door welke de spoorweg thans loopt. Gouverneur Simon van der Stell ging het eerste in 1699, over de Roodezandpas in de kom, waar hij de oorsprongen van de kleine Berg en Breede Rivieren ontdekte, en noemde de vlei het Land van Waveren, en het tegenoverstaande gebergte "Witsenberg", ter eere van hooge familiën in Amsterdam. In de vruchtbare vallei werd een militaire post opgericht, en in 1700 begonnen de Hollandsche familiën daarheen hun vee te zenden, en zich mettertijd aldaar neer te zetten. Nadat men een weg door de naauwe Tulbagh Kloof had gebouwd, werd een plaats langs de zachte helling uitgekozen, om de fondamenten van een kerk en pastorie te leggen. De oorspronkelijke gebouwen bestaan nog, en de pastorie, gebouwd met materiaal uit Holland gebracht, beantwoordt nog aan het doel destijds beoogd.

De eerste predikant der gemeente, gesticht in 1743, was Ds. Arnoldus Mauritius Meiringh, die 13 jaren lang, van 1743 tot aan zijn dood in 1757, arbeidde. De eerste kerkeraadsleden waren twee ouderlingen, namelijk: Jacob Therond en Pieter Therond, en twee diakenen, namelijk: Jacobus du Preez en Gerriet van der Merwe. Naar gewoonte en wet van dien tijd, werd hun verkiezing bekend gemaakt aan Z.Ed. Gestr. den Gouverneur, en aan de Ed.Aghtbare Heeren van den Raad Politique, verzoekende

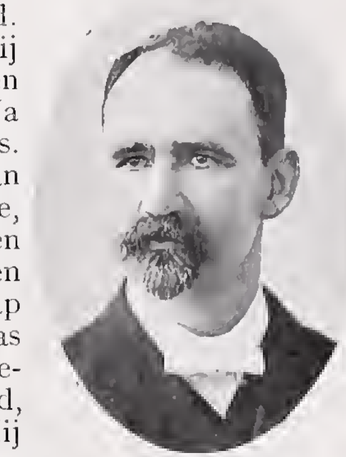
HET OUDSTE KERKGEBOUW TE TULBAGH.

TEGENWOORDIGE KERK TE TULBAGH.

hunne approbatie. In verband met het bouwen van kerk en pastorie, vindt men een eigenaardige aanteekening in de notulen onder datum 22 Augustus 1756, luidende als volgt: "Tot eene dankbare erkentenis van de trouwe diensten haerer mannen Jacs. Therond en Francois du Toit, gebleken in het opbouw van kerk en predikantshuis, heeft men in de kerkeraad goedgevonden haere stoelen, so lang als zij naar mans dood sullen leven, op dezelfde plaatz te laten staan sonder deeze te verzetten, en alzo sal het wesen met de vrouw van P. Therond." Opvolger van Ds. Meiringh was Ds. Remerus Harders, die 16 jaren (1758-1774) arbeidde. Gedurende zijn diensttijd, werd besloten "het gantsche Dack van de kerk te gelijk af te breken en te vernieuwen." Om de moeilijkheden waarmede men destijds te kampen had, aan te toonen, zij de volgende aanhaling uit de notulen aangestipt: "alsmede met de eerste bequaame gelegentheid de beijde aan den kerkeraad beloofde deekers door den W.Ed. Groot Aghtb. Gouverneur van Cabo te laten haalen, alsmede om eenige vereiste graven, pikken en emmers, witquasten, alsook kabelgaaren van de Cabo te laten haalen."

Na den dood van Ds. Harders moest de gemeente zich drie jaren tevreden stellen met diensten af en toe gedaan door Ds. D. Goldbach, van het Zwarte Land, totdat op 23 April 1777, Ds. Johannes Abraham Kuijs als vaste leeraar werd aangesteld. Op 11 Februari 1787, nam hij afscheid van de gemeente en keerde naar Holland terug. Na zoowat twee jaren, keerde Ds. Kuijs tot groote vreugde, én van hemzelven, én van de gemeente, terug, en arbeidde nog vijf jaren alhier tot 30. Maart 1794, toen hij als derde leeraar aan de Kaap zich vestigde. Zijn opvolger was de welbekende, ijverige, toegewijde predikant en zendingvriend, Ds. Michiel Christiaan Vos. Hij arbeidde tot 1805, toen hij naar Europa vertrok, en door Ds.

Ds. G. J. HUGO.

Hendrik Ballot opgevolgd werd. Na vertrek van laatstgenoemde, moest Ds. J. Scholtz, van Zwartland, gedurende twee jaren, elke maand de gemeente bezoeken, toen zij weer een eigen leeraar kreeg, in den persoon van Ds. J. J. Kicherer. Deze werd opgevolgd in 1825 door Ds. George Thom, die vroeger Superintendent van het Londensch Zendinggenootschap was. Zijn opvolger was de godzalige Ds. Robert Shand, die van 1834 tot 1871 arbeidde. Gedurende zijne bediening had de afscheiding van de Gemeente Kruisvallei plaats. Hij verkreeg zijn emeritaat op den 20sten Juni 1871, zette zich ter woon neder te Stellenbosch en overleed te Swellendam in 1876. De volgende predikanten waren: de welsprekende Ds. William Robertson (1871-1883); de beminnelijke Ds. Jan Adam Buchner (1883-1908) en de opgeruimde Ds. Cornelis Daniel Bam (1908-1915). De tegenwoordige leeraar, Ds. Gideon Hugo, werd bevestigd 22 Juli 1915, en zet het werk van zijne voorgangers met lust en moed voort.

KRUISVALLEI.

Ned. Ger. Gemeente. *Door Ds. J. H. van Aarde.*

DE Gemeente Kruisvallei (te Tulbagh) dagteekent van den 21 Januari 1843, toen men tot de stichting besloot. Zij is een kind geboren uit geschillen bestaande tusschen een groot deel der gemeente en den toenmaligen leeraar Ds. R. Shand, een man van puriteinsche godsdienstige strengheid en onbuigzamen zin. Het waren geschillen, die gemakkelijk hadden moeten en kunnen beslecht worden door de Kerkelijke Besturen (Ring en Synode) en de Regeering, indien de kerkelijke rechten niet het persoonlijke ondergeschikt geacht hadden. De leeraar, streng puriteinsch, had de bediening van Sacramenten, om zekere godsdienstige redenen, aan zekere leden der gemeente geweigerd, vooral den doopsbediening en huwelijksbevestiging. Dat gaf aanleiding tot allerlei onaangenaamheden.

Voor acht jaren lang waren de ontevredenen in onderhandeling met Ring, Synode en Regeering geweest, om eene verbetering van toestanden te bewerken en den vrede hersteld te krijgen. Alle pogingen bleken vruchteloos, zonder de verlangde uitkomst, totdat men zich eindelijk gedrongen gevoelde om zich af te scheiden. Dat geschiedde op voormelden datum.

DE KERK TE KRUISVALLEI.

De afgescheidene leden beriepen den Weleerw. heer H. A. Moorrees, die tijdelijk gedurende den tijd van schorsching van den Weleerw. heer Ds. R. Shand, voor twee en een halve jaren, de gemeente Tulbagh bearbeid had. Hij liet zich die keuze welgevallen. Men kocht de plaats Kruisvallei, omtrent een mijl ten noord-oosten van het dorp gelegen, tot Kerkplaats, en naar deze plaats werd de afgescheidene genoemd Kruisvallei. Aldaar woonde de predikant; het groot stalgebouw werd tot Kerk ingericht. Ds. Moorrees, de eerste leeraar, arbeidde alhier tot zijn dood, *i.e.* van 1843 tot 1866.

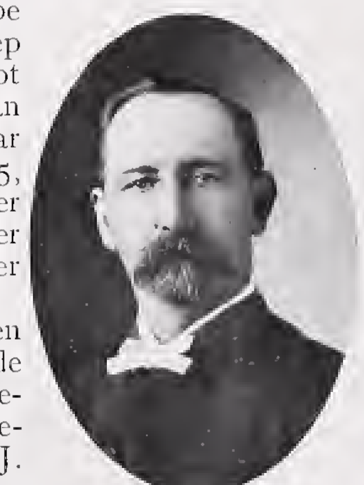

Ds. J. H. M. KOCK.

De tweede leeraar was Ds. J. H. M. Kock, en heeft de gemeente bediend van September 1867 tot Januari 1874, toen hij wegens krankheid, zich verplicht zag zijne bediening neerteleggen, en bij zijne familie in 't district Richmond ging wonen. In 't jaar 1870, werd besloten tot 't bouwen van eene kerk, en wel op 't dorp; welk gebouw eerst in Januari 1873, ingewijd werd.

Omtrent dien tijd werd de plaats Kruisvallei verkocht, en een pastoriehuis op 't dorp aangekocht. De derde leeraar was Ds. C. W. du Toit, thans leeraar der Hervormde gemeente te Potchefstroom. Deze heeft de Gemeente Kruisvallei tien jaren lang gediend, van 1875 tot 1885, en werd door Ds. D. J. Pienaar, R.z., opgevolgd, die twee en een halve jaren alhier gewerkt heeft, toen hij een beroep naar Simonsstad aannam. In 1888, werd Ds. S. P. Malherbe beroepen. Deze nam 't beroep aan en diende de gemeente tot 't einde van 1894, toen hij van standplaats verwisselde en naar Philadelphia ging. In Mei 1895, werd Ds. J. H. van Aarde alhier bevestigd, die heden nog alhier werkzaam is, en tot zegen der gemeente.

In de onderscheidene tijden van vacature, hebben de volgende Broeders leeraars tijdelijk de bediening der gemeente waargenomen: te weten, Di. Jac. G. J. Krige, S. J. du Toit, A. Pepler, N. J. Hofmeyr en Eerw. B. Pienaar.

Ds. J. H. VAN AARDE.

ZWARTLAND (MALMESBURY.)

Ned. Ger. Gemeente.

Door Ds. C. Rabie.

Ds. J. C. le F. MOORREES.

DAAR, in het jaar 1743, slechts de gemeenten van Kaapstad, Stellenbosch en Drakenstein (Paarl) bestonden, gaf de Gouverneur-Generaal, Gustaaf Willem van Imhof, bevel tot het bouwen van twee nieuwe Kerken, met zoo weinig mogelijk verzuim.

Wegens de groote afstanden werd door de bewoners de opvoeding der kinderen zeer verwaarloosd; daarom moesten bij iedere Kerk een predikant en ziekentrooster geplaatst worden, terwijl de laatstgenoemde ook als onderwijzer zou werkzaam wezen. De eerste twee, die er ter scheep aankwamen, moesten genomen worden. De plaatsen gekozen waren het land van Waveren (tegenwoordig Tulbagh) en Zwartland. In Juni 1744, werd een plek gekozen voor de Zwartlandsche Kerk, en de plaats van eene weduwe van der Westhuizen geruild voor eene andere naar haar voorkeur, met nog £175 erbij, als waarde voor de gebouwen. De eerste ziekentrooster en schoolmeester was Wietse Botes. In Mei 1745, werd de WelEerw. Rutger Weerman, schipsprediker, haar eerste predikant. De kerkplaats behield den naam van Zwartland, waarschijnlijk naar de kleur van den grond, tot 1829, toen zij den naam van Malmesbury (naar een Engelschen Gouverneur) ontving: kerkelijk blijft de naam onveranderd.

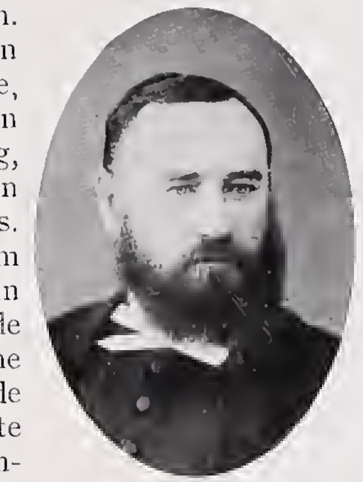
Sedert Ds. Weerman, dienden in de gemeente, Di. C. B. Voltelen, G. Croeser, J. F. Bode, D. Goldbach, P. J. van der Spuy, H. W. Ballot, M. C. Vos, J. Scholtz, T. J. Herold, J. Spijker en Ds. J. C. Lefebre Moorrees. Deze diende de nu zeer uitgestrekte gemeente van 1833 tot 1881. In zijn tijd werd het oude Kerkgebouw veranderd en versierd met een toren. Ook ontstond onder hem een bittere strijd van het liberalisme, omdat hij Ds. J. J. Kotzé, den geschorsten predikant van Darling, niet toegelaten had tot zijnen kansel. Zijn opvolger was Ds. C. Rabie (1881-1912) die er kwam in den ernstigen strijd waarin de gemeente verkeerde, welke de nasleep was van het Liberalisme dat bestreden werd door de Synode van 1862. Ds. Kotzé preekte te Malmesbury soms voor 300 menschen in een afzonderlijk gebouw, doch de takt en de invloed van den plaatselijken leeraar zegevierden. Gedurende zijnen diensttijd werd het Kerkgebouw met 300 zitplaatsen vergroot. Niet minder dan 3 orgels zijn aangebracht van het ontstaan der gemeente, de laatste zijnde een prachtig instrument. De Kerk, die soms dreigde in te vallen met toren en al, in de oude tijden, is thans een stevig, sterk, sierlijk gebouw. Deze groote, rijke en gewillige gemeente, die eene prachtige pastorie, ruime zaal en ettelijke schoolgebouwen heeft laten daarstellen, heeft zulks te danken aan meer dan eene geestelijke opwekking, zooals gebeurde in 1884 en 1894. Ds. Rabie ontving zijn eervol ontslag in 1912. Nu staat daar de bekwame en talentvolle leeraar, Ds. J. D. Horak, die met lust, moed en zegen arbeidt.

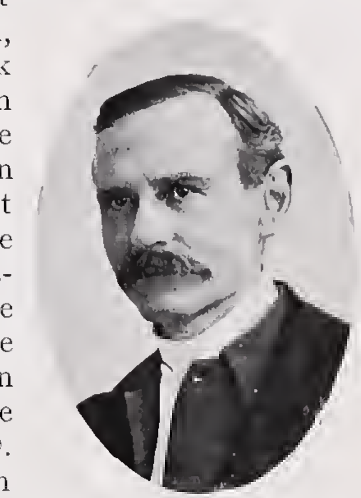
OUDE KERK, ZWARTLAND.

TEGENWOORDIGE KERK, MALMESBURY.

Ds. C. RABIE.

Ds. J. D. de V. HORAK, B.A.

Ned. Ger. Gemeente.

DARLING.

Door Eerw. A. Dreyer.

Ds. J. J. KOTZE.

DEZE Gemeente maakte vroeger een deel uit van Zwartland. Zij werd in 1853 gesticht door Ds. F. C. le Febre Moorrees, die haar vele jaren als consulent bearbeidde. Als voorlezer, onderwijzer en koster ageerde de heer J. Schelling. Het eerste Kerkgebouw werd ingewijd op 19 September 1857.

Ds. A. D. LUCKHOFF, Jr.

De eerste vaste leeraar was Ds. Joh. Jac. Kotze, een buitengewoon knap man, spreker en prediker. Hij werd alhier bevestigd door den Consulent in 1859. Hoewel hij een zeer orthodoxen tekst koos voor zijne intreerede, heeft hij echter later niet in zuiver evangelischen zin gepredikt. Ongelukkig werd dus zijn naam verbonden

DE KERK TE DARLING.

aan de geschiedenis van den strijd tegen het Liberalisme gedurende de jaren 1862 en 1875. In de zitting van de Synode van 1862, verklaarde hij openlijk dat, naar zijne meening, het antwoord in den Heidelbergschen Catechismus: "En nog steeds tot alle boosheid geneigd" niet pastte in den mond van een Christen. Deze verklaring en houding verwekten groote ontsteltenis, en de Synode kon het onmogelijk daarbij laten; want zij meende dat hij daarmede zijne overeenkomst met de Kerk aangegaan bij zijne legitimatie verbrak; en daarom eischtte men dat hij zijne woorden zou terugtrekken. Toen hij na verloop van bijna een jaar nog volhardde in zijne weigering om dit te doen, zette de Synode hem af. Hij beriep zich op het burgerlijk hof, werd in het gelijk gesteld, en de uitspraak der Synode door het hof vernietigd. Ds. Kotzé bleef dus predikant der Kerk, en wel in zijne eerste en eenige gemeente. In 1894 werd hij emeritus, en op 19 Maart 1902 overleed hij te Kaapstad.

Zijn opvolger was Ds. I. F. A. de Villiers, thans Scriba Synodi, die met vrucht alhier arbeidde (1895-1899). Na hem kwamen Di. P. K. Albertijn (1900-1906), M. Smuts (1907-1912), A. D. Luckhoff, Jr. (1913-1916). Eerstgenoemde mocht tijdens zijne bediening een sierlijk Kerkgebouw voor de gemeente zien verrijzen. Ds. Smuts was de stichter van de plaatselijke zending gemeente. Ds. Luckhoff, die vóór zijne bevestiging alhier, met hulp van de Regeering, veel voor de opvoeding in het verwaarloosd Namaqualand had gedaan, is benoemd geworden, als de rechte man, tot secretaris van de Inwendige Zending. De tegenwoordige predikant, Ds. D. J. Malan, werd bevestigd op 6 Juli 1916, en zet het werk zijner voorgangers gestadig en gezegend voort.

Ds. D. J. MALAN, B.D.

Ned. Ger. Gemeente.

GRAAFF-REINET.

Door Ds. P. K. Albertijn.

Ds. A. MURRAY, Sr.

DEZE Gemeente werd in 1790 gesticht. De eerste Kerkeraad bestond uit de Ouderlingen Martinus Wessel Pretorius en Jan Jacobs, en de Diakenen Andries Pretorius en Barend Burger. De eerste Predikant, Ds. J. H. von Manger (1792-1795) werd aangesteld door de overheid—destijds de Oost-Indische Compagnie.

De Landdrost was zekere Maynier, wiens sympathie met de oproerige en roofzuchtige gekleurden eindelijk in Februari 1795, op zijne afzetting en verbanning door de burgers uitliep. De burgers verklaarden zich onafhankelijk, en stelden een eigen raad aan, met Carl Gerotz als Landdrost en Adriaan van Jaarsveld als Commandant. Onder deze omstandigheden verkoos Ds. von Manger de gemeente te verlaten.

In Juli van dat jaar, werd de Kaap genomen door Groot-Brittanje, en in October richtte de raad een brief aan Gouverneur Craig, hem verzoekende een Landdrost aan te stellen en hun een Leeraar te zenden : " daar onze vorige leeraar ons op eene listige wijze heeft verlaten, niettegenstaande wij hem de verzekering van zijne veiligheid onder onze vlag hadden gegeven. Wij hopen, dat deze stap hem zal berouwen, en dat hij tot zijne verlatene kudde zal terugkeeren." 't Antwoord van den Gouverneur was, dat hij de heer Bresler als Landdrost zou aanstellen, maar dat hij de leeraar niet had kunnen bewegen om terug te keeren. Eerst in Juli 1796 kwam er een einde aan de onafhankelijkheid van Graaff-Reinet, en werd de eed van getrouwheid voor Landdrost Bresler afgelegd.

Ds. H. W. Ballot (1798-1800) was de volgende predikant. In zijne eerste Kerkeraadsvergadering moest hij vernemen, dat Ds. von Manger " van de Kerkelijke besluiten nooit geene aanteekeningen gehouden had," wat voor de geschiedschrijver wel jammer is.

De voltooïing van de half-gebouwde " nieuwe " Kerk, genoot de dadelijke aandacht van Ds. Ballot. Gedurende 't bouwen raakte de oude Kerk " door de schuld van timmerman Jansen " aan brand. Hierdoor werd de

DE OUDE KERK.

Kerkeraad in verlegenheid gebracht, daar de cederhout balken van 't oude gebouw voor 't nieuwe bestemd waren. Wagens moesten naar de Kaap gezonden worden, die voor de reis uit en thuis twee maanden noodig hadden.

In dezen tijd werd Graaff-Reinet door den reiziger Barron bezocht. Hij beschrijft 't distrikt als 40,000 vierkante mijlen groot, grenzende aan de toenmalige distrikten van Swellendam en Stellenbosch ten westen, en aan de Groote Vischrivier ten oosten. Op 't dorp woonden slechts 12 huisgezinnen, en in 't distrikt, 700. Daar elk gezin dus 57 vierkante mijlen tot zijne beschikking had, ried Barron dichtere nederzetting aan, en dat door de invoering van Chineesche kolonisten !

In de maand Januari 1799, werd Adriaan van Jaarsveld gearresteerd, wegens 't vervalschen van een document. De burgers geraakten hierover in opwinding, vermoedende dat zijne gevangenneming in verband stond met de " onafhankelijke regeering." Een commando werd samengeroepen, en nadat men van Jaarsveld, die reeds onder gewapend geleide op weg naar Kaapstad was, verlost had, rukten de burgers op naar de Drostdij. In zijn verlegenheid, riep de Landdrost de hulp van den Predikant in. Ds. Ballot ging het commando dan ook tegemoet, en deed alles in zijn vermogen de gemoederen tot bedaren te brengen. Ook stelde hij van den kansel bekend, wat de eigenlijke beschuldiging tegen van Jaarsveld was.

De predikant was, volgens Proclamatie van den Gouverneur, de eerste civiele ambtenaar naast den Landdrost.

Al deze onaangenaamheden moede, verzocht Ds. Ballot den Gouverneur om verplaatsing, en in 't volgend jaar, mocht hij bekend maken, dat " de Hooge Overigheid hem tot leeraar in eene andere gemeente had aangesteld," namelijk Swellendam.

Uit de notulen van dien tijd, blijkt o.a. dat nieuw gekozen Kerkeraadsleden een eed bij den Landdrost moesten afleggen ; dat men de Voorbereidingsdienst op den Zondag vóór Nachtmaal placht te houden ; dat een tak van het Genootschap tot uitbreiding van Gods Koninkrijk, in 1800 gesticht werd ; en voorts ook, dat de Landdrost verzocht werd zijn gezag in gevallen van kerkelijke tucht te doen gelden.

In 't volgend jaar was daar weer groote opwinding onder de burgers. De gehate Maynier was weer aangesteld—dit maal als Commissaris. Een onrustbarend

Ds. C. MURRAY.

GRAAFF-REINET—*(vervolgd.)*

Ds. P. K. ALBERTYN, B.A.

gerucht deed de ronde, n.l. dat Maynier de boerezoons zou commandeeren voor 't Britsche leger en de vloot. Men greep naar de wapens (hoe herhaalt zich de geschiedenis!), en de Drostdij werd bezet. Op eene duidelijke verklaring door Maynier, dat de geruchten van alle grond ontbloot waren, kwam men echter tot bedaren, en keerde huiswaarts. Doch, voor zijne eigene veiligheid beducht, wapende Maynier eenige honderden Hottentotten tegen de burgers, en commandeerde 't pas voltooide Kerkgebouw voor hunne kwartieren! Dat was te veel! Schielijk maakte een commando zijne verschijning op den Kruithuis Heuvel, boven Graaff-Reinet, schoten werden gelost, en Maynier voor de tweede maal verbannen!

Ds. J. J. Kicherer (1806-1815) werd vervolgens als Leeraar aangesteld. Hij was een man van biezondere godsvrucht en ijver. Vroeger was hij zendeling onder de Coranna's geweest. Bij zijn aankomst, vond hij de Kerk in eenen verwaarloosden staat, en werden volgens besluit des Kerkeraads, twee timmermans, slaven, gekocht. In 1812 werd de Pastorie gebouwd, en drie jaren later een dezer slaven, Ontong, weer door den Kerkeraad verkocht "voor dezelfde som waarvoor hij was ingekocht, t.w. 1,800 rijksdaalders"! Gedurende de negen jaren van zijn dienst heeft Ds. Kicherer over de 2,000 lidmaten aangenomen.

Ds. A. J. Schutz (1815-1818) en Ds. A. Faure (1818-1822) volgden elkander op. Laatstgenoemde stichtte een Bibliotheek; de boeken werden in de Consistoriekamer geborgen en door den Cassier aan lidmaten uitgeleend.

De collecten in "'t Oefeningshuis" werden volgens Kerkeraadsbesluit aan de Direkteuren van 't Zendinggenootschap overhandigd. Meldenswaardig is, dat de Kerkeraadsvergaderingen van 1815 tot 1826 door den Landdrost Stockenström, als Commissaris Politique, werden

TEGENWOORDIGE KERKGEBOUW.

bijgewoond, en de notulen telkens door hem bekrachtigd.

Ds. A. Murray (1822-1866) is uit Schotland gekomen op uitnoodiging van Dr. Thom. In zijne eerste jaren te Graaff-Reinet moest 't Kerkgebouw geheel afgebroken en herbouwd worden. Hoeveel deze gemeente en onze Kerk in 't algemeen, aan hem en zijne nageslacht te danken heeft, zal de eeuwigheid openbaren. De gemeente was nog zeer uitgestrekt, en hij moest buitenkerk houden op plaatsen, die later de namen droegen van Colesberg, Richmond, Burgersdorp, enz. Murraysburg werd naar hem genoemd, en Aberdeen naar zijne geboortestad.

Dr. B. B. KEET, M.A.

Gedurende de jaren 1834 tot 1838 verlieten honderden leden der gemeente de Kolonie, om zich in Transoranje, Transvaal en Natal te vestigen.

Ook deze gemeente deelde in den zegen van de groote herleving van 1862. In 1866 is Ds. A. Murray, na eene gezegende evangeliebediening, zijne rust ingegaan, en werd opgevolgd door zijn zoon.

Ds. Charles Murray (1866-1904). Als prediker was hij zeer begaafd. Kenmerkend van zijne bediening, was zijne liefde voor en arbeid aan de lammeren der kudde. 't Nieuwe Kerkgebouw, een der sierlijkste in Zuid Afrika, werd onder zijn bestier in 1886 opgericht.

Vóór dit Kerkgebouw staan nu twee monumenten als stille en toch welsprekende getuigen van Vader en Zoon, die gedurende 82 jaren deze kudde met bekwaamheid en toegewijdheid hebben geleid.

Na den dood van Ds. Chas. Murray hebben de volgende predikanten de gemeente gediend: Ds. P. G. J. Meiring, Ds. A. F. Louw, en Dr. D. F. Malan. Twee nieuwe pastorieën en een Kerkzaal zijn opgericht.

De tegenwoordige predikanten zijn Ds. P. K. Albertijn (van 1906), Dr. B. B. Keet (van 1916) en een hulpprediker, Prop. J. P. du Toit.

SWELLENDAM.

Ned. Ger. Gemeente.

DEZE is de laatste van de zeven Gemeenten in den ouden Hollandschen tijd gesticht. Het distrikt Swellendam werd in 1745 gevormd, en zoo genoemd ter eere van den Gouverneur Swellengrebel en zijne echtgenoote, bij name Ten Damme. In 1795 was Swellendam een Republiek onder Hermanus Steyn als President, toen de inwoners het bestuur van de Oost Indische Compagnie verwierpen. Dit duurde slechts zes maanden, toen de president met 66 andere burgers den eed van getrouwheid aan Koning George III. van Engeland namen.

Het dorp zelf werd aangelegd in 1746, doch de stichting der gemeente wordt niet genoemd; maar de eerste Kerkeraadsvergadering werd gehouden op 23 Juli 1798, onder voorzitterschap van haren eersten Leeraar, Ds J. H. von Manger. Zij behelsde toen de tegenwoordige gemeenten van Caledon tot Ladismith, en van Robertson tot Albertinia. Ds. von Manger opende aanstonds inteekeningslijsten en ondernam lange collecte reizen door de andere distrikten voor den opbouw eener Kerk. Het gebouw opgericht door Ch. Koents voor 41,000 gulden, werd door hem aan den Kerkeraad overhandigd in Januari 1802. Eerst in 1857 werd er een plankvloer van geelhout in de Kerk gelegd. In 1875 besloot de Raad het gebouw te vergrooten, en alzoo werd een nieuwe vleugel aangebracht, een nieuwe galerij gemaakt, het oude preekgestoelte op den hoek geplaatst, en een nieuwe Consistoriekamer in den hoek in de richting van de pastorie gebouwd. De voorgevel werd herbouwd en zoo werden de oud Hollandsche gevels in gewone, spits naar bovenloopende veranderd.

Ds. W. ROBERTSON.

Al werden er gedurig nieuwe gemeenten gesticht, toch nam het ledental der moeder steeds toe, zoodat een grooter gebouw spoedig noodzakelijk werd. Reeds in 1905 begon Ds. D. J. Malan over deze zaak te onderhandelen, doch stierf nadat hij slechts 9 maanden hier was. De tegenwoordige leeraar, Ds. A. G. du Toit, bewerkte het met zijnen Kerkeraad, dat het oude gebouw, dat toch niet doelmatig was, en altijd te veel aan reparatie zou kosten, geheel afgebroken werd. Zoo staat de Kerk nu in oud Kaapsch-Hollandsche stijl, en heeft £9,670 gekost. De hoeksteen werd gelegd 25 November 1910 en het gebouw 10 Juni 1911 ingewijd door Professor C. F. J. Muller, toen het ongeveer 1,500 menschen bevatte, die zagen dat het preekgestoelte in eene tribune was veranderd.

DE NED. GER. KERK TE SWELLENDAM.

De eerste zes predikanten waren Di. von Manger, W. H. Ballot, J. A. Scholtz, J. C. Berrangé, J. Spijker en C. Mol; deze laatste ligt voor den kansel begraven. Toen kwam Ds. (later Dr.) W. Robertson in 1833 en bleef hier tot 1872. In 1840 werd de steenen muur, rondom de Kerk gelegd, gemaakt voor £33 16s. 10½d. De Eerw. J. Kretzen heeft van 1844 als rondreizende Zendeling met veel vrucht de gemeente helpen bearbeiden. Tegen einde van 1848 ging Dr. Robertson 4 maanden onder de voortrekkers arbeiden. De vergadering der Synodale Commissie, waarop tot de dadelijke oprichting van de Kweekschool werd besloten, hield zitting alhier in 1850. In 1860 werd Dr. Robertson naar Europa afgevaardigd en door zijne bemoeiïngen kwamen de onderwijzers Brebner en Kidd, de predikant-zendelingen McKidd en Gonin, de Eerww. Teske en Pauw, en de predikanten A. McGregor, W. Cormack en G. v. d. Wall naar Zuid Afrika.

Ds. A. G. du TOIT.

Ds. (later Professor) Muller stond hier van 1872 tot '77. Tijdens een bezoek van Professor Hofmeyr, 1874, brak eene groote herleving uit. Ds. Muller stelde veel belang in het geestelijk heil der gemeente, zoowel als in de opvoeding der jeugd. Ds. George Murray stond hier van 1879-92. Hij werd zeer bemind en was de stichter der C.J. Vereeniging, welker Zaal onder hem werd gebouwd. Ds. J. H. van Wijk arbeidde alhier van 1892-96. Hij werd in 1897 opgevolgd door Ds. D. S. Botha, den warmen Zending vriend. Het gelukte hem de kleurlingen die tot de gemeente behoorden tot eene afzonderlijke te organiseeren in welke de Eerw A. M. du Toit nu (1917) met zegen arbeidt. Het eeuwfeest werd op 20 Mei 1899 gevierd, toen het nieuwe orgel werd ingewijd. De toegewijde en ernstige jonge leeraar, Ds. D. J. Malan, die 't werk met grootsche plannen voor de oude gemeente begon, stond hier slechts van 4 Maart tot 30 December 1905, toen hij stierf. De tegenwoordige leeraar werd 21 Juli 1906 bevestigd. Sedert dien tijd werd de C.J.V. Zaal vergroot, de nieuwe Kerk afbetaald, en de zaak der Opvoeding en der Zending zeer uitgebreid. Ds. G. D. du Toit is thans alhier de hulpprediker. Een belangrijke geschiedenis der gemeente is uitgegeven door Eerw. A. Dreyer, welke de moeite waard is om te lezen.

Ds. G. D. du TOIT.
HULP-PREDIKER.

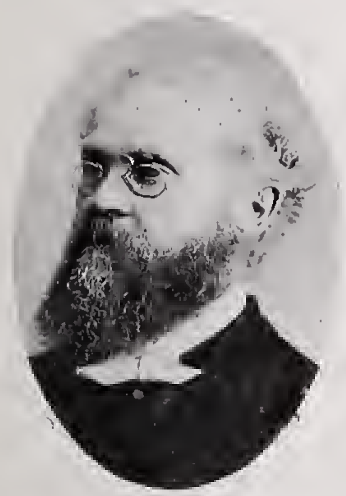
Ned. Ger. Gemeente.

Door Ds. P. J. J. Boshoff.

CALEDON.

Ds. M. C. VOS.

Ds. J. G. J. KRIGE.

DEZE Gemeente werd gesticht in 1810. Haar eerste predikant was de waardige Michiel Christiaan Vos. Na hem stonden er alhier verscheidene predikanten voor korter of langer tijd. Onder degenen die hier wat langer stonden waren:

Ds. J. Cassie, een Schot slechts nog genoemd van wege eenige excentriciteiten die hem kenmerkten.

Ds. P. K. Albertijn, Sr., de hooggeachte en gevierde prediker, die ook zoo hartelijk en ernstig kon bidden, en die zoovele zoons en dochters aan onze Kerk als predikanten en predikantsvrouwen heeft geleverd.

Ds. P. J. G. de Vos, nog in leven, als de waardige Professor in Kerkleer en Dogmatiek te Stellenbosch.

Ds. J. G. J. Krige, die hier oud geworden is in de dienst der Gemeente, die hem zeer lief heeft van wege vele

OUDE KERK.

TEGENWOORDIGE KERK.

beminlijke karaktertrekken; en thans als emeritus te Stellenbosch woont.

Voor de laatste vier en half jaar staat hier Ds. P. Boshoff. [Knap mens, bekwaam prediker en hoog aangeschreven in Kerkelijke vergaderingen. —*Red.*] De hulpprediker, Ds. D. S. Botha, werd geordend en bevestigd als leeraar voor de annex Greytown, op 19 Mei 1917.

Het oude Kerkgebouw, waarvan hier een prent verschijnt, werd gebouwd door Ds. M. C. Vos, en ingewijd op 1 Januari 1813. Het dient nog als Kerkzaal en voor andere godsdienstige doeleinden.

De tegenwoordige Kerk werd gebouwd in de dagen van den hooggeachten Professor de Vos, en is een stevig, sierlijk en doelmatig gebouw.

De Gemeente telt nu 2,550 lidmaten; behalve Oudtshoorn, de grootste Gemeente in onze Kerk.

Ds. P. K. ALBERTYN.

Ds. P. J. J. BOSHOFF.

Ned. Ger. Gemeente.

GEORGE.

Door Eerw. A. Dreyer.

Ds. S. BALLOT.

TOT in het jaar 1812, maakte de Gemeente van George een deel uit van Swellendam. In het jaar 1811, werd de Drostdij van George gesticht, en de heer Adriaan Gijsbertus van Kervel tot Landdrost benoemd. Al dadelijk na zijn aankomst, schreef hij aan het Gouvernement over den treurigen toestand dier gewesten, wat het godsdienstige aanging, en in het volgend jaar ontving hij een brief van het Koloniale Kantoor, bevattende de toestemming van den toenmaligen gouverneur, Sir John Cradock, tot de stichting eener gemeente. Ds. Tobias Johannes Herold werd aangesteld tot eersten leeraar, en op reis naar zijne standplaats, ontmoette hij op den 9den Mei 1813, aan Kochmans Kloof, twee leden van zijn nieuwe gemeente, Marthinus Christoffel Botha en Elizabeth Magdalena Barnard, van wie hij een kind doopte met den naam van Jacobus Chrisparus. Op den 25sten April, hield Ds. Herold zijne intreede op de plaats Zandkraal, die "door het Gouvernement ter uitoefening van godsdienst en tot woning van den predikant, gehuurd werd van den heer C. F. Pohl." Tot tekst koos de prediker 1 Cor. 2 : 1 en 2. De collecte bedroeg 15 rijksdaalders (£1 2s. 6d.). Twee meisjes werden gedoopt bij die gelegenheid, en op denzelfden dag in het huwelijk bevestigd, Daniel Swart van Oliphantsrivier en Elizabeth Catharina Jordaan, van Moerasrivier. Op den 30sten April werden de eerste twee lidmaten door Ds. Herold aangenomen, t.w. Guliame de Swardt, oud 53 jaren, en Sophia Weyers, oud 39 jaren, echtelieden. Daar het zeer moeilijk was voor de dorpelingen 's Zondags te Zandkraal ter kerk te gaan, liet de Landdrost het "Oude Posthuis" in orde brengen voor godsdienstige doeleinden. In dit gebouw werd op den 9den Mei de eerste kerkeraadsvergadering gehouden, nadat op den morgen van dien dag, de volgende personen als kerkeraadsleden waren voorgesteld: als ouderlingen, Jan Abraham Meyer en Michiel Arnoldus Muller, Sr.; en als diakenen, Jacobus Conradus Rademeyer, Guliame de Swardt, Marthinus Christoffel Botha en Theunis Johannes Meyer. Eerste koster was J. W. Paulsen, en eerste publieke onderwijzer A. van der Colff. Met den bouw van de eerste kerk begon men in 1814. Dezelve werd eerst in 1817 voltooid, en op den 2den Maart ingewijd. Ds. Herold arbeidde tot 5 October 1823, toen hij van de gemeente afscheid nam, en naar de Paarl vertrok. Zijn opvolger was Ds. Johan Stephen Simeon Ballot, die op den 14den October 1827, zijn intreede deed, met de woorden uit Openbaring 2 : 2, en met getrouwheid arbeidde tot den 13den September 1862, toen hij, wegens ouderdom, emeritus werd. Gedurende zijne bediening werd een sierlijk kerkgebouw daargesteld. Dit gebouw, later vernieuwd, bestaat nog en dient nog als de plaatse der aanbidding voor de gemeente. De volgende predikant was Ds. Arnoldus Gerhardus Marthinus Kuys, die in Februari 1863, met zijne werkzaamheden een aanvang maakte. Gedurende bijna 14 jaren, heeft hij met ernst, ijver en liefde gearbeid voor het welzijn van de gemeente in het algemeen door huis-, kranken- en herderlijke bezoeken, door prediking des evangelies, en door zijn ijver in de opvoedingszaak om de lammeren der kudde te weiden; zich betoonende te zijn een man die zijne roeping gevoelde en daaraan wilde beantwoorden. Hij overleed te George, op den 17den Januari 1877. Tegen het einde van ditzelfde jaar werd de vacature opgevuld door Ds. C. F. J. Muller, die tien jaren met getrouwheid en zegen arbeidde, en onder andere veel voor de opvoedingszaak deed. Zijn opvolger was Ds. Z. J. de Beer, die van 1887 tot 1895 de herderstaf over de gemeente zwaaide. Ds. David Rossouw kwam na hem en bleef tot 1912. De tegenwoordige leeraar, Ds. J. A. Beyers, werd den 28sten December 1912 bevestigd, en wordt alhier grijs in de dienst zijns Meesters.

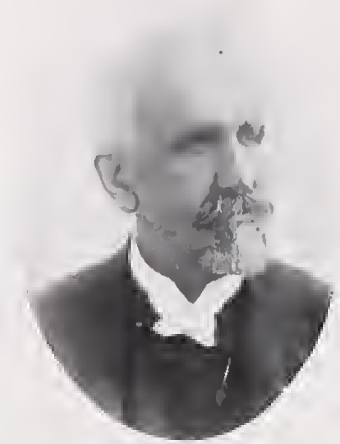
Ds. D. ROSSOUW.

N. G. KERK, GEORGE.

Ds. A. G. M. KUYS.

Ds. J. A. BEYERS.

Ned. Ger. Gemeente.

UITENHAGE.

Door Ds. D. J. Pienaar, A.z., Moderator.

Ds. C. MOL.

DE Landdrostdij, of Magistratuur, van dezen naam, werd in 1804 gesticht door, en genoemd naar den familie naam van Commissaris Generaal J. A. *Uitenhage* de Mist, en behelsde de tegenwoordige districten van Albanië, Bathurst, Alexandria, Port Elizabeth, Uitenhage, Humansdorp, Somerset Oost, Jansenville en een gedeelte van Willowmore. En vóór eenige stad of dorp in de Unie van Zuid Afrika, zelfs Kaapstad niet uitgezonderd, viel aan Uitenhage te beurt de onderscheiding van het familie-wapen van zijn stichter te mogen aanvaarden. "Het was inderdaad ten gevolge van het idee in verband met Uitenhage ontstaan, dat Kaapstad met het familiewapen van haar stichter werd vereerd, en ten einde dezen maatregel te voltooien, deed de Gouverneur aan de hand, dat "aangezien Kaapstad nu het wapenschild van haar stichter erlangt, *en Uitenhage reeds zijn wapen, zoo eigenaartig als fraaij, bezit,* Stellenbosch zou aannemen dat van Van der Stell, Swellendam dat van Swellengrebel, en Graaff-Reinet dat van Van de Graaff."

In 1809 was Uitenhage reeds zoo ver op den weg van bestaan, als afzonderlijke parochie gevorderd, dat de ingezetenen eene beweging op touw zetten, om een Kerk te hebben. Voor dit doel werd 1s. 6d. geheven op elken wagenvracht zout van de Groote (Zwartkops) Zoutpan. In 1816 bestond er reeds een Kerkhuis, want in de maand Mei van dat jaar, werd er, blijkens een document nu nog in de Kerkelijke archieven aanwezig, een overeenkomst getroffen tusschen J. G. Cuyler, Landdrost en Commissaris Politiek, en P. Maré, krachtens hetwelk laatstgenoemde ondernam "een vleugel aan het Kerkhuis toe te voegen" voorts komen in datzelfde document

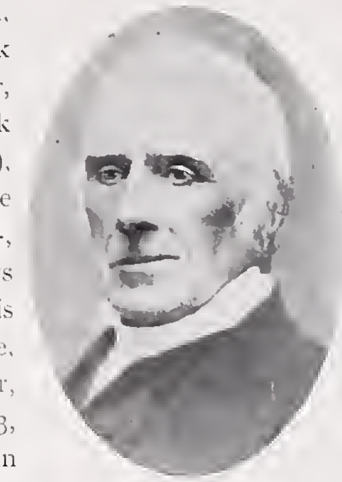

N. G. KERK, UITENHAGE.

Ds. D. J. PIENAAR, A.zn., B.A., Moderator.

voor de namen van twee ouderlingen, en wordt er gewag gemaakt van Kerk fondsen. De vroegste datum, echter, voorkomende in het Resolutie Boek (nu door ons Notulen Boek genoemd), is 11 December 1817. In genoemde maand en jaar, werden ook de Doop-, Lidmaten- en Huwelijks-Registers aangelegd, en arriveerde Ds. Cornelis Mol, de eerste leeraar der gemeente, wiens ongeveer 5-jarigen arbeid alhier, eindigde in de eerste helft van 1823, toen hij, zonder officieel afscheid van de gemeente genomen te hebben, naar Swellendam verhuisde. Dat de Mist na zijn terugkeer naar Holland nog in Uitenhage belang stelde, bleek uit het feit dat hij in 1819, aan den Kerkeraad een schrijven zond "inhoudende zijne dankerkentenis voor de menschenliefde en hulpvaardigheid der in- en opgezetenen van Uitenhage aan de ongelukkige schepelingen van den alhier (*i.e.* tusschen de monden van de Coega en Zwartkopsrivieren) verganen Nederlandschen Bodem 'Amsterdam' betoond; met een geschenk ten dienste der Kerk alhier—één in folio en zeven in quarto Bijbels, voor de predikant, en de banken van Landdrost en Heemeraden en Kerkeraad."—Notl. 24 Feb. 1820. De folio Bijbel, in sterk lederen band, en met twee zilveren gespen, werd, eenige jaren geleden, door den tegenwoordigen predikant ontdekt, en wordt nu in

Ds. A. SMITH.

Ds. J. H. HOFMEYR, M.A.

UITENHAGE—*(vervolgd.)*

de brandkast der Kerk bewaard. Op het titelblad staat, in des donors eigen handschrift, het volgende te lezen :—

> " Ter bevordering van zuivere Godsvereering en vermeerdering van Evangelische deugden, wordt deeze Bijbel (en nog zeven andere, in quarto Formaat) ten gebruike van den Leeraar, Kerkenraad, Voorleezer, enz., in de Hervormde Gemeente van de Kerk te Uitenhage, in de Land Drostdij van dien naam, aan den Zuid-Oostelijken Uithoek van Afrika gelegen, aan het Kerken-bestuur aldaar ten geschenke aangeboden
>
> door den Stichter dier Landdrosteie (in den jaare 1804), toen Commissaris Generaal van het Bataafsch Gouvernement over de Kaapsche Volkplanting,
>
> den Haag in Holland, 4 Junij 1819.
>
> I. A. Uitenhage de Mist."

Ds. Mols opvolger was de nederige, zachtzinnige, innig vrome, en uiterst nauwgezette Ds. Alexander Smith. Deze, in 1787 nabij Glasgow in Schotland geboren, werd na volbrachte studie in 1816, gelegitimeerd en aangesteld als Kapelaan aan het Trinity Hospitaal in Edinburgh. In 1822 was hij nauwlijks van daar vertrokken, om in het Zuiden van Schotland als hulpleeraar werkzaam te zijn, of hij besloot, op aandrang van den Secretaris van Staat voor de Kolonieën, om zich aan de Evangeliebediening in de Ned. Geref. Kerk van Zuid Afrika te wijden. Onmiddellijk na zijn aankomst aan de Kaapstad in de laatste helft van 1823, werd hij door de Regeering tot herder en leeraar van Uitenhage aangesteld. Hier, zijn eenige standplaats, arbeidde hij met voorbeeldige getrouwheid en veel zegen, gedurende 40 jaren. Het wordt van hem verteld, dat hij van zijn jeugd af tot aan het einde van zijn leven, elken morgen vóór dat hij zijn slaapvertrek verliet eerst één of twee Kapittels in het Nieuwe Testament in het Grieksch las. Zijn arbeidsveld was, zooals boven aangeduid, zeer uitgestrekt, en dientengevolge moest hij dikwijls voor weken en maanden van huis zijn. Dit echter verhinderde hem niet als hij weer thuis was, benevens zijn gewoon predikwerk, huisbezoek en catechisatie, ook nog voorlezingen over de schei- en natuurkunde, zijn lievelingsvakken te houden.

Het was gedurende zijn diensttijd, dat het tegenwoordig Kerkgebouw werd opgericht. De geschiedenis van den bouw der Kerk, is zoodanig, dat eene volledige beschrijving ervan een boekdeel van aanmerkelijke grootte zou vereischen. Met het bouwen werd in Februari 1822 een aanvang gemaakt, doch uit hoofde van geschillen met den contracteur, die meer dan één hofzaak ten gevolge hadden, werd het gebouw niet voor 1843 voltooid, en op 27 Augustus van dat jaar aan den dienst des Heeren gewijd. Het gebouw, dat toen als doelmatig kon worden beschouwd, en wel omdat de parochie des tijds nog zeer dun bevolkt was, en ook omdat er op de verafgelegen buitenstaties. de aanneming werd gehouden, en de sacramenten werden bediend, kan thans nauwlijks één-derde der lidmaten zitruimte verschaffen. Van daar, dat er besloten is in dit honderdste jaar (1917) van het bestaan der gemeente, een aanvang te maken met het bijeenbrengen der fondsen benoodigd voor het bouwen van een nieuw Kerkgebouw. In 1864, dus een jaar na zijn aftreden, ontsliep de algemeen beminde Ds. Smith. In 1862 was Ds. Abraham Izak Steytler tot zijn assistent aangesteld, en in het volgend jaar als zijn opvolger gekozen. Met onverdroten ijver arbeidde deze knecht des Heeren alhier gedurende 18 jaren. Geen dweepzieke, maar wel enthousiast in alles dat hij ondernam, deed hij zich op bijna elk gebied des levens gelden. Het Riebeek College, thans een der beste scholen der eerste klasse in de Unie voor meisjes, door hem als vrije school, *i.e.* zonder Regeeringssubsidie gesticht, legt luide getuigenis af van zijn moed en doorzettingskracht. In zijne poging om alzoo onze dochters te beschermen tegen het gevaar der Roomsche Kloosterschool alhier, slaagde hij bij uitnemendheid. Hij was ook de vader van een bloeiende vrije school voor jongens, doch ofschoon hij later de gemeente bewoog de verantwoordelijkheid van achterwaarborgers voor beide inrichtingen op zich te nemen, en alzoo in Kerkscholen te herscheppen, konden deze het nochtans op den duur, zonder Regeeringstoelagen, niet volhouden, en moesten, na zijn vertrek, in van Regeeringswege ondersteunde scholen worden veranderd. Een tweede beroep naar de moedergemeente in de Kaapstad, was oorzaak, dat hij in 1881 Uitenhage verliet. Hij werd opgevolgd door Ds. Jan Hendrik Hofmeyr, N.zn., M.A., die op 1 April in genoemd jaar, alhier als Evangeliedienaar werd georderd, en, zijnde naar het verstand uitstekend toegerust, een zeer veelbelovende kerkelijke loopbaan aanving, doch deze met het neerleggen van zijn ambt in 1887 eindigde. Hij werd later aangesteld tot Inspecteur van Onderwijs, eene betrekking die hij nog (1917) vervult. Zijn opvolger is de tegenwoordige predikant, Ds. Daniel Jozua Pienaar, A.zn., B.A., die ingevolge een tweede beroep naar deze gemeente van Aliwal Noord overkwam, en in December 1887 den herderstaf alhier opnam, zoodat hij, ondanks vele, en daaronder zeer aantrekkelijke uitnoodigingen naar elders, zooals Johannesburg Oost, Bloemfontein, Stellenbosch en de Paarl, tegen het einde van dit jaar (1917) een diensttijd van 30 jaren alhier zal hebben vervuld.

Hier nu heeft hij gedurende bijna 30 jaren zijne krachten gewijd aan de belangen der gemeente in het bijzonder en zijner Kerk in het algemeen. Hij is zeer dikwijls voorzitter geweest van de Ring, en meestal van de Ringscommissie, en diende de Kerk op vele permanente Synodale Commissiën. Thans is hij nog lid van de Commissie voor Kerkwet herziening, en voor Proponents Examen. In 1915 werd hij gekozen tot Voorzitter der Synode. Ook aan de bevordering van de zaak der opvoeding heeft hij immer een bedrijvig aandeel genomen. Hij is voorzitter van den Schoolraad, en van het Riebeek College bestuur, lid van vier andere School Commissiën, en stichter der Industrieële School. Hij diende op de Onderwijs Commissie, die in 1912 aan den Volksraad een allerbelangrijkst Rapport voorlegde, waaraan men o.a. de Taal Ordonnantie der Kaap Provincie te danken heeft, en waaruit opvoedkundigen, met het oog op wetgeving, nog in lengte van jaren zullen putten. Voorts is hij lid van den " Raad voor Technisch Commercieel en Industrieel Onderwijs."

[De Kerk gevoelt zich terecht trotsch op zulk een bekwamen Afrikaner en hij is de eer waardig van den Moderator Synodi (1915 tot 1919). Hij blijve die betrekking lang bekleeden !—*Red.*]

PORT ELIZABETH.

Ned. Ger. Gemeente.

Door Ds. A. C. Stegmann, B.A.

OP last van de Ring van Graaff-Reinet, vergaderde de Ringscommissie te Port Elizabeth, op 20 November 1907, in het onderste gedeelte van een pakkamer te North End, om de Ned. Ger. Gemeente te stichten, welke in de havenstad reeds van lieverlede door goede vrienden onzer Kerk was bijeenverzameld uit de Hollandsche lieden, die zich in deze Engelsche plaats van tijd tot tijd hadden gevestigd. Het vereiste getal van de Kerkeraad werd ook dan benoemd, en de predikant van Uitenhage als Konsulent aangesteld. Deze had reeds gedurende 'n getal jaren veel gedaan om de stichting dezer gemeente te bespoedigen.

Na enige vruchteloze beroepen liet Proponent G. W. S. Hofmeyr, B.A., toen hulpprediker te Worcester, zich de keuze welgevallen, en werd bevestigd als de eerste leraar op 7 Julie 1909. Onder zijne bearbeiding bloeide de gemeente, en 'n fondament werd gelegd, dat 'n gezond geestelik leven in de gemeente voor jaren waarborgen zal. Op 30 Augustus 1914 maakte Ds. Hofmeyr, tot aller droefenis, bekend dat hij wegens zwakke gezondheidstoestand zich verplicht gevoelde de band met de gemeente los te maken, en op 2 Oktober 1914 werd hem demissie door de Ring te Uitenhage verleend. Gedurende de vakature was Prop. N. J. van der Merwe, B.A., B.D., alhier werkzaam, totdat, na enige beroepen wederom waren afgeslagen, Ds. A. C. Stegmann, B.A., hulpprediker te Worcester, alhier op 15 Mei 1915 werd bevestigd, waar hij nog werkzaam is.

Van 'n klein begin, is de gemeente van de jaren van haar wording, vooral gedurende de laatste paar jaren, wegens de daling in de waarde van struisvogel veren en de vreselike droogte, waardoor ons land geteisterd werd, tot 'n ledetal van 1,130 aangegroeid en tellen de Zondagscholen niet minder dan 680 kinderen, in dit jaar (1917).

N. G. KERK TE PORT ELIZABETH.

Ds. A. C. STEGMANN.

Het kerkgebouw, dat 31 December 1909 ingewijd werd, werd daargesteld door middel van fondsen uit andere gemeenten, in de eerste plaats door de vader der gemeente, Ds. D. J. Pienaar van Uitenhage, en later door Ds. Hofmeyr gekollekteerd.

Onder degenen die vóór de stichting van de gemeente onze volksgenoten alhier hebben gediend, dient vooral genoemd te worden Mej. Louisa Myburgh, die met grote zelfopoffering en liefde, en groot geloof, 'n Zondagschooltje met tien kinderen en daarna kleine bidstonden, in weerwil van de ontmoedigenste omstandigheden, in Augustus 1900 begon. Zij staat nog in de gemeente als " onze werkster." Haar loon zal groot zijn.

[De geachte leraar dezer gemeente heeft, op 15 Mei j.l. een beroep gedaan op de leden der Hollandse Kerken in Zuid Afrika om toch onze Hollandsprekende Afrikaners te hulp te komen, die zich in deze Engelse havenstad bevinden, en bij de dag aangroeien, om alhier 'n toevluchtsoord te zoeken, teneinde ziel en lichaam aan elkaar te houden met het karige loon van de vader, die slechts in de boerderij geoefend is, nu van de zoons en dochters, die, wegens gebrek aan doeltreffend onderwijs op 't platteland ontvangen, slechts in de koek- en schoenfabrieken hun penning kunnen verdienen. De gemeente telt nu minstens 3,000 zielen, en 't Kerkgebouw heeft slechts 500 zitplaatsen, die onvoldoende zijn; want tot over de 600 mensen zijn reeds tegenwoordig geweest bij 'n dienst. Voor de Zondagschool kinderen worden reeds zinkpaal gebouwen en bioskoopzalen gehuurd om de 30 klassen, sommige van 20 tot 30 groot, te akkomoderen. De opbrengst van de te verwachten giften zal gebruikt worden voor 'n gebouw (vergroten van Kerk of Zaal), of voor armen, of voor 't onderwijs van veelbelovende behoeftige kinderen die verder dan Standaard V. willen leren.—*Red.*]

CRADOCK.

Ned. Ger. Gemeente.

Door Ds. J. C. Reyneke.

Ds. J. TAYLOR.

DE Ned. Ger. Gemeente te Cradock werd gesticht in het jaar 1818. Daar het eerste notulen boek verloren is gegaan, is het onmogelijk bijzonderheden aangaande de stichting der Gemeente medetedeelen. Dit echter is bekend, dat de eerste Herder en Leeraar was de WelEerw. heer John Evans. Hij werd in 1818 bevestigd, en overleed in 1823, na een diensttijd van omtrent vijf jaren, in den ouderdom van 31 jaren. Zijn opvolger was Ds. John Taylor, die van Beaufort West hierheen beroepen werd.

Hij werd alhier bevestigd in 1824, en overleed in 1860, den 21sten Mei, in den ouderdom van 72 jaren.

Hij was een waardige Godsman. Oordeelende naar zijn portret, moet hij een man geweest zijn, bedaard van geaardheid, standvastig van karakter, en daarbij innig vroom.

Ds. J. H Du PLESSIS.

Ds. Jan Hendrik du Plessis, die na volbrachte studie in Nederland, beroepen werd om de ledige plaats te vullen, werd alhier geordend in het jaar 1861. Gedurende zijn drie-en-twintigjarigen diensttijd heeft hij veel gedaan voor de verstandelijke ontwikkeling en den geestelijken opbouw der Gemeente. Het Rockland Seminarie, door hem gesticht, om aan de dochters der Gemeente eene degelijke Christelijke opvoeding te geven; en het prachtig Godsgebouw, dat £30,000 gekost heeft, getuigen van zijn onvermoeiden ijver en doorzettingskracht. Hij was een man zeer geacht en bemind door geheel de Kerk in deze Kolonie, om zijne godsvrucht, zijne gaven en zijn invloed. Wegens zwakke gezondheid, werd hij genoodzaakt in 1883 den Herderstaf in de Gemeente neer te leggen.

DE OUDE KERK.

DE TEGENWOORDIGE KERK.

Ds. J. C. REYNEKE.

In het jaar 1884, werd de tegenwoordige predikant, Ds. J. C. Reyneke, als zijn opvolger bevestigd; werkt steeds met ondervinding, moed en lust, tot zegen voor Gemeente en de Kerk in 't algemeen; en heeft veel uitgericht. Hij beijvert zich om door examina bijbelkennis onder het jongere geslacht te verspreiden.

Ds. C. V. Nel, B.A., werd in het jaar 1906, als tweede Leeraar bevestigd; doch nam in 1914 een beroep aan als eerste Leeraar van de Ned. Ger. Gemeente, Oudtshoorn.

Door de genade des Heeren, staat Ds. Reyneke heden (1917) nog aan het hoofd van deze belangrijke gemeente, bestaande uit 1,842 leden.

SOLI DEO GLORIA.

Ned. Ger. Gemeente. *Door Ds. J. G. Steytler.*

BEAUFORT WEST.

Ds. COLIN FRASER.

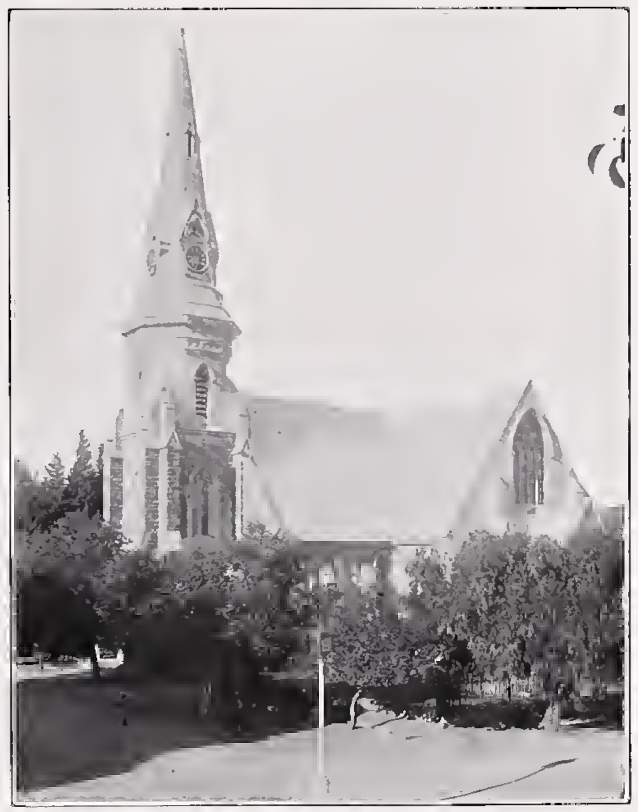
IN de oude documenten dezer gemeente is niets van haar ontstaan te vinden dan dat Ds. John Taylor, de eerste leeraar, kinderen doopte en huwelijken bevestigde "in de Kerk" in 1819. Dit Godshuis was niets meer dan eene tent van wagenzeilen opgeslagen in eene opening in het populierbosch op de oevers van de Drooge Rivier, nabij den tegenwoordigen damwal. De eerste Kerkeraad verkreeg verlof, in 1820, van den heer A. de Clercq, om de Zondagsdiensten in zijn huis te houden.

In dien tijd bestond er nog geen dorp tusschen Graaff-Reinet en Tulbagh. In het begin van 1819, werd de plaats van genoemden de Clercq, die Landdrost was van Graaff-Reinet, gekozen als een geschikte plaats voor een dorp; en zoo werd het dorpje, Beaufort West, uitgemeten en aangelegd door Landmeter Leeb in Januari 1820; doch de erven werden eerst in 1822 verkocht, toen men begon te bouwen. Het eerste Kerkje stond op het erf langs het tegenwoordig Zendinggebouw, en de stoelen moesten naar en van de Kerk gebracht worden door slaven, om als zitplaatsen te dienen voor hunne heeren. Geen kerkgeld mocht er toen uitbetaald of uitgezet worden zonder verlof van den Gouverneur, en schuldenaars moesten zich wachten voor "overgave aan den Commissaris Politiek." In 1821, moest de koster, Dapper de Beer, twee bruidegoms, die de leges niet hadden betaald, aanschrijven om binnen drie maanden ze te vereffenen, of zich voor schade te wachten. Men dacht aan de oprichting van eene Kerk in 1824, doch Ds. Taylor vertrok dat jaar naar Cradock.

In Januari 1825, werd Ds. Colin Fraser alhier als leeraar aangesteld, die dadelijk aanstalten maakte tot de oprichting van een doelmatig Kerkgebouw. Men had slechts 7,533 Rksds.; doch, met verlof van den Gouverneur, werden collectelijsten uitgezonden en rondgebracht door de veldcornetten, en 3,227 Rksds. meer werden gerealiseerd. Na lang sukkelen kwam de Kerk toch klaar in 1830. Dit gebouw werd in 1892 afgebroken om plaats te maken voor de tegenwoordige Kerk, die niet 17,000 Rksds., maar wel 200,000 Rksds. gekost heeft, en ingewijd werd op September 1894, doch niet zonder een zware schuld. De sierlijke Zaal, welke er naast aan staat, werd door Ds. P. van der Merwe ingewijd in December 1913.

DE OUDE KERK.

DE TEGENWOORDIGE KERK.

Ds. A. ZINN.

De vrome Ds. C. Fraser diende de gemeente met groote getrouwheid en zegen totdat hij emeritus werd 31 December 1862. Hij ligt langs de Kerk begraven, en op zijn graf prijkt een monument van Oudtshoorn steen, ter gedachtenis van "den vriend en herder" die de gemeente 38 jaar lang bearbeid heeft. Hij overleed in 1870. Zijn opvolger was Ds. Albert Zinn, een mooie jonge man, begaafd en innemend, die slechts twee jaren arbeidde, van 1864 tot zijn vroegen dood, November 1866. Ook over zijn graf staat een monument, "ter gedachtenis aan zijn korte en trouwe bediening." In 1868, werd Ds. W. P. de Villiers bevestigd die vooral zich beijverde in schoolzaken. Hij liet de meisjes- en kostschool bouwen door de bijdragen van de gemeenteleden. Zij begon als eene Kerkschool, maar omdat men geene ondersteuning voor een sectarische school van de Regeering kon erlangen, werd zij spoedig eene onsectarische. In 1875, vertrok Ds. de Villiers naar Carnarvon, en vertegenwoordigde zijn volk in het Hooger Parlementshuis voor een langen tijd.

Hij werd opgevolgd door Ds. L. Hugo, die de financiën in orde bracht, en zorgde dat het Predikants Sustentatie Fonds groeide. In zijn tijd, werd ook de tegenwoordige Kerk gebouwd. Hij verliet de gemeente in 1896, toen Ds. P. van der Merwe zijne plaats innam. In zijn tijd werden, met behulp van den Consulent, Ds. Maeder, twee dochter gemeenten. Loxton en Merweville, gesticht. Deze ijverige leeraar vertrok in 1903, en de gemeente kreeg Ds. Generaal Paul Roux tot haar herder. Hij was een voortreffelijke arbeider, doch helaas, werd te vroeg van zijne kudde ontnomen door de slaapziekte in Nyasaland opgedaan. Ook hij werd in de kerkgronden ter aarde besteld, en voor zijne assche staat een sierlijk zwartgranieten naaldmonument door den waarderenden Kerkeraad opgericht.

De tegenwoordige predikant is Ds. J. G. Steytler. [Een populair en werkzaam man die met vrucht arbeidt. —*Red.*] Hij werd bevestigd op 6 September 1912 en bearbeidt de grootste en beste gemeente in den Ring van Beaufort, in een van de mooiste Karroo-dorpen.

Ds. J. G. STEYTLER.

Ned. Ger. Gemeente. *Door De Redactie.*

SOMERSET WEST.

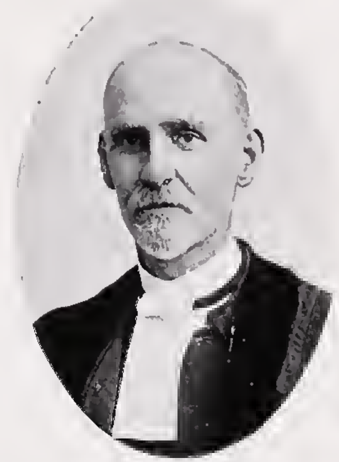
Dr. G. Thom.

Hottentots Holland maakte eertijds een gedeelte van Stellenbosch uit. Deze naam werd veranderd in dien van Somerset West naar Lord Charles Somerset, toen de stichting der gemeente plaats vond. In 1818, hadden eenige invloedrijke inwoners een stuk gronds van de plaats Cloetenburg gekocht en daarop begonnen eene Kerk te bouwen. Dit gebouw werd ingewijd in 1819 door den Consulent, Ds. M. Borcherds, van Stellenbosch, en later van een orgel voorzien. In dit jaar werd er door een watervloed groote schade aan kerk en pastorie veroorzaakt. De heer D. J. van Rijneveld, Landdrost van Stellenbosch, die als Commissaris Politiek de Kerkeraadsvergaderingen bijwoonde, pleitte bij de Regeering, om onderhoud voor de kleine en arme gemeente, die zoo veel leed. Dit werd eerst verleend in 1822, toen de gemeente zich verblijdde over de aanstelling, door den Gouverneur, van Ds. J. Spijker van Swellendam. Ook in dit jaar was er weder schade aan de kerkeigendommen, aangebracht door een geweldigen storm; zoodat men zelfs bij naburige gemeenten moest aankloppen voor de herstelling van de schade. Het was eerst tegen einde van 1823, dat Ds. Spijker zijn werk aanvaardde. De kerkschuld bedroeg toen de som van 26 Rksds., en het gelukte hem mettertijd dezelve grootelijks verminderd te krijgen. Nadat hij voor de opvoeding geijverd had, vertrok hij in 1829 naar Zwartland.

Na eene vacature van een jaar, waarin de Consulent £37 10s. van het Gouvernement ontving, werd Ds. James Edgar van D'Urban tot leeraar aangesteld. Deze, geboortig uit Schotland, werd van daar naar Z. Afrika

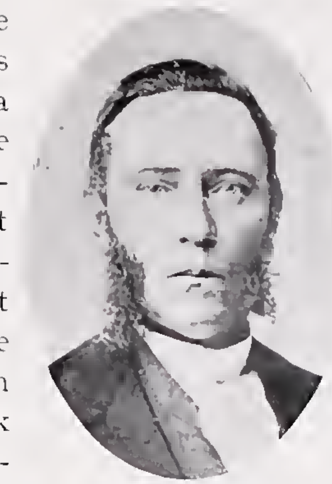

N. G. Kerk, Somerset West.

Ds. P J. Pienaar.

uitgenoodigd door Ds. George Thom van Caledon. Het was de laatste die in 1820 naar Europa ging om in Schotland uit te zien naar predikanten en onderwijzers voor onze Kerk in dit land. Het gelukte hem om proponenten, nadat zij zich in 't Hollandsch hadden geoefend, te verkrijgen, zoodat het aan hem te danken is, dat de Kerk de diensten heeft gehad van mannen als Di. A. Murray, Sr., W. Robertson, C. Fraser, Sr., G. Morgan, Sr., J. Cassie, R. Shand, H. Sutherland, A. Smith, J. Edgar, A. Welsh, leeraren die een onberekenbaren invloed hebben uitgeoefend. Ds. Edgar arbeidde alhier van 1830 tot 1848. Hij was een godzalig en voorbeeldig predikant, die innig belang stelde in het tijdelijk en eeuwig welzijn zijner kudde. Een groot gedeelte van de schuld werd in zijn tijd afbetaald. Hij ontsliep 22 Maart 1848.

Dr. J. F. Reitz.

Zijn opvolger was Dr. J. F. Reitz, een Afrikaner van geboorte, die naar Heidelberg (Duitschland) was gegaan om als evangelie dienaar opgeleid te worden, en als Dokter in de Philosophie promoveerde te Leyden. Hij werd bevestigd op 17 Sept. 1848. Hoewel niet een flinke spreker, oefende hij nogthans veelzijdig invloed uit, vooral als examinator bij het proponents-examen. Niet heel sterk en ietwat zenuwachtig, was hij echter zeer bemind. In 1873 mocht hij zijn 25-jarige bediening vieren. In zijn tijd, werd het Kerkgebouw aanmerkelijk verbeterd, en een aanvang gemaakt met godsdienstoefeningen in de wijk Palmietrivier. Hij arbeidde 42 jaren onafgebroken, en ontving eervol emeritaat in 1890, en overleed te Somerset West op 1 November 1896.

Op 29 Januari 1891, werd de tegenwoordige leeraar, Ds, P. J. Pienaar, door zijnen schoonvader, Ds. J. H. Neethling,

Ned. Ger. Gemeente.

Door Ds. N. H. C. de J. Theunissen.

SOMERSET WEST—(*vervolgd.*)

H.z., bevestigd. Gedurende zijn diensttijd werd de Kerk met een nieuw kostbaar orgel voorzien, en breidde zich het werk uit naar Somerset Strand, Sir Lowrys Pass en Gordonsbaai. Nog onlangs 1916, werd een net Kerkgebouw op de laatste plaats ingewijd. Hij is een warme Zendingvriend, en heeft, als lid van de Binnenlandsche Zendings Commissie, kostbare diensten bewezen. In 1903 achtte de Kerkeraad het noodzakelijk om eenen tweeden predikant te hebben, met specialen werkkring aan het Strand. De keuze viel op den bekwamen arbeider en schrijver, Ds. W. J. Conradie van Namaqualand. Van lieverlede werd later het Strand eene afzonderlijke gemeente. Iets zeer eigenaardigs van Somerset West is, dat zij, die zoo klein, arm, en met zoo groote verliezen en schulden begon, nu door het verkoopen van destijds aangekochte gronden en eigendommen, een van de rijkste kleinere gemeenten onzes lands is, die duizenden van ponden als sustentatie fonds bezit. Laat geen arm, sukkelende, kleine gemeente ooit wanhopen als zij denkt aan de geschiedenis van deze parochie.

HET STRAND.

AAN den oostelijken oever van de Simonsbaai, ligt het alombekende Somerset Strand. In de dagen van den Gouverneur Adriaan van der Stell, die zijne woning, "Vergelegen," aan den voet van de Hottentots Holland bergen had, woonden aan het Strand de oude bewoners van het Kaapland, de Hottentotten. Sporen van hun verblijf zijn nog te vinden. Bedolven onder het zand, vindt men nog de schelpen van de schelp dieren door hen gegeten en nu en dan maakt nog een hoofdschedel van een dier oude strand bewoners zijne verschijning.

N. G. KERK, SOMERSET STRAND.

Het oude echter is voorbijgegaan, en het is alles nieuw geworden. Waar de oude inboorlingen onbekommerd en ongehinderd leefden, ligt thans het dorp Somerset Strand, beroemd voor zijne aangename en verfrisschende lucht en soms zwart zuid-ooster.

Het kan niet met zekerheid gezegd worden, wanneer de eerste bezoekers naar het Strand kwamen, maar sommigen spreken van zeventig en nog meer jaren.

De Godsdienstoefeningen vooral in den vacantie tijd, werden dikwijls door den onvergetelijken professor Hofmeyr waargenomen en wel in een gebouwtje behoorende aan de Wesleyanen. Nog voor het jaar 1880, stond er al een kerkgebouw. Na den boerenoorlog is het Strand geweldig aangegroeid, en het getal bezoekers zoo toegenomen, dat de moedergemeente genoodzaakt werd het oude kerkgebouw aanmerkelijk te vergrooten.

DS. W. J. CONRADIE.

In 1904 werd Ds. J. W. Conradie als tweede predikant van Somerset West, met werkkring te Somerset Strand, beroepen. Na ettelijke jaren gearbeid te hebben, werd hij genoodzaakt, wegens krankheid, zijne bediening neer te leggen.

In 1912, werd het Strand tot eene afzonderlijke gemeente gesticht en op den 5den Juni 1914, werd haar eerste leeraar, Ds. N. H. C. de J. Theunissen, in haar midden bevestigd.

De gemeente telt zoowat 260 leden, en het kerkgebouw, dat soms in de vacantie te klein is, heeft 600 zitplaatsen. De preekstoel is vervaardigd uit hout van de kamferboomen door Gouverneur van der Stell te Vergelegen geplant, en bezit dus historische waarde.

De Kerk voorziet in eene dringende behoefte. Duizenden bezoekers komen elk jaar naar het Strand, voor gezondheid en ontspanning, en zij kunnen nu hunne kerkelijke voorrechten alhier gebruiken. Van de diensten worden door velen goed gebruik gemaakt. Die voorrechten worden op prijs gesteld, en de Kerk ontvangt milde ondersteuning van de bezoekers.

[Ds. Theunissen is vertrokken naar eene gemeente in de Transvaal, en na herhaalde beroepen is deze parochie nog vacant, doch leeraren die hier van tijd tot tijd bij het zeebad verkeeren, zijn altijd gewillig om de diensten waar te nemen. Men houdt zelfs jaarlijks eene Conferentie van predikanten om Gods woord degelijker te bestudeeren (1917 Juli). Moge zij spoedig 'n herder en leeraar krijgen naar den wil van het Hoofd der Kerk, en naar den wensch van de inwoners en bezoekers, vooral na zoo vruchtelooze beroepen!—*Red.*]

Ned. Ger. Gemeente.

WORCESTER.

Door Ds. I. F. A. de Villiers.

Ds. H. SUTHERLAND.

DE Gemeente Worcester dagteekent van het jaar 1821. Zij werd eerst bediend door den Eerw. heer Johannes Jacobus Kicherer, predikant van Tulbagh, die eenmaal per maand overkwam om diensten te houden. De eerste Kerkeraad bestond uit de B.B. J. du Toit, K. S. Erasmus, G. Hugo, W. van der Merwe, D. J. du Plessis en Jan Meiring, zijnde de laatstgenoemde Scriba en Kassier. De Commissaris Politiek, de WelEd. heer J. F. van de Graaff, Assistent Landdrost, had *ex officio* zitting in de vergaderingen. De Kerkeraadsleden werden, uit voorgedragen namen, door den Gouverneur, Lord Somerset, benoemd.

In de maand Juli 1824, werd aanzoek gedaan bij den heer Hoofdgebieder om een eigen leeraar te mogen hebben, "aangezien de Kerkeraad uit de Courant gezien en gelezen had, dat er eerlang twee predikanten naar de Kaap stonden te komen." Dit verzoek van het Collegie werd toegestaan, want op 27 September 1824, onderteekent de WelEerw. heer Henri Sutherland, voor de eerste maal als Predikant dezer gemeente de notulen. Ongeveer 35 jaren diende hij de gemeente als leeraar en vriend, en verkreeg eindelijk, oud en zwak geworden zijnde, in het jaar 1859, zijn emeritaat. Zijn graf wordt achter de Kerk gevonden.

Ds. Andrew Murray van Bloemfontein was zijn opvolger, en bediende de gemeente van aanvang 1860 tot Augustus 1864, toen hij een beroep naar Kaapstad aannam. Hij deed veel tot uitbreiding van het onderwijs. Gedurende zijne bediening vond ook de groote opwekking plaats, die zulke heerlijke vruchten heeft afgeworpen. Na zijn vertrek werden verschillende beroepen uitgebracht, eerst op Ds. C. Murray, Clanwilliam, daarna op Ds. P. K. Albertijn van Caledon, en eindelijk op Ds. W. Murray van Middelburg, Kaapkolonie, die in Juni 1865 tot de gemeente overkwam en haar diende tot zijn dood, Juli 1899.

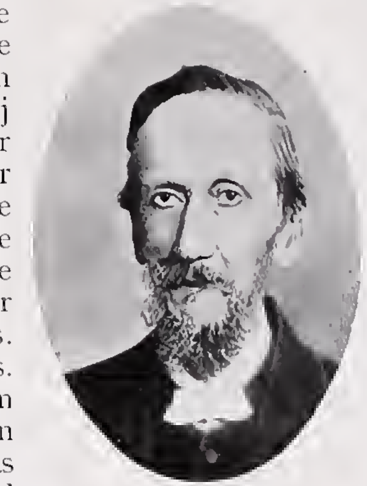
Ds. W. Murray werd de vader van de Inrichting voor Doofstommen en Blinden, die alhier geopend werd in het jaar 1881, onder beheer van de Ned. Geref. Kerk. Op kleine schaal begonnen, heeft zij zich sedert zoo uitgebreid, dat wij thans hebben: een school voor Doofstommen, een School voor Blinden, met vier afzonderlijke Tehuizen, één voor doofstomme jongens, één voor doofstomme meisjes, en twee dergelijke voor de blinde jongens en meisjes. Ook verrees in den tijd van Ds. Murray het Dames Seminarium voor de hoogere opvoeding van jonge dochters. Zijn arbeid was gezegend, en droeg tevens veel bij tot het aankweken van de liefde tot de zendingzaak.

DE KERK TE WORCESTER.

Ds. I. F. A. de VILLIERS.

Ds. W. MURRAY.

Zijn opvolger was Ds. I. F. A. de Villiers van Darling, die op 14 Februari 1900 als herder en leeraar dezer gemeente werd bevestigd. Onder zijn leiding namen de Inrichtingen voor onderwijs toe in bloei en getal, en een eigenaardig verschijnsel was, de oprichting van het Boeren Zending Instituut na den Boerenoorlog. Een groot aantal jeugdige krijgsgevangenen van St. Helena en elders teruggekeerd, begeerden hun leven aan de Zending te wijden, en ontvingen in de daartoe aangekochte Drostdij gebouwen te Worcester hun eerste opleiding onder Ds. A. F. Louw. Deze school leverde vele kandidaten voor de Opleidings School te Wellington, en enkele voor de Theologische Kweekschool te Stellenbosch. Nadat deze Inrichting haar tijd gediend had, werd in Augustus 1911, in dezelfde Drostdij een Industrieële Inrichting geopend, waar thans een zestigtal jongens een drie-jarigen kursus doormaken, en tot nuttige burgers gevormd worden. De tegenwoordige leeraar, die het Zondagsschool onderwijs zeer op het hart draagt, heeft de eer en vreugde gehad een zeer doelmatige en prachtige zaal voor dit doel te zien verrijzen, waartoe de gemeente hartelijk bijdroeg. Ook onderhoudt deze gemeente thans haar eigen predikant-zendeling, Ds. W. Murray, in Nyasaland, Midden Afrika, en heeft zij daarbij een Vertegenwoordiger in de Soedan in den persoon van Eerw. J. G. Botha.

Ned. Ger. Gemeente.

MURRAY DE DOORNS.

Door Ds. M. G. Potgieter.

DEZE plaats, zoo schoon in de Hexrivier vallei gelegen, viel vroeger binnen de grenzen der gemeente Worcester. Wegens de vruchtbaarheid der aarde, hadden, ook uit andere gemeenten, velen zich hier ten woon gevestigd. De behoefte aan geregelde bearbeiding van dit deel werd derhalve steeds meer gevoeld. Met 't oog daarop, werd in 't begin van 1904, Proponent M. G. Potgieter tot hulpprediker van Worcester aangesteld en geordend, en deze plaats als werkkring hem toevertrouwd. De ruime pastorie werd ingewijd op 22 Maart 1905. In dit jaar, op 15 November, geschiedde ook de stichting der gemeente. Zij werd genoemd naar den vorigen leeraar van Worcester, den onvergetelijken wijlen Ds. William Murray, en tot Consulent werd benoemd de predikant van Worcester. In 1906 werd Ds. Potgieter met algemeene stemmen aldaar beroepen en op 28 Maart bevestigd.

De diensten werden van den aanvang af gehouden in 't Ebenhaezer Gebouw, dat ook voor school- en andere

DE N. G. KERK TE MURRAY.

Ds. M. G. POTGIETER.

doeleinden gebruikt werd. De begeerte den Heer een Huis te bouwen werd steeds sterker, en niettegenstaande de schaarsche tijden toen, werd daartoe op een gemeente vergadering in 1908 besloten. Eene bouwcommissie werd benoemd. Deze commissie verkreeg de bekwame diensten van architect F. W. Hesse, en werd uit de 19 ingezonden tenders, die van den heer J. Liston aangenomen. De hoeksteen werd op 3 December door Professor J. I. Marais gelegd. Het gebouw, dat net en stevig opgetrokken is, heeft zamen met 't ameublement en de lichten, over de £3,000 gekost. De inwijding vond plaats op Woensdag, 28 April 1909.

De Heer heeft Zich niet onbetuigd aan deze gemeente gelaten. Tijdelijk en geestelijk heeft Hij haar gezegend. Onder degenen die tot hiertoe met milde bijdragen de gemeente gesteund hebben, dient vooral genoemd te worden de broeder P. W. Viljoen, H.zn., en zijn ontslapene echtgenoote.

Ned. Ger. Gemeente.

Door Ds. J. M. Hofmeyr.

SOMERSET OOST.

Ds. G. MORGAN, Sr.

SOMERSET OOST, zoo schoon gelegen aan den voet van den Boschberg, zag het licht in het jaar 1825, en werd genoemd naar wijlen Lord Charles Somerset. Uit het notulenboek des kerkeraads blijkt, dat de eerste Kerkeraads vergadering gehouden werd in de maand Januari 1826. Die notulen zijn dan ook onderteekend door George Morgan, V.D.M., een leeraar van Schotland uitgekomen, en de eerste predikant dezer gemeente. In den ouden Kerkhof, langs de Pastorie, vindt men nog den steen die aantoont de plaats waar Ds. Morgan zijn eerste jonge vrouw heeft begraven; zij was eene dame uit Schotland, maar werd haren man spoedig ontnomen. Ds. Morgan huwde daarna weer een Zuid Afrikaansche dame, die moeder werd o.m. van Ds. Morgan (nog in 't leven), en de echtgenoote van wijlen Ds. Hofmeyr van Montagu. Dit was Ds. Morgan die, met zijn Ouderling Robt. Hart, het Wesleyaansche Kerkgebouw, met zoowat 6 morgen grond, aankoeht voor eene Pastorie der Ned. Ger. Kerk—welk een wijze koop! In 1841, is Ds. Morgan van Somerset Oost gegaan om de Presbyteriaansche Gemeente (Engelsch) n de Kaapstad te bedienen. Somerset Oost werd echter dadelijk weer van een leeraar voorzien in den persoon van Ds. John Pears. Ds. Pears was een tijdgenoot van den sehrijver Thomas Carlyle, en kwam ingelijks van Schotland uit naar Zuid Afrika, niet in de eerste plaats, als een leeraar van onze Kerk, maar wel als professor aan de Zuid Afrikaansche College. Beroepen zijnde naar de gemeente Riebeek Oost (Albanië), verliet de professor de College en nam den herderstaf op in deze gemeente. Niet lang daarna vinden wij Ds. Pears beroepen naar Somerset Oost, en aldaar bevestigd in het jaar 1841.

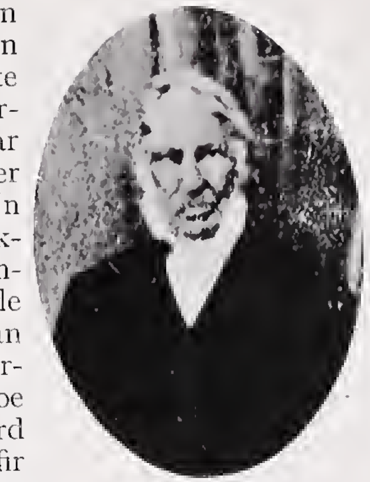
Ds. Pears bediende deze gemeente tot in het jaar 1866, toen hij na zijn dood te Somerset Oost, opgevolgd werd

N. G. KERK, SOMERSET OOST.

Ds. J. M. HOFMEYR.

Ds. J. PEARS.

door Ds. J. H. Hofmeyr, hierheen beroepen van Murraysburg in 1867. In 1859 werd de gemeente Pearston gesticht tot een afzonderlijke gemeente, en genoemd naar den gerespekteerden leeraar der gemeente, Ds. John Pears. In 1871 werd het oude lange Kerkgebouw—met stroo dak—veranderd in het gebouw dat de gemeente vandaag nog dient. Van dat oude stroodak gebouw vertellen de oude mensehen nog hoe het dak tweemaal overgepleisterd werd met klei, zoodat in de Kaffir oorlogen van dien tijd de Kaffirs het stroo niet aan brand steken konden. Somerset Oost is gelegen niet ver van Viseh Rivier, de grens van Kaffirland in dien tijd, en de boeren moesten meer dan eens in het Kerkgebouw vluchten.

Ds. J. H. Hofmeyr studeerde in Holland en bediende Murraysburg eenige jaren lang als zijn eerste gemeente. Hij was gehuwd met een van de dochters (Murray) van de pastorie te Graaff Reinet, en reeds de vader van eenige kinderen (drie) toen hij naar Somerset Oost kwam. Hier arbeidde hij tot aan zijn dood (nog in dienst), in het jaar 1908. Een man met een groot hart; wonderlijk door God begaafd; deed veel voor de opvoeding. Zat nooit elders in de Synode dan aan de groen tafel (eerst Assistent Scriba, toen Scriba, toen Moderator) met uitzondering van zijn laatste Synode vergadering, toen hij niet meer frisch was. Vijf van de zoons der Pastorie zijn leeraren onzer Kerk.

De tegenwoordige leeraar is de derde zoon des overledenen, en in 1898 naar Nyasaland als eerste zendeling van Ned. Ger. Kerk in O.V.S., gegaan. In 1903 uit het zendingveld getreden, na eenige (vier) aanvallen van Zwartwater Koorts. In 1904 werd hij ingezegend als hulp voor zijn vader (hulpleeraar), in 1907 beroepen tot tweeden leeraar, en in 1908 werd hij opvolger van zijn vader.

Ned. Ger. Gemeente.

DURBANVILLE.

Door Ds. D. Bosman.

Ds. J. J. BECK, M.A.

DEZE Gemeente werd gesticht in het jaar 1825. De inwijding van het eerste Kerkgebouw vond plaats op den 6den Augustus 1826. De eerste Kerkeraad bestond uit de BB. Ouderlingen: Gotlieb Andries Willer en Albertus Johannes Meyburg, en de BB. Diakenen: Johannes Adriaan Louw, Sijbrand Johannes van der Spuij, Meltz Jacobus Wijnand Louw en Stefanus Malan, Jr. De eerste Kerkeraads Vergadering in de Consistoriekamer van de "Tijgerbergsche Kerk" (zoo heette deze Gemeente in het begin) werd gehouden op Zondag, den 25sten Februari 1827, onder voorzitterschap van den WelEerw. heer J. C. Berangé, Predikant van de Gemeente Kaapstad, in de tegenwoordigheid van den WelEdel. Gestrengen heer Landdrost J. W. Stoll, als Commissaris Politiek.

De eerste gevestigde Leeraar dezer Gemeente was de WelEerw. heer J. Edgar, die slechts zestien maanden—September 1828 tot Januari 1830—alhier werkzaam was. Na èen vacature, die ruim vier jaren had geduurd, werd hij opgevolgd door den WelEerw. heer J. J. Beck, M.A., die de Gemeente ruim 52 jaren lang—Maart 1834 tot Juli 1886—als Leeraar diende. Gedurende zijn uitgestrekten diensttijd werd de pastorie gebouwd, en met de stichting van de Gemeente Philadelphia, een groot deel—het meerder deel van de wijk Koeberg—van de Gemeente afgesneden.

De WelEerw. heer A. D. Luckhoff, die na hem aan het hoofd van de Gemeente kwam te staan, bediende haar ruim 17 jaren—14 December 1886 tot 31 Januari 1904—gedurende welk tijdperk het Tehuis der Ruste alhier werd opgericht, het oude Kerkgebouw vergroot en vernieuwd, het oude Schoolgebouw aangekocht en in

N. G. KERK, DURBANVILLE.

Ds. J. W. MEYER, PAROW.

een Kerkzaal veranderd, en een ander aanzienlijk gedeelte van de Gemeente—de wijk Kuilsrivier—tot een afzonderlijke Gemeente afgesticht werd.

Ds. D. BOSMAN.

Sedert de stichting van de Gemeente Kuilsrivier, is er een nieuwe wijk, Parow-Goodwood, met ruim 300 lidmaten, binnen de grenzen van deze Gemeente opgesprongen, bestaande meestal uit arbeiders in verband met de Spoorwegwerken te Zoutrivier, die uit vele oorden van het land afkomstig, zich alhier hebben komen neerzetten.

Gedurende het tijdperk tusschen het aftreden van Ds. Luckhoff, 31 Januari 1904, en de intreede van zijn opvolger, Ds. D. Bosman, 15 September 1914, werd de pastorie geheel vernieuwd en op een gedeelte van de pastorie gronden door den Kerkeraad een net huurhuis opgetrokken.

Van de bearbeiding van de verschillende wijken, aan den Spoorweg gelegen, t.w. Parow, Goodwood, Bellville en Kraaifontein, wordt er behoorlijk werk gemaakt. Te Parow, alwaar men een net Kerkgebouw, en te Goodwood, alwaar men een doelmatige zaal heeft opgericht, worden de diensten geregeld door den hulpleeraar, Ds. J. W. Meyer, waargenomen; terwijl Ds. D. Bosman iederen Zondag achtermiddag te Bellville, en Eerw. de Waal eens in de maand te Kraaifontein, een dienst waarneemt.

Door de oprichting van een nieuw rostrum en de invoering van acetylene gas, heeft men niet lang geleden een aanmerkelijke verbetering in het Kerkgebouw aangebracht. De installatie van acetylene gas heeft zich tot in de Kerkzaal en de Pastorie uitgebreid.

Sedert het begin van 1916 is er in de Gemeente een zendeling aan 't werken onder de gekleurden op de boerenplaatsen, en wordt er alzoo in een lang gevoelde behoefte eniger mate voorzien.

Ned. Ger. Gemeente. *Door Eerw. A. Dreyer.*

CLANWILLIAM.

DEZE Gemeente is een dochter van die van Tulbagh. Zij werd gesticht op 26 Sept. 1826 door Dr. George Thom van Tulbagh, die bij die gelegenheid over Romeinen 5 : 1 in het gouvernements kantoor preekte, het avondmaal aan 50 lidmaten bediende en den eersten kerkeraad voorstelde. Toen Dr. Thom andermaal te Clanwilliam kwam, werd besloten tot den bouw van een nieuwe kerk, 80 voet lang en 24 voet breed, waarvoor er reeds ongeveer 1,200 Rks. ingezameld waren. Een jaar later, 1827, werd de hoeksteen van deze kerk gelegd. Het duurde nog geruime tijd voor er een vaste predikant aangesteld werd. Intusschen hield Eerw. Leopold Marquard, arbeider onder de heidenen, en eerste geordende zendeling der Ned. Ger. Kerk, geregeld godsdienstoefeningen. De eerste vaste leeraar was Dr. William Robertson, later de welbekende en alomgeachte Scriba Synodi. Hij aanvaardde zijn dienstwerk op 26 Feb. 1832, met een intreerede over 1 Cor. 2 : 3; doch bleef niet lang, aangezien hij reeds op den 1 December 1833 naar Swellendam vertrok. De volgende predikanten waren: Ds. E. H. F. de Roubaix (1833-1843) en Ds. H. L. de Villiers (1845-1857). Ds. Charles Murray kwam in 1858. Gedurende zijn bediening werd het tegenwoordig kerkgebouw daargesteld. Toen hij in 1865 een beroep aannam naar Graaff-Reinet, volgde Ds. W. P. Rousseau hem op. Deze bleef tot 1874, en werd opgevolgd door Ds. P. C. D. Faure, die in 1833 een beroep aannam naar de gemeente Van Rhijnsdorp, welke in 1877 door hem gesticht was geworden. Gelukkig werd de vacature spoedig opgevuld, en wel door Ds. C. F. Leipoldt, die op 28 Juni 1884, bevestigd werd. Ds. Leipoldt was iemand van diepe godsvrucht, sterke overtuiging en groote toegewijdheid. Hij deed veel voor de zaak der opvoeding en der zending. Met voorbeeldigen trouw arbeidde hij tot 1910, toen hij wegens zwakke gezondheid emeritus werd. Zijn opvolger was Ds. G. L. v. Heerde (1911-1916). De tegenwoordige leeraar is Ds. C. W. Alheit.

Ds. H. L. de VILLIERS.

Ds. C. W. ALHEIT.

Ds. W. P. ROUSSEAU.

Ds. C. F. LEIPOLDT.

DE KERK TE CLANWILLIAM.

Ned. Ger. Gemeente. *Door Ds. I. J. Minnaar.*

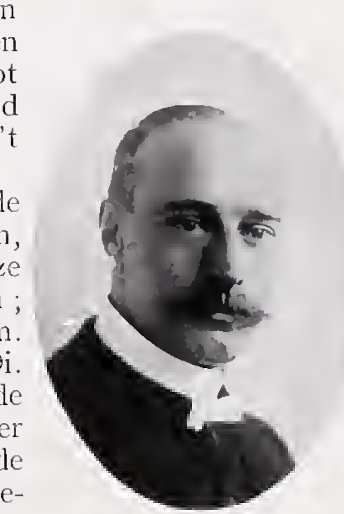
LEIPOLDTVILLE.

DAAR de gemeente Clanwilliam voor één leraar te groot was, en de stichting van een afzonderlike gemeente een noodzakelike en zeer gewichtige zaak voor de bevordering van 't geestelik welzijn der leden was geworden, dacht men 't wenselik dat de wijk Zandveld tot een nieuwe gemeente zou gevormd worden. Zij werd dus gesticht in 't jaar 1905.

Aan de ijver van de alombekende en beminde leraar van Clanwilliam, wijlen Ds. C. F. Leipoldt, heeft deze gemeente haar ontstaan te danken; en terecht heet zij ook naar hem. Aan haar hoofd hebben gestaan Di. P. de Waal èn P. A. M. Brink, die de gemeente met toegewijdheid en ijver hebben gediend. Tans is alhier de leraar Ds. Izak Jozua Minnaar, bevestigd in 1913, die zijn werk met moed voortzet.

DE KERK TE LEIPOLDTVILLE.

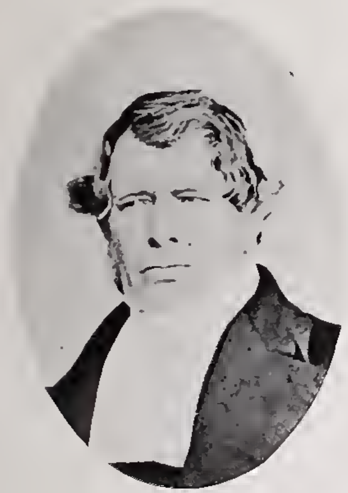

Ds. I. J. MINNAAR.

Ned. Ger. Gemeente.

Door Ds. G. A. Scholtz.

COLESBERG.

Ds. T. REID.

DE Ned. Ger. Gemeente van Colesberg werd gesticht in het jaar 1826—maar niet onder dien naam. Op de eerste bladzijde van het oude Notulenboek staat er " de gemeente van Torenberg ", en de vraag is, of dit recht is. De waardige overleden Broeder Petrus Joubert, verzekerde dat de naam van de bedaarde ronde kop—nu algemeen Coleskop genaamd—vroeger Toverberg was, omdat de Boesmans daar een kraal hadden, en hun tovergoed van daar kregen. Of de waardige Ds. Andrew Murray van Graaff-Reinet, door wien de gemeente gesticht werd, nu verstaan heeft Torenberg, als men sprak van " To'erberg " is niet zeker, maar waarschijnlijk. Hoe het ook al zij, er staat de " Kerk te Torenberg." Opmerkelijk is het echter dat er in de Handelingen van de Synode van 1829, staat " van den Toverberg niemand verschenen."

Door bemiddeling van Sir Andries Stockenstroom, werd later in 1830, door den toenmaligen Gouverneur, Sir Lowry Cole, de geheele plaats, meer dan 1,800 morgen, geschonken aan de Kerk te Torenberg, en het geheele distrikt werd ter eere van hem nu Colesberg genoemd, en de gemeente ook van toen af, " de gemeente van Colesberg."

De eerste leeraar was Ds. Thomas Reid, een Schot van geboorte. Hij werd aangesteld in 1836. Ongelukkig kon Ds. Reid het niet goed vinden met vele leden van de gemeente, en ontstond er groote ontevredenheid met hem, zoodat de Ring van Graaff-Reinet, en zelfs later de Synode, tusschen beide moest komen. Wijlen Prof.

N. G. KERK, COLESBERG.

N. G. KERK, NAUWPOORT.

John Murray—destijds leeraar van Burghersdorp—was zeer gewild door de Venters en van der Walts, en met toestemming van Ds. Reid, droeg de Synode het aan hem op om de ontevredenen tegemoet te komen, door zoo dikwijls mogelijk te Colesberg te prediken, en de Sacramenten uittedeelen. Eindelijk legde Ds. Reid zijn ambt neder, en na eenigen tijd vacant te zijn, werd Dr. Servaas Hofmeyr, leeraar van Colesberg, in 1852 aangesteld. Hij bleef er slechts twee jaren, en werd opgevolgd door Ds. A. D. Luckhoff, Sr. Gedurende zijn diensttijd werd het groote acht-hoekige Kerkgebouw voltooid en ingewijd door Ds. G. van de Wall, destijds leeraar van Bloemfontein. Zijne rede was naar aanleiding van Ps. 132 : 7, 8, en is te vinden in de Kerkbode van die dagen. Het oorspronkelijk plan van het gebouw is nooit ten volle uitgevoerd. Er moest nog een toren bij den ingang geweest zijn, maar men scheen niet den moed gehad te hebben meer te doen. Immers de Kerk kostte toen al £14,000 !

Ds. Luckhoff verliet de gemeente in 1875 voor de Kaapstad, en werd in 1877 opgevolgd door Ds. W. A. Alheit. Na elf jaren van getrouwen arbeid, ging hij naar Dordrecht, en in zijne plaats nam Ds. G. A. Scholtz den herderstaf op zich, tot dat hij in 1908, wegens krankheid, genoodzaakt werd aanzoek te doen om zijn emeritaat. Van 1908 tot 1915 arbeidde er Ds. G. J. Hugo, die toen naar Tulbagh vertrok, en opgevolgd werd door Dr. H. A. Lamprecht, de tegenwoordige Leeraar.

DR. H. A. LAMPRECHT.

Gereformeerde Gemeente. *Door Ds. P. W. Bingle.*

COLESBERG—*(vervolgd.)*

Ds. P. VILJOEN.

DEZE is de derde oudste Gereformeerde Gemeente in de Kaap Provincie; gesticht door wijlen Prof. D. Postma in de maand December 1860, op de plaats Hamelfontein in dit distrikt.

De eerste diensten op het dorp werden gehouden in een stoor, tans het slachthuis van de heer Rosenberg; later diende een stoor van de firma "Draper en Plewman," tans Auto-Garage van de heer Kocks, als plaats van samenkomst; daarna werd voor dat doel ingericht een privaat woonhuis, nu het eigendom van de heer I. S. du Plessis, gelegen naast het tegenwoordige Kerkgebouw.

Het Kerkgebouw werd voltooid in het jaar 1862. Het preekgestoelte is een rechte kunststuk van zijn tijd, en kostte over de £200.

In de eerste jaren bediende meergemelde Prof. Postma, toen nog Ds. Postma, de Gemeente als konsulent. Later trad Ds. Beyrs, indertijd predikant van Reddersburg, als zodanig op.

Ds. L. J. Du PLESSIS.

In 1869 werd tot herder en leraar beroepen Prop. P. Viljoen, toen reeds een man van gevorderde leeftijd. Hij diende de Gemeente tot in 1879, toen hij als emeritus aftrad. Hij werd opgevolgd door Ds. L. J. du Plessis, die er 17 jaar lang bleef, toen hij beroepen werd naar Petrusburg, O.V.S.

In 1883 werd uit deze Gemeente afgesticht de Gemeente Phillipolis, O.V.S., en daarop volgde een grote exodus naar Grikwaland West, waardoor het ledental bijna met de helft verminderde, en de Gemeente financieel zo zwak werd, dat ten einde in de lopende uitgaven te voorzien, er jaarliks een sommetje moest bijgeleend worden, zodat toen Ds. du Plessis vertrokken was, de Gemeente niet in staat was om weer dadelik tot een beroep over te gaan; en zo bleef de Gemeente vakant van 1896 tot 1910, toen Prop. P. W. Bingle tot herder en leraar beroepen werd, die nu nog in de Gemeente arbeidt.

GEREF. KERK, COLESBERG.

Ds. P. W. BINGLE.

Spoorweg Zending. *Door Eerw. B. J. Pienaar en Redaktie.*

NAUWPOORT.

TE Nauwpoort staat er 'n klein doch zeer doelmatig en sierlik Ned. Ger. Kerkgebouw, dat aantoont hoe de Kerk voor onze mensen zorgt, die langs de Spoorweg arbeiden. Er bestaat een Spoorweg Zending Kommissie, van wie de vader en het hoofd is geweest de tegenwoordige (1917) Moderator. Met een kommissie vroeger van 3, en nu 5 leden, begon de Synode het gezegend werk onder de spoorweg mannen en hunne huisgezinnen, die in de cottages huisvesten, vooral in de Oostelike Provincieën, dat tans zulke goede vruchten draagt. De gemeenten zorgen voor 't salaris van de arbeider, en de kollekte voor 't jaar 1916, was £350. 't Was in 1905 dat een vaste werker voor dit doel gevonden werd in Eerw. Bennie Pienaar. Hij koos tot woonplaats 't grote en woelige centrum, Nauwpoort Junktie, en met de hulp van de naburige gemeenten, vooral Colesberg, Hanover, Steynsburg en Middelburg, rustte hij niet voordat ook alhier een aanbidplaats was tot stand gebracht. Soms "moede doch nogtans vervolgende" zet hij zijn werk met lust voort.

Jaren geleden aanbad men merendeels in een schoolgebouw. Getrouw werden onze mensen door de naburige leraren bearbeid. Later kreeg men 't gebruik van een rekreatie-gebouw van de Spoorweg autoriteiten; doch zulke plaats was doelmatig noch wenselik. Na de Boeren oorlog, gelukte het de konvener van een kommissie, om een geschikt gebouw te erlangen, en Ds. S. P. Fouche van Hanover, met de hulpvaardigheid der aanbidders te Nauwpoort, een Militair Hospitaaltje te kopen, hetwelk in 'n Kerkje, met 200 zitplaatsen, veranderd werd. Hier aanbad men ettelike jaren achtereen. Op de 19de Maart 1913, werd de hoeksteen van 't tegenwoordig gebouw gelegd door Ds. D. J. Pienaar van Uitenhage, destijds Assessor. Binnen enkele maanden, en wel op de 17de Aug. van 'tzelfde jaar, vond de plechtige inwijding plaats, en wel door Dr. D. F. Malan van Graaff-Reinet. Het gebouw kostte £1,715, latende slechts een schuld van £400. Kerkelik sorteert deze "annexe" onder Colesberg.

Eerw. B. J. PIENAAR.

Ned. Ger. Gemeente.

GLEN LYNDEN.

Door Ds. M. L. de Villiers, B.A.

IN 1829 gesticht, in 1830 door één van z'n eerste leraars bestempeld als ongeschikt tot verdere uitbreiding, heeft deze gemeente 'n vreemde loopbaan gehad.

In 't jaar 1820 kwam Thomas Pringle, poeët en kampvechter voor 'n vrije pers, met 'n klein aantal schotse

N. G. KERK, GLEN LYNDEN.

emigranten zich in de wijk Baviaansrivier, distrikt Bedford, vestigen. Hiertoe had o.a.m. Sir Walter Scott zijn hulp verleend. En, aangezien zekere gronden langs die rivier door de Slachtersnek rebellen bewoond en, na de opstand, gekonfiskeerd waren, plaatste men genoemde Schotten op 'n gedeelte ervan.

Voorbij de grot, waar Bezuidenhout geschoten, en over de heuvel, naar hem Bezuidenhouts Hoogte genaamd, reisden zij langs de kronkelende rivier naar de bovenste delen van de prachtige vallei, en vestigden zich aldaar.

Weldra ontstond er in de door hen herdoopte nederzetting, Glen Lynden, 'n heel kleine gemeente van enkele schotse en boere-families. Deze laatste werden hoe langer hoe sterker in getal, totdat in 't jaar 1829, de Schotten, op eigen verzoek, ingelijfd werden in de toen tot stand gebrachte Ned. Ger. Gemeente, Glen Lynden.

't Eerste kerkgebouw, van de emigranten overgenomen, werd in 't jaar 1832 ingewijd. Dit stevig gebouw, staande op de kerkplaats, zowat twintig mijl van 't dorp Bedford, is tans het hoofd Zending lokaal, en bevat nog 't graf

Ds. M. L. de VILLIERS, B.A.

en de grafsteen van wijlen Ds. Welsh, de waardige opvolger van Ds. Pears, de eerste leraar, die geregeld de gemeente bediende.

Na hem kwam Ds. G. W. Stegmann, die jarenlang, van uit de pastorale woning te Adelaide (tot in 'tjaar 1890 aan Glen Lynden behorende), de gemeente trouw bearbeidde.

Intussen werd er op de kerkplaats 'n nieuw Huis Gods gebouwd, in 't jaar 1873 voltooid, en in de eerste helft van 1874, zonder schuld ingewijd. De laatste £20 werd gekollekteerd vlak vóór de kerkdeur, onmiddellik voor dat men dezelve ontsloot! Naast dit gebouw staat er tans 'n kerkzaal, in 't jaar 1914 door de tegenwoordige leraar en zijn kerkeraad hoofdzakelik voor Bazaars opgetrokken

In 't jaar 1890 werd Adelaide tot 'n afzonderlike gemeente verklaard en werd in 't jaar 1894 't kerkgebouw te Bedford, dat hoe langer hoe meer noodzakelik geworden was, ingewijd. De pastorale woonplaats, zij 't gezegd, was allereerst Glen Lynden, daarna Adelaide; nu is 't Bedford!

N. G. KERK TE BEDFORD.

Ds. Stegmann werd opgevolgd door de wakkere Ds. D. J. Pienaar, B.A., R.zn., en deze weer door de zachtzinnige Ds. D. du P. Steyn, B.A. Op 22 September 1912, werd de tegenwoordige leraar, Ds. M. L. de Villiers, B.A., bevestigd. [Hij is 'n wakkere spreker, musikus en komponist.—*Red.*]

Driemaal in de maand worden de kerkdiensten te Bedford, eenmaal te Glen Lynden waargenomen, terwijl de kerkeraadsvergaderingen om de beurt op de twee plaatsen voornoemd gehouden worden.

Ned. Ger. Gemeente.

ALBANIE (Riebeek Oost).

Door Ds. G. E. Rudman.

Dr. A. Roux.

Reeds in het jaar 1831 werd de Gemeente Albanie door den Ring van Graaff-Reinet gesticht. De eerste Predikant onzer Kerk, die deze streken bezocht en vooral in de buitenwijken godsdienstoefeningen hield en de sacramenten bediende, was Ds. A. Smith, van Uitenhage. Hij werd opgevolgd door Ds. G. Morgan, toen Predikant te Somerset Oost, die eenige jaren lang als consulent rondreisde, en trouw en gezegend in deze gemeente arbeidde.

Op den 2den April 1839, ontving de Gemeente voor het eerst haren eigen leeraar, in den persoon van Ds. D. J. Pears, die jaren lang te Somerset Oost heeft gestaan.

Aangezien Grahamsstad niet centraal genoeg was, had men voor een geruimen tijd nog eigenlijk geen middelpunt waar de Gemeente kon vergaderen. Derhalve werd op den 8sten Juni 1840, de plaats Mooimeisjesfontein, 26 mijlen van Grahamsstad gelegen en toen het eigendom van wijlen den heer Piet Retief, den grooten voortrekker, aangekocht als een Kerkplaats. Weinig werd echter uitgevoerd, totdat Dr. A. Roux hier bevestigd werd op den 10den Januari 1842.

Terwijl men bezig was met het bouwen van een Pastorie, woonde hij eenigen tijd te Grahamsstad, alwaar hij geregeld diensten hield, en wel in de Groote Engelsche Kerk (the Cathedral). Op den 5den September kreeg men van den landmeter Rodger een plan van het dorp, dat hier zou aangelegd worden. Op voorstel van Dr. A. Roux, werd toen de plaats geheeten Riebeek, naar den eersten Hollandschen Gouverneur van de Kaap Provincie, van Riebeek. Jarenlang werd de Ringsvergadering op geene andere plaats dan hier gehouden.

NED. GER. KERK TE ALBANIE.

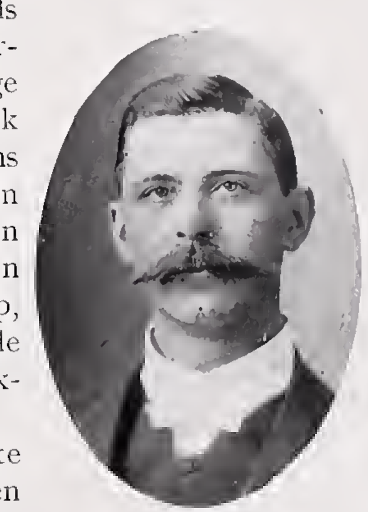
Vanwege de Kafferoorlogen, waardoor vele verwoestingen zijn ontstaan, kon het eerste Kerkgebouw eerst in het jaar 1848 worden ingewijd. Op den 31sten Mei 1862, vond de inwijding van het tegenwoordige Godshuis plaats. Het was in dien tijd een van de netste Kerken in het land. In 1859 werd de onderwijzerswoning, die ook als schoollocaal diende, voltooid. De eerste onderwijzer was de heer Nauta, van Holland. In 1867 liet de Kerkeraad een grooten dam bouwen.

Tot op den huidigen dag, mag er geen sterke drank op de Kerkplaats verkocht worden.

In April 1882, legde Dr. Roux zijne betrekking neder. De Gemeente was zeer veel aan hem verschuldigd. Drie maanden na zijn aftreden werd hij door Ds. W. P. Rousseau opgevolgd, die een zeer gezegend werk in zijn diensttijd van 15 jaren heeft gedaan. In 1897 nam hij een beroep naar Pietermaritzburg aan.

Op den 11den Juni 1898, werd de tegenwoordige Leeraar, Ds. G. E. Rudman, toen Proponent, alhier geordend. Sedert zijn aankomst is het dorp bijzonder aangegroeid. De Kerkeraad heeft een aangrenzende plaats tegen £6,500 aangekocht en betaald, waarop eenige huisgezinnen, behoorende meestal tot de arme klasse, woonen. Voorts heeft men het sustentatie fonds met £2,000 vermeerderd, waarzonder de Gemeente van wege tijdelijken achteruitgang, moeilijk zou kunnen bestaan. Tevens heeft men een nette pastorie en een doelmatige Kerkzaal laten bouwen. Ook staat er nu een sierlijk Schoolgebouw op het dorp, en een bergpas naar Alicedale Junctie, ten gerieve van kerkgangers, is geopend.

De nu reeds kleine Gemeente is nog kleiner geworden, aangezien te Grahamsstad eene afzonderlijke gemeente is gesticht.

Ds. G. E. Rudman.

Ned. Ger. Gemeente.

STOCKENSTROOM EN GREY KERK.

Door Eerw. A. Dreyer en Ds. T. J. van Wijk.

Ds. W. R. THOMSON.

De Gemeente Stockenstroom ontstond als een gevolg van een volkplanting van Bastaards door de Imperiale Regering daargesteld om als een wal te dienen tegen de invallen van de Kaffers in de Kolonie. Zij bestond groteliks uit mensen die onder bearbeiding waren van zendelingen behorende tot de Independente Kerk waaronder vooral genoemd moet worden Eerw. Reade, die tot middenpunt van zijn werkzaamheden had de afdeling Philipton, alzo genaamd naar de welbekende Dr. Philip. Onder deze lieden waren velen die tot de Ned. Ger. Kerk behoorden en zich meer bij haar thuis bevonden en 't Goevernement verzochten om een leraar die in verband met onze Kerk zou staan. Zo werd in 1832 in dit distrikt een gemeente gesticht met de naam van *Stockenstroom* het ledetal waarvan vooral uit gekleurden bestond. De WelEerw. W. R. Thomson, destijds zendeling-leraar te Chumie in Kafferland, werd dus als leraar voor de volkplanting in Katrivier aangesteld en in Julie 1830 door Ds. Morgan van Somerset Oost te Balfour voorgesteld. Hoewel hij slechts twee of drie lidmaten vond groeide het getal spoedig aan.

Daar in die tijd de Regering zelfs de kerkambtsleden aanstelde, vinden wij dat de gemeente door ouderlingen en diakenen bediend werd die eigenlik geen officiële status hadden. Eerst in April 1834 werd de eerste Kerkeraad op voordracht van de konsulent-predikant door de Civiele Kommissaris benoemd. De diensten werden in 't begin te Balfour gehouden, waar een half-voltooid gebouw van een ander genootschap, met behulp van de Regering, klaar gemaakt werd. Dit gebouw werd in 1837 vergroot. In 1845 werd de tegenwoordige Kerk te Hertzog, zo genoemd naar de landmeter W. F. Hertzog, omtrent vijf mijlen van Balfour, tot stand gebracht, en ingewijd door Dr. A. Roux van Albanie en Ds. A. Welsh van Glenlynden. Sedert die tijd werden de diensten beurtelings te Balfour en Hertzog gehouden. De gemeente heeft veel moeten lijden van Kafferoorlogen, en vooral wat bekend is als de Katrivierrebellie. Na de rebellie, werden ettelike erven verbeurd verklaard, en aan de blanken verkocht. Die tot de Ned. Ger. Kerk behoorden, sloten zich aan bij de gemeente, en bleven zulks tot 1863 toen, de blanken tot een afzonderlike gemeente, met de naam van *Grey-Kerk*, naar de Goeverneur zo genoemd, gesticht werden. Zij was echter te klein om een eigen leraar te onderhouden, en werd steeds door Ds. Thomson en zijn opvolgers bediend als konsulenten.

KERK TE STOCKENSTROOM.

GREY KERK.

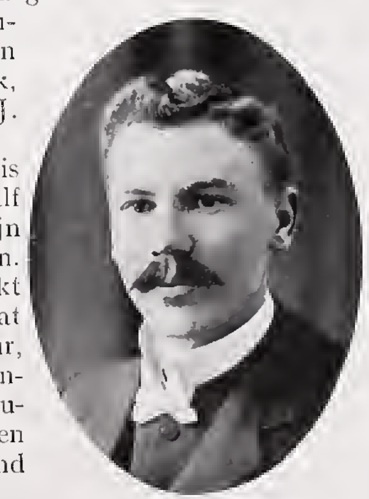

Ds. A. FAURE.

Ds. Thomson werd in 1869 opgevolgd door Ds. P. R. Pietersen, die haar tot '75 bediende, doch wegens verzwakte gezondheid naar Europa ging om te studeren als mediese dokter, en moest bedanken. Zijn plaatsvervanger was Ds. A. Faure, die bevestigd werd in 't Kerkgebouw te Hertzog op 15 Mei 1875, door Ds. W. A. Joubert van Alice. Deze nederige, stille, doch werkzame leraar dient de gemeente nog, met voorbeeldige trouw, terwijl hij ook 38 jaren lang Grey-Kerk bediend heeft. Als Scriba van de Ring van Albanie, en belangrijk lid van Synodale Kommissies, bewijst hij nog uitnemende diensten aan de Kerk.

De grenzen van *Grey-Kerk* zijn dezelfde als die van het distrikt Stockenstroom, insluitende het dorp Fort Beaufort, gelegen in het distrikt van dezelfde naam. Het dorpje ligt aan de voet van Katberg. Blanke leden van onze Kerk, hierheen getrokken door de vruchtbaarheid van deze waterrijke afdeling, gebruikten eertijds hun kerkelike voorrechten te Stockenstroom tot 1862, toen een gemeente van blanken gevormd werd. De konsulenten bedienden haar op elke tweede en vierde Zondag van de maand, en elke vijfde Zondag viel aan Fort Beaufort. In 1912, precies vijftig jaren na de stichting van Grey-Kerk, werd haar eerste leraar, Ds. T. J. van Wijk, bevestigd.

Eigenaardig van deze gemeente is dat zij verdeeld is in omtrent twaalf wijken, in elk waarvan een dozijn of zo huisgezinnen bijelkander wonen. De schoolgebouwen worden gebruikt als kerkjes. De hoofdkerk staat niet in het hoofddorp, Seymour, maar te Balfour, dat meer centraal gelegen is. Te Fort Beaufort, waar omtrent honderd leden zijn, wordt eenmaal in de maand dienst gehouden.

Ds. T. J. VAN WIJK

Ned. Ger. Gemeente.

PIKETBERG.

Door Ds. M. Smuts.

Ds. J. W. L. SCHOLTZ.

N. G. KERK, PIKETBERG.

Ds. W. de VOS de WET.

Ds. M. SMUTS.

DEZE Gemeente maakte vroeger een deel uit van Malmesbury, doch werd in 't jaar 1833 tot een zelfstandige gesticht met den predikant van Zwartland als Consulent.

Op 7 December van dat jaar, vond de eerste aanneming plaats, en werden acht jongelieden door Dr. William Robertson, van Clanwilliam, tot lidmaten voorgesteld.

Van 1833 tot 1839 werd de gemeente door haar Consulent, Ds. J. C. le Febre Moorrees, bediend.

In 1839 werd Ds. John W. Louis Scholtz tot Leeraar der gemeente bevestigd, en bleef haar tot 1866 bedienen, toen hij emeritus werd. Ds. Scholtz werd opgevolgd door den jongen predikant P. J. G. de Vos—thans de waardige professor te Stellenbosch.

In 1871 kwam Ds. C. Rabie, en bleef tot 1881, en gedurende zijn diensttijd werd de gemeente moeder van hare oudste dochter—Porterville—die in 1879 werd gesticht. Ook werd toen een begin gemaakt met 't bouwen van 't tegenwoordige Kerkgebouw, doch vóór zijne voltooiïng vertrok Ds. Rabie naar Malmesbury.

Zijn opvolger was Ds. J. N. Vlok, die in 1881 van Philadelphia hierheen kwam en tot 1903 aanbleef. Gedurende zijn diensttijd werd 't Kerkgebouw, dat £10,000 heeft gekost, voltooid, en 't prachtige traliewerk om de Kerk tegen een koste van £500 opgezet.

Negen maanden na 't vertrek van Ds. Vlok, kwam Ds. W. de Vos de Wet, en bleef acht jaar de gemeente trouw bearbeiden, toen hij naar Ladismith, K.P., een beroep aannam en na een paar jaren daar te hebben gearbeid tot hooger dienst werd opgeroepen. Door zijne bemiddeling werden nog twee dochter gemeenten gesticht, n.l. Aurora en Redelinghuis.

De tegenwoordige leeraar, Ds. M. Smuts, liet zich van Darling losmaken om de vacature op te vullen. Hij staat hier sedert April 1912. Sedert zijn aankomst is 't prachtige schoolgebouw op 't dorp opgericht.

Ned. Ger. Gemeente. *Door Ds. P. J. van der Merwe.*

AURORA.

Ds. P. J. VAN DER MERWE.

De Gemeente van Aurora werd gesticht op 25 April 1906, en is een deel van de vroegere uitgestrekte Piquetberg. De grond, waarop het dorp uitgelegd is, is een gift (ongeveer 150 morgen groot) van wijlen den ouderling J. P. Kotzé, Grootkloof.

Het dorp is zeer fraai gelegen tegen de helling van het Noordeinde van Achter-Piquetbergen, vanwaar men een schoon uitzicht heeft op de Atlantische Oceaan. De pastorie, een net en stevig gebouw, met ruime en vruchtbare gronden, werd opgetrokken door de gezamentlijke medewerking der gemeente.

Voor de eerste twee jaren werden de diensten gehouden te Rietvlei, ongeveer één uur van het dorp, waar een vroegere buitenkerk stond, en waarheen de leeraar elken Zondag moest vervoerd worden.

In 1908 werd de hoeksteen van het tegenwoordig kerkgebouw gelegd, waarop de naam van Prof. P. G. J. de Vos, vroegere leeraar van Peketberg, prijkt. De kerk, die ongeveer de som van £6,700 kostte, is zeker een van de sierlijkste en doelmatigste kerkgebouwen in den omtrek, en werd ingewijd in Januari 1909.

Hoewel het dorp nog klein is, zijn de huizen zeer net en goed afgewerkt. Door middel van pijpen is water aangebracht bij elk huis. Ook is onlangs een gerieflijke Jongelieden Zaal door de leden van de plaatselijke C.J.V. opgetrokken.

De eerste leeraar der gemeente was Proponent C. R. Ferreira, die in April 1907 bevestigd werd. Tijdens de vakature werden de diensten te Rietvlei gehouden door den plaatselijken onderwijzer, den heer D. Smit en diaken A. S. G. V. Lill. Na eenen gezegenden arbeid van 5 jaren vertrok Ds. Ferreira naar de gemeente Kopjes, Oranje Vrijstaat. In zijn plaats werd beroepen de tegenwoordige leeraar, Ds. P. J. van der Merwe, vroeger van Amersfoort, Transvaal, die op den 29sten September 1912 bevestigd werd.

De samenwerking in de gemeente is lieflijk, als men denkt dat het Zandveld niet zoo bevoorrecht is als andere deelen van het land, dat bij de stichting, de gemeente niets bezat dan alleen de 150 morgen grond; en dat groote sommen moesten gespandeerd worden aan kerkelijke gebouwen en waterwerken. De kerkschuld bedraagt thans maar nog de som van £1,000. Dit is grootelijks te danken aan den Christelijken voorbeeld en goeden invloed van den gewezen ouderling wijlen J. P. Kotzé, door wiens dood in 1913, de gemeente een gevoeligen slag geleden heeft.

KERK TE AURORA.

KERK TE REDELINGHUIS.

Sorteerende onder de gemeente Aurora valt ook de wijk Veldtdrift (aan den Bergrivier mond), waar een net kerkgebouw staat, zijnde een geschenk van wijlen den heer J. N. Smit, die de som van £2,400 aan den gemeente gaf voor dat doel te dier plaatse, en de bearbeiding van genoemde wijk.

REDELINGHUIS.

Ned. Ger. Gemeente. *Door Ds. D. J. de Villiers.*

Deze Gemeente, een dochter van Piquetberg, werd op 26 April 1906 gesticht door de Rings Commissie van Clanwilliam. Tot gemelde stichting heeft wijlen Ds. W. de Vos de Wet, de toenmalige predikant van Piquetberg, zich zeer beijverd, daar hij terecht oordeelde dat zijn gemeente te groot was voor de bearbeiding van één predikant.

Ds. W. de Vos de Wet werd beroepen doch bedankte. Op 25 Juni 1906 werd het tweede beroep uitgebracht en wel op Proponent D. J. de Villiers, toen hulpprediker te Johannesburg. Hij aanvaardde het beroep en werd op 24 Augustus 1906 als eerste leeraar der gemeente geordend, alwaar hij thans nog arbeidt.

De gemeente dankt haar naam aan wijlen den heer Redelinghuijs, vorigen eigenaar van de bekende plaats Wittedrift, die 300 morgen gronds afstond voor kerkelijke doeleinden. Gemelde grond werd echter zeer ongeschikt geacht voor een dorp, waarom de kerkeraad besloot ongeveer 28 morgen gronds, met een zeker waterrecht, van den heer J. N. P. Meissenheimer te koopen voor de som van £3,000, en het overige van de 300 morgen uit te ruilen voor grond gelegen aan de gekochte 28 morgen.

Het kerkgebouw werd in 1866 opgetrokken als buitenkerk der moedergemeente, met een stroo dak, dat in 1904-1905 door een ijzeren dak vervangen werd. Dit gebouw dient thans nog als kerk, doch de gemeente is voornemens nog in dit jaar, 1917, een begin te maken met het daarstellen van een nieuwe kerk, daar het tegenwoordig gebouw slechts een drie honderd personen bevatten kan, en de gemeente 920 leden en ongeveer 2,000 zielen telt, moet men daartoe overgaan.

Ds. D. J. de VILLIERS.

Ned. Ger. Gemeente.

RIVERSDALE.

Door Ds. J. C. Truter.

Ds. J. C. TRUTER.

WAT nu Riversdale genoemd wordt, vormde eens een deel van de uitgestrekte gemeente Swellendam.

In 1839 werd de gemeente gesticht op de plaats Doornkraal, langs de Vette Rivier gelegen.

In het begin placht de gemeente te aanbidden in een noodkerk, een gebouw, dat thans deel van een hotel uitmaakt.

Het dorp kreeg den naam Riversdale, ter eere van Lord Rivers, voormalig Civiele Commissaris van Swellendam en later Thesaurier-Generaal van de Kaap Kolonie, die benevens den Consulent, Dr. Wm. Robertson, bij de inwijding van het eerste kerkgebouw het woord voerde.

Dit eerste kerkgebouw, waarin de gemeente onvergetelijken zegen heeft gekend, werd in 1845 ingewijd. In 1908 werd het afgebroken om plaats te maken voor een ruimer en doelmatiger gebouw. Het nieuwe gebouw, dat 1,637 zitplaatsen heeft en £12,400 heeft gekost, werd in 1909 zonder schuld ingewijd.

Tot eersten bearbeider der gemeente werd van regeringswege benoemd Ds. H. A. Moorrees, die na tijdelijk verblijf haar verliet; en Ds. Borcherds werd als eerste gevestigde leeraar beroepen.

Voor ruim 36 jaren mocht hij de gemeente trouw bearbeiden om in 1880 opgevolgd te worden door Ds. P. J. G. de Vos, die in 1883 tot Hoogleeraar aan de Theologische Kweekschool werd beroepen.

Zijn opvolger was Ds. J. R. Albertijn, die na een gezegende evangeliebediening van negen jaren een beroep aannam naar de gemeente Wellington.

Hij werd opgevolgd door Ds. W. A. Joubert, die met zegen van 1893 tot 1897 arbeidde, en toen naar Noorder Paarl werd beroepen.

Ds. G. F. Marais nam den herderstaf over de gemeente op in 1898, en na een zes-jarige gezegende bediening werd

DE OUDE KERK, INGEWIJD 1845.

DE TEGENWOORDIGE KERK.

hij tot Docent aan de opleidingschool te Wellington beroepen.

Zijn opvolger was Ds. J. C. Truter, de tegenwoordige leeraar, die sedert Augustus 1905, in de gemeente arbeidt, en in wiens diensttijd het oude kerkgebouw werd afgebroken om plaats te maken voor het tegenwoordig gebouw.

Ds. P. B. BORCHERDS EN FAMILIE.

Gedurende de bediening der laatste twee leeraren, hebben de volgende als hulppredikers in de gemeente gediend:—

Prop. D. J. Malan, die tot eerste leeraar der dochtergemeente Albertinia werd beroepen;

Prop. J. A. van Zijl Viljoen, thans leeraar der gemeente Brandvlei;

Prop. E. J. P. Smit, thans leeraar der gemeente Kestell;

Eerw. P. W. A. de Klerk, thans op verdere studie te Princeton in Amerika; en

Prop. J. Z. Moolman, die nog in de gemeente werkzaam is.

Ned. Ger. Gemeente. *Door Ds. D. J. Viljoen.*

BREDASDORP.

Ds. J. J. BRINK.

DEZE Gemeente werd gesticht in het jaar 1839. Haar eerste Leeraar was Ds. Johannes Jacobus Brink, die hier arbeidde van 1839 tot aan zijn dood, 15 Junie 1861. Hij werd opgevolgd door Ds. Charl Marais, die hier stond van 1861 tot 1890, toen hij emeritus werd. Ds. Benjamin Duminy was de derde Leeraar, van 1890 tot 3 December 1897, toen hij de gemeente door den dood ontvallen is. Hij werd opgevolgd door Ds. Johan Augustinus Koch, die in haar midden bleef van 1898 tot Augustus 1903. De tegenwoordige Leeraar is Ds. Daniel Jozua Viljoen, die alhier bevestigd werd op 28 Februarie 1904.

De eerste vergadering met het doel een dorp en gemeente in deze gewesten te stichten, werd gehouden te Karsrivier op 8 September 1833. Op die vergadering werd het volgend besluit genomen: "Aangezien de ingezetenen hier op een verre afstand wonen van hunne respectieve Kerken te Swellendam en Caledon; aangezien zij dikwerf aan groot ongemak zijn blootgesteld, en met vele zwarigheden te worstelen hebben om deze Kerken te bezoeken, voornamelijk in de ploeg of oogsttijden, en soms niettegenstaande hun ernstigst verlangen niet in staat zijn den Godsdienst op den Sabbat geregeld te kunnen bijwonen, daar sommigen woningen 80 mijlen van deze Kerken gelegen zijn, zoo besluit deze vergadering eene memorie ter teekening op te trekken en aan zijn Excellentie 'den Heere Hoofdgebieder aan te bieden,' vragende om verlof tot stichting van een dorp in deze

Ds. C. MARAIS.

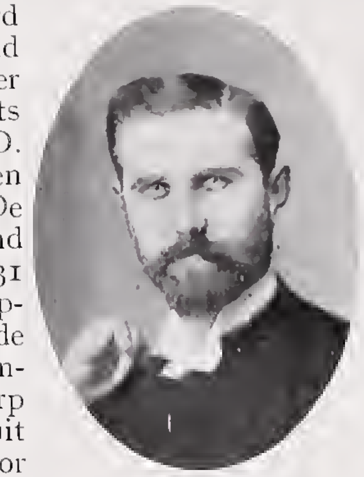

HET OUDE KERKGEBOUW.

NIEUWE KERK.

gewesten." Eene Commissie werd benoemd om verder handelend op te treden. Op 10 November 1833 werd besloten de plaats Langefontein van den heer D. C. Odendal te koopen voor een dorp voor de som van £850. De eerste verkooping van erven vond plaats op 16 Mei 1838, toen 31 erven verkocht werden. De opbrengst was 12,274 Rks. Op de vergadering gehouden 10 September 1838, werd besloten het dorp te noemen "Bredasdorp" uit erkentenis van dankbaarheid voor de gedane diensten aan deze gemeente betoond in de vijf afgeloopen jaren, door den voorzitter, den heer M. van Breda, Sr. Reeds toestemming verkregen hebbende van de Regeering, werd op 24 September 1838 besloten aanzoek te doen bij den Hoog Eerw. Ring van Swellendam, om de stichting van een gemeente. Dit verzoek werd toegestaan, en de gemeente gesticht in 1839.

Ds. B. DUMINY.

Wat de Kerkgebouwen in deze gemeente betreft, kortelijks het volgende: Het oorspronkelijk Kerkgebouw werd gevonden door dat men eene kleine verandering in het woonhuis maakte. In 1855 werd besloten het Kerkgebouw te vergrooten met het aanbouwen van een vleugel aan beide zijden van den preekstoel, even wijd als de Kerk toen was. Dit vergroot Kerkgebouw werd ingewijd op Woensdag, 16 Juli 1856, en diende de gemeente tot in Juli 1911, toen het afgebroken werd om plaats te maken voor het tegenwoordig gebouw, dat voltooid en ingewijd werd in November 1912.

Ds. D. J. VILJOEN.

[De heer Michael van Breda, de vader dezer gemeente, was de grootste grondbezitter, lid van den eersten Wetgevenden Raad, en verwant aan de beroemde familie te Oranjezicht, Kaapstad. Portret verschijnt op volgend blad.—*Red.*]

Ned. Ger. Gemeente. *Door Ds. A. B. Cilliers.*

NAPIER.

Ds. C. T. Scholtz.

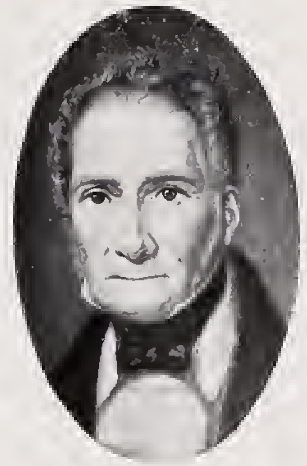
De Gemeente Napier werd gesticht in het jaar 1848, uit deelen van de gemeenten Caledon en Bredasdorp, met een ledental van iets over de 400. Met recht kan Bredasdorp de grootmoeder en Caledon de achter-grootmoeder van Napier genoemd worden. Vier jaren lang bleef de gemeente vakant, en werd van tijd tot tijd bediend door den Predikant van Bredasdorp, den WelEerw. J. J. Brink. Daar Napier gesticht werd uit de armste deelen van Caledon en Bredasdorp, moest men alle krachten inspannen om kerkezaken, vooral het financiële deel, te laten vlotten.

Er moest een Kerk en pastorie gebouwd worden, en het schijnt of de jonge gemeente uit het staanspoor, met de meesten ijver aan het werk ging ; want reeds vier jaren na hare stichting, kon men Kerk en pastorie inwijden. Het Kerkgebouw bevatte slechts 300 zitplaatsen.

In 1852 werd het eerste beroep uitgebracht. De keuze viel op Dr. Reitz, die echter bedankte, en kort daarna werd beroepen de WelEerw. A. G. M. Kuys, die het beroep aannam, en nog in hetzelfde jaar bevestigd werd. Door hem werd het Kerkgebouw eenige jaren later vergroot en kreeg het langwerpige gebouwtje den vorm van een kruis, met een galerij in iederen vleugel. Na tien jaren met vrucht alhier gearbeid te hebben, verliet Ds. Kuys Napier voor George, en werd in zijne plaats beroepen de WelEerw. C. T. Scholtz, die in de gemeente bleef arbeiden tot 1889, toen hij zijn emeritaat ontving. In zijne plaats werd de

Ds. A. B. Cilliers.

De Ed. Heer M. van Breda, L.W.R.

Eerw. Prop. A. B. Cilliers beroepen, die in Maart 1890 alhier geordend en bevestigd werd, en tot heden in de gemeente werkzaam gebleven is.

In 1898 werd het Kerkgebouw andermaal vergroot en vernieuwd, en kreeg het zijn tegenwoordigen vorm, met circa 900 zitplaatsen. Ook de pastorie werd zeer gerieflijk veranderd.

In 1913 werd de gemeente verdeeld door de stichting van de thans bloeiende gemeente Stanford, met circa 840 lidmaten, houdend de moeder gemeente nog 850. Napier is dus uit een klein begin tot twee groote heiren geworden. Zij verkeert in bloeienden toestand, beide op geestelijk en stoffelijk gebied. Gode zij al de eer voor het goede aan haar gedaan. Wij vatten moed en willen naar hoogere dingen streven.

N. G. Kerk te Napier.

Ned. Ger. Gemeente. *Door Ds. F. J. W. Koch.*

STANFORD.

Ds. F. J. W. Koch.

De Gemeente Stanford werd tot een zelfstandige verklaard, in de zitting van de Ring van Swellendam te Ladismith, op de 14de Oktober 1913, uit een deel van de moedergemeente Napier.

De eerste Kerkeraad bestond uit de broeders ouderlingen : D Swart, M. Franken en I. Swart. Diakenen : de broeders W. J. v. Dijk, C. Swart, H. van Dijk, M. de Villiers en H. Lourens. Als Consulent der gemeente werd benoemd de leraar van Napier, Ds. A. B. Cilliers. De moedergemeente schonk aan Stanford benevens al haar vastgoed te Stanford, een aandeel in het P. P. Fonds, twee paarden met rijtuig kompleet voor gemeentelik gebruik, en £600 kontant. Bij de kiezing van een Herder en Leraar, kwamen vijf namen voor, en Ds. F. J. W. Koch werd gekozen. Deze jonge gemeente is in een zeer bloeiende toestand.

N. G. Kerk te Stanford.

Ned. Ger. Gemeente.

Door Ds. D. G. Malan, M.A., B.D.

WELLINGTON.

Ds. A. F. du Toit.

HET was een dag van groote vreugde, toen op 26 Juli, 1840, de WelEerw. *Andries Francois du Toit,* niet lang tevoren als proponent uit Nederland teruggekeerd, in de pas gestichte gemeente van Wellington, als Herder en Leeraar bevestigd werd. De dochter Wellington, was zelfstandig geworden, hebbende zich in liefde losgemaakt van de moeder, de Paarl. De bevestigingsrede werd uitgesproken door Dr. P. E. Faure, van Wijnberg, naar aanleiding van Hebr. 13 : 17, en de tekst van de intreepreek was Joh. 6: 67, 68. Met nauwgezetheid arbeidde Ds. du Toit in de Gemeente tot zijn dood op 26 Februari, 1871, hebbende hij nooit van standplaats verwisseld. Hoewel verzwakt in gezondheid gedurende zijn laatste jaren, bleef hij de liefde en achting der Gemeente genieten tot het einde toe.

Ds. J. R. Albertijn.

Na zijn heengaan, overgaande tot de beroeping van een nieuwen leeraar, viel de keuze des kerkeraads achtereenvolgens op Di. G. W. Stegmann, Jr., en A. A. Louw, die echter beiden bedankten. Daarna werd beroepen Ds. *Andrew Murray,* destijds predikant in de Kaapstad, die zich de keuze liet welgevallen, en op 21 September, 1871, in zijn ambt bevestigd werd.

Ned. Ger. Kerk, Wellington.

Ds. Andrew Murray.
(op 43-jarigen leeftijd)

De diensttijd van Ds. Murray in de Gemeente is zeer gezegend geweest. Voor de zaak der opvoeding heeft hij veel gedaan, getuige het Hugenoten Seminarie en vele andere opvoedings inrichtingen op het dorp. De zendingzaak had in hem een ijverigen voorstander, en in 1877, werd door zijn initiatief het Zending Instituut alhier opgericht. Meer dan eenmaal gaf de Heer tijden van bijzondere opwekking, vooral in het jaar 1884.

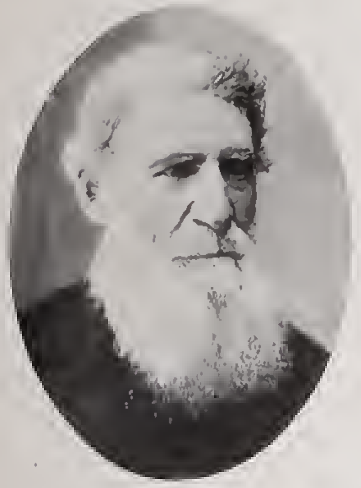
Toen het bleek, dat Ds. Murray wegens verzwakte krachten en veelvuldigen arbeid, niet langer de Gemeente alleen naar behooren kon bearbeiden, werd *Ds. Johannes Roedolph Albertijn* van Riversdal, als tweede Leeraar beroepen, en, gehoor gevende aan de beroeping, kwam hij over, en werd als Leeraar alhier ingezegend op 1 December, 1892. In liefde werkten deze twee dienstknechten des Heeren zamen voor een tijdperk van 16 jaren. Ds. Albertijn heeft door zijn getrouwen arbeid en ernstige prediking het hart der Gemeente gewonnen. Ook hij is een warme vriend der zending.

Ds. D. G. Malan.

In 1906, vroeg Ds. Murray, na bijna 35 jarigen arbeid in de Gemeente, om zijn emeritaat wegens ouderdom en zwakheid, en

WELLINGTON—*(vervolgd.)*

WEL-EERW G. FERGUSON.

werd als tweede leeraar beroepen Eerw. Prop. Daniel Gerhardus Malan, pas teruggekeerd na volbrachte studiën in Amerika en Nederland. Op 28 Oktober 1906 werd hij tijdens de zitting der H.Eerw. Synode in zijn ambt bevestigd door den H.Eerw. Prof. Marais. Met zegen arbeidden Di. Albertijn en Malan tezamen tot 1910, toen eerstgenoemde om gezondheidsredenen zich genoodzaakt zag den herderstaf der gemeente neer te leggen, maar sedert dien tijd zoo hersteld is, dat hij nog van tijd tot tijd verschillende gemeenten der kerk bezoekt voor bijzondere prediking.

Sinds 1910 staat Ds. D. G. Malan alleen aan het hoofd der gemeente, bijgestaan door een hulpprediker. In 1914 werd een sierlijke Kerkzaal gebouwd, met ruim 800 zitplaatsen. Het dankofferstelsel is onlangs met succes ingevoerd. De gemeente onderhoudt twee arbeiders en eene arbeidster op het zendingveld.

Ds. G. F. MARAIS.

Opmerkelijk is het, dat gedurende het 75-jarig bestaan der gemeente, zij slechts vier leeraren gehad heeft, van wie twee nog in haar midden vertoeven. Geen dezer vier, hoewel meermalen naar andere gemeenten beroepen, heeft van standplaats verwisseld. De gemeente is nooit vakant geweest behalve zeven maanden in 1871, tusschen den dood van Ds. du Toit en de aankomst van Ds. Murray. Het kerkgebouw werd oorspronkelijk opgericht in 1840. In 1861 werd het vergroot door den aanbouw van twee vleugels. Met het 50-jarig feest van het bestaan der gemeente in 1890, werd de sierlijke toren aangebracht. Zamen met de galerijen bevat de kerk meer dan 1,500 zitplaatsen. Zij heeft een nette tribune, een kostbaar orgel, en is van elektrisch licht voorzien.

Terugblikkende op het verledene van 75 jaren, heeft de gemeente overvloedige dankensstof, en roept uit: "Soli Deo Gloria!"

OPLEIDING INSTITUUT.

HET ZENDING INSTITUUT.

Door Ds. Johs. Rabie.

DEZE Inrichting heeft, naast God, haar bestaan aan Ds. Andrew Murray te danken. In 1876 verscheen er van zijn hand een pamflet "Arbeiders voor den Oogst." Daarin besprak hij de wenschelijkheid van jonge mannen op te leiden als onderwijzers en zendelingen om de Kerk te dienen in de vele opzichten in welke er een toenemende behoefte bestond aan zulke werkkrachten. Spoedig waren er vijf personen die elk £100 voor dit doel gaven. De Gemeente Wellington droeg £1,000 bij, en om £2,000 vol te maken gaf een broeder, die reeds £100 gegeven had, nog £500. Met de £2,000 in handen, werd er spoedig een begin gemaakt en de Eerw. Weich werd gevonden om in een gehuurd huis jongelingen te ontvangen die zich voor het werk des Heeren aanboden.

Ds. C. T. WOOD, M.A. EN EERW. J. C. PAUW

In het volgend jaar kwam de Wel-Eerw. heer G. Ferguson uit Amerika aan, om aan het hoofd der Inrichting te staan. Hij was een man die door zijn innige vroomheid en minzamen omgang, de liefde en achting van een ieder en vooral van zijne studenten won, en nog in hun herinnering leeft. In 1879 kwam de Eerw. Pauw naar Wellington om aan het hoofd der Zending gemeente te staan, en ook aan het Instituut behulpzaam te zijn.

Het was in dit jaar dat in den Ring van Tulbagh, het op voorstel van Ds. C. Rabie, predikant van Piketberg, besloten werd dat de Synode verzocht zou worden, te overwegen op welke wijze het best voorziening kon gemaakt worden voor de opleiding van Zendelingen onzer Kerk. Dit voorstel kwam in 1880 voor de Synode, die besloot dat "de Kerk gebruik zou maken van de Inrichting te Wellington," en dat er "eene Commissie zou benoemd worden om onderzoek te doen," en toe te zien dat de Inrichting aan de eischen der Kerk beantwoorden zou. Deze eerste Commissie bestond uit Di. Robertson, C. Rabie en Dr. S. Hofmeyr. Tevens werd er van de Synode eene ondersteuning van £200 per jaar aan de Inrichting gegeven.

De Commissie zoo aangesteld, bezocht het Instituut geregeld, en de door de Synode daartoe aangestelde examinatoren, lieten studenten, na examen, toe tot den status van Zendelingen.

WELLINGTON—(*vervolgd.*)
HET ZENDING INSTITUUT.

Ds. J. RABIE.

De behoefte aan geschikte gebouwen werd spoedig gevoeld, en andermaal toonde Wellington wat zij voor deze belangrijke zaak over had. Met heel weinig hulp van buiten, werd het gebouw dat thans als kosthuis der Inrichting dient, tegen een koste van £4,550 opgetrokken. Dit gebouw werd in 1883 ingewijd. De Zaal in welke de Klassen thans gehouden worden, werd later tijdens de viering van de vijftig jarige evangelie bediening van Ds. Murray, door de beijvering vooral van Ds. J. R. Albertijn, Sr., als een gedenkteeken er geplaatst, en draagt den naam van "de Murray Jubeleum Zaal." Deze Zaal kostte £1,103.

Ds. Ferguson overleed in 1896. Voor eenige maanden kwam Ds. E. de Beer, van Drie Anker Baai, geregeld elke week over om zekere klassen te nemen tot tijdens de aankomst van den heer Stewart, een vrome procureur uit Glasgow, die aangesteld was in de plaats van Ds. Ferguson. Wegens zwakke gezondheid was deze, na zeer korten tijd, genoodzaakt zijne betrekking neer te leggen. Toen hielp Ds. P. A. Strasheim voor eene wijle. Eindelijk arriveerde Ds. Clinton Wood, M.A., uit Amerika, om het werk op zich te nemen, dat hij met grooten ijver en zegen voor 15 jaren (1898-1913) verrichtte. Hij legde zich zoo toe op de Hollandsche taal, dat hij in 1904 zijn Coll. Doctum deed, en volle leeraar onzer Kerk werd.

Ds. H. GONIN.

Het jaar 1903 was eene belangrijke in de geschiedenis van het Instituut. Tot op dien datum had de Synode wel de Inrichting erkend en over haar opzicht gehouden, maar zij stond nog altijd feitelijk onder Ds. Murray, die om haar in stand te houden zich groote opofferingen getroostte. Het werd echter al meer en meer gevoeld dat de Kerk haar geheel en al moest overnemen. Dit werd aanbevolen door de Synodale Commissie van Toezicht, de Commissie voor het afnemen van het Zendeling Examen, de Synodale Commissie, en de Alg. Zending Commissie.

DAMES ZENDING INSTITUUT.

Tevens kwam er ook een aanbod van de plaatselijke Curatoren, om de Inrichting aan de Kerk over te maken, en de Synode vond geen bezwaar om op den 10den Nov. 1903, de eigendommen, die meer dan £5,000 gekost hadden, en haar onbelast aangeboden werden, met dankbaarheid te aanvaarden, en tevens te besluiten dat wanneer het Instituut niet langer als kweekplaats voor zendelingen noodig zou zijn, de som van £5,000 aan de gemeente van Wellington door de Kerk zou worden uitbetaald.

De Curatoren die toen van wege de Synode aangesteld werden, gevoelden spoedig de noodzakelijkheid van nog een Docent te hebben, en het lukte hen in 1905 Ds. G. F. Marais, B.A., in die betrekking te bevestigen. Deze gewaardeerde dienstknecht des Heeren, mocht slechts tot 1911 als Docent arbeiden, toen hij, tot aller droefheid, te Londen overleed, waarheen hij voor geneeskundige behandeling gegaan was.

Het volgend gedenkwaardige jaar voor de Inrichting was 1913. Ds. Wood had vooral om gezondheidsredenen zich geroepen gevoeld eene benoeming tot Zending Professor in de Universiteit van Woorster, Ohio, Amerika, aan te nemen, en verliet Wellington in Juli. De Eerw. Pauw voelde zich gedrongen, wegens toenemende zwakheid, zijne betrekking als Assistent-Docent bij het einde des jaars neer te leggen. In Mei echter werd Ds. J. Rabie, B.A., als Principaal Docent en in September Ds. H. Gonin, B.A., als Docent bevestigd. Onder deze twee dienstknechten des Heeren gaat het werk thans (1917) voorspoedig en gezegend voort. Sedert 1912 stond de Eerw. R. Blake aan het hoofd der kostinrichting, en nu Eerw. J. S. Louw. Een klas ter voorbereiding van admissie studenten staat onder den heer J. v. d. Merwe.

Sedert de oprichting van het Instituut, zijn er (tot einde 1916) ruim 190 zendelingen uitgegaan. Thans arbeiden 85 in de Binnenlandsche Zending; 25 zijn werkzaam in Inrichtingen, arbeids kolonieën en in de Spoorweg Zending; 50 zijn naar het Buitenland gegaan; verscheidenen zijn reeds tot hooger dienst geroepen.

FREDENHEIM.

Door Mev. Ds. D. Bosman.

DEZE Inrichting ter opleiding van jonge dochters voor zendingwerk in het Binnen- of Buitenland, staat onder het Bestuur van den Vrouwen Zending Bond, en bestaat reeds twintig jaren. Een groot getal werksters (ongeveer 200) is overal in de zendingvelden van onze Kerk te vinden. Velen doen goed werk onder de verarmde blanken, of in liefdadigheids inrichtingen.

Jonge dochters die opgenomen wenschen te worden, worden aangemoedigd eerst hun onderwijzers-examen af te leggen. De leercursus van twee jaren sluit in Bijbelstudie, Kerkleer, Kerkgeschiedenis, en Arbeid aan Zielen. De Principale is Mej. E. van Deemter.

Ned. Ger. Gemeente. *Door Ds. D. J. le Roux Marchand, B.A., B.D.*

PRINS ALBERT.

Ds. D. J. le R. Marchand.

DEZE Gemeente is in 1842 gesticht, doch de eerste Notulen zijn gedateerd "Kweekvallei den 15den Mei 1843." Staande de eerste vergadering des Kerkeraads onder den Consulent Ds. C. Fraser, Sr., van Beaufort West, werden de noodige gronden voor Kerk, Pastorie, voorlezers woning, en voor weiland aangekocht, en tot het bouwen van Kerk en Pastorie besloten. Op de vergadering van 24 Maart 1845, werd ter tafel gelegd een brief "van Zijne Excellentie den Gouverneur, kennisgevende van de goedkeuring van H.M. de Koningin omtrent de aanstelling van den Eerw. heer Albertijn, tot Leeraar voor de Gemeente van Swarteberg, welke Kennisgeving met genoegen wordt ontvangen."

Ds. P. K. Albertijn bediende de gemeente tot in het begin van 1851, toen hij een beroep naar Caledon aannam, en in zijne plaats beroepen werd "de WelEerw. J. H. Neethling, Th. Cand. te Utrecht (wiens komst in dit land daglijks verwacht wordt)." Treffend dat hij, die later de baanbreker was op zendinggebied, reeds op de eerste Kerkeraadsvergadering waarin hij zitting had (14 Juli 1851), de aandacht vestigde "op de noodzakelijkheid en de verheven roeping, rustende op de gemeente om de onder ons wonende Heidenen ons liefderijk aan te trekken—de zorg voor hen als een deel der Gemeente op ons te nemen." In 1858 ging hij naar Stellenbosch, en werd opgevolgd in 1859 (nadat de gemeente meer dan een jaar vacant was) door Ds. W. A. Krige. Gedurende zijn diensttijd, werd het nieuwe Kerkgebouw, waarin de gemeente heden nog aanbidt, opgetrokken, en op 18 Maart 1865 plechtig den Heere gewijd. In 1883 trad hij uit de bediening "wegens toenemende lichaamszwakheid."

Op den 23sten Juli 1883 werd eene Gecombineerde Kerkeraadsvergadering gehouden onder voorzitterschap van Ds. G. W. Stegmann, Jr., ten einde de vacature aan te vullen. Belangrijk is het dat men in dit geval 's Zaterdags te voren eene Gemeentevergadering had bijeengeroepen (waarop ongeveer 50 gemeenteleden tegenwoordig waren), "met het doel om aan de gemeente gelegenheid te geven de namen voor te dragen van eenige Leeraars, waaruit zij wenschen mogen dat de Gecombineerde Kerkeraad eenen Herder en Leeraar zal kiezen." Op 15 December 1883 werd Ds. A. J. L. Hofmeyr, B.A., ingezegend, en deze arbeidde alhier tot 1895. Gedurende dat tijdperk kreeg de zaak van 't onderwijs een stoot vooruit, werd eene nieuwe sierlijke Pastorie gebouwd, en de Kerk met een fraai orgel voorzien. Na het vertrek van Ds. Hofmeyr naar Wijnberg, bleef de gemeente andermaal meer dan een jaar vacant, en toen werd de herderstaf opgenomen door Ds. A. G. du Toit, die tot 1906 arbeidde, en in zijn diensttijd de gemeente bewoog tot het daarstellen van eene ruime nette Kerkzaal. Van December 1906 tot Juni 1911 was Ds. D. Wilcocks de Herder en Leeraar, en hij werd opgevolgd in September 1911 door den tegenwoordigen predikant, Ds. D. J. le Roux Marchand, B.A., B.D., gedurende wiens verblijf eene gezegende herleving onder jonge menschen plaats vond, de Kerkzaal met traliewerk werd voorzien, een doelmatig gebouw voor biduren, enz., in het "onderdorp" werd opgetrokken, en noodzakelijke verbeteringen op de pastoriegronden werden aangebracht.

Kerk te Prins Albert.

MERWEVILLE.

Ned. Ger. Gemeente. *Door Ds. S. W. Pienaar en Redactie.*

VANDERBIJLSKRAAL was een uithoek van de uitgestrekte gemeente Beaufort West, 15 uren te paard ver van het dorp, waarheen Ds. P. van der Merwe moest gaan, om aldaar de bondzegelen te bedienen. Een buitenkerkje werd aldaar gesticht, en mettertijd werd de behoefte aan eene afzonderlijke gemeente vervuld door dat de Rings Commissie de gemeente vormde uit deelen van Beaufort West, Prins Albert, Laingsburg en Sutherland. Dit geschiedde in November 1904, en de gemeente werd genoemd naar den predikant van Beaufort West, en wel Merweville. Als Consulent hebben daar gediend Di. P. van der Merwe, A. G. du Toit en G. A. Maeder, totdat de tegenwoordige leeraar, Ds. S. W. Pienaar, als proponent beroepen, aldaar bevestigd werd op 17 Juni 1905.

Ds. S. W. Pienaar.

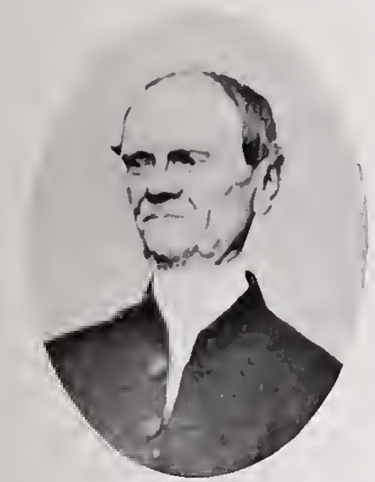
De gemeente bestaat uit 520 lidmaten en ongeveer 1,200 zielen. Het dorp werd uitgelegd door den landmeter Dale, en is gelegen langs een tak van Dwijkarivier. De plaats, 9,000 morgen groot, behoort aan de Kerk. Men behielp zich met het noodkerkje tot 29 April 1916, toen het nieuw Kerkgebouw werd geopend door den plaatselijken predikant, de gelegenheidsrede gedaan werd door Ds. A. G. du Toit, en de inwijding der lichten door Ds. J. G. Steytler. De kerk, waarvan de architecten waren de heeren F. W. en G. Hesse, en de contracteurs Masleiten & Co., van Woodstock, heeft, met de meubels bijgerekend, £9,300 gekost. Merweville is een bloeiende en gewillige gemeente, met een wakkeren en ijverigen leeraar.

Kerk te Merweville.

Ned. Ger. Gemeente. *Door Ds. H. J. L. du Toit en Redactie.*

RICHMOND.

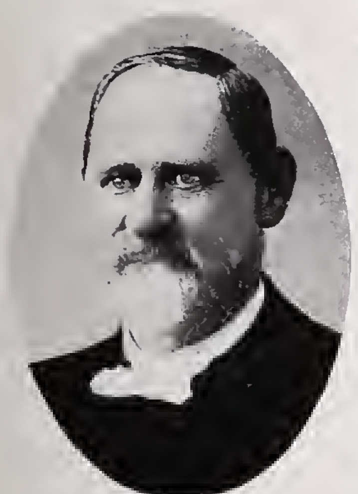
Ds. J. F. BERRANGE.

DEZE Gemeente droeg aanvankelijk den naam "Driefontein," zijnde op 15 April 1843, op die plaats gesticht door de Ringscommissie van Graaff-Reinet. Op de eerste kerkeraadsvergadering, 3 April 1844, onder voorzitterschap van Ds. A. Murray, Sr., van Graaff-Reinet, werd officieel kennis ontvangen, dat de Luit. Gouverneur geapprobeerd had de volgende kerkeraadsleden, t.w. Ouderlingen M. C. Ackermann en B. Pienaar, Diakenen M. A. Vermeulen, W. J. Viljoen, J. G. Sieberhagen en A. P. Burger.

Op 23 April werd besloten tot het bouwen van de kerk, zijnde aannemer van het houtwerk de heeren C. en R. Stevens voor 8,000 Rds., en van het metselwerk de heer Jos. Sandilands voor 12,000 Rds. Op 28 October 1844 presideerde Ds. J. F. Berrangé, als eerste gevestigde leeraar, bij de kerkeraadsvergadering.

De inwijding der kerk had plaats op 28 Februari 1847. Dit kerkgebouw werd later vernieuwd en met een sierlijke toren voorzien, en plechtig ingewijd op 2 October 1909; zijnde de kosten iets meer dan £8,000.

De leeraren die de gemeente gediend hebben zijn als volgt. De eerste was Ds. J. F. Berrangé, die in 1844 alhier werd bevestigd. Hij was een van de welsprekendste predikanten, die in Europa gestudeerd hadden. Om zekere redenen moest hij Richmond verlaten in 1860. Na hem, 1862, kwam Dr. J. J. Kotzé, wat eentooniger in het leveren van zijne leerredenen, doch een vakman in de geschiedenis en rechten van de Ned. Ger. Kerk van Zuid Afrika. Hij verliet deze gemeente voor de Kaapstad in 1879. Geen wonder dat hij herhaalde malen als Actuaris diende. Ds. A. Moorrees werd alhier bevestigd in 1880 en bleef de gemeente bearbeiden tot 1892. Hij was zeker de welsprekendste prediker, dien de Kweekschool tot op dien tijd geleverd had. Ook hij werd beroepen en vertrok naar de Kaapstad. Zijn opvolger was Ds. J. P. van Heerden, die hier stond van 1893 tot 1898, en de achting en liefde der gemeente dadelijk won door zijne groote bekwaamheid en bijzondere kunst om huisbezoek te doen. Ook hij volgde het voorbeeld van zijne twee voorgangers, en is thans eerste predikant van Kaapstad, en geëikte Actuarius Synodi. Ds. J. F. Botha, die in wat moeilijkheid kwam gedurende de Anglo-Boerenoorlog, diende alhier van 1899 tot 1903, toen hij Secretaris werd van het Brit. en Buitl. Bijbelgenootschap. De tegenwoordige leeraar is Ds. H. J. L. du Toit, die het beroep aannam uit de Transvaal, alwaar hij grooten invloed uitgeoefend had in 1904. Zijne talenten als een M.A. worden goed gebruikt door de Synode, die hem beschouwt als examinator, vóór en na de Kweekschool studenten, zonder wien men moeilijk kan klaar komen. De vergrootte en vernieuwde kerk is door zijn toedoen daargesteld.

Ds. H. J. L. du TOIT, M.A.

KERK TE RICHMOND.

KERK TE BRITSTOWN.

BRITSTOWN.

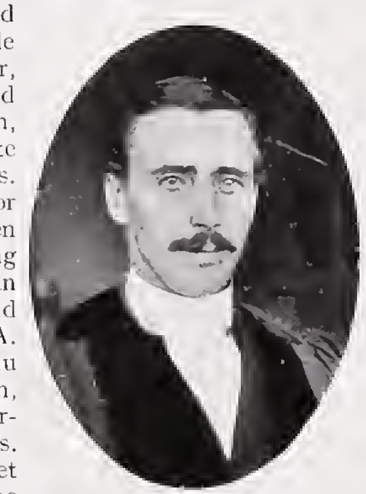
Ned. Ger. Gemeente. *Door Ds. K. W. le Roux en Redactie.*

IN 1876 werd de plaats gekocht, waarop kerk en dorp thans staan, door een Comité van 6 of 7 leden, verkrijgende zij dezelve met het doel om alhier een kerk op te richten, en een nieuwe gemeente te stichten. In 1878 was alles in orde, zoodat transport, boeken en papieren van gemeld Comité aan den aangestelden Kerkeraad overhandigd konden worden. De Kerkeraad trad dadelijk handelend op, om het bestuur van het dorp en de geestelijke belangen der gemeente te behartigen.

Het eerste gebouw waarin dienst gehouden werd, was het woonhuis van de aangekochte plaats; de middelmuren werden uitgeslagen. Daarna kwam er een aanbod van den heer J. van Zijl, om op een zijner erven een doelmatig gebouw te plaatsen voor eene kerk, tot tijd en wijl er een deftige kerk gebouwd kon worden; voor dit gebouw moest de kerkeraad de renten van 6 percent op het kapitaal betalen.

Het tegenwoordig sierlijk kerkgebouw werd in 1892 opgericht en ingewijd onder Ds. P. van der Merwe, en wel door Ds. A. J. L. Hofmeyr, predikant van Prins Albert. Het orgel is een geschenk van den heer Jansen van Rensburg; de eerste preekstoel van den heer P. van der Merwe, en de lampen van den heer O. Marais.

De predikanten die gediend hebben zijn Ds. G. van Niekerk, de beste schut en de vurigste prediker, zooals hij door zijne menschen genoemd werd, thans emeritus; Ds. S. P. Helm, godvruchtig en goeddoende, later eerste predikant-zendeling in Nyasaland; Ds. P. van der Merwe, aantrekkend man door zijne wonderlijke slag om met lieden klaar te komen, nu Secretaris der zending in de Oranje Vrijstaat; Ds. H. P. van der Merwe, uiterst werkzaam, doordrijvend en succesvol, nu te Robertson; Ds. A. J. van Wijk, kalm en hardwerkend, nu Assistent Scriba Synodi; Ds. D. Steyn, opgeruimd en vriendelijk, thans te Paterson. De tegenwoordige predikant is Ds. K. W. le Roux, die, hoewel jong, het wonderlijk gezegend werk van al zijne voorgangers steeds aan den gang houdt.

Ds. K. W. le ROUX.

Ned. Ger. Gemeente.

VICTORIA WEST.

Door Ds. G. A. Maeder, B.A.

Ds. W. A. KRIGE.

IN 1843 behoorden de uitgestrekte wijken van Nieuwveld en Uitvlucht tot de grote gemeente Beaufort West. De ijverige Ds. C. Fraser, Sr., bezocht van tijd tot tijd de plaats Kapoksfontein, en hield aldaar buitenkerk. Op een memorie ingezonden aan de Kerkeraad, om Zeekoegat tot een afzonderlike gemeente te verklaren, stichtte de Ringskommissie van Graaff-Reinet haar op 17 April 1844, toen de plaats voor 23,000 Rksds. aangekocht werd, en de woning in een noodkerk veranderd. Op 24 Augustus 1844 werd de parochie genoemd Victoria ter ere van de toen jeugdige Koningin. Erven werden verkocht voor het dorp en 9,000 morgen gronds getransporteerd op de Kerkraad in 1845. Dat dorpje is nu (1917) een aanzienlik stadje geworden, dat zich verbergt tussen twee heuvels en gelijkt aan een "Scotch glen" of "Switzers vallet." De goeverneur benoemde Ds. W. A. Krige als haar eerste leraar, en hij werd bevestigd door de konsulent op 24 Oktober 1844. Enigsins haastig van humeur was deze predikant desniettemin door de gemeente bemind; en beijverde zich om kerk en pastorie daartestellen. Het kerkgebouw, door hem opgericht, staat nog in het midden van het dorp, en hoewel niet een prachtig vertoon makende, met haar hoge vierkantige toren, waartegen de zwaluwen nog altijd de nesten aanbouwen (wat men ook aanwende om ze te verdrijven) is het een van de geriefelikste en gemakkelikste om erin te preken.

Ds. G. A. MAEDER.

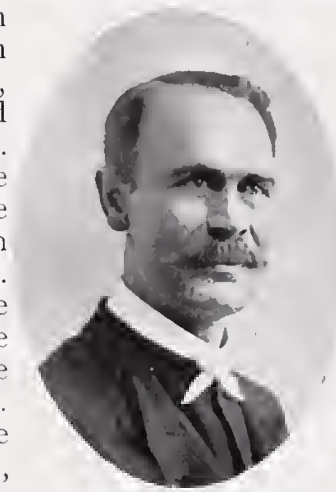

KERK TE VICTORIA WEST.

Ds. Krige vertrok naar Prins Albert, 30 Julie 1859, en werd opgevolgd door Ds. H. C. V. Leibbrandt, 5 Mei 1860. Zijne trouwe ondersteuners waren de heren G. W. F. van Heerden en Jer. Auret, en hij was een mens populair bij blanken en gekleurden, Engelsen zowel als Hollandsen. Spoedig liet hij prachtig traliewerk om het kerkgebouw aanbrengen, en een degelik orgel daarin zetten. Omdat hij dikwels van huis moest zijn om Carnarvon, Modderfontein en andere plaatsen te behartigen, kreeg hij niet genoegzaam tijd om getrouw huisbezoek te doen. Op 23 Februarie 1872 vond de grote watervloed plaats, door de poort, waardoor niet minder dan 60 mensen het leven verloren. Ongelukkig was er juist in deze tijd een hevige strijd tussen de Orthodoksen en Liberalen, en telde men de leraar onder de laatsten. Hij werd tegengestaan door de Kerkeraadsleden G. van Niekerk, P. J. van der Merwe, Hans van

Ds. H. C. V. LEIBBRANDT.

Ds. M. S. DANEEL.

VICTORIA WEST—*(vervolgd.)*

Heerden en N. Keyser. De gemeente liep gevaar in twee gesplitst te worden, doch dit werd verhoed door dat men de predikant uitkocht voor £2,500, en zo legde hij de bediening neer, 24 Junie 1877.

Ds. J. P. Jordaan liet zich het beroep uit Philipstown welgevallen, en werd voorgesteld 13 April 1878. Zijn groot werk is geweest de treurige schuld van £3,500, af te werken; en werd er in zijn tijd een bazaar gehouden die zoveel als £1,750 opbracht. Hij werd trouw bijgestaan door zijn zwager, magistraat J. N. P. de Villiers. Zwak van gestel, stierf hij, na een vijf-jarig verblijf, 3 Julie 1883, en ligt te Victoria West begraven.

Ds. G. A. Maeder, predikant van Ladybrand, volgde hem op, 19 April 1884. In zijn 23½ jaren dienst, heeft hij veel gedaan voor de opvoeding, bouwde de Jongeliedenzaal, verzorgde het tegenwoordig prachtig orgel en hielp een sustentatiefonds van nabij £2,000 daarstellen. Onder hem is ook de zendinggemeente verzorgd van Eerw. J. M. Marais, die een getrouw lieutenant van de predikanten tot de huidige dag is geweest. Ds. Maeder moest wegens zwakheid van gezondheid, veroorzaakt door zijn werkzaamheid, op bevel van de Moderator, te Luderitsbucht, D.Z.W.A., "nolens volens" zijn emeritaat ontvangen op 3 November 1907. Zijn twee echtgenoten, die hem zeer behulpzaam waren op geestelik en tijdelik gebied, liggen in het kerkhof alhier.

Slechts drie maanden na zijn vertrek, werd de hulpprediker van de Paarl, Ds. J. G. Perold, alhier bevestigd. Deze wakkere leraar heeft de gave gehad om de jeugd tot grote zegen te wezen, en bidstonden zo warm te houden, dat men soms tot 75 korte gebeden had binnen het uur. Hij heeft de enigszins karige gemeente geleerd om mild te geven, en de Mannen Zendingbond alhier ondersteunt een eigen zendeling.

Na zijn vertrek werd Ds. M. S. Daneel van Calvinia bevestigd door Ds. Maeder op 21 Februarie 1913. Deze leraar heeft de bittere kelk moeten ledigen van zijn godvruchtige en ijverige vrouw ook te zien wegdragen naar het kerkhof, waar niet minder dan vier predikantsvrouwen binnen een tijdperk van slechts 30 jaren zijn begraven geworden.

LOXTON.

Ds. A. G. T. VENTER, B.A.

KERK TE LOXTON.

DAAR de gemeente Victoria West, 18 uren te paard lang, en 13 uren breed was, en 1,250 leden telde, werd de behoefte noodwendig gevoeld om haar kleiner te krijgen. Zo ontstond eerst Vosburg, 10 uren ver, op de hoofdweg naar Prieska, en daarna Loxton, 8 uur ver op het grootpad tussen Victoria West en Fraserburg. De Ringskommissie verkoos Fizantenfontein boven Slangfontein, en de plaats van de heer A. E. Loxton werd door een komitee voor £7,500 gekocht, en naar hem genoemd, omdat hij £50 gaf voor het predikant sustentatiefonds. De konsulent, Ds. Maeder, beijverde zich om de nieuwe gemeente, gesticht in 1899, dadelik tot een sukses te maken. De opbrengst van erven betaalde mettertijd de onkosten van de aankoop van de plaats. Met het tweede Nachtmaal, legde hij het fondament van het tegenwoordig kerkgebouw, en met het derde Nachtmaal, drie maanden daarna, mocht hij het inwijden. Toen Ds. J. A. Koch alhier bevestigd werd in 1892, was er een balans in de kerkekas van £400. Deze leraar was altijd een sterke ijveraar voor speciale diensten. Hij bleef er echter niet lang, en werd opgevolgd door Ds. A. G. T. Venter, die de gemeente vooruitbracht door zijn bezigheids bekwaamheid en bezadigdheid. Men denkt nog met veel genot aan hem, al is het dat hij later te Prieska overleed in Dec. 1914.

Ds. F. S. MALAN.

Zijn opvolger is geweest Ds. C. W. Alheit, die zeer degelik werk gedaan heeft, en in zijn dienstijd gezorgd heeft dat over £2,000 bijeengebracht is om een nieuwe kerk te bouwen. Na zijn vertrek is alhier bevestigd in 1916, Proponent F. S. Malan, die met hart en ziel het werk van al zijn voorgangers aangepakt heeft, en met welslagen voortzet.

Ned. Ger. Gemeente. *Door Eerw. A. Dreyer.*

MOSSELBAAI.

Ds. T. J. van der Riet.

MOSSELBAAI was oorspronkelijk een deel van de moedergemeente in deze gewesten—George. In het jaar 1845 werd zij zelfstandig met den WelEerw. heer Tobias Johannes van der Riet als haar eerste leeraar. Het oude en eerste kerkgebouw werd in datzelfde jaar voltooid. Uit de oorkonden blijkt het dat ook hier onze kerk de voorlooper was op het gebied van onderwijs. Door haar bemiddeling werd de eerste school alhier gesticht. Zij had de eer niemand minder als onderwijzer te krijgen dan de heer Servaas Hofmeyr (later de hooggeëerde Dr. Hofmeyr). Om eenigszins een bestaanbaar onderhoud te vinden, moest de onderwijzer voor eenige jaren lang ook het werk van Koster en Voorlezer op zich nemen. Ds. van der Riet trok zich ook het lot van de Engelsch sprekende inwoners aan, die hier alle kerkelijke verzorging in die dagen mistten en begon reeds in het jaar 1847 een dienst in de Engelsche taal te houden. De arbeid van Ds. van der Riet, was schijnbaar niet een bijzonder gemakkelijke, toch was die niet ongezegend. Toen hij in het jaar 1856 naar Oudtshoorn beroepen werd, werden er speciale pogingen aangewend om de aanname van het beroep te doen veranderen. Een deputatie zelfs werd naar Oudtshoorn gezonden.

Kerk te Mosselbaai.

Ds. J. Horak.

In Juni 1858 werd Ds. I. G. J. Horak als leeraar hier bevestigd. Het nieuwe kerkgebouw werd in zijn diensttijd gebouwd; een meisjes school gesticht, als ook een paar buitenscholen. Wegens uitbreiding van werkzaamheden als ook het verlangen een betere verzorging te maken in de geestelijke behoeften van de Engelschsprekende Nonconformisten op het dorp, werd Prop. J. A. Joubert beroepen als hulpprediker. Hij bleef echter slechts een jaar. En in 1882 werd Ds. B. P. J. Marchand (de tegenwoordige Zaakgelastigde) als hulpprediker alhier geordend. De opvoeding werd bevorderd door een paar scholen in het district gebouwd.

In Augustus 1887 werd Ds. Horak tot Zaakgelastigde der kerk benoemd. En in Juli 1888 werd Ds. D. Bosman leeraar dezer gemeente. Hij arbeidde met kennelijken zegen in de gemeente tot Juli 1905, toen hij opgevolgd werd door Ds. D. Wilcocks. De kerktoren werd herbouwd en het kerkgebouw vernieuwd, het getal scholen in het district heelwat vermeerderd; en met de aanvang van de Nyassa zending, kreeg zending medewerking ook hier een stoot. Ds. Wilcocks keerde in 1899 tot zijn oude gemeente (Vrijburg) terug, en Ds. John Murray werd in 1900 als leeraar der gemeente bevestigd. Hij arbeidde ruim tien jaren met zegen, had tot hulpprediker eerst Ds. M. Jooste en later Eerw. P. de Villiers. Op drie groote centrums verkreeg de kerkeraad eigendommen en liet grootere gebouwen plaatsen, die waarschijnlijk middenpunten van toekomstige gemeenten zullen worden.

In Juli 1911 kwam Ds. Wilcocks tot deze gemeente als leeraar terug. En in 1913 werd Herbertsdale, een van de grootste wijken, tot een afzonderlijke gemeente afgesneden. Mosselbaai is nog een van de grootere gemeenten en maakt zich gereed over weinige jaren een dochter in Groot Brak Rivier te zien.

Ds. D. Wilcocks.

Ned. Ger. Gemeente. *Door Ds. J. F. Marais.*

ALBERTINIA.

Ds. J. F. Marais.

DEZE Gemeente werd op 18 Juni 1904 gesticht. Voorheen maakte zij deel uit van de uitgestrekte gemeente van Riversdale.

Daar dit gedeelte van de gemeente ver van Riversdale was, en moeilijk om te bearbeiden, besloot men later alhier een nieuwe gemeente te vormen. De plaats Grootfontein werd door Ds. G. F. Marais namens den kerkeraad van Riversdale gekocht; er werd toen een dorpje aangelegd dat den naam van Albertinia ontving, naar Ds. J. R. Albertijn, een vroegere leeraar van de moedergemeente. Proponent D. J. Malan werd tot tweede predikant van Riversdale beroepen met werkkring te Albertinia; dit was op 17 Februari 1900. Op 2 September 1900 werd de pastorie, een mooi, geriefelijk gebouw ingewijd. Op 18 Juni 1904 werd Albertinia van Riversdale afgesneden tot een aparte gemeente, en ook haar nieuw kerkgebouw ingewijd. Ds. Malan heeft 5 jaren met groote zelfopoffering en toegewijdheid alhier gearbeid, en blijvend werk gedaan. Zijn opvolger, Ds. J. A. Koch, heeft bijkans 9 jaren met zegen gewerkt, en Ds. J. F. Marais is sedert 6 Juni 1914 hare geestelijke leidsman.

Deze gemeente is verbazend vooruit gegaan met de zegen des Heeren. Zij telt thans 2,600 zielen met 1,280 lidmaten.

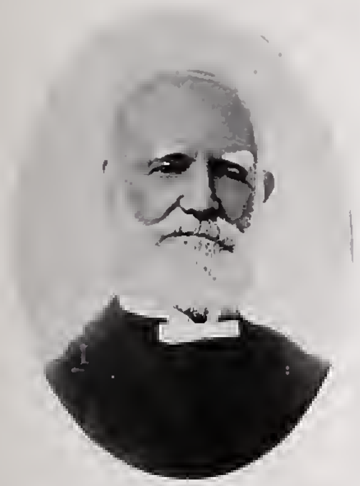

Kerk te Albertinia.

Ned. Ger. Gemeente.

BURGERSDORP.

Door G. A. M. en Ds. H. W. Geyer.

Ds W. CORMACK.

HET dorp van deze gemeente werd aangelegd door de burgers, die op de grenzen van de Kolonie, tijdens de Kafferoorlog van 1846, zich in lager vormden: van daar de naam. Zij werd gesticht door de Ringskommissie van Graaff-Reinet, en bevatte destijds de tegenwoordige parochieën van Aliwal Noord, Venterstad en andere gedeelten van de grenzen zoals Dordrecht en Barkly Oost. Het wild liep in de vlakten bij duizenden, en in de regentijd tot millioenen, waaronder spring- en blesbokken, wilde beesten en struisvogels, kwaggas; en zelfs leeuwen werden gevonden in de grasmoerassen, en tijgers in de bosrijke kloven. Haar konsulent was Ds. A. Murray van Graaff-Reinet, die diensten houden moest in temporaire tenten opgericht met wagens, waarover bokzeilen getrokken werden. Daarna bouwde men de noodkerk.

De eerste leraar was Ds. John Murray, die uit tien beroepen het eerste aannam, en bevestigd werd in '48, toen hij zijn intrede deed met "Breek u een braakland." Hij arbeidde alhier met grote toegewijdheid, daar hij tevens stichter en konsulent werd van ettelike andere gemeenten, doch vond tijd genoeg om in de studeerkamer het Katechesatieboek op te stellen, dat zo populair is bij onze mensen. Als Assessor van de Synode in '57, werd hij benoemd tot professor van de te worden opgericht Theologiese Kweekschool. Hij verliet dus Burgersdorp in Januarie '58.

Na hem bleef de gemeente vakant, wordende dezelve bediend door Di. Dr. S. Hofmeyr van Colesberg en W. Murray van Middelburg als respektieve konsulenten, totdat in 't begin van '62 Ds. W. Cormack, een van de Schotse leraren, ontboden door Ds. W. Robertson, Sr., alhier bevestigd werd. Deze bediende voor bijna 33 jaren de gemeente met toegewijdheid, toen hij zijn ontslag verkreeg in '95, en woont tans te Rustenburg, Rondebosch, als de oudste predikant der Kerk, zijnde 92 jaren oud en nog sterk genoeg om in zijn tuin te werken. Het was gedurende zijn diensttijd dat de afscheuring en de stichting van de Gereformeerde gemeenten in 't land plaats vonden door de bemoeiïng van de welbekende Ds. Dirk Postma.

Zijn opvolger was Ds. Hilgard Muller, die de gemeente voor slechts één jaar heeft gediend met voorbeeldige ijver.

NED. GER. KERK.

Hij ligt hier op 't kerkhof begraven. In Julie 1898 werd Ds. H. W. Geyer alhier bevestigd, en is nu 19 jaren bezig de belangen der gemeente te behartigen. Hij heeft reeds veel gedaan voor de opvoeding der jeugd. Door zijn toedoen is een net en doelmatig kerkgebouw daargesteld in December 1913, tegen een koste van £16,250, geheel van klip gebouwd en naar de Romaanse stijl opgetrokken, en wordt dit gebouw door alle deskundigen genoemd als een van de sierlikste in ons land.

Ds. H. MULLER.

Recht tegenover de pastorie staat er 't taalmonument, een histories gedenkteken van geen geringe betekenis. Een sterke gemeente van de Geref. Kerk werkt in de hartelikste harmonie samen met de onze ter bestrijding van alle sociale euvelen.

Ds. H. W. GEYER.

BURGERSDORP—*(vervolgd.)*

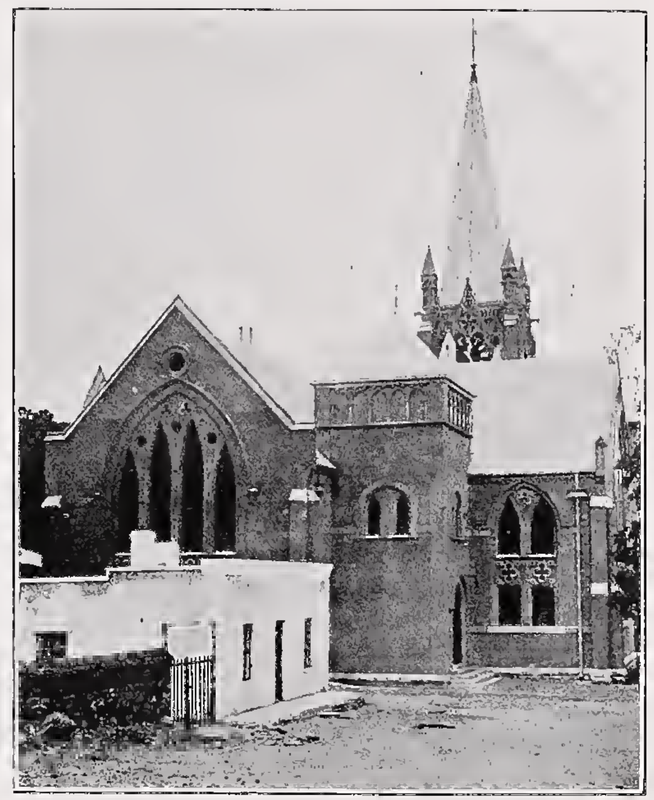
Door Ds. D. Postma, Jr., B.A.

OUDE GEREF. KERK.

DEZE Gemeente werd gesticht op de plaats Roosterkoek in 't distrikt Albert, op 21 Januarie 1860. Zij is de eerste gemeente in de Kaap Provincie van degenen die hun lidmaatschap aan de Nederduits Gereformeerde Kerk opzeiden. Door de Kerkeraad werd met de lijst van de namen van hen die zich alzo onttrokken, meer dan vijf honderd personen, aan de Kerkeraad van de Ned. Ger. Kerk gezonden een verklaring: "dat zij zich onder en door de WelEerw. Herder en Leeraar, den Heer D. Postma, Sr., tot eene Gereformeerde Gemeente vereenigd hebben in leer, dienst en tucht overeenkomende met de van ouds bekende Gereformeerde Kerk in Nederland, zoo als die zich heeft geopenbaard te Dordrecht in de jaren 1618 en 1619."

De lidmaten wonende in de naburige distrikten kerkten toen eerst allen hier, maar na verloop van jaren werden achtereenvolgens afgesticht de gemeenten van Dordrecht, Steynsburg, Venterstad, Sterkstroom, Molteno en Jamestown. Ds. Postma, die van de Geref. Kerk uit Nederland eerst naar de Transvaal in 1859 gekomen was op verlangen van de Gereformeerden daar, was alzo de eerste predikant hier en bediende de gemeente tot 1880. Sinds 1869, toen de Theologiese School van de Gereformeerde Kerk alhier geopend werd, was hij Professor in de Theologie, bijgestaan door Ds. J. Lion Cachet voor de litterariese vakken. Zij bedienden ook saam de gemeente tot 1880, toen Ds. P. Postma, B.A., de predikant werd en hier bleef tot 1883. Daarna tot 1893 was Ds. M. P. A. Coetzee, Jr., de predikant. Na hem kwam Ds. L. P. Vorster en arbeidde hier tot 1906. Van toen af is Ds. D. Postma, B.A., de predikant.

TEGENWOORDIGE GEREF. KERK.

TAAL MONUMENT.

Deze gemeente ijverde altoos voor Christelik Nationaal Onderwijs, en had jaren lang haar eigen Vrije Christelike School, zonder ondersteuning moreel of geldelik van de Staat. Met 't oog echter op de Normaal School ter opleiding van Gereformeerde Onderwijzers te Steynsburg, en omdat men hier de zaak financieel niet langer kon staand houden, werd de school gesloten, ten einde een degelike school voor ons beginsel te hebben, zoals tans te Steynsburg.

Het oude Kerkgebouw, kostende zowat £5,000, werd gebouwd in 1860, en 't nieuwe iets over de £13,000 in 1913.

Ned. Ger. Gemeente.

Door Ds. G. A. Scholtz.

CALVINIA.

Ds. T. McCARTER.

DEZE Gemeente werd gesticht in 1847 "in het Clanwilliamsche" door bemiddeling van Ds. H. L. de Villiers, die dan ook haar Consulent werd. Zij was de gemeente van "de Hantam." Een van de diakenen van den eersten Kerkeraad, N. S. Louw, is 100 jaren oud geworden. Nadat zij bijna 4 jaren was vacant gebleven, werd op 12 September 1851 Ds. N. J. Hofmeyr, pas uit Europa aangekomen, alhier bevestigd. Een gedeelte van de plaats Ramskop werd gekocht voor 60,000 gulden als eene kerkplaats, en het nieuwe dorp verkreeg den naam van Calvinia. Nadat Ds. Hofmeyr over de 6 jaren haar trouw en met goed gevolg bearbeid had, werd hij tweede professor van de Theol. Kweekschool in 1858.

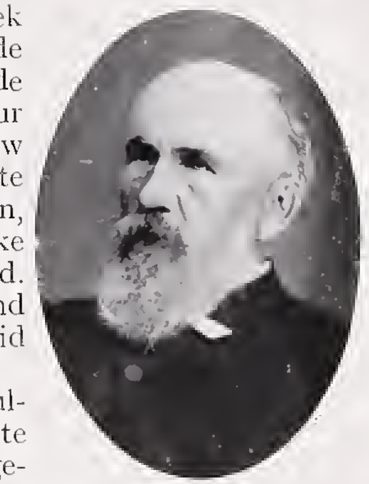
Vier jaren later, 1862, werd de vacature opgevuld door Ds. T. McCarter, een Schotschen leeraar. Hij bleef er omtrent 20 jaren, werd emeritus in 1882, en keerde terug naar zijn geboorteland. Omdat vele leden niet tevreden waren met hem, hoewel hij een goede man was, doch de Hollandsche taal nooit volkomen machtig kon worden, en men hem niet goed verstaan kon, werd gedurende zijnen diensttijd de tweede gemeente gevormd, zonder grenslijnen, en met Calvinia als middenpunt. Drie leden verschenen ter Synode in 1896, "zich noemende eene Commissie door hunne medelidmaten afgevaardigd om nederig te verzoeken een middel te beramen, waardoor in hunne geestelijke behoeften kon worden voorzien." Eene Commissie door de Synode benoemd adviseerde dat men maar de tweede gemeente moest stichten; de Rings Commissie van Tulbagh deed zulks in 1877, en Ds. W. Robertson, Jr., werd de Consulent. In 1878 werd Ds. G. A. Scholtz alhier bevestigd. Hij was dan ook de eerste en de laatste leeraar van de genoemde gemeente. Met de hulp van Prof. Hofmeyr wendde hij pogingen aan om de gemeente weer te hereenigen, daar Ds. McCarter intusschen was vertrokken; en het gelukte hem. Hij nam daarop het beroep aan naar Hopetown in 1882. Op den Zondag avond, nadat Ds. Scholtz zijne afscheidspreek had gehouden, ging hij met de geheele tweede gemeente naar de oude Kerk, hebbende zelf de deur van het tijdelijk Kerkgebouw gesloten. Hier werd de gemeente ontvangen door Ds. S. H. Kuhn, Consulent, en de breuke, welke zes jaren geduurd had, hersteld. 't Was een aandoenlijk avond en menig traan van dankbaarheid werd gestort

Ds. G. A. SCHOLTZ.

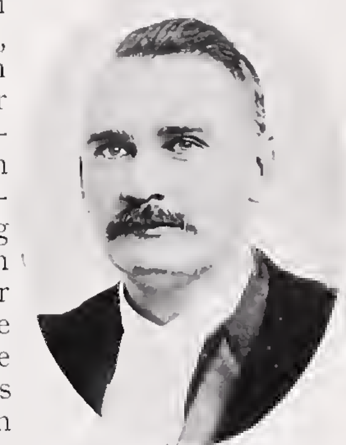
DE NED. GER. KERK.

Ds. W. ROBERTSON, Jr.

Ds. W. Robertson, van Tulbagh, werd beroepen als eerste leeraar van de hereenigde gemeente, en arbeidde er eenige jaren. Hij was een der welsprekendste kansel redenaars onzer Kerk, en een aantrekkend mensch. Geen wonder dat alle sporen van verdeeldheid spoedig verdwenen. Na zijn vertrek, heeft Ds. J. C. Truter hier gediend tot 1896 met merkbaren zegen. Zijn opvolger was Ds. M. L. Daneel die hier bleef tot 1906, toen hij naar Fraserburg vertrok.

Thans arbeidt hier Ds. Murray Jooste, zoon van Ds. J. P. Jooste van Transvaalsche faam, en wel sedert September 1908. Hoewel gedeelten van Upington, Kenhardt, Namies, Brandvlei, Nieuwoudtville en Amandelboom vroeger aan haar behoorden, telt zij nog 1,620 lidmaten. De kerkplaats is nu een belangrijk dorp in het Noordwesten geworden. Men houdt nog vast aan de oude gewoonte om elk October Nachtmaal, wanneer de velden dikwijls met heerlijke bloemen bedekt zijn, in groote getallen op te komen. Dan is het ruime kerkgebouw te klein voor de schare, en de overloop wordt in de zaal bediend.

Ds. M. JOOSTE, B.A.

Ned. Ger. Gemeente. *Door Ds. C. H. Stulting.*

HUMANSDORP.

Ds. W. F. HEUGH.

DE Gemeente was vroeger deel van Uitenhage. Ouderling Human gaf een stuk gronds aan de kerk ten geschenke en het dorp dat aangelegd werd verkreeg zijn naam. Karreedouw werd van haar afgesneden in 1907.

De leraren zijn geweest: Ds. W. F. Heugh, die een man was, die wegens 'n gebrekkig lichaam bezwaarlik de kansel beklom, en toch als Schotsman, 't Hollands meester was, en goed kon preken (1852-81); Ds. P. A. Groenewald, die arbeidde van 1881-93, en moest bedanken; Ds. B. B. Keet die van 1893 tot 1903 met veel vrucht diende; Ds. J. D. de V. Horak, die na een dozijn jaren van werk naar Malmesbury vertrok. De tegenwoordige leraar is Ds. C. H. Stulting, die sedert 1913 in stilte doch waakzaamheid de gemeente bearbeidt.

Zij is gesticht in 1852, en telt tans bij de 1,300 leden. Zij heeft nog haar oud-kerkgebouw, dat slechts weinige veranderingen heeft ondergaan. Zij onderhoudt een zendeling in Nyasaland; heeft een Streversvereniging, en Vrouwe-Zendingbond en een Christelike Jongelieden-vereniging.

Ds. P. A. GROENEWALD.

Ds. C. H. STULTING.

KERK TE HUMANSDORP.

Door Ds. P. H. van Huijssteen.

KARREEDOUW.

Ds. P. H. VAN HUIJSSTEEN.

DE Gemeente Karreedouw, vroeger een deel uitmakende van Humansdorp, werd gesticht in het jaar 1906, toen Ds. J. D. Horak tans van Malmesbury, arbeidde te Humansdorp. Karreedouw is een Boesman woord dat betekent, naar men zegt, "Bierpad." De Tzitzikama (Veel water) maakt een deel uit van de gemeente.

In 1907 werd Prop. P. H. van Huijssteen beroepen, die op 8 Februarie 1908 bevestigd werd. Op 10 Februarie 1908 werd de hoeksteen van het kerkgebouw, dat aan 't bouwen was, gelegd door Ds. D. J. Pienaar van Uitenhage. In 1911 werd de Pastorie voltooid, die zonder schuld werd ingewijd.

Er bestaan takken van de Mannen Zending Bond, Vrouwen Zending Bond en ook de Christelike Jongelieden Vereniging, die allen een gezegend werk doen.

Op onderwijs gebied is er schijnbaar goede vordering gemaakt. De Taal-ordonantie wordt toegepast in al de scholen. De gemeente telt op 't ogenblik zowat 2,350 zielen en 950 leden.

KERK TE KARREEDOUW.

Ned. Ger. Gemeente.

Door Ds. J. A. R. du Toit.

NAMAQUALAND —SPRINGBOK.

DEZE Gemeente werd gesticht in het jaar 1850. De eerste kerkeraadsvergadering werd gehouden op de plaats Kliphoek, op 19 Augustus 1854, onder praesidium van Ds. H. L. de Villiers. Jaren lang bleef deze verafgelegen en uitgestrekte gemeente herderloos. Zij werd echter jaarliks bezocht óf door de konsulent óf door een ander leraar onzer Kerk, o.a. door Di. C. Murray en W. P. Rousseau. In het jaar 1865 besloot de kerkeraad, een eigen herder en leraar te beroepen. Het derde beroep viel op Ds. J. S. Hauman in 1870, die het beroep aannam voor één jaar. Gelukkig voor de gemeente kwam dat éne jaar niet ten einde voor 1881. Van af 1870 tot 7 Februarie 1881 arbeidde Ds. Hauman met toegewijdheid en zegen in deze wijduitgestrekte gemeente. Om deze tijd werd de pastorie te Bowesdorp gebouwd, alwaar ook het eerste kerkgebouw der gemeente in 1863 opgericht was. Hier dan woonde de leraar totdat hij later genoodzaakt werd wegens gebrek aan water om van daar te verhuizen. Ds. Hauman kocht nu een plaatsje Matjeskloof in de nabijheid van Springbok; hier woonde hij de laatste paar jaren vóór zijn vertrek, en sporen van zijn handenwerk zijn er vandaag nog te vinden. Ongelukkig ging deze plaats Matjeskloof later over in de handen van de Roomsen, tot grote schade voor het werk des Heren in de gemeente. Na het vertrek van Ds. Hauman, bleef de gemeente weer herderloos totdat Ds. W. J. Conradie zich in 1886 ontfermde over dit verwaarloosd deel van het Noordwesten. Op 1 Mei 1886 werd hij bevestigd, en wijdde van het begin af aan zijn volle krachten aan de belangen van zijn kudde, en arbeidde met merkbare zegen. Tijdens zijn bediening van de gemeente werd het kerkgebouw te Garies opgetrokken, als ook de pastorie aan deze plaats. Op 29 September 1895 vertrok Ds. Conradie uit Namaqualand om de herderstaf op te nemen te Sutherland.

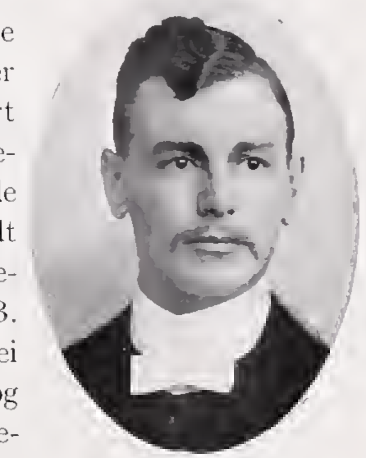
KERK TE BOWESDORP.

Andermaal bleef de gemeente weer een lange tijd vakant, doch de vakature werd eindelik aangevuld door Ds. W. S. E. Rorich, die in April 1898 bevestigd werd. Ds. Rorich woonde te Garies totdat aldaar in 1904 een zelfstandige gemeente gesticht, en een groot deel van de moedergemeente afgesneden werd. Na deze tijd woonde hij te Bowesdorp, alwaar hij zijn werk voortzette totdat door tussenkomst van de Rings Kommissie de band tussen leraar en gemeente losgemaakt werd op 26 Januarie 1908. Tijdens de vakature, werd de gemeente zo goed mogelik onder omstandigheden bearbeid door de konsulent, de toenmalige predikant van Garies, Ds. J. A. V. Z. Viljoen.

Het ene beroep na het andere werd uitgebracht totdat Ds. J. A. R. du Toit, hulpprediker aan de Paarl, het beroep aannam, en op 12 Februarie 1910 te Bowesdorp bevestigd werd. Sedert woont de leraar te Springbok, het hoofddorp van het distrikt. In 1910 werd alhier een gebouw aangekocht dat dient als pastorie.

In Maart 1912 werd een van de buiten kerkplaatsen, Namies, als zelfstandige gemeente gesticht.

Binnen de grenzen van de gemeente in het Boesmanland, wonen een aantal bastaard families, die jaren lang aan zichzelven overgelaten waren. Sedert 1914 worden zij door de leraar der gemeente bearbeid, en worden hun eenmaal in het jaar de sakramenten bediend op de plaats Kamiebees behorende aan een hunner, Joseph Cloete. Wegens haar nog grote uitgestrektheid, worden de sakramenten geregeld één of meer malen per jaar op zeven verschillende plaatsen bediend. De leraar wordt zeer trouw ondersteund in de bearbeiding der gemeente door de Broeder Pieter Malan, die vroeger onderwijs gaf, doch zich sedert 1909 uitsluitelik wijdt aan geestelik werk onder toezicht van de kerkeraad. Deze Broeder wordt jaren lang reeds gedeeltelik bezoldigd door de tak van de V.Z.B. van de gemeente Kruisvallei (Tulbagh), welke hulp zeer hoog gewaardeerd wordt door de gemeente.

Ds. J. A. R. DU TOIT.

Ned. Ger. Gemeente. *Door Ds. C. J. Stander.*

GARIES.

Ds. C. J. STANDER.

IN vroegere dagen moesten de gemeenten van Springbok, Garies en Van-Rhijnsdorp bediend worden van uit Clanwilliam. Later is Van Rhijnsdorp zelfstandig geworden, en toen werden Garies en Springbok als één gemeente bediend.

Ds. W. J. Conradie kwam hierheen als de eerste beroepene predikant. Te Garies was er eigenlik geen kerkgebouw bij zijn aankomst, noch 'n pastorie ; hij verkoos liever om op de vruchtbare Kamiesbergen te wonen, en daar werd toen 'n gebouw opgericht dat dienen moest als woning. Het oorspronkelik gebouw is wat veranderd geworden in 1916, en is tans het woonhuis van Dr. William Davis. 't Kerkgebouw werd zo vroeg als 1870 te Bowesdorp opgericht, lang vóór Ds. Conradie in 1896 hier kwam. Onder zijn ijverige bearbeiding werd de tegenwoordige Kerk daargesteld, en kostte zowat £4,000. Het naaste Spoorweg Station was destijds Piquetberg Road, en alle bouwmateriaal moest van daar vervoerd worden. Ook is het bouwen van 'n pastorie begonnen in de tijd van Ds. Conradie, en moest hij in de konsistorie van de kerk

NAMAQUALAND—(*vervolgd.*)

intussen logeren. Gedurende de Boereoorlog werd de kerk als pakhuis voor het storen van koorn gebruikt, behalve als fort.

Ds. W. S. E. Rörich werd de opvolger van Ds. Conradie, doch heeft later zijne bediening neergelegd. Hij woonde te Bowesdorp. In 1904 werd de gemeente van Garies afgesneden van Namaqualand (of Springbok).

Ds. J. A. van Zijl Viljoen kwam in 1904. Toen kreeg Garies 'n magistraat, doch in 1910 werd zij haar magi-

KERK TE GARIES.

straatschap kwijt, en is tans nog zonder een. Ds. C. D. Retief werd bevestigd in 1911, maar is in 1913 vertrokken. In zijn diensttijd werd het gebouw in zeer goede orde gebracht.

Ds. C. J. Stander begon zijn dienst op 19 April 1914. Gedurende de laatste 3 jaren zijn er verbeteringen op 't dorp aangebracht, en 'n aantal kerkkamers is ook opgericht. De eerste publieke school is ook in deze tijd voltooid, en het kerkgebouw dat vernieuwd werd onder Ds. C. W. Retief, is voorzien met 'n toestel gaslichten van de meest moderne soort. Ds. Stander heeft wat onverwachts bedankt; en Prop. J. P. du Toit, hulpprediker te Graaff-Reinet, is alhier beroepen op 5 Maart, en werd bevestigd op 2 Junie, 1917.

Ned. Ger. Gemeente. *Door Ds. A. F. Marais.*

NAMIES.

DE Gemeente dagtekent haar bestaan van de 23ste Maart 1912.

Op die datum kwam de Rings Kommissie van Clanwilliam om de gemeente te stichten. De gemeente werd zeer lang bearbeid door de ijverige en toegewijde Konsulent, Ds. J. A. van Zijl Viljoen, predikant van Brandvlei—130 mijl van hier.

Op 8 Mei 1915 werd een beroep uitgebracht op Prop. A. F. Marais, die het aannam.

Wegens armoede en de ongunstige politieke aangelegenheden van het land heeft de gemeente nog geen kerkgebouw. "De hoop moet al ons leed verzachten."

Ds. A. F. MARAIS.

Ned. Ger. Gemeente.

LADISMITH.

Door Ds. J. H. Malan.

Ds D VAN VELDEN, Sr.

DEZE Gemeente werd gesticht in het jaar 1850 met slechts een kleintal van lidmaten. De eerste kerkeraadsvergadering werd gehouden op den 12de Juli 1851, onder voorzittersehap van wijlen Ds. P. B. Borcherds, den predikant te Riversdale, als Consulent. De eerst kerkeraadsleden waren A. J. van Tonder, A. C. de Wit, Daniel Frey, J. A. B. van Zijl, I. W. van der Vijver en B. J. Kloppers.

Ds. J. W. LOUW.

Vóór de stiehting der gemeente heeft Eerwaarde J. Kretzen, alhier gearbeid. Op den 31sten October 1853 werd de eerste predikant beroepen, na dat het Gouvernement toegestemd had de helft van het salaris te betalen. Ook

NED. GER. KERK, LADISMITH.

heeft de onvergetelijke Broeder wijlen J. Pierik de gemeente vanaf het jaar 1854 voor vele jaren zeer getrouw gediend als voorzinger, koster en scriba. Thans heeft de gemeente ruim 4,100 zielen en een ledental van 2,050.

Leeraren.—Ds. D. van Velden, Sr., was de eerste predikant, werd hierheen beroepen op den 31sten October 1853, en voorgesteld op den 9den April 1854. Na een getrouwen en ijverigen diensttijd van bijna 24 jaren stierf hij op den 23sten Juni 1878.

Ds. J. W. Louw, de tweede predikant, werd beroepen op den 6den October 1879, en bevestigd op den eersten Zondag van Maart 1880. Na een gezegenden diensttijd van bijna 31 jaren, stierf hij op den 9den Juni 1911.

Ds. Wouter de Vos de Wet was de eerste hulpprediker van de gemeente, en werd als zoodanig geordend in Juli 1911. Hij werd later als tweede leeraar bevestigd op den 11den Januari 1912; diende tot den 7den September 1913, en vertrok naar de gemeente Amersfoort. Hij diende de gemeente op zeer ijverige wijze en stierf op den 3den September 1914.

Ds. J. H. Malan, de tegenwoordige leeraar, werd beroepen op den 10den Januari 1914, als tweede leeraar, en voorgesteld op den 9den Mei van dat jaar. Op den 21sten November 1914 werd hij tot eerste leeraar der gemeente gekozen [en dient haar ook zeer getrouw.—*Red.*]

Kerkgebouwen.—Het eerste kerkgebouw is waarsehijnlijk gebouwd tusschen de jaren 1850 en '53. De tweede en tegenwoordige kerk werd gesticht op dezelfde plaats alwaar de eerste stond, en ingewijd in September van het jaar 1873.

Ds. J. H. MALAN.

FRASERBURG.

Ned. Ger. Gemeente. *Door Ds. J. W. L. Hofmeyr, B.A.*

Ds. C. BAMBERGER.

DEZE gemeente vormde eerst een deel van de gemeente Beaufort West, en werd, vóór hare stichting, bearbeid door Ds. C. Fraser, Sr., van wien men nog verhaalt dat hij lange reizen over de Nieuweveld bergen deed, om de verstrooide kudde op te zoeken en de sacramenten te bedienen. De gemeente Fraserburg, die in 1851 gesticht werd, is dan ook naar hem genoemd.

De eerste kerk, die heden als kerkzaal dient, werd in 1852 gebouwd. Ds. C. Bamberger was de eerste leeraar. Hij arbeidde alhier van 1854 tot 1882, toen hij zijne bediening neerlegde. Tijdens zijn verblijf werden het permanente kerkgebouw en de pastorie gebouwd.

Zijn opvolger was Ds. P. D. Roussouw, die alhier arbeidde van 1883 tot 1896 met veel vrucht, en alhier begraven ligt.

Ds. F. Sypkens was van 1897 tot 1905 leeraar, toen hij wegens den zwakken toestand zijner gezondheid zijn emeritaat ontving.

Ds. P. D. ROSSEAU.

Ds. M. S. Daneel was zijn opvolger en arbeidde met lust en moed van 1906 tot 1913, toen hij het beroep naar Victoria West aannam.

Ds. J. W. L. Hofmeyr, na de eerste predikant te Kakamas (Arbeids Kolonie) geweest te zijn, en ook eenige jaren in het Zendingveld in Midden Afrika gearbeid te hebben, werd alhier bevestigd in 1915, en is nog de ijverige voorganger dezer belangrijke en gewillige gemeente (1917).

Ds. J. W. L. HOFMEYR, B.A.

Ds. S. H. KUHN.

KERK TE FRASERBURG.

AMANDELBOOM (WILLISTON.)

Ned. Ger. Gemeente. *Door G.A.M.*

TOEN de Naturellen in het Noordwesten in de uitgestrekte gewesten van Carnarvon, Calvinia en Fraserburg bearbeid werden door zendelingen van het Rhijnsch Genootschap, liet een van hen een ongekraakte amandel in de fontein vallen, welke ontspringt boven het tegenwoordig dorp Williston, en als vrucht daarvan staat de oude geknarrelde boom nog, die den naam aan de gemeente heeft gegeven.

Zij werd gesticht door de Rings Commissie van Beaufort in 1878, Ds. W. P. de Villiers wordende als haar Consulent benoemd. Haar eerste en eenige leeraar is Ds. S. H. Kuhn, die bevestigd werd kort na het ontstaan der gemeente. Hij is hier reeds bijna 40 jaren, en hoewel een degelijk man, praktische prediker en getrouwe herder, houdt hij zich stil; en omdat hij veel maakt van zijn studeerkamer

KERK TE AMANDELBOOM.

diep peinst, en aangenaam kan gezelsen met de weinigen die hem bezoeken, wordt hij genoemd "de philosooph van het Noordwesten."

Een noodkerk vindende toen hij er kwam, heeft hij die laten veranderen en vergrooten in het kerkgebouw dat nu de hoofdfiguur uitmaakt in het dorpje, dat zich eenigzins wegsteekt in de drooge Karroo, in een land dor en mat zonder water. De pastorie echter, heeft een lief en vruchtbaar tuin, voor welk de inwoner goed zorg draagt, en waarin de wijsgeer den tijd verkort.

Ned. Ger. Gemeente.

KNYSNA.

Door Ds. W. J. Theron.

Ds. E. H. F. de Roubaix.

HET eerste kerkgebouw, dat te Knysna werd opgericht, was de oude Hollandse Kerk, daargesteld in het jaar 1850. Het was een langwerpig gebouw met strooien dak, en stond op dezelfde plaats, waar de tegenwoordige kerk staat. Het bouw-materiaal (hout en stenen [klippen]) hebben twee broeders Fanconniers gegeven. Van de andere ondersteuners waren de voornaamsten, de Stroebels, Kocks, Ungerers, van Huyssteens, Reads en van Rooijens, allen reeds lang gestorven. Op de 13de Oktober 1851 werd Knysna als een afzonderlike gemeente gesticht. Vóór die tijd maakte zij een deel uit der gemeente van George, en heeft er gearbeid, doch niet als gevestigde predikant, Ds. P. Roux. De eerste Kerkeraadsleden waren: Ouderlingen, Hendrik Petrus van Rooijen en Jacobus Johannes Meiding; en Diakenen, Daniel Petrus van Huyssteen, Hendrik Carolus Stroebel, Dirk van Rooijen, Hendrik Christiaan Ungerer, en John Squier. Als scriba werd aangesteld Coenraad Willem Nelson.

De gemeente werd als konsulent gemeente bediend door Ds. Ballot van George tot 1858, toen zij haar eerste gevestigde leraar kreeg, n.l. Ds. E. H. F. de Roubaix. Daar er geen pastorie was, werd een huis van de heer Nelson voor dat doel gehuurd. De opvolger van Ds. de Roubaix was Ds. M. C. Botha. Gedurende zijn diensttijd heeft men het oude kerkgebouw vergroot door er een vleugel aan te bouwen, en heeft men ook het strooiendoor een ijzeren dak laten vervangen.

De N. G. Kerk, Knysna.

Zijne opvolgers, Di. B. P. J. Marchand en P. R. McLachlan, hebben zich zeer beijverd om de opvoeding der kinderen in de gemeente te bevorderen. Overal in de buitenwijken werden scholen opgericht. Laatstgenoemde heeft ook veel gedaan in belang van matigheid, welke destijds op zeer lage peil stond, alsook om een oplossing te vinden van het moeilik "boswerkers" probleem.

Na hem kwam Ds. P. J. Retief, onder wie in 1905 de kerk werd afgebroken, en een nieuw en net gebouw, het tegenwoordige, opgericht. Wegens hartelike samenwerking der gemeente was men in staat spoedig de schuld af te betalen. Een zeer milde gift werd ook van de heer C. Thesen daartoe ontvangen. Ds. Retief werd opgevolgd door Ds. McLachlan, en Ds. Theron, de tegenwoordige leraar. [Deze zet 't werk van zijne voorgangers moedig voort.—*Red.*]

Ds. P. R. McLachlan.

Ds. W. J. Theron.

Ned. Ger. Gemeente.

Door Ds. P. A. M. Brink.

HOPEFIELD.

Ds. J. H. NEETHLING, J.zn.

DEZE gemeente, gelegen in 't Malmesbury distrikt, werd gesticht in 't jaar 1851, en is de oudste dochter van de gemeente Zwartland, waarvan ze vroeger 'n deel uitmaakte.

Haar eerste bezitting was de plaats Matjesfontein, die door 'n lichaam van trustees aangekocht was met 't doel 'n kerk erop te bouwen, alsook 'n dorp erop aan te leggen. Daar het echter bevonden werd, dat de plaats Langekuil beter voor dit doel geschikt was, besloot men eerstgenoemde voor laatstgenoemde plaats te verruilen, en is 't dorp toen op Langekuil aangelegd.

Op 8 Augustus 1853 werd 't eerste beroep uitgebracht en wel op Ds. J. H. Neethling, J.zn., die pas uit Nederland naar Zuid Afrika was teruggekeerd. De jonge dominee liet zich de keuze welgevallen, en op 15 Januarie 1854 werd hij tot herder en leraar alhier bevestigd. De godsdienstoefeningen moesten toen nog in 'n woonhuis plaatsvinden. De behoefte aan 'n eigen kerkgebouw was echter zo groot, dat er dadelik besloten werd de graanschuur van de plaats in 'n kerk te veranderen, en nog voor 't einde van 't jaar, kon 't eerste kerkgebouw tot de dienst van de Heer afgezonderd worden. Dit gebouw is langzamerhand te klein geworden, en op 3 Julie 1876 werd besloten tot 't bouwen van 'n nieuwe kerk, waarvan de hoeksteen op 3 Februarie 1877 gelegd werd, en de inwijding op 3 September 1879 plaatsvond. De oude kerk is toen veranderd in 'n school-kosthuis.

OUDE KERK

NIEUWE KERK.

Wegens de uitgestrektheid van de gemeente werd besloten in zekere buitenwijken, op gezette tijden buitendiensten te houden; en zo kwam men ertoe zowel te Langebaan als te Procesfontein, hulpkerken op te richten. Procesfontein is later herdoopt in Vredenburg, en in 1902 'n zelfstandige gemeente geworden.

Ds. Neethling is de geachte en geliefde leraar van de gemeente gebleven, totdat hij na 50 jaren en 6 maanden wegens hoge ouderdom zich genoodzaakt gevoelde zijn emeritaat aan te vragen. Deze oude vader stierf, 89 jaren oud, in Januarie 1917, en zijn trouwe echtgenote woont nog in ons midden en bezoekt nog geregeld de voorhoven des Heren.

De opvolger van Ds. Neethling was Ds. J. G. Steijtler, die met veel toegewijdheid en merkbare zegen de gemeente 7 jaren heeft bearbeid. Gedurende deze tijd is de kerk prachtig vergroot met twee vleugels, en verfraaid met 'n sierlike toren. De inwijding van dit vergroot gebouw vond plaats op 20 December 1911, en werd de inwijdingsrede uitgesproken door Ds. B. P. J. Marchand, Zaakgelastigde van de Kaapse Kerk.

Na Ds. Steijtler, is tot de gemeente overgekomen Ds. P. A. M. Brink, die tans nog 't voorrecht geniet de gemeente te mogen bedienen, [en dat met ernst doet.—*Red.*]

Aan personen, die innig in de welvaart van de gemeente belanggesteld en met voorbeeldige ijver de handen van de leraar gesterkt hebben, heeft het vanaf de stichting nooit ontbroken, en ettelike namen zijn er, die met vergulde letteren in de geschiedenis ook van deze gemeente vermeld kunnen worden.

Ds. P. A. M. BRINK.

MIDDELBURG, K.P.

Ned. Ger. Gemeente. *Door Ds. E. Dommisse.*

Ds. E. DOMMISSE, B.A.

HET begin van deze gemeente dagteekent van 17 Juni 1852; en de ouderling, die de voorzitterstoel innam bij de twee eerste vergaderingen des Kerkeraads, was de Broeder H. T. J. van der Walt. Haar eerste consulent was Ds. A. Murray, Sr., van Graaff-Reinet. Het eerste beroep werd uitgebracht op Ds. W. Murray, die toen dagelijks aan de Kaap verwacht werd, tegen een salaris van £200 p.a. Hij liet het beroep zich welgevallen, kwam hier aan op 16 Januari 1854, en werd bevestigd in Februari 1854.

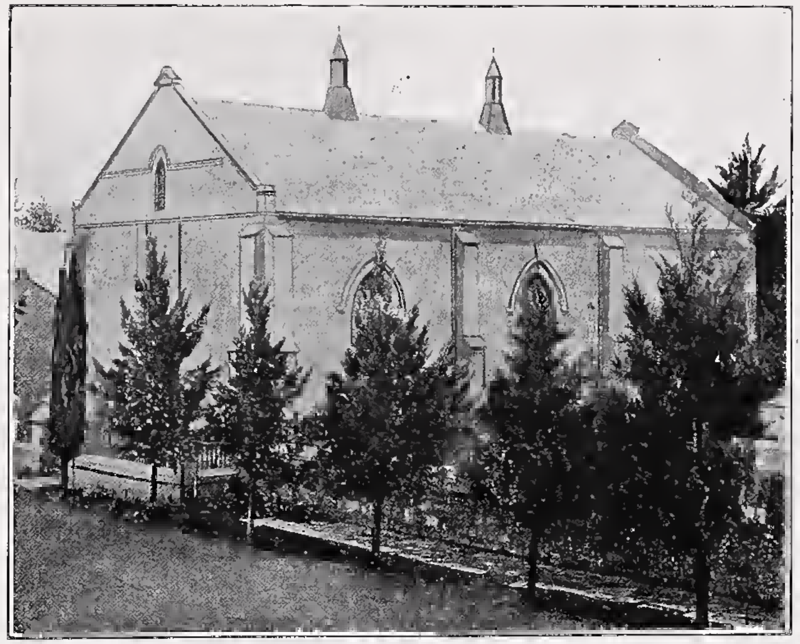
Het was tijdens zijne bediening dat de afscheiding alhier plaats vond in December 1860. Het schijnt echter, dat hier niet de groote bitterheid bestond, die er in andere gemeenten was; en dit is vooral te danken aan de groote minzaamheid van den leeraar, die ook zelfs na de afscheiding de vroegere leden bezocht als voorheen.

De volgende predikanten hebben deze gemeente bediend: Ds. W. Murray, 1854-65; Ds. C. S. Morgan, 1866-73; Ds. J. R. Albertijn, 1874-83; Ds. G. van Niekerk, 1883-1902; Ds. P. A. Winter, 1903-1908; Ds. E. Dommisse sedert 1909. Haar eerste koster en voorlezer was John Sutherland, die aangesteld was tegen een salaris van £30 p.a., en ook twee erven kreeg om te bewerken.

De kerk is vergroot geworden en de zaal gebouwd tijdens de bediening van Ds. P. A. Winter. De gemeente heeft twee aandeelen aan het Theol. Seminarie. Het waren de Ouderlingen H. van der Walt en W. S. Smit die voor dat doel gecollecteerd hebben. De Kerkeraad heeft bij de stichting der gemeente de plaats Driefontein gekocht, en behoudt nog zijn recht op de dorpsgronden; vandaar ook, dat het Sustentatiefonds der gemeente op zulk een hoogte kon gebracht worden.

NED. GER. KERK.

GEREFORMEERDE KERK.

De Geref. Gemeente. *Door Ds. J. G. H. van der Walt.*

DEZE gemeente werd gesticht op 1 December 1860, op de plaats Grootfontein, dicht bij het dorp. Wijlen Prof. D. Postma kwam voor die gelegenheid uit Rustenburg, Transvaal, hierheen over. De gemeente telde toen 250 lidmaten. Niettegenstaande de zwakheid van de gemeente besloot men tot het bouwen van 'n kerk. Binnen één jaar stond er 'n flinke gebouw. Dit gebouw is in 1912 vernieuwd, en ook werden er enige wijzigingen aangebracht, doch in hoofdzaak is het onveranderd gebleven. 't Heeft zitplaatsen voor 600 mensen. De eerste leraar der gemeente was, nu wijlen, Ds. M. P. A. Coetsee, Sr. Na hem was Ds. M. Postma, M.A., hier predikant, en daarna Ds. S. Postma, B.A. De tegenwoordige predikant is Ds. J. G. H. van der Walt. De eerste predikant heeft de gemeente 20 jaren gediend, en de laatste kan reeds van 'n 12-jarige dienst spreken.

De gemeente telt tans 533 lidmaten en 962 zielen.

Ds. J. G. H. VAN DER WALT.

Ned. Ger. Gemeente.

ALIWAL NOORD.

Door Ds. W. J. Naude, B.A., B.D.

Ds. G. A. MARTIN.

DEZE gemeente werd gesticht in het jaar 1852. Haar eerste konsulent was Ds. J. Murray van Burgersdorp. De theologiese kandidaat, P. Huet, nam alhier de diensten waar voor een jaar tegen een salaris van £100. De vaderen der gemeente besloten om bij de gewone godsdienstoefening de twee achterste banken open te laten ten gebruike van de kleurlingen. Op 10 Januarie '53 nam Ds. Murray als konsulent afscheid om professor te worden. Na hem dienden in die hoedanigheid, Dr. S. Hofmeyr van Colesberg en Ds. W. Murray van Middelburg.

Haar eerste leraar was Ds. Martin, die bevestigd werd op 11 Junie '59, en haar diende tot het jaar '65, toen hij zijn afscheid nam. 't Was in zijn tijd dat het tegenwoordig Godsgebouw voltooid werd. Men besloot ook zeer eigenaardig, dat een kerkeraadslid, die zonder grondige redenen

NED. GER. KERK.

de vergadering niet bijwoonde, telkenmale met een pond sterling beboet zou worden.

Zij bleef herderloos tot het jaar '67, toen Ds. David B. Naude herder en leraar werd. Deze werd verdacht van niet rechtzinnig in leer te zijn, met het gevolg dat een deel der gemeente zich losmaakte van de Ned. Ger. Kerk, een eigen vrije gemeente stichtte, en een aparte leraar had in Ds. H. T. Kriel. Wegens de moeilikheden, door hem in het leven geroepen, bedankte Ds. Naude eindelik in '75, na een diensttijd van 6 jaren. Na deze gebeurtenis, smolt de vrije gemeente weer mettertijd samen met de oorspronkelike. Gedurende de vakature werd zij bediend door de volgende konsulenten: Di. S. P. Naude van Queenstown, W. Cormack van Burgersdorp, J. H. du Plessis van Cradock, en P. D. Rossouw van Steynsburg.

Na een vakature van 8 jaren, kreeg de gemeente weer een leraar in de persoon van Ds. D. J. Pienaar, A.zn., die tot haar overkwam in '81, en een groot werk deed om de eenheid te herstellen. Na Ds. Pienaar dienden achtereenvolgens Di. D. le R. Marchand en D. Wilcocks. Deze drie predikanten waren, en zijn nog van de ernstigste, ijverigste en vertrouwbaarste leraars onzer dierbare Kerk. Weer geschiedde, na Ds. Wilcocks vertrek, een vakature van twee jaren, toen de gemeente in bezit kwam van de tegenwoordige predikant, Ds. W. J. Naude, die bevestigd werd in 1908.

Aliwal Noord heeft een grote roeping te vervullen. Zij moet de strijd voeren tegen vele geestverzengende

Ds. H T. KRIEL.

ALIWAL NOORD—*(vervolgd.)*

Ds. D. B. NAUDE.

invloeden, en voorts heeft zij te kampen tegen de Roomsen, die alhier een grote klooster hebben, om onze jonge dochters in de strik te vangen Op opvoedkundig gebied is Aliwal Noord een plaats van belang. De tijd nadert, dat hier zullen opgericht worden een meisjes kostschool, een kerkelik kosthuis voor onze jongedochters, en een industriële inrichting voor onze minder bevoorrechte kinderen.

De gemeente is ook al sedert enige jaren bezig zich op te maken tot het bouwen van een nieuw sierlik Godsgebouw. Zij is voor de Kerk van strategies belang, en werd terecht door iemand genoemd "een brandpunt in onze Kerk." Het dorp is prachtig gelegen aan de oever van de Oranjerivier, en niet ver van hetzelve bestaan de warme en mediese baden.

Ds. W. J. NAUDE.

DE GEREF. KERK.

Gereformeerde Gemeente. *Door Dr. I. D. Kruger.*

DEZE gemeente is gesticht op 21 Juni 1864. Ds. J. Beijer van Burgersdorp bediende haar als consulent tot 28 Juli 1866. Na zijn vertrek had de gemeente verschillende consulenten tot 1876. Haar eerste eigen leeraar was Ds. M. Pelser, die echter reeds in Junie 1877 naar Ventersburg vertrok. Een langen tijd bleef de gemeente daarna vacant en moest zich tevreden stellen met consulenten, totdat zij, zamen met de gemeente van Jamestown, op 8 November 1907, Ds. W. J. de Klerk als leeraar beriep, die de gemeente bediende tot 14 Juli 1911, en opgevolgd werd door Dr. I. D. Kruger, door wiens vertrek in Augustus 1916 naar Bloemfontein, de gemeente weer herderloos werd. Doch in November 1916 werd weer tezamen met Jamestown een beroep uitgebracht op Ds. W. du Toit, die alhier bevestigd werd in April, 1917.

Het eerste kerkgebouw werd in 1867 opgericht voor £450, doch in 1907, toen het te klein was geworden, werd een nieuwe kerk gebouwd voor £2,110, die tezamen met de pastorie £3,460 gekost heeft. Dit bedrag werd gelijdelijk afbetaald, zoodat bij het vertrek van Dr. I. D. Kruger de gemeente zoo goed als zonder schuld was. Thans telt zij omtrent 260 belijdende leden.

Ned. Ger. Gemeente.

ROBERTSON.

Door de WelEd. Hr. Hamman.

Ds. C. H. de Smidt.

De Ringskommissie kwam op 19 Januarie 1853 bijeen op de plaats Rodezand in het huis van de heer Hans van Zijl (tans McGregorhof) om deze gemeente te stichten. Tien direkteuren werden aangesteld, en de voornoemde plaats gekocht voor £4,200. Het nieuwe dorp werd ter ere van de konsulent genoemd. De kerkeraad liet, 16 September, de hoeksteen leggen van het kerkgebouw door Goeverneur C. H. Darling, bijgestaan door Civiele Kommissaris P. J. Truter van Worcester. Op 29 October werd het Godshuis ingewijd door Ds. W. Robertson, Sr.

Na herhaalde beroepen aan verscheidene predikanten gedaan, nam eindelik Ds. C. H. de Smidt het derde op hem uitgebracht aan, en werd 22 Januarie bevestigd. De grote vreugde van de gemeente bij die gelegenheid was echter kort van duur. Reeds in 1861, tijdens 'n koortsepidemie, werd hij ook aangetast, en overleed te Montagu, op 21 Januarie, in de jeugdige ouderdom van 29 jaren.

Ds. H. P. v. d. Merwe, B.A.. B.D.

Nu bleef de gemeente wederom vakant voor 18 maanden, totdat Ds. A. McGregor, een Schotse leraar door Ds. Robertson ontboden, die later zijn schoonzoon werd, op 11 September '62 werd ingezegend. Precies 40 jaar heeft Ds. McGregor aan 't hoofd van de gemeente gestaan, en nog vandaag wordt gebouwd op het fondament door hem gelegd. Hij nam afscheid op 11 September 1902, en blijft nog een werker en schrijver in de dienst zijns Heren. Op 20 Maart 1903 is Ds. H. P. van der Merwe, B.A., B.D., als zijn opvolger bevestigd.

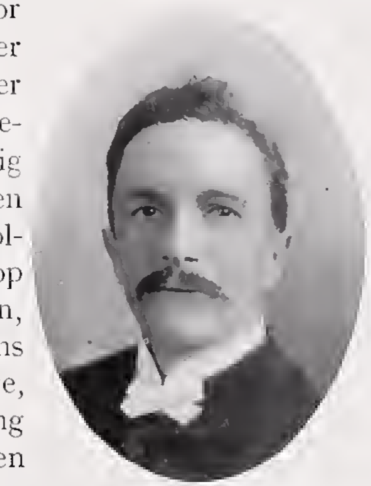

Ned. Ger. Kerk.

Daar de kerk reeds lang te klein was geworden, besloot de gemeente een nieuwe te bouwen, waarvan de hoeksteen op 11 Januarie 1905 gelegd werd door de predikant zelf, omtrent op dezelfde plaats waar de oude hoeksteen geweest was. Dit nieuw kerkgebouw werd 19 October 1905 ingewijd.

Van lieverlede zijn de werkzaamheden in de gemeente zo toegenomen dat 'n enkele predikant ze onmogelik kon behartigen. Daarom besloot de kerkeraad een tweede te beroepen. De keuze viel op Ds. John Murray, W.zn., B.A., die 28 October 1910, werd ingezegend. Deze twee leraren, Ds. van der Merwe, brilliante prediker en doordrijvend man, en Ds. Murray, zacht en innig vroom, werken liefelik met elkaar ter opbouwing van de grote kudde: de leeuw en het lam liggen tezamen in de dienst van hun Zaligmaker. Ds. Murray heeft wegens zwakke gezondheidstoestand bedankt (Mei 1917).

Ds. A. McGregor.

Hoewel McGregor als 'n afzonderlike gemeente is afgesneden, telt Robertson nog 1,900 leden en 4,000 zielen. Van vroeg af heeft de gemeente veel belang gesteld in de uitbreiding van Gods koninkrijk. Ou vader McGregor heeft van zijne gelegenheden gebruik gemaakt om in die richting zijn gemeente op te voeden, en zijn opvolgers ijveren niet minder voor die goede zaak. In 1916 bracht deze flinke gemeente de som van £1,200 op voor de zending; en goed werk wordt door de Vrouwe Zendingbond gedaan. Robertson heeft de Zendingstatie M'Koma voor haar rekening genomen. De plaatselike Zending wordt manmoedig en ijverig behartigd door Eerw. W. van Zijl. Ds. van der Merwe mag wel de jonge vader van de Inwendige Zending genoemd worden. Op opvoedkundig gebied neemt deze gemeente een ereplaats in in de rij onzer schoolinrichtingen. Tans zijn er, op 't dorp alleen, drie kosthuizen, vier scholen, n.l.: de Jongens Hogere, de Meisjes Hogere, de Opleiding en de Oefening School, met 38 onderwijzers en onderwijzeressen en 830 leerlingen.

Ds. J. Murray, W.z., B.A.

Ned. Ger. Gemeente.

McGREGOR.

Door Ds. J. G. Weber.

Ds. J. G. WEBER.

HET begin van deze gemeente dagtekent van 17 December 1902. De nieuwe gemeente kreeg de naam van McGregor, in waardering van de trouwe diensten van Ds. Andrew McGregor, voor veertig jaren leraar der gemeente van Robertson, waarvan zij voormalig een deel uitmaakte. Tot konsulent werd benoemd Ds. J. C. Truter, predikant van Montagu.

De vooruitzichten der gemeente waren in 't begin maar donker, daar zij zo klein was, geen bron van inkomsten had, en ook geen ondersteuning van de moedergemeente ontving. Zij deed echter geen beroep op ondersteuning uit het hulpbehoevende gemeenten fonds, maar trachtte op eigen benen voort te gaan, hetgeen haar dan ook gelukt is, door 's Heren hulp en bijstand.

De Broeder A. P. Brown, de bezitter van 5¼ erven, vroeger door den Eerw. S. Weich, de voormalige onderwijzer van 't dorp, voor kerkgebruik aangekocht, bood de Kerkeraad twee erven van 't stuk grond met volle waterrechten ten geschenke aan. Deze schenking werd met dank door de Kerkeraad aangenomen.

KERK TE McGREGOR.

Proponent J. G. Weber werd met bijna eenparige stemmen beroepen, en op 13 Mei 1903 werd hij geordend en bevestigd; aan welke plechtigheid hebben deel genomen benevens de Konsulent, Eerw. F. W. Weber, vader des Leraars, Ds. J. C. Truter, en Ds. G. F. Marais, die de bevestigingsrede hield.

Met veel ijver en vlijt wijdde de nieuwe leraar zich aan zijn werk en de zegen bleef dan ook niet uit. Daar de diensten in 't schoollokaal gehouden moesten worden, werd er meer en meer de behoefte gevoeld aan een eigen kerkgebouw en gevolgelik werd er besloten een kerk te bouwen. Inschrijvingslijsten werden door de gemeenteleden gewilliglik getekend voor de som van £1,500. Een plan voor de nieuwe kerk werd ontworpen door de heer F. W. Hesse, architekt van de Kaapstad.

Op een stuk gronds, prachtig gelegen in 't midden van 't dorp, legde Ds. Andrew McGregor, oud-leraar, de hoeksteen van de nieuwe kerk op 2 November 1904, in de tegenwoordigheid van de eerste Kerkeraad en de magistraat van 't distrikt, een gebouw, solied en sierlik, met een fraaie toren, dat ingewijd werd door de Voorzitter des Rings, Ds. J. A. Malherbe, op Woensdag, de 28ste Junie 1905.

Mettertijd werden er gronden voor pastorie aangekocht, een groot en gerieflik woonhuis. Zonder geholpen te worden door legaten en ondersteuning, werd de schuld, onder leiding van de leraar langzamerhand verminderd, en de gemeente heeft het tans zo ver gebracht, dat er nu maar een betrekkelik geringe schuld overblijft van ongeveer duizend pond. "Kan uit Nazareth iets goeds voortkomen?" die vraag werd menigmaal gedaan. De Heer echter heeft zich aan de gemeente niet onbetuigd gelaten, Hem zij alleen de eer.

Ned. Ger. Gemeente.

OUDTSHOORN.

Door de WelEd. heer W. Deas.

Ds. C. V. NEL.

IN vroegere dagen zag men op Oudtshoorn als een buitengelegene en primitieve plaats, waar moderne beschaving onbekend scheen ; vandaar de naam van Veldschoendorp. Echter vond men, wat nu gemist wordt onder velen van de leden der zo uitgestrekte en belangrijke gemeente, eerlikheid, waarheid, broederliefde en oprechte godsvrucht ; want de huisgodsdienst werd geregeld 's morgens en 's avonds waargenomen.

Wat nu bekend zijn als de gemeenten van Oudtshoorn, Calitzdorp, de Rust en de Hoop, waren destijds de Achterberg-gedeelten van de parochie George, met een Kerkgebouw nabij de tegenwoordige Spoorweg-statie, als middenpunt. Zo als te begrijpen is, waren de bezoeken van de leraar van George weinig en ver van elkander, slechts op gezette tijden voor het Nachtmaal, toen de Aanneming plaats vond, de Doop werd bediend en het Huwelik bevestigd. Daar de predikant geen tijd vond, met de Ouderlingen, de catechisanten voor te bereiden, ontstond dikwels bitterheid des harten bij hen die afgewezen werden. De laatste persoon, die Oudtshoorn bezocht als dominee, was Ds. J. S. S. Ballot, en deze werd gewoonlik vergezeld van de dorpsapotheker van George, die de huisvrouwen in staat stelde om haar voorraad van medicijnen aan te vullen.

Oudtshoorn werd tot een afzonderlike gemeente verklaard in 1852, en Ds. Tobias J. van der Riet, de jeugdige predikant van Mosselbaai, liet zich die eerste keuze welgevallen. Hij werd trouw bijgestaan door een bekwame en werkzame Kerkeraad, en op opvoedkundig en geestelik gebied meesterlik ondersteund door de heer G. W. Wilson, die later te Cradock is gestorven. Ds. van der Riet stond alhier 28 jaren, en had de vreugde om het tegenwoordig, van zandklippen gebouwd, sierlik en massief Godshuis, welks hoeksteen hij in 1852 legde, en £22,000 heeft gekost,

OUDE KERK.

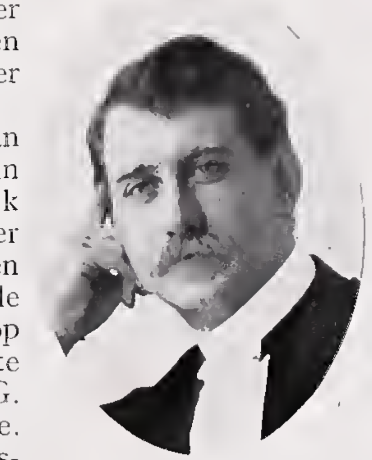

TEGENWOORDIGE KERK.

te zien inwijden, voordat hij wegens zwakke gezondheid aftrad als haar beminde eerste leraar. De heer Wallis was de architekt van dit prachtig gebouw, en werd opgevolgd door de heer Hagan, die, na een tussenpoze van 19 jaren, wegens gebrek aan fondsen, het oprichten voortzette en voltooide. De kansel, ook van klip vervaardigd, is een geschenk der zusters. De gemeente heeft zeer veel te danken aan haar eerste predikant, die het middel was, toen het nette dorp uitgelegd werd, van de oorspronkelike eigenaars, G. J. Scheepers en C. J. Schoeman, een groot getal water en droge erven te verkrijgen. Deze erven, toen ter tijd van niet veel waarde, werden het eigendom van de Kerkeraad, en toen betere tijden aanbraken, werden zij met grote winst verkocht, en hielpen terdege om het tegenwoordig kerkgebouw tot stand te brengen.

Toen Ds. van der Riet in 1880 aftrad, werd hij opgevolgd door Ds. G. W. Stegmann, Jr., van de Kaapstad, wiens gedachtenis nog door velen in grote ere gehouden wordt, en wiens weduwe nog alhier woont in het midden haars volks, en de catechiseer-meesteres is. Zijn arbeid werd rijkelik van God gezegend, hoewel hij niet meer dan 11 jaren de gemeente trouw diende, hij tot hoger werk werd geroepen, en in Rhodesia op een reis daarheen in belang der Kerk, overleed. Zijn lijk werd van daar vervoerd om te liggen in de plaats, waar men zo veel van hem maakte, en het Kerkhof, waar zijn voorganger ook ligt, is tans in het midden van de stad, welke de Gods akker omsingeld heeft.

Ds. George Murray, van Swellendam, volgde hem op in 1892, heeft getrouw en degelik gearbeid, en dat met biezonder welslagen op tijdelik, kerkelik en geestelik gebied : getuigen de prachtige kerken van de Hoop en Armoed, waar op de laatste plaats de hulpprediker, J. G. Muller, arbeidt als op een annexe. De kerkeigendommen van Oudtshoorn, van welke de Hoop ook

Ds. P. J. VILJOEN.

OUDTSHOORN—*(vervolgd.)*

afgesneden is, zijn gewaardeerd op meer dan £50,000, en een blok derzelve recht tegenover de kerk, met gebouwen erop, brengt jaarliks over de £400 in de kerkekas. Ds. Murray heeft ruim 18 jaren hier gestaan, en is grijs geworden in de dienst zijns Heren. Hij vertrok, om wat meer rust te genieten, in de naastgelegene nieuwe parochie in 1905.

De op hem volgende predikanten, en ook in zijne diensttijd reeds aanwezig, waren Ds. A. M. MacGregor, Jr., bekwaam en ijverig; bijgestaan zelfs voor dezes aankomst, door voorname leraren, die alhier hebben gediend als hulpprediker of tweede predikant, n.l. Di. S. P. Helm, W. F. P. Marais, F. W. R. Gie, D. du T. Steijn, S. J. Perold, W. L. Eaton, S. W. van Wijk en H. A. Hanekom. Onder voorname leden dient genoemd te worden de heer Daniel J. Morkel, die een pilaar in de gemeente was, en wiens leven zo innig verbonden is geweest met haar, vooral tijdens het bouwen der kerk en meestal "als hij op jacht was achter zielen," in zijns Meesters werk. Deze grote belangrijke gemeente, in een allerliefst distrikt gelegen, en met een van de mooiste dorpen in het land, wordt tans bediend door de wakkere, talentvolle, vrome Ds. C. V. Nel; trouw bijgestaan door de ijverige en werkzame Ds. P. J. Viljoen, tweede predikant. Te Armoed arbeidt de veel belovende hulpprediker Ds. J. G. Muller. De struisvogelboerderij is de tijdelike sterkte van Oudtshoorn en al hare annexen, en de tabakteelt vergoedt wat men aan vederen verloren heeft (1917).

DE HOOP EN ARMOED.

Ned. Ger. Gemeente. *Door Ds. G. A. Maeder, B.A.*

Ds. G. MURRAY.

De gemeente Oudtshoorn, zo groot geworden zijnde door de voorspoed van de struisvogelboerderij, dat dezelve niet behoorlik door één leraar kon bearbeid worden, besloot de Kerkeraad om, in plaats van een hulpprediker, een vaste tweede predikant te hebben, en voor hem een kerk en pastorie op De Hoop daartestellen. Ds. George Murray legde de hoeksteen der Kerk op 3 Mei 1909,

Ds. F. J. P. de Kock.

DE KERK TE DE HOOP.

DE KERK TE ARMOED.

DE HOOP EN ARMOED—*(vervolgd.)*

Ds. J. J. MULLER.

en de gulhartige raad besteedde £7,000 op het tegenwoordig gebouw, dat uit prachtig zandklip is opgetrokken tot op de tinne des hogen torens. Het bevat een grote ruimte van binnen, waarin rondvormige banken aangename zitplaats verschaffen, en een vierkantig brede tribune dadelik de aandacht trekt. Het schoon gebouw, op een verheven bult staande, overziet in de verte de rijke valleien van de vruchtbare Olifantsrivier, waar de honderden boere woningen in wit schitteren, te midden van groen geboomte, en de zuster kerk van Armoed zich nestelen. De kerk op de Hoop werd, alles betaald, in Maart 1910 door Dr. A. Murray ingewijd. Vijftig leden van de gemeente Oudtshoorn hadden zich verbonden om de plaats van de heer Gavin voor £1,500 te kopen, in erven uit te meten en te verkopen, welk de nodige som opbrachten van £7,000, en nog wat te sparen, om een mooie ruime pastorie voor £1,800 te bouwen. Men vond het raadzaam, daar Ds. Murray verkoos daar te wonen, om in plaats van een annexe, een nieuwe gemeente te stichten. Ds. A. M. McGregor, Jr., werd te Oudtshoorn en in deszelfs pastorie gelaten, en Ds. Murray werd de eerste leraar der jonge gemeente in 1908. Bemind in de oude gemeente, klemde zich de jongere nog vaster aan de godzalige, praktiese en onvermoeide oude dienstknecht des Heren, die haar bediende van 1908 voor acht jaren van rijke zegen, totdat hij op 25 April 1916, zijne demissie kreeg, en tot belangrijker dienst werd geroepen in het aanvaarden van de betrekking van organiserende sekretaris der Binnenlandse Zending.

De tegenwoordige predikant, Ds. F. J. P. de Kock, werd alhier bevestigd in 1916 en hij en de hulpprediker te Armoed, Ds. J. J. Muller, trachten in de voetstappen van waardige voorgangers te drukken.

DE RUST.

Ned. Ger. Gemeente. *Door Ds. J. P. Burger.*

WEL-ED. HR. JURIE SCHOEMAN,
DE NESTOR DER OUDERLINGEN.

Reeds lang werd de noodzakelijkheid gevoeld om de groote gemeente van Oudtshoorn in kleinere deelen op te snijden. Ettelijke pogingen werden ertoe aangewend, die echter mislukten. In 1898 kochten de broeders Jurgens Schoeman en S. D. P. le Roux, de plaats "De Rust" met het plan een deel er van af te staan voor de stichting van eene nieuwe gemeente. De kerkeraad willigde in op verzoek van eerstgenoemden broeder, die zich in zonderheid in deze beijverde, om de som van £2,000 voor dit doel te schenken. De gemeente werd gesticht in hetzelfde jaar, insluitende uithoeken van de gemeenten Prins Albert, Willowmore, George en Uniondale. De broeders reeds genoemd, gaven vier morgen grond voor kerkgebouw, pastorie en andere kerkelijke doeleinden. 't Was tijdens den Boerenoorlog en in dagen van krijgswet, toen men bouwen moest. Ten spijte van vele hindernissen werd het Godsgebouw voltooid, en kort daarna werd de pastorie ook daargesteld. De gemeente zorgde tevens voor de opvoeding der kinderen. Eene ruime zaal werd gebouwd, die voor een langen tijd als schoolgebouw diende. Er is nu ook eene kostinrichting met ruimte voor een 30-tal kostleerlingen.

In 1912 werd een fraai orgel tegen £700 aangekocht, en drie galerijen in het kerkgebouw aangebracht, waardoor het aantal zitplaatsen met ongeveer 400 werd vermeerderd. Door de goedheid des Heeren kan het gezegd worden dat alles tot stand gebracht werd, zonder dat er nog een last van schuld achtergebleven is. Wat de gemeente kenmerkte van den aanvang af tot op heden is de geest van samenwerking en bereidwillige offervaardigheid. Haar eerste predikant was Ds. J. G. Steijtler, van 1902-5. Zijn

DE KERK.

opvolger is Ds. J. P. Burger, vroeger van Jansenville, die haar nog bedient.

In een der buitenwijken met name Klaarstroom, bestaat er een doelmatig kerkje met 200 zitplaatsen. Tweemalen 's jaars wordt alhier het heilig avondmaal gevierd.

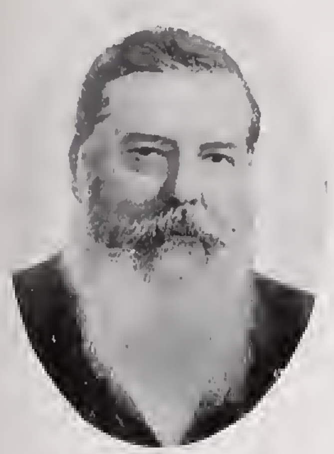

Ds. J. P. BURGER.

Ned. Ger. Gemeente.

ALEXANDRIA.

Door Ds. H. A. Hanekom.

Ds. J. ROOS.

DEZE gemeente, eerst genaamd Olifantshoek, werd gesticht in 't jaar 1854. De eerste consulent was Dr. A. Roux, predikant van Riebeek Oost, die de gemeente als zoodanig bediende tot 11 September 1869, toen Ds. J. Roos, de eerste predikant dezer gemeente, bevestigd werd.

Met voorbeeldigen trouw bleef Ds. Roos de gemeente bearbeiden tot 11 April 1892, toen hij Zaakgelastigde der Ned. Ger. Kerk werd. Het was zijn eenige gemeente en de liefde band tusschen hem en de gemeente was zeer sterk. Omtrent zijn demissie, lezen wij in de notulen: "dat hij zoo aangedaan was toen hij den voorzitterstoel ruimde, dat hij zijn afscheidswoord aan den Kerkeraad uitstelde totdat de Consulent zijn plaats had ingenomen en hem een hartelijk woord van bedanking had toegesproken voor zijne diensten aan kerkeraad en gemeente bewezen." Na hem werd de gemeente bediend door Ds. H. C. de Wet, 1893-1903, Ds. S. W. van Niekerk, 1904-1911 en Ds. H. A. Hanekom, den tegenwoordige predikant.

Ds. H. C. DE WET.

Het oude kerkgebouw diende vóór de stichting der gemeente als buitenkerk van de gemeente Uitenhage. Ds. Alexander Smith was toen predikant, en naar hem heet de gemeente. Het gedeelte met het platte dak werd tijdens de bediening van Ds. Roos aangebouwd.

DE OUDE KERK EN HET MARAIS GEBOUW.

NIEUWE KERKGEBOUW.

Het gebouw naast de oude kerk, "het Marais Gebouw" genaamd, diende jaren lang als school. De nieuwe kerk werd opgericht tijdens de bediening van Ds. H. C. de Wet, en ingewijd op 11 December 1896. Uit het verslag van de Bouw-Commissie vernemen wij het volgende:— "Reeds voordat deze gemeente een eigen leeraar had, bestond er plan om een nieuw kerkgebouw te stichten. Door den eersten leeraar, Ds. Roos, werd een bouwfonds tot stand gebracht. Aan hem, naast God, hebben wij het te danken dat wij met een fonds van circa £1,900 een aanvang met het bouwen konden maken." Zijne vermaarde echtgenoote, Mev. E. Roos, die hem overleeft heeft, is de zuster in de Ned. Ger. Kerk van Zuid Afrika, die "heinde en ver" zoo veel goed doet met de stichting van A.C.V.V.'s Huishoudscholen, en een warm hart heeft voor haar Kerk en Volk.

Ds. H. A. HANEKOM.

Onder drukkende omstandigheden, werd met het bouwen een begin gemaakt. Toch werd er zeer mildelijk bijgedragen. Twee zusters, de weduwe C. F. Scheepers en de weduwe G. R. van Rooijen, gaven elk £100. Een broeder, de heer J. C. Krog, gaf £100 en bovendien nog het Rostrum, terwijl zijn echtgenoote de lampen gaf. Sommigen gaven £50, £25 en minder. Het gebouw kostte omtrent £3,719. Het is een sierlijk en doelmatig gebouw, doch eenig in stijl voor een Ned. Ger. Kerkgebouw. Het heeft ruim plaats voor 400 volwassenen, en is gebouwd op een mooie plek in het dorp.

Ned. Ger. Gemeente.

Door Ds. P. J. A. de Villiers.

HOPETOWN.

Ds. G. van NIEKERK.

Ds. P. J. A. de VILLIERS.

DEZE gemeente, vroeger genoemd Hoopstad (en later Hopetown, in onderscheiding van de gemeente Hoopstad in de Oranje Vrijstaat), werd gesticht in 't jaar 1854.

Volgens Notulen des Kerkeraads, blijkt het dat eene Commissie uit den Ring van Graaff-Reinet aanbeval dat eene gemeente zou gesticht worden in Noord Middenveld. De plaats Duvenaarsfontein werd gekozen als geschikt voor een dorp, en gekocht voor 15,000 rijksdaalders.

Ds. W. Murray (predikant te Middelburg) werd als Consulent benoemd. Tijdens zijn consulentschap werd het eerste kerkgebouw ingewijd in 1858. Het inwendige der kerk was zeer "primitief," bestaande uit stoelen, veldstoeltjes en harde banken.

In 1861 werd Ds. Gerrit van Niekerk (thans emeritus, te Graaff-Reinet woonachtig) geordend als eerste predikant, en hij arbeidde in deze zeer uitgestrekte gemeente voor ongeveer 16 jaren.

In 1877 werd Ds. W. P. Rousseau zijn opvolger. Hij diende slechts een korten tijd, tot 't jaar 1880, toen er eene groote beroering ontstond wegens den buitengewonen ijver des leeraars voor de zaak der Goede Tempelieren.

DE OUDE KERK.

TEGENWOORDIGE KERK.

Men verstond deze zaak niet, en een groot deel der gemeente was er tegen gekant, zoodat Ds. Rousseau genoodzaakt werd te bedanken als predikant der gemeente, en een zeker som gelds hem betaald werd.

In 1882 werd Ds. G. A. Scholtz (thans emeritus, en te Observatory woonachtig), bevestigd als leeraar, en werkte voor 6½ jaar in die nog uitgestrekte gemeente. Door zijne bemiddeling werden er groote verbeteringen aangebracht in 't kerkgebouw, t.w. plankvloeren, banken, en een nieuwe galerij, werden ingezet.

Zijn opvolger werd de Eerw. Prop. J. D. Louw, die hier arbeidde voor ongeveer 9 jaren. Gedurende zijne bediening werd de gemeente Strijdenburg gesticht, en een deel der gemeente viel daaronder. Ook vond er eene opwekking (geestelijk) plaats in zijn tijd. Na zijn vertrek (gedurende de vacature) werden 15 lidmaten onder invloed van een zeker Büchter overgedoopt in de Oranjerivier. Gelukkig zijn allen, op een paar uitzonderingen na, weer teruggekeerd tot de Kerk.

In 1898 werd Ds. P. J. A. de Villiers bevestigd als leeraar en arbeidt nu bijna 18 jaren alhier. Daar het fondament van het eerste kerkgebouw op eene zanderige diepte rustte, kwamen er van tijd tot tijd barsten in de muren, die verholpen moesten worden. In het begin der bediening van Ds. P. de Villiers kwamen er meer barsten in de muren van het gebouw, die door sterke ankers aan elkaar gehecht werden. Voor ongeveer 4 jaren geleden deed een geweldig schok van aardbeving de kerkmuren zoo barsten dat de gemeente verplicht was een nieuw sierlijk kerkgebouw daar te stellen, dat over £8,000 gekost heeft (orgel en gaslichten ingesloten), bevattende 850 zitplaatsen.

Zoo hebben 5 predikanten hier gearbeid, en wat de vrucht van hun arbeid was zal de Dag verklaren, dewijl 't door min ontdekt wordt, en waar leeraar en gemeente, elk voor God, verantwoording zal doen.

WIJLEN SCHALK JACOBUS van NIEKERK,
ONTDEKKER DER EERSTE DIAMANT IN ZUID AFRIKA IN 1866.

Ned. Ger. Gemeente. *Door Ds. D. J. Malan, B.D.*

QUEENSTOWN.

Ds. S. P. NAUDE.

DEZE gemeente werd gesticht in 't begin van 1854. Op 6 Maart van dat jaar vond de eerste kerkeraadsvergadering plaats onder voorzitterschap van den Consulent Ds. G. Taylor van Cradock. Op 22 October 1855 werd de hoeksteen van het tegenwoordig kerkgebouw gelegd door W. Shepstone, Civiele Commissaris van het District Queenstown, in tegenwoordigheid van Di. Pears en Murray, predikanten van Somerset Oost en Graaff-Reinet respectievelijk. De inwijding had plaats op 22 Januari 1859, en werd bijgewoond door Di. Pears (Consulent), Thomson en Stegmann. De eerste herder en leeraar was Ds. S. P. Naudé, die op 18 April 1860 beroepen, en op 18 September 1860 bevestigd werd. Hij bleef hier leeraar tot aan zijn dood, 26 Juli 1909. Ds. Naudé had zijne opleiding genoten in de Theologie en Philologie te Utrecht in Holland, en te Bonn in Duitsland. Hij onderscheidde zich door zijn litterarisch talent, dat hij levenslang beoefende, en waarvan zijn bibliotheek het sprekend bewijs was. Jarenlang diende hij als Voorzitter van den Ring, en bekleedde ook vele posities van eer in de samenleving te Queenstown. Hij was zeer vriendelijk, en werd algemeen geacht. Hij kon overtuigend spreken en harten roeren, en oefende een sterken invloed uit tegen alle openbare zonden.

Zijn opvolger, Ds. D. J. Malan, B.D., kwam hier als hulpprediker, werd op 2 Mei 1909 geordend, en heeft hiermet zegen gearbeid tot 26 Junie 1916, toen hij opgevolgd werd door Ds. P. A. Alheit, die hier bevestigd is 25 November 1916.

Ds. P. A. ALHEIT.

KERK TE QUEENSTOWN.

Ned. Ger. Gemeente. *Door Ds. G. F. C. van Lingen.*

CATHCART.

DEZE gemeente werd als deel van de gemeente Queenstown, tot op 26 October 1907, door Ds. S. P. Naudé bearbeid. Op bovengenoemden datum werd zij tot eene afzonderlijke gesticht.

Haar eerste en tot hiertoe eenigste leeraar, Ds. G. F. C. van Lingen, werd aldaar op 31 Januari 1908 bevestigd, en arbeidt thans nog in haar midden. [Hij is bekend als de behendige grapmaker in de Synoden.—*Red.*]

Ds. G. F. C. VAN LINGEN.

KERK TE CATHCART.

Ned. Ger. Gemeente.

Door Ds. D. P. van Huijssteen.

MONTAGU.

Dr. S. Hofmeyr.

DEZE gemeente werd gesticht in het jaar 1854. Zij werd van 1854 tot 1860 bediend door de Konsulent, de WelEerw. heer Wm. Robertson, Sr.

Haar eerste leraar was Dr. Servaas Hofmeijr, die alhier werd bevestigd op de 30ste September 1860 en hier bleef tot op de dag zijns doods op 5 December 1888.

Gedurende 28 jaren heeft hij zijn arbeid in de gemeente voortgezet met de grootste geestdrift en ijver. In zijn werk als verkondiger van het Evangelie, zowel als in het bezoeken der gemeente was hij onvermoeid. Hij stelde het grootste belang in de zaak der zending, die der opvoeding en het verspreiden van nuttige lektuur in de gemeente.

Zijn belangstelling echter was niet beperkt tot deze gemeente, maar strekte zich uit tot de belangen der Kerk in het algemeen.

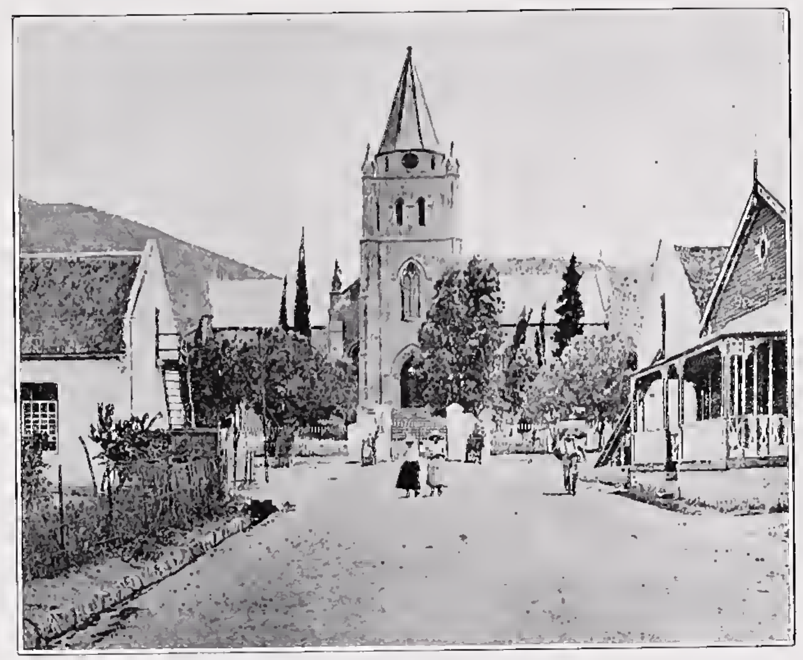
In zijn tijd werd het eerste kerkgebouw opgericht, en op de 21ste Mei 1862 plechtig aan de dienst van de Heer gewijd.

Dr. D. F. Malan, M.A.

De tweede leraar was Ds. Geo. S. Malan, die alhier stond, en ijverig werkte van 28 September 1889 tot 21 Januarie 1895.

De derde leraar was Ds. J. C. Truter, die hier stond van 5 April 1896 tot 24 Julie 1905. Alweer was het nodig om het kerkgebouw, dat te klein werd wegens de groei

Ned. Ger. Kerk te Montagu.

van de gemeente, te vergroten. Het vernieuwde gebouw, met orgel, werd de Heer gewijd in het jaar 1898.

De vierde leraar was Dr. D. F. Malan, die hier stond van 16 Februarie 1906 tot 7 Oktober 1912.. Reeds gedurende het eerste jaar van zijn bediening moest het kerkgebouw andermaal vernieuwd worden. Dit maal werden ruime galerijen eraan toegevoegd, en acetylene lichten in het Godshuis geplaatst.

Dit alles werd aan de Heer gewijd op 6 Oktober 1906. Tijdens zijn bediening kreeg de zaak der Zending een geweldige stoot vooruit. De gemeente nam voor haar rekening de gehele Zending Statie, Gutu, Mashonaland, waar zij niet alleen zorgt voor de salarissen van al de werkers, maar ook zorgt voor de instandhouding van al de gebouwen.

Ds. D. P. van Huijssteen.

Daar benevens zorgt zij ook voor het salaris van Ds. en Mev. Strijdom—onze vertegenwoordigers in de Soedan. De gemeente heeft een ruim hart voor de zending ; de opvoeding der armen; de noodlijdenden onder ons volk. Haar kracht ligt in haar leuze "Eendracht maakt Macht." [De tegenwoordige predikant is Ds. D. P. van Huijssteen, die van Carnarvon overkwam, en te dezer plaatse even zoveel invloed uitoefent, en met even zoveel zegen en sukses arbeidt als hij deed in zijn vorige gemeente. Hij werd 'n tijd lang bijgestaan door de bekwame doch enigszins zenuwachtige hulpprediker, Ds. P. A. Theron, die naar Klerksdorp, Transvaal, is vertrokken in Mei 1917, en opgevolgd is door prop. P. S. v. d. Westhuizen die onlangs bevestigd werd. Montagu neemt een voorplaats in de rij der gemeenten in de Kaap Kolonie. Haar ijverig en onvermoeid predikant is de suksesvolste van de kollektanten in de Kruistocht voor de Inwendige Zending.—*Red.*]

Ds. P. S. v. d. Westhuizen, Hulpprediker.

CERES.

Ned. Ger. Gemeente.

Door Ds. R. D. McDonald.

Ds. J. A. STEGMANN.

DEZE gemeente werd gesticht 21 Maart 1855. In 1850 werd er een Bouw-Commissie aangesteld om de nodige fondsen in te zamelen voor het bouwen van een kerk in het nieuw aangelegde dorp Ceres. Op de 7de Mei 1854, werd de hoeksteen van het eerste Godshuis plechtig gelegd door de WelEd. heer C. Piers, Resident Magistraat te Tulbagh. De inwijding van de kerk vond plaats de 5de Mei 1855. In dit gebouw aanbad de gemeente tot 1881, toen een nieuwe kerk ingewijd werd. Bij de voltooiïng van de eerste kerk was de schuld nog geen £200, bij die der tweede was het, helaas, over de £9,000.

De eerste leraar der gemeente was Ds. J. A. Stegmann. Hij diende de gemeente van 1857 tot 1883, toen hij op pensioen aftrad. Als blijk van waardering voor de 23 jaren dat hij de gemeente had gediend, gaf zij hem een toelage van £100 per jaar, met vrije woning totdat de dood hem in 1908 weg nam te Zeepunt.

Ds. W. A. ALHEIT.

Na hem werd de herderstaf opgenomen door Ds. Guillaume Francois Marais, B.A. Deze zo onvergetelike en talentvolle knecht des Heren, diende de gemeente tot 1893. Met onverdroten ijver had hij zich aan de dienst des Heren gewijd. Zijn werk werd rijkelik gezegend. Velen kwamen onder zijn ernstige prediking tot inkeer. Hij beijverde zich ook zeer om de grote kerkschuld, die voor hem een ondragelike last was, af te betalen. Bij zijn vertrek was de schuld bijkans uitgedelgd.

DE OUDE KERK.

DE NIEUWE KERK.

Ds. W. A. Alheit volgde hem op. Hij diende niet alleen de gemeente, maar de gehele Kerk met voorbeeldige trouw, liefde en zelfopoffering. Het is dan ook licht te begrijpen dat de gemeente zeer verbonden was aan die trouwe herder en leraar, en dat de Kerk hem steeds hoog heeft geacht. Zo sterk was de band die leraar en gemeente aaneen snoerden, dat slechts de dood die ontbinden kon, toen hij op 31 December 1910 door een golfslag nabij Hanglip, in Caledon Distrikt, tot hoger werk opgeroepen werd, en in de ruste ging, die er overblijft voor Gods volk.

De 15de September 1911 werd de tegenwoordige leraar, Ds. R. D. McDonald, aan de gemeente voorgesteld. Wegens de grote uitgestrektheid van het distrikt en het getal leden, dat over de 1,200 is gestegen, wordt de plaatselike leraar bijgestaan door een hulpprediker, Ds. C. Muller, die twee en half jaar met vlijt en liefde de gemeente heeft gediend, en als eerste herder en leraar van de gemeente Citrusdal bevestigd werd aan 't einde van 1916.

Ds. R. D. McDONALD.

Ned. Ger. Gemeenten. *Door Eerw. A. Dreyer.*

JANSENVILLE.

Ds. I. P. v. HEERDEN.

DIT dorp ontleent zijn naam aan Generaal Janssens, Gouverneur der Kaap Kolonie onder de Bataafsche Republiek (1803-06). Het is gelegen aan de Zondagsrivier in het Zwart Ruggens distrikt van de afdeeling Uitenhage. Eertijds heette de plaats Vergenoegd, en was het eigendom van den heer P. J. Fourie, die een van de stichters der gemeente kan genoemd worden, en die in 1853 aanbood zijne plaats in erven te verkoopen en 10 percent van de opbrengst aan het kerkefonds te schenken, mits de kerk op zijn plaats opgericht werd. Reeds in 1848 werd de behoefte gevoeld aan een afzonderlijke gemeente in die streken, en had de Ring van Albanië ook daartoe besloten, maar er waren allerlei moeilijkheden in den weg. Eerst in 1854 werd de gemeente finaal gesticht uit gedeelten van Uitenhage, Graaff-Reinet en Somerset Oost. Ds. A. Smith van Uitenhage werd aangesteld tot consulent.

In die dagen was er nog groote schaarste aan predikanten; zoo moesten bijna 20 jaren verloopen voordat de gemeente zich in een gevestigden leeraar kon verheugen. Intusschen werd zij zoo trouw mogelijk bearbeid door den Consulent. Eerst 20 April 1873 werd Ds. Carl Theodorus Muller als herder en leeraar bevestigd. Hij bleef er slechts vijf jaren, daar hij reeds 23 Juli 1878 te Graaff-Reinet, zijn geboorteplaats, overleed. Zijn opvolger was Ds. Jan Gijsbert Kriel, die zijn dienstwerk 8 Maart 1879 aanvaardde, doch reeds 3 October 1881 ontsliep. Hij was een zeer ijverige dienstknecht Gods—degelijk in alles wat hij deed, getrouw in zijn ambtsbediening, ernstig in zijne prediking, krachtig in den gebede, terwijl rustigheid en kalmte de blijkende kenmerken van den vrede zijner ziel waren.

Ds. Johannes Abraham Joubert, M.A., was de volgende leeraar, die 30 December 1882 bevestigd werd en na trouwen en gezegenden arbeid in zijne betrekkelijk korte loopbaan, in den bloei zijner jaren, van den Heer tot hoogeren dienst werd opgeroepen. Hij overleed 27 Augustus 1894, tengevolge van eene koude in de uitoefening van zijn dienstwerk gevat. Na hem hebben de volgende broeders de gemeente bediend: Ds. Nicolaas Johannes Brummer, M.A., B.D. (1895-1898) en Ds. J. P. Burger (1899-1905). De tegenwoordige predikant, Ds. I. P. van Heerden, maakte op 10 Maart 1906 een aanvang met zijne werkzaamheden.

DE KERK TE JANSENVILLE.

DE KERK TE ABERDEEN.

Door Ds. D. H. Cilliers.

ABERDEEN.

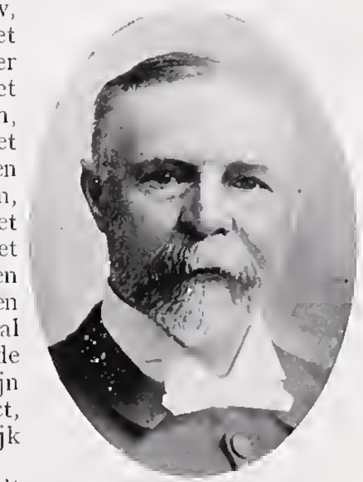
Ds. T. M. GRAY EN ECHTGENOOTE.

DIT district, nu de parochie van Aberdeen, behoorde vroeger tot de gemeente Graaff-Reinet. De plaats Brakfontein, waarop het dorp Aberdeen is aangelegd, werd door eene Commissie gekocht voor de som van 65,000 Rks., en later overgemaakt aan den Kerkeraad. Het dorp draagt den naam van de geboorteplaats in Schotland van Ds. Andrew Murray, den vader der familie Murray.

Deze gemeente werd gesticht in het jaar 1855. De eerste 5 jaren diende een oud gebouw, daartoe ingericht en vergroot, tot kerk. De hoeksteen der tegenwoordige kerk, gebouwd in het midden van een achthoekig stuk grond, werd gelegd den 23 Maart 1860 door den Edl. heer J. J. Meintjes, L.W.V.

Na herhaalde beroepen, werd eindelijk Ds. T. M. Gray den 20 September 1862 als de eerste predikant der gemeente bevestigd, door den Consulent Ds. C. T. Muller. Ds. Gray heeft hier ruim 23 jaren trouw gearbeid. In November 1885 ging hij voor een rusttijd van 6 maanden naar Schotland. Ds. D. H. Cilliers, toen proponent, werd gevraagd als plaatsvervanger voor 6 maanden, en werd den 16den Januari 1886 georden. Toen de 6 maanden verstreken waren, werd op verzoek van Ds. Gray nog 6 maanden toegestaan. Aan het einde van 1886 heeft hij als predikant dezer gemeente bedankt, en zijne bediening neergelegd.

Ds. Cilliers werd als predikant bevestigd 2 April 1887. De kerk was oorspronkelijk een langwerpig gebouw, 80 x 50 voeten, binnenkant, met plat plafond, 24 voeten hoog, onder spits ijzeren dak. In 1907 werd het vergroot. Een vleugel, 50 x 50 voeten, werd aan de voorzijde aangebouwd met een sierlijken toren, 179 voet hoog; ten koste van £750 stg.; nieuwe banken, vloer, stalen platen plafond, lampen met acetylene licht en schilderwerk van het geheel ingesloten. Het is nu een net en sierlijk gebouw, in den vorm van een kruis, hebbende drie vleugels, een portaal met een kleinen toren aan de beide zijvleugels, en drie galerijen. Er zijn 1,480 zitplaatsen. De acoustiek is perfect, die gewis toe te schrijven is hoofdzakelijk aan het plat plafond.

Ds. D. H. CILLIERS.

Ds. Cilliers trad af op pensioen in 't begin van 1917. Tot zijn opvolger is beroepen Ds. A. F. Louw, de welbekende en beminde organiseerende Zending Secretaris, die alhier bevestigd is op 30 Juni 1917.

Ned. Ger. Gemeente.

SUTHERLAND.

Door Ds. J. A. R. Volsteedt.

Ds. F. J. ALING.

DEZE gemeente, geheten naar Ds. Henry Sutherland, de toenmalige predikant van Worcester, werd gesticht in 't jaar 1855, z.a. blijkt uit 't Opschrift van de Notulen van de "Eerste Gewone Vergadering der Middel en Klein Roggeveldsche Gemeente," zoals de gemeente in 't begin genoemd werd. Deze Notulen komen voor in 't handschrift van wijlen Professor N. J. Hofmeijr, die, als predikant van Calvinia, tot konsulent van de pasgestichte gemeente was benoemd. Hij bleef de gemeente als konsulent bedienen tot 't jaar 1858; in welk jaar Ds. J. H. Neethling, destijds predikant van Prins Albert, later de welbekende predikant van Stellenbosch, als konsulent optrad. In dit zelfde jaar werd de hoeksteen gelegd van 't oude kerkgebouw, dat 40 jaar lang door de gemeente werd gebruikt.

In 't jaar 1859 trad Ds. C. A. Bamberger van Fraserburg op als konsulent, gedurende wiens diensttijd Ds. F. J. Aling op 14 September 1868 als eerste leraar der gemeente werd bevestigd. In 1873 legde Ds. Aling wegens krankheid zijn bediening neer. Na hem arbeidde alhier Ds. J. C. de Vries, die bevestigd werd in 1869, en daarna ging arbeiden aan de diamantvelden.

DE KERK TE SUTHERLAND.

De derde leraar der gemeente was Ds. H. W. van der Merwe, die de gemeente bediende van 1876 tot 1880, en gedurende wiens diensttijd de tegenwoordige pastorie werd gebouwd. Deze werd opgevolgd in 1882 door Ds. J. C. Reijneke, die hier, na korte diensttijd, geroepen werd om een bittere beker te ledigen, daar zijn beminde echtgenote door de dood van zijn zijde werd weggerukt. Hij werd opgevolgd in 1885 door Ds. J. C. Truter, die op zijn beurt werd opgevolgd in 1890 door Ds. G. J. Hugo.

De volgende leraar was Ds. W. J. Conradie, die in 1895 werd bevestigd. In zijn diensttijd werd het tegenwoordige ruime, nette, stevige kerkgebouw opgericht. De hoeksteen werd gelegd op 8 Mei 1898 door Ds. J. H. Neethling, toen van Stellenbosch. De oorlog die 't volgend jaar uitbrak vertraagde de werkzaamheden zodanig, dat 't voltooide gebouw niet kon worden ingewijd voor 't jaar 1903.

De opvolger van Ds. Conradie was in 1905 Ds. B. R. Hattingh, gedurende wiens diensttijd een nette C.J.V. Zaal werd gebouwd.

Hij werd in 1912 opgevolgd door Ds. J. H. Greijvenstein, Theol. Dr., die zich in 1914 een beroep naar de Ned. Her. Gemeente te Pretoria liet welgevallen. In zijn diensttijd werd. onze fraaie Zendingkerk gebouwd.

Dr. Greijvensteins opvolger is de tegenwoordige predikant, Ds. J. A. R. Volsteedt, [die alhier met even zoveel nut en zegen arbeidt als hij deed te Kenhardt.—*Red.*]

Ds J. A. R. VOLSTEEDT

Ned. Ger. Gemeente.

HEIDELBERG, K.P.

Door Ds. B. A. Spies.

Ds. A. B. DANEEL.

De stichting van de gemeente Heidelberg werd tot stand gebracht in de vergadering van den Ring van Swellendam, gehouden te Riversdal op 16 October 1855. Bij die gelegenheid werd Ds. Petrus Borchardus Borcherds predikant te Riversdal, tot consulent benoemd.

Op 13 Januari 1856 bevestigde hij de eerste kerkeraadsleden—twee ouderlingen en vier diakenen—der gemeente.

Reeds bij de eerste kerkeraadsvergadering, 14 Januari 1856, werd besloten tenders te vragen voor het oprichten van het eerste Godshuis in de gemeente. De tender van de heer Frederick Clodius werd aangenomen, tegen de som van £460. Op 5 Maart werd de hoeksteen gelegd door den heer Pieter Swart, P.zn., en op 18 December 1856 was het gebouw, dat 300 menschen bevatte, voltooid, en werd 't den Heer gewijd door Dr. William Robertson. Op 19 September 1862 werd Eerw. Prop. Alexander B. Daneel tot leeraar alhier geordend en bevestigd. Deze vader der gemeente heeft haar bearbeid tot zijn dood in 1899. Veel heeft hij voor de gemeente gedaan om haar toekomstigen groei en bloei te verzekeren. Zijn oprechtheid, degelijkheid en godsvrucht hebben de gemeente op vaste grondslagen gebouwd. In zijn tijd werd een nieuwe kerk gebouwd, die op 19 Juli 1872 werd ingewijd. Het gebouw kostte £3,487 4s. 4d. en bevatte 900 zitplaatsen.

DE OUDE KERK.

DE NIEUWE KERK.

De tweede leeraar der gemeente was Ds. A. J. van Wijk, die op 10 Maart 1900 in haar midden werd geordend en bevestigd, en haar bearbeidde tot 28 Mei 1906, toen hij het beroep naar Britstown aannam. Als opvolger van Ds. van Wijk werd Ds. A. C. Murray in de gemeente bevestigd op 8 September 1906 en bleef tot 18 April 1910, toen hij het beroep tot Algemeene Zending Secretaris aannam.

Ds. B. A. Spies, de tegenwoordige predikant, werd 19 November 1910 als leeraar der gemeente geordend en bevestigd.

In December 1912 werd het kerkgebouw, dat de gemeente 40 jaar had gediend, afgebroken en op dezelfde plaats een nieuw Godshuis opgetrokken. Dit gebouw is een sieraad voor dorp en gemeente. 't Kostte £9,100 en werd bij de inwijding op 7 Maart 1914 afbetaald.

De gemeente Heidelberg mocht zich meer dan eens verblijden in een geestelijke herleving. Golfslagen van Gods genade gingen over haar in de jaren 1862, 1868, 1874, 1884. Nog vandaag vindt men de vruchten van die heerlijke tijden. Ons gebed is: "Heer! Zult gij ons niet weder levend maken!"

Ds. B. A. SPIES.

Ned. Ger. Gemeente.

MURRAYSBURG.

Door Ds. C. M. Hofmeyr en G. A. M.

HET blijkt uit de Notulen dat de Rings Commissie van Graaff-Reinet vergaderde op de plaats Eenzaamheid op 23 Mei 1855, en de gemeente stichtte met dit besluit: "De naam des te worden opgericht Dorp zal zijn Murraysburg, in dankbare erkentenis en aandenking van de diensten van den WelEerw. Andrew Murray, Sr., van Graaff-Reinet, voor getrouwe werkzaamheid gedurende een tijdstip aldaar van 33 jaren."

In het begin van 1859 werd Ds. J. H. Hofmeyr, pas uit Holland aangekomen, en dadelijk vermaard als een gevierde en welsprekende prediker, bevestigd. Hij deed veel voor de opvoeding; en in de goede school op het dorp, onder de leiding van den heer Kidd, mochten zulke mannen als Ds. J. G. Olivier, Prof. C. F. J. Muller en Ds. B. B. Keet, zich volkomen bekwamen voor het Admissie-examen en het met lof passeeren. In December 1866 nam Ds. Hofmeyr afscheid om te Somerset Oost te arbeiden, en diende de Synode zeer lang als Scriba en eens als Moderator. Hij overleed na eene operatie in Kaapstad, 25 Augustus 1908.

Ds. J. H. HOFMEYR, Ex-Scriba en Ex-Moderator.

DE OUDE KERK.

TEGENWOORDIGE KERK.

Van 1867 tot 1882 arbeidde alhier Ds. A. A. Louw, bekend voor zijne diepe godsvrucht, vroolijk karakter en koddige geheiligde gezegden. Van 1884 tot 1898 diende Ds. J. H. van Wijk, beroemd voor zijne korte, krachtige en sierlijke preeken. Wegens zwakke gezondheid nam deze zijn emeritaat, doch leeft nog te Ceres (1917). Het was in zijn tijd dat de hooge kansel van het eerste kerkgebouw, opgericht door Ds. Hofmeyr, in een rostrum veranderd werd. Van 1898 tot 1904 was Ds. S. J. Perold werkzaam, die nog al wat moest doormaken in den Angloboerenoorlog. Zijn opvolger, Ds. R. D. McDonald, rustte niet totdat de oude kerk in het tegenwoordig prachtig gebouw werd veranderd. Toen hij het beroep naar Ceres aannam, werd hij door den tegenwoordigen leeraar, Ds. C. M. Hofmeyr in Januari 1912 opgevolgd. Deze arbeidt met lust, moed en zegen als een waardige telg van den eersten predikant der gemeente. De Hofmeyr familie is overal bekend op kerkelijk en school gebied.

Ds. C. M. HOFMEYR.

Ned. Ger. Gemeente. *Door Ds. J. F. Marais.*

DORDRECHT.

Ds. J. F. MARAIS.

TOT de stichting van de Ned. Ger. Gemeente Dordrecht werd besloten in eene zitting van den Ring van Graaff-Reinet, op 14 October 1856. Ds. John Murray, destijds predikant te Burgersdorp, werd benoemd tot consulent van de nieuwe gemeente, en de ouderlingen, de Beer en Dreijer van Queenstown, A. J. Greijling en diaken J. F. Naudé van Aliwal Noord, ouderling S. A. Smit en diaken B. Buijs van Burgersdorp, werden benoemd om eene limietscheiding te bepalen, en een kerkeraad aan te stellen. De eerste kerkeraad werd benoemd den 5den Februari 1857, en bevestigd op 10 Juni 1857. De diensten werden waargenomen door Ds. J. Murray, consulent en Eerw. P. Huet, die als kandidaat in de Theologie hem behulpzaam was.

Na het vertrek van Ds. John Murray van Burgersdorp naar Stellenbosch, ageerde Ds. G. A. Martin van Aliwal Noord als consulent, tot dat in Augustus 1861 Ds. C. T. Scholtz als eerste leeraar bevestigd werd. Deze nam in 1863 het beroep aan naar Napier. In September 1864 werd Ds. E. Z. J. de Beer, een van de eersten uit de Kweekschool, leeraar der gemeente; hij was een ijverige werker in deze grensgemeente, totdat hij in Januari 1878 het beroep naar Simonsstad aannam.

In Augustus 1878 werd Ds. D. J. J. van Velden als herder en leeraar ingezegend, en arbeidde tien jaren alhier; gedurende zijn diensttijd werd het nieuw kerkgebouw opgetrokken, ingewijd en betaald. Het gebouw, in Gothische stijl, maakt een goede vertooning tegen de helling van den Boschrand, is geheel van klip, en een sieraad voor het dorp. In September 1888 werd Ds. W. A. Alheit leeraar dezer gemeente, en zij mocht tot 7 Januari 1895 dezen, pastor bij uitnemendheid, behouden. In September 1894 werd Ds. D. S. Botha, thans te Stellenbosch, alhier als leeraar bevestigd. Hij deed zeer veel voor het onderwijs en de opvoeding der kinderen; in Januari 1898 vertrok hij naar Swellendam. Na een vacature van meer dan een jaar, werd Ds. J. F. Marais, de tegenwoordige leeraar, op 23 Maart 1899 bevestigd, en staat in het werk alhier over de 17 jaren. In Mei 1907 werd het 50-jarig Jubileum gevierd en had de gemeente het voorrecht vijf van hare leeraren in haar midden te hebben, namelijk: Di. de Beer, D. S. Botha, van Velden, W. A. Alheit en Marais.

Gereformeerde Gemeente.

De Gereformeerde Gemeente van Dordrecht is gesticht in 1869, werd als Sterkstroom door Consulenten bediend tot ze in 1912 haar eigen predikant in P. P. J. Snijman verkreeg, onder wiens bearbeiding zij zich nog bevindt.

KERK TE DORDRECHT.

KERK TE ELLIOT.

Ned. Ger. Gemeente. *Door Ds. J. C. du Plessis.*

ELLIOT.

Ds. J. C. du PLESSIS.

HET distrikt Elliot behoorde tot in 1881 aan Tembuland, en werd bewoond door Kaffers. Na den oorlog van 1881 werd het door de Regeering van de Kaffers genomen voor de oorlogskosten en aan blanke bewoners gegeven.

Van 1883 tot 1890 werd Elliot (destijds Slangrivier) kerkelijk bearbeid als een buitenwijk van Dordrecht. Er woonden sedert de occupatie der blanken, zoowat 1,500 leden onzer kerk. Ds. van Velden bearbeidde ze vele jaren tot op zijn vertrek naar Smithfield, Oranje Vrijstaat. Doch wegens 't groot verlies van vee en andere tegenspoeden der blanken, werd er niet een gemeente gesticht.

Ds. W. A. Alheit werd de opvolger van Ds. van Velden te Dordrecht. Door zijne bemoeïing vooral, werd er door den Ring van Burgersdorp, in 1890, een gemeente gesticht, met den naam van Elliot. Vóór en ook een tijdlang na de stichting, arbeidde Ds. W. S. E. Rörich alhier als hulpprediker van de gemeente Dordrecht.

In Augustus 1891 werd Ds. J. C. du Plessis als eerste leeraar bevestigd door Di. W. Alheit, en H. Muller, destijds predikant van Barkly Oost.

Behalve Elliot met zijne drie wijken, moest hij ook bearbeiden, Umtata, Ugie en Cedarville, en al onze gemeenten en menschen in Tembuland en Griqualand Oost. Gedurende zijn eerste dienstjaar had hij 24 malen Nachtmaal en 10 malen aanneming. Thans arbeiden er vier predikanten in deze gemeenten.

Te Elliot werd een nieuw kerkgebouw in 1892 ingewijd, terwijl de kerkgebouwen van de wijken Embokotwa en Cala vernieuwd zijn.

Ds. J. C. du Plessis is ruim 25 jaren te Elliot. Gedurende dien tijd had hij 5 beroepen naar andere gemeenten; doch hij had niet de vrijmoedigheid om verandering te maken. In 1912 is hem zijn eerste vrouw door den dood ontnomen. Later is hij weer gehuwd met Mej. D. Liebenberg van Piquetberg.

Gereformeerde Gemeente.

De Gereformeerde Gemeente van Elliot is gesticht in 1899, stond vroeger onder bediening van Barkly Oost, en is thans onder Ds. P. P. J. Snijman.

Ned. Ger. Gemeente. *Door Ds. G. A. Maeder, B.A.*

HANOVER.

President T. F. BURGERS.

Ds. S. P. FOUCHE.

OM deze gemeente tot stand te brengen en een dorp aan te leggen, werd de plaats Paarden Verlies van de weduwe Gouws gekoeht. De Rings Commissie van Graaff-Reinet stichtte haar in 1856, toen Ds. T. Reid van Colesberg en later Dr. Servaas Hofmeijr haar als consulenten bedienden. Haar eerste leeraar was Ds. T. F. Burgers, die alhier bevestigd werd in 1858. Hij was het, die behalve de noodkerk te laten vergrooten, eene praehtige achtkantige pastorie liet bouwen. Omdat hij partij koos voor de Liberalen van dien tijd, zamen met Ds. J. J. Kotzé van Darling, ontstond er eene scheuring in de gemeente, en werd door de Orthodoxen een gebouw gehuurd en geriefelijk gemaakt voor eene noodkerk. Als leeraar der tweede gemeente werd Ds. C. W. du Toit bevestigd in 1869. Ds. Burgers bedankte als predikant in 1872, toen hij President werd van de Transvaal Republiek.

Ds. AREND HOFMEYR.

Mettertijd vond er eene vereeniging van de gescheidene gemeente plaats, toen Ds. C. W. du Toit haar verliet voor Pearston, en Ds. J. I. Marais, thans professor, met bezadigden ernst de vereenigde gemeente, nadat hij alhier in 1871 was bevestigd, bediende. Na zijn vertrek volgde Ds. Arend Hofmeijr hem op. Deze deed veel voor de opvoeding, en werd vooral als pastor zeer gewaardeerd. Hij overleed in 1903, en de tegenwoordige predikant, Ds. S. P. Fouche, heeft in 4 jaren tijds het geld gevonden uit de gewillige gemeente voor den aanbouw van de mooie kerk, die £8,000 kostte, en zonder schuld werd ingewijd door Prof. Marais in 1911. Hanover is eene degelijke en bloeiende gemeente met een lief dorp in een vruchtbaar gedeelte van de Karroo.

DE KERK TE HANOVER.

DE AAR.

Ned. Ger. Gemeente. *Door Ds. A. A. van Schalkwijk.*

IN 1902 gaven de Israelietische Broeders Friedlander, die een dorp aanlegden te De Aar, 8 erven voor een plein om daarop een Ned. Ger. Kerk te bouwen, zoowel als eene pastorie. Behalve de 8 erven gaven zij ook nog 26 andere erven, waarop een erfpacht of heerenrecht van £78 per jaar betaalbaar is, de opbrengst van welke moet dienen tot het vinden van het salaris van den predikant, en de verkoopprijs van erven om kerkelijke gebouwen daar te stellen.

Ds. A. A. van SCHALKWIJK.

Deze gemeente werd gesticht op 13 Augustus 1913. Zij bestaat uit deelen van de gemeenten Hanover, Philipstown en Britstown. Het kerkgebouw werd door den Kerkeraad van Hanover voltooid in 1907, en de bearbeiding van de blanke gemeente op het dorp opgedragen aan den plaatselijken zendeling, bijgestaan door de leden eener Directie.

Eerst in 1914 gelukte het de gemeente haar eersten leeraar te verwelkomen, en op 16 September van dat jaar werd Ds. A. A. van Schalkwijk alhier bevestigd. Bijna de helft van de leden der gemeente bestaat uit degenen, die in verband met den Spoorweg arbeiden. In het begin van 1916 is een doelmatige en nette pastorie ook voltooid.

Er bestaat de welgegronde verwachting, dat het dorp zich snel in de toekomst uitbreiden zal, en dat de gemeente alhier een bloeiende worden zal.

DE KERK TE DE AAR.

Ned. Ger. Gemeenten.

RIEBEEK WEST EN RIEBEEKKASTEEL.

Door Di. P. de Waal en J. P. van Huijssteen.

Ds. B. H. de Vries.

IN 1854 werd de eerste vergadering in de woning alhier van de Oud-Onderling J. A. Laubscher, van de gemeente Zwartland, gehouden met 't doel om een hulp-kerk alhier, aan deze zijde van de Riebeekberg, opterichten. Door 't aanbod later, op 11 April 1855, door de Oud-diaken N. Walters van 'n stuk grond voor 'n kerkgebouw, werd de weg tot 't bouwen geopend, en dadelik werd er voor dit einde gekollekteerd, zodat reeds 4 maanden later het fondament gelegd werd, en wel op plechtige wijze door Ds. Moorrees. Deze hoeksteenlegging verwekte vrees bij andere leden in de richting, waar Riebeek West tans gelegen is, dat alhier 'n gemeente later om 't kerkgebouw zou worden gesticht; en derhalve 't aanbod van £37 10s. aan de Kommissie alhier tot schadeloosstelling voor gedane onkosten en tot staking van verder bouwen. Toen dit aanbod vriendelik doch beslist geweigerd werd, vroegen de naburige broeders de Ring om het stichten van een gemeente aldaar, en zo ontstond de gemeente Riebeek West in 1858. De leden van deze hulpkerk bleven onder Zwartland sorteren en de leraar predikte alhier eens per maand. Omtrent 1860 vroegen ook deze leden om 't stichten van een afzonderlike gemeente, en alzo zijn de twee gemeenten ontstaan. Ware er wederzijdse inschikkelikheid geweest dan zou men heden één bloeiende gemeente gehad hebben.

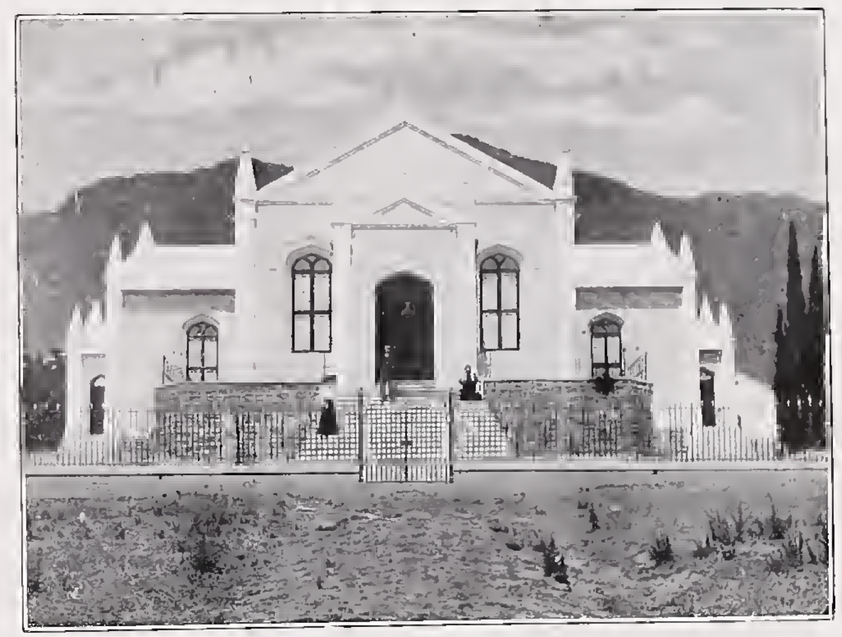
Oude Kerk, Riebeekkasteel.

Tegenwoordige Kerk, Riebeekkasteel.

Wat Riebeek West betreft, wordt zij aangegeven in de kerkalmanak als ontstaan te zijn in 1858, want zij werd feitelik een afzonderlike "annexe" in dat jaar, en het kerkgebouw, waarmede men in 1855 was begonnen, werd ingewijd door Ds. J. W. L. Scholtz van Piketberg, die als de eerste konsulent ageerde. De latere konsulenten zijn geweest Ds. J. J. Kotzé van Darling, Ds. C. Rabie van Malmesbury, en Ds. J. Hauman van Riebeekkasteel. Na een vergeefs beroep, werd het tweede aangenomen door Ds. B. H. de Vries, die in 1863 werd bevestigd, en haar als eerste leraar diende tot aan zijn dood in 1884. Zijn graf ligt naast het kerkgebouw, waarin hij 21 jaren het Evangelie verkondigde. Hij heeft de tijdelike aangelegenheden der gemeente op hechte grondslagen gelegd.

De tweede leraar was Ds. A. J. Louw, die van 1885 tot '88 hier stond, bekend als een ernstige prediker. Hij werd opgevolgd door Ds. C. Bam, die van 1889 tot '94 de gemeente bediende, en gewild was om zijn beminnelike omgang. Zij ging ook vooruit van 1895 tot 1903 onder de bediening van Ds. G. J. Hugo. Op 9 Augustus 1903 werd Ds. G. S. Malan bevestigd, die, gesteund door de hartelike zamenwerking van de gemeente, haar met blijmoedigheid bearbeidde.

De Kerk, Riebeek West.

RIEBEEK WEST EN RIEBEEKKASTEEL
(vervolgd.)

Ds. J. P. van Huijssteen.

Op 15 December 1911 werd de tegenwoordige leraar, Ds. J. P. van Huijssteen, bevestigd, en arbeidt ook niet zonder zegen. Onder hem is de gemeente ook aanmerkelik vooruitgegaan op tijdelik gebied. Zij vierde haar jubelfeest op 23 April 1908, tijdens de bediening van de tegenwoordige redakteur van "De Kerkbode."

RIEBEEKKASTEEL.

Achttien jaren lang bleef deze gemeente zonder 'n gevestigde leraar, wegens de schaarsheid van predikanten en geld. Op 2 Mei 1871 werd Ds. Theron beroepen met een salaris van £100! Omdat de beroepen natuurlik van de hand gewezen werden, bleef de gemeente nog tot April 1881 vakant, toen Ds. Hauman (predikant van Namaqualand) bevestigd werd en de gemeente voor 27 jaren diende. Hij heeft de wordings en worstelstrijd periode van de gemeente doorgemaakt, en liet vele sporen achter. Op 13 Mei 1909 werd zijn opvolger, en de tegenwoordige leraar der gemeente, Ds. P. de Waal, bevestigd. Deze heeft geijverd tot het oprichten van C. Streversvereniging, Mannen en Vrouwen Zending Bonden en voor het bouwen van dit nieuwe kerkgebouw. Daar de gemeente niet sterk is, heeft de leraar persoonlik de omliggende gemeenten met 'n kollektelijst bezocht, en ongeveer £500 vergaderd. De kerk heeft £6,000 gekost zonder het verschaffen van stenen (klip), water en alle materiaal op de bouwplaats. Er rust tans 'n schuld van ongeveer £2,500 op het gebouw. Op 12 Januarie 1915, werd het gebouw pleehtig door Prof. C. F. J. Muller ingewijd. Het oud kerkgebouw dient nu als een Zaal.

Ds. P. de Waal.

PHILADELPHIA.

Ned. Ger. Gemeente.

Door Ds. E. A. Pienaar.

KERK TE PHILADELPHIA.

PHILADELPHIA is een heel klein dorpje, gelegen aan de voet van de welbekende Koeberg, ongeveer 23 mijl van de Kaapstad. De gemeente strekt zich uit over de vruchtbare en lieflike velden tussen grenzen der gemeenten Zwartland, de Paarl en Durbanville, tot aan 't historiese Blauwberg Strand. Nadat de pogingen, die men aanwendde tot de stichting ener zelfstandige gemeente eerst bij de Kaapstadse Ring in 1861 en daarna bij de Kerkeraad van Durbanville mislukt waren, stelde de Synode in 1862 een speciale Kommissie aan (bestaande uit Di. Beck, Neethling, Dr. P. Faure en de Ouderlingen P. A. Brand en H. H. Loedolff) om handelend in deze zaak optetreden. Deze vergaderde op 15 December 1863 in het kerkgebouwtje aan de Koeberg, waar er toen reeds jaren lang eens per maand door de predikant van Durbanville diensten gehouden waren; en stichtte de gemeente Philadelphia. De eerste kerkeraad van twee ouderlingen en vier diakenen werd aangesteld en als konsulent Ds. J. H. Neethling van Stellenbosch. Tevens werd de schikking gemaakt, dat, elke Zondag, wanneer er geen leraar tegenwoordig was, een godsdienstonderwijzer de diensten kon leiden.

Nadat herhaalde beroepen bedankt waren, kwam eindelik in 1869 Prop. J. N. Vlok de herderstaf opnemen. Ongeveer twaalf jaren stond hij in de gemeente. Toen hij in 1881 naar Piketberg verhuisde werd hij opgevolgd door Ds. P. A. Strasheim, die in 1882 reeds vertrok naar Wijnberg.

De vakature werd in 1886 opgevuld door Ds. D. S. Botha, die echter reeds sedert 1884 de gemeente bediend had als geordende zendeling. Ruim tien jaar heeft Ds. Botha hier gearbeid. Grote verbeteringen werden aan het kerkgebouw aangebracht. Ook werd een zaal gebouwd in de nabijheid der kerk, en een kerkgebouwtje opgericht in de duinen, nabij de zee. In 1894 werd Ds. Botha opgevolgd door Ds. S. P. Malherbe, die de gemeente bediende tot 1906. Ds. G. L. van Heerde stond in de gemeente van 1907 tot 1911. In deze tijd werden twee vleugelen aan de kerk aangebouwd zowel als de toren, en kreeg 't kerkgebouw zijn tegenwoordige uiterlike vorm.

Ds. J. G. Pauw diende de gemeente 18 maanden, en werd in 1914 opgevolgd door de tegenwoordige leraar, Ds. E. A. Pienaar.

In de laatste tijd is binnen de kerk nog 't een en ander verbeterd geworden. Op 12 Augustus 1916 werd een nieuw en sierlik preekgestoelte ingewijd, groteliks te danken aan het geschenk van £100 door de oude broeder A. M. J. van Schoor.

Ds. E. A. Pienaar.

Ned. Ger. Gemeente. *Door Eerw. A. Dreyer.*

VILLIERSDORP.

Ds. E. G. MALHERBE, B.A., B.D.

HET kerkgebouw te dezer plaatse werd in zijn oorspronkelijken vorm opgericht in 1845, en wel voornamelijk door de bemoeïng van wijlen den heer Pieter Hendrik de Villiers, naar wien dorp en gemeente genoemd zijn. De hoeksteenlegging geschiedde op 27 November 1844 door gemelden heer, die een aanzienlijk stuk gronds voor kerkelijke doeleinden ten geschenke had gegeven. Destijds behoorde de plaats met het aangrenzend district nog aan de Franschhoek gemeente, wier leeraar, Ds. P. N. Ham, daar van tijd tot tijd "buitenkerk" hield. De eigenlijke stichting als een zelfstandige gemeente vond eerst op 20 Januari 1858 plaats, en wel op last der Synode ter plaatse Leeuwenwater in het voorste Boschjesveld door Dr. P. E. Faure van Wijnberg en Ds. J. C. Le Febre Moorrees van Zwartland. Dien dag werd ook de eerste Kerkeraad benoemd en Ds. Ham als Consulent aangesteld. Het duurde evenwel nog ettelijke jaren voor men kon overgaan tot het beroepen van een eigen leeraar, daar de gemeente te zwak en te klein was.

Ds. Ham werd als Consulent opgevolgd door Ds. P. K. Albertijn van Caledon (1864-66) en Ds. A. McGregor van Robertson (1866-75). Omtrent dezen tijd woonde echter te Villiersdorp de welsprekende Ds. J. F. Berrangé, emeritus predikant van Richmond, die de gemeente tijdelijk bediende. Eerst in '70 werd een vaste leeraar beroepen en bevestigd, en wel in den persoon van Ds. J. P. Jordaan, die daar tot '75 arbeidde, toen hij naar Philipstown vertrok. Hij werd opgevolgd door Ds. F. Lion Cachet, die de eigenlijke stichter van onze Kerk in de Transvaal genoemd mag worden. Na hem kwam in '81 Ds. H. C. de Wet, die de gemeente twaalf jaren lang bediende. De volgende leeraren waren Di. F. X. Roome (1893-95) en P. T. Retief (1895-1903). Gedurende de bediening van den tegenwoordigen predikant, Ds. E. G. Malherbe, is de gemeente met rassche schreden, zoo geestelijk als tijdelijk, vooruit gegaan. Eerst werd haar kerkgebouw in 1904 sierlijk vergroot door twee vleugels, die ter waarde van £2,500, het geschenk zijn van de gebroeders Sir David en Sir J. A. C. Graaff, ter gedachtenis aan hun vader, P. N. Graaff en hun moeder, A .E.ıde Villiers, die eene dochter van bovengemelden P. H. de Villiers was. In 1906 had er een gezegende herleving plaats; en gedurende de laatste jaren, dank

DE KERK TE VILLIERSDORP.

DE KERK TE GOUDINI.

ook aan de ruime geldelijke ondersteuning van Sir David Graaff, zijn er prachtige school- en kost inrichtingen tot stand gebracht. "Het Graaff-De Villiers Instituut" is een van de beste Opvoedings-Inrichtingen in ons land.

GOUDINI (RAWSONVILLE).

Ned. Ger. Gemeente. *Door Ds. J. A. Malherbe.*

DEZE gemeente behoorde vroeger onder Worcester. In 1879 werd zij zelfstandig. Haar eerste leeraar was Ds. G. F. Marais, een man van veelzijdige bekwaamheid en een voorname prediker. Hij bediende de gemeente slechts circa drie jaren. De tweede leeraar was Ds. I. F. A. de Villiers, thans Scriba Synodi. Tien jaren heeft hij de gemeente trouw bearbeid van '85 tot '95.

De diensten des Zondags werden gehouden in 't schoolgebouw tot '91, toen een sierlijk kerkgebouw werd opgetrokken. In '95 werd de tegenwoordige leeraar, Ds. J. A. Malherbe, hier bevestigd. De gemeente, hoewel klein, is bevoorrecht in vele opzichten, en doet haar deel aan de uitbreiding van Gods Koninkrijk.

Hier bestaat een plaatselijke zending gemeente reeds over twintig jaren. Veertien jaren geleden kwam hier de eerste zendeling. Vóór dien tijd werden diensten des Zondags geregeld gehouden door den leeraar der blanke gemeente. Eerww. J. van der Merwe, C. F. Scheepers en J. H. Badenhorst achtereenvolgens bedienden de zending gemeente sedert 1902. Laatstgenoemde is de tegenwoordige zendeling. De blanke gemeente bouwde een Zending Pastorie en waarborgt het salaris van den zendeling.

Langs het kerkgebouw van de blanke gemeente staat een doelmatige Christelijke Jongelings Vereeniging Zaal. De Vereeniging bestaat reeds circa dertig jaren. Met de dorpschool en de wijkscholen gaat het steeds goed. Binnen kort gaat het Gouvernement een kostbaar en doelmatig schoolgebouw optrekken in ons dorp Rawsonville. De naam der *gemeente* echter is *Goudini*.

Zij is liefelijk gelegen tusschen prachtige bergen, en is zeer waterrijk en vruchtbaar, zijnde in de nabijheid van meer dan één rivier. Aan twee kanten vindt men in Goudini warme bronnen —de *Goudini Baden*—bekend over geheel Zuid Afrika, en *Brandvlei*.

Ds. J. A. MALHERBE.

Ned. Ger. Gemeente.

Door Ouderling P. J. van der Westhuizen.

PEARSTON.

Ds. C. T. MULLER.

De stichting van de gemeente dagteekent van 21 Sept. 1859, toen er eene vergadering gehouden werd op de plaats "Rustenburg" aan Vogelrivier in het District Somerset Oost, en besloten eene afzonderlijke gemeente te stichten. Ten cinde van den Ring van Graaff-Reinet het vereischte verlof te krijgen, werden de BB. J. Meintjes en C. Ziervogel afgevaardigd het verzoek bij de Ringsvergadering in te dienen. Het verzoek werd toegestaan en aan de Ringscommissie opgedragen de verdere stappen te nemen tot stichting der gemeente. De eerste kerkeraadsleden werden aangesteld: als ouderlingen, de BB. J. Meintjes en P. R. Botha, en als diakenen, de BB. C. J. Lotter, G. van Eden, J. J. Odendal en G. A. P. Kotzé; als Consulent, Ds. J. Pears van Somerset Oost, naar wien de gemeente haar naam ontving. De eerste godsdienstoefening vond plaats op 20 November, toen de kerkeraadsleden voorgesteld werden.

Op de eerste kerkeraadsvergadering 16 Januari 1860 werd besloten dadelijk te beginnen met het bouwen van de pastorie en een noodkerk, die nagenoeg £2,000 kostten. Nadat twee beroepen bedankt waren, werd het derde aangenomen, en wel door Ds. C. T. Muller van Jansenville, die op 7 September 1861 bevestigd werd. Hij diende de gemeente 12 jaren, toen hij weer een beroep naar zijne oude gemeente aannam. In zijn diensttijd is men begonnen met het bouwen eener nieuwe kerk, in 1865; doch nadat de muren een zekere hoogte bereikt hadden, werd het werk gestaakt, omdat er twist ontstond tusschen twee sterke partijen. Slechts na de komst van den vierden leeraar stierf die oude veete. De opvolger van Ds. Muller was Ds. C. W. du Toit, die op 9 Mei 1874 voorgesteld werd, doch reeds na één jaar en ééne maand weer heenging. Na eene lange vacature nam Prop. P. F. Hugo het beroep aan, maar werd eerst, daar hij op reis in Europa was, acht maanden later ingezegend, op 29 September 1877. Hij

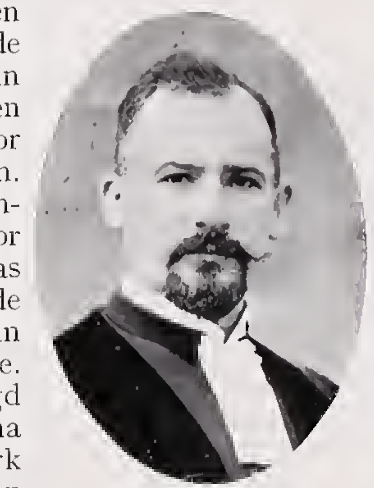
NED. GER. KERKGEBOUW.

diende de gemeente met getrouwheid en toegewijdheid slechts vijf jaren; want op 14 Mei 1883 werd hij tot hooger dienst opgeroepen, nalatende een aanzienlijke som gelds, die hij met veel inspanning van krachten bijeengebracht had voor het bouwfonds der nieuwe kerk. Na een jaar vacant te zijn geweest, vond de gemeente weer een leeraar in Ds. C. H. Radloff van Barkly Oost. Deze heeft veel in de gemeente gedaan tot hare opbouwing, veel inzake de opvoeding, zoekende altijd het beste voor de gemeente en, daar hij met veel moed en takt, naar Nehemias voorbeeld, te werk ging, gelukte het hem de gemeente te bewegen het gestaakte werk te hervatten en het Godshuis te voltooien. Op 25 December 1886 kon een "gedenksteen" gelegd worden ter gedachtenis aan het hervatten van het werk, met 't opschrift Ps. 48 : 10. Er kwam zegen en voorspoed, en de kerk kon zonder schuld ingewijd worden op 30 Juli 1887; dus 22 jaren nadat de eerste steen gelegd was. Door den onvermoeiden ijver des leeraars, werd daarna ook de toren aan de kerk toegevoegd, en plechtig onthuld op 10 September 1899. Na eene gezegende bediening in de gemeente van 29 jaren, verliet Ds. Radloff de gemeente op 15 September 1913, voor Kalkbaai.

Ds. P. F. HUGO.

Na zijn vertrek bleef de gemeente 2 jaar en 9 maanden vacant. Daar er een ongekende droogte heerschte en het land in vreeselijke politieke moeilijkheden verkeerde, ging de gemeente door zeer donkere en benauwde tijden. Gelukkig werd zij voor 17 maanden met zegen bearbeid door Zendeling P. le Roux. Wat was de vreugde groot, toen het elfde beroep, op Ds. J. A. Koch, van Christiana, uitgebracht, gelukte. Op 20 Mei 1916 werd hij bevestigd en ging de gemeente, ook na milde regens, een nieuw tijdperk in, gelijk wij vertrouwen, van groei en vruchtbaarheid.

Ds. J. A. KOCH.

Ned. Ger. Gemeente.

KOMGHA
(OUDE McCLEAN).

Door G.A.M.

Dr. Geo. McCALL THEAL, Geschied-Schrijver van Zuid Afrika.

Ds. P. R. PIETERSEN.

Ds. P. T. STROEBEL.

De gemeenten McClean, Komgha en Kingwilliamstown hebben zeer veel met elkander te doen gehad, en staan nog in nauw verband. De oudste is McClean, die gesticht werd aan de grenzen nabij de naturellen. Zij werd omtrent 1859 opgericht en de man die ze trouw bediende, als konsulent, was Ds. G. W. Stegmann, Sr., van Glenlynden en Adelaide.

Haar eerste leraar was Ds. A. H. Hofmeijr, die bevestigd werd in '68. Stil van aard en bedaard mens, wist hij de gemeente op te bouwen. Hij verliet haar later voor Hanover; en zijn opvolger werd Ds. P. R. Pietersen, van Stockenstroom, die het werk aanvaardde en voortzette, alhoewel zijn lichaamsgestel niet sterk was. Hij ging studeren in de medicijnen in Europa, en keerde later terug, om als medicus zowel als herder de gemeente te dienen.

Later werd zij bediend door Ds. J. P. Jooste, die aftrad als leraar van de Verenigde Kerk te Potchefstroom, wegens te veel inmenging met de politieke toestand van Overvaal in '80-'82. Na enige jaren alhier werkzaam te zijn geweest, bedankte hij als haar predikant, en woont weer in zijn eerste liefde in de Transvaal.

Het eerste kerkgebouw werd opgericht te McClean, doch niet tegenstaande de waarschuwing van de evangelist vader en koster J. Krog, en mannen zoals Dr. Theal, de beroemde schrijver over Boer en Bantoe, die nu aan den Wijnberg woonachtig is, en anderen, werd het zo onvoorzichtig slecht gebouwd, dat het in elkander zakte, zijnde door een storm bevangen. Daardoor werd McClean in diepe schuld en met geen godshuis gelaten; en moest men noodwendig het hoofddorp verplaatsen naar Komgha, een 30 mijlen verder. Deze wederwaardigheid geschiedde in de tijd van Ds. Jooste. Zijn opvolger, Ds. H. J. Luckhoff van Fauresmith, redde de omstandigheden, liet het tegenwoordig kerkgebouw te Komgha daarstellen, en bediende de buitenwijken trouw; mettertijd Kingwilliamstown en Oost Londen tot zelfstandigheid opwerkende. Na moeilike arbeid nam hij zijn emeritaat in 1909, en woont te Oost Londen, waar hij de oorspronkelike en tegenwoordige gemeente nog bemint en bijstaat.

De leraar die nu hier staat is Ds. P. T. Stroebel, die in de goede voetstappen van zijne voorgangers het werk in deze gewesten, alwaar nabij zijn eigene gemeente twee grote steden liggen, n.l. Kingwilliamstown en Oost Londen, volhardend behartigt.

Ned. Ger. Gemeente. *Door Ds. B. J. Wessels.*

OOST LONDEN.

Ds. B. J. WESSELS.

DE kerk te Oost Londen is een klein ijzeren gebouw voor zoowat 150 zitplaatsen, nog opgericht ten tijde van Ds. J. P. Jooste, om te dienen als kerkgebouw voor de "Vrije Ned. Ger. Kerk," door hem gesticht nadat hij zieh had losgemaakt van de Ned. Ger. Kerk. Tijdens Ds. McGregor werd het kerkgebouw weder overgemaakt aan de Ned. Ger. Kerk tegen 1906. Daar het gansch te klein was voor de gemeente, werd een vlerk aangebouwd in den diensttijd van Ds. B. J. Wessels in 1913, zoodat het thans accommodatie bevat voor zoowat 230 zitplaatsen.

De "Vrije Ned. Ger. Kerk" werd gesticht door Ds. J. P. Jooste in 1896. In 1905 werd te Oost Londen eene gemeente gesticht van de Ned. Ger. Kerk, onder het consulentschap van Ds. A. Faure van Stoekenstroom. Hierdoor is de "Vrije Ned. Ger. Kerk" wederom opgegaan in de Ned. Ger. Kerk van de Kaap Kolonie.

De eerste beroepene predikant was Ds. A. McGregor, thans te Drie Anker Baai, die de gemeente bediende tot 1909. Na Ds. McGregor is Ds. J. P. van Huijssteen gekomen, die in de gemeente gestaan heeft van 1910 tot 1911. De tegenwoordige leeraar, Ds. B. J. Wessels, werd hier bevestigd in November 1912. De gemeente telt 563 leden en 1,393 zielen, bestaande meestal uit de armen onder ons volk.

De gemeente heeft groote behoefte aan een nieuwe kerk, daar leden thans bij de kerkdeur moeten omdraaien; doeh de gemeente zelf is te arm om te bouwen.

N. G. KERK, OOST LONDEN.

N. C. KERK, KING WILLIAM'S TOWN.

Ned. Ger. Gemeente. *Door Ds. G. F. Barnardt.*

KING WILLIAM'S TOWN.

Ds. G. J. BARNARDT.

DE gemeente werd gesticht in 1912, en het kerkgebouwtje heeft een eigenaardige vóórgeschiedenis. Het werd opgericht wegens een splitsing in de Duits-Lutherse Gemeente alhier. De afgescheidene partij stichtte een nieuwe gemeente en liet dit kerkje bouwen. Later verenigden zich die twee partijen vrijwillig.

In 1904 kocht de kerkeraad van de oude McCleantown (tans hoofdkerk verplaatst naar Komgha) dit kerkje van de Lutherse gemeente voor £700. Vandaag nog is Hebreën 13 : 8 binnen aan de hoofdingang van het gebouwtje te lezen in het Duits.

Toen dit kerkje gekocht werd, behoorde McCleantown tot de Ring van Albanië. Het werd getransporteerd op naam van zekere "Trustees," die tans òf gestorven òf vertrokken zijn. Daar nooit nieuwe trustees werden aangesteld door de moedergemeente, was dit oorzaak waarom de overzetting op naam van de jonggestichte gemeente, Kingwilliamstown (1912), tot grote kosten beliep.

Slechts £400 van de £700 werd in de loop van tijd afbetaald. Toen Ds. H. A. Boshoff, de eerste leraar, in 1913 hier kwam rustte er nog een schuld van £300 op het kerkje. Die som werd afgewerkt tot op £85 na. Deze som weer werd in Junie 1915 afbetaald onder Ds. G. J. Barnardt, de opvolger van Ds. H. A. Boshoff, die alhier geordend werd op 10 April 1915. Kingwilliamstown is dus een dochter van Komgha, of de vroegere McClean.

Het kerkgebouwtje bevat slechts plus minus 240 zitplaatsen, en is tans verreweg te klein voor de gemeente. Een stuk grond is reeds aangekocht voor een nieuw gebouw, doch het geld ontbreekt om tot het bouwen over te gaan. Door aanhoudend te pleiten voor zijne gemeente gelukte het de tegenwoordige leraar, om "soetjies" aan de zo nodige gelden bij elkander te brengen, omdat er nog menig liefhebber van de Kerk en de Armen gevonden wordt, die nog iets over heeft voor de goede zaak.

Ned. Ger. Gemeente.

LADY GREY.

Door Ds. Jozef P. Wolhuter.

Ds. D. ROSS, M.A.

DE KERK TE LADY GREY.

Ds. J. P. WOLHUTER.

DS. J. P. WOLHUTER werd als " van achter de schapen " tot 't leraars ambt geroepen. Na veel geldelike moeilikheden en volharding mocht hij in 1893 tot den Heiligen Dienst toegelaten worden. Na ettelike gemeenten elders bediend te hebben, nam hij het beroep naar Lady Grey, in Augustus 1903, aan.

Hij kwam als opvolger van wijlen Ds. D. Ross, M.A., die hier 43 jaar heeft gearbeid. Deze leraar, uit Schotland tot Zuid Afrika overgekomen, was een van de knapsten, die onze Kerk gehad heeft, werd vooral in de Synoden als een sterke autoriteit op rechtzaken beschouwd, en in grote eer gehouden.

De Gemeente Lady Grey werd in 1860 tot 'n afzonderlike van Aliwal Noord afgesneden. Het dorp is lieflik vlak onder de rotsige Wittebergen gelegen. 't Is een typies " Kerkdorp." In het oude kerkgebouw (de hoeksteen van welk door Dr. S. Hofmeijr gelegd was), aanbad de gemeente al de jaren, totdat het gesloopt werd, om voor de nieuwe kerk plaats te maken. Deze nieuwe kerk, ruim, sierlik en uiterst doelmatig, werd in 1913 aan de Here gewijd. Zij heeft gekost (insluitende het prachtige grote orgel), 'n ruime elf duizend ponden.

ALICE (VICTORIA OOST EN PEDDIE).

Ned. Ger. Gemeente.

Door Ds. J. P. Kriel, B.A.

Ds. J. P. KRIEL.

DE KERK TE ALICE.

DE KERK TE PEDDIE.

VOOR en na hare stichting bediend door mannen die de pilaren waren van de Kerk, werden, krachtens 'n Synodaal besluit, Victoria Oost en Peddie, op 20 Juni 1863, tot eene afzonderlijke gemeente verklaard.

Tot haar eersten leeraar kreeg zij Ds. W. A. Joubert. Hij liet zijne sporen achter op meer dan één gebied.

De oude kerkplaats, "Aberdeen" genaamd, werd aan het Gouvernement uitgewisseld voor kerk en pastorie gronden en meer dan 100 erven op het schoone en waterrijke dorp Alice; alwaar deels door middel van de verkooping dier erven een nette en sierlijke kerk en goede pastorie werden gebouwd. Ter zelfder tijd werd ook de kerk te Peddie opgerigt, en in 1905 met een vleugel vergroot. Uit de oude (1855) Wesleyaanse Kerk, door de gemeente een tijd lang gebruikt, ging de optocht met de plechtige inwijding, in 1876, naar het nieuwe Godshuis.

Veel had de gemeente in die oude dagen te lijden wegens de Kaffer oorlogen en de erdoor veroorzaakte verwoestingen.

Alice ligt omringd van historische namen zooals Blokdrift, Fort Hare, Sandilis Kop, Woburn, Auckland, Johannesberg (1850) en Gaikas Kop. Ook Fort Peddie was in zijn oorsprong een militair dorpje met 'n zoogenaamde "barks" (barakken), waarheen meer dan ééns de boeren van 't omliggende land 'n toevluchtsoord moesten vinden. Ds. Joubert verliet haar voor Uniondale in 1878.

De opvolger van Ds. Joubert was Ds. B. B. Keet van Kimberley, even vroom en toegewijd als zijn voorganger; hij bleef hier 15 jaren lang onder groote moeilijkheden trouw arbeiden, totdat hij een beroep naar Humansdorp aannam, in 1894.

De tegenwoordige leeraar vond bij zijn aankomst, niet alleen velen van de oude leden die alleronderhoudenst konden vertellen van heldendaden van de stoere Burgers, die in elken Kafferoorlog, onder eigen kommandant, het reuzewerk deden (getuigen namen zooals "Kommandovlei" en anderen); maar hij vond er ook nog van de echte, edele, eenvoudige godsvrucht, die door onze hedendaagsche zoogenaamde beschaving in onsektarische scholen niet wordt gekweekt.

In 1894 vertrok Ds. Keet naar Humansdorp, waar hij later is overleden. Nu moest de gemeente in verarmden toestand vier en 'n half jaar van 'n schadelijke vakature doormaken.

Op 17 September 1898 werd Ds. J. P. Kriel te Alice geordend door zijn twee ooms, Di. J. H. Hofmeijr (Somerset Oost), en A. H. Hofmeijr (Hanover), en andere predikanten.

De leden grepen nieuwen moed. Onmiddellijk na den Boerenoorlog bedankte de Kerkeraad uit eigene beweging, de uit Hulpbehoevende Gemeenten Fonds jaarlijks ontvangen toelaag van £50; verhoogde daarna verscheidene malen des leeraars traktement; en kon zelfs in 1913, toen de gezondheidstoestand van een zijner familie leden dit noodig maakte, en ter eere van het 50-jarig bestaan der gemeente, hem in de gelegenheid stellen, om 'n jaar verlof met vol salaris, in Europa en Amerika (Princetown) door te brengen.

Ned. Ger Gemeente.

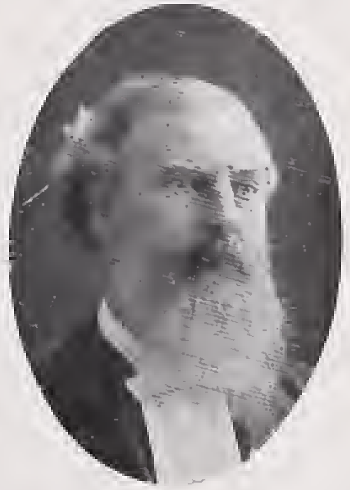
TARKASTAD.

Door Eerw. A. Dreyer.

Ds. J. G. STEYTLER DE VILLIERS.

DEZE gemeente werd gesticht in het jaar 1862. Een commissie van vijf werd aangesteld om eene plaats voor een dorp aan te koopen. Thans (1917) is van hen nog alleen de heer Charl Marais in leven, en woonachtig in het naburige district van Maraisburg. De plaats Boschfontein werd aangekocht voor ongeveer £5,000 en de erven opgemeten door den landmeter van Reenen.

Ds. D. J. J. VAN VELDEN.

NED. GER. KERKGEBOUW.

Bij de stichting der gemeente waren tegenwoordig wijlen Di. J. H. du Plessis, van Cradock, en S. P. Naudé, van Queenstown. De eerste kerkeraad bestond uit twee ouderlingen en vier diakenen, en de eerste Consulent was Ds. J. H. du Plessis. Het eerste kerkgebouw, dat thans nog dienst doet als Kerkzaal, werd gebouwd onmiddellijk na de stichting der gemeente, en was in 1863 reeds voltooid.

Op 27 Juli 1863 werd het eerste beroep uitgebracht en viel de keuze op Ds. A. D. Luckhoff. Hij bedankte echter, en op 22 Augustus werd Ds. J. G. S. de Villiers beroepen. Hij nam het beroep aan en werd in Juni 1864 bevestigd. Gedurende zijn diensttijd werd het tegenwoordige sierlijk en stevig gebouwde Godshuis daargesteld. De hoeksteen werd gelegd in 1877 en het gebouw ingewijd in Februari 1881. Het kostte ongeveer £8,000. In 1914 werd dit gebouw inwendig veranderd en zeer verfraaid. Onder andere, werden drie galerijen aangebracht en de vloer naar achteren verheven. Door deze veranderingen, die ongeveer £3,000 kostten, werden de zitplaatsen vermeerderd tot omtrent 900, en in de lang gevoelde behoefte van onvoldoende plaatsruimte genoegzame voorziening gemaakt

Ds. de Villiers bediende de gemeente tot in 1886, toen hij zijne bediening nederlegde. Hij overleed alhier op den 20sten Juni 1888. Zijne opvolgers waren Di. J. P. van Heerden (1887-1893), H. Muller (1893-1897), D. J. J. van Velden (1897-1904), D. J. Pienaar, R.zn. (1904-1912), en J. F. Botha, die op 24 Augustus 1912 alhier bevestigd werd en nog de gemeente bedient. Ieder een van hen heeft zijn best gedaan voor de gemeente.

Ds. J. F. BOTHA.

Ned. Ger. Gemeente. *Door Ds. J. R. Albertijn, B.A., B.D.*

WILLOWMORE.

Ds. J. R. ALBERTIJN, JR.

DEZE gemeente werd gesticht in 1864, en voor de eerste 18 maanden bediend door de konsulent, Ds. van der Riet, van Oudtshoorn. In November 1865 werd alhier bevestigd als de eerste leraar, Ds. P. N. Ham, van Franshoek, die echter overleed na een bediening van slechts 10 maanden.

Voor nog drie jaren bleef de gemeente vakant, daar men geen kans zag een leraar te salariëren; doch in 1869 ging men weder tot 'n beroep over, met het gevolg dat Ds. George Murray in Julie van dat jaar bevestigd werd.

Van nu af begon de gemeente, onder zijn gezegende bearbeiding, te bloeien en zich uit te breiden. Tijdens zijn bediening werd ook de oude kerk vervangen door 'n groot, doelmatig gebouw, dat tegen 'n koste van £6,000 werd opgericht, en in 1879 ingewijd. Deze kerk, die 800 zitplaatsen heeft, blijft steeds de plaats van aanbidding.

Na een zeer gezegende bediening van 10 jaren, vertrok Ds. Murray naar Swellendam, en werd vervangen door Ds. A. J. L. Hofmeijr, die echter slechts drie jaren alhier stond, en in 1884 naar Prins Albert verhuisde. Hij werd opgevolgd door Ds. D. Bosman, wiens diensttijd ook betrekkelik kort was, want in 1889 werd hij vervangen door Ds. J. A. Beijers.

Gedurende een diensttijd van 16 jaren werd aan deze leraar gelegenheid gegeven zijn stempel goed op de gemeente af te drukken. Vooral beijverde hij zich in zake de opvoeding, met veel getrouwheid en opoffering. Ook leidde hij de gemeente gedurende de kommervolle tijd van de oorlog van 1899-1902.

Na een toegewijde en gezegende bediening, ging hij in 1905 naar Lichtenburg, en werd in 1906 opgevolgd door de tegenwoordige leraar, Ds. J. R. Albertijn, [die met zegen en vrucht de belangen der gemeente op zijn hart draagt en bevordert.—*Red.*]

Ook dient vermeld te worden de getrouwe arbeid, van de stichting der gemeente als tot op heden, Oud-ouderling B. Z. Stegmann, die vooral in de eerste jaren van kommer de gemeente heeft weten op de been te houden en vooruit te helpen.

KERK TE WILLOWMORE.

Ned. Ger. Gemeente. *Door Ds. W. F. Louw.*

UNIONDALE.

DE stichting dezer gemeente geschiedde op Zaterdag, 20 Januari 1866. Tot centrum werden genomen de twee plaatsen Lyons en Hopedale, die vereenigd werden in het dorp Uniondale.

Haar eerste consulent was de WelEerw. A. G. M. Kuijs, predikant van George, en hij bediende deze jonge gemeente 4 jaren. De gemeente kwam in die dagen bijeen in een klein kerkgebouw, dat nu als een C.J.V. Zaal dienst doet.

Haar eerste leeraar was Ds. P. D. Rossouw. Hij kwam hier als proponent, en werd geordend in Januari 1870. Hij bearbeidde haar voor 7 jaren, en was zeer getrouw en vurig in zijn werk.

Ds. W. A. Joubert volgde Ds. Rossouw op. Hij kwam hier in 1878, en verliet haar in 1893 voor Riversdale. Hij heeft 15 jaren hier gestaan, en heeft met kennelijken zegen gearbeid, en blonk vooral als pastor uit. Gedurende de zijne bediening werd een nieuw en doelmatig kerkgebouw opgetrokken, dat zoowat £7,000 kostte. Ongelukkig was de toren niet goed gebouwd; er kwam een groote barst in, en men was verplicht om den toren later aftebreken.

Ds. W. F. LOUW.

KERK TE UNIONDALE.

Ds. J. F. Botha was de opvolger van Ds. Joubert, en bleef de herder en leeraar der gemeente voor omtrent 6 jaren. Ook hij heeft uitstekend werk gedaan, en de gemeente o.m. geleerd, om voor Godshuis te geven. Hij heeft ettelijke duizenden ponden gecollecteerd ter afbetaling van de groote schuld, welke er nog op het kerkgebouw rustte.

Ds. Botha vertrok naar Richmond, en in Juli 1900 kwam Ds. W. F. Louw in zijne plaats, en is hij nog de predikant alhier. Gedurende zijn diensttijd is er een vernieuwde pastorie en ook een nieuwe kerktoren gebouwd. Deze gebouwen met de reparaties aan de kerk hebben over de £4,000 gekost. De jonge gemeente Joubertina is eenige jaren geleden van deze gemeente afgesneden, en de moeder schonk de dochter, bij haar geboorte, een present van £750. De gemeente heeft zich o.a. zeer beijverd voor de Zending, en sedert 1900 duizende ponden voor die zaak bijgedragen. Kerkeraad en leeraar werken hartelijk samen tot heil der gemeente en ter eere van den Hemelschen Koning.

Ned. Ger. Gemeente.

Door Ds. R. van R. Barry.

CALITZDORP.

Ds. R. v. R BARRY.

De gemeente Calitzdorp werd in 1872 gesticht op de plaats Buffelsvlei, aan de Nelsrivier, niet ver van waar hare wateren in de Gamka zamenvloeien.

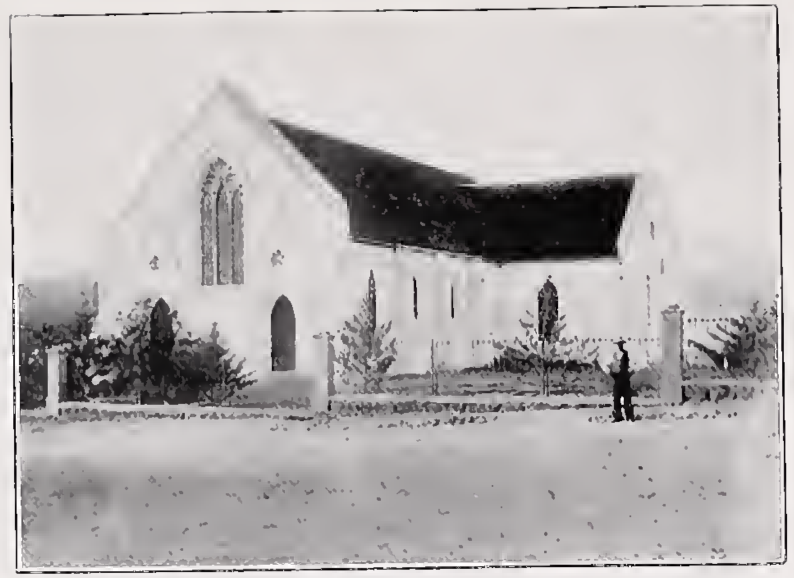
Van het jaar 1845 was deze eene kerkplaats waar de gemeente vergaderde voor godsdienst en avondmaalsvieringen onder de dichte lemoen boorden, bij gelegenheid van bezoeken van haren consulent, Ds. T. J. van der Riet, uit Mosselbaai. In 1852 werd het Overbergsche van de gemeente Mosselbaai tot de vorming van de gemeente Oudtshoorn afgestaan.

Ds. T. J. van der Riet werd tot eersten leeraar der gemeente Oudtshoorn beroepen en bevestigd, en bleef dus dat Overbergsche van de gemeente Mosselbaai onder zijne bearbeiding.

Na het daarstellen van eene school, werd een kerkgebouw opgetrokken volgens goed Afrikaansch gebruik. Dit gebouw werd den Heere gewijd op den 7den Juni 1857 door den leeraar Ds. T. J. van der Riet, bijgestaan door Ds. D. van Velden, Sr., toen leeraar te Ladysmith; en voor goed afscheid genomen van de vergaderplaats onder de lemoen boomen. Bij de stichting der gemeente in 1872 werden de plaatsen aan de westzijde van de Gamka, behoorende tot de gemeente Ladysmith, bij deze gemeente gevoegd, zoodat zij omtrent 800 leden telde.

Op den 19den April 1874 werd de Eerw. Prop. R. van R. Barry geordend, en als eerste leeraar der gemeente bevestigd. De bevestigingsrede werd gehouden door Prof. C. F. J. Muller, toen leeraar te Swellendam.

Al dadelijk werd bevonden dat de kerk te klein was. Nadat de pastorie gebouwd was, heeft de kerkeraad plannen gemaakt om het kerkgebouw te vergrooten zoodat de zitplaatsen meer dan verdubbeld werden. Het oude gedeelte werd tot vleugelen van de vergroote kerk gemaakt.

DE OUDE KERK.

NIEUWE KERK.

Ds. G. J. du PLESSIS, B.A., B D.

Deze vergroote kerk werd den Heere gewijd den 11den September 1880 door Ds. G. W. Stegmann, toen leeraar te Oudtshoorn.

Geen 25 jaren waren voorbij of men bevond dat deze vergroote kerk ook te klein was. Men zag naar eene verdere vergrooting, maar te vergeefs—het gebouw wilde zich niet daartoe leenen, en moest men overgaan om een nieuwe kerk op te trekken.

Op den 30sten November 1905 is de pastorie, kort te voren vergroot en vernieuwd, een prooi der vlammen geworden, zoodat de kerkeraad zijn aandacht moest wijden om een ander gebouw in plaats daar te stellen. Na de inwijding der nieuwe pastorie kon de aandacht ten volle gegeven worden aan het bouwen van de nieuwe kerk. Het plan van den architekt, den heer Wijnand Louw, werd gekozen, zoodat op den 26sten April 1912 eene sierlijke kerk ingewijd kon worden door Ds. W. A. Joubert, die daartoe was overgekomen van de Paarl. In den namiddag werd het orgel, een geschenk van de Gebroeders Potgieter, ingewijd door Ds. D. Rossouw, onder de bekwame bespeling van den heer Greenwood, den blinden orgelist te Worcester. In den avond werden de lichten, een geschenk van de kinderen der gemeente, ingewijd door Ds. A. M. McGregor. Het uurwerk met zijn klokkenspel werd als geschenk gegeven door den heer Jacs. Johs. Grundling en zijne echtgenoote.

Op aanvraag van Ds. R. van R. Barry, werd hem zijne acte van demissie verleend door de Rings-commissie in de tegenwoordigheid van den vollen kerkeraad, op den 27sten Maart 1915, om van de gemeente afscheid te nemen den 11den April 1915, na een dienst tijd van 41 jaren in haar midden.

Op den 11den September van hetzelfde jaar vond de bevestiging plaats van Ds. G. J. du Plessis. Deze goede en bekwame predikant zet het werk van zijnen voorganger voort met lust, moed en zegen.

Ned. Ger. Gemeente.

DU TOITS PAN (BEACONSFIELD) EN KIMBERLEY.

Door G. A. M.

Ds. B. B. KEET.

HET ontstaan van deze gemeenten is zeer treffend. In 1869 verruilde de heer Schalk van Niekerk, diaken van Hopetown en later ouderling van Ladybrand, een wagen en span ossen, met enige stuks kleinvee erbij, aan een hottentot koranna aan de andere zijde van de Vaalrivier voor een diamant, met welke de naturelkinderen hadden gespeeld. Dit kleinood is de beroemde "Ster van Zuid Afrika," welke gekocht werd van de blanke eigenaar voor £11,500. Dadelik begon men overal te prospekteren en begaven zich vele gelukzoekers naar Hebron. Van daar en elders, allengs zoekende, vond men diamanten bij een pan welke aan de heer du Toit behoorde : vandaar de naam DuToitspan. Mettertijd werd dit gedeelte van de Diamantvelden de "De Beers Kompanjie." Omdat men veel vernam van dit Eldorado, stroomden menigten van onze mensen daarheen, zodat onze Kerk het nodig achtte in hunne geestelike behoeften te voorzien. De eerste arbeider alhier was Ds. A. D. Luckhoff, toen van Colesberg, en hij ging voornamelik daarheen omdat Colesberg kopje intussen was geopend als een mijn. Een klompje Colesbergse lieden, waaronder de heer Theodore Maeder, klerk eertijds te Philipstown, Magistraat Fleetwood Rawstone en de heer Meijer de Kock, later doodgeschoten door de Boeren, omdat hij het plan aan de hand gaf om de vrouwen in kampen te koncentreren, gingen in die buurte prospekteren. Het gevolg was dat op New-Rush de heer Maeder de grond uitpikte en de heer Rawstone die sorteerde, waaruit de eerste diamant

Ds. C. R. KOTZE.

KERK TE DU TOITS PAN.

KERK TE KIMBERLEY.

te voorschijn kwam. De naam werd later vernoemd naar Lord Kimberley, die destijds zoveel te doen had met de "Keate award," waardoor de Britse Regering het leeuwendeel, en de Vrijstaat het vossendeel van de Grikwalandse diamantvelden meester werden.

Alzo werden deze mijn en de naburige bezet door leden van onze kerk, zowel als andere lieden, die van alle gedeelten van Zuid Afrika daarheen stroomden. Deze mensen werden bearbeid door predikanten van de Kolonie en de Vrijstaat, die van tijd tot tijd een poosje daar bleven, zoals Di. Luckhoff, C. Fraser, J. de Vries en later Ds. B. B. Keet in de jaren 1870 tot 1871. Men behielp zich met tenten of hield de diensten onder de blote hemel, omdat er gene grote gebouwen bestonden, doch slechts de ijzeren pondokjes waarin de diamantgravers huisvestten, en ze in gene geregelde straten oprichten, maar naar willekeur.

De gemeente van *Dutoitspan* werd gesticht door de Rings Kommissieën uit Kolonie en Vrijstaat in 1872 ; en hetzelfde geschiedde ook met *Kimberley*. De eerste vaste predikant was Ds. B. B. Keet, die de laatstgemelde gemeente van 1874 tot 1879 bediende.

Toen hij naar Humansdorp vertrok, nam Ds. J. D. Kestell zijn plaats in, en werd te Kimberley bevestigd in 1885. Hij heeft met zijn gaven en talenten dadelik zijn invloed laten gelden, en liet de tegenwoordige kerk, volgens een plan dat hij zelf maakte, bouwen. Hij werd opgevolgd door Ds. P. J. de Vaal, die er nog staat en gezorgd heeft voor de oprichting van het Newton Weeshuis, waar de weduwe Ds. Badenhorst aan het hoofd staat.

Te *Dutoitspan* hebben achtereenvolgens gearbeid als Konsulent, Ds. J. H. van Wijk van Boshof, en als eerste vaste leraar (1881-1892) Ds. A. P. Kriel, later de grote geloofsman van de weesinrichting te Langlaagte geworden. Zijn opvolger was Ds. S. J. Perold, en na hem kwam Ds. W. F. P. Marais, die ook de buitenwijken begon te bearbeiden. Zijn opvolger is Ds. C. P. Kotzé, die alhier bevestigd werd in 1916.

Ds. P. J. DE VAAL.

Ned. Ger. Gemeente.

PHILIPSTOWN.

Door Ds. D. Lategan, M.A., B.D.

Ds. J. P. JORDAAN.

HET dorp Philipstown werd aangelegd in 1865, kort na de Afscheiding van de Gereformeerde Kerk te Colesberg plaats vond, als een kerkdorp van de Gereformeerden.

De Ned. Ger. Gemeente te Philipstown werd gesticht op 8 Februarie 1873, en wel als dochter van de moeder gemeente Colesberg. Circa drie jaren vóór de stichting der jonge gemeente werden alhier geregeld diensten gehouden door onderscheidene leraars, o.a. door wijlen Di. A. D. Luckhoff en C. D. Fraser, destijds respektievelik te Colesberg en Philippolis gevestigd.

In het begin had de jeugdige gemeente met vele en grote moeilikheden te kampen; doch het ontbrak haar niet aan mannen die waarlik de steunpilaren van de gemeente zijn geweest in deze eerste dagen van strijd en moeilikheden. Onder hen verdienen vooral eervolle vermelding: ouderlingen N. S. du Plessis, R. S. du Plessis (Oom Roelf), en D. H. Fourie (Oom David); en de diakenen P. J. du Plessis, J. G. Visagie en B. J. van der Merwe.

DR. S. W. LOUW.

De eerste konsulent was de ijverige, moedige en toegewijde Ds. A. D. Luckhoff van Colesberg. Op 10 Januarie 1876 kwam Ds. J. P. Jordaan alhier aan van Villiersdorp, als de eerste leraar en arbeidde twee jaren met vrucht en zegen.

Ds. P. J. du Toit, de tweede leraar, werd op 14 Julie 1879 geordend; heeft veertien jaren de herderstaf met lust, ijver en toegewijdheid alhier opgenomen, een onuitwisbare indruk gemaakt, en zijn stempel diep afgedrukt op het hart en leven van de jeugdige gemeente. Gedurende zijn diensttijd werd het eerste kerkgebouw in een pastorie

NED. GER. KERKGEBOUW.

herschapen, en als een noodkerk opgericht; en later het geld gekollekteerd voor een nieuw en meer doelmatig kerkgebouw. De hoeksteen van het nieuwe Godshuis werd in 1893 gelegd door Ds. P. J. du Toit. Hij mocht echter het voorrecht niet hebben het nieuwe gebouw voltooid te zien, want vóór de voltooiïng ervan nam hij het beroep naar Edenburg aan, alwaar hij nog steeds werkzaam is.

Na het vertrek van Ds. P. J. du Toit op 5 Junie 1893, werd de talentvolle Proponent, S. W. Louw, Theol. Dr., die pas zijn studieën te Utrecht, Holland, had voltooid, beroepen en op 29 Januarie 1894 geordend; en na negen jaren getrouwe arbeid stierf hij alhier op 2 Februarie 1903, acht maanden na het einde van de Anglo-Boere oorlog van 1899-1902. Geboren Vrijstater, hart en ziel Afrikaner, een liefhebber van zijn land en een ijveraar voor zijn volk, ging de grote worstelstrijd hem diep ter harte, en stond hij vast als een rots in die stormachtige dagen. Door de militaire autoriteiten uit zijn gemeente genomen en naar St. Helena weggevoerd, mocht hij aldaar een nuttig en gezegend geestelik werk in belang van 't zieleheil der krijgsgevangenen doen. Na de vrede keerde hij terug, doch met geknakte gezondheid, en stierf hij alzo acht maanden na de vrede. Zijn weduwe heeft lang alhier gewoond, en is tans te Stellenbosch, waar zo vele predikantsweduwen zich neer zetten.

Na hem werd de kanselredenaar, Ds. D. J. J. van Velden, beroepen en op 14 Maart 1904 bevestigd. Na drie en een kwart jaar alhier gearbeid te hebben, bedankte hij als leraar der gemeente om gezondheidsredenen, en vertrok op 8 Junie 1907.

De tegenwoordige predikant, Ds. D. Lategan, M.A., B.D., werd geordend op 3 April 1908 en onder de zegenende hand des Heren mocht de gemeente haar geestelike werkzaamheden voortzetten en medearbeiden aan het grote gebouw waarvan Jezus Christus is de uiterste hoeksteen. In 1904 heeft de kerkeraad de plaats Rietfontein aangekocht en als een dorp doen opmeten. In 1912 werd het tegenwoordige Godshuis met een net en sierlik traliewerk omsloten, en van gaslicht voorzien; en in 1913 werd de gemeente De Aar gesticht, bestaande groteliks uit een deel van deze gemeente. Drie uit de vijf leraars die hier hebben gestaan, en drie uit de zes konsulenten die hier zijn opgetreden, zijn reeds ontslapen en rusten van hun arbeid.

Ds. D. LATEGAN, M.A., B.D.

Gereformeerde Gemeenten.

Door Ds. T. Hamersma.

PHILIPSTOWN—(*vervolgd*).

Ds. T. HAMERSMA

DEZE gemeente is gesticht 1864, de eerste kerkeraad gekozen 12 Mei van 't genoemde jaar. Een deel van de plaats Rietfontein werd gekocht voor £3,150, en op een deel daarvan is het dorp toen uitgemeten, dat, ter ere van de toenmalige Gouverneur Sir Philip Wodehouse, Philipstown genoemd werd. Als eerste konsulent der gemeente trad Ds. J. Beijers van Reddersburg, Oranje Vrijstaat, op, doch al spoedig werd hij vervangen door Ds. D. Postma van Burgersdorp, die als konsulent de gemeente bediende tot 1869; toen als eerste herder en leraar van Philipstown bevestigd werd Ds. A. A. J. de Klerk Coetzee, in 1875, opgevolgd door Ds. J. Lion Cachet, de schrijver van een novelle over de Hugenoten en "De zeven duivels." Tijdens zijne bediening werd een nieuwe kerk gebouwd van zandsteen, die zonder banken, preekstoel en orgel over de £8,000 kostte. Het plan om de kerk met een toren te versieren werd tot een later tijdstip uitgesteld. Toen Ds. Cachet in 1883 Philipstown met Steijnsburg verwisselde, werd Proponent L. P. Vorster beroepen en in 1884 bevestigd. In 1893 ging deze naar Burgersdorp, en in 1894 kwam zijn opvolger Proponent T. Hamersma, die heden nog de gemeente dient, wier ledental is 768.

GEREF. KERK TE PHILIPSTOWN.

OUDE KWEEKSCHOOL TE BURGERSDORP.

POSTMASBURG.

DE gemeente van "Grikwaland West"—zoo was de oorspronkelike naam—is, na verschillende bezoeken van Ds. J. Lion Cachet, destijds predikant van Philipstown, in 1883 te Zwartkop, onder bokzeilen gesticht, en telde toen 47 belijdende leden. Twee jaren later zijn op de plaats, Ploegfontein, kerk en school gebouwd. In 1890 besloot de kerkeraad te Blinkklip—door het Gouvernement als een dorp uitgegeven—een voorlopig kerkgebouw opterichten. Dit werd in 1891 ingewijd, en in 1892 ontving, op aanzoek des kerkeraads de gemeente de naam van Postmasburg, naar de stichter der Gereformeerde Kerk in Zuid Afrika, Prof. D. Postma.

Als eerste leraar werd in 1895 beroepen Ds. J. A. van Rooij. Na zijn vertrek in 1898, is de gemeente zeer achteruit gegaan, tengevolge van de oorlog. In hare moeilikheden heeft Ds. T. Hamersma de gemeente met wijsheid en beleid als een getrouwe herder geleid. In 1908 is een stevige kerk gebouwd, van Jonasklip, met circa 500 zitplaatsen. In 1911 is hierheen beroepen Ds. J. H. Kruger.

GEREF. KERK TE POSTMASBURG.

Ned. Ger. Gemeente. *Door Ds. F. W. R. Gie.*

BARKLY OOST.

Ds. F. W. R. GIE.

HET distrikt Barkly Oost, gelegen tussen Griqualand Oost, Basutuland, Herschel, Aliwal Noord, Dordrecht en Tembuland. Het dorp Barkly Oost ligt 5,800 voet boven de oppervlakte van de zee.

De Ned. Ger. Gemeente van Barkly Oost werd gesticht in April 1873, en werd afgesnèden van de gemeenten Lady Grey en Dordrecht. Vóór de afsnijding werd het geestelik werk gedaan grotendeels door Ds. David Ross, M.A., van Lady Grey, en gedeeltelijks door Ds. Z. E. de Beer, van Dordrecht.

De eerste konsulent was Ds. Ross, die als zodanig aanbleef totdat er een vaste leraar van de gemeente Rhodes, later Rossville, kwam in het jaar 1902.

De eerste kerkeraadsleden waren: ouderlingen H. S. Nel en E. J. P. Smit en J. J. H. Koetser; diakenen J. H. Greijvenstein, W. van Straten, T. G. Kruger, J. C. C. Buitendag en B. J. van Heerden.

De eerste vaste leraar was Ds. C. H. Radloff, die bevestigd werd in 1880, en naar Pearston ging in 1885. Hij werd opgevolgd door Ds. G. Malan, B.A., en later door Ds. Hilgard Müller. Laatstgenoemde werd bevestigd in 1887. De tegenwoordige leraar, Ds. F. W. R. Gie, werd bevestigd in Maart 1894.

Het tegenwoordige kerkgebouw werd ingewijd in December 1907, en kostte £10,000. Bij de inwijding rustte er een schuld van £4,000 op. Maar binnen een paar jaren werd het afbetaald. De gemeente Barkly Oost valt onder de Ring van Burgersdorp.

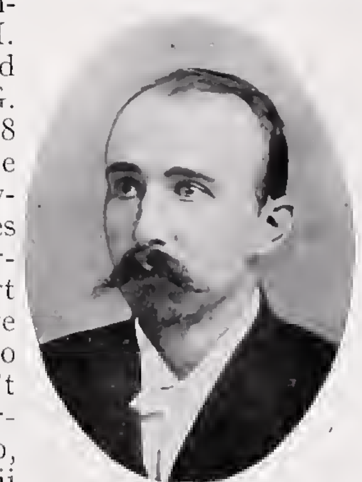

NED. GER. KERK.

GEREF. KERK.

Gereformeerde Gemeente. *Door Ds. J. G. H. van der Walt.*

OP 5 Augustus 1871, op de plaats Strijdfontein, gelegen zes of zeven mijlen van waar later het dorp Barkly Oost aangelegd werd, is deze gemeente, de eerste Christengemeente in die streek, gesticht door wijlen Prof. D. Postma, vooral uit lidmaten van de gemeenten Burgersdorp en Middelburg, die hierheen ingetrokken waren en den afstand naar Dordrecht te groot vonden, dan om daar hunne kerkelijke voorrechten te genieten. Prof. Postma was vergezeld van de studenten L. du Plessis, J. S. Venter, M. Pelser, W. J. Snijman en M. P. A. Coetzee, die allen later leraren werden van de Geref. Kerk, en van welke slechts de eerstgenoemde nog leeft! Het zielental der gemeente was 284, en belijdende leden 110. Haar eerste leeraar was Prop. H. B. Venter, die op 14 Augustus 1880 ingezegend werd. Drie erven werden voor de kerk gekocht tegen £17 10s. (Thans minstens £100 per stuk waard.) Op 30 December 1881 was de pastorie gebouwd en afbetaald. Reiskosten van de afgevaardigden naar de Synode in Transvaal waren £156 15s. Op 15 November 1884 werd de hoeksteen van 't kerkgebouw gelegd, en dit 15 Augustus 1885 in gebruik genomen. Het kostte omtrent £1,500. In Augustus 1887 bedankte Ds. Venter en op 9 Augustus 1890 werd Prop. P. S. Snijman als opvolger ingezegend. Deze stichtte eene Jongelieden Vereeniging, die nog bestaat. Na het vertrek van Ds. Snijman naar Transvaal, werd in 1892 Ds. M. Pelser zijn opvolger, en toen deze in 1898 het beroep naar Steijnsburg aangenomen had, werd Ds. J. G. H. van der Walt in 1899 ingezegend en later opgevolgd door Ds. G. H. J. Kruger, die sedert 28 Januari 1905 leeraar der gemeente is. Daar de pastorie zeer bouwvallig was, werd een blok van zes erven van 't Gouvernement verkregen voor £200, en in Maart 1909 kon de leeraar de nieuwe pastorie intrekken, die circa £1,100 kostte. Gedurende 1915 werd 't kerkgebouw vernieuwd en verbeterd tegen de kosten van £370, alles dadelijk afbetaald. Gode zij al de eer!

Ds. G. H. J. KRUGER.

Ned. Ger. Gemeente.

CARNARVON.

Door Ds. J. G. Pauw.

Ds. W. P. de VILLIERS.

CARNARVON is de plaats die vroeger bekend stond onder de naam Schietfontein, waar in 1857 het Rhijnse Genootschap een Zending Statie stichtte ter bearbeiding van de Kaffers in deze buurt. De eerste zendeling alhier was de Eerw. Alheit, vader van onze zeer geachte overleden Ds. Alheit, die hier werd geboren en grootvader van de jongere B.B. Di. Alheit.

De leden van onze Kerk woonden in der tijd de diensten in de Zending Kerk bij, sommigen werden er gedoopt en etteliken van hunne kinderen genoten hun opvoeding in de Zending School alhier, welke onder de leiding stond van de Eerw. Alheit, bijgestaan door de Eerw. Dönges.

In 1875 werd de Ned. Ger. Gemeente van Carnarvon gesticht onder Ds. H. C. Vos Leibbrandt, de toenmalige predikant van Victoria West.

Haar eerste leraar was Ds. W. P. de Villiers, die voor bijna 30 jaren aan het hoofd van de gemeente stond. Gedurende zijn tijd werden eerst de gemeenten van Prieska en Williston afgesneden—de laatste werd naar hem genoemd. Later werden nog de gemeenten van Kenhardt, Upington, en gedeelten van Vosburg, Loxton en Brandvlei afgesneden.

Het tegenwoordig kerkgebouw van gehouwen steen,

DE KERK.

dat £12,000 gekost heeft, werd in Februarie 1882 ingewijd. De preekstoel, eveneens van gehouwen steen, werd gegeven door de overleden Broeder F. A. Visser, en het doopbekken, ook van gehouwen steen, door de overledene Broeder J. R. Jansen van Rensburg. Het geld voor het prachtige orgel van £1,000 werd gevonden door de predikants vrouw, Mev. de Villiers, tezamen met de zusters van de gemeente.

Ds. de Villiers heeft met veel getrouwheid en zegen alhier gearbeid totdat zijne krachten hem begaven, vooral onder de druk van de krijgswet gedurende de Anglo-Boere oorlog, kort waarna hij overleed.

In 1906 werd Ds. D. P. van Huijssteen als leraar van deze gemeente alhier bevestigd. Deze ijverige leraar heeft zeven jaar lang alhier gearbeid, en onder hem is er veel tot stand gekomen. Hij bezat de gave om te organizeren, en die besteedde hij ten beste. Onder anderen werd van Wijksvlei, in een afgelegen hoek van de gemeente, tot een vaste werkkring gemaakt, en onder bearbeiding van een zendeling hulpprediker geplaatst, een ruim en net kerkgebouw werd er opgetrokken en een pastorie aangekocht. Te Carnarvon werd een prachtige Zaal gebouwd, alsook een pastorie, welke een sieraad voor de gemeente is. Het jaarlikse Dankoffer en het Kinderfeest werden ingesteld; elke wijk werd in kleine Biduurkringen verdeeld; de Zondagschool werd tot biezondere bloei gebracht, enz., enz.

De tegenwoordige leraar, Ds. J. G. Pauw, begon zijn werkzaamheden alhier in Januarie 1914. Niettegenstaande al hetgeen er door de vorige leraren tot stand is gebracht, is er voor hem nog veel overgebleven, vooral ten opzichte van de zaak der opvoeding, die in het Noordwesten nog veel te wensen overlaat.

Ds. J. G. PAUW.

Ned. Ger. Gemeente.

STEIJNSBURG.

Door Ds. S. P. Malherbe.

De Ned. Ger. Gemeente van Steijnsburg werd gesticht in 1876, met Ds. Wm. Cormack, destijds predikant van Burgersdorp, als Consulent.

De volgende predikanten hebben de gemeente bearbeid sedert haar ontstaan :

OUDE KERK.

Ds. P. D. Rousseau (overleden) arbeidde alhier met veel toegewijdheid en zegen vanaf Februari 1878 tot Juli 1881.

Ds. A. A. L. Albertijn (overleden). Zijn verblijf in de gemeente was kort, namelijk, van af Januari 1882 tot Juli 1883. Zijn anderhalf-jarige bediening was echter niet zonder vrucht.

Ds. J. P. van Heerden, B.A., thans eerste predikant van de Kaapstad en Actuarius Synodi. Zijn werk in de gemeente duurde van af Juni 1885 tot Augustus 1887. Hij wist door zijn minzaamheid en ernst de harten der gemeenteleden voor zich te winnen en was tot zegen voor de gemeente.

Ds. W. H. Boshoff, thans predikant onzer Kerk te Winburg, Oranje Vrijstaat, was de opvolger van Ds. van Heerden. Hij kwam hier aan in Maart 1888, en bleef de gemeente bedienen tot Maart 1906—18 jaar—gedurende welken tijd hij vele beroepen naar andere gemeenten ontving, doch van de hand wees—een bewijs van zijne gehechtheid aan de gemeente en ook van die der gemeente aan hem.

Ds. S. P. MALHERBE.

Na eene vacature van 10 maanden, nam de tegenwoordige leeraar, Ds. S. P. Malherbe, in Januari 1907 den herderstaf over de gemeente op.

Kerkgebouwen.

Hoewel de gemeente eerst in 1876 gesticht werd, was men reeds in het vorige jaar begonnen met het bouwen van eene kerk, waarin de leden onzer Kerk, alhier en in den omtrek woonachtig, konden samen komen om den Heere te dienen. De hoeksteen van dit gebouw werd gelegd in Maart 1875 ; de plechtige inwijding vond plaats in November van dat jaar. De onkosten, in verband met het optrekken, enz., er van, kwamen te staan op de som van £3,650.

In 1910 besloot de gemeente over te gaan tot het aanbouwen van een toren aan het oude gebouw, alsmede tot het aanbrengen van verbeteringen er aan, zoowel van binnen als van buiten. Op den 9den Juli van dat jaar

TEGENWOORDIGE KERK.

werd een gedenksteen gelegd in den pasbegonnen toren door den tegenwoordigen leeraar, dragende tot opschrift het woord : "Ebenhaëzer." Het vernieuwde kerkgebouw werd den Heere gewijd op den 30sten September 1911.

Ds. J. P. van Heerden leverde de feestrede en Ds. W. H. Boshoff wijdde de lampen in. De vernieuwing, enz., van het oude kerkgebouw heeft gekost de som van £2,900.

Ned. Ger. Gemeente. *Door Ds. J. H. Krige.*

MARAISBURG (HOFMEYR).

Ds. J. H. KRIGE.

DE Ned. Ger. Gemeente Maraisburg werd gesticht in Februari 1876, één dag na die van Steijnsburg.

Als eerste Consulent werd toen benoemd wijlen Ds. J. H. du Plessis, destijds leeraar van de Ned. Ger. Gemeente Cradock.

In 1878 werd Eerw. Prop. Johannes Hermanus Krige beroepen naar deze gemeente als haar eerste leeraar. Hij nam dit beroep aan, en werd aldaar op den 13den Juli 1878 bevestigd, nadat hij op den 13den Juni 1878, juist een maand te voren, in het huwelijk met Mej. Catharina Adriana Loubser bevestigd werd door wijlen zijn vader, Ds. Willem Adolf Krige, destijds leeraar van Prins Albert.

Aan de oplegging der handen namen deel de Consulent, wijlen Ds. J. H. du Plessis, wijlen Ds. P. D. Rossouw, destijds leeraar van Steijnsburg, en Ds. J. R. Albertijn, destijds leeraar van Middelburg, K.P.

De Consulent hield de bevestigingsrede naar aanleiding van 2 Timotheus, 1 vers 14. De Intreepreek van den leeraar, nog op dienzelfden dag, was over de woorden in Matth. 25 : 15, "Een iegelijk naar zijn vermogen."

En hier arbeidt die eerste predikant nu nog, en wel voor reeds meer dan 38 jaren. Hij werd in dien tijd beroepen naar Witzieshoek, Van Rhijnsdorp, Maclean en Nijlstroom, maar bedankte voor die allen. Ook werd hem aangeboden een beroep naar de Hervormde Gemeente Klerksdorp, doch hij weigerde de Ned. Ger. Kerk te verlaten, waarin zijne ontslapen vader, wijlen Ds. W. A. Krige, ook voor meer dan 42 jaren gediend heeft.

Hij is nu zevende op de lijst van de dienstdoende predikanten onzer Kerk.

Het kerkgebouw werd ingewijd in April 1877, en vergroot in 1893.

KERK TE MARAISBURG (HOFMEYR).

KERK TE INDWE.

Ned. Ger. Gemeente. *Door Ds. A. H. Naudé.*

INDWE.

BIJ de ontdekking van de koolmijnen, vestigden zich langzamerhand vele Hollandssprekenden op 't dorp Indwe ('nDwe is de Kraanvogel).

Dezen moesten bearbeid worden. Daar er nu geen doelmatig gebouw bestond waarin de godsdienst waargenomen kon worden, besloot de kerkeraad van Dordrecht 'n gebouwtje voor dat doel daar te stellen.

In dit gebouw werd eenmaal in de maand dienst gehouden door Ds. J. F. Marais van Dordrecht; terwijl er gedurende de week onderwijs in gegeven werd. Na enige jaren werd het oorspronkelik gebouwtje 'n weinig vergroot.

Op de 10de Maart 1906 werd op last van de Ring van Burgersdorp de gemeente Indwe gesticht. Nog in dat zelfde jaar mocht de gemeente het voorrecht smaken haar eigen leraar te bezitten in de persoon van Ds. J. J. Krige, B.A. Slechts drie jaren bearbeidde hij de gemeente. Na een zeer korte vakature werd zijn plaats ingenomen door de Proponent P. A. Alheit. Reeds in 1914 was de gemeente weer vakant door het vertrek van Ds. Alheit naar Bethulie.

In September 1915 werd de Proponent A. H. Naudé als zijn opvolger bevestigd.

Daar de gemeente slechts 370 leden telt, waarvan de meesten behoeftig zijn, moet het oorspronkelik gebouwtje nog dienst doen als kerk, hoewel het in het geheel niet meer doelmatig is, zijnde er slechts 200 zitplaatsen. 't Ontbreekt de gemeente aan de middelen 'n doelmatig Godsgebouw daar te stellen. Milde gevers telt zij ook niet bij de tientallen. De broeders Jan en Gert van Rooijen hebben de Kerkeraad £100 beloofd voor 'n nieuwe kerk, en Dr. Chisholm Macdonald ook 'n £100, zodra men aan 't bouwen gaat. Hadden wij meer zulke vrienden, konden wij ook 'n doelmatig kerkgebouw hebben.

Ds. A. H. NAUDE.

Ned. Ger. Gemeente.

Door Eerw. A. Dreyer.

STEYTLERVILLE.

Ds. J. E. T. WEITZ

DE stichter dezer gemeente is de WelEerw. A. I. Steijtler, wiens naam zij draagt. Zij is gelegen in het distrikt van Uitenhage, waar gemelde leeraar van 1863 tot 1881 stond. Haar stichting vond plaats 10 Juni 1876 op de plaats welke voorheen Doornpoort heette,

Ds. G. J. MALHERBE.

DE KERK.

en haar grenzen sluiten in vroegere gedeelten van de gemeenten Uitenhage, Jansenville en Willowmore. Bij de stichting besloot de Ringscommissie Ds. Steijtler tot Consulent te benoemen en het nieuwe dorp naar hem te noemen, en geen wonder, want hij had veel voor dezen uithoek zijner uitgestrekte gemeente gedaan, niet alleen door geregeld buitenkerk houden, maar ook door getrouw huisbezoek. De eerste kerkeraad bestond uit de heeren H. Senekal en A. du Pisanie, als ouderlingen en de heeren J. Hayward, J. Kilian, W. de la Harpe en T. Kleinhans, die tot diakenen gekozen werden. Het duurde echter ettelijke jaren voor de gemeente een eigen leeraar kreeg, want zij was klein en arm, en moest wachten. Ds. Steijtler bearbeidde haar echter zoo getrouw mogelijk, en na zijn vertrek werd hetzelfde gedaan door Ds. George Murray van Willowmore en Ds. J. Roos van Alexandrië als Consulenten. De eerste gevestigde predikant was Ds. J. E. T. Weitz. Hij arbeidde daar van 1887 tot 1908, en mocht een doelmatig en sierlijk kerkgebouw voor de gemeente zien verrijzen. Zijn opvolger was Ds. G. J. Malherbe, die zijne bediening aldaar 15 April 1910 aanvaardde, en met getrouwheid arbeidde tot den dag zijns doods, welke onverwachts 7 November 1916 voorviel. Thans is de predikant Ds. H. P. M. Steyn, die alhier als proponent bevestigd en geordend werd op 14 Julie, 1917.

Ds. H. P. M. STEYN.

Ned. Ger. Gemeenten. *Door Eerw. A. Dreyer.*

VAN RHIJNSDORP.

Ds. P. C. D. FAURE.

DEZE gemeente, voorheen "Troe-Troe" geheeten, werd gesticht 23 Januari 1877. Zij maakte vroeger een deel uit van de gemeenten Clanwilliam, Calvinia en Namaqualand. De Synode van 1883 gaf toestemming tot de naamsverandering der gemeente in dien van Van Rhijnsdorp, naar den lateren welbekenden heer P. B. van Rhijn, die een van de stichters der gemeente geweest is, en de noordwestelijke distrikten vele jaren in het oude Kaapsche Parlement heeft gediend.

De eerste Consulent der gemeente was Ds. Philip Carel Dirk Faure, van Clanwilliam, die ook haar eerste gevestigde predikant is geworden en haar als zoodanig bearbeidde van 16 September 1883 tot 20 November 1885, toen de dood hem overviel.

Zijn opvolger was Ds. D. J. Rossouw, die 26 Augustus 1888 bevestigd werd. Gedurende zijne bediening werd een nieuwe kerk gebouwd; maar toen dezelve, 7 Maart 1891, werd ingewijd, was hij reeds twee maanden tevoren, 11 Januari, vertrokken. De vacature duurde niet lang, want reeds 16 Januari 1892 vond de bevestiging plaats van een nieuwen leeraar, teweten de Proponent J. H. van Aarde, die de gemeente bediende tot 1895, en opgevolgd werd door Ds. R. H. T. van der Meulen, den tegenwoordigen leeraar, wiens bevestiging aldaar plaats vond 23 Augustus 1895.

Ds R. H. T. VAN DER MEULEN

Bij de stichting der gemeente telde zij 450 leden, thans is dat getal gestegen tot 1,040. De godsdienstonderwijzer, G. Bastiaanse, heeft haar gedurende vacaturen goede diensten bewezen.

KERK TE VAN RHIJNSDORP.

KERK TE PORTERVILLE.

Door Ds. M. C. Mostert en Ds. G. F. A. Radloff.

PORTERVILLE.

DEZE gemeente werd door den Ring van Tulbagh gesticht den 25sten Februari 1878, in de wijk Vierentwintig Rivieren. Hare eerste onderlingen waren H. J. Albertijn en H. G. Visser, hare eerste diakenen, J. A. Louw, N. E. Lambrechts, J. J. N. du Toit en P. A. Mouton, haar Consulent Ds. C. Rabie van Piquetberg.

Reeds in 1863 had de heer F. J. Owen een deel zijner plaats in erven doen opmeten, en op zeer edelmoedige wijze een aantal erven aan de Ned. Ger. Kerk afgestaan voor kerk- en schooldoeleinden. En toen er in 1869 door den invloed van Ds. de Vos eene Derde Klas School geopend was, werden in het schoolgebouw op gezette tijden godsdienstoefeningen gehouden door den leeraar en ook door een oefenaar. Het werk was zóó gezegend, dat men besloot een kerkgebouw oprichten. De hoeksteen werd plechtig gelegd op 2 Februari 1876 door den Civielen Commissaris J. D. Hugo, in tegenwoordigheid van Ds. C. Rabie. Als bouwmeester trad op de heer J. Adams. Kansel en Doopfont werden vervaardigd door Frans Koster, het Nachtmaals servies geschonken door P. A. Mouton, de Bijbel voor den kansel door N. E. Lambrechts, collecteborden door H. J. van der Merwe, de Klok (uurwerk) door W. F. Zipp. De samenwerking was hartelijk en algemeen. De kerk, die bijna £1,200 kostte, werd ingewijd op 3 October 1877.

Eerst op 8 December 1880 werd als eerste leeraar beroepen Ds. M. C. Mostert, die nog steeds met zegen hier arbeidt en herhaalde beroepen naar elders van de hand heeft gewezen. De gemeente, die aanvankelijk uit 300 lidmaten bestond, telt nu ruim duizend leden.

Ds. M. C. MOSTERT.

Ned. Ger. Gemeente. *Door Ds. W. J. du Toit, B.A.*

PRIESKA.

Ds. A. AHRBECK.

DEZE gemeente werd in 't jaar 1878 gesticht. In 't begin werden de diensten onder bokzeilen waargenomen. Later sloeg men 'n grote tent voor dat doel op, wanneer de gemeente door haar eerste konsulent, Ds. Jordaan, dsstijds predikant van Victoria West, bezocht werd.

Haar eerste leraar was Ds. A. Ahrbeck, en de eerste Kerkeraad bestond uit de voornaamste leden, zes in getal.

Het tegenwoordig kerkgebouw, dat nu geheelenal te klein geworden is, werd opgericht in 1881-2, en kostte omtrent £4,500. Het bouwmateriaal, te Port Elizabeth gekocht, moest destijds te Aberdeen statie worden afgehaald.

Ds. Ahrbeck werd opgevolgd door Ds. R. J. van Niekerk, die 15 jaar alhier arbeidde. In zijn tijd werd er 'n ruime en degelike pastorie gebouwd. Hij werd opgevolgd door Ds. A. G. T. Venter, B.A., die 'n degelike kerkzaal bouwde, en na enige jaren van ijverige arbeid in de bloei van zijn leven overleed. Gedurende de vakature, alzo ontstaan, werd de gemeente 'n tijdlang bearbeid door Eerw. A. F. Weich.

Ds. W. J. du Toit.

Op 12 Februarie 1916 werd de vakature weer opgevuld, toen Ds. W. J. du Toit, de tegenwoordige leraar, alhier bevestigd werd. De bevestigingsrede werd gehouden door Ds. D. J. Viljoen van Bredasdorp, van welke gemeente Ds. du Toit een zoon is.

Er bestaat reeds 'n aanzienlik bouwfonds met 't oog op een nieuw en doelmatig kerkgebouw. Moge het voornemen spoedig een werkelikheid zijn!

KERK TE PRIESKA.

KERK TE VOSBURG.

Ned. Ger. Gemeente. *Door Ds. P. J. du Toit, B.A.*

VOSBURG.

OP 28 November 1895, werd deze gemeente gesticht door Di. P. D. Rossouw en J. P. van Heerden, als leden der Rings-Kommissie van de Ring van Beaufort. Het dorpje Vosburg —zo genoemd "ter ere van de grote families Vos alhier woonachtig"—staat op de plaats vroeger Procesfontein geheten, sorterende onder Victoria West, het verenigingspunt van de vier gemeenten Victoria West, Carnarvon, Prieska en Britstown. De gemeente is samengesteld uit delen van de vier bovengemelde.

Ds. G. A. Maeder, van Victoria West, en zijn ouderling, P. J. A. Vos, van Keurfontein, nabij Vosburg, waren in 't biezonder ijveraars bij Ringsvergaderingen, enz., voor de stichting van deze nieuwe gemeente. Eerstgenoemde werd konsulent en waarnemende leraar der gemeente voor meer dan 2 jaren; en laatstgenoemde haar waardige ouderling tot aan zijn dood, in 't jaar 1905.

Er werd dadelik 'n klein kerkgebouw opgericht, dat ook als schoolgebouw dienst deed, en tans nog—na aangebrachte veranderingen—het lokaal is van de A2 Dorpsschool.

De eerste leraar der gemeente was Ds. J. D. Louw, die haar bearbeidde van 1898 tot 1911.

Gedurende die tijd werden 'n doelmatige pastorie, en 't tegenwoordige stevige en sierlike kerkgebouw, met wat over de 600 zitplaatsen, als ook 'n zending kerkje, gebouwd. De hoeksteen van 't kerkgebouw werd door Ds. Louw gelegd op 27 November 1909. Het gebouw werd ingewijd op 17 September 1910; en reeds in April 1911 vertrok Ds. Louw naar de gemeente Theunissen. Zijn dertienjarige toegewijde arbeid was tot grote zegen, en de gemeente heeft veel te danken aan wat toen ook geestelik opgebouwd is.

Op 30 September 1911 werd hij opgevolgd door de tegenwoordige leraar, Ds. P. J. du Toit.

Hoewel dikwels door zware droogten geteisterd, werkt deze gemeente, die groot noch rijk is, op voorbeeldige wijze samen tot 't afdoen van haar kerkschuld, die na de voltooiïng der nieuwe kerk de som van ongeveer £6,000 bedroeg.

Ook heeft de gemeente nu haar plaatselike zendeling, in de persoon van Eerw. D. J. Joubert.

Ds. P. J. du Toit.

Ned. Ger. Gemeente.

NIEUW BETHESDA.

Door Ds. R. J. B. Feenstra.

Ds. F. S. DU TOIT.

DEZE gemeente was eerst een wijk van de gemeente Graaff-Reinet, doch wegens afstand van dat dorp en het grote getal bewoners, werd de behoefte door velen gevoeld, zelfs ook door Ds. C. Murray, de toenmalige predikant van Graaff-Reinet, dat het tot zegen en bestwil van deze wijk zou zijn een zelfstandige gemeente op te richten. De plaats Uitkijk, later Nieuw Bethesda genoemd, waar ook de "buiten kerk" werd gehouden en behorende aan de broeder B. J. Pienaar, werd het geschikste geacht voor dit doel, zijnde centraal gelegen in de Sneeuwbergen, waterrijk en vruchtbaar.

Zo werd de gemeente in 1878 gesticht, en hoewel er destijds veel tegenstand ertegen was, heeft zij door de vruchten die zij voor het Koninkrijk van God heeft voortgebracht, altijd haar bestaan gerechtvaardigd. Haar eerste konsulent was Ds. A. Hofmeijr, leraar van Hanover, die in Januarie 1879 de eerste avondmaalsviering hier kwam houden.

Prop. F. H. Schoon werd als eerste leraar der gemeente beroepen en heeft de gemeente 15 maanden met vrucht en zegen bediend. Na hem bearbeidde Ds. F. S. du Toit de gemeente met toegewijdheid en bleef 4 jaren in haar midden.

OUDE KERK.

TEGENWOORDIGE KERK.

Hij werd opgevolgd door Ds. A. A. Weich, die in zijn 18-jarige bediening de gemeente met grote ijver en opoffering, innige toegewijdheid en liefde heeft bearbeid. Het was ook in zijn tijd dat in Deeember 1905 de gemeente haar nieuwe kerk kon inwijden, een sierlik gebouw, dat door anderen te worden gebouwd £10,000 zou kosten, maar door de arbeid, hulp en vaardigheid der leden daargesteld werd voor £7,000. Ongelukkig kon de gemeente, door zware tijden gedrukt, nog niet de hele schuld ervan afbetalen.

Ds. R. J. B. Feenstra is de opvolger van Ds. A. A. Weich. In zijn verblijf tot dus verre, kon de gemeente in Junie 1914 haar zo lang naar uitgezien orgel inwijden, voor welk doel wijlen de zuster S. W. B. van der Merwe £200 gaf, en een groot deel van het overige door de kinderen van de gemeente werd bijeengebracht.

De gemeente is van de kleinere van onze kerk, maar heeft nog altijd door haar liefde en opoffering voor Gods zaak getoond dat zij volkomen recht van bestaan heeft; en is al dikwels het middel geweest om velen met de "weg des levens" bekend te maken. Daarom kan zij zeggen: "Ebenhaezer!"

Ds. R. J. B. FEENSTRA.

Ned. Ger. Gemeente.

Door Ds. G. L. van Heerde.

MOORREESBURG.

Ds. J. D. RETIEF.

DEZE naam werd aan de gemeente gegeven bij hare eerste Kerkeraadsvergadering op 27 December 1879. Zij heet naar wijlen Ds. J. C. le Febre Moorrees, den toenmaligen predikant van Zwartland, van welke gemeente zij het noordelijk deel uitmaakte.

Reeds in 1863 waren verscheidene brave mannen, die begonnen om geld bijeen te brengen, en een aanvang te maken met het optrekken van een gebouw waarin de leeraar eens in de drie maanden kon dienst houden. De hoeksteen van dit gebouw werd gelegd op 11 Augustus 1863, en op 4 December mocht het reeds ingewijd worden. Het gebouw, dat ongeveer £675 had gekost, was afbetaald tot op £275 na, waarvan £200 bij den heer T. C. Lochner stond, en £12 10s. elk bij de heeren D. G. P. Kotzé, P. F. de Villiers, C. J. P. Bester, H. J. Hanekom, P. Warnick en P. V. Wielligh. De heer P. Warnick had ook drie of vijf morgen van zijne plaats Hooikraal gegeven voor de kerk en school; van daar dat men jaren lang sprak van de kerk en school te Hooikraal. In 1876 was de schuld afbetaald, en had men ook een gebouw voltooid, dat dienen moest tot woning van een onderwijzer, die tevens 's Zondags een dienst in de kerk hield als de leeraar er niet was.

Eerw. D. Joubert, later zendeling te Malmesbury en te Wijnberg, was de eerste onderwijzer, die, geholpen

DE KERK.

Ds. H. J. RUST, B.A., B.D.

In leven hulp-prediker te Graaff-Reinet en Reizende Sekretaris van de Christelike Strevers Unie.

Ds. G. L. VAN HEERDE.

door eerst Mej. Fismer, later door Mej. Delport, veel heeft gedaan voor de verstandelijke en geestelijke opvoeding der gemeente. In 1876 en 1877 droeg de moeder gemeente £12 bij tot het onderhoud van den onderwijzer.

Na de stichting der gemeente, werd 650 morgen grond gekocht, waaruit, door verkooping aan erven, reeds een aanzienlijk bedrag is verkregen, en waarvan de kerk nog een stuk over heeft, welk eigendom een vaste inkomen afwerpt.

Van December 1879 tot December 1881 werd de gemeente bearbeid door den Consulent Ds. C. Rabie, leeraar van Piketberg. Na eenige vruchtelooze beroepen uitgebracht te hebben, werd Prop. J. D. Retief in November 1881 beroepen. Deze liet zich de keuze welgevallen, en bleef de gemeente dienen tot zijn overlijden op 20 September 1915. Gedurende zijn bediening werd het getal lidmaten bijna verdriedubbeld. Een nieuw kerkgebouw, waartoe besloten werd op 13 December 1893, werd ingewijd op 18 December 1895. Een der laatste werkzaamheden van den ontslapen leeraar was de beraming van plannen voor een aanmerkelijke vergrooting en verfraaiing van het tegenwoordige kerkgebouw. Hij was zeer bemind.

De tegenwoordige leeraar der gemeente is Ds. G. L. van Heerde, vroeger van Philadelphia en Clanwilliam, die alhier in 1915 werd bevestigd en flink arbeidt.

Ned. Ger. Gemeente.

BARRYDALE.

Door Ds. W. F. P. Marais.

Ds. G. P. van der Merwe.

DEZE gemeente, grenzende aan de gemeenten Swellendam, Montagu, Ladismith en Riversdale, werd gesticht op 8 September 1880, door de Ring van Swellendam. Haar eerste konsulent-predikant was Dr. S. Hofmeijr van Montagu.

Wegens een nieuwe indeling van Ringen, werd Ds. Geo. Murray van Swellendam als konsulent aangesteld in 1881. Hij werd in 1885 opgevolgd door Ds. A. B. Daneel van Heidelberg.

Eerw. Prop. P. J. Pienaar werd als eerste leraar alhier geordend en bevestigd in Maart 1888. Hij bediende de gemeente getrouw tot 1891, en werd opgevolgd door Eerw. Prop. J. F. Botha, die met ijver en toegewijdheid 2 jaren lang de kudde des Heren weidde. Van 1893 tot 1905 arbeidde alhier de geliefde Ds. G. P. van der Merwe. Gedurende de Boereoorlog (1899-1902) bewees hij de leden der gemeente vele liefdediensten. Hij verliet haar, na 12 jaren van getrouwe arbeid, om zijn Heiland in een ruimer arbeidsveld te dienen. Hij bleef Sekretaris van het Britse en Buitenlandse Bijbel Genootsehap tot aan zijn dood in 1913. Hij heeft zijn stempel op de gemeente afgedrukt. De nette en geriefelike pastorie werd gedurende zijn diensttijd in 1897 gebouwd.

De Kerk.

Ds. W. F. P. Marais.

In 1905 werd Eerw. Prop. M. M. du Toit alhier geordend en bevestigd. Het nieuwe kerkgebouw, zo smaakvol en geriefelik ingericht, werd gedurende zijn verblijf in de gemeente opgetrokken. De hoeksteen werd gelegd door Ds. J. W. Louw van Ladismith op 28 Maart 1908. Ds. du Toit beijverde zich zeer in het belang van de Zending, en heeft veel liefde voor de zaak des Groten Konings bij de gemeente opgewekt. In 1912 werd hij opgevolgd door de tegenwoordige leraar, Ds. W. F. P. Marais, [die met macht het werk van zijne voorgangers doorzet.—*Red.*]

De gemeente heeft voor hare rekening twee arbeidsters in het zendingveld, namelik, Mej. Lulu de Villiers in Soedan, en Mej. Susie Traut in Nyassaland; ook ondersteunt zij verscheidene Evangelisten en buitenposten. De plaatselike zending gemeente, aan het hoofd waarvan Eerw. P. M. Bester staat, wordt met een milde hand door de blanke gemeente geholpen.

Er bestaan takken van de Vrouwen Zending Bond, Christelike Jongelingen Vereniging, Christelike Strevers Vereniging, en Kinderkrans. Zondagsscholen zijn in al de wijken der gemeente gesticht.

Ned. Ger. Gemeente. *Door Ds. A. J. Pepler.*

MOLTENO.

Ds. A. J. PEPLER.

DEZE gemeente werd oorspronkelijk in 1881 gesticht onder den naam "Molteno-Sterkstroom." Van den eersten Kerkeraad zijn nog maar slechts de B.B. Petrus Hattingh en Willem Steijn in leven. De eerste kerkeraadsvergadering, onder voorzitterschap van den consulent, wijlen Ds. J. G. S. de Villiers Steijtler, van Tarkastad, werd gehouden 27 Juli 1881.

Het kerkgebouw, dat £1,715 heeft gekost, en nu als Kerkzaal wordt gebruikt, werd in 1881 en de pastorie in 1885 gebouwd.

Ds. J. F. Marais werd als eerste leeraar bevestigd 23 Mei 1885. Wegens getrouwen arbeid en minzamen omgang, werd hij algemeen bemind. In zijn tijd werd het deel van Sterkstroom in 1891 als eene zelfstandige gemeente gesticht; en 20 Maart 1899, verwisselde hij de gemeente Molteno voor die van Dordrecht. Zijn opvolger, Ds. A. J. Pepler van Venterstad, werd bevestigd 23 September 1899, die tot heden toe nog voor de gemeente is gespaard. Gedurende zijn diensttijd werd de pastorie verbeterd, en een zending gemeente gesticht, nu met den Eerw. W. M. Molter aan het hoofd. Voorts werd de zending geest zóó in de gemeente ontwikkeld, dat, niet alleen veel door haar voor den arbeid onder de Heidenen gedaan wordt; doch daarbenevens arbeidt voor hare geldelijke rekening Ds. M. Uijs als haar zendeling in Nyasaland.

Ook werd een nieuw kerkgebouw, dat £10,300 kostte, ingewijd op 20 April 1906, door wijlen Ds. D. J. J. van Velden, in de tegenwoordigheid van elf andere leeraren. Vooral wijdde Ds. Pepler veel aandacht aan de zaak van het onderwijs, en dreef, met groote zelfopoffering, terwille ook van Godsdienst en de Hollandsche taal, een "Vrije Gymnasium" zonder Gouvernements ondersteuning, 7 jaren lang, met veel succes. Ook heeft hij den Ring van Burgersdorp nu zeventien jaren lang als Scriba en Quaestor gediend. De gemeente, als goed georganiseerd, moge ook uitwendig in bloeienden staat verkeeren. Gode alleen zij de eer!

DE NED. GER. KERK TE MOLTENO.

DE NED. GER. KERK TE STERKSTROOM.

Ned. Ger. Gemeente. *Door Ds. W. D. Joubert.*

STERKSTROOM.

Ds. W. D. JOUBERT.

DE Gemeente Sterkstroom, geheeten naar het dorp Sterkstroom, gelegen aan den voet van de Stormbergen, op den oostelijken spoorweg tusschen Queenstown en Molteno, werd gesticht in het jaar 1891. Vóór hare stichting als afzonderlijke gemeente, maakte zij een tijd lang deel uit van de gemeente Molteno, die toen den naam droeg van Molteno-Sterkstroom.

Het dorp werd aangelegd in het jaar 1875 met het oog op eene gemeente later te worden gesticht, wanneer de omstandigheden zulks zouden toelaten.

Eene commissie, waarvan de oude vader Jacobus van Zijl de ziel was, kocht met dat oogmerk twee plaatsen, te weten, Kraaidoorns en Jonaskraal, en eindelijk na veel moeite en opoffering bereikten zij hun doel. De eerste Kerkeraadsleden der gemeente waren flinke, werkzame en godvruchtige mannen.

Het eerste kerkgebouw werd opgetrokken nog vóór de stichting der gemeente, en deed als zoodanig dienst tot het jaar 1914, toen een zeer net en sierlijk Godshuis voltooid werd, voor de som van £7,500. De gemeente, die toen nauwelijks 500 leden telde, droeg zeer ruim voor dit doel bij. De broeder P. J. de Wet, Moordenaarshoek, gaf de som van £500.

De eerste leeraar, die thans nog in de gemeente staat, is Ds. Willem Daniel Joubert, [die haar steeds kalm en rustig bearbeidt.—*Red.*]

Gereformeerde Gemeenten.

MOLTENO.

De Gereformeerde Gemeente van Molteno is gesticht in het jaar 1903. De eerste predikant was Ds. J. H. Kruger, en de tegenwoordige herder is Ds. F. P. J. Snijman.

STERKSTROOM.

De Gereformeerde Gemeente van Sterkstroom is gesticht in 1887, werd gewoonlijk door een der predikanten van Steijnsburg of Burghersdorp als Consulents-gemeente bediend; en is thans onder de bearbeiding van Ds. F. P. J. Snijman.

Ned. Ger. Gemeente. *Door Ds. L. P. J. Lochner.*

PETRUSVILLE.

De eerste erven van het dorpje Petrusville werden in 1877 verkocht. In 1879 werd 't eerste noodkerkje gebouwd, en sinds die tijd tot in 1882 heeft de gemeente van Philipstown voor de geestelike belangen alhier gezorgd. In laatstgenoemd jaar werd de gemeente van Petrusville gesticht.

De eerste konsulent was Ds. W. A. Alheit van Ceres, van wie men vandaag nog spreekt. Hij heeft de gemeente trouw bearbeid tot in 1884, toen Prop. P. J. de Villiers als eerste leraar beroepen werd. Deze heeft hier gearbeid tot in 1897, toen hij 'n beroep naar Hope Town aannam. In zijn tijd werden de tegenwoordige kerk en pastorie gebouwd. Ze kostten respektievelik £2,000 en £1,100.

In 1899 is Ds. de Villiers door Prop. C. D. Murray opgevolgd geworden, die de gemeente met volste vlijt bearbeidde tot in 1905 toen hij 'n beroep naar Bloemfontein aannam. In 1906 werd hij door Prop. A. A. van Schalkwijk opgevolgd, die als één van de stillen in den lande de gemeente bearbeidde tot in 1913, toen hij 'n beroep naar De Aar aannam. De tegenwoordige predikant is Ds. L. P. J. Lochner, die alhier bevestigd werd in Februarie 1915.

Iets waarop de gemeente met recht trots wezen kan, is dat zij nog telkens weer het genot mag smaken van haar oud-leraren vóór haar te zien optreden.

[Het is 'n eigenaardigheid van de tegenwoordige predikant, dat hij zijn gezicht zoveel mogelik van papier afhoudt ; daarom geen portret van hem.—*Red.*]

KERK TE PETRUSVILLE.

STRIJDENBURG.

Ned. Ger. Gemeente. *Door Ds. D. J. Gildenhuijs.*

Wegens verschil dat er bestond omtrent de plaats waar het dorp moest liggen, heeft zij haar benaming te danken. De plaats Rooipan, bevattende 3,000 morgen grond en behorende aan de heren Nicolaas en Bernardus Badenhorst, werd door een aangestelde kommissie gekocht voor £1,200 ; welke som spoedig door de gemeente afbetaald werd. Het dorp ligt aan de voet van een heuvel, en aan de andere zijde is er een groot pan, die zeer schoon is wanneer het vol water is, en vogels van allerlei aard er gezien worden. De Kerk werd voorlopig gehouden in een oud schoolgebouw op 't dorp.

KERK TE STRIJDENBURG.

Ds. J. D. Louw, destijds leraar van Hope Town, was in 1893 de eerste konsulent der gemeente. Op 30 Maart '95 werd Ds. G. J. Malherbe bevestigd tot leraar.

Daar het kerkgebouw, na verloop van tijd, ondoelmatig was geworden voor de gemeente, werd er een stuk aangebouwd. Later besloot men een nieuwe kerk op te richten. Op 13 September '99 werd de hoeksteen van dezelve gelegd, door de oude vader Charl Pretorius. De inwijding geschiedde op 15 Junie 1900, door Ds. A. H. Hofmeijr, toen leraar van Hanover. Kort na de inwijding werd de schuld, die er nog op het gebouw rustte, afbetaald.

Op 3 April '10, nam Ds. G. J. Malherbe afscheid van de gemeente, en vertrok naar Steijtlerville, alwaar hij overleden is. Gedurende zijn verblijf alhier werd het Zending-gesticht ook opgericht, welke gemeente tans nog bearbeidt wordt door de Pastor Loci, een direktie uit de Kerkeraad, en enige andere godvruchtige personen, leden der hoofdgemeente.

Op 26 April 1897 vond de betreurde scheuring der gemeente plaats, toen zekere bezwaren ingediend werden tegen de Ned. Ger. Kerk. De afgescheidenen stichtten hun eigen Kerk een 50 treden van de onze, met de naam "De Ned. Geref. Kerk onder het Kruis," welke gemeente toen bearbeidt werd door wijlen Ds. S. J. du Toit. De afgescheidenen hebben zich later aangesloten bij de Gereformeerde Gemeente, en er zijn maar weinigen in getal die tans tot laatstgenoemde gemeente behoren, de rest is tot ons terug gekomen.

Op 26 Augustus '11 werd Ds. D. J. Gildenhuijs bevestigd tot leraar, en heeft met veel zegen hier gearbeid. Hij waardeerde de hartelikheid en liefde der gemeente, vooral toen de Heer hem zijn goede gade door de dood ontnam.

Ds. D. J. Gildenhuijs.

Ned. Ger. Gemeente. *Door Ds. J. J. Wessels.*

GRIQUASTAD.

Ds. J. J. WESSELS.

DEZE gemeente werd gesticht op 17 December 1881, en sorteerde onder de Ring van Colesberg. De eerste konsulent was Ds. P. du Toit, destijds predikant van Philipstown. De gemeente was zeer uitgestrekt, insluitende: bijna de hele tegenwoordige gemeente van Niekerkshoop, de helft van Douglas, en de helft van Danielskuil. Zij grenst nog aan de Kalihari, telt zowat 900 leden; en van Oost naar West is de doorsnede omtrent 78, en van Zuid naar Noord 94 mijlen.

Na de stichting werden zeven beroepen uitgebracht, doch de vakature duurde van 17 December 1881 tot November 1884.

De pastorie werd voltooid in Julie 1886, en kostte £789—en 130 schapen! Eerst werd besloten 'n noodkerk van zeildoek te bouwen, doch later werd 't plan veranderd en dezelve van zink en hout opgetrokken, met klei vloer.

Ds. J. W. Meijer arbeidde hier met nauwgezette ijver en getrouwheid tot in Mei 1899, toen hij 'n beroep aannam naar Mafeking. De gemeente was 'n moeilike om te bearbeiden, en werd dikwels door droogte geteisterd.

't Tegenwoordig kerkgebouw, in de vorm van 'n kruis, bevattende 750 zitplekken, werd voltooid in 1896.

Na 't vertrek van Ds. Meijer, begon de Anglo-Boere Oorlog, en de vakature duurde tot in Maart 1904, toen Ds. P. T. Stroebel hier bevestigd werd. Hij arbeidde hier met grote ijver, vooral voor de opvoeding, tot in Julie 1911, toen hij 'n beroep naar Komgha aannam. In zijn tijd werd de schuld op 't kerkgebouw afbetaald.

De vakature duurde weer tot Augustus 1912, toen Ds. J. J. Wessels, vroeger van Melsetter, Rhodesia, hier bevestigd werd.

[Deze doet als gewilde predikant een nuttig en gezegend werk.—*Red.*]

NIEKERKSHOOP.

Ned. Ger. Gemeente. *Door Ds. J. A. van Z. le Roux.*

HET dorp Niekerkshoop, gelegen in Grikwaland West, 27 mijl ten noorden van Prieska, werd door de broeders J. P. en D. J. van Niekerk aangelegd in het jaar 1899, op een schoon en vruchtbaar plaats, die de naam droeg van Modderfontein. Deze naam geeft dan ook te kennen, dat het dorp op een fontein met redelik standhoudend water is aangelegd, zodat Niekerkshoop met zijn honderden van groene bomen, enigszins het aanzien heeft van een bôlands dorp.

DE KERK TE GRIQUASTAD.

DE KERK TE NIEKERKSHOOP.

De gemeente werd alhier gesticht door de Ringskommissie van Dutoitspan, op 29 Maart 1904. Vóór de stichting, werden Woord en Sakramenten bediend om de beurt door de predikanten van Prieska en Grikwastad, van welke gemeenten elk een aanzienlik deel werd afgesneden om de tegenwoordige gemeente Niekerkshoop te vormen.

Voor een geruime tijd na hare stichting, werden de diensten door de toenmalige konsulent, Ds. P. Stroebel van Grikwastad, waargenomen; en daar er nog geen kerkgebouw bestond, moest het pakhuis van de gebroeders van Niekerk voor dat doel worden gebruikt.

Op de eerste vergadering van de Kerkeraad, werd het aanbod van de heren Van Niekerk Brs., om een kerkgebouw daar te stellen, insluitende kansel, banken en lampen, oorspronkelik aan de oude kerk van Robertson behorende, en aan de Kerkeraad voor een termijn van tien jaar te verhuren, aangenomen. In de maand Februarie 1906 werd het gebouw voltooid en door de Kerkeraad aanvaard. In het jaar 1916, bij het vervallen van het huurkontrakt, werd het gebouw door de Kerkeraad aangekocht, en is tans het eigendom van de gemeente. Het gebouw, met zijn *plus minus* 300 zitplaatsen, kon dan, zoals vroeger, als vrij doelmatig worden beschouwd, doch een gemeente die tans een zielental van 1,400 telt, gevoelt het, dat binnen de muren van dit Godsgebouw groot gebrek aan ruimte bestaat, vooral met Nachtmaalsgelegenheden.

De eerste leraar der gemeente was de bekwame en talentvolle Ds. J. R. Hugo, B.A., die in Januarie 1907 alhier werd bevestigd. Hij diende de gemeente met onvermoeide vlijt en ijver voor een tijdperk van zeven jaren; aan het einde waarvan de krankheid zijn lichaamskrachten sloopte, en hij door de Opperste Herder der kudde werd opgeroepen tot hoger dienst, in de jeugdige ouderdom van 38 jaren. Aan een der muren binnen het kerkgebouw hangt een herinneringsteken in de vorm van een marmeren tablet, dat door een dankbaar gemeente aan zijn nagedachtenis is gewijd.

Ds. J. A. van Zijl le Roux werd zijn opvolger. Hij werd alhier bevestigd in de maand Mei 1915. Zeer treffend din it geval is het feit, dat deze jonge leraar geroepen werd het Woord des Heren te verkondigen in een Godshuis waaraan door middel van het ameublement voor hem zeer heilige herinneringen zijn verbonden.

Hij dient van dezelfde kansel, van Robertson afkomstig, voor welke zijn ontslapen vader tot lidmaat bevestigd en gehuwd werd, en vóór welke de doop werd bediend aan de tegenwoordige leraar, hij tot lid werd bevestigd, en als leraar geordend—een zeer zonderlinge gebeurtenis!

Ds. J. A. VAN ZYL LE ROUX.

Ned. Ger. Gemeente.

WARRENTON.

Door Ds. J. A. van Blerk.

Ds. N. HOFMEYR, B.A.

DE KERK.

Ds. J. A. VAN BLERK.

DE Ned. Ger. Gemeente te Warrenton werd gesticht op 9 September 1882.

Een jaar te voren kwam Ds. A. P. Kriel van Dutoitspan over op uitnodiging, en hield een dienst op de plaats Doornfontein niet ver van het dorpje. Bij die gelegenheid werd door het dorpskomitee 'n schriftelik verzoek gedaan om de nodige stappen te nemen tot de stichting eener afzonderlike gemeente. Op een publieke vergadering, een paar dagen later gehouden, werd ook daartoe eenpariglik besloten. Reeds op 10 December vergaderde de Ringskommissie van Colesberg te Doornfontein, om aan de opdragt van de Ring, 10 Oktober '81, te voldoen. Ten einde het bestaan van een zelfstandige gemeente mogelik te maken, trachtte zij van de aandeelhouders van het dorp hunne aandelen te verkrijgen voor dat doel. Dit ging enigzins moeilik; daarom kon de stichting niet plaats vinden voor 9 September 1882. De Kerkeraad is dus eigenaar van de meent. Zodra de Kerkeraad aangesteld was, werden stappen genomen om geld in te zamelen voor een kerkgebouw. In December '84 werd besloten een "School-kerk" te bouwen. Op 16 April '85 werd aan de Kerkeraad meegedeeld dat de bouwkommissie gereed was dat gebouw over te handigen. Dit dan is het gebouw dat nog vandaag staat, en als kerk dient. Er is echter een mooi ruim kerkplein, dat al die jaren op een doelmatig Godshuis ligt te wachten.

De eerste leraar was Ds. N. Hofmeyr, die op 20 April '85 de herderstaf opnam. Hij had de gave om met mensen om te gaan, en was zeer bemind in de gemeente; doch zijn loopbaan als evangeliedienaar was niet te lang van duur; want op 26 Januarie '91 maakte hij aan de Kerkeraad bekend dat hij zijn bediening neerlegde. In November van dat jaar werd hij opgevolgd door Ds. P. J. Perold.

Op 5 December '92 werd een kontrakt aangegaan tussen de Kerkeraad en het Dorpsbestuur, waardoor aan laatstgenoemde lichaam het bestier van het dorp werd opgedragen op voorwaarde dat aan de Kerkeraad zeker deel van de diamantlicentie gelden en van andere inkomsten zou toebehoren.

Ds. Perold bouwde een doelmatige pastorie, die de gemeente tot eer strekt. Nadat de gemeente voor meer dan 11 jaren zijn getrouwe en bekwame diensten genoten had, nam hij afscheid van haar op 28 Junie 1903.

Ds. J. A. van Blerk volgde hem op, op 10 Junie 1904, en had het voorrecht een net en geriefelike C.J.V. Zaal te zien verrijzen, die geheel afbetaald is; ook mocht hij de baten van de gemeente heelwat zien toenemen en de schulden verminderen: zodat er tans, nagenoeg, geen schuld op haar rust. Deze kleine gemeente, die onder haar ledental verscheidene mingegoede mensen telt, vooral aan de diamant delverijen, dekt gemakkelik de lopende uitgaven, en draagt zelfs heelwat bij tot de uitbreiding van Gods Koninkrijk, en voor mildadige doeleinden.

VENTERSTAD.

Ned. Ger. Gemeente. *Door Ds. P. L. Louw.*

Ds. P. L. LOUW.

VROEGER was de naam van deze gemeente Ventersburg. Samen met de naam van 't dorpje, werd die echter Venterstad toen men in de Vrijstaat 'n ander Ventersburg ging stichten. Hare stichting vond plaats op 10 Junie 1882, onder het konsulentschap van Ds. J. H. Krige. De tweede konsulent was Ds. A. A. L. Albertijn (toen van Steijnsburg).

Reeds vóór de stichting was 't kerkgebouw, dat vandaag nog staat, alreeds opgetrokken.

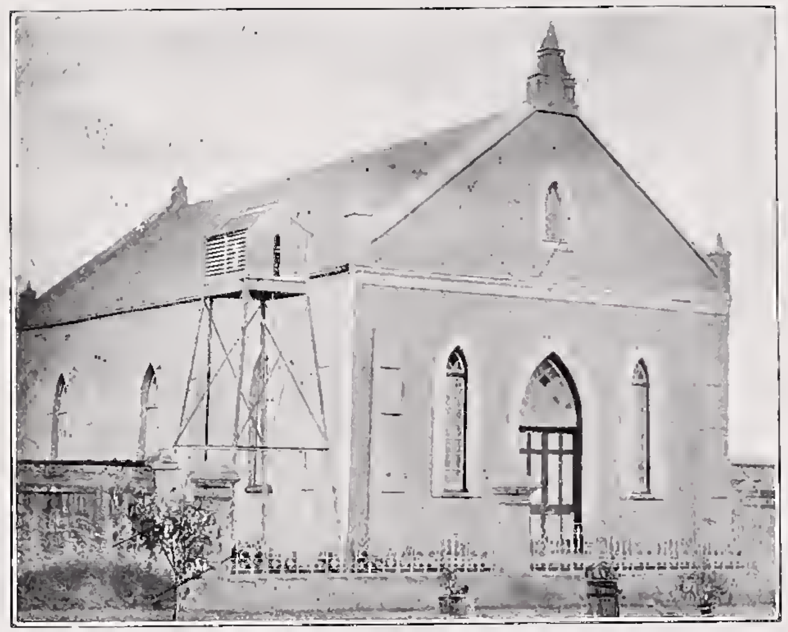
De eerste herder en leraar, Ds. A. J. Pepler, diende de gemeente meer dan zestien jaren lang met de ijver van zijn frisse krachten. Zijn werk kenmerkte zich door systeem en grote organisatie. Kort na zijn bevestiging liet hij de ruime pastorie bouwen op de zes erven door de plaatselike Gereformeerde Kerk, in de tijd van Ds. W. Snijman, aan de gemeente geschonken (tezamen met de grond van 't kerkgebouw en nog andere erven).

Na 't vertrek van Ds. Pepler, was de gemeente voor 'n paar jaren vakant, gedurende de Boereoorlog. Ds. C. H. Stulting, die uit de Koncentratiekampen voor zes maanden de kerkeraad behulpzaam was, werd later tot leraar van de gemeente beroepen en bevestigd in Oktober 1902. Tot groot leedwezen van allen, nam hij reeds na drie jaren, in 1905, 'n beroep aan naar Brandfort, Oranje Vrijstaat.

In Januarie 1906 werd Ds. C. L. Grundlingh tot herder bevestigd. Na acht jaren van moeitevolle arbeid vertrok hij in Oktober 1914 naar de gemeente Herold.

De tegenwoordige predikant is Ds. P. L. Louw, die als ongehuwde proponent zijn taak aanvaardde, om, gelijk Ds. Pepler en Ds. Stulting vóór hem, spoedig de gemeente met 'n bruid te verrijken.

Hoewel deze gemeente klein is, staat zij in vele opzichten niet ten achtere bij de grootste gemeenten. Door de liefelike samenwerking, die haar kenmerkt, is zij telkens in staat geweest drukkende schulden, veroorzaakt meestal door zware tijden, af te werken.

NED. GER. KERKGEBOUW.

GEREFORMEERDE KERK.

Gereformeerde Gemeente. *Door Ds. D. Rumpff.*

Ds. W. J. SNIJMAN.

DE groote afstand, die vele leden der Gereformeerde Kerken te Burgersdorp en Colesberg moesten afleggen om de godsdienstoefeningen bij te wonen, deed het verlangen opkomen naar eene eigen gemeente en een nieuw dorp. Zoo werd Venterstad aangelegd, eerst Ventersburg geheeten.

De gemeente werd gesticht op 26 Juni 1875, onder leiding van wijlen Prof. D. Postma van de Theol. School, toen ter tijd te Burgersdorp. De eerste kerkeraad besloot dadelijk om in de eerste behoefte van een kerkgebouw te voorzien, en er werd in enkele weken een hulpkerk gebouwd van 60 voet lang en 30 voet breed voor £240. Na een paar jaar werd begonnen met den bouw van de tegenwoordige degelijke kerk, die omtrent £4,000 kostte; eene som, die, niettegenstaande de zware jaren, welke volgden, in ongeveer 10 jaar betaald werd.

Op den 24sten Juni van het volgend jaar werd het eerste beroep uitgebracht op den Proponent W. J. Snijman. Deze nam dit aan en werd als de eerste leeraar bevestigd op 20 Augustus 1876. Hij heeft de gemeente 37 jaar bediend, niettegenstaande dat verschillende beroepen op hem werden uitgebracht. Wegens ziekte, vroeg en verkreeg hij in het jaar 1913 zijn emeritaat. In April 1915 overleed hij te Steijnsburg.

In Maart 1914 werd de tegenwoordige leeraar, Ds. D. Rumpff, beroepen en bevestigd in Juli van hetzelfde jaar. De gemeente, als eigenares van het dorp, ontvangt nog steeds van alle erven de recognitie-gelden.

Dank zij het werk en sympathiek optreden van de heeren wijlen D. P. van den Heever, Klipfontein—later Karreefontein—en P. J. van den Heever, Doornkloof, werd door de Gereformeerde Kerk aan de latere te stichten Ned. Ger. Kerk dadelijk 40 erven, met recht der inning van de recognitie-gelden, gegeven, later gevolgd door 6 erven voor eene pastorie en 4 erven voor eene te bouwen kerk.

Ds. D. RUMPFF.

Ned. Ger. Gemeente. *Door Eerw. A. Dreyer.*

LAINGSBURG.

Ds. J. C. de Vries.

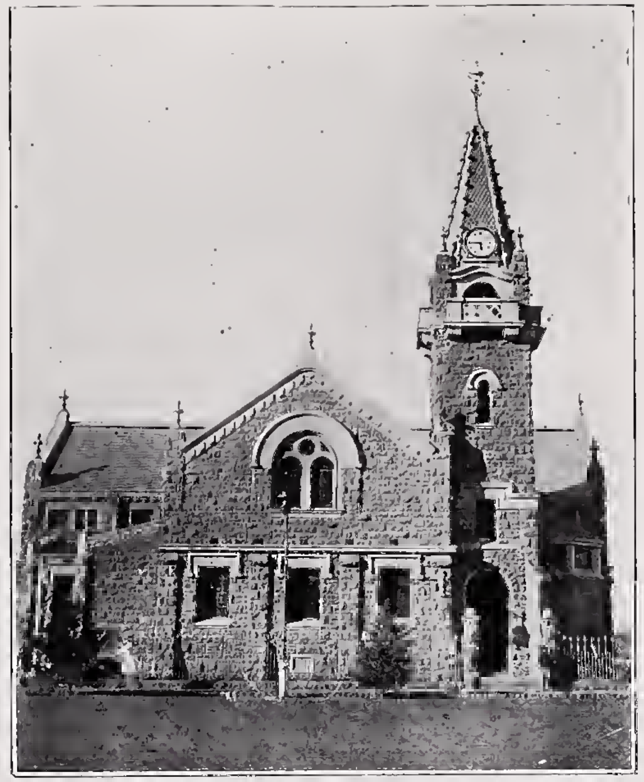
De stichting van deze gemeente dagtekent van 6 December 1882. Vóór die tijd maakte zij een deel uit van de gemeenten Worcester, Sutherland, Prins Albert en Montagu. De stichting was vooral te danken aan de ijverige bemoeiïngen van de heer Stephanus Greeff, wiens weduwe "vol geloof en goede werken" nog gespaard blijft, en op het dorp woonachtig is. Gemelde heer Greeff, had namelik om de stichting te bevorderen, een kerkgebouw voor eigen rekening laten optrekken en (bij de inwijding, de 13de Julie 1881, door wijlen Ds. W. A. Krige, predikende over Exodus 3 : 5b) verklaard dat het zijn voornemen was het gebouw op de kerkeraad, zodra aangesteld, te laten transporteren. Dit voornemen werd bij de stichting uitgevoerd. De gemeente mag en kan dus de naam van Stephanus Greeff nooit vergeten. De plaats gelegen aan de Buffelsrivier en vroeger Viskuil geheten, ontleent haar tegenwoordige naam aan de Edele heer John Laing, in leven Kommissaris van Publieke Werken, die in die betrekking veel voor het distrikt heeft gedaan. De eerste leraar was Ds. J. C. de Vries, die van 1884 tot '94, niet zonder zegen, arbeidde. Hij werd opgevolgd door Ds. W. de Vos de Wet, die van '94 tot 1905 blijvende, veel voor de gemeente deed, zowel op kerkelik als op schoolgebied; en tot opvolgers en ook navolgers in dezelfde ijver had: eerst Ds. H. J. Pienaar, B.A., en na hem, Ds. D. P. Cillie, B.D.

In 1906 kreeg de gemeente een nieuw kerkgebouw, dat van binnen zeer doelmatig is, en van buiten het schoon dorpje tot sieraad verstrekt. Dit gebouw was niet gelijk het vorige, dat nog voor schooldoeleinden gebruikt wordt, een geschenk, maar kostte £9,000, van welke som Ds. de Wet een groot deel verzamelde. De gemeente is een bloeiende, en heeft haar eigen vertegenwoordiger in het zendingveld. Het plaatselik zendingwerk wordt door het Berlijnse Zendinggenootschap behartigd.

De tegenwoordige predikant, Ds. J. A. van der Merwe, B.D., arbeidt met zegen vanaf 13 Februarie 1914. Iets eigenaardigs van de kerk is, dat dezelve kan ingesloten worden om een kleiner ruimte te beslaan, op Amerikaanse wijze.

Ds. J. A. van der Merwe, B.A., B.D.

DE KERK TE LAINGSBURG.

DE KERK TE BRANDVLEI.

Ned. Ger. Gemeente. *Door Ds. J. A. van Zijl Viljoen.*

BRANDVLEI.

Deze gemeente werd op 6 Oktober 1897 gesticht door de Ringskommissie van Tulbagh.

In Januarie 1898 vierde men voor het eerst in de nieuwe gemeente avondmaal. Ds. Alheit van Ceres was de waarnemende konsulent. Hij kwam van Ceres voor dit doel, een distantie van zowat 300 mijlen. Bij het nachtmaal van April, echter, kwam de nieuwe predikant van Calvinia over als de konsulent van de gemeente, en bediende haar niet minder dan acht jaren als zodanig.

In die tijd werd het tegenwoordige kerkgebouw daargesteld. Dit gebouw werd in het begin van 1905 begonnen, en aan het einde van het jaar kon het ingewijd worden. Het kostte ongeveer £6,000. Als men de grote distantie van waar de goederen gevoerd moesten worden in aanmerking neemt, n.l. van Ceres Statie, bijna drie honderd mijlen, dan is het niet veel voor zulk ene kerk.

Na zes vruchteloze beroepen uitgebracht, nam in Januarie 1906 de Eerw. Prop. C. W. Alheit het eindelik aan, en werd in Mei van dat jaar als de eerste leraar van de gemeente bevestigd.

Ds. C. W. Alheit bleef alhier tot Julie 1910, toen hij naar de gemeente van Loxton ging. Ditmaal bleef de gemeente niet lang vakant; Ds. J. A. van Zijl Viljoen kwam tot haar over van de gemeente Garies, in Januarie 1911. Hij is tans nog werkzaam in haar midden. De gemeente had het voorrecht, in 1916, ook een kerkzaal in te wijden.

Een groot gedeelte derzelve woont in het verre en dorre Boesmanland. Men heeft met vele moeilikheden te kampen, en wordt dikwels door zware droogten geteisterd; doch onder dit alles is er vooruitgang en heeft de gemeente veel stof tot dankbaarheid.

Ds. J. A. van Zijl Viljoen.

Ned. Ger. Gemeente. *Door Ds. A. J. Olivier.*

KLEIN BOETSAP.

Ds. A. J. OLIVIER.

"KLEIN BOETSAP" in Grikwaland West, in het Distrikt Hartsrivier, was een plaats behorende aan de heer F. M. Thompson, die zich een belangstellende vriend toonde van de leden der Ned. Ger. Kerk, die in de omtrek woonden. Van daar dat Ds. A. P. Kriel van Dutoitspan van tijd tot tijd overkwam om godsdienstoefeningen op deze plaats te houden. Bij zulke gelegenheid in Junie 1882, was het dat er een vergadering van belanghebbenden, onder de leiding van Di. Kriel en Kestell, gehouden werd, en een aanbod van de eigenaar van Klein Boetsap in overweging genomen werd, die bereid was, onder zeer gunstige voorwaarden, de plaats op de naam van de Ned. Ger. Kerk te doen transporteren, indien hier een gemeente zou gesticht worden. Het aanbod werd aangenomen, en tengevolge daarvan heeft de Ringskommissie in 't begin van 1883 de gemeente alhier gesticht, onder dezelfde naam als die van het nieuwe dorpje, "Cathcart West."

Ds. J. D. Kestell werd benoemd als konsulent, en hield de eerste kerkeraadsvergadering op 21 Julie 1883. Herhaalde beroepen werden daarna uitgebracht, en eerst in Julie 1887 werd Ds. J. J. Ackermann als eerste leraar bevestigd. Tot 6 Julie 1912 heeft hij hier gearbeid. Na zijn vertrek, terwijl Ds. P. de Vaal konsulent was, bleef de gemeente twee volle jaren vakant; want eerst op 23 Augustus 1914 werd Ds. A. J. Olivier alhier bevestigd.

De gemeente bestaat uit delvers en veeboeren. Voor eerstgenoemden wordt op vier verschillende plaatsen, t.w. Klipdam, Barkly West, Longlands en Delports Hoop, het nachtmaal geregeld gehouden. De veeboeren gebruiken hunne kerkelike voorrechten te Klein Boetsap, waar de Kerkeraad om de drie maanden zitting heeft.

NED. GER. KERK TE VRIJBURG.

Ned. Ger. Gemeente. *Door Ds. P. J. Perold.*

VRIJBURG.

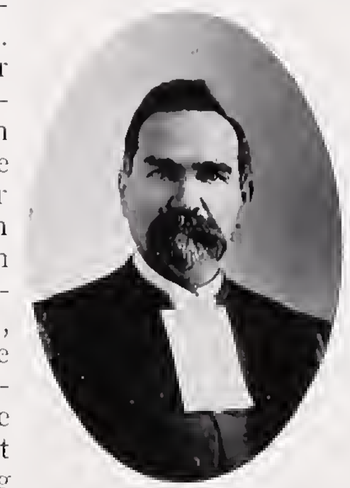
OP 14 Julie 1883 werd er te Vrijburg in de Nieuwe Republiek, Stellaland, in eene tent, de eerste vergadering gehouden ten einde plannen te beramen voor de geestelijke bearbeiding van de inwoners van de Republiek. Een verzoekschrift, onderteekend door C. G. Bodenstein, Landdrost, F. C. Dekker, Publieke Aanklager, R. F. C. Muller en G. van Rooijen, werd voor eene vergadering gelegd onder het voorzitterschap van Ds. C. W. du Toit van Potchefstroom. Het verzoek was de stichting van eene gemeente waartoe er dan ook besloten werd. De naam der gemeente werd vastgesteld als de Ned. Herv. of Ger. Gemeente van Vrijburg.

In December van datzelfde jaar werd die naam veranderd tot "de Christelijke Gemeente van Stellaland."

De eerste Kerkeraad bestond uit ouderlingen P. van Vrede, G. van Aswegen, en de diakenen J. Naudé, J. Peens, H. van Rooijen en J. Pretorius.

Tot December 1885 werd de gemeente door verschillende leeraars bezocht, toen men zich van dien datum af vrijwillig onder den Ring van Colesberg stelde. In 1887 werd de naam der gemeente weer veranderd tot den tegenwoordige; en op 12 Juni van dat jaar werd Eerw. Prop. A. Weich als herder en leeraar bevestigd.

Op hem volgde Ds. D. Wilcocks, 1891, en in 1896 werd Ds. D. Pienaar, R.zn., leeraar der gemeente. Gedurende zijn dienst-tijd werd de kerk vergroot, en kwam de gemeente onder de Kaapsche Synode. In October 1899 kwam Ds. Wilcocks ten tweede male naar Vrijburg, en werd in 1902 Juli door den tegenwoordige leeraar, Ds. P. J. Perold, opgevolgd. In 1913 werd de nieuwe en sierlijke pastorie voltooid. [Deze bekwame, ijverige en invloedrijke leeraar zet het werk van zijne voorgangers moedig voort.—*Red.*]

Ds. P. J. PEROLD.

Ned. Ger. Gemeente. *Door Ds. A. A. van der Lingen.*

CEDARVILLE.

Ds. A. A. van der Lingen.

MEN zegt dat Griqualand Oost, sedert het jaar 1870, al meer en meer, door lidmaten van de Ned. Ger. Kerk met hunne familiën werd bewoond.

Van de oude luidjes van die dagen, die nog in de nabijheid van en op Cedarville wonen, zijn er ettelijke vrouwen die nabij 90 jaren tellen, en nog goed bij hunne geestvermogens zijn.

Men noemde Cornelis Sutherland "provisie ouderling." Hij woonde ver van waar later het dorp Cedarville werd gebouwd. Driekop heet de plaats, de woning grenzende aan de rivier der zeekoeien, "Umzivoeboe." Op deze plaats vergaderden de menschen en hoorden de Evangelieprediking van Rev. Dover, leeraar van de Griqua Gemeente. Ds. G. de Villiers, "Umtata," bezocht op doorreis de gemeente. Ds. Roy werd door den heer C. Sutherland vervoerd van de Rivier Kenigha en terug, om godsdienst te houden. Cedarville aangelegd zijnde, werd er een kamer voor de diensten gebouwd, welke later vergroot werd in een kleine kerk. Daarna werd een nieuw kerkgebouw goed gemeubileerd en opgericht; betaald gedeeltelijk uit de som opgebracht door de verkooping van het oud gebouw, welk gebouw nog figureert onder den naam Northumberland Hall, hebbende vroeger als danszaal, enz., nu tot bergplaats van producten, gediend.

De eerste leeraar der gemeente heette D. Bosman. Respectievelijk volgden A. C. Geijer, Grundelingh, Schoevers en Van der Lingen.

Ds. A. A. van der Lingen, G.W.A.zn., aanvaardde de bediening der gemeente in het jaar 1910, ten tijde, toen vervoer ietwat door restricties, wegens kustkoorts, werd belemmerd. Hij zag den toestand der gemeente aan, en met advies van den Eerw. Kerkeraad, passeerde het besluit: dat nevens Cedarville, te Hildaheath en te Kokstad respectievelijk drie-maandelijks de bediening der Heilige Sacramenten zou plaats vinden. De godsdiensten in andere wijken worden door ouderlingen en zoo veel doenlijk door den herder der gemeente gehouden.

Matatiele, 16 mijlen ver van Cedarville, en Cedarville de woonplaats van den Pastor Loci, zijn gedurende de laatste vijf à zes jaren zeer verrijkt aan sierlijke gebouwen; en hun waarde wordt begroot op bijna dubbel die van zes jaren geleden. [Ds. v. d. Lingen is overleden te Durban, 13 Juni 1917, en ligt begraven naast zijnen beroemden vader te Paarl.—*Red.*]

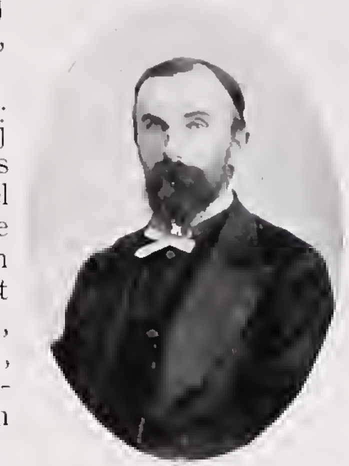
KERK TE UMTATA.

UMTATA.

Ned. Ger. Gemeente. *Door Ds. J. C. Lamprecht.*

DE eerste inwoners in deze streken kwamen aan in 1872. Onder hen waren er omtrent zes families van Hollandssprekende Afrikaners.

Van het begin werden die mensen geestelik bearbeid door de heer T. L. Kriel. De eerste predikant, die de voortrekkers hier in Kafferland bezocht, was Ds. E. Z. de Beer van Dordrecht in 1875, en later Ds. Muller van Barkly Oost. De gemeente werd gesticht in 1891; en de eerste predikant was Ds. E. C. Andersson, die alhier bevestigd werd in October '92. In zijn tijd werd de eerste Hollandse School gesticht. Hij heeft met veel vrucht gearbeid, en 'n gezegend werk gedaan.

Ds. S. P. Helm.

De tweede predikant was Ds. S. P. Helm van 1897-1903. Hij werd aangesteld door de Rings Zending Kommissie met 't doel om Evangelisten opteleiden, en de gemeente te bearbeiden. In zijn tijd werden kerkgronden in 't dorp verkocht, en ook Cicira, omtrent 6 mijl van 't dorp, gekocht. Ook heeft hij de gemeente geestelik met grote zegen bearbeid.

De derde leraar was Ds. D. F. Bosman (1904-'11). Vandaag worden in de gemeente nog velen gevonden die getuigen van zegen ontvangen onder zijn bediening.

Na Ds. Bosman vertrokken was, werd de gemeente voor omtrent twee jaren bearbeid door Ds. D. Rossouw. Daarna was zij vakant voor omtrent negentien maanden. De tegenwoordige leraar, Ds. J. H. Lamprecht, werd alhier bevestigd op 17 Junie 1916.

Wij hebben een stevig kerkgebouw, dat omtrent vijf honderd toehoorders kan bevatten, en 'n geriefelike pastorie. Beide kerk en pastorie staan hier te Cicira, zes mijl uit het dorp. In de hoofdkerk wordt elke Zondag morgen 'n dienst gehouden, en in de namiddag dienst in het dorp. Ook is er in 't dorp 'n kleine zending gemeente van Kaapse kleurlingen, onder bearbeiding van de Pastor Loci, en een zending gemeente onder inboorlingen (Kaffers) hier op de kerkplaats.

De gemeente strekt zich uit tot: Port St. John's (71 mijl ver), Qumbu (60 mijl), Solo (35 mijl), Libode (26 mijl), Manina (25 mijl); en dan zijn er nog verschillende Kaffer reserven waar er blanke mensen wonen.

Ds. J. C. Lamprecht.

Ned. Ger. Gemeente. *Door Ds. C. J. Liebenberg.*

KENHARDT.

Ds. C. J. LIEBENBERG.

OP 18 Mei 1889 vergaderden de Rings Commissiën van Tulbagh en Beaufort West in het kerkgebouw te Kenhardt. Ds. W. Murray werd tot voorzitter gekozen; en de vergadering, op gebruikelijke wijze geopend zijnde, worden zekere stukken betrekking hebbende op de voorgestelde stichting eener nieuwe gemeente te Kenhardt gelezen, en gaat men over tot de stichting van deze gemeente.

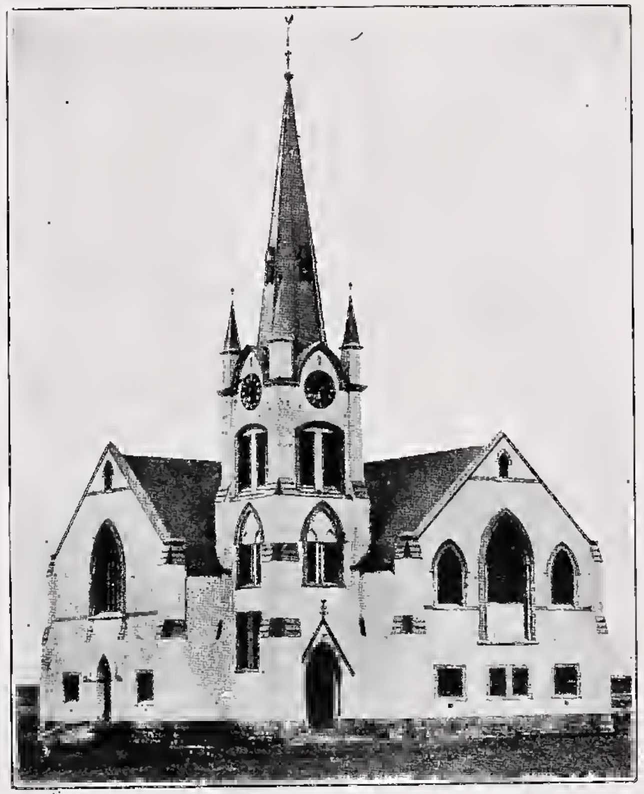
De eerste consulent was Ds. W. P. de Villiers van Carnarvon, die getrouw, alhoewel ver van daar wonende, de gemeente bezocht. In 1893 werd Ds. H. T. Kriel tot predikant gekozen. Hij deed zijn best voor de uitgestrekte gemeente totdat hij vertrok naar Bloemfontein. Zijne opvolgers waren Ds. H. P. van der Merwe, Ds. J. P. van Heerden, Ds. J. R. Volsteedt en Ds. C. J. Liebenberg, [die onlangs als predikant dezer gemeente afgetreden is—*Red.*]

N. G. KERK, KENHARDT.

OUDE KERK, UPINGTON.

TEGENWOORDIGE KERK, UPINGTON.

Ned. Ger. Gemeente. *Door Ds. J. H. Pienaar.*

UPINGTON.

Ds. J. A. PIENAAR.

DEZE gemeente werd gesticht op 19 September 1893. Ds. H. Kriel (Kenhardt), bediende 'n tijdlang deze jonge gemeente. De diensten werden toen tertijd gehouden in het kerkgebouw van de plaatselike zending gemeente, welke stond onder de bearbeiding van de Godzalige Br. Zendeling Schröder.

Door de heer W. Holmes werd goedgunstiglik 'n stukje grond present gedaan aan de gemeente; daarop werd 'n school opgericht, die ook tegelijkertijd dienen moest als 'n noodkerk.

Op 12 Augustus 1895 werd Ds. A. G. T. Schoevers beroepen als eerste leraar der gemeente, en op 9 December 1895 werd hij als zodanig bevestigd.

Zijn opvolger was Ds. J. H. Hugo, die alhier beroepen werd op 9 April 1906, en bevestigd op 21 Julie van dat zelfde jaar.

Middelerwijl is de noodkerk te klein geworden, en ging men tot het bouwen van 'n nieuwe kerk, die ingewijd werd op 13 April 1912; bij die gelegenheid waren tegenwoordig Di. J. H. Hugo (Pastor Loci), A. G. T. Venter (Prieska), J. A. R. Volsteedt (Kenhardt).

De opvolger van Ds. J. H. Hugo was Ds. J. A. Pienaar, die alhier beroepen werd op 12 Januarie 1914, en geordend en bevestigd werd op 2 April 1914; en nog als leraar hier staat.

Upington is een der meest uitgestrekte gemeenten onzer Kerk, hoewel haar ledental niet meer dan 'n 900 telt. Het dorp ligt op de Noordelike oever van de Oranje Rivier, met 'n aller prachtigste gezicht op die schone rivier. De gemeente beslaat 'n area van plus minus 12,000 vierkante mijlen. Upington is zeer zeker 'n gemeente met 'n grote toekomst, en nu zij met de spoorweg verbonden is, gaat zij met rasse schreden vooruit.

Ned. Ger. Gemeente. *Door Ds. Joachim H. van Wijk.*

ADELAIDE.

Ds. J. H. v. WIJK.

DEZE gemeente maakte vroeger een deel uit van de Moeder Gemeente Glen Lynden. In 1890 werd zij tot een afzonderlijke gemeente gesticht. Haar eerste leeraar was Ds. A. F. Malan, de tegenwoordige predikant van Franschhoek. Het kerkgebouw werd gebouwd door wijlen Ds. G. W. Stegmann, die nog in liefelijke herinnering wordt gehouden door allen, die hem hebben gekend, en nog steeds tot lof spreken van zijne toegewijdheid en ernstige prediking. In navolging van Ds. Stegmann heeft ook Ds. Malan zich zeer beijverd in belang van de opvoeding der kinderen zijner gemeente. In 1899 werd alhier beroepen en bevestigd de tegenwoordige leeraar, Ds. Joachim H. van Wijk. Kort na zijne aankomst brak de Anglo-Boeren Oorlog uit. De kerk, die naar men zegt, zoowat £20,000 heeft gekost, werd in beslag genomen door de Militaire Authoriteiten. Het uurwerk in den toren werd eruit genomen, het orgel opengebroken en beschadigd, en boven op den toren een Maxim kanon geplaatst. Na den oorlog werd het gebouw ten koste van zoowat £3,000 hersteld, en opnieuw aan den dienst des Heeren gewijd. In 1912 werd besloten tot de oprichting van de Gedenk Zaal ter gedachtenis van het vijftigjarig bestaan der kerk. De hoeksteen werd gelegd door den WelEd. heer Louis Botha, Eerste Minister van de Unie, en de plechtige inwijding geschiedde door wijlen Prof. C. F. J. Muller. Deze Zaal wordt vooral gebruikt voor geestelijken arbeid aan de kinderen en jongelieden der gemeente. Het is aangenaam te mogen getuigen, dat van den dag der inwijding, Gods zegen op het werk daar gedaan, heeft gerust, en dat zij vooral daarom voor velen een liefelijke plaats is geworden omdat zij nu bekend is geworden als de plaats van gebedsverhooringen.

In 1906 werd alhier gesticht de gezegende en bloeiende Industriëele School op last van den Ring van Albanie. Zij doet een groot en goed werk voor onze arme jongens, waarvan velen de school hebben verlaten, zijnde vakmannen en besliste Christenen. Dank zij den Heer!

Nog mag hier worden bijgevoegd, dat de vooruitgang op onderwijs gebied zoodanig is geweest, dat er nu in elke wijk der gemeente een A.3 of Private School bestaat, en dat elk kind der gemeente in de gelegenheid is gesteld geworden onderwijs te ontvangen in al de gewoone vakken, en in beide talen. "Onze kinderen voor Jezus," is de leuze op ons vaandel.

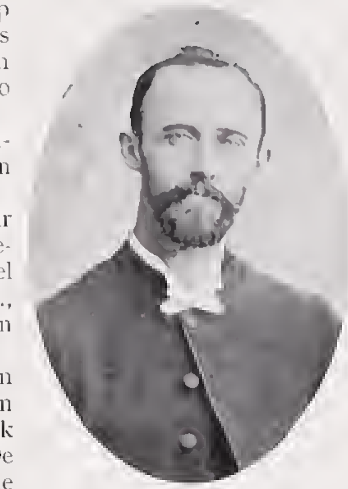
DE KERK TE ADELAIDE.

DE KERK TE JAMESTOWN.

Ned. Ger. Gemeente. *Door Ds. W. L. Eaton.*

JAMESTOWN.

Ds. T. J. MEYER, B.A.

DEZE gemeente werd gesticht op 12 December 1891: maar reeds in het jaar 1876 werd hier een kerkgebouw opgericht dat £1,000 gekost heeft.

De diensten werden toen hier maandelijks waargenomen door de leeraren van Aliwal Noord en Dordrecht.

In 1893 ging men over om een leeraar te beroepen, en nadat verscheidenen beroepen waren en bedankt hadden, viel de keuze op Ds. Theo. J. Meijer, B.A., die het beroep aannam, en op den 25sten Maart 1893 hier bevestigd werd.

Deze broeder werkte met ernst en veel toegewijdheid, en had veel zegen op zijn werk. De sporen van zijn degelijk werk vindt men vandaag nog alhier. De gemeente spreekt vandaag nog met groote achting en liefde van hem. Op den 19den Maart 1898 overleed hij aan de koorts, in den bloei van zijn leven en in het midden van zijn nuttig en gezegend werk.

In 1899 werd Ds. W. L. Eaton hier beroepen, en op den 29sten October van hetzelfde jaar bevestigd, en is vandaag nog in de gemeente.

Daar het ledental der gemeente toenam, en de kerk te klein en bouwvallig werd, achtte de gemeente het noodzakelijk om een nieuwe kerk te bouwen. De oude kerk werd afgebroken en op dezelfde plaats een prachtig gebouw opgericht, dat £6,000 gekost heeft. Op 25 Februari 1911 werd de hoeksteen gelegd door Ds. W. L. Eaton, en op 12 Februari 1912 werd het Godshuis plechtig ingewijd, met eene schuld van £1,479. Ds. A. J. Pepler van Molteno hield de inwijdingsrede over Neh. 10: 39. De kerkschuld is nu bijna afbetaald.

Het ledental der gemeente neemt elk jaar toe; met hare geldelijke zaken gaat het nu veel beter, en wij meenen dat het met het geestelijk leven der gemeente ook gunstig gesteld is.

Ds. W. L. EATON.

Ned. Ger. Gemeente. *Door Ds. G. W. S. Hofmeyr.*

ROSSVILLE.

Ds. J. R. HUGO, B.A.

DEZE dochter van Barkly Oost werd gesticht in 't jaar 1893, met een ledental van 400.

Na 't vertrek van Ds. Muller van Barkly Oost in 1894, werd de gemeente trouw bediend door den consulent, Ds. F. W. R. Gie, van Barkly Oost.

Eerst in Februari 1902 is men er in geslaagd een eigen leeraar bevestigd te zien, n.l. wijlen Ds. J. R. Hugo. Onder vele moeilijkheden, wegens Krijgswet, is hij eindelijk hier aangekomen en door den consulent bevestigd.

Na vier jaren van trouwen arbeid, nam Ds. Hugo 't beroep naar Niekerks Hoop aan, en was de gemeente voor geruimen tijd vacant. Eerst 't dertiende beroep werd aangenomen, in 1908, en wel door Ds. C. H. Murray, die kort tevoren 't werk in Nyasaland opgeven moest, wegens den zwakken gezondheidstoestand zijner echtgenoote.

Met vrucht en zegen arbeidde Ds. Murray hier; in 1913 is zijne alombeminde echtgenoote hem ontvallen. Aan 't einde van 1915 nam Ds. Murray 't beroep van de Algemeene Zending Commissie naar Mochudi, B.B., aan, en in Mei 1916 is Ds. G. W. S. Hofmeyr alhier bevestigd. [De laatste is hier leeraar geworden, ook nadat hij eerst wegens zwakheid van gezondheid, als de eerste wakkere predikant van Port Elizabeth zoo zegenrijk had bearbeid, toch zijn emeritaat moest nemen. Aan beide de laatsten is door hun Meester vernieuwde kracht verleend om hun evangelie werk met nog meerderen moed voort te zetten. —*Red.*]

Ds. G. W. S. HOFMEYR.

KERK TE ROSSVILLE.

PATERSON.

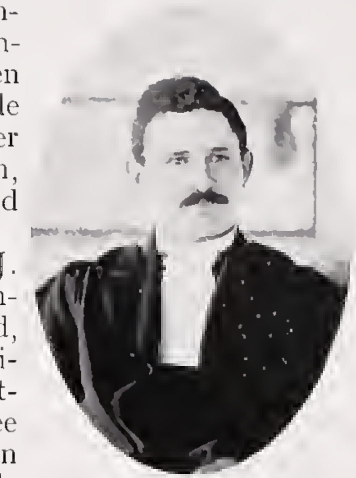
Ned. Ger. Gemeente. *Door Ds. D. F. Bosman.*

DE Gemeente Paterson, die vroeger een deel uitmaakte van de Parochie van Alexandria, werd in het jaar 1906 een zelfstandige.

Haar eerste leeraar was Ds. Henry Lindo Webb—de zoon van een predikant der Independente Kerk—die, na er omstreeks een jaar lang met zegen gearbeid te hebben, vooral aan de jongelieden der gemeente, die zeer aan hem gehecht schenen te zijn, een beroep naar het Zendingveld aannam.

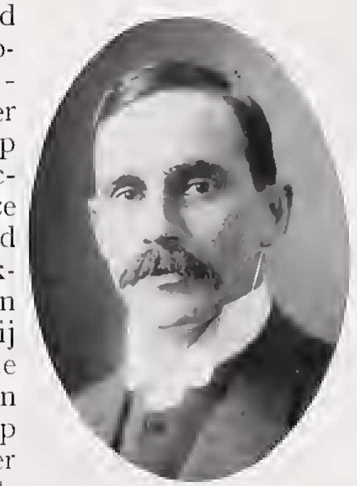
KERK TE PATERSON.

Ds. H. L. WEBB.

De tweede leeraar was Ds. J. H. Malan, een man van buitengewoon ernst en beginselvastheid, en daarbij een talentvolle prediker. Na een betrekkelijk kortstondigen arbeid van circa twee jaren, nam hij een beroep aan naar Paulpietersburg in de Transvaal.

De derde leeraar was Ds. D. F. Bosman, die van 1 April 1912 tot 31 Juli 1916 alhier stond. Hoewel zwak van gezondheid, was hij der gemeente tot grooten zegen. Na een arbeid van vier jaren en eenige maanden kwam hij tot de overtuiging dat én terwille van de gemeente én zichzelf, het wenschelijk was dat hij zijne bediening als predikant neerlegde. Zoo nam hij dan op den 31sten Juli zijn ontslag, en op den 27sten Augustus 1916 afscheid onder vele bewijzen van de liefde der gemeente, welke hij zoo beminde. Daags nadat hij zijn demissie ontving, werd Ds. D. du P. Steyn als opvolger gekozen en beroepen. Tot blijdschap der gemeente nam deze het beroep aan, en werd op den 7den October 1916 bevestigd. [Deze predikant was ook een tijd lang onbekwaam, wegens zwakheid, om zijn werk te doen in de gemeente, van waar hij vertrok, doch geniet weer goede gezondheid, en verricht zijn werk met lust en zegen op zijn arbeid. Zoo zorgt de Heer voor zijne getrouwe dienstknechten.—*Red.*]

Ds. D. DU P. STEYN.

Ned. Ger. Gemeente. *Door Dr. W. P. Steenkamp.*

NIEUWOUDTVILLE.

DR. W. P. STEENKAMP.

DEZE gemeente was vroeger een deel van de gemeente Calvinia. Zij werd gesticht op den 3den Mei 1897 door Di. W. A. Alheit, W. de Vos de Wet en J. H. van Aarde.

Het eerste gebouw was te Willemsrivier, drie mijl van Nieuwoudtville. De gemeente had ongeveer £8,000 bij elkaar als bouwfonds toen zij met het bouwen der nieuwe kerk begon. De nieuwe kerk kostte £11,304 17s. Door een bankroetschap verloor de gemeente die £8,000. Wanhoop kwam over haar, en de schuld steeg door het oploopen der renten tot £12,500. Tot overmaat van ramp werd de geliefde leeraar, Ds. C. A. Neethling, naar elders beroepen. Vijftien maanden bleef de gemeente vacant. Beroep na beroep werd bedankt. Na verloop van dien tijd kwam uit Europa, na volbrachte studie, aan Dr. W. P. Steenkamp, een zoon van het distrikt. De Kerkeraad drong zeer bij hem aan een beroep hierheen aan te nemen. Het werd aangenomen. Daarna bedankte hij vele beroepen zooals naar Kaapstad, Pretoria en Johannesburg, om deze schuld af te werken. De gemeente gevoelde hierdoor edelmoedig haar plicht tegenover zichzelve. 't Was als of een geest van blijmoedig geven over haar kwam. 't Was absoluut Gods werk, anders hoe kwam het dat deze kleine en niet rijke gemeente, in wanhoop verkeerende, plotseling opstond, en in drie jaren tijds £12,000 bij elkaar bracht; al haar schuld betaalde, en nu ook ongestoord kan zorgen in haar eigen onderhoud, en nog verleden jaar over £200 kon geven voor noodlijdenden onzes volks en zoowat £60 voor de Zending. Vóór de kerk staat op het plein een eenvoudig marmer gedenkteeken, zoowat 12 voet hoog, opgericht door de gemeente, als herinnering aan de afbetaling van de vreeselijke schuld.

Zij telt omtrent 700 lidmaten. Een groot gedeelte der leden woont in tenten verspreid over de uitgestrekte kale vlakten van het zoogenaamde Boesmanland. Zij wonen in tenten omdat ze trekkers zijn, rondzoekende naar pannen en valleien wanneer die vol regenen; of anders staan zij in groepen bij de enkele waterputten, in tijden van droogte, wanneer de pannen geen water bevatten.

[De knappe, geliefde en heldhaftige dokter is een liefhebber zijns volks tot in den grond van zijn hart, bemint zijne Kerk van ganscher ziele, en staat hoog aangeschreven als een jonge pilaar in de gemeente en overal in de geheele Unie.—*Red.*]

KERK TE NIEUWOUDTVILLE.

WAGENHUIS TE MIDDELPOST.

CITRUSDAL.

Ned. Ger. Gemeente. *Door Ds. C. Muller.*

DEZE jonge gemeente werd gesticht op de 25ste. Februarie 1916, in de vruchtbare en dichtbewoonde boven Olifants Rivier, beroemd voor haar citrus vruchten—vanwaar de naam—en is afgesneden van de moeder gemeente Clanwilliam. De behoefte om alhier 'n afzonderlike gemeente te stichten werd reeds lang gevoeld, en het was voor velen 'n blijde dag toen zij gesticht werd.

Op de 14de Oktober 1916 had de gemeente het voorrecht haar eerste leraar in haar midden te ontvangen. Hartelik was de ontvangst; aangenaam en lief de eerste kennismaking in de schaduw van de lemoenbomen te Middelpost. Bij gebrek aan 'n kerkgebouw vond de bevestiging plaats in het wagenhuis te Middelpost, waar nog steeds het Avondmaal gevierd wordt. De gemeente is nog jong, en al ontbreekt er nog veel, zij heeft zeker 'n toekomst, en na 'n jaar gesticht te zijn mag zij ook haar Ebenhaëzer oprichten.

Ds. C. MULLER.

Ned. Ger. Gemeente. *Door Ds. C. J. Grobler.*

DOUGLAS.

Ds. C. J. GROBLER.

DEZE gemeente werd gesticht in het jaar 1897, uit vroegere delen van de uitgebreide Gemeenten, Grikwastad, Kimberley, Dutoitspan (Beaconsfield), en Hope Town. De hoofdkerk staat gebouwd op de wal van de Vaalrivier, op dezelfde plaats waar het Berlijnse Zending Genootschap vele jaren reeds werkzaam was onder de Grikwas.

Gedurende de Boere-oorlog, toen de gemeente nog niet een eigen leraar had, werd zij grotendeels bearbeid door de toenmalige plaatselike Berlijnse Zendeling, n.l. de Eerw. Petrick. Haar eerste leraar was Ds. B. J. Wessels, die in 1903 alhier bevestigd werd. In 1912 nam hij een beroep aan naar Oost Londen. Zijn opvolger was Ds. C. J. Grobler, die, sedert Mei 1913, de herderstaf over de gemeente van Douglas draagt.

In het Zuiden en Zuid-oosten wordt de gemeente begrensd door de Oranje Rivier; van Noord tot Zuid vloeit de Vaalrivier erdoor voor meer dan 50 mijlen. Dicht aan de kerk loopt de grote watervoor voorbij, waardoor de zo vruchtbare oostelike oever van de Vaalrivier wordt besproeid.

De gemeente breidt zich zeer snel uit, omdat de besproeiïngswerken langs de rivier voor honderden van armen uit andere distrikten een toevluchtsoord geworden zijn. De gemeente telt tans 950 lidmaten en 2,150 zielen.

KERK TE DOUGLAS.

MAFEKING.

Ned. Ger. Gemeente. *Door Ds. J. N. Geldenhuijs.*

HET bestaan van deze gemeente dagtekent 7 Mei 1892, toen Ds. A. Hofmeyr van Hanover met Ds. Wilcocks van Vrijburg overkwam om namens de Ring van Colesberg een gemeente te stichten. Zij werd eerst in 1896 bij de Kerk van de Kaap Kolonie ingelijfd.

OUDE VERWOESTE KERK, MAFEKING.

Ds. Iz. P. van Heerden was haar eerste predikant, en werd als zulks bevestigd in Mei 1893, en bleef tot Oktober 1897. In Februarie 1893 werd 't eerste kerkgebouw ingewijd. Tijdens de Boere-oorlog werd dit kerkje geheel vernietigd. In 1897 werd de eerste pastorie gebouwd, die na 't vertrek van Ds. Iz. P. van Heerden in April 1898 verkocht werd ter vereffening van zekere schulden. In Junie 1899 werd Ds. J. W. Meijer als predikant der gemeente bevestigd, en bleef tot September 1910.

Na de oorlog, in 1904, werd andermaal een kerkje van 100 zitplaatsen gebouwd. De gemeente telde toen geen 100 leden, en kon moeilik voortbestaan. In 1906 werd zelfs bij de Synode aanvraag gedaan dat de gemeente bij de gemeente van Vrijburg zou worden ingelijfd. Hiertoe had de Synode geen vrijmoedigheid. Een nieuwe pastorie werd in 1903 gebouwd. Na 't vertrek van Ds. Meijer arbeidde de Br. le Roux in de gemeente tot 1912, en groeide de gemeente tot enige honderden leden aan.

Ds. F. W. J. Koch werd als predikant der gemeente bevestigd in Mei 1912, en bearbeidde haar tot Januarie 1914. Na 't vertrek van Ds. Koch bearbeidde Eerw. P. P. Joubert de gemeente. Daar 't kerkje nu te klein geworden was, moest men met Nachtmaalsgelegenheid de diensten in de Stadszaal houden. Derhalve besloot de gemeente stappen te nemen tot 't bouwen van 'n nieuwe kerk.

Op 24 September 1915 werd Ds. J. N. Geldenhuijs als leraar bevestigd. Daar onze uitgewekenen in Ghanziesland, 'Ngamiland en 't Bechuanaland Protektoraat door niemand bearbeid werden, besloot de Ring van Dutoitspan in 1914, dat die streken tot de gemeente van Mafeking zouden worden toegevoegd. Zo strekt zich dan de gemeente nu uit van Maribogo Statie in 't Zuiden tot aan de Tati Concessie in 't Noorden (400 mijlen), en van de Krokodilrivier in 't Oosten tot Ghanziesland in 't Westen (700 mijlen). Eerw. Joubert blijft dit jaar (1917) aan om namens de C. J. Verenigingen onze uitgewekenen in Ghanziesland en omtrekken te bearbeiden.

Met 't nieuwe kerkgebouw, bevattende over de 500 zitplaatsen, is reeds een aanvang gemaakt (Mei 1917).

Ds. J. N. GELDENHUIJS.

DIBÉNG, DANIELSKUIL, KURUMAN EN OLIFANTSHOEK.

Ned. Ger. Gemeenten.

DIBÉNG.

Door Ds. J. N. Geldenhuijs.

Ds. M. B. BRINK.

DE gemeente Dibéng, bevattende 't gehele distrikt Kuruman, werd gesticht in 1909 uit delen van de gemeenten Griquastad en Vrijburg, met zowat 400 leden. Dibéng is een boereplaats waar de Rings Commissie samengekomen was voor de stichting der gemeente, en betekent "Plaats der zonde." Deze plaats is later in erven uitgegeven door den eigenaar, de heer Theron; maar is nog niet als een dorp verklaard. Na de stichting werd Eerw. Krijnauw als tijdelike werker aangesteld.

De eerste predikant der gemeente, Ds. J. N. Geldenhuijs, werd te Olifantshoek, een klein dorpje 60 mijlen van Kuruman, bevestigd op 12 Augustus 1911. Hij woonde voor bijkans twee jaren te Rietkloof, een plaats van de heer J. J. van der Merwe, gelegen in de Lange Bergen, 9 mijlen van Olifantshoek.

De gemeente had toen drie hoofd kerkplaatsen: Dibéng, Olifantshoek en Kuruman, alwaar alle drie maanden Nachtmaal werd gevierd. Ieder plaats had zijn eigen aanneming, bazaars, enz. Voor de eerste vijf jaren werden de diensten te Olifantshoek en te Dibéng gehouden, in een grote tent met bokzeilen vergroot; en te Kuruman onder de grote bomen rondom 't Magistraats Kantoor. De predikant had ook zijn tentje, dat "opgeslaan" werd onder de bomen bij kerkgelegenheden.

Daar de gemeente zo uitgestrekt was (180 mijlen lang en 150 mijlen breed) werden overal in de gemeente buitendiensten gehouden—meestal onder de bomen. Sommige leden moesten zowat 15 uur te paard afleggen ten einde de hoofddiensten te kunnen bijwonen.

In 1913 werd de eerste pastorie te Kuruman, 't hoofddorp en de zetel van de Magistraat, gebouwd, alwaar de predikant van toen af zijn verblijf had. In 1914 werd 't eerste kerkgebouw te Kuruman opgericht; en een jaar later een te Olifantshoek.

De gemeente, met 400 leden gesticht, telde reeds in 't volgend jaar over de 800; en na 4 jaren waren er meer dan 1,600 leden. Dit was daaraan te danken dat vele mensen uit de Vrijstaat en Kaap Kolonie zich daar ter woon vestigden. Grond was goedkoop en gemakkelik te verkrijgen.

In Augustus 1915 verliet Ds. J. N. Geldenhuijs de gemeente. Daar 't werk te veel was voor één leraar, besloot de gemeente in 1915 aanzoek te doen bij de Ring van Dutoitspan, om de gemeente in drie gemeenten op te snijden, namelik, Dibéng, Kuruman en Olifantshoek. Dit werd door de Rings Commissie gedaan in 't begin van Maart 1916.

Prop. A. Albertijn, het beroep hierheen aangenomen hebbende, werd alhier geordend en bevestigd 28 April 1917.

DANIELSKUIL.

Door Ds. M. B. Brink.

DANIELSKUIL, een der jongste gemeenten der Ned. Ger. Kerk, was vroeger 'n buitekerk plaats van de gemeente Griquastad. Zij is gelegen in 't distrikt van Barkly West, grenzende aan de Bechuanaland lijn, aan de pas gestichte gemeente Kuruman. 't Dorpje ligt precies 100 mijlen van de naaste spoorweg statie (Kimberley).

KERK TE DANIELSKUIL.

Op 28 November 1913 is zij afgesneden en tot 'n zelfstandige gemeente gesticht, met 'n ledental van ongeveer 500. Zij bestaat uit delen van de toen uitgestrekte gemeenten Klein Boetsap en Griquastad. Tot konsulent werd benoemd Ds. J. J. Wessels (Griquastad).

Op 22 December 1913 werd 't eerste beroep der nieuwe gestichte gemeente uitgebracht, doch eerst in Junie 1915 kon zij haar eerste leraar verwelkomen. Gedurende die tijd werden ettelike beroepen uitgebracht, doch men scheen òf voor de naam òf voor de ligging bevreesd te zijn, en moest zij door de wakkere konsulent bearbeid worden.

Op 10 April 1915 werd 't beroep uitgebracht, na ernstig gebeden te hebben, op de Eerw. Prop. M. B. Brink, die enige maanden van Europa was teruggekeerd, en op 19 Junie 1915 werd hij—de eerste predikant—in de gemeente geordend en bevestigd.

Reeds in 1894 is door de gemeenteleden te Danielskuil 'n stevige, van klipgebouwde, kerk opgetrokken, en hoewel die heden voor de gemeente met Nachtmaaltijden te klein is, toch dient 't nog tot Godshuis der gemeente. Als ijverige medewerkers in deze, mag men noemen de drie vaders van Danielskuil: Johannes Roux, Hermanus Steijn en Kasper Grobbelaar; allen zijn reeds ontslapen.

De gemeente bestaat uitsluitelik uit boere bevolking, leden onzer Kerk uit de Transvaal, Oranje Vrijstaat en andere delen van de Kolonie, die hierheen zijn getrokken.

Heden telt de gemeente bijna 600 leden, en wordt zij behalve op 't dorp, ook op twee buitekerkplaatsen, t.w. Blikfontein en Koopmansfontein, met Gods woord bediend. Er bestaat hartelike samenwerking in de gemeente, en mag men, met de zegen des Heren op haar rustende, 'n heerlike en gezegende toekomst voorspellen.

KURUMAN.

Door G. A. M.

KURUMAN is de oude Statie van het Londen Zending Genootschap, waar zo belangrijke gebeurtenissen plaats vonden in verband met de naturellen, die aldaar woonachtig waren, en de trekboeren die in die richting gingen. De plaats is 'n grote oase, met volop water, en in verband met dezelve moeten genoemd worden zulke vermaarde personen als Dr. Moffat, zijn schoonzoon, Dr. Livingstone, de grote reiziger, en Dr. Philips, de tegenvoeter der boeren. In de laatste tijd heeft de blanke de opperheerschappij verkregen over de naturel, en geen wonder dat met de nederzetting van de eerste, zovele gemeenten uit 't oorspronkelik Kuruman ontstaan zijn. De Ned. Ger. Gemeente werd alhier gesticht in 1916 en heeft als leraar Ds. D. J. S. Malan.

OLIFANTSHOEK.

DEZE jonge gemeente, vroeger 'n deel van de gemeente Dibéng, werd op 7 Maart 1916 tot 'n aparte gemeente gesticht met 381 leden, meestal nieuwe intrekkers uit andere delen.

'T Dorpje Olifantshoek ligt aan de voet van de Lange Bergen, tussen twee bergen.

'T Kerkgebouw werd onder toezicht van de predikant van Dibéng gebouwd, en ingewijd in Maart 1915, door Di. J. N. Geldenhuijs en J. J. Wessels. De konsulent woont niet minder dan 80 mijlen van hier en krijgt het soms moeilik om in tijden van zware droogte of harde regens de plaats te bereiken.

Na enige beroepen, nam prop. J. H. R. Bartlett de keuze op hem aan, en is alhier de predikant (Julie 1917.)

Ds. D. J. S. MALAN.

Ned. Ger. Gemeente. *Door Ds. L. M. Kriel, B.A., B.D.*

VREDENBURG.

KERK TE VREDENBURG.

KERK TE HOETJESBAAI.

DEZE gemeente dagteekent van den 18den November 1902, en vormde vóór dien tijd een deel van de gemeente Hopefield, alwaar Ds. J. H. Neethling, J.zn., gedurende vele jaren had gestaan. Daar het werk te veel geworden was voor de afnemende krachten van den leeraar, verlangden velen in "de Baai" naar een eigen leeraar, doch dewijl het niet spoedig daartoe komen kon, werd Ds. du Toit van Potchefstroom, die gedurende den Boerenoorlog in het Bovenland was, gevraagd om een tijd lang in de gemeente, met standplaats te Vredenburg, te komen arbeiden. Door zijne diensten gedurende 18 maanden werd de lang gevoelde behoefte naar eene afscheiding versterkt. Leeraar en kerkeraad zagen ook toen in, dat de tijd daartoe gekomen was, en alzoo vond de natuurlijke geboorte dezer gemeente plaats. Op den 12den Januari 1903 werd haar eerste leeraar, Ds. G. J. Hugo, beroepen, die zich deze keuze liet welgevallen. In den geestdrift harer eerste liefde, was de gemeente aan het bloeien geraakt, en verrezen kerkgebouw en pastorie spoedig. In 1909 werd Ds. Hugo naar Colesberg beroepen, en opgevolgd door Ds. L. M. Kriel van Rondebosch, die op den 19den December van dat jaar bevestigd werd. In de laatste jaren is de gemeente aanmerkelijk vooruitgegaan.

Behalve het lief kerkgebouw op het dorp, staat er ook een net schoolkerkje te Hoetjesbaai, waar eens in de maand dienst gehouden wordt. Hoetjesbaai is een aangename inham van de groote Saldanhabaai. Men kan langs Hoetjesbaai per stoomboot van de Kaapstad, Vredenburg in een halven dag bereiken. Er is groote gelegenheid voor uitwendig zendingwerk onder de visschers op de stranden van Langebaan, Hoetjesbaai en Paternoster. [Ds. Kriel, met zijn flinke, knappe echtgenoote, doet wat zijn hand vindt te doen in dit opzicht.—*Red.*]

Ds. L. M. KRIEL, B.A., B.D.

Ned. Ger. Gemeente. *Door Ds. A. J. van Wijk.*

KUILSRIVIER.

KERK TE KUILSRIVIER.

DEZE gemeente kwam tot een zelfstandig bestaan op den 20sten Januari 1903. Vóór dien tijd viel Kuilsrivier onder de gemeente Durbanville, wier leeraar gewoon was op zekere vastgestelde Zondagen over te komen ten einde godsdienstoefeningen in het schoolgebouw te houden. Op andere Zondagen werden theologische studenten van Stellenbosch verzocht over te komen.

Reeds in het jaar 1860 werden zulke diensten gehouden in de private woning van den heer C. G. Joubert, die toen diaken was, en wiens jongste zoon een zondagsschool voor de kinderen in de buurt hield. Het was vooral ter wille van de lieden die, wegens den afstand en andere redenen, te onvermogend waren om de openbare eeredienst te Durbanville bij te wonen, dat deze diensten te Kuilsrivier gehouden werden.

In 1902 openbaarde zich een groote begeerte naar de stichting van eene afzonderlijke gemeente. Dit geschiedde op bovengemelden datum zonder moeilijkheden, en met eene groote mate van eensgezindheid. Beide Stellenbosch en Durbanville moesten leden afgeven, laatstgenoemde verreweg de meesten. De Rings Commissie benoemde Ds. B. P. J. Marchand, B.A., van Rondebosch, tot consulent.

Op den 13den Augustus 1903, werd de eerste leeraar der gemeente, de WelEerw. Herman Dirk van Broekhuizen, door Ds. J. H. Neethling van Stellenbosch, bevestigd.

Reeds aan het einde van dit jaar werd de hoeksteen van het sierlijke kerkgebouw gelegd door Prof. N. J. Hofmeyr, en op den 29sten November 1904, werd hetzelve den Heere ten heiligdom plechtig gewijd door Ds. A. Moorrees van de Paarl.

In 1907 nam Ds. van Broekhuizen een beroep aan naar Pretoria. Hij nam afscheid van de gemeente op den 21sten Januari. Op den 28sten van de volgende maand werd zijn opvolger, de WelEerw. Hendrik Jacobus Pienaar, B.A., bevestigd. Ongaarne zag de gemeente Ds. Pienaar heengaan, toen hij zich geroepen achtte het tweede beroep naar Wijnberg in 1911 aan te nemen.

Op den 16den Maart 1912 werd de derde en tegenwoordige leeraar, Ds. A. J. van Wijk, door den consulent, Ds. D. S. Botha, bevestigd.

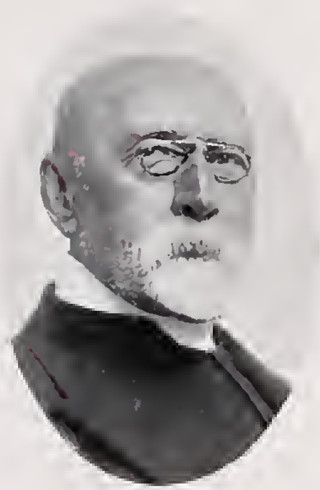
In 1915 werd de gemeente door de Synode gevoegd onder den nieuw gestichten Ring van Stellenbosch. [Zij is daar meer tehuis, dan in het Kaapsche Schiereiland, en heeft de eer een bekwamen Assistent Scriba Synodi, als predikant te hebben, dien zij kan laten gebruiken als een volwassen pilaar in 't Huis des Heeren.—*Red.*]

Ds. A. J. VAN WIJK.

Ned. Ger. Gemeente. *Door Ds. J. N. Vlok.*

UGIE.

Ds. J. N. VLOK.

Ds. A. AHRBECK arbeidde eenige jaren onder leden van de gemeente Umtata, woonachtig in Griqualand Oost, met dien gevolge, dat toen Ugie als eene zelfstandige gemeente in 1903 gesticht werd, hij tot herder en leeraar beroepen werd. Spoedig echter bleek het, dat zijne gezondheid hem niet toeliet deze kleine doch uitgestrekte gemeente behoorlijk te bearbeiden. Want ofschoon zij, wat zielen- en ledental betreft, niet te vergelijken is met sommige gemeenten van onze Kerk, heeft zij echter hare eigenaardige moeielijkheden. Er zijn, bijvoorbeeld, drie hulpkerken, t.w. Maclear, Gubenxa en Tentkop, waar de leeraar twaalf, acht en viermaal 's jaars respectievelijk diensten houdt, en de sacramenten bedient. En destijds, wegens den slechten toestand van de wegen, moest hij meestal te paard in de gemeente rondgaan. Ds. Ahrbeck werd dus genoodzaakt aanzoek te doen om pensioen, en verkreeg zijn emeritaat in 1905. Zijn opvolger, Ds. H. S. M. Botha, bleef slechts eenige maanden, en maakte plaats voor Ds. J. P. Wolhuter, die ook niet te lang vertoefde, en naar Lady Grey ging. Zijn opvolger was Ds. J. N. Vlok, die, na er in geslaagd te hebben een eenvoudig, doch net en stevig Godsgebouw op te richten, zijn emeritaat verkreeg in 1911. Daarna nam Ds. J. J. Ackermann den herderstaf op over de gemeente, bleef eenige jaren in haar midden werkzaam, doch heeft zijn emeritaat ontvangen aan 't einde van 1916.

Ds. J. J. ACKERMANN.

Ofschoon deze gemeente op het oogenblik niet als een van de meest verkieselijke gemeenten geacht

KERK TE UGIE.

wordt, meenen wij dat zij een belangrijke toekomst tegemoet gaat, en dat zij over weinige jaren eene hooge plaats zal innemen onder de gemeenten van onze Kerk.

Er is iets dat dient vermeld te worden met betrekking tot een van de leeraars der gemeente. Ds. J. N. Vlok vergezelde de burgers als Veldprediker in den grooten Kafferoorlog van 1880-1881, en op dezelfde plaats waar zijn pastorie en kerk later stonden, was hij met de burgers dertig jaren tevoren gekampeerd, toen het land door Griquas en Kaffers bewoond werd. Waarlijk Gods weg is in het heiligdom.

De vacature werd aangevuld door Prop. M. T. R. Smit, die alhier beroepen is Maart 1917, en bevestigd werd 12 Mei 1917.

MACLEAR.

Ned. Ger. Gemeente. *Door Ds. J. C. du Plessis.*

HET distrikt werd door blanken bewoond na den Kafferoorlog van 1880-1881. De eerste gedachte van de Regeering zoowel als van de kerk authoriteiten, was om Ugie te nemen als 't middenpunt. De twee plaatsen zijn zoowat $2\frac{1}{2}$ uur te paard van elkander gelegen. Ugie was een Schotsche Zendingstatie vóór den oorlog. Vandaar de naam. Later veranderde de Regeering van plan, en nam Maclear als zetel van den Resident Magistraat. De Engelsche Kerkgenootschappen gingen mede, en verplaatsten hunne leeraren naar Maclear. Alleen de voormannen der Ned. Ger. Kerk hielden vast aan Ugie als hun kerkplaats, die van 1890 tot 1893 een buitenwijk van de gemeente Umtata werd. Vóór dien tijd werd Ugie bearbeid als 'n buitenwijk van de gemeente Barkly Oost.

Met de stichting van Ugie in 1903 was er groote verdeeldheid. Een deel der gemeente wilde Maclear als middenpunt. De meerderheid echter besliste ten gunste van Ugie. Sedert was er wrijving tusschen de aanhangers der twee plaatsen. Eerst wilden de leden van Maclear dat de leeraars woning verplaatst zou worden van Ugie naar Maclear, zijnde deze plaats meer centraal en beter geschikt voor de woning van 'n predikant. Toen men dit niet verkreeg, en de vererging van de leden te Maclear meer aandacht vereischte, deed men aanzoek om gesticht te worden. Daar de Kerkeraad van Ugie toestemming verleende en aan de eischen der Kerkewet voldaan was, gaf de Ring van Queenstown, zitting houdende te Ugie in 1916, opdracht aan de Rings Commissie om de gemeente Maclear te stichten. Dit geschiedde in November van dat jaar. Maclear heeft 'n tamelijk net kerkgebouw van zoowat 200 zitplaatsen opgetrokken na den Anglo-Boerenoorlog. De heer J. S. Pretorius was voorzitter van de bouw commissie. Daar is geen schuld op 't gebouw.

De tegenwoordige predikant, Ds. W. A. de Villiers, B.A., BD., werd als proponent alhier georden en bevestigd op 14 Julie 1917.

KERK TE MACLEAR.

Ned. Ger. Gemeente. *Door Ds. J. H. Hugo.*

VAN WIJKSDORP.

Ds. J. H. HUGO.

De gemeente werd gesticht door de Commissie van den Ring van Swellendam, op 27 Januari 1904, en wel op de plaats Buffelsfontein; alwaar de grenzen ook vastgesteld werden en de leden des Kerkeraads benoemd.

Ds. J. W. Louw, predikant van Ladismith, was haar eerste consulent. Op 15 Februari 1904 werd Ds. A. L. Jansen van Rensburg tot leeraar beroepen, en bevestigd op 27 April van hetzelfde jaar. Hij nam zijn ontslag op 10 Juni 1912 na getrouwen arbeid. Het was gedurende zijn verblijf, en onder zijne bekwame leiding dat eene pastorie en een net en doeltreffend Godshuis gebouwd werden. Het bouwen derzelve met het aankoopen van noodige gronden heeft de gemeente eene schuld bezorgd, die nog niet afbetaald is.

Op 26 April 1913 werd de tegenwoordige predikant, Ds. J. H. Hugo, alhier bevestigd, en in de kracht van zijn Heer en met de hulp van zijn eensgezinden en gewilligen Kerkeraad, is hij in staat geweest het gemeentelijk werk voort te zetten.

KERK TE VAN WIJKSDORP.

JOUBERTINA.

Ned. Ger. Gemeente. *Door Ds. P. J. Retief.*

Gelijk vele andere gemeenten in ons land, begon Uniondale tegen begin 1900 zo groot te worden, dat het algemeen gevoeld werd dat één predikant haar niet behoorlik behartigen kon, en men begon te denken aan afsnijden en stichten van een nieuwe gemeente in Onder Langkloof. Voor een lange tijd echter, was er niet eenstemmigheid onder de leden van genoemd deel, vooral over de lokaliteit van het voorgestelde dorp. Eindelik, door de bemoeiïng van Ds. W. A. Joubert, van Uniondale, werd een gedeelte van de plaats Onzer, in Langkloof, groot 400 morgen, aangekocht, voor £2,500, en op 30 November 1907 werd een gemeente gesticht, aanvankelik genoemd Joubertville ter ere van vader Joubert. Later werd de naam veranderd in Joubertina. Na enige vruchteloze pogingen liet Ds. P. J. Retief, toen van Knysna, zich de keuze gevallen. Hij werd te Krakeelrivier, 7 mijl van het dorp, waar reeds een kerk stond, op 31 Oktober 1908 bevestigd. Daar woonde hij 10 maanden, en bearbeidde de gemeente van uit dat centrum. Intussen bleef het dorp niets dan het kale korenland, oorspronkelik voor de ligging van het dorp bedoeld. Nu besloot de Dominee echter maar intussen een eigen klein huisje op te trekken. Toen dat gereed was, ging hij met familie zich op het nieuwe dorp, dat toen uit drie gebouwen bestond, ter woon vestigen. Dadelik daarna begon men te roeren met het verkrijgen van plannen, enz., voor een kerkgebouw. Gedurende het bouwen, dat een jaar duurde, hield de leraar dienst één Zondag te Krakeelrivier, en één Zondag onder een fraaie eikeboom te Onzer, dicht bij he dorp.

KERK TE JOUBERTINA.

De inwijding van de kerk vond plaats op de 18de Februarie 1911. Ds. W. A. Joubert was de feestredenaar. De kerk bevat 800 zitplaatsen, en heeft gekost, alles ingesloten, banken, acetylene lichten, enz., £5,300. De toren is 105 voet hoog. Op de konsistorie is een opperzaal voor 150 mensen. Al het houtwerk, banken en al, werd plaatselik vervaardigd uit het sierlik geelhout van Knysna. Behalve het zink voor dak en de klok, kwam niets over het water. Met het aanbouwen van een pastorie, schoollokaal voor 140 kinders, kostinrichting voor 20 kostgangers onder toezicht van hoofdonderwijzer, uithalen van sloot, £418, opmeten in erven, £437, enz., stegen de schulden van de Kerkeraad spoedig tot over de £11,000. Door de hulp des Heren echter is die tans na 7 jaar gebracht tot op £1,000, en intussen trekt de Kerkeraad een huur van de Regering voor de gezamenlike gebouwen van £135 per jaar. Zondagscholen, C.J.V. en C.S.V., M.Z.B., V.Z.B., bloeien zeer in deze "achtermalkander" parochie.

Ds. P. J. RETIEF.

Ned. Ger. Gemeente.

HEROLD.

Door Ds. C. Grundlingh, B.A.

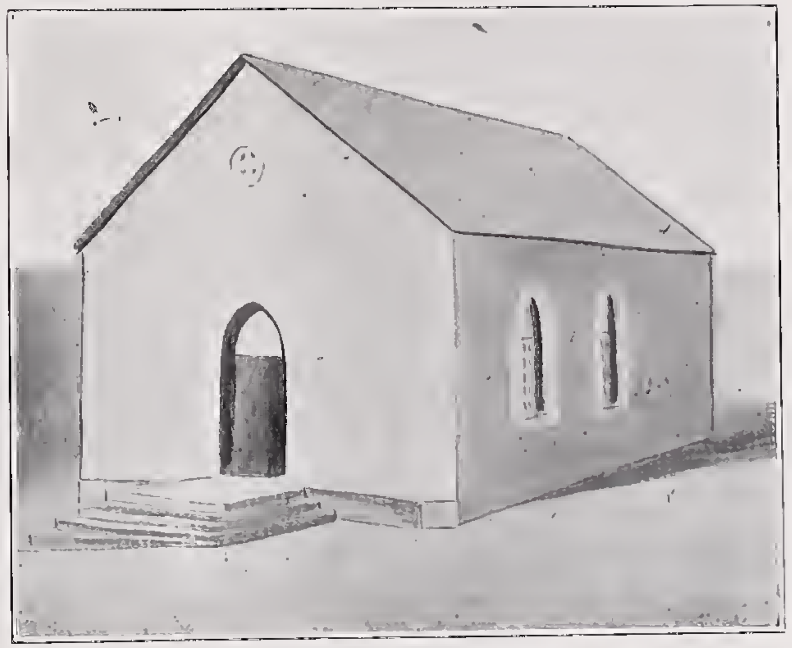

KERK TE MOLENRIVIER.

DE gemeente werd gesticht 1 Februari 1910 door de Rings-commissie van George. Ds. D. Rossouw, predikant van de moedergemeente, werd tot consulent benoemd. Haar eerste predikant was Ds. S. W. van Wijk, Mei 1910 tot October 1912. Ds. C. Grundlingh werd hier bevestigd 8 November 1914.

" De gemeente is genoemd naar den eersten predikant van George in de jaren 1812-1827, t.w. Ds. Tobias Johannes Herold, een godzalige dienstknecht des Heeren, die later gestaan heeft in de gemeenten Paarl en Stellenbosch, en die, in den tijd toen hij te George stond, de ongelukkige Afrikaansche slachtoffers van Slachters Nek 1816, in het district Graaff-Reinet, met de vertroostingen des Evangelies was gaan dienen."

De wijk " Achterberg " van de oude gemeente George, ligt aan de noordelijke zijde van het schoone Outeniqua gebergte. Buitenkerken en doopsbedieningen werden begonnen door Di. C. F. J. Muller en Z. de Beer op de uithoeken Buffelsdrift en Molenrivier, aan de eene zijde, en Klipdrift aan de andere, waar drie geschikte kerkgebouwen staan door vroegere gemeente leden opgericht. De gevers van grond en vaardige helpers in het oprichten van die kerken waren, F. Taute (Molenrivier), M. van der Westhuizen (Klipdrift), de twee broeders Janse van Rensburg (Buffelsdrift). Sedert 1900 wordt het Avondmaal ook op die uithoeken geregeld bediend. De Ringscommissie stichtte de gemeente met twee midden punten waar alle kerkelijke voorrechten genoten worden. De gemeente heeft nog geene centrale kerkplaats—geen dorp—vier wijken met alle voorrechten.

KERK TE KLIPDRIPT.

KERK TE BUFFELSDRIFT.

Te Doornrivier wordt de wijks kerk thans gebouwd. De predikant woont tijdelijk te Klipdrift.

Ds. C. GRUNDLINGH, B.A.

Ned. Ger. Gemeente.

KAKAMAS, ARBEIDS-KOLONIE.

Door Ds. P. J. B. Shaw en Redaktie.

Eerw. C. SCHRÖDER.

De plaats, die de naam draagt van Kakamas, is de Arbeids-Kolonie van de Ned. Ger. Kerk in de Kaap Provincie. Zij is 'n middel door de Kerk bij de hand genomen om verarmden en verwaarloosden van ons volk, die tegelijk tot haar behoren, tegemoet te komen. Met deze nederzetting beoogt de Kerk een drievoudig doel, n.l. (1) om voor verarmden stoffelik bestaan te vinden, (2) om aan hunne kinderen verstandsontwikkeling te verschaffen, (3) om de reeds genoemden onder behoorlik geestelike bearbeiding te krijgen.

Deze onderneming is in 1898 begonnen, en telt nu 'n bevolking van nabij 3,000 zielen: omtrent 700 kinderen zijn in de zeven dag- en 850 in de Zondagscholen, terwijl de gemeente zelve over 1,200 leden telt. Kakamas is dus een verzameling van arme mensen, die uit bijna alle delen van ons land zich hier hebben gevestigd, ten einde 'n levensbestaan te vinden. Zij wonen aan beide oevers van de Oranjerivier, op 'n lengte van omtrent 12 tot 15 mijlen.

Kakamas behoorde vroeger aan de gemeente Kenhardt, maar werd vooral bearbeid door Eerw. Christian Schröder, in zijne hoedanigheid als Ouderling van Kenhardt, die dan ook de eerste Superintendent van de Kolonie was, hoewel de eigenlike fondamentlegger en vader dezer heerlike onderneming Ds. B. P. J. Marchand, van Rondebosch, was. In die dagen was er geen kerkgebouw; men moest zich behelpen met wat genoemd werd 'n "rietsteier" welke als aanbidplaats en school diende. Zoals de naam aanduidt, was deze schuiling van riet gemaakt, zodat men noch godsdienstoefening noch school kon houden op stormachtige dagen. Men moest zich hiermede behelpen van 1898 tot 1904. 't Was eerst na 'n bezoek door de Kommissie, bestaande uit Di. Marchand, W. A. Alheit van Ceres en G. A. Maeder van Victoria West, dat er in 1904 'n school-kerk-zaal met omtrent 600 zitplaatsen, gebouwd werd. De Kommissie werd trouw bijgestaan door de kolonisten, die tegen zeer geringe betaling al de stenen en 't zand verschaften, en het gebouw zelf optrokken; terwijl de Arbeids Kolonie Kommissie voor het benodigde zink, hout en de planken zorg droeg. Dit gebouw dient nog heden (Mei 1917) als kerk en school. Echter wegens 't groot getal der leerlingen is er 'n deel van deze zaal afgesneden en zijn er nog zes klaskamers aangebracht. Dit gebouw

KAKAMAS SCHOOLKERK.

DE WINKEL.

zal nu door de Regering worden overgenomen voor 'n £2,000, en wordt er dan een behoorlike Godshuis opgericht.

Superintendent Schröder had toezicht over het bouwen van het eerste Kanaal (de Zuidvoor). Hij werd geholpen door de heer J. J. Lutz, en ook (wat later) door Prop. P. de Vos. Ds. J. W. L. Hofmeyr werd in 1905 aangesteld als zijn opvolger. In Julie 1911, echter, werd Kakamas tot 'n zelfstandige gemeente gesticht, en de ambten van Superintendent en Leraar gescheiden. Ds. Hofmeyr werd als eerste leraar bevestigd, terwijl Ds. J. G. de Bruijn (van de Wijnberg) het ambt van Superintendent aanvaardde. Sedert 1 Januarie 1910 wordt deze gewichtige betrekking bekleed door de heer J. N. Conradie.

Ds. P. J. B. Shaw werd als leraar bevestigd Januarie 1913, en de Eerw. P. J. van der Walt in Augustus 1913, als zijne hulp, met het dorp Marchand als biezondere werkkring.

Het terrein onder besproeiïng gebracht door de twee grote watervoren—de Zuid- en Noordkanalen—beslaat cirka 2,300 morgen, terwijl al de gronden uit verschillende plaatsen aangekocht, te zamen zowat 120,000 morgen groot zijn. Deze plaatsen nu getransporteerd op de Kerk zijn Neus, Soetap, Kakamas, Hartebeestrivier en Vaalgras, aan het zuiden der Oranjerivier, en Baviaanskrans (deel), Kliprug, Kakamas Noord, Paardeneiland, Keikaries, Rooiberg, Zwartdraai, Keichenoep en Omdraai (helft) aan de Noordzijde.

Er staan reeds op de verschillende dorpjes (Soetap, Kakamas, Alheit, Marchand, Salzberg en Schröder) meer dan 100 goede woningen, benevens vele andere van minder permanente aard. Er zijn zeven schoolgebouwen, waarin over de 700 kinderen onderwijs ontvangen, alsook een pastorie, 'n superintendents en dokters woning met 'n paar verpleegkamers. Naast de gewone kursus van elementair onderwijs, wijdt het onderwijzend personeel zich aan de opleiding van onderwijzers die vooral in 't Noordwesten kunnen arbeiden. Men wil ook mettertijd een Industriële Inrichting alhier hebben. De Arbeidskommissie heeft 'n hydro-elektries toestel, dat twee molens drijft, opgericht; en hoopt met de eerste industrie —leerloierij en schoenmakerij—binnen kort 'n aanvang te maken. Deze arme gemeente heeft door eigene ondervinding geleerd om mild bij te dragen voor de zaak des Heren.

Ds. P. J. B. SHAW.

Ned. Ger. Gemeente. *Door Ds. J. R. Alheit.*

RIETBRON.

Ds. J. R. ALHEIT.

DEZE gemeente liggende in het midden van een uitgestrekte Karroo vlakte tussen Willowmore en Beaufort West, werd gesticht op de 22ste Februarie 1913. Nadat enige beroepen waren uitgebracht, nam Prop. J. R. Alheit het beroep aan; en op 19 April 1914 had de gemeente het voorrecht haar eigen leraar te zien ordenen en bevestigen in haar midden.

Een tijdelik kerkje, dat reeds bestond met de stichting, werd toen dadelik vergroot, zodat er nu plaats daarin is voor ongeveer 500 personen. In het jaar 1915 begon men met het bouwen van een ruime en nette pastorie, die de 8ste Julie 1916 werd ingewijd.

De dorpsgronden behoren aan de Kerkeraad, die de macht heeft erven te verkopen op kondities door haar opgetrokken, waarvan een is dat er geen drank binnen de dorpsgronden ooit mag verkocht worden, zonder schriftelike toestemming van de Kerkeraad.

[De jonge leraar arbeidt hier met lust, en heeft zegen op zijn werk.—*Red.*]

KERK TE HERBERTSDALE.

Ned. Ger. Gemeente. *Door Ds. H. S. Pretorius.*

HERBERTSDALE.

Ds. H. S. PRETORIUS.

DEZE gemeente, gelegen aan de prachtige kloven aan de Gouritzrivier, in het vruchtbaarste deel van Mosselbaai, werd gesticht 10 December 1913. De tegenwoordige gemeente werd vroeger, vooral in de laatste jaren, vóór de stichting als buitenwijk van de gemeente aan de Mosselbaai, geregeld door de Kerkeraad bearbeid. Af en toe werden er vaste arbeiders geplaatst. Het Avondmaal werd er tamelik geregeld bediend.

In Maart 1914 werd de tegenwoordige leraar, Ds. H. S. Pretorius, als eerste predikant van de gemeente bevestigd.

Het kerkgebouw dat er staat, is een vergroting van een oud schoolgebouw. Dit geschiedde tien jaar geleden. Het is zeer net, doelmatig, en voor het tegenwóordige ruim genoeg.

Een zeer belangrijke stap ter vooruitgang van de gemeente, kort na de stichting, door de Kerkeraad gedaan, was het aankopen van de Berlijnse Zending Genootschap-gronden, bestaande uit 51 erven, gelegen op het dorp. Nu kon het dorp zich vrij ontwikkelen, en zijn de blanke bewoners verlost van een dreigend gevaar, daar de kleurlingen tans buiten het dorp wonen. Natuurlik gaat het zwaar de koopschat in deze zware tijden te betalen (April 1917).

Ned. Ger. Gemeente.

GRAHAMSTAD.

Door Ds. R. J. de L. Theron, B.A.

Ds. M. J. de Kock.

GRAHAMSTAD is tot onlangs altijd een wijk van de gemeente Albanie geweest. In vroegere jaren werd Grahamstad bearbeid door de predikant van Albanie (Riebeek Oost). In de laatste jaren is de werkkring te Grahamstad echter zeer toegenomen in belangrikheid en in omvang, doordat velen van de verarmden van ons volk onder de zware druk van de tijden, de stad binnen stroomden, om een bestaan te zoeken, en het getal Hollandse studenten en schoolkinderen in de kolleges en scholen steeds hoger klom.

Om deze redenen besloot de Kerkeraad om een tweede evangeliedienaar aan te stellen speciaal voor Grahamstad; daartoe aangemoedigd en gesteund door de A.C.V.V., Strevers Unie en enige Ringsgemeenten.

Zo kwam het dat de blinde ongeordende evangelist, Eerw. David Roux, alhier werkzaam was voor enige jaren tot December 1912. Hij deed een loffelik en gezegend werk in een buitengewone moeilike werkkring.

Naarmate het werk groeide, was het 't algemene verlangen niet alleen van de gemeente maar ook van de Ring van Albanie en de A.C.V.V., dat er een geordende predikant te Grahamstad zou staan.

Hollandse Huiskerk te Grahamstad.

Op 2 Mei 1913 werd dus Ds. R. Theron, B.A., alhier bevestigd als hulpprediker van Albanie, met werkkring te Grahamstad, waar hij arbeidde tot einde 1915. Gedurende zijn bediening werd besloten een kerk te Grahamstad te bouwen. De gemeente was echter zeer arm, en de tijden zwaar. Door Gods voorzienigheid was er juist een zeer geschikt gebouw te koop. Dit gebouw werd gekocht voor £1,200, en gemeubileerd voor £300. De poging om in meer welvarende gemeenten te kollekteren, was zeer gezegend; de hele som van £1,500 werd gevonden door de mildadigheid van onze edele mede-Afrikaanders. Dit eenvoudig kerkgebouwtje kan terecht beschouwd worden als een monument van Christelike broederliefde en Afrikaanse vaderlandsliefde. Biezondere dank is de jonge gemeente verschuldigd aan de drie Ringsgemeenten, Somerset Oost, Bedford en Alexandria, maar vooral Somerset Oost. Buiten de Ring zelf heeft Montagu zich onderscheiden door haar ongeëvenaarde milde bijdragen. In de gemeente zelf gaf de toegewijde diaken, J. D. Louw, een edel voorbeeld van offervaardigheid door £100 op het altaar te leggen.

Het kerkgebouw werd omstreeks de jaren van de Grote Trek, plus minus 1836, gebouwd als de eerste Baptiste Kerk in Zuid Afrika. Er kwam scheuring in dat genootschap, en het ontevredene deel bouwde een andere kerk; de breuk werd weldra geheeld, en de Baptist gemeente verenigde zich in de nieuwe kerk, en verkocht de oude kerk aan de Vrijmetselaars. Zij brachten er het brede balkon aan, en gebruikten het gebouw voor een plaats van allerlei vermaken. Zij bouwden ook een zeer nette en sierlike "lodge" achter tegen het gebouw. Dit dient tans uitstekend als een konsistoriekamer en kerkzaal. In December 1914 werd het gebouw op nieuw aan de dienst des Heren gewijd.

Grahamstad werd tot een onafhankelike gemeente verklaard aan het einde van 1916. De wakkere en ijverige Ds. Theron is naar Coligny vertrokken; en Proponent M. J. de Kock werd alhier bevestigd op 3 Februarie 1917 als haar eerste vaste leraar. Hij volgt de voetstappen van zijn voorgangers. Grahamstad, even zoals de gemeente te Durban, Natal, heeft een grote toekomst. Deze twee gemeenten voorzien in de behoefte van onze mensen die zich noodwendig om vele redenen naar deze voorname Engelse steden begeven.

Ned. Ger. Gemeenten.

KEIMOES, MARYDALE EN VAN WIJKSVLEI.

KEIMOES.

Door G. A. M.

DE gemeente draagt een Boesman naam; het dorpje ligt in een zeer vruchtbaar gedeelte van de vette spoelgronden van de Oranjerivier, en is bijna even zo groot als Upington. Bearbeid door de wakkere zendeling, C. Schröder, die alhier 'n talrijke gemeente van Bastards had, en later door zijn predikant opvolgers, kon men reeds 'n kerkgebouw oprichten toen de plaats nog 'n zending-gemeente was.

Het gebouw waarin tans de blanken aanbidden, werd de Here ingewijd op 4 Maart 1916. De Rings Kommissie van Britstown verklaarde de gemeente 'n zelfstandige aan 't einde van 1916. Haar konsulent is de knappe predikant van Upington. Hoewel klein in getal van leden zowel als zielen, heeft zij 'n schone toekomst.

MARYDALE.

Door de WelEd. heer D. J. van Niekerk en de Redaktie.

MARYDALE is 'n mooi vruchtbaar, waterrijk, veelbelovend dorpje met 'n dorpsweide van nabij 9,000 morgen gronds, gelegen twee mijlen van de Draghoender spoorweg statie, tussen Prieska en Kenhardt, in het Noordwestelike gedeelte van de Kaap Provincie. De naam komt van Maria; zo heette de echtgenote van de eigenaar van de oorspronkelike plaats "Witputs," de heer G. P. Snijman, die nu bij de stichting der gemeente, de nog 108 onverkochte erven aan de Kerkeraad voor £950 heeft verkocht, nadat hij te voren 11 erven ten geschenke had gegeven voor kerk, pastorie en publieke gebouwen. De eerste verkoping van erven vond plaats op 6 Mei 1903, en op de 10 November 1916 werd de gemeente zelve gesticht door de Rings Kommissie van Britstown. De Kerkeraad werd op 23 December daarop bevestigd, toen men dadelik besloot 't dorp voor genoemde som van £950 over te nemen. De konsulent is de predikant van Prieska, Ds. W. J. du Toit, B.A. Het eerste beroep viel op Proponent C. J. Brink, doch de gemeente is nog vakant. Er bestaat nog geen kerkgebouw of pastorie; het schoolgebouw echter wordt als aanbidplaats gebruikt (Mei 1917).

DE HR. D. J. VAN NIEKERK, V.R.

De WelEd. heer D. J. van Niekerk, V.R., stelt groot belang in dorp, distrikt en gemeente, en helpt haar steeds zoals hij te voren deed, toen hij de stichter van 't dorp werd, van welk hij nu vertrokken is.

VAN WIJKSVLEI.

Door G. A. M.

Ds. J. Z. MOOLMAN.

DEZE gemeente was eertijds een annekse van Carnarvon, uit welke zij dan ook gevormd is. Het dorp ligt in de vlakte onder de grote dam welke de Regering jaren geleden als één van hare eerste proeven van besproeiïng daarstelde, voor geen geringer som dan £33,000; dat toch niet geheel en al 'n sukses is geweest, daar het zout zo uitslaat wanneer het water uitzijgt, en de gronden minder vruchtbaar maakt, welke als erven worden uitgedeeld. Zij werd als 'n zelfstandige gemeente gesticht door de Rings Kommissie van Beaufort, in 't begin van dit jaar (1917), en tot konsulent werd benoemd de predikant van Carnarvon, Ds. J. G. Pauw. Zij bezit 'n stichtelik en geriefelik kerkgebouwtje, dat als buitekerk door de moedergemeente werd opgericht, en aan de dochter is afgestaan.

Als een van de allerjongste gemeenten van de Koloniale Kerk bezit zij het voorrecht reeds 'n goede leraar en herder te hebben in de persoon van Ds. J. Z. Moolman, die als proponent alhier werd geordend en bevestigd op 21 April 1917.

KERK TE VAN WIJKSVLEI.

SLOT.

Door G. A. M.

ZO zien wij dan de gemeenten door geheel de Kaap Provincie, niettegenstaande de allervreselikste oorlog, welke de wereld ooit gezien heeft (14 September 1914-Julie 1917) die nog zo woedt, en ook zijn nagalm van wee over zonnig Zuid Afrika zal laten, "vrede hebben en gesticht worden; en wandelende in de vreze des Heren en de vertroosting des Heiligen Geestes, *vermenigvuldigd* worden." De Ned. Ger. Kerk van Zuid Afrika (ingesloten de gemeenten van Rhodesië, die onder beheer van de Kaapse Synode staan, en nu reeds 5 à 7 in getal zijn, en ook die van Zuid-West Afrika, die 2 tot 3 tellen) bestaat uit niet minder dan 175 afzonderlike gemeenten, waarvan het zielental is 303,000, en het ledental 140,000. Zij is dus het grootste en invloedrijkste kerkgenootschap in de Kaap Provincie; en is van de 70 leden die Gouverneur van Riebeek telde in het Kasteel te Kaapstad, aangegroeid tot 2,000 malen meer—laat staan de 242,000 zielen en 114,000 leden in Oranje Vrijstaat, Transvaal, Natal en Buiten de Unie. Zo heeft zij zich vermenigvuldigd van April 1652 tot April 1917, en waar zijn nog de zielen en leden van de Hollandse Zusterkerken in de Unie, te weten, de Hervormden en de Gereformeerden!!

DE ZENDING DER NED. GER. KERK IN ZUID AFRIKA.

Door Ds. C. A. Murray.

ORGANISATIE.

Ds. A. McKIDD (ZOUTPANSBERG.)

De Zending werkzaamheden der Ned. Ger. Kerk worden bestierd door eene Algemeene Zending Commissie bestaande uit dertien leden, waarvan twee leeken zijn. De verschillende werkzaamheden worden behartigd door de volgende Sub-Commissies : (1) voor de Binnenlandsche Zending, (2) voor de Buitenlandsche Zending bezuiden de Zambesi, (3) voor de Buitenlandsche Zending benoorden de Zambesi, d.i. in Nyasaland en (4) voor de Soedan Zending. Ook is er (5) eene Financieele Sub-Commissie. De administratie van de Zending werkzaamheden berust bij het kantoor van den Algemeene Zending Secretaris, terwijl de Organiseerende Zending Secretaris de belangen van de Zending in de moedergemeenten behartigt, ook met het oog op de bijdragen.

GESCHIEDENIS.

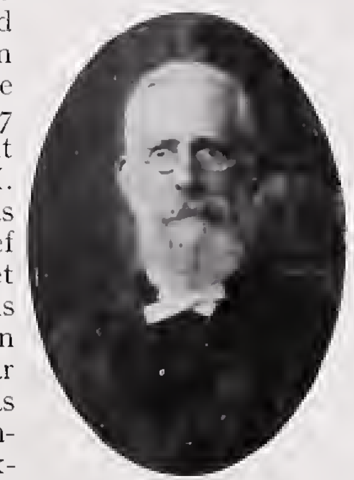
Ofschoon er vóór dien tijd door individuën Zendingwerk gedaan werd van de dagen toen er slaven waren, en dat er drie zendelingen arbeidden in verband met de kerk, en wel te Kaapstad, Franschhoek en Graaff-Reinet, mogen wij nochtans het eigenlijke begin van de zendingwerkzaamheden der Ned. Ger. Kerk dateeren van de Synode gehouden in het jaar 1857. Op die Synode werd er eene Zending Commissie aangesteld, bestaande uit Di. P. K. Albertijn van Caledon, N. J. Hofmeijr van Calvinia, A. Murray van Bloemfontein, en J. H. Neethling van Prins Albert ; zijnde Ds. Hofmeijr zaakgelastigde voor de Binnenlandsche en Ds. Murray voor de Buitenlandsche Zending. De Synodale opdracht aan de Commissie was als volgt : " De Binnenlandsche Zending zal in zich sluiten den arbeid onder verachterden en van kerkelijke voorrechten verstoken geloofsgenoten, alsmede degenen die binnen de perken der Kerk met het christendom onbekend zijn. De Buitenlandsche Zending zal zich uitstrekken tot heidensche volksstammen buiten de Kerk, of waar zij ook in heidensche maatschappijen leven." Eén groote moeilijkheid van de Commissie was, dat er geen zendelingen te krijgen waren.

Op een Conferentie in het jaar 1860 te Worcester gehouden werden berichten gedaan aangaande de gezegende herleving toen aan den gang in Europa, en besloot men Dr. Robertson, een van de leeraars der Kerk, naar Europa te zenden, ten einde aldaar predikanten, zendelingen en onderwijzers te vinden om in de groote behoefte van Zuid Afrika voorziening te maken. Door zijne bemiddeling zijn twee zendelingen uitgekomen, t.w. de WelEerw. heeren H. Gonin en A. McKidd, twee waardige baanbrekers, de eerste een Zwitser, en de tweede een Schot. Deze twee mannen zijn met hun werk in het jaar 1861 begonnen.

Ds. McKidd ging naar de Zoutpansbergen, in noordelijk Transvaal, waar hij met groote toegewijdheid arbeidde, bijgestaan door zijne echtgenoote, Hessie Bosman van Stellenbosch. Doch na slechts eenige jaren is hij daar overleden, en ligt begraven op de statie Goedgedacht. Hij werd opgevolgd door Stephanus Hofmeijr, de eerste Afrikaner Zendeling, die met veel zegen dertig jaren lang aldaar gearbeid heeft. Een bloeiende zending werd alzoo gesticht onder het Sesuto sprekend volk in noordelijk Transvaal, alsook onder de bastaards genaamd de Buijsen, afstammelingen van een beruchte vluchteling, Coenraad Buijs, die aan het Gouvernement veel moeite gaf, en vogelvrij verklaard werd. Stephanus Hofmeijr was een merkwaardig man, geduldig, moedvol, hoopvol, met een diep inzicht in de beteekenis van Gods Woord, en een overvloeiende liefde tot zijne medemenschen, hetzij zwart of wit. Door zijn arbeid zijn velen tot bekeering gekomen, beide onder de blanke bewoners van noordelijk Transvaal, zoowel als onder de inboorlingen. Hij is in 1905 overleden, en zijn werk wordt nu voortgezet door zijn zoon, Eerw. Hendrik Hofmeijr, en zijn schoonzoon, Ds. J. W. Daneel. De tegenwoordige Staties in de Zoutpansbergen zijn : Krantzpoort waar Ds. Daneel arbeidt, Bethel onder bearbeiding van Eerw. Hofmeijr, Bethesda met Eerw. G. C. Olivier, en Mara waar de jonge Broeder F. Botha onder de Buijsen het werk voortzet. Het getal lidmaten is over 1,500, en er zijn 21 buitenposten door evangelisten bearbeid.

Ds. Henri Gonin besloot onder de Bakhatla stam te arbeiden, en stichtte de Statie Saulspoort, aan den voet van de Pilangsbergen, in het distrikt van Rustenburg, Transvaal. Aldaar heeft hij met groote getrouwheid en ijver gearbeid tot bij zijn overlijden in het jaar 1911. Zijn werk wordt thans voortgezet door Eerww. G. W. Stegmann en D. Faasen. Het getal lidmaten daar is 1,750, terwijl de zendelingen worden bijgestaan door 16 inboorlingen evangelisten.

In het jaar 1869 besloot Gamjan, hoofdman van de Bakhatla, naar eene andere plaats langs de Marico rivier gelegen, te trekken. Hij werd later gevolgd door den toegewijden en moedigen jongen zendeling Pieter Brink. Toen de kapitein zijn nieuwe kraal stichtte te Mochudi, dat beteekent " Toevluchtsoord," vestigde zich Eerw. Brink aldaar om het werk voort te zetten. Ongelukkig heeft hij niet meer dan 12 jaren daar kunnen arbeiden, maar is in het jaar 1884 overleden. Hij werd gevolgd door Zendeling Beijer, gedurende wiens tijd van arbeid, Linchwe, zoon van Gamjan, het christendom aannam en gedoopt werd. Nadat Beijer vertrokken was, werd het werk voortgezet door Willie Neethling, zoon van Ds. Neethling van Stellenbosch. Hij heeft niet lang kunnen arbeiden, daar hij omkwam door het vallen van den kerkgevel op hem, gedurende een storm. Hij werd opgevolgd door Pieter Stofberg, een man van groote bekwaamheid en diepe godsvrucht, die ongelukkig in 1907 overleden is. Het werk wordt thans voortgezet door Ds. C. H. Murray, die vroeger zendeling was in Nyasaland. Mej. D. Retief arbeidt reeds vele jaren daar. Het getal christenen te Mochudi is 1,612. De inboorling-evangelisten die op de buitenposten aldaar arbeiden tellen 16. Eerw. Thomas Phiri, onze eerste geordende inboorling zendeling, heeft zijn werkkring te Sekwani, langs de Marico rivier.

Ds. HENRI GONIN. (SAULSPOORT.)

DE ZENDING—*(vervolgd).*

Een ander arbeidsveld van de Buitenlandsche Zending in Transvaal is in de Waterbergen. Dit werk werd in het jaar 1885 begonnen, en Eerw. J. N. Murray arbeidt reeds twintig jaren aldaar met getrouwheid en ernst. Dit werk is van grooten omvang en moeilijk. Een gedeelte van de Waterbergen, en wel dat deel in Selekas land, staat thans onder bearbeiding van Eerw. J. J. Fourie.

DE BINNENLANDSCHE ZENDING.

Op de Synode van 1873 werd besloten eene afzonderlijke Commissie te benoemen voor de Binnenlandsche Zending, en de behartiging van de Buitenlandsche Zending uitsluitelijk op te dragen aan de reeds bestaande Commissie. De eerste leden van de Binnenlandsche Zending Commissie waren: Ds. William Murray van Worcester, Voorzitter, Ds. C. F. J. Muller van George, Ds. P. J. de Vos van Riversdal, met Ds. J. H. Neethling van Stellenbosch als Secretaris. De gemeenten van de Binnenlandsche Zending werden op verschillende wijze gesticht en ondersteund; in sommige gevallen door de moedergemeente gesticht en ondersteund met eene bijdrage van de Binnenlandsche Sub-Commissie; in andere gevallen werden de gemeenten door de Commissie zelve gesticht en gedeeltelijk onderhouden. Vijf van de Binnenlandsche Zendinggemeenten zijn op Zendingstaties, t.w. Zoar, Zuurbraak, Ebenezer, Elandskloof en Fremersheim.

In het jaar 1880 besloot de Synode de Zendinggemeenten van de Kaap Kolonie te organiseeren tot eene Zending Kerk. Dit was een groote stap vooruit; en in het volgende jaar werd de eerste Synodale vergadering van de Zending Kerk te Wellington gehouden, alwaar belangrijke besluiten genomen werden in belang van het werk. De Zending Kerk telt thans 46 gemeenten, die afgevaardigden zenden naar de Synodale vergadering, en 25 die nog niet aangesloten zijn. Bij de laatstgehoudene Synodale vergadering van de Moeder Kerk, in 1915, werd besloten eene Grondwet aan de Zending Kerk te geven, waardoor zij het recht verkregen heeft hare eigene wetten en bepalingen te maken. Op deze Synodale vergadering werd ook besloten een begin te maken met de opleiding van kleurling evangelisten voor de Zending Kerk. In de Binnenlandsche Zending arbeiden er thans 60 blanke zendelingen en oefenaars. Het ledental is 19,624, en het zielental ongeveer 60,000. Door collecten en bijdragen wordt door de Moeder Kerk een som van omtrent £2,000 bijeen gebracht, welke in den vorm van toelagen aan behoeftige Zendinggemeenten uitbetaald wordt. De verschillende moedergemeenten dragen een verdere som van omtrent £6,000 bij, tot de ondersteuning van plaatselijk zendingwerk, terwijl de zendinggemeenten zelve de som van £6,000 opbrengen ter instandhouding van het werk.

ALGEMEENE ZENDING COMMISSIE.

HET ZENDINGWERK IN MASHONALAND.

Van jachters en anderen had Stephanus Hofmeijr veel gehoord van een verdrukte stam genaamd de Banyai. Zij waren de slaven van de Matabele, en werden door hen genoemd hunne "honden." Hoe hij ook verlangde die menschen het Evangelie te brengen was de weg niet open om Zendingwerk daar te beginnen, en moest Eerw. Hofmeijr zich tevreden stellen met veel voorbidding, en met de belangstelling van de Kerk in dit werk te trachten op te wekken. Ook heeft hij getracht van de christenen in zijn arbeidsveld daarheen te zenden. Gedurende meer dan 20 jaren droeg hij deze zaak op het hart, doch was niet in staat iets daaraan te doen.

Eindelijk, in het jaar 1891, werden de eerste zendelingen der Ned. Ger. Kerk naar Mashonaland gezonden, t.w. Ds. S. P. Helm, vroeger leeraar van Britstown, en Eerw. A. A. Louw. Zij werden vergezeld door een jongen boer, de heer Eksteen. Na twee maanden trekken met ossenwagens bereikten zij de Zimbabwe Ruïnen, omtrent drie mijlen van hun eerste zendingstatie, door hen Morgenster genoemd. Sedert dien tijd is het werk grootelijks ontwikkeld, en zijn de volgende zendingstaties aldaar gesticht: Pamoshana, door Eerw. A. C. Jackson; Zimutu, door Eerw. W. J. Combrinck; Gutu, door Ds. G. Murray; Victoria, door Eerw. J. S. Malan; Alheit, door Eerw. H. H. Orlandini; Chibi, door Eerw. H. C. Hugo; Jichidza door Eerw. J. N. Joubert; en Makumbe, door Eerw. P. A. Badenhorst. Te Morgenster bestaan er ook eene Opleidingschool voor inboorling evangelisten onder toezicht van Ds. H. Murray,

DE ZENDING—(*vervolgd*).

EERW. A. A. LOUW. (MORGENSTER.)

een Inrichting voor melaatsen, bearbeid door Eerw. I. Botha, en een drukpers waarover Eerw. Roux opzicht heeft. Het industrieel werk en de opleiding van inboorling ambachtsmannen staan onder zorg van Eerw. J. D. Moller. Het getal lidmaten daar is thans 409. In de doopklassen zijn daar 690 die voorbereid worden voor lidmaatschap, en in de Zendingsscholen vindt men over 5,000 leerlingen. Het getal inboorling evangelisten en onderwijzers is 205, terwijl er reeds 28 buitenposten zijn, met het vooruitzicht binnenkort meer te stichten. Dr. John Helm, die als geneesheer de zending in Mashonaland vele jaren lang op voortreffelijke wijze gediend heeft, ook in de vertaling van Gods Woord, moest in 1915, wegens verzwakte gezondheidstoestand, het werk verlaten, en is sinds overleden.

DE NYASA ZENDING.

Het ontstaan van de Nyasa Zending hebben wij toe te schrijven aan de nieuwe belangstelling in onze Kerk. Omtrent 30 jaren geleden werd zij vooral geopenbaard op eene Predikanten-Conferentie, te Cradock gehouden, onder leiding van Dr. Andrew Murray, in het jaar 1884. Op die Conferentie werd besloten eene Predikanten-Zending Vereeniging te stichten, d.i. een vereeniging waarvan de predikanten leden zouden zijn, en elkeen een jaarlijksche bijdrage van £10 zou geven voor de Zending. Dr. Murray werd hierin vooral ondersteund door Ds. H. C. de Wet en Ds. G. F. Marais. In het jaar 1886 vergaderde de Synode, en bij die Synodale zitting kwamen die broeders predikanten bij elkaar, toen de zaak verder bepleit en de vereeniging georganiseerd werd.

Ds. P. B. J. STOFBERG, B.A. B.D. (MOCHUDI.)

Men gevoelde dat de tijd gekomen was een nieuw werk te beginnen. De predikanten zouden hun eigen zendeling ondersteunen en uitzenden. De Transvaal was reeds vol van zendelingen van andere genootschappen, zoo dat er geen gelegenheid was om een nieuw werk op groote schaal daar te aanvaarden, terwijl Banyailand nog gesloten was als een arbeidsveld voor zendingwerk.

Men trad in correspondentie met een en ander, die kennis had aan de Zendingvelden van Afrika en o.a. met Dr. Stewart van Lovedale, die de aandacht der Vereeniging op Nyasaland vestigde, waar de twee Schotsche Kerken, de Gevestigde en de Vrije Kerk, Zendingwerk hadden begonnen.

In het jaar 1875 was Dr. Laws naar Nyasaland gezonden om het werk voor de Vrije Schotsche Kerk daar te beginnen, en in het volgende jaar werd het Zendingwerk der Gevestigde Kerk te Blantyre gesticht. Deze twee kerken hadden maar een klein gedeelte van het veld daar in bezit genomen, en de Vrije Schotsche Kerk was zeer hartelijk in hare uitnoodiging dat de Ned. Ger. Kerk zou komen helpen in het evangeliseeren van dat groot en belangrijk arbeidsveld.

Als eerste zendeling van de Predikanten-Zending Vereeniging ging Ds. A. C. Murray in 1888 als pionier om het land te bespieden. Zijn rapport was zeer gunstig. Het volgend jaar werd Eerw. T. C. Vlok gezonden om met hem het werk te aanvaarden.

Na het land doorreisd te hebben en de koninkrijken van verschillende kapiteins zoo als Kasungu, Zemba, Maganga, Dinde en Chiwere, bezocht te hebben, besloten die twee broeders uiteindelijk op uitnoodiging van de koning Chiwere het werk in, wat toen genoemd werd, midden Angoniland te beginnen.

Op den 28sten November 1889 sloegen zij hunne tenten op in de nabijheid van de stad van den koning Chiwere, op de plaats waar de tegenwoordige Statie Mvera is. Zij werden in hunne keus beperkt door den koning, die ze niet wou toelaten ver van zijne hoofdstad te gaan. In het jaar 1892 is Eerw. R. Blake uitgekomen, toen Ds. A. C. Murray op rusttijd naar het zuiden kwam, waar hij in het huwelijk trad, en terugkeerde met twee nieuwe werkers, de bruid van Eerw. Blake en een arbeidster, Mej. Martha Murray, om het werk te beginnen onder de meisjes en vrouwen ; het werk dat later zoo grootelijks gezegend is geworden.

Ds. JAMES MURRAY. (NYASA.)

Na de terugkeer van Ds. Murray, werd de zendingstatie Kongwe gesticht door Eerw. Blake. In het jaar 1894 is Ds. W. H. Murray in het zendingveld aangekomen, en datzelfde jaar hebben wij van de Schotsche Zending de zendingstatie te Livlezi met het gebied van het Opperhoofd Chikuzi als arbeidsveld overgenomen. Eerw. Vlok is daarheen gegaan, doch ongelukkig is zijne echtgenoote in 1896 daar overleden.

Daarop werd de Statie Mkoma door hem gesticht. Hij werd vergezeld door den jongen br. Jacobus du Toit, die het volgende jaar daar aan de zwartwater koorts overleden is. In het volgende jaar is de heer McClure, de bekwame timmerman en bouwmeester van de Zending, ook in Nyasaland overleden.

In het jaar 1898 werd het op de harten van de Commissie van de Predikanten-Zending Vereeniging gelegd, den Heer ernstig te bidden om de zendelingen in Nyasaland te verdubbelen. Er waren toen 14 arbeiders en arbeidsters op drie zendingstaties hierboven genoemd. Ten spijte van den oorlog die kort daarna uitbrak, heeft de Heer dit ernstig gebed verhoord, en waren er in 1903 reeds 34 zendelingen op zes zendingstaties. De drie staties die toen gesticht werden, waren de volgende : Mlanda, instede van Livlezi, Mphunzi en Malingunde. Sedert dien tijd zijn gesticht de staties Malembo, in

Ds. GEO. S. MURRAY. (GUTU, MASHONALAND.)

1906, Nchisi in 1909 en Nchinji in 1914. Ook heeft de Kaapsche Kerk nu eene statie in Portugeesch Nyasaland, n.l. Benga. Die werd gesticht in 1914. In het jaar 1899 besloot de Oranje Vrijstaatsche Kerk om ook Zendingwerk in Nyasaland te beginnen. Daartoe werden Ds. J. M. Hofmeijr en Eerw. P. Smit uitgezonden. Zij reisden naar het oosten, en kozen hun eerste statie te Magwero, omtrent een honderd mijlen ten westen van Kongwe. Dit gebied werd later Noord-Oost Rhodesië genoemd. Thans hebben zij daar de volgende staties, Madzimoyo, hun hoofdstatie, Fort Jameson, waar de zetel van de Regeering is, Nyanji en Nsadzu.

Juist tien jaren later, en wel in 1909, heeft de Kerk in de Transvaal ook een stap genomen in dezelfde richting, en werd Ds. A. G. Murray gezonden naar Portugeesch of Portugeesch Angoniland, zooals het genoemd werd, om eene zendingstatie te Mpatso te stichten. Dit werk is thans verder uitgebreid, zoodat men thans nog twee staties daar heeft, n.l. Mwenzi en Chiputu.

De snelle uitbreiding van het werk in Nyasaland, en de groote zegen door den Heere daarop gegeven, blijken uit de volgende tabel :—

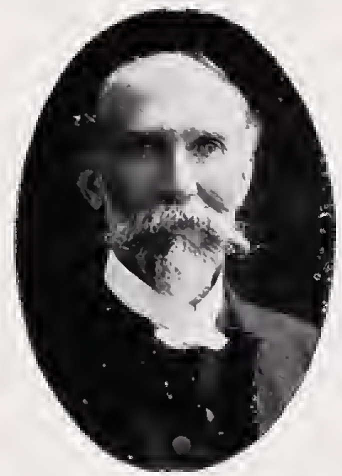
	1902.	1908.	1914.
Staties	6	10	19
Buitenposten ..	105	244	1,122
Leerlingen	9,000	27,000	74,700
Christenen	606	1,726	6,316
Doopklasl.	1,325	3,373	12,317
Geldelijke Bijdr. ..	£25	£104	£621

Men ziet dus dat in de eerste periode van zes jaren steeg het getal leden, d.i. bekeerlingen, die volle lidmaten geworden zijn, van 600 tot 1,700. In de tweede periode van zes jaren steeg het getal van 1,700 tot 6,300. Thans is het groot getal van volle lidmaten 7,333, en van catechisanten in de Doopklassen, 15,510. Gedurende het jaar 1915 werden er 1,422 gedoopt op al de staties van de drie kerken die daar arbeiden in Midden Afrika. Het getal zendelingen, d.i. arbeiders en arbeidsters thans daar werkende van de Kaapsche Kerk is 68, van de Vrijstaatsche Kerk 20, en van de Transvaalsche Kerk 6. Dat is een groot totaal van 94.

Vraagt men hoe het werk gedaan wordt, kunnen wij in kort zeggen het hoofddoel is de prediking van het evangelie en het brengen van de boodschap des heils aan al de heidenen van dat land, jong en oud. De middelen gebruikt, zijn de geregelde Zondagsdiensten, beide op de

DE ZENDING—(*vervolgd*).

staties en op de buitenposten, en vele van de heidensche kraalen. In de Zendingscholen, waar er zoo groot een getal leerlingen is, wordt de Bijbel elken dag onderwezen en het hoofddoel bij de opvoeding, is hen te leeren het Woord voor zichzelven in hunne eigene taal te lezen. Verder doet men veel aan medisch zendingwerk, waartoe nog twee geneesheeren noodig zijn. Er is reeds een

Ds. A. C. MURRAY (ALG. ZENDING SECR).

klein getal ziekenverpleegsters om met het werk te helpen.

Door middel van de zending-ambachtsmannen en zending-boeren, worden de inboorlingen geleerd om te werken beide aan ambachten nuttig voor dat land, en in de boerderij en bearbeiding van de aarde. De zendelingen leggen zich daarop toe de inboorlingen te leeren dat het geen schande maar wel de roeping van elke mensch is, met de handen te werken.

Ook heeft de Zending in Nyasaland veel te danken aan de arbeidsters die door den Vrouwen Zending Bond daar ondersteund worden. Deze zusters wijden zich vooral aan het werk onder de kinderen, aan de opleiding van meidjes in de tehuizen, en aan arbeid onder de vrouwen. Ook zijn er verscheidene die zich in de laatste jaren gewijd hebben aan de verpleging van de kranken van dat land.

Een van de voornaamste vruchten van het Zendingwerk in Nyasaland is het groot getal evangelisten daar reeds werkzaam. Zooals uit bovengaand opgaaf zal blijken, zijn er thans 1,135 buitenposten in de drie Zendingvelden van dat land. De evangelisten, die deze buitenposten bearbeiden, worden opgeleid door onze zendelingen. De voornaamste opleiding school is te Mkoma, waar daar ook een Normaal School is voor de jongens, die op de buitenscholen moeten gaan onderwijs geven. De opleiding van evangelisten staat onder toezicht van Ds. J. S. Murray, terwijl de heer Hofmeijr, B.A., aan het hoofd van de Normaal School staat.

Ds. W. H. Murray wijdt al zijn tijd en krachten aan de vertaling van Gods Woord in de Nyasa taal. Reeds zijn het Nieuwe Testament en de Psalmen uitgegeven, en verspreid bij duizendtallen. Hij heeft nu pas de vijf boeken van Mozes voltooid.

DE SOEDAN ZENDING.

Eenige jaren geleden bracht Dr. Kumm, die door Noord Afrika gereisd had, een bezoek aan Zuid Afrika, en wekte veel belangstelling in dat groote land, dat genoemd wordt de Soedan in Noord Midden Afrika. Door zijne bemiddeling is daar gesticht een Soedan Ver. Zending, waarin verschillende kerkgenootschappen samen werken om het evangelie tot de heidenen aldaar, die gevaar loopen door het Mohammedanisme ingenomen te worden, te brengen. Reeds is een groot gedeelte van de Soedan onder heerschappij van 't Slams geloof.

Verscheidene jonge broeders en zusters behoorende tot de Ned. Ger. Kerk, gevoelden zich geroepen naar de Soedan te gaan. Zij werden gezonden met anderen uit andere Kerkgenootschappen naar Nigerië in West Afrika, waar twee staties gesticht werden, Salatu en Saki Biam. Op de Synode van 1915 werd echter besloten de zendelingen, die tot de Ned. Ger. Kerk behooren, over te nemen voor rekening van die Kerk, en ook het land bewoond door een inboorlingstam genaamd de Munchis. Onze Kerk heeft dus ook een eigen Zending nu in de Soedan, waar er thans acht arbeiders en arbeidsters zijn voor onze rekening.

SLOTSOM.

Alles samenvattende, vinden wij dat de Ned. Ger. Kerk van Zuid Afrika, d.i. de Kerk van de Kaap Provincie, 134 buitenlandsche zendelingen ondersteunt, 43 binnenlandsche geordende zendelingen, behalve een aantal leeke jonge broeders, die als oefenaars of anderszins ook zendingwerk doen, en dat de totale bijdrage van de Kaapsche Kerk voor de Zending in 1915 de som van £28,800 beliep.

Oranje Vrijstaat

Voorwoord.

UIT de schetsen van de predikanten van de Nederduits Gereformeerde en ook Gereformeerde Kerk, welke men vinden zal in de bladzijden gewijd aan de Oranje Vrijstaat, zal men gemakkelik het ontstaan en de wording van de Hollandse Gemeenten in dit land te weten komen.

Zij het vooraf genoeg om te melden dat de Ned. Ger. Kerk een dochter is van dezelfde kerk als die van Zuid Afrika, en de Gereformeerde Kerk een zuster van die welke Ds. Dirk Postma stichtte, of te gelijk liet stichten in de Kolonie, Vrijstaat en Transvaal; zijn afscheidings werk begonnen hebbende te Burgersdorp in 1859, en dat voortzettende te Reddersburg en andere plaatsen.

In 1862 verklaarde het Hoge Gerechtshof van de Kaap Kolonie, op grond van de Ordonnantie van 1843, dat de afgevaardigden naar de Synode der Ned. Ger. Kerk van Z. Afrika, gezonden door gemeenten buiten de Kolonie, geen recht van zitting hadden in die vergadering. 't Was 'n aandoenlik ogenblik toen deze leden de vergadering verlaten moesten. Tengevolge van deze uitspraak moesten de Vrijstaatse gemeenten van nu af tot een afzonderlike "Nederduitse Gereformeerde Kerk van de Vrijstaat" worden gekonstitueerd. In 1864 werd de eerste Synode, met Ds. G. van de Wall als Moderator, gehouden. Toen bestond die kerk uit de gemeenten van Winburg, Fauresmith, Bloemfontein, Smithfield, Harrismith, Jakobsdal, Kroonstad, Boshof, Philippolis, Bethulie en Edenburg. Zij is nu zo groot en sterk geworden dat zij (1917) niet minder dan 58 gemeenten telt, zijnde de jongste Warden. Deze kerk van de Vrijstaat groeit en bloeit onder de zegen van haar Heer en Hoofd.

Toen in 1814 onze Evangeliese Gezangen werden uitgevoerd, om naast de Psalmen gebruikt te worden, was er vooral in de Noordelike Distrikten der Kolonie een aantal leden, die daarover ontevreden waren, en ook in andere opzichten een ultrakonservatief standpunt innamen. In 1842 richtte de Ring van Graaff-Reinet 'n herderlik schrijven aan de gemeenten van Colesberg en Cradock, dat veel aanstoot aan gemelde leden gaf. In verband hiermede sprak de Synode als haar gevoelen uit dat het zingen van de gezangen wel degelik aantebevelen was, maar niet verplichtend gemaakt werd. Om deze en andere redenen werd de "Gereformeerde Kerk in Zuid Afrika" gesticht, met Ds. D. Postma als leraar. Hij kan dus "de vader der afscheiding" worden genoemd. Weldra zette hij voort in de Vrijstaat wat hij in de Kolonie had begonnen. Er zijn wakkere leraren en flinke gemeenten van deze kerk, die meestal in goede verstandhouding zijn met de Nederduits Gereformeerde. De Here, die de maker van beiden is, helpe haar beiden om toe te nemen in grote, wijsheid en genade bij God en de mensen.

Ned. Ger. Gemeente. *Door Ds. W. H. Boshoff.*

WINBURG.

Ds. P. A. C. van Heyningen.

Deze gemeente werd gesticht in 1843, en is de oudste gemeente van deze Provincie. Van waar toch de naam Winburg? Over dit archæologisch vraagstuk bestaat er nogal groote strijd onder de geleerden. Sommigen meenen dat de naam aan het dorp gegeven werd ter herinnering aan de overwinning te Vechtkop door Sarel Cilliers op de barbaren behaald. Anderen weer—en hun getal is niet gering—geven een ander uitleg van den oorsprong van dezen naam. Er bestond, zoo wordt beweerd, strijd onder de Voortrekkers of het dorp zou worden aangelegd op de plaats waar het thans is gelegen, dan wel te Mompeling, omtrent vier mijlen ten noord-westen. De voorstanders van de tegenwoordige ligging wonnen het, en riepen, na den strijd, triomfantelijk uit: "Ons het gewin," en ziedaar de oorsprong van den naam. In elk geval, de naam is te danken aan een overwinning, op wie dan ook behaald.

De area van de toen gestichte gemeente was ontzettend groot. De tegenwoordige gemeenten van Senekal, Ventersburg, Marquard, Theunissen, en een deel van Excelsior behoorden toen allen aan de gemeente Winburg. Ware het niet dat het land toen veel dunner bevolkt was dan heden het geval is, geen leeraar zou in staat geweest zijn haar naar behooren te bearbeiden.

Ds. J. J. T. Marquard, B.A.

Voor een geruimen tijd werd de gemeente, vóór zij een vasten leeraar had, beurtelings bearbeid door Eerw. Lindley, Di. A. Murray en P. Roux. Haar eerste leeraar was Ds. D. J. van Velden, Sr., die in 1861 werd opgevolgd door Ds. H. van Broekhuizen. Na hem kwam Ds. P. A. C. van Heijningen, die in 1894 emeritus werd, en door Ds. J. J. T. Marquard werd opgevolgd. Hij werd in 1904 naar Bloemfontein beroepen, nam het beroep aan, doch eer hij naar zijn nieuwe standplaats kon vertrekken overleed hij. Gedurende zijne bediening werd het prachtig kerkgebouw, waarin de gemeente thans aanbidt, opgetrokken, zijnde de hoeksteen daarvan op 20 Januari 1899 door President M. T. Steijn gelegd. In Maart 1906 werd Ds. W. H. Boshoff als zijn opvolger bevestigd.

Oude Kerk.

Tegenwoordige Kerk.

Ds. W. H. Boshoff.

Behalve het prachtig kerkgebouw, behooren nog aan de gemeente het Weeshuis, een ruim, doelmatig gebouw, met ruim 50 kinderen, onder toezicht van den heer en mev. W. J. Naudé; en het Meisjes Hostel, onder toezicht van mev. M. Marquard.

RIETFONTEIN (WINBURG).

Ned. Ger. Gemeente. *Door G. A. M.*

Ongelukkig is te Winburg 'tzelfde geschied als te Potchefstroom. Wegens politiek gevoel en verschil, werd 'n verzoekschrift van 381 bezwaarde leden der gemeente Winburg, om schikkingen te maken voor 'n aparte gemeente, ingezonden. Ongeveer 300 personen waren tegenwoordig op 31 Mei 1917, toen de Centrale Rings Kommissie ze ontmoette, en alles behoorlik onderzocht hebbende, niet anders kon doen dan een afzonderlike gemeente stichten, met de naam van Rietfontein-Winburg. Rietfontein is de naam van de geboorteplaats van wijlen President Steijn in dit distrikt. De aparte gemeente heeft gene grensseheidingen. De eerste Kerkeraad bestaat uit vier Ouderlingen en zes Diakenen. Haar konsulent is Ds. H. J. Pienaar van Senekal. Prop. J. H. Badenhorst arbeidt hier tijdelik.

Ned. Ger. Gemeente. *Door Ds. R. J. van Niekerk.*

FAURESMITH.

Ds. A. A. LOUW.

DE Gemeente Fauresmith is de tweede oudste gemeente in den Oranje Vrijstaat, en werd gesticht in het jaar 1848 door wijlen Ds. A. Murray, Sr., van Graaff-Reinet, Ds. P. K. Albertijn en Ouderling B. Pienaar, eene Commissie die door de Kaapsche Synode aangesteld was om de uitgewekenen van ons volk over de Oranje Rivier te bezoeken.

De eerste Kerkeraad die diende, bestond uit twee ouderlingen en vier diakenen, allen familienamen die nog

Ds. H. J. LUCKHOFF.

DE KERK.

onder ons wel bekend zijn, t.w. Lubbe, Coertze, du Toit, Jacobs, Weideman en Griessel.

In het begin was er moeilijkheid om eene geschikte plaats te vinden voor het dorp, en de Commissie die aangesteld werd voor de zaken te zorgen, huurde eene gedeelte van de plaats, behoorende aan den heer W. D. Jacobs, genaamd Sannas Poort (zoo genoemd, zegt men, omdat er eene meid van dien naam verdronken is) om daar tijdelijk een kerkgebouw opterichten. Later kocht de Commissie die plaats, over de 6,000 morgen groot, voor 14,000 rijksdaalders (£1,050) en de Gemeente Fauresmith werd daar gesticht.

Ds. A. Murray, Jr., predikant van Bloemfontein, ageerde alhier als consulent tot 1853, toen op zijn voorstel een beroep uitgebracht werd op Proponent A. A. Louw. Dat beroep werd door hem aangenomen, en hij werd bevestigd in April 1855, en stond hier als leeraar tot Mei 1867.

De eerste kerk was een tijdelijk gebouw op het Marktplein, die vervangen werd door een net en sierlijk kerkgebouw in 1856.

In Juni 1868 werd Ds. H. J. Luckhoff hier bevestigd en werkte hard en met veel opoffering voor 26 jaar tot 1894. Aan het einde van hetzelfde jaar werd hij opgevolgd door Ds. C. D. Bam, die zeer bekwaam en populair was, en die hier stond tot 1908, en die in 1909 opgevolgd werd door Ds. R. J. van Niekerk.

Ons kerkgebouw werd gerepareerd in 1910, en die reparatie kostte zoowat £600, zoodat wij thans een gebouw hebben in goede orde en heelemaal groot genoeg voor de gemeente. 't Is een van de oudste kerkgebouwen in den Oranje Vrijstaat, maar is doelmatig en spreekt zeer gemakkelijk. De banken zijn nog van de oû soort, gelijk de banken in de Groote Kerk, Adderley Straat. Hieruit zien wij dat onze vaders en voorvaders voor hunne Godsgebouwen geen geld hebben gespaard, maar altijd van hun beste den Heere hebben gegeven.

Ds. R. J. van NIEKERK.

Ned. Ger. Gemeente.

SMITHFIELD.

Door J. H. Blignault en Redactie.

Ds. P. ROUX.

DEZE gemeente is gesticht op 25 November 1848 door 'n Kommissie, bestaande uit Dr. P. E. Faure en Dr. W. Robertson, door de Kaapse Synode gezonden om de uitgewekenen ten Noorden van de 'Gariep te bezoeken. Op 20 Mei 1849 werd Ds. A. Murray van Bloemfontein als konsulent alhier aangesteld. Eerst in Julie 1853 mocht de gemeente zich verheugen in 't bezit van 'n eigen herder en leraar, toen Ds. P. Roux, de herderstaf alhier opnam. Tot in April 1875 zette hij met ijver en getrouwheid zijn werk alhier voort. Onder zijn medewerkers verdient vooral genoemd te worden de Broeder Johannes Frederik Klopper, die, als afgevaardigde Ouderling, Ds. Roux vergezelde naar de historiese Synode van 1862, te Kaapstad. Zowel het kerkgebouw als de pastorie zijn het werk van Ds. Roux.

Zijn opvolger, Ds. S. J. M. van Niekerk, werd in Oktober 1877 bevestigd. Gedurende zijn bediening werd

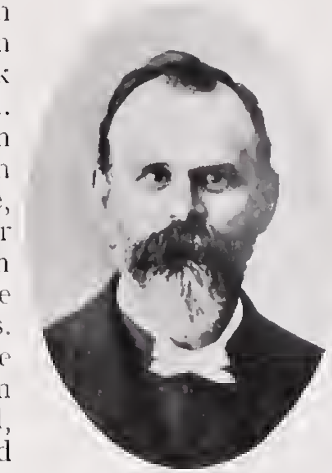
Ds. S. J. VAN NIEKERK.

DE KERK.

de pastorie verbeterd en vernieuwd, en het kerkgebouw van een toren voorzien. Hij stelde groot belang in de opvoeding, en nooit was de Zondagschool in zulk een bloeiende toestand. Terwijl hij in 1887 op 'n rusttijd aan de Paarl vertoefde, is hij heel onverwachts de eeuwige rust ingegaan.

Op 14 Mei 1888 nam Ds. D. J. J. van Velden de opengevallen plaats aan 't hoofd der gemeente in. Op 5 Oktober 1895 is hij weer van hier vertrokken, en zes maanden later werd Ds. J. H. van Wijk als zijn opvolger alhier ingezegend. Doch kort vóór het uitbreken van de Anglo-Boere oorlog, nam hij 'n beroep aan naar Adelaide, en eerst na de vrede, op 3 Oktober 1903, schonk de Heer weer 'n leraar aan de zo zwaar beproefde gemeente, in de persoon van Ds. P. T. Retief. Jarelang leed deze getrouwe dienstknecht des Heren aan 'n ongeneeslike krankheid, die hij met voorbeeldig geduld verduurde, totdat hij eindelik in Junie 1911 zich genoodzaakt zag de gemeente te verlaten, en zich te Kaapstad ter woon vestigde, waar hij zacht in zijn Heer ontsliep n Februarie 1913, kort nadat zijn opvolger, Ds. J. H. Blignault, op 25 Januarie van dat jaar alhier de herderstaf had aanvaard. [Deze arbeidt alhier en oefent veel invloed uit vooral wat betreft de opvoeding en het onderwijs.—*Red.*]

Ds. P. T. RETIEF.

Ds. J. H. BLIGNAULT.

Ned. Ger. Gemeente.

BLOEMFONTEIN.

Door Ds. G. Radloff.

Dr. ANDREW MURRAY.
(OP 23-JARIGEN LEEFTIJD.)

De Gemeente Bloemfontein werd gesticht 30 November 1848, toen Drs. P. E. Faure en W. Robertson, als eene Commissie, afgevaardigd door de Ned. Ger. Kerk der Kaap Kolonie, er eene vergadering hielden met de leden der Kerk, die zich gevestigd hadden ten noorden van de Gariep of Oranje Rivier, in het Trans Gariepsche Gebied, toen bekend als de Souvereiniteit onder 't bestuur van een Britschen Resident. Op die gemeente vergadering werden de eerste Kerkeraadsleden gekozen, n.l. als ouderlingen: Willem Sterrenberg Pretorius en Jacobus van Zijl; als diakenen: Andries Johannes Erwee, Johann David Griesel, Pieter Willem Koetzer en Johannes Maree.

In tegenwoordigheid van genoemde leeraren werd op 6 Januari 1849 de hoeksteen van het eerste kerkgebouw gelegd door den Britschen Resident, Majoor Warden. Wanneer de inwijding plaats had, kunnen wij moeilijk te weten krijgen, daar de Notulen des Kerkeraads tot 17 Januari 1853 ontbreken. De godsdienstoefeningen werden althans nog onder zeilen gehouden, toen als eerste leeraar der gemeente Ds. Andrew Murray, Jr., op 6 Mei 1849 (hij was toen een jongeling van 21 jaren) bevestigd werd door zijnen vader Ds. Andrew Murray, Sr., van Graaff-Reinet. Hoewel het arbeidsveld van den ijverigen jongen predikant zich verre over zijne gemeente tot aan de overzijde der Vaalrivier uitstrekte, schroomde men niet, op aandrang der ingezetenen, toen de Britsche Regering besloot de Souvereiniteit te laten varen, m.a.w. haar verdere bescherming van dit toen zeer schraal bewoonde gebied te onttrekken, Ds. A. Murray, Jr., en Dr. Fraser als eene deputatie naar Engeland aftevaardigen—in 1853—ten einde te protesteeren tegen dat besluit. Met die deputatie vertrok de toen elfjarige jongeling, die 17 jaren later de derde leeraar van Bloemfontein zou worden.

Al was die zending vruchteloos, en moest men de bescherming der wereldsche macht missen, had toch 's Heeren werk een gezegenden voortgang, en Ds. Murray mocht zijn reuzen arbeid voortzetten tot 1860, toen hij naar Worcester geroepen werd. Geruimen tijd na zijn

HET ALLEREERSTE KERKGEBOUW TE BLOEMFONTEIN.

vertrek moest Bloemfontein vacant blijven, totdat door de bemoeïingen van Dr. W. Robertson er weer een kleine voorraad predikanten overzee naar Zuid Afrika kwam. Onder dezen werd Ds. Giles Vandewall gereed gevonden eindelijk in 1862 de ledige plaats te Bloemfontein te gaan innemen. In dezen sterken, hoog begaafden persoon gaf de Heer niet alleen een bekwamen predikant aan de gemeente, maar tevens een verstandigen raadgever en geestelijken leidsman zoowel aan den nog zoo jeugdigen, in 1854 geboren Vrijstaat, als ook aan de in 1862 uitgestoten Kerk, die zich zelfstandig moest organizeeren. Bovendien werd het land geteisterd door de Basuto oorlogen. Eerst nadat er weer veiligheid en vrede in den lande was, vertrok Ds. Vandewall in 1870 naar de Paarl, doch niet, alvorens hij met 't oog op de schaarschheid van predikanten, den Ring van Winburg bewogen had, den Proponent Gustav Radloff (toen Rector van het Grey College te Bloemfontein) te ordenen en als consulent van Bloemfontein aan te stellen. Nadat herhaalde beroepen, aan oudere leeraren gericht, van de hand gewezen waren, moest de jonge consulent zich genoodzaakt zien Katheder met Kansel te verwisselen, en werd 7 Januari 1871 bevestigd.

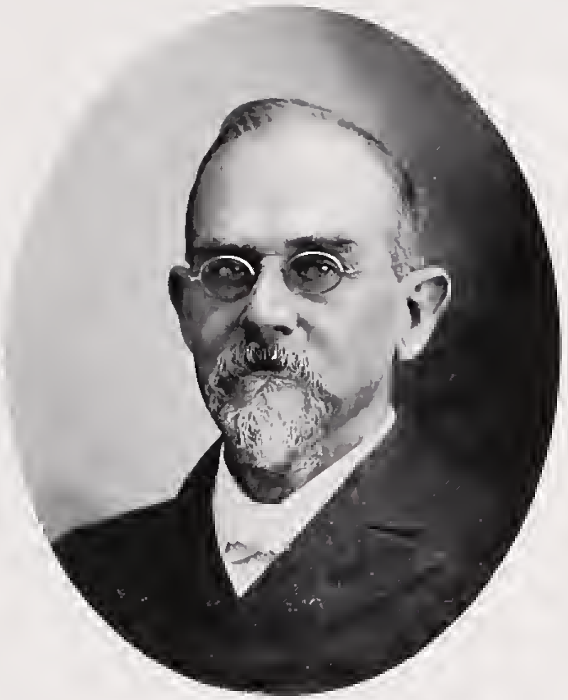
Met de ontdekking der diamantmijnen, omstreeks dezen zelfden tijd—kwam er een groote verandering in de landsomstandigheden. De armoede werd vervangen door welvaart. Nieuwe bewoners stroomden het land in. Het vruchtbaar grondgebied van de Basutos veroverd, werd spoedig dicht bewoond. Het kleine dorp Bloemfontein begon nu al meer het aangezien van de Hoofdstad te krijgen. Nieuwe en groote gebouwen begonnen er aan alle kanten te verrijzen. Het oude kerkgebouw, zoodra de schuld, die er zoo lang op gerust had, afbetaald was, moest plaats maken voor een ruimer en beter. Het oude werd in Januari 1878 afgebroken, en de hoeksteen van het nieuwe op 10 Mei 1878 door President Brand gelegd. Nadat de gemeente gedurende twee jaren en vier maanden in een groot pakhuis van den heer Fichardt hare diensten had gehouden, mocht zij den 7den Mei 1880 het nieuw kerkgebouw, waarvoor zij zeer gewillig ruim £20,000 had opgebracht, zonder schuld den Heer toewijden.

Gedurende dit tijdperk zag Bloemfontein niet alleen kerkgebouwen en Gouvernements Kantoren verrijzen, maar ook schoolgebouwen; want sedert de komst van Dr. Brill werd het Grey College al meer uitgebreid en, op besluit der Synode, het Dames Instituut "Eunice" opgericht, en 5 Juni 1876 plechtig geopend.

In October 1881 vertrok Ds. G. Radloff naar Hoopstad, en

Ds. F. G. T. RADLOFF.
(ZOALS HIJ ER TOEN UITZAG.)

Ds. J. D. KESTELL. (MODERATOR.)

reeds drie maanden later was zijne plaats weer aangevuld; want Ds. C. S. Morgan heeft van 1882 tot 1893 het groote werk in de Hoofdstad met kracht en zegen voortgezet. Hij genoot, althans eenige jaren, het voorrecht van een hulpprediker, vooral in Ds. A. G. T. Schoevers, en later Ds. H. T. Kriel, te hebben. Laatstgenoemde werd Ds.

Ds. J. S. MARAIS.

BLOEMFONTEIN—*(vervolgd)*.

Morgans opvolger, en bediende de gemeente tot 1904, terwijl hij, drie jaren lang, bijgestaan werd door Ds. P. Roux, als hulpprediker. Men scheen nu ten volle te beseffen, dat de gemeente allengs veel te groot geworden was om door

TEGENWOORDIGE NED. GER. KERK.

éénen predikant bearbeid te worden. Want na het vertrek van Ds. Kriel beriep men Ds. P. J. Boshoff, en kort daarna Ds. C. D. Murray, C.zn., als tweeden predikant. Deze beide leeraren hebben met veel ijver saamgewerkt tot 1912. Na hun vertrek kreeg de gemeente Ds. J. D. Kestell als haar leeraar, die er thans met zegen en succes arbeidt, en bijgestaan wordt door Ds. J. S. Marais als hulpprediker, die ook zijn best doet in belang dezer gemeente, die nog de grootste in deze Provincie is.

De Gereformeerde Gemeente. *Door Dr. I. D. Kruger.*

Nadat de te Bloemfontein en in den omtrek wonende lidmaten der Geref. Kerk hunne kerkelijke voorrechten te Reddersburg hadden genoten, en, toen hun getal vermeerderde, door den leeraar van daar als in eene wijk van Reddersburg bearbeid waren, stond de Algemene Vergadering in 1903 het verzoek om de stichting van een zelfstandige gemeente toe, onder het consulentschap van Ds. W. Postma. Hoewel zij slechts 90 lidmaten telde en, in weerwil van armoede en moeilijke omstandigheden, gelukte het haar na eenige jaren een eigen kerkgebouw op te richten, en weldra in Ds. W. Postma ook een eigen leeraar te verkrijgen. Het ledental was toen tot 220 aangegroeid, en spoedig was de pastorie ook klaar.

In verband met de Kerk was hier reeds in de eerste jaren ook een Vrije Christelijke School. Die school bestaat nog, in gewijzigde vorm, en behoudt haar zuiver, christelijk-nationaal karakter. Zij is voor de twee Hollandsche kerken een zegen geweest en is het nog. Zij telt thans over de 300 kinderen.

In 1915 is Ds. W. Postma naar Reddersburg vertrokken en heeft Dr. I. D. Kruger van Aliwal Noord zijn plaats ingenomen. De gemeente telt nu 450 lidmaten en bloeit als nooit tevoren. Gode alleen zij al de eer!

DR. I. D. KRUGER.

Ned. Ger. Gemeente. *Door G.A.M.*

HARRISMITH.

Ds. DOUGAL McMILLAN.

DEZE gemeente, genoemd naar den Gouverneur, die de Boeren te Boomplaats versloeg, was eertijds een van de streken, welke door Di. P. E. Faure en W. Robertson in 1848, op last der Synode van de Kaap, bezocht werden. Zij werd gesticht in 1849 op aanbeveling van die leeraren, en Ds. A. Murray preekte op de plaats Gemsbokshoek, waarop mettertijd het dorp werd aangelegd dat een lief stadje is geworden, gelegen aan de helling van Platberg. Deze kijkt op naar den verhevenen Mont aux Scources—toppunt van den driehoek die gevormd wordt door de Malutis van Basutoland en de Quathlambas van Natal. Van Renenspas, de sleutel waarmede Harrismith zich opent naar Ladysmith, is het Voortrekkerspad waarop Retief het Kanaän der Boeren bezag, dat later is geworden "the Garden Colony" van de Engelschen.

Omdat de Notulen zijn zoek geraakt, vinden wij slechts dat Ds. Pierre Huet aldaar als consulent, uit Natal was op 12 October 1860. Hij werd wat later, als zoodanig, door Ds. Frans Lion Cachet vervangen. Godsdienst werd in 't begin in een schoolgebouw gehouden dat als eerste kerk diende en nog bestaat. De tweede kerk werd opgericht door Ds. D. McMillan, wier hoeksteen dagteekent 15 October 1870. Deze Schotsche leeraar, van 15 September 1862 tot 10 Mei 1874, deed al wat in zijn vermogen was voor het Noord-oostelijk gedeelte van den Vrijstaat. Ds. Theron, de naburige leeraar van Bethlehem, bediende de gemeente dikwijls. Ds. A. van der Lingen was predikant van 16 Mei 1875 tot 12 Juli 1893, en heeft de derde kerk laten bouwen op dezelfde plaats als de tweede, de hoeksteen gelegd zijnde op 25 Augustus 1892. Deze predikant dong om president van den Vrijstaat te worden; doch het mislukte hem, het gevolg zijnde dat hij mettertijd moest bedanken. Zijn opvolger, van 12 Januari 1894 tot 19 Januari 1903, was de bekwame prediker, pastor en schrijver, Ds. J. D. Kestell, die gedurende den

Ds. C. J. SNYMAN.

KERK TE HARRISMITH.

Boerenoorlog secretaris was van Generaal Christiaan de Wet, een man die nog heden (1917) als Moderator, grooten invloed oefent in Staat zoowel als Kerk.

KERK TE KESTELL.

Ds. Johs. Rabie, van 20 Juli 1903 tot 1 Februari 1913, liet de derde kerk, met hare aangebrachte vleugelen, die in den oorlog van binnen schrikkelijk was vernield, behoorlijk repareeren en voorzien met stevige banken, prachtig plafond en aangename aceteleen lampen. Onder zijne bearbeiding ging het met de gemeente weer voorspoedig, en mag zij wel grootsch zijn op haar statieus kerkgebouw, dat van zandklippen geheel opgetrokken is tot de spits van den toren. De tegenwoordige leeraar is Ds. C. J. Snijman, die bij zijne aankomst op 8 Augustus 1913 de nieuwe pastorie, welke zijn voorganger in plaats van de oude had laten bouwen, persoonlijk moest inwijden. Door de geestelijke zoowel als tijdelijke bearbeiding van den leeraar is de gemeente gestadig uit hare schuld geraakt.

KESTELL.

Ned. Ger. Gemeente. *Door Ds. E. J. P. Smit, B.A.*

DEZE gemeente is door de Oostelijke Rings-commissie den 16den Augustus 1905 gesticht, op de plaatsen Geluk en Mooifontein, gekocht van de Broeders Bezuidenhout, en ontving den naam Kestell, naar den vorigen leeraar van Harrismith, die door zijn optreden in den laatsten oorlog een plaats heeft veroverd in de harten van het Afrikaner Volk. Tot consulent werd benoemd Ds. J. Rabie.

De nieuw gestichte gemeente kwam voor de eerste keer bij elkaar 23 en 24 September, in de groote tent, behoorende aan de Jongelings Vereenigingen te Bethlehem, voor deze gelegenheid geleend. Al dadelijk werd besloten een noodkerk optetrekken, en eene Bouw-commissie aangesteld en het werk aan den bekwamen bouwmeester G. Zwillaumme opgedragen. De kerk werd voltooid en zonder schuld ingewijd op 7 Juli 1906. Daarna werd een ruime en doelmatige pastorie van klip gebouwd en in November 1907 ingewijd. Op 4 Juni 1906 werd Prop. E. J. P. Smit, B.A., hulpprediker te Riversdal, met algemeene stemmen tot leeraar beroepen, en in 't begin van October bevestigd. Sedert dien tijd is het werk nog gestadig voortgegaan door den arbeid van den beminden leeraar en samenwerkenden Kerkeraad onder de zegenende hand des Heeren. Overal in het dorp en in de wijken zijn er bloeiende scholen.

Ds. E. J. P. SMIT, B.A.

Ned. Ger. Gemeente.

BOSHOF.

Door den heer C. Marais.

Ds. H. W. BRANDT.

DE KERK.

Ds. J. H. VAN WIJK.

DEZE gemeente werd gesticht in 't jaar 1855. Zij was vroeger deel van de gemeente Bloemfontein, en bekend onder den naam van "Van Wijksvlei." In 1856 kreeg zij de naam van "Boshof" en op den 6den April van hetzelfde jaar werden de eerste erven alhier verkocht in belang van de gestichte gemeente. De eerste consulent van de gemeente was Ds. Andrew Murray, predikant van Bloemfontein, die ook vroeger hier diensten heeft waargenomen. Hij werd later opgevolgd in consulent werk door Ds. A. Louw van Fauresmith.

Het eerste kerkgebouw werd alhier door de gemeente zelve opgebouwd in den vorm van een kruis; het stond op het tegenwoordige Markt Plein. Het werd opgericht meestal door de Ouderlingen en Diakenen, en wel van klei onder een rieten dak. In 't gebouw waren geen zitplaatsen; iedereen die naar kerk ging moest zijn eigen stoel mee nemen. Later, en wel in 1871, werd hier op het Kerk Plein een prachtige nieuwe kerk gebouwd tegen een koste van ongeveer £16,000, en bevattende zitplaatsen voor omtrent duizend zielen.

De dorpsgronden zijn het eigendom van de kerk, vroeger door de Regeering van de Vrijstaat aan de kerk afgestaan om het stichten van eene gemeente aan te moedigen.

De eerste leeraar van de gemeente was Ds. H. W. Brandt uit Nederland, die hierheen gekomen was door bemiddeling van Ds. G. van de Wall van Bloemfontein. Ds. Brandt werd later opgevolgd door Ds. J. H. van Wijk, die opgevolgd werd door Ds. P. S. van Heerden, thans te Ladybrand. Na hem kwam Ds. D. Bosman, thans te Durbanville, en na hem Ds. P. van der Merwe van Beaufort West, thans algemeene secretaris van de Zending der Vrijstaatsche Kerk. Nu is de dienstdoende leeraar Ds. A. J. Malherbe.

Deze parochie was vroeger een ontzettend groote gemeente, waarvan later afgesneden werden: Hoopstad, Bultfontein, Dealesville, Petrusburg, gedeelte van Kimberley en Beaconsfield, alsook gedeelte van Warrenton. De gemeente is nu nog zeer uitgestrekt en groot.

Ds. A. J. MALHERBE.

Ned. Ger. Gemeente.

JACOBSDAL.

Door Ds. A. A. Weich.

Ds. E. A. J. du Toit.

Deze gemeente dagteekent haar bestaan van het jaar 1860, met wijlen Ds. A. A. Louw als haar eersten consulent. Ongeveer 18 jaar lang aanbad zij in een noodkerk, die nu in een veranderden vorm als winkel nog bestaat. De nieuwe kerk, die de gemeente op £7,460 te staan kwam, en ongeveer 500 zitplaatsen bevat, werd ingewijd in November 1879. In 1890 werd zij met prachtig traliewerk voorzien, tegen eene koste van £1,100. Een Amerikaansch riet orgel deed goeden dienst tot het jaar 1908, toen het door een pijporgel met 2 manualen en 20 stops, tegen eene koste van £680, vervangen werd. Thans prijkt tegenover den hoofdingang, juist buiten het traliewerk, een monument, opgericht ter gedachtenis aan de burgers die sneuvelden in den oorlog, 1899-1902. Ongelukkig kan de kerk tot nog toe op geen toren bogen, een werk voor het nageslacht gelaten. Eerstdaags worden de sierlijke olielampen door gaslampen vervangen. Het eerste rietorgel werd door de Wed. Mev. D. H. Jacobs geschonken. Deze moeder in Israël blies haar adem uit juist terwijl de nieuwe kerk werd ingewijd. Alle de leeraren, die de gemeente het woord des levens hebben verkondigd, verkeeren nog in leven. Hunne namen, met de datums van hun diensttijd er achter geplaatst, zijn: de WelEerw. heeren E. A. J. du Toit, 1866-1880; A. Murray, J. zoon, 1881-1899; P. J. J. Boshoff, 1899-1904; S. J. Perold, 1904-

De Kerk.

1907. Haar tegenwoordige leeraar, Ds. A. A. Weich, werd in zijn dienst alhier bevestigd op 8 Februari 1908.

De gemeente heeft een zielental van ongeveer 1,520, en een ledental van ongeveer 700. Bij haar stichting was zij echter veel uitgestrekter, toen een groot gedeelte van de gemeenten Kimberley, Dutoitspan, en zelfs Douglas tot haar gebied behoorde. En ook later werden groote gedeelten van haar afgesneden door de stichting van aangrenzende gemeenten. Der gemeente ontbreekt nog veel ook aan het tijdelijke, o.a. eene Kerkzaal, en aan het geestelijke en eeuwige, O, zoo veel! Meer geestelijk leven, meer van Gods geest, meer ijver in den dienst des Heeren, meer toegewijdheid aan haar Heer en Koning. Maar toch kan zij getuigen van de gunst des Heeren, die haar op menigvuldige wijze is betoond geworden. Zonder eenige hulp van buiten, behartigt zij haar eigen plaatselijk zendingwerk, en draagt zij het hare bij tot uitbreiding van het Godsrijk buiten de grenzen der Kerk. Hare biduren op het dorp en in de buitenwijken gaan hun geregelden gang; terwijl haar Zondagsschool bloeit en de belangen der jeugd door verschillende vereenigingen, als anderszins behartigd worden. God toont haar Zijn welgevallen op veelerlei wijze, en zoo zet zij haar werk in het geloof voort, steeds wachtende op grootere zegeningen van haar Heer. Waar men de droppelen ziet vallen, blijft het gebed om de stroomen.

Ds. A. A. Weich.

Ned. Ger. Gemeente.

KROONSTAD.

Door Ds. W. J. S. Klomp.

Ds. G. W. B. van der Lingen.

DE oorsprong van den naam, gegeven aan het dorp, dat omstreeks 1857 gesticht werd, ligt in het duister. Volgens de meesten, ontving het dorp den naam naar een paard van den welbekenden voortrekker Sarel Cilliers, den vader der nieuwe gemeente, welk dier, Kroon geheeten, in de drift bij het dorp verdronk. Volgens den oudsten inwoner van het dorp, was het oorspronkelijke plan hetzelve uit te leggen aan Kroonspruit bij Kroondrift.

Naar het gebruik dier dagen, werd bij het uitmeten van plaatsen, elke 50ste plaats aan het Gouvernement toegewezen. Zoo behoorde de plaats Kroonspruit als 50ste plaats aan het Gouvernement. Maar de bewoner van Klipplaatdrift, David Benjamin Jordaan geheeten, ruilde met het Gouvernement van plaats, omdat zijne gronden dan naast elkander zouden liggen, en niet door Staatsgrond gescheiden zijn.

Zoo werd dus een deel van Klipplaatdrift Staatsgrond, en het nieuwe dorp werd niet gesticht aan Kroonspruit, maar op Klipplaatdrift aan Valsch Rivier, doch de naam Kroonstad herinnert aan den ouden aanleg. Sommigen meenen dat de gemeente heet naar de sterke vesting van dien naam in Rusland.

Ds. H. W. van der Merwe.

Oorspronkelijk was deze gemeente een deel van de gemeente Harrysmith. Van tijd tot tijd werden er diensten en Kerkeraadsvergaderingen gehouden te Kleinfontein, te Doornkop en te Kransdrift, in de wijk Valsch Rivier van de gemeente Harrysmith. Dit gebeurde in de jaren 1852-54.

De Kerk.

Op de Kerkeraadsvergadering gehouden te Doornkop op 2 Augustus 1852, onder voorzitterschap van den consulent, Ds. D. van Velden, bleek dat er algemeene behoefte bestond aan een kerkgebouw. De Consulent voorzag den Kerkeraad van lijsten om gelden te collecteeren voor den bouw eener kerk. Die kerk werd ingewijd, volgens de notulen, op 3 Januari 1862. Zij was met tamboekie gras gedekt, had een mestvloer en geen banken. De menigte zat op veldstoeltjes, die men meenam als men " kerktoe " ging. Bij de avonddienst had ieder zijn wildebeestvetkaars (*d.i.* waterkaars) brandende. Alles was primitief. De gemeente hielp bij den kerkbouw door het vrijwillig aanrijden van klippen, steenen en grond.

Tijdens den Basuto-oorlog werd de kerk gebruikt als fort. Een sloot werd om dezelve gegraven, en heel Kroonstads burgerij sliep in de kerk, uit vrees voor een overval van de Basutos.

De eerste beroepen predikant was Ds. P. A. C. van Heijningen, die de gemeente diende van 1866-67. Daarna kwam Ds. H. W. van der Merwe, van 1870-76. Het langst werd de gemeente bediend door den begaafden Ds. G. W. B. van der Lingen, van Augustus 1877 tot zijn sterven in December 1914. Hij was een man die veel invloed in den Vrijstaat uitgeoefend heeft, en diende de Kerk vooral als Quaestor Synodi. Tijdens zijn verblijf werden twee kerken gebouwd. De tweede kerk van Kroonstad werd ingewijd op 24 November 1877. Maar ook dit bedehuis werd afgebroken om plaats te maken voor een sierlijk gebouw, dat plus minus £17,000 kostte en ingewijd werd in 1914. Dit prachtige gebouw kwam tot stand door de ijverige bemoeiïng van den overleden pastor. Hij werd in 1915 opgevolgd door Ds. W. J. S. Klomp, die thans nog dient, [en het werk van zijn ijverigen voorganger met moed, lust en zegen voortzet.—*Red.*]

Ds. W. J. S. Klomp.

Ned. Ger. Gemeente.

Door Ds. C. G. Jooste en Redactie.

PHILIPPOLIS.

Ds. C. FRASER, Jr.

PHILIPPOLIS was oorspronkelijk de hoofdzetel van Kapitein Adam Kok, opperhoofd der Grikwas, tusschen wien en de boeren en andere blanken er steeds de beste verstandhouding bestond. De plaats werd genaamd naar Dr. Philip, die zich hier als zendeling had komen vestigen, en geruimen tijd onder de Grikwas en andere inboorlingen arbeidde. Gereedelijk liet hij de blanke gemeente zijne kerk gebruiken, en nadat hij en Adam Kok vertrokken waren, werd het gebouw afgebroken en op dezelfde plaats de kerk der Ned. Ger. Gemeente opgetrokken. Het was in 1861, dat de gemeente gesticht werd, en onder het voorzitterschap van Ds. A. Louw van Fauresmith de Kerkeraad zijn eerste vergadering hield in 1863. De eerste Ouderlingen waren de BB. C. J. Liebenberg en E. N. Grobbelaar, en de eerste Diakenen: C. H. Boshoff, A. P. Roux en E. R. Snijman.

Op 18 April 1863 werd Ds. C. Fraser als eerste herder en leeraar van Philippolis bevestigd. De gemeente heeft de eer, dat haar eerste leeraar hoe langer hoe vaster aan haar gehecht was, zoodat hij in den loop der jaren al de beroepen, die hij ontving naar de grootste en belangrijkste werkkringen in Zuid Afrika, van de hand wees en met zijne gade, die in al den arbeid hem getrouw ter zijde stond, tot het einde toe hier bleef. De zegen en invloed, die van hem uitging, strekte zich uit over de gansche Kerk, wier hoogste kerkvergaderingen hij vele jaren als Moderator leidde. Aanzienlijk is het getal jongelingen, vooral uit zijn eigen gemeente, voor wie hij een geestelijke vader was, die thans als predikanten werkzaam zijn. Aan al de werkzaamheden onzer Kerk in belang van het Onderwijs en de Zending, enz., nam hij een voornaam aandeel. Herhaalde malen heeft hij onze Kerk moeten vertegenwoordigen niet alleen bij Zusterkerken in ons land, maar zelfs in andere landen. Zoo behoorde hij niet alleen aan Philippolis, maar aan de geheele Kerk.

Op 8 Mei 1869 werd de hoeksteen der nieuwe kerk gelegd. Het werk was voorspoedig en kon zonder schuld ingewijd worden. Toen het 1896 noodig werd de kerk te vergrooten, werden twee vlerken aangebouwd, en, toen in den Anglo-Boeren oorlog het kerkgebouw veel schade geleden, het orgel vernietigd en de pastorie afgebrand was, rustte Ds. Fraser niet, voordat alles weer in orde

DE KERK.

gebracht was. Niet alleen werd de pastorie weer opgebouwd en de kerk gerepareerd, maar ook een nieuw orgel voor £1,000 gekocht en het gebouw met acetylene gas verlicht.

Het laat zich begrijpen, dat toen deze waardige leeraar na meer dan 44-jarigen arbeid, op 7 Julie 1907 den herderstaf ging neerleggen, het afscheid zoowel voor hem en zijne gade en vooral voor de gemeente zeer aandoenlijk en smartelijk moest zijn. Hij overleed te Kaapstad op 27 Februari 1911, en werd op 5 Maart 1911 te Philippolis begraven. De gemeente heeft ter zijner gedachtenis een Gedenksteen opgericht, en nabij de kerkdeur geplaatst.

In Ds. S. J. Perold vond de gemeente een bekwamen opvolger, die op 19 October 1907 bevestigd werd. Hij mocht veel liefde en zegen ondervinden, en het werk met vrucht voortzetten. Doch reeds in Januari 1916 gevoelde hij zich geroepen naar Heilbron te gaan. In zijne plaats is getreden de jeugdige Dr. T. B. Muller, die op 14 October 1916 hier bevestigd werd.

Zending Gemeente.

PHILIPPOLIS is, naast Grikwastad, de oudste Zendingkerk ten Noorden van de Oranje Rivier. Reeds vroeg in de negentiende eeuw waren er zendelingen die te Grikwastad en later te Philippolis, onder de Grikwas, Korannas, en Bosjesmannen gearbeid hebben. De meest bekende van dezen zijn de Eerww. Sass, Reid, Schreiner, Dr. Philip (naar wien het dorp Philippolis genoemd is), E. Solomon, P. Wright en W. B. Philip. Deze laatste is met de Grikwas naar "No Man's land" getrokken, doch door hen op weg achtergelaten zijnde, wendde hij zijn weg naar Queenstown, en arbeidde aldaar.

Voor de te Philippolis achtergeblevene Grikwas, zorgden in dien tijd een vroom doch bejaarde Amerikaansche neger, William Korner genaamd, en eene vrome Bechuana vrouw, Selokemong genaamd. Ds. Fraser nam dadelijk na zijne bevestiging in 1863 het opzicht over de Zending Gemeente, en ondersteunde Korner uit de kerkekas tot zijn dood. Daarna ageerde Selokemong voor omtrent twee jaren als Catecheet, totdat de eerste Kerkeraad gekozen werd. Daar de Grikwa Kerk door de blanke gemeente gekocht en gebruikt werd, kocht men dadelijk voor £75 een geschikt huis, dat dienen kon als Zending Kerk, en nog heden als schoolgebouw gebruikt wordt.

In 1875 echter, werd een nieuw kerkgebouw door de gemeente opgericht voor de som van £650. Sedert dien tijd tot nu toe verricht de catecheet Petrus Ditsebe, zijne plichten getrouw in de gemeente. Hij is een zoon van Selokemong, wier moeder Sara tot bekeering kwam in Bechuanaland, onder de bearbeiding van Dr. David Livingstone. Selokemong werd door hare moeder in het huis van Eerw. Schreiner geplaatst, waar (later ook onder Dr. Philip) zij leerde lezen en Gods Woord kennen.

Dr. T. B. MULLER, M.A.

Later genoot de gemeente het voorrecht in Eerw. Poen haar eigen leeraar te hebben, die haar getrouw bediende tot zijn vertrek naar Durban.

Sedert dien tijd is de gemeente weer herderloos, doch onder toezicht van den leeraar der blanke gemeente. Sedert December 1915 heeft de gemeente zich aangesloten bij de Zending Kerk van O.V.S.; zij telt circa 110 leden.

Ned. Ger. Gemeente. *Door Ds. P. du Toit en Redactie.*

EDENBURG.

Ds. A. P. MEIRING.

DEZE gemeente, gelegen aan Rietrivier, halfweg tusschen Bloemfontein en Fauresmith, werd als afzonderlijke parochie gesticht door de Rings-Commissie op 15 Juli 1863. Tot Consulent werd benoemd Ds. G. van de Wall van Bloemfontein, en tot Kerkeraadsleden: de BB. L. Spies, H. J. Viljoen, D. J. Strauss, H. W. Pienaar en A. P. C. Zwanepoel.

Op 30 October werd de eerste Kerkeraadsvergadering gehouden en op 1 November de eerste Aanneming van nieuwe lidmaten, en bij die gelegenheid de eerste Avondmaalsviering.

De jonge gemeente is onder zeer ongunstige tijdsomstandigheden geboren. Het land was door een lange zware droogte uitgeput, de bevolking stond bloot aan herhaalde invallen van de naburige Basutos onder Moshesh. De kerkelijke toestand was niet minder hachelijk. Een kerkelijke strijd was in de Moeder Kerk ontbrand, en met weerzin moest zij de gemeenten ten Noorden van de Gariep uit haren schoot zien heengaan. Er heerschte een groote schaarschheid van predikanten. De geheele Vrijstaat had slechts zes leeraren en de jonge Kerk moest nu zelfstandig optreden en zich organiseeren.

DE KERK.

Op 11 Januari 1864 werd aangesteld tot koster de heer H. Huijgen, die ook waarnemen moest de betrekkingen van Scriba des Kerkeraads, Voorlezer en Voorzinger. Bij dit alles was hij ook nog Gouvernements onderwijzer. Doch tegen hem werd bezwaar gemaakt, omdat hij geen Engelsch kende, en in zijne plaats aangesteld de heer Boschker. Alle pogingen om een eigen leeraar te bekomen mislukten. Het eene beroep na het andere werd bedankt. De gemeente was dankbaar, dat van tijd tot tijd de Consulent of een der andere predikanten, vooral Ds. A. Louw van Fauresmith, overkwam, om het Evangelie te prediken en de Sacramenten te bedienen. Intusschen was reeds 8 Juli 1864 besloten eene pastorie te bouwen. Eindelijk werd op 20 Januari 1866 Ds. A. P. Meiring, toen predikant bij de St. Stephens Gemeente te Kaapstad, beroepen en in hem de man gevonden, die als eerste leeraar van Edenburg zou optreden. Deze heeft ijverig en volhardend gearbeid aan den opbouw niet alleen zijner gemeente, maar der Vrijstaatsche Kerk, die hij vele jaren als Scriba diende, vele opofferingen zich getroostende, vooral in 't belang van de Zending en het Onderwijs. Het ruim en sierlijk kerkgebouw, waarvan de hoeksteen reeds 18 Juli 1874 gelegd was, werd plechtig ingewijd den 10den Januari 1877.

Na een diensttijd van 26 jaren werd Ds. Meiring op 28 Mei 1892 tot hooger dienst opgeroepen. Zijn overschot rust naast dat zijner eerste echtgenoote, die hem vooruitgegaan was, op het Kerkhof te Edenburg. Zijn opvolger, Ds. P. du Toit, van Philipstown (K.K.) werd eerst 8 Juli 1893 bevestigd en werkt er tot nu toe met zegen.

Ds. P. du TOIT.

BETHULIE.

Ned. Ger. Gemeente. *Door Ds. P. A. Alheit en Redactie.*

Ds. J. H. CLOETE.

DEZE gemeente werd gesticht in 1862. Het dorp droeg de naam van "Heidelberg" omtrent 10 jaar lang, toen het weder de oude schone naam "Bethulie," door de Franse Zending haar gegeven, betekenende "Maagd des Heren" kreeg.

De Eerw. Pellissier van het Franse Zendinggenootschap stond zijn Zendingkerk af voor godsdienstoefeningen totdat de gemeente haar eigen kerk voltooide, welk gebouw 10 September 1864 zonder schuld ingewijd werd.

Haar eerste leraar was Ds. J. H. Cloete, die hier bevestigd werd op 26 Maart 1868. De pastorie met ruime gronden, die er nu nog staat, werd door hem voltooid in 1871.

Na een diensttijd van 4½ jaar, nam Ds. Cloete 16 September 1872 zijn ontslag. In zijn plaats werd Ds. J. G. Olivier van Franshoek beroepen, en April 1873 bevestigd. Deze leraar werkte met toegewijde ijver en grote zegen. Hij verzamelde het geld voor een nieuw kerkgebouw, zodat in 1883 het bouwfonds tot £6,500 gestegen was. Doch in dit jaar begon zijn zwakke gezondheid hem te begeven, en hij overleed op 10 Maart 1884 tot grote smart van de gemeente, die hem innig beminde. Hij ligt begraven binnen de ringmuur van het nieuw kerkgebouw, en op zijn graf prijkt een gepaste marmeren steen door de gemeente ter zijner gedachtenis opgericht.

Ds. A. STOCKENSTROOM.

Als zijn opvolger werd Ds. J. J. T. Marquard beroepen en 21 Mei 1885 bevestigd. Deze bekwame leraar zette het werk van zijn voorganger met ijver voort, en arbeidde met merkbare zegen 9 jaar lang. Onder zijne leiding werd de sierlike kerk gebouwd, waarvan de hoeksteen gelegd werd in 1886 door President Brand, en in Julie 1887 zonder schuld ingewijd, hebbende cirka £7,500 gekost.

NED. GER. KERKGEBOUW.

Met grote droefheid zag de gemeente Ds. Marquard in 1894 naar Winburg vertrekken. Nadat Ds. G. S. Malan hier met zegen had gearbeid, van Februarie 1895 tot September 1897, had de gemeente in 1898 het voorrecht in Ds. H. C. J. Becker een leraar te ontvangen, die gedurende 16 jaren lief en leed met haar deelde. Tijdens de driejarige oorlog, heeft hij zich vele opofferingen getroost, en veel tijd en arbeid besteed aan de zorg voor de vrouwen en kinderen in het Koncentratiekamp te Bethulie, waar in het Kampkerkhof, dat tans nog in nette orde gehouden wordt, bijna 1,500 slachtoffers begraven liggen. In 1903 heeft hij een weesinrichting opgericht. In Maart 1910 werd deze inrichting met die te Ladybrand verenigd. Na vele beroepen van de hand te hebben gewezen, nam Ds. Becker het beroep naar Ventersburg aan, en vertrok daarheen in 1914. Zijn opvolger, Ds. P. A. Alheit, werd in Junie 1914 bevestigd, doch verwisselde deze standplaats reeds in 1916 met die van Queenstown. De tegenwoordige predikant is Ds. A. Stockenstroom, die als gevierde hulpprediker van de Paarl alhier kwam, en bevestigd werd op 10 Februarie 1917.

Gereformeerde Gemeente. *Door Ds. J. A. van Rooij.*

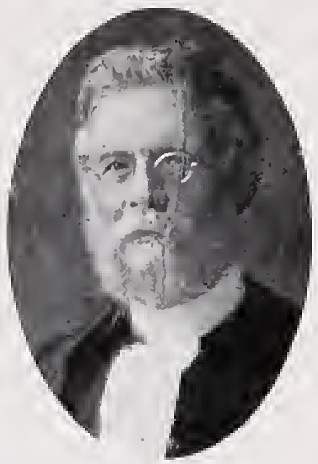
DE Geref. Kerk van Bethulie is afgesticht van die van Reddersburg in 1864, door Ds. J. Beijer, die haar als konsulent bediende tot Ds. S. D. Venter hier predikant werd in 1866. Ds. Venter bleef leraar van deze gemeente tot in 1877, toen 'n ongelukkige verdeeldheid ontstond, nog jaren lang na hereniging omstreeks 1889, van weerskanten diep betreurd. Ds. Beijer tekende daaromtrent aan "dat zijne gemeente voor 'n groot deel van hem afgeweken is, omdat ZEerw. overeenkomstig zijn eed en roeping niet de valschheid ingevoerd door andere leraren in ons kerk heeft willen bewilligen, maar dezelve heftig tegengestaan heeft." In 1882 werd Ds. C. J. H. Vorster van Fauresmith hierheen beroepen, die de gemeente bediende tot hij in 1894 aangezocht werd om voor de tijd van 2½ jaar de geestelike belangen van de Trekboeren in Portugees West Afrika te gaan behartigen. Later, door de gemeente St. Januario Humpata aldaar beroepen zijnde, verkreeg hij op verzoek eervol ontslag van Bethulie, en werd Proponent W. Postma alhier beroepen en bevestigd in 1897. Na Ds. Postmas vertrek naar Bloemfontein, in 1905, werd hij opgevolgd door de tegenwoordige leraar, Ds. J. A. van Rooij.

De gemeente lijdt voortdurend aan de gevolgen van de trekkersgeest.

Ned. Ger. Gemeente.

Door Ds. C. A. van der Merwe en Redactie.

BETHLEHEM.

Ds. C. P. THERON.

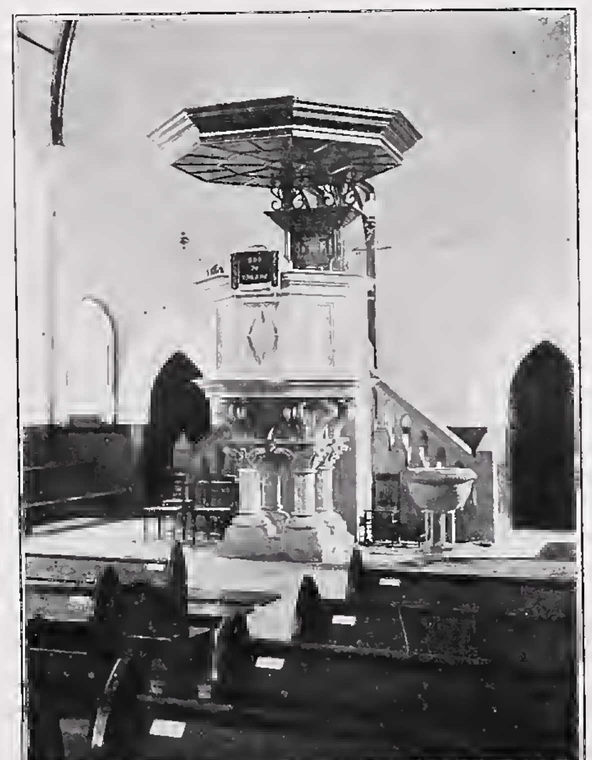
DEZE gemeente werd in de wijk "Witte Bergen" op 25 April 1869 gesticht door de Commissie van den Ring van Winburg, die toen bestond uit de gemeenten Winburg, Bloemfontein, Harrismith, Boshof en Kroonstad.

Reeds vóór de stichting der gemeente stond er een gebouw, groot 70 bij 24 voet, dat diende als plaats der aanbidding, waarin ook de eerste school gehouden werd door den heer Arie Kok, die tegelijker tijd de ambten van voorzinger, koster en scriba des Kerkeraads bekleedde. Rondom dit gebouw was een muur, zes voet hoog, die diende als een schans tegen de vijandige Basutos, wanneer zij invallen deden. Op het kerkplein staat een monument met 't opschrift "De Slag van Bethlehem, 22 Januarie 1866," ter gedachtenis aan twee blanken en een hottentot, die sneuvelden bij één van die invallen.

Bij de stichting, strekte de gemeente zich uit over het gebied, dat nu ingenomen wordt door de gemeenten Lindley, Reitz, Senekal, Fouriesburg, Kestell, Paul Roux, Concordia en Rozendal, en telde omtrent 800 leden. De eerste kerkelijke vergadering werd gehouden den 19den Juli 1869, onder voorzitterschap van Ds. Macmillan. Eenige maanden later werden gekozen tot Ouderlingen: de BB. C. P. van der Merwe, J. C. Muller, en tot Diakenen: de BB. H. Fourie, M. N. Kruger, S. W. Bruwer en J. Strijdom.

DE KERK.

DE PREEKSTOEL GEMAAKT VAN ZANDKLIP UIT DORPSMEENT.

Op 15 Juli 1872 werd Ds. C. P. Theron beroepen tot eerste herder en leeraar der gemeente. Hij nam het beroep aan, werd met twee wagens van Middelburg (K.K.) afgehaald, en op 14 December 1872 te Bethlehem bevestigd. Niet lang mocht hij het voorrecht smaken om tezamen met zijne eerste echtgenoote in de gemeente te arbeiden, daar deze reeds in 1876 hare eenige twee kindertjes, die haar vooruitgegaan waren, naar het eeuwig Huis des Vaders volgde. Met veel zegen heeft Ds. Theron, later bijgestaan door zijne vrome tweede echtgenoote, veertig jaren lang niet alleen zijne gemeente getrouw bearbeid, maar bijzonder veel voor de Zending en het Onderwijs gedaan.

Het eerste kerkgebouw, waarvan de hoeksteen door President Brand op 25 Januari 1880 gelegd, en dat in November 1882 ingewijd werd, hebbende £14,000 gekost, heeft slechts 25 jaren gestaan, daar het toen bleek bouwvallig te zijn en geheel afgebroken moest worden, om door een beter gebouw vervangen te worden. De hoeksteen van dit tweede kerkgebouw werd op 12 April 1910 gelegd door President M. T. Steijn, heeft ook omtrent £14,000 gekost, en werd op 18 Februari 1911 ingewijd, toen de wijdingsrede door Ds. J. D. Kestell gehouden werd. Doch nu naderde ook spoedig de tijd, dat de eerste leeraar door den tweeden moest vervangen worden; want wegens toenemende lichaamszwakheid, zag Ds. Theron zich genoodzaakt op 21 Juli 1912 afscheid te nemen van de gemeente. Zijn opvolger werd Ds. C. A. van der Merwe, die op 18 Januari 1913 bevestigd werd en thans het gezegend werk voortzet.

Ds. C. A. VAN DER MERWE.

Ned. Ger. Gemeente. *Door Ds. H. S. M. Botha.*

ROUXVILLE.

Ds. G. S. MORGAN.

DEZE gemeente, vroeger een deel uitmakende van de gemeente Smithfield, werd, ook na hare stichting in 1870, nog ettelijke jaren bediend door Ds. P. Roux als consulent, naar wien zij vernoemd was. Haar eerste eigen leeraar werd in 1872 Ds. C. S. Morgan van Middelburg, die met moed en kracht het werk in dit nieuwe, uitgebreide arbeidsveld kwam aanvaarden. Het voorloopig kerkgebouw was zeer eenvoudig, met een grondvloer, zoodat men zijn eigen stoel moest meebrengen, en bleek spoedig te klein te worden. In 1879 werd de hoeksteen gelegd van het tegenwoordig kerkgebouw, dat van stevige klippen vervaardigd, voorspoedig voltooid werd voor de som van £14,000, die vóór de inwijding afbetaald was. Toen Ds. Morgan naar Bloemfontein vertrokken was, werd hij in 1881 opgevolgd door Ds. A. A. L. Albertijn, die de gemeente tot aan zijn dood in 1906 getrouw gediend heeft. Tijdens zijne bediening zijn de banken in de kerk verheven, en is een prachtig traliewerk om het Kerkplein geplaatst. Onder de bediening van den tegenwoordigen leeraar, Ds. H. S. M. Botha, is de kerk verrijkt geworden met een prachtig orgel en eene gas-installatie. Dat 's Heeren werk hier rijkelijk gezegend is, blijkt vooral uit het feit, dat de gemeente thans een eigen zendeling heeft, die de heidenen in haar midden bearbeidt, en dat zij tevens ruim bijdraagt voor de zending in Midden Afrika. De opbrengst van haar gewone Dankofferbazaar wordt besteed aan de Zending en weldadigheidsdoeleinden. Aan vrijwillige giften werd in 1916 £230 opgebracht. En de jaarlijksche gemeente bazaar levert gemiddeld de som van één duizend pond.

In het ressort van deze gemeente ligt de Arbeidskolonie "Goede Moed," die gezegend werk doet, en door de leden der gemeente ruim ondersteund wordt.

Ds. H. S. M. BOTHA.

KERK TE ROUXVILLE.

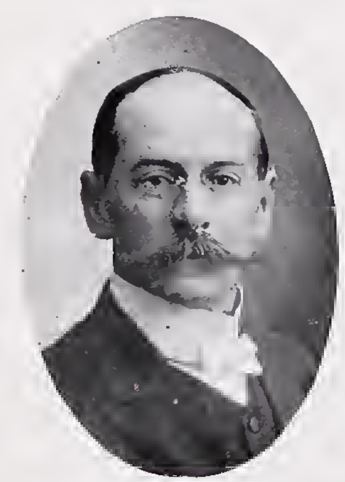

KERK TE ZASTRON.

Ds. A. A. L. ALBERTIJN.

ZASTRON.

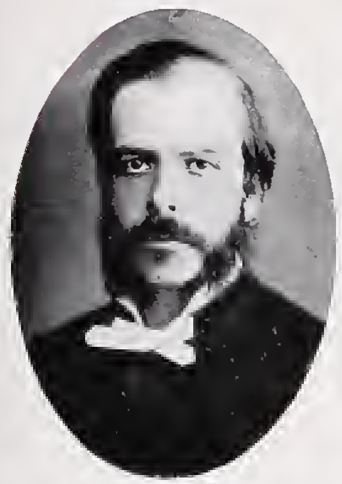
Ned. Ger. Gemeente. *Door Ds. P. A. M. de Vos.*

GELIJK Rouxville eene dochter van Smithfield, zoo mag Zastron eene dochter van Rouxville genoemd worden. De Commissie van den Zuidelijken Ring stichtte haar op 29 November 1893. Haar eerste leeraar, Ds. Jno. du Plessis (thans Professor van onze Kweekschool) werd op 8 September 1894 bevestigd. Hij bearbeidde haar tot 't begin van 1899, en in October van hetzelfde jaar werd Prop. P. A. M. de Vos, de tegenwoordige leeraar, hier bevestigd. Het kleine gebouw, dat vroeger voor buitenkerk van Rouxville gediend had, en spoedig geheel te klein bleek te zijn, werd in 1905 vervangen door een nieuw kerkgebouw, bevattende 800 zitplaatsen. Doch, toen ook dit, wegens de snelle toeneming in ledental, te klein werd, werd het in 1914 afgebroken tot op het fondament, het tegenwoordig gebouw van ruim 1,400 zitplaatsen opgetrokken, en op 22 Januari 1915 ingewijd. Tevens werd een doelmatig orgel, sterk genoeg voor de gemeente, in gebruik genomen. Het ruim en sierlijk gebouw wordt met electriciteit verlicht, waartoe een eigen toestel van machinerie dient.

Ds. P. A. M. DE VOS.

Ned. Ger. Gemeenten. *Door Ds. N. J. van der Merwe.*

WEPENER.

Ds. G. R. KEET.

VÓÓR de Basuto-oorlogen van 1866-68, behoorde het grootste deel van 't distrikt Wepener onder Basutoland. Uit de notulen van de Ring van Fauresmith blijkt dat op 30 Julie 1870 het volgende besluit genomen werd: "Aangezien door den Hoog Ed. Volksraad het dorp Wepener is gesticht en verklaard te behooren onder het distrikt van Smithfield, zoo besluite deze vergadering de Rings-Commissie op te dragen, zoo spoedig mogelijk, deze plaats te bezoeken, de grensscheiding te bepalen, een kerkeraad aan te stellen en onder nadere approbatie van den Ring een Consulent te benoemen." Dit werd gedaan, en de predikant van Edenburg, Ds. A. P. Meiring, werd de eerste konsulent der gemeente.

In het volgend jaar werd de noodkerk gebouwd voor de som van £250.

Van de eerste kerkeraadsleden zijn nog slechts de broeders diakenen C. W. Smith en O. D. J. du Toit in het leven, en woonachtig in dezelfde gemeente. Ds. Meiring bleef konsulent tot 1874, toen de eerste leraar beroepen werd. De keuze viel op Ds. J. W. Louw van Kimberley. Hij bleef te Wepener tot 1880, toen hij naar Ladismith, K.P., vertrok. Hij werd opgevolgd door Ds. G. R. Keet, die hier 19 jaren stond. Hij overleed kort vóór het uitbreken van de oorlog op 21 April 1899. Hij ijverde voor de binnenlandse zending en maakte 'n begin met 't plaatselike zending werk, dat nu door 'n eigen blanke zendeling (sedert 1913, Eerw. C. J. van R. Smit) wordt voortgezet. Ds. Keet die van nature teruggetrokken, denker en student was, is echter in 'n wijder kring door zijn dichtbundel "De Pastorie Bloemen" bekend geworden. Dezelfde pastorie staat nog, doch is nu 'n veel groter en sierliker gebouw. In 1915 heeft de gemeente £1,100 er aan gespandeerd.

Ds. N. J. v. d. MERWE, B.A., B.D.

Met het kerkgebouw dat er tans staat, werd in 1882 'n begin gemaakt. In 1897 werd 't gebouw, dat te klein was en waarvan de toren dreigde te vallen, gedeeltelik afgebroken en werd het vergrote Godshuis met de sierlike toren die er nu staat gebouwd. De hoeksteen werd op 15 Augustus 1898 door de President M. T. Steijn gelegd. Het gebouw heeft £13,000 gekost.

DE KERK TE WEPENER.

DE KERK TE HOBHOUSE.

De opvolger van Ds. Keet was Ds. E. Dommisse, B.A. Hij werd bevestigd in 1902 kort na de oorlog, en vertrok in 1909 naar de gemeente Middelburg, K.P. Ds. J. P. Marais werd zijn opvolger in 1910, en bleef er tot Junie 1914. Na 'n vakature van bijna 'n jaar, werd de tegenwoordige leraar, Ds. N. J. van der Merwe, B.A., B.D., voor de tweedemaal beroepen zijnde, op 24 April 1915 in de gemeente als leraar bevestigd.

Een deel van de gemeente is in 1913 afgesneden om onder de nieuw gestichte gemeente Hobhouse te sorteren, zodat 't ledental der gemeente tans op 850 staat. Er zijn echter ettelike leden van onze kerk in Basutoland verspreid, die ook door de predikant van Wepener bediend worden en voor wie van tijd tot tijd diensten, te Mafeteng in Basutoland, gehouden worden.

HOBHOUSE.

Ned. Ger. Gemeente. *Door Ds. P. P. van der Merwe.*

DEZE gemeente, waarvan 't dorp de naam draagt van Mej. Emily Hobhouse, wier nagedachtenis altijd leven zal in de geschiedenis en in 't hart van ons Afrikaans Volk, om hetgeen door haar met zoveel opoffering en toegewijdheid gedaan werd voor onze vrouwen en kinderen in de koncentratie kampen, gedurende de Anglo-Boeren Oorlog, werd, na enige mislukte pogingen (reeds zo vroeg als 1887) gesticht op 25 September 1913.

Tot konsulent werd benoemd Ds. J. F. Marais.

Hoewel de Kerkeraad met de gemeente al spoedig de eerste stappen tot het bouwen van kerk en pastorie had genomen, een Bouw-kommissie aangesteld en een tender van £3,000 aangenomen had, kon echter wegens 't uitbreken van de oorlog in Europa en de onlusten in de Unie, aan deze plannen geen uitvoering gegeven worden en werd besloten een nood kerkje van plus-minus £900 te bouwen en 'n pastorie van plus-minus £1,000.

Als eerste herder en leraar werd Prop. P. P. van der Merwe op 19 Junie 1915 plechtig geordend en bevestigd, en vervolgens 't noodkerkje ingewijd op 13 November 1915, en de pastorie op 27 April 1916.

Ds. P. P. v. d. MERWE.

Ned. Ger. Gemeenten. *Door Ds. A. J. Troskie en G. A. M.*

FICKSBURG.

Ds. H. van BROEKHUIZEN.

NADAT de vrede was gesloten tusschen den Vrijstaat en de Basutos, begonnen menschen uit den Vrijstaat en de Kolonie zich neer te zetten in het vruchtbaar Veroverd Grondgebied, daar men occupatie plaatsen zoo gemakkelijk kon verkrijgen. Zoo werd dit gedeelte ervan, en bij name het dorp dat men begon, genoemd naar Generaal Fick. Men kon reeds in 1870 eene gemeente stichten, en tot consulent werd benoemd Ds. P. A. C. van Heijningen, van Winburg.

De hoeksteen van de eerste kerk werd gelegd op 2 Juni 1872, en het gebouw ingewijd in Juni van het volgend jaar. Daar dit Godshuis maar klein was, werd er reeds in Oct. 1873 besloten om het te vergrooten, en het werd mettertijd een kruiskerk. Een geschenk van de Regeering werd ontvangen van 25 erven voor het predikants salaris. Na twee vruchtelooze beroepen werd Prop. R. H. van de Wall benoemd, die op 26 Augustus 1877 bevestigd werd. Op 3 Januari 1881 ontving Ds. van de Wall zijne demissie naar Simonsstad van Ds. G. A. Maeder, predikant van Ladybrand, die destijds consulent was. Nadat 3 beroepen waren afgeslagen, nam Ds. H. van Broekhuizen, Sr., het zijne aan. Deze had eertijds gestaan te Winburg, en was naar Holland teruggekeerd, van waar hij kwam, en op 22 April 1882 bevestigd werd door Ds. C. P. Theron van Bethlehem. Op 23 October 1894, na een trouw en gezegend arbeid, overleed Ds. van Broekhuizen, waarna Ds. P. Boshoff van Ventersburg beroepen, en op 2 Augustus 1895 bevestigd werd. Kort na zijne aankomst begon men aanstalten te maken voor het bouwen van een nieuwe kerk, toen de Boer en Brit oorlog uitbrak.

Ds. Boshoff vertrok in 1899 naar Bloemfontein, en onder het consulentschap van Ds. P. S. van Heerden werden vier beroepen uitgebracht, welke niet aangenomen werden. Ds. J. Rabie ontving het beroep op 18 September 1899, doch van 27 September 1899 tot 11 October 1903 was er geen kerkeraadsvergadering, wegens den oorlog.

Op 13 December 1902 werd Ds. J. D. Kestell, de gevierde leeraar van Harrismith, die met den oorlog als Secretaris van Generaal C. J. de Wet zoo veel voor zijn volk had doorgemaakt, beroepen, en op 7 Maart 1903 bevestigd. Onder hem werd besloten een monument op te richten ter gedachtenis der gesneuvelde burgers, en dit monument te zijn een nieuwe kerk. Men pakte de zaak gretig aan; de dominé was zelf de bekwame architect; de hoeksteen werd gelegd op 27 Mei 1905, en op 7 April 1907 werd het gebouw ingewijd, dat ongeveer £17,500 kostte.

Op 6 Juni 1912 ontving Ds. J. D. Kestell zijne demissie naar de hoofdstad Bloemfontein. Na wederom een paar vruchtelooze beroepen te hebben uitgebracht, lukte dat op Ds. A. J. Troskie van Lindley. Hij werd alhier bevestigd op 11 Januari 1913.

Ds. A. J. TROSKIE.

DE KERK TE FICKSBURG

DE KERK TE FOURIESBURG.

Door Ds. M. J. de Kock, B.A.

FOURIESBURG.

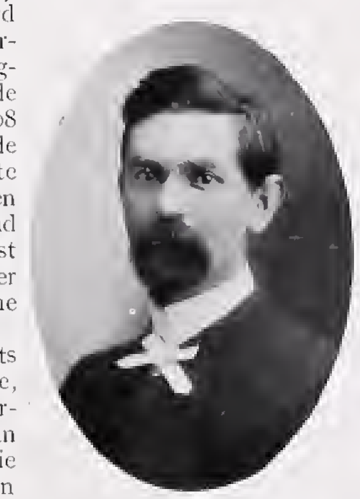
Ds. M. HEYNS.

Ds. T. A. T. LOUW.

DEZE gemeente werd door de Oostelijke Rings-commissie gesticht op 10 Februari 1894, en Ds. H. van Broekhuizen als haar Consulent aangesteld. Deze had reeds, als predikant van Ficksburg, op 31 December 1893 den hoeksteen gelegd van het kerkgebouw, dat later voltooid werd. Onder zijn voorzitterschap werd op 12 Mei 1894 Ds. M. Heyns, B.A., als eerste herder en leeraar beroepen. Zijne inzegening vond plaats in October 1894. Na korten, doch rijk gezegenden arbeid, echter, gevoelde hij zich, wegens ziekelijke omstandigheden, verplicht in Februari 1896 zijn ontslag aan te vragen, en van de gemeente met innig leedwezen afscheid te nemen. Hij is in April 1907 overleden. Zijn opvolger, Ds. T. A. T. Louw, werd op 28 Juli 1906 ingezegend. Hij was evenwel verplicht, na ongeveer 18 maanden, verlof van afwezigheid te vragen tot herstel, doch keerde naar de gemeente niet beter terug, en op 24 Juni 1908 ontsliep hij zacht en kalm, diep betreurd door de gemeente. Aan zijn ijver was het voornamelijk te danken, dat het oude kerkgebouw vergroot en verfraaid werd, en nu een sierlijk Godshuis genaamd kan worden. In het voorportaal der kerk, juist onder de toren, zijn twee gedenkstenen geplaatst, ter gedachtenis aan de eerste twee zoo vroeg ontslapene leeraren der gemeente.

De inwijding van de vergrootte kerk vond plaats bij de inzegening van de derde leeraar dezer gemeente, Ds. M. J. de Kock, B.A., die er nu zeven jaar arbeidt, en dat, wel bemind door en te midden van eene gemeente, die haar stad op een hoogte heeft die van alle kanten met prachtige natuurtoneelen omringd is.

Ds. M. J. de KOCK, B.A.

Ned. Ger. Gemeente.

LADYBRAND.

Door Ds. P. S. van Heerden en de Redactie.

Ds. L. HUGO

DEZE gemeente werd gesticht in 1870, kort na den Basuto-oorlog. Dat deel van Basutoland, hetwelk door de Boeren was veroverd en Vrijstaatsch eigendom werd, stond voortaan bekend onder den naam van "Veroverd Grondgebied." Van dien tijd aan was de Caledonrivier de nieuwe scheidslijn tusschen den Vrijstaat en het land van Moshesh. Hierdoor werd een schoone en vruchtbare streek onder de Regeering der Boeren gebracht. Geen wonder dat velen uit verschillende oorden, ook uit de Oostelijke en Westelijke Provincieën van de Kaap Kolonie, introkken naar deze gewesten. Men werd hierheen gelokt door de verhalen van de geschiktheid des lands voor den landbouw en de veeteelt. Dit maakte het voor de Kerk noodzakelijk eenige nieuwe gemeenten in dit gebied te stichten. Hiervan was Ladybrand een van de grootste en meest bloeiende.

De eerste predikant dezer gemeente was Ds. Louis Hugo, die als proponent alhier werd bevestigd in 1871. Hij vond een noodkerk, doch liet eene pastorie bouwen, op welke nog eene groote schuld rustte toen hij naar Beaufort West vertrok in 1877. Na hem werd beroepen Ds. J. H. Cloete, gewezen predikant van Bethulie, die het beroep aannam. Doch bij zijne aankomst werd hij krank van den wagen gedragen, en voordat hij kon worden

NED. GER. KERKGEBOUW.

bevestigd, werd hij door den Heer weggeroepen. Ds. G. A. Maeder, een zoon van de Fransche Zending in Basutoland, die de eerste predikant-zendeling der Vrijstaatsche Kerk te Witzieshoek was, en grootelijks het middel was geweest om eene goede verstandhouding tusschen de Zendelingen in Basutoland en de Predikanten van den Vrijstaat te weeg te brengen, werd alhier bevestigd in April 1878. Toen hij de gemeente verliet in 1884 voor Victoria West, had hij gezorgd dat de schuld van £2,500 was afbetaald, en er een nucleus van een fonds van £1,200 daar was, om een nieuw kerkgebouw daar te stellen. Zijn opvolger, Ds. J. A. Joubert, liet de tegenwoordige kerk bouwen, die £14,000 kostte en in November 1890 ingewijd werd, en herschiep ook de bouwvallige pastorie in een geriefelijke woning. Na een getrouwen arbeid van 14 jaren nam hij het beroep naar Vredefort aan.

De tegenwoordige leeraar, Ds. P. S. van Heerden, werd alhier bevestigd in Februari 1899, eenige maanden vóór het uitbreken van den Anglo-Boeren oorlog. Hij had veel door te maken, met zijne gemeente, in dien droevigen tijd. Toen telde de gemeente meer dan 2,000 leden, dicht op elkander wonende over een groote oppervlakte. Sedert 1906 zijn er, echter, vier nieuwe gemeenten in deze buurt gesticht, waardoor het ledental met ruim 1,000 personen is verminderd. Deze predikant is bekend als de Scriba van de Vrijstaatsche Kerk.

Op het dorp bestaat een bloeiende school met meer dan 500 leerlingen. In de Buitenwijken zijn er 16 scholen met zoowat 600 kinderen. Ook bestaat alhier, sedert 1904, een degelijk en schoon gelegen weeshuis, waarin op dit oogenblik 50 weezen worden verzorgd, onder het bekwaam opzicht van den heer Bresler en zijn goede gade. Ladybrand, met haar toebehooren, is een van de schoonste, vruchtbaarste en rijkste gedeelten van het Veroverd Grondgebied; en in het verschiet ziet men het prachtige Maluti gebergte over de Caledonrivier.

Ds. P. S. VAN HEERDEN.

Ned. Ger. Gemeente. *Door Ds. J. P. van der Walt.*

FRANKFORT.

Ds. GEORGE THOM.

REEDS in 1868 werd 'n comité tot stichting van 'n dorp gevormd. Het tegenwoordige Frankfort maakte destijds nog deel uit van Harrismith, dat toen tot leeraar had Ds. Macmillan, later naar Schotland teruggekeerd, en die opgevolgd werd door Ds. A. van der Lingen, die de eerste consulent van de gemeente Frankfort (1873 gesticht) werd, terwijl de volgende consulent, Ds. C. P. Theron (Bethlehem) is geweest. Onder laatstgenoemde, wiens consulentschap de gemeente nog niet uit het geheugen is verloren, mocht zij haar eersten eigen leeraar in den nu overleden Ds. G. Thom verwelkomen, die haar ongeveer 24 jaren getrouw heeft gediend, om in 1908 de eeuwige rust in te gaan. Tijdens den Anglo-Boeren Oorlog (1899-1902) werd 't dorp Frankfort door de Engelschen geheel verwoest. Ook de kerk, waarvan de hoeksteen door wijlen President J. H. Brand, 3 November 1883 gelegd was, werd aan de vlammen ten prooi gegeven. De leeraar werd als krijgsgevangene naar Ceylon verzonden. Daar de kerkboeken toen mede te loor gingen, ontbreekt het thans aan de noodige gegevens omtrent de vroegste aangelegenheden der gemeente, zijnde deze schets 'n mondelinge meedeeling van een der oudste leden van de gemeente, den broeder oud-ouderling J. F. Fourie. In 1909 werd de vacature opgevuld door de bevestiging van den tegenwoordigen leeraar, Ds. J. P. van der Walt, en 25 Maart 1911 werd de hoeksteen van de nieuwe kerk door President M. T. Steijn gelegd, en de inwijding, door Ds. H. S. Bosman (Pretoria) geleid, vond plaats 19 Juli 1912. In een der portalen van den hoofdingang prijken de hoeksteen van het verwoeste kerkgebouw en 'n sierlijk monument ter herinnering aan de in den Anglo-Boeren Oorlog gesneuvelde burgers en aan de in de Concentratie-kampen omgekomen vrouwen en kinderen van dit district.

Ds. J. P. v. D. WALT.

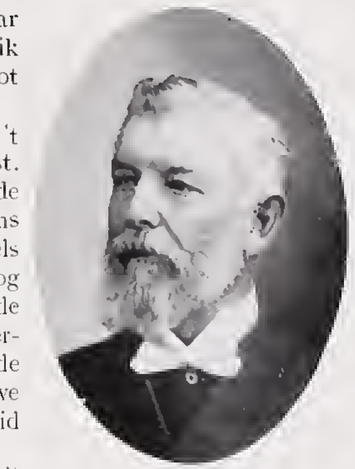
OUDE VERWOESTE KERK TE FRANKFORT, 1901.

TEGENW. KERKGEBOUW TE FRANKFORT.

Ned. Ger. Gemeente. *Door Ds. J. C. le Roux.*

VREDE.

Ds. J. H. ENSLIN.

DE gemeente is gesticht in 1882. Haar eerste leeraar, Ds. Johan Hendrik Enslin, obiit 14 October 1916, is tot dusverre ook haar eenigste geweest.

In den Anglo-Boeren Oorlog werd geheel 't kerk ameublement, orgel ingesloten, verwoest. De pastorie onderging 'tzelfde lot, met al de kerkregisters. Het kerkgebouw dat er thans staat en voor eenige jaren geleden grootendeels herbouwd is, en de herbouwde pastorie nog onlangs weer afgebrand en thans in nette orde hersteld, strekken ten bewijze van den onverflauwden ijver waarmee deze zeer beminde dienstknecht des Heeren en 'n getrouwe Kerkeraad steeds hun plichten in nauwgezetheid nakwamen.

Op de gronden van 't Kerkplein staat 't monument "ter nagedachtenis aan de gesneuvelde burgers in de oorlog van 1899-1902; en 't was bij dit monument dat Generaal de Wet zijn historiese toespraak voerde tijdens de opstand van 1914."—(Wijlen Ds. J. H. Enslin in 't "Volksblad," 7 November 1916 door J. W. L. K.).

De plaatselijke zending gemeente is door Ds. Enslin in 1889 gesticht. Op 6 Maart 1909 werd Eerw. H. J. Howell als eerste zendeling aldaar bevestigd, en nog arbeidt hij er met veel zegen.

Een M. Z. B. en Oranje Vrouwen Vereeniging nemen een krachtig aandeel in de bloeiende werkzaamheden van de gemeente. Alhier is thans beroepen Ds. H. J. Reynеke, Hulpprediker te Ermelo.

DE KERK TE VREDE.

Ned. Ger. Gemeente. *Door Ds. S. J. Perold.*

HEILBRON.

Ds. D. J. MINNAAR.

DE gemeente Heilbron, Oranje Vrijstaat, werd gesticht in 't jaar 1874, geheel uit de gemeente Kroonstad. Haar eerste consulent was de predikant van Kroonstad, wijlen Ds. H. W. van der Merwe. Ongeveer 5 jaren daarna, werd de Eerw. Prop. D. J. Minnaar op den 28sten Juni 1879 aldaar georden en bevestigd tot herder en leeraar—haar eerste leeraar—door den predikant van Kroonstad, wijlen Ds. G. W. B. van der Lingen. Zes en dertig jaren heeft Ds. Minnaar de gemeente trouw gediend, met liefde en vlijt. Op Zondag, 26 September 1915, nadat hij zijn emeritaat verkregen had, nam hij van de gemeente afscheid. Welke gebeurtenissen, welke veranderingen, hebben én leeraar én gemeente in dien tijd zien plaats vinden! In 1880 werd de hoeksteen van 't nieuwe Godsgebouw gelegd door Z.H.Ed. J. H. Brand, President van den Oranje Vrijstaat, de vader des Vaderlands genoemd. Voltooid, kostte het gebouw ruim £12,000. De inwijdingsrede werd gehouden tot 'n blijde en dankbare schare, door den begaafden en onvergetelijken, wijlen Ds. P. Winter, destijds predikant van Bultfontein. Gedurende de 36 jaren dat Ds. Minnaar alhier gearbeid heeft, is de gemeente zeer aangegroeid. In 1879 telde zij 800 leden; in 1884 was het getal lidmaten zoo vermeerderd, dat 'n nieuwe gemeente gesticht werd te Parijs, geheel uit de gemeente Heilbron. In 1908 werd 'n ruim deel aan Kopjes afgestaan in 1913 'n ander stuk aan Edenville en in 1914 nog 'n stuk afgesneden voor Concordia. Toch telt de gemeente nog circa 2,200 lidmaten, met tusschen 4 en 5 duizend zielen. In haren bloeitijd telde de gemeente, behalve de dorp Zondagschool, 55 buiten-Zondagscholen, met tusschen 700 en 800 kinderen. Goede voorziening wordt ook gemaakt voor seculair onderwijs. In de gemeente bestaat er ook eene Zending Gemeente van onze Kerk, met Eerw. Kok aan 't hoofd, ondersteund door de moedergemeente. De Kerkeraad is verantwoordelijk voor zijn salaris. De Zending kerk en Zending pastorie zijn het eigendom van de blanke gemeente.

De tegenwoordige leeraar staat hier sinds 1916 en is Ds. S. J. Perold. [Hij zet het werk zijner voorgangers ijverig en met zegen voort.—*Red.*]

Ds. S. J. PEROLD.

KERK TE HEILBRON.

DUTCH REFORMED CHURCH, PARYS.

KERK TE PARIJS.

Ned. Ger. Gemeente. *Door Di. G. Radloff en C. D. Murray.*

PARIJS.

RUIM tien jaren vóór de stichting der gemeente alhier was aan de vruchtbare oevers der Vaalrivier het dorp ontstaan, dat men, met de grootste verwachtingen voor de toekomst, naar Frankrijks hoofdstad, " Parijs " noemde. Toen de eigenaren, drie broeders Van Coller, de plaats aan een Comité verkocht hadden, en erven en standplaatsen uitgemeten waren, kwamen vele huisgezinnen zich hier vestigen, met het vooruitzicht hunne tuinen en akkers uit den grooten stroom te kunnen besproeien. Zij vormden weldra een belangrijke buitenwijk der gemeente, Heilbron, die dan ook geregeld en getrouw door Ds. Minnaar bearbeid werd. Later, toen het dorp Vredefort in onmiddellijke nabijheid aangelegd was, stond de Ring van Winburg, jaren achtereen, voor de moeilijke vraag, welk van die twee dorpen wel het beste centrum voor een nieuwe gemeente kon zijn. De toenmalige predikant van Winburg (Ds. P. A. C. van Heijningen) toonde zich de warmste vriend van Parijs, en heeft zoo aanhoudend bij elke Ringsvergadering voor haar gepleit, dat eindelijk in 1884 de gemeente daar gesticht werd. Men was blijde en dankbaar, dat de waardige, hoogbejaarde Ds. de Jongh van Arkel uit Holland, die door de Synode tot de Evangeliebediening in den Vrijstaat toegelaten was, zich tijdelijk te Parijs kwam vestigen, en daar geregeld het Evangelie verkondigde, als hulp voor den consulent, Ds. Minnaar. Eindelijk in 1890 ontving de gemeente haar eigen leeraar in Ds. T. C. Dönges, die haar vlijtig en met zegen bearbeidde, en een noodkerk en pastorie liet bouwen. In 1896 vertrok hij naar Bothaville en werd in 1897 opgevolgd door Ds. J. C. Hefer, die in zijn werk zoo gezegend werd, dat de gemeente een ruim Godshuis bouwde voor £6,000. Ongelukkig toen dit moest ingewijd worden, konden slechts de vrouwen en kinderen aan die plechtigheid deelnemen, omdat de mannen en vaders in den Anglo-Boeren oorlog juist toen Ladysmith in Natal belegerden. Het duurde niet lang of Ds. Hefer werd weggevoerd naar het kamp te Vredefort. Daar moest hij ook de bitterheid smaken om twee kinderen aftegeven. Hem werd echter parole gegeven om naar Worcester te vertrekken. Na achtjarige bediening moest deze ijverige leeraar, door lichaamszwakheid genoodzaakt, in 1905 zijn werk staken, en hoewel hij na een rusttijd weer beroepen en bevestigd werd, gevoelde hij in 1911 door het verlies zijner gezondheid zich verplicht den herderstaf neerteleggen.

In Januari 1912 kwam Ds. C. D. Murray van Bloemfontein hierheen. Al dadelijk werd zijne bediening gekenmerkt door specialen arbeid aan de kinderen en jongelieden. Op zijn initiatief werd reeds in Maart te Parijs een Algemeene Zondagschool Conventie gehouden, waaraan circa 300 afgevaardigden uit alle deelen van Zuid Afrika met 25 predikanten en zendelingen, met veel zegen deelnamen. De Zondagschool is groot, en een Zaal is gebouwd voor de Kindergarten, Zondagschool en de Jongelieden Vereeniging. Er staat ook een fraai Meisjes Kosthuis. De gemeente is een groote, belangrijke werkkring geworden. Gedurig komen intrekkers zich hier vestigen, en gedurende de vacantie ziet men een stroom van plezier-zoekers, vooral van de Goudvelden.

Ds. C. D. MURRAY.

Ned. Ger. Gemeente. *Door Ds. J. A. Pienaar.*

BULTFONTEIN.

Ds. P. A. WINTER.

VOLGENS den kerkalmanak werd deze gemeente in 1875 gesticht. Bijzonderheden ontbreken den schrijver. Alle kerkboeken zijn gedurende den Anglo-Boeren Oorlog verbrand. De oude kerkvaders, die vertrouwbare mededeelingen konden doen, hebben allen—behalve één of twee—den tijd met de eeuwigheid verwisseld.

In 1879 werd de eerste leeraar bevestigd, de voortreffelijke en uitmuntende prediker, Paul August Winter! Gedurende zijn diensttijd werd de eerste kerk geheel te klein. Besloten werd dat gebouw aftebreken en een ruimer kerk te bouwen. De leeraar beijverde zich zeer de noodige gelden er voor te collecteeren. Op 22 Januari 1897 werd de nieuwe kerk ingewijd. Aan 't einde van de feestviering maakte Ds. Winter aan de gemeente bekend, dat hij 't op hem uitgebrachte beroep naar Hartebeestfontein had aangenomen—de gemeente was herderloos! Op 14 Maart 1897 heeft hij haar verlaten.

Na 5 of 6 vruchtelooze beroepen, heeft de tegenwoordige leeraar, Ds. J. A. Pienaar, zich 't beroep laten welgevallen en is bevestigd geworden 29 Januari 1898. Hij vond de gemeente met eene schuld van iets over £2,000, rustende op de kerk. Dit bedrag heeft hij persoonlijk na den grooten Anglo-Boeren Oorlog ingezameld. De kerk is nu zonder schuld.

Ds. J. A. PIENAAR.

Vermeld dient te worden, dat wed. I. J. Meintjes, Valschfontein, onlangs overleden, de gemeente ruimhartig en mild met geld in die benarde tijden heeft geholpen. Eenige duizenden ponden heeft zij den Kerkeraad geleend tegen 1 percent, en meestal heeft zij al de rente of een groot deel ervan weer aan de kerk gegeven. Dit heeft ook haar echtgenoot gedaan gedurende den aanbouw der nieuwe kerk. Zij waren beiden blijmoedige en milde gevers voor de kerk.

KERK TE BULTFONTEIN.

KERK TE BRANDFORT.

Ned. Ger. Gemeente. *Door Di. D. P. Cillie en G. Radloff.*

BRANDFORT.

OP de plaats "Keerom" van den ouden voortrekker, Koos van Zijl, werd de gemeente Brandfort in 1875 gesticht. Ds. P. A. C. van Heijningen was haar eerste consulent tot October 1877; daarna diende Ds. Gustav Radloff als consulent tot November 1879. Na zeven vergeefsche beroepen, gelukte het eindelijk de gemeente in April 1880 een eigen leeraar te krijgen in den persoon van Ds. E. A. J. du Toit van Jacobsdal, nadat hij reeds eenige maanden de gemeente als consulent had bearbeid.

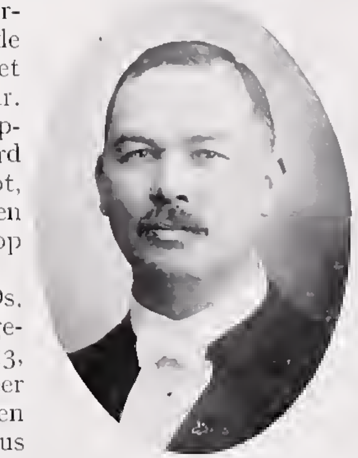

PRESIDENT BRAND.

De hoeksteen van het kerkgebouw werd op grond, door den vader Koos van Zijl geschonken, op 10 Juli 1883 door Staatspresident Brand, naar wien het dorp genaamd is, gelegd en de inwijding kon reeds in December van het volgend jaar plaats vinden.

In Mei 1894 werd Ds. du Toit opgevolgd door Ds. J. G. de Bruijn, die de oorlog met de gemeente moest doormaken. Na den vrede gelukte het hem, met ondersteuning van vrienden in Duitschland, een weeshuis opterichten, dat vele kinderen tot grooten zegen is geweest. Ook aan de opvoeding heeft hij veel gedaan, vooral in verband met de C.N.O. Scholen; en de ruime en doelmatige pastorie is het werk van dezen ijverigen leeraar. Ds. C. H. Stulting was zijn opvolger. Door zijne bemoeiïng werd het kerkgebouw zoodanig vergroot, dat er voor circa 1,100 personen plaats is, en plechtig ingewijd op 24 April 1907.

De tegenwoordige leeraar, Ds. D. P. Cillié, arbeidt in de gemeente sedert 3 Augustus 1913, en heeft het voorrecht en de eer onder zijn ouderlingen te mogen tellen den hulpvaardigen emeritus leeraar, Ds. H. C. de Wet.

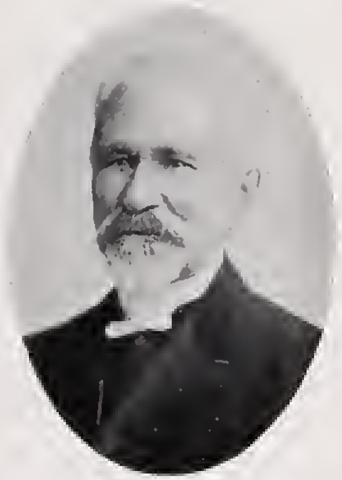

Ds. D. P. CILLIE, B.A., B.D.

Ned. Ger. Gemeente.

HOOPSTAD.

Door Ds. T. C. Dönges.

Ds. F. G. T. RADLOFF.

DEZE gemeente werd door de Rings-commissie van Winburg in Augustus 1876 gesticht, maar slaagde er niet eerder in een eigen leeraar te krijgen dan in October 1881, toen Ds. Gustav Radloff, tengevolge van 't tweede eenparige beroep, bewogen werd den herderstaf van Bloemfontein met dien van Hoopstad te verwisselen. Tot December 1898 heeft hij hier met veel zegen mogen arbeiden. In den oorlog, terwijl de gemeente nog herderloos was, werden de archieven vernietigd, zoodat het nu onmogelijk is veel van de geschiedenis der gemeente gedurende het eerste tijdperk te melden. De pastorie werd op Hemelsvaartsdag 1883 ingewijd. Ruim elf jaren moesten de godsdienstoefeningen gehouden worden in een klein stroodak gebouw, dat ternauwernood 300 menschen kon bevatten. De hoeksteen der nieuwe kerk werd 6 Juni 1891 door President Reitz gelegd, en het sierlijk gebouw ingewijd den 2den December 1892. De zandsteen moest van de oevers van Vaalrivier over een afstand van 15 mijlen door het zware zand vervoerd worden. Nog zwaarder viel het de gemeente de kosten (£15,000) te betalen, omdat de runderpest haast alle beesten wegrukte en daarna de verwoesting en verarming door den oorlog volgden.

KERK TE HOOPSTAD.

Na Ds. Radloffs afscheid van Hoopstad, werd de tegenwoordige leeraar, Ds. T. C. Dönges, tot consulent aldaar aangesteld. Toen in October 1899 de Anglo-Boeren Oorlog uitbrak werd hij te Bothaville, zijn toenmalige standplaats, gevangen genomen en moest deze gemeente in hetzelfde lot met zoo vele andere gemeenten van ons land deelen, n.l. om ruim drie jaren lang herderloos te zijn.

Daar Bothaville door den vijand geheel verwoest was geworden, en ten gevolge ervan geen herberg voor hem was, was Ds. Dönges verplicht zijn arbeid in de consulentsgemeente na den oorlog te aanvaarden. Dit geschiedde in October 1902. Later werd hij hier beroepen en werd op den 8sten Maart 1903 als herder en leeraar bevestigd.

De gemeente begon haar werk onder uiterst moeilijke omstandigheden; niet alleen waren de meeste woningen afgebrand en het land haast van al zijn vee beroofd, maar zelfs onze kerkelijke eigendommen (bij name ons kerkgebouw) werden zoodanig beschadigd, dat de Kerkeraad ruim £1,900 moest betalen om alles weer in orde te krijgen. Van dit bedrag kreeg de Kerkeraad een compensatie van £380 van de Regeering. Het bleek tevens dat de gemeente een schuld van £8,400 op haar kerkgebouw moest aanpakken. Met moed en vertrouwen op den Heer werd dit gedaan, met het gevolg dat er heden nog een schuld van £600 op ons kerkgebouw rust. De Kerkeraad vertrouwt met Gods hulp dit bedrag met zijn eerste Dankofferfeest in Juni bij elkaar te hebben. [Dit is dan ook reeds geschied in 1917.—*Red.*]

Ds. T. C. DÖNGES.

In verband met deze gemeente, bestaat er ook een Zendinggemeente die door Ds. Radloff gesticht is geworden. Ook hare kerkeigendommen werden tijdens den oorlog totaal verwoest en moest ook deze Zendinggemeente haar kerk en pastorie weer bouwen. Door Gods goedheid is ook dit geschied. Zij verkeert thans in een bloeienden toestand, telt ruim 300 leden en wordt trouw bearbeid door den Evangelist Helm Legliothoane, die in de Stofberg Gedenkschool zijn opleiding gehad heeft. Gode alleen zij al de eer voor hetgeen Hij op geestelijk en tijdelijk gebied aan deze gemeente gedaan heeft.

Ned. Ger. Gemeenten. *Door Ds. M. van de Weg.*

LINDLEY.

DE gemeente Lindley werd gesticht in het jaar 1876. Nadat Ds. C. P. Theron verscheidene jaren als consulent de gemeente had bearbeid, werd Ds. A. J. B. Albertijn haar eerste leeraar. Toen Ds. Albertijn in 1894 een beroep naar Utrecht aannam, volgde Ds. H. E. du Plessis hem op, die de gemeente diende tot na den grooten oorlog. De volgende predikanten waren: Ds. M. Smuts en Ds. A. J. Troskie, wiens opvolger, Ds. M. van de Weg, de gemeente met het woord diende sedert het begin van 1913 tot 18 Maart 1917, toen hij wegens vele onlusten van allerlei aard, zich genoodzaakt gevoelde om als haar predikant te bedanken. Ds. M. Smuts, van Piketberg, is nu alhier beroepen, Juli 1917.

EERW. LINDLEY.

DS. M. VAN DE WEG.

De gemeente is genoemd naar den waardigen Zendeling, Eerwaarden Lindley, wiens nagedachtenis onder ons wordt geëerd vanwege zijnen opofferenden en gezegenden arbeid onder onze vaderen. De oude voortrekker, Charl Cilliers, woonde in deze gemeente en ligt dan ook hier begraven op zijn plaats Doornkloof.

Zooals op de photo te zien is, kan de gemeente Lindley niet roemen op een nieuw en zeer mooi kerkgebouw. Dit hangt samen met de oorlogsondervindingen van 1899-1902. Het dorp werd toen totaal verwoest, zoodat zelfs niet één gebouw na den oorlog hier nog stond. Ook kerk en pastorie werden tot puinhopen gemaakt, en op de vervallen muren werd de kerk herbouwd, zooals zij nog heden staat. De gemeente heeft echter een bouwfonds voor een nieuwe kerk, waarin thans (1917) omstreeks £1,000 is.

KERK TE LINDLEY.

KERK TE REITZ.

Door Ds. J. P. van der Spuij.

REITZ.

DEZE gemeente werd gesticht op 14 Feb. 1891 door de Commissie van den Oostelijken Ring, waarvan Ds. R. H. van de Wall de Voorzitter en Ds. C. P. Theron de Scriba was. Zij werd naar President Reitz genoemd, wiens portret om die reden hier geplaatst is. Vóór dien tijd behoorde het dorpje Reitz tot Bethlehem, en was Ds. C. P. Theron, gewoon er geregeld dienst te houden.

Op 19 Mei 1886, werd de hoeksteen van het eerste kerkgebouw gelegd. Het gebouw dat toen opgetrokken werd van gekapte klip, was zoodanig ingericht, dat men later een lang stuk kon aanbouwen en zoo een kruiskerk hebben.

Eerste leeraar der gemeente was Ds. D. J. Viljoen, die in Oct. 1892 werd bevestigd, en met ijver en zegen alhier mocht arbeiden tot Jan. 1904. Onder zijn wakkere leiding werd eene pastorie gebouwd en het kerkgebouw in 1894 vergroot tot een kruiskerk. In den grooten Boerenoorlog werden kerk en pastorie op treurige wijze door den vijand vernield: houtwerk, vloeren, banken, preekstoel—alles verdween. Na den oorlog werd alles hersteld. Toen Ds. D. J. Viljoen in Jan. 1904 naar Bredasdorp vertrok, werd Ds. J. P. van der Spuij zijn opvolger in Mei 1904.

PRESIDENT F. W. REITZ.

DS. J. P. VAN DER SPUIJ, B.A.

De gemeente herstelde spoedig van de verwoestingen van den oorlog, en trad een nieuwe tijdperk van bloei en ontwikkeling in. Spoedig bleek het kerkgebouw te klein te zijn en dat een nieuw Godshuis noodig was. Met lust en ijver gordde men zich aan tot de reuzetaak. Op 10 Aug. 1912 werd de hoeksteen gelegd door President Steijn. Het voltooide gebouw van prachtig gekapte klip, onder rood pannen dak, dat over de £12,000 kost, werd ingewijd op 15 Mei 1914, door Ds. J. D. Kestell. De gemeente heeft steeds ruim en hartelijk bijgedragen om de schuld uittedelgen. Het fraaie, groote pijporgel is een geschenk van de zusters der gemeente. Ook uit de omliggende gemeenten werden ruime giften ontvangen. Het oude kerkgebouw wordt gebruikt voor Zondag school, biduren en vergaderingen. Dat de gemeente een bloeiende gemeente is, daar voor zij Gode alleen de eer.

Ned. Ger. Gemeente.

Door Ds. H. J. Pienaar, B.A.

SENEKAL.

Ds. R. H. VAN DE WALL.

HET was in het jaar 1879, op verzoek van leden uit de Oostelike en Noordelike Ringen, dat de Synode van de Vrijstaatse Kerk een Kommissie benoemde, ten einde ergens in de nabijheid van Winburg en Ficksburg 'n afzonderlike gemeente te stichten. Deze Kommissie bestond uit de predikanten van Kroonstad (Ds. G. W. B. van der Lingen) en Ficksburg (Ds. R. H. van de Wall), en de Ouderling van Ladybrand (Br. S. J. van Niekerk). De naam van de plaats, waar de gemeente werd gesticht heette vroeger "De Put." Deze naam werd, bij de stichting, veranderd in "Senekal," ter herinnering aan de dappere Kommandant, Frederik Senekal, die ten tijde van de Basuto Oorlog, is gesneuveld.

De stichting vond plaats op 3 Julie 1879. De predikant van Ladybrand, Ds. G. A. Maeder, werd tot konsulent benoemd. Bij de stichting was deze gemeente zeer uitgebreid. Sedert de stichting heeft Senekal aan de nieuwe gemeenten, Steijnsrust, Marquard, Paul Roux en Rozendal gedeelten moeten afgeven.

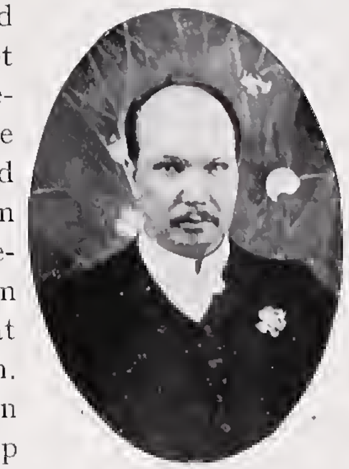

Generaal Ds. P. H. ROUX.

De eerste Kerkeraadsleden, door Ds. Maeder voorgesteld, waren: Ouderlingen, J. Grobbelaar, H. van der Merwe, S. J. Jacobsz; Diakenen, A. C. van Wijk, J. J. Boshoff, J. H. Schutte, P. W. A. Nel, S. van Niekerk en T. Prinsloo. Dit getal werd later uitgebreid tot een en twintig. De heer A. Goossens was bij de stichting der gemeente, met het aankopen van grond vooral, en bij het optrekken van het eerste kerkgebouw, de Kerkeraad zeer behulpzaam.

DE KERK.

Ds. H. B. KLOPPER.

19 Augustus 1882 werd Ds. R. H. Van de Wall tot eerste leraar van Senekal bevestigd. Hij arbeidde in deze gemeente tot 1896. Hij werd opgevolgd door de wakkere en dappere broeder, Paul Roux. Gedurende de diensttijd van Ds. Van de Wall, werd het plan opgevat 'n nieuw kerkgebouw optetrekken. De hoeksteen van dit sierlik en stevig gebouw werd gelegd op 6 Julie 1895, door de Ed. James Collins, Landdrost van Winburg. Het gebouw werd het volgende jaar, gedurende het konsulentschap van Ds. C. J. Snijman, ingewijd. Gedurende de Zuid Afrikaanse Oorlog werden 'n aantal van de banken en 'n prachtige "Norman & Beard" orgel door de Engelse soldaten tot as verbrand, en het kostbare uurwerk in de toren vernield en weggevoerd.

In 1905 verwisselde Ds. Roux Senekal voor Beaufort West, alwaar deze broeder, nog in de kracht van zijn leven, is ontslapen. Zijn opvolger, de jonge broeder, H. B. Klopper, 17 Junie 1905, te Senekal bevestigd, vroeg door de hand der kastijding geslagen, moest, na enige jaren arbeids, zijn bediening vaarwel zeggen.

Oktober 1914, aanvaardde Ds. H. J. Pienaar de Evangeliebediening te Senekal.

Ds. H. J. PIENAAR.

Ned. Ger. Gemeente. *Door Ds. P. J. Pienaar.*

DEWETSDORP.

Ds. W. A. du Toit.

IN het begin van 1876 werd er een Comité gevormd, met het doel een dorp te stichten op de plaats Kareefontein. In Junie van dat jaar werden de eerste erven verkocht, een voorlopig kerkgebouw werd opgericht, terwijl de plek de naam kreeg van de "Kerkplaats Kareefontein."

Door de omliggende leraars, n.l. Di. Gustav Radloff, Bloemfontein, A. P. Meiring, Edenburg, S. J. M. van Niekerk, Smithfield, en J. W. Louw, Wepener, werden er om de beurt maandeliks diensten gehouden en de doop bediend.

In 1879 werd de "Kerkplaats," op verzoek van Ds. Louw en met toestemming der belanghebbenden, onder Wepener gesneden, door een Kommissie uit de Synode. Doop en nachtmaal werden hier van toen af bediend, aanneming gehouden en huweliken ingezegend, terwijl de belanghebbenden als een soort konsulent-gemeente zouden bearbeid worden door Ds. Louw.

Deze nam echter een beroep aan naar Ladismith (K.P.) en nam, na slechts één Avondmaalsbediening, afscheid van Kareefontein. Zijn plaats werd ingenomen door Ds. C. S. Morgan van Rouxville, die konsulent van Wepener was, en later door Ds. G. R. Keet, toen deze predikant van Wepener werd.

Op 15 Dec. 1882 werd de gemeente gesticht door de Kommissie van de Zuidelike Ring. Tot konsulent werd benoemd Ds. G. R. Keet, Wepener.

De kerkplaats zelf werd in 1880 door de Regering tot dorp verklaard en genoemd naar de heer J. I. de Wet, vader van Generaal de Wet, en die veel voor dorp en gemeente gedaan had. Tot eerste Kerkeraad werden door de gemeente gekozen en door de Rings-kommissie aangesteld voorname mannen van die tijd.

Ds. P. J. Pienaar.

Op 7 Feb. 1885 werd de eerste leraar, Ds. W. A. du Toit, geordend, die echter op 16 Aug. 1898 zijn kostbaar leven tezamen met dat zijner echtgenote en enigst dochtertje, bij een trein ongeluk nabij Laingsburg Statie, K.P., moest inschieten. Zijn opvolger, Ds. A. J. Malherbe, werd op 4 April 1903 bevestigd. Na zijn vertrek naar Boshof, werd in zijn plaats beroepen en op 1 Nov. 1913 bevestigd, Ds. P. J. Pienaar, die nog alhier met vrucht arbeidt.

In 1883 werd het oude kerkgebouw vergroot, en in 1896 door het tegenwoordige vervangen. Ontwerper van plan en specifikatiën was Ds. W. A. du Toit. De hoeksteen werd gelegd door Pres. F. W. Reitz.

Kerk te Dewetsdorp.

THABA 'NCHU.

Ned. Ger. Gemeente. *Door Ds. L. P. Snijman.*

HET dorp ligt aan de voet van de reusachtige berg Thaba 'Nchu (Zwartberg) op de plaats waar de vroegere stad van Morokko, het opperhoofd van de Barolong stam, was gelegen.

Het ontstaan van de gemeente dagtekent van 1891, en is trouwens heel geschiedkundig. Na de dood van Sivokle, werd deze als opperhoofd der Barolongs opgevolgd door Morokko, aan wiens zorg de onmondige zoon en wettige toekomstige opperhoofd Sepinari, zoon van Sivokle, werd toevertrouwd. Uit een zijner vele vrouwen werd Morokko een zoon Samuel geboren. Na zijn dood ontstond er tussen deze twee jongens (Sepinari en Samuel) een geschil ten opzicht van het opperhoofdschap. Uit geboorte was Sepinari de wettige opvolger: dit recht matigde zich Samuel aan, en om zijne plannen ten uitvoer te brengen, deed hij met zijn aanhang, omtrent het jaar '85, in de nacht, een aanval op Sepinari, met het gevolg dat deze het leven verloor. Tengevolge van deze onrustbarende daad, kwam de O. V. Regering tussenbeide. President Brand en enige gewapende burgers begaven zich hierheen; met hun aankomst bij de hoofdstad, werd Samuel verbannen en het Barolongse Grondgebied geproklameerd.

Ds. J. G. Kuhn.

Vóór deze tijd waren er slechts weinige blanke grondbezitters, doch met de proklamatie werden vele plaatsen door de Regering uitgegeven, zodat de Rings-kommissie weldra de noodzakelikheid inzag om een afzonderlike gemeente alhier te stichten. Ofschoon vroeger veel groter, telt de gemeente tans 500 leden, met een zieletal van 1,100.

Ds. J. G. Kuhn was haar eerste leraar, die zich genoodzaakt gevoelde te bedanken. Hij werd opgevolgd door Ds. C. J. Snijman, die na 'n kort verblijf naar Harrismith is gegaan. Tans is de predikant Ds. L. P. Snijman, alhier bevestigd op 15 Aug. 1914, die met ijver 't werk der voorgangers voortzet.

Van de wed. van wijl. J. Steijl een geschenk van £5,000 voor een kerkgebouw ontvangen hebbende, zorgde zijn voorganger er voor dat de hoeksteen op 27 Jan. 1906 gelegd en het tegenwoordige sierlike Godshuis op 28 Oct. 1906 ingewijd werd. 't Is niet alle dag dat men zo gemakkelik 'n Godshuis kan oprichten!

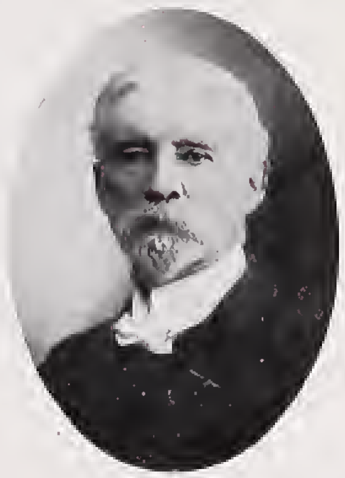
Kerk te Thaba 'Nchu.

Ds L. P. Snijman.

VREDEFORT.

Ned. Ger. Gemeente. *Door Ds. J. A. Joubert.*

Ds. J. A. JOUBERT.

DEZE gemeente werd gesticht in het jaar 1882, en telt thans zoowat 1,200 leden. Haar eerste leeraar was Ds. G. S. Malan. Hij bleef niet lang, en werd opgevolgd door Ds. P. H. Roux, die hier zes jaar met veel zegen arbeidde. Zijn opvolger is de tegenwoordige leeraar, Ds. J. A. Joubert. Zooals bijna al de gemeenten in den Oranje Vrijstaat, leed ook deze gemeente veel gedurende den oorlog. Het dorp werd verbrand, en, op weinige uitzonderingen na, werden al de huizen in de buitenwijken vernield. Het spreekt van zelf dat de armoede na den oorlog groot was, doch de gemeente begon bijna onmiddellijk met het repareeren van de kerk en het bouwen van een nieuwe pastorie. Het tegenwoordige kerkgebouw is net en stevig, maar voor de gemeente gansch te klein. Kort vóór den oorlog was men begonnen fondsen te verzamelen voor een nieuwe kerk, doch wegens de armoede, veroorzaakt door den oorlog, viel er langen tijd aan bouwen niet te denken. Eenige jaren geleden besloot de gemeente weer geld bijeen te brengen voor dat doel, maar toen kwam de rebellie, en nu zullen er weer heel wat jaren verloopen, voordat met bouwen een begin zal kunnen gemaakt worden.

Het strekt deze gemeente ter eer, dat er niet minder dan 200 inteekenaren van "de Kerkbode" zijn, die dit kerkelijk blad gretig lezen.

NED. GER. KERK.

Gereformeerde Gemeente. *Door Ds. T. N. Venter.*

DE gemeente Vredefort werd gesticht in 1872 door Ds. L. J. du Plessis, predikant te Rustenburg, Trsvl. Het ledental bij de stichting was 52. De diensten werden gehouden in een wagenhuis van J. J. Scheepers, ouderling van de gemeente Potchefstroom. Door de heer Scheepers werd een erf vermaakt aan de gemeente, waarop door hemzelf een noodkerk werd gebouwd, die bekostigd werd door milde bijdragen van de gemeente—de oude heer H. P. Malan b.v. gaf £50.

Ongeveer het jaar 1888 werd het oude kerkgebouw van 1872 onbruikbaar, en moest de gemeente zich enige jaren behelpen met het plaatselike schoolgebouw. Nu werd echter besloten tot het daarstellen van een meer doelmatig Godshuis op een stuk gronds, tevens door de heer J. J. Scheepers aan de gemeente als een geschenk gegeven. De hoeksteenlegging van het nieuwe kerkgebouw vond plaats in 1891. Het heeft de som van £800 gekost, door de gemeente zelf opgebracht.

Gedurende de Anglo-Boere Oorlog van 1899-1902 werd het kerkgebouw erg beschadigd en ook de hoeksteen verwijderd. Na de oorlog moest het gebouw gerepareerd worden—en hier kan vermeld worden de naam van de oude vader P. M. du Plessis, nog in leven, die £100 gaf voor de reparatie.

De eerste konsulent van de gemeente was haar stichter, Ds. L. J. du Plessis. Zij werd daarna bediend door verschillende konsulenten, tot eindelik in 1907 de gemeente, in kombinatie met de gemeente Ventersburg, een eigen leraar beriep, in de persoon van Ds. T. N. Venter, de tegenwoordige leraar. Het ledental der gemeente is tans 529.

GEREFORMEERDE KERK.

VENTERSBURG.

Ned. Ger. Gemeente. *Door Ds. H. C. J. Becker.*

Ds. H. C. J. BECKER.

DEZE gemeente die vroeger een deel vormde van Winburg, werd gesticht in 1891. Ds. P. A. C. van Heijningen was haar eerste consulent. Ds. P. J. J. Boshoff was haar eerste leeraar en bediende haar van Mei 1892 tot Juli 1895. Gedurende zijn diensttijd vond er een gezegende herleving plaats.

Ds. C. J. Snijman volgde hem op in Januari 1896, en bleef tot October 1904. Gedurende zijn diensttijd brak de Anglo-Boeren Oorlog uit, toen het kerkgebouw door de Britsche troepen afgebrand werd. Daarmede werden ook de kerk registers (Doop, Lidmaten en Huwelijk Registers, en Notulen Boek) een prooi van de vlammen. Ds. Snijman, tezamen met een aantal zijner gemeenteleden, werden krijgsgevangenen gemaakt en weggevoerd.

Na den oorlog, moest de gemeente opnieuw beginnen met hare zaken Door het ijverig optreden van Ds. Snijman, die zich de moeite getroostte om te collecteeren, niet alleen in eigene gemeente, maar ook elders, kon men eindelijk een nette en ruime kerk van ijzer en hout oprichten.

NED. GER KERK.

Op 7 April 1906 nam Ds. P. J. Pienaar den herderstaf op in de gemeente en bleef in haar midden tot October 1913. Langzamerhand gevoelde de gemeente behoefte aan een beter kerk, die niet alleen sierlijker, maar ook doeltreffender zou zijn. Met geestdrift collecteerde men daarvoor. Terwijl men bezig was voor deze zaak geld in te zamelen, in een tijd van zware droogte, werd er alhier een gezegende "Mannen Zending Bond Congres" gehouden, toen de gemeente besloot den WelEerw. heer Ds. C. P. Pauw voor haar rekening in het Zendingveld, Noord-Oost Rhodesië, over te nemen tegen een salaris van £250 per jaar. Van dit bedrag houdt zich de plaatselijke "Vrouwen Zending Bond" voor £50 jaarlijks verantwoordelijk. Op 18 Juli 1913 werd de nieuwe kerk, kostende iets over £9,000, zonder schuld ingewijd en den Heere toegewijd. Einde October vertrok Ds. Pienaar naar Dewetsdorp, en werd opgevolgd door Ds. H. C. J. Becker, die op 6 Februari 1914 alhier bevestigd werd. [Hij doet met denzelfden ijver als op voorige standplaatsen 's Heeren werk alhier.—*Red.*]

GEREFORMEERDE KERK.

Gereformeerde Gemeente. *Door Ds. T. N. Venter.*

DEZE gemeente werd gesticht op 24 September 1864 op de plaats Vaalbank van de heer N. J. Steijn aan Zandrivier, door wijlen Ds. D. Postma. Het ledental bij de stichting was 40. Het duurde geruime tijd voor en aleer men kon overgaan tot het bouwen van 'n kerk; de diensten werden op verschillende plaatsen gehouden, zoals o.a. de reeds gemelde Vaalbank, Doorndraai en Kromfontein; op deze laatste plaats werd later het dorp Ventersburg aangelegd.

Ds. M. PELSER.

De hoeksteenlegging van het eerste kerkgebouw vond plaats op 22 October 1870 door Ds. N. J. R. Swart en de opening daarvan voor de dienst des Heeren op 22 April 1871.

Vanaf de stichting der gemeente bleef zij vakant, en werden door verschillende leraren van andere gemeenten hare geestelike belangen behartigd. Op 14 April 1877 werd beroepen tot herder en leraar der gemeente, wijlen Ds. M. Pelser, die haar bediend heeft tot 25 December 1891.

De vakature, ontstaan door het vertrek van Ds. Pelser, kon niet aangevuld worden vóór het jaar 1897, toen op 22 Mei beroepen werd Ds. C. J. H. Vorster, die de gemeente bediend heeft tot het begin van 1899, toen hij tijdelik vertrok, om de gemeente te St. Januario, Humpata, te bezoeken, waar hij echter op 20 Mei 1899 overleed. Aldus werd de gemeente weer vakant, tot eindelik op 12 Januarie 1907, in kombinatie met de gemeente te Vredefort, de tegenwoordige leraar, Ds. T. N. Venter, werd beroepen, die op 8 Februarie 1907 werd ingezegend.

Daar het oude kerkgebouw reeds te klein was geworden, werden door bemoeiïng van Ds. Venter de nodige gelden bijeengebracht voor 'n nieuw kerkgebouw. De hoeksteenlegging van het nieuwe gebouw, vond plaats 17 Augustus 1912 en de opening daarvan op 26 April 1913, en het gebouw heeft gekost de som van £1,577. Het ledental der gemeente is tans 363.

Ds. C. J. H. VORSTER.

Ds T. N VENTER.

Ned. Ger. Gemeente. *Door Di. J. J. Krige, B.A., en G. Radloff.*

BOTHAVILLE.

Ds. J. J. KRIGE, B.A.

BOTHAVILLE is gelegen op de wal van Valschrivier, niet verre van waar deze in de Vaalrivier loopt. De gemeente werd in 1891 door den Noordelijken Ring gesticht, grootendeels uit de gemeente Kroonstad, en een deel van Hoopstad. De eerste consulent was Ds. G. Radloff van Hoopstad, die de gemeente verzorgde totdat hij op 7 October 1893 haren eersten leeraar, Ds. C. J. Snijman, bevestigde. Deze bleef niet lang, maar werd in 1896 opgevolgd door Ds. T. C. Dönges. In 1898 begon men een prachtig gebouw van klip als pastorie opterichten, die heden nog tot sieraad van het dorp verstrekt. Zij kostte omtrent £2,000 en is gelukkig betaald.

Het voorloopig kerkgebouwtje, in den oorlog beschadigd, werd hersteld, maar kon nog niet vervangen worden door een gebouw, zooals de gemeente noodig heeft. Haar ledental is vooral na den oorlog aangegroeid en staat nu op 1,430, maar het grootste deel bestaat uit behoeftige huisgezinnen, die sinds den oorlog met vele moeilijkheden te worstelen hadden. In 1903, toen Ds. Dönges naar Hoopstad vertrokken was, werd Prop. C. H. Boshoff zijn opvolger: een veelbelovende, bekwame leeraar. Doch in 1909 werd de gemeente geschokt door den zwaren slag, die haar trof, doordat de jonge leeraar zichzelf om 't leven bracht. Niet minder dan zeven beroepen werden daarna te vergeefs uitgebracht, totdat eindelijk in 1911, Ds. J. J. Krige van Indwe zich over deze verwaarloosde kudde kwam ontfermen. Deze arbeidt met toenemenden zegen. Reeds is £2,500 bijeengebracht voor een nieuwe kerk, die men hoopt, zoodra de toestanden in ons land normaal worden, te zullen bouwen. De onlangs geopende spoorwegverlenging tot naar Bothaville, zal ongetwijfeld de stoffelijke welvaart van dit gedeelte van den Vrijstaat grootelijks bevorderen.

DE KERK TE ODENDAALSRUST.

Ned. Ger. Gemeente. *Door Ds. P. S. Z. Coetzee.*

ODENDAALSRUST.

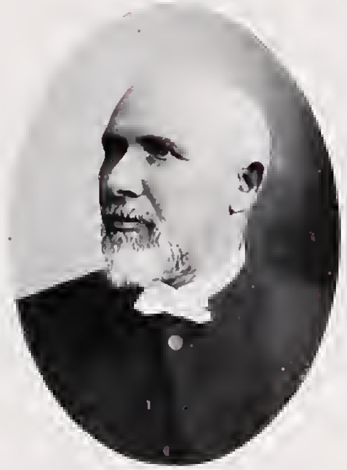

Ds. P. S. Z. COETZEE.

REEDS achttien maanden vóór den Anglo-Boeren Oorlog, was op de plaats Kalkkuil van den ouden heer Jesaia Odendaal, van Gouvernementswege het dorp aangelegd, en naar den eigenaar "Odendaalsrust" genoemd. De gemeente alhier werd in November 1905, namens den Noordelijken Ring, gesticht en samengesteld uit leden van de gemeenten Kroonstad, Hoopstad, Bultfontein en Ventersburg, ten getalle van ongeveer 500. Zij is snel vooruitgegaan en kan zich thans verheugen in 'n ledental van over de duizend. De gemeente heeft veel te danken aan haren consulent, Ds. J. J. Krige, B.A., van Bothaville, die gedurende de eerste jaren van haar bestaan haar getrouw bediend heeft. Eerst in 1907 mocht men het voorrecht genieten van een eigen herder en leeraar, in den persoon van Ds. J. P. van der Walt, die echter na ongeveer achttien maanden het beroep naar Frankfort annaam. Eerst in 1909 werd de ledige plaats aangevuld door Ds. W. J. du Toit, B.A., die gedurende zes jaren gezegend werk gedaan heeft. Nadat de gemeente zich jaren lang moest behelpen met het schoolgebouw, dat voor hare samenkomsten verreweg te klein en ongeschikt is, verheugt zij zich thans in een ruim Godsgebouw, met ongeveer 700 zitplaatsen. Haar tegenwoordige leeraar is Ds. P. S. Z. Coetzee.

PETRUSBURG.

Ned. Ger. Gemeente. *Door Ds. C. D. Bam.*

Ds. C. D. BAM.

DE Gemeente Petrusburg werd gesticht op 29 Juni 1892. De leden der Rings-commissie, waren: Di. C. S. Morgan, Bloemfontein, en P. S. van Heerden, Boshof, en Ouderling A. Griessel, Brandfort. De gemeente is samengesteld uit gedeelten van de gemeenten Fauresmith, Bloemfontein, Boshof en Jacobsdal.

Tot eersten consulent werd benoemd de WelEerw. heer Andrew Murray, J.zoon, predikant van Jacobsdal.

Tot eersten predikant der gemeente werd beroepen, op 30 Januari 1893, de WelEerw. heer William Robertson, die het beroep aannam en op 15 April 1893 werd bevestigd.

De tweede predikant der gemeente was de WelEerw. heer Petrus Albertus Roux, die 24 October 1903 ingezegend werd en de gemeente elf jaren lang gediend heeft. Hij werd opgevolgd door den tegenwoordigen leeraar, Ds. Cornelius Daniel Bam, die op 20 Maart 1915 den herderstaf aanvaardde.

Het kerkgebouw werd in het begin van den grooten Boerenoorlog ingewijd. De hoeksteen werd gelegd door den Staatspresident Marthinus Theunis Steijn, op 14 Januari 1899. Wegens de treurige omstandigheden van land en volk in dien tijd, kon er geen feestviering plaats vinden bij de inwijding van het Godsgebouw. De architect was de heer Walter Donaldson van Ficksburg, Oranje Vrijstaat, en de bouwmeester de heer Petrus Cornelis van Zijl, van Brandfort.

NED. GER. KERK, PETRUSBURG.

GEREFORMEERDE KERK.

Gereformeerde Gemeente. *Door Ds. J. H. Boneschans.*

Ds. J. H. BONESCHANS,
GEREF. PREDIKANT TE PETRUSBURG.

HET geboortejaar van deze gemeente is 1891. Afgesneden van de moedergemeente Boshof, mocht zij als zelfstandige gemeente het woonhuis en zijne bijgebouwen, toebehorende aan de overleden broeder Josias Reinecke, als eigendom ontvangen, om van deze een kerkgebouw en pastorie te maken. Reeds 't volgend jaar echter ging deze jeugdige gemeente over tot het bouwen van een gepaste kerk en pastorie. In 1892 mocht men 't thans nog ingebruik zijnde kerkgebouw zien opgetrokken worden.

De eerste beroepen herder en leeraar van deze Geref. Gemeente was Ds. D. Postma, sr., later predikant van Rustenburg, Transvaal. Hem volgde Ds. L. J. du Plessis op, die de gemeente met liefde en ijver 16 jaren lang diende.

De jaren 1899-1902 waren bittere tijden voor de gemeente wegens de vernieling der kerkeigendommen. Hoewel 't kerkgebouw van de vlammen gespaard bleef, werd de pastorie nochtans geheel verbrand. Groot was de stoffelijke schade voor haar. De Heere heeft zich nochtans in Zijne gunst en genade niet onbetuigd gelaten. Na den oorlog tusschen "Boer en Brit" werd alles weer hersteld, en de bediening van Ds. L. J. du Plessis werd voortgezet, totdat hem wegens lichaamszwakte eervol emeritaat toegekend werd. Opvolger van dezen geliefden ouden leeraar was Ds. D. Rumpff. Deze broeder heeft de gemeente slechts één jaar gediend als predikant, heeft daarna als consulent der gemeente gearbeid, totdat de tegenwoordige herder en leeraar, Ds. J. H. Boneschans, als predikant van de gemeente bevestigd werd op 9 April 1915.

Onder de zegenende hand Gods leeft nu de gemeente voort in den haar weggelegden strijd. Stoffelijke en geestelijke zegeningen doen de Gereformeerde Gemeente van Petrusburg uitroepen: "Soli Deo Gloria."

Ned. Ger. Gemeente. *Door Ds. Z. J. van Wijk.*

LUCKHOFF.

Ds. Z. J. VAN WIJK.

DEZE gemeente werd in het jaar 1893 gesticht. Afgesneden van de gemeente Fauresmith, werden tot haar toegevoegd kleine gedeelten van de gemeenten Jacobsdal en Philippolis. Uit erkentelijkheid voor wat hij voor de gemeente gedaan had bij hare stichting, zoowel als met betrekking tot de plaats waar zij gesticht werd, noemde men het dorpje naar Ds. H. J. Lückhoff, den toenmaligen leeraar van Fauresmith.

De eerste leeraar der gemeente was Ds. E. G. Malherbe, B.A., B.D., die haar negen jaren lang bediende, toen hij het beroep naar Villiersdorp, K.P., aannam.

In 1904 kreeg zij haren tweeden leeraar, Ds. Z. J. van Wijk, die thans nog in haar midden arbeidt. Gelegen in het Zuid-Westenhoekje van den Oranje Vrijstaat, werd zij tijdens den Anglo-Boeren Oorlog geheel verwoest. Geen enkel gebouw bleef staan. Ook het kerkgebouw en de pastorie vielen ten prooi van den vijand. Na den oorlog moest alles weer opgebouwd worden, terwijl er nog 'n schuld van bij de £600 op het kerkgebouw rustte. De gemeente moet nog altoos in een "noodkerk" aanbidden. Er was reeds de som van £1,700 bijeengebracht, en men leefde in de hoop spoedig een aanvang te maken met het oprichten van een behoorlijk Godsgebouw, toen de Europeesche Oorlog uitbrak en een einde maakte aan alle verwachtingen daaromtrent.

KERK TE LUCKHOFF.

KOFFIJFONTEIN.

Ned. Ger. Gemeente. *Door Ds. P. J. Marais.*

HET dorp Koffijfontein, dat een niet onbelangrijk mijncentrum is, maakte vroeger een deel uit van de gemeente Fauresmith, en werd sedert Juli 1903 door Prop. P. J. Marais, als hulpleeraar hier gevestigd, bearbeid. In 't volgende jaar, en wel op 8 Juni 1904, werd Koffijfontein als gemeente door de Rings-commissie, met een ledental van ongeveer 350, gesticht.

KERK TE KOFFIJFONTEIN.

Ds. P. J. MARAIS.

Als eerste leeraar, en tot nog toe de eenige, der gemeente werd de hulpprediker be oepen. 't Ledental groeide gestadig aan doordat menschen uit alle deelen kwamen om werk in de diamantmijn te zoeken, totdat het spoedig ongeveer 600 bereikte. Wegens omstandigheden is het min of meer nog altoos op dat getal gebleven.

De diensten werden toen ter tijd in een kerkgebouwtje gehouden, dat al dadelijk te klein en ongerieflijk bleek te zijn, zelfs nadat het vergroot was. Daar een groot deel der gemeente uit mijnwerkers bestond, die nimmer een al te royale loon ontvangen, kon men niet zoo spoedig tot het bouwen van een nieuwe kerk overgaan. Toch werd reeds in Mei 1908 door de gemeente daartoe besloten, en weldra had men genoeg geld ingezameld om tenders te kunnen vragen, zoo dat op 30 Januari 1909 de hoeksteen van een ruim en doeltreffend, hoewel niet te kostbaar gebouw door den pastor loci kon worden gelegd, dat op 7 Augustus van hetzelfde jaar ingewijd werd. Voor het doel van eene kerk werd een ruim stuk bouwgrond als een geschenk van de "Koffijfontein Estates Co. Ltd." door den Kerkeraad ontvangen. Het oud kerkgebouw wordt sedert als eene kerkzaal gebruikt.

Ook is het de gemeente gelukt eenige jaren daarna, een zeer geschikt orgel te doen oprichten, en was het niet voor tijden van grooten finantieelen druk wegens droogte, daling in de diamantmarkt, en algeheele staking van werkzaamheden in de mijn gedurende een geruimen tijd in dezen oorlog, dan was de gemeente reeds lang buiten schuld, alhoewel zij nooit ruime geschenken van enkele personen mocht ontvangen, zijnde het grootste bedrag een legaat van £50 onlangs uit den boedel van de weduwe van wijlen Kommandant P. Visser gekregen.

Voor eenige jaren kon zij ook met de hulp van andere gemeenten uit den Ring, een eigen zendeling voor arbeid onder de naturellen in de Compounds alhier onderhouden, doch door het sluiten van de mijn moest ook dat werk gestaakt worden.

De ondervinding van dezen oorlog heeft geleerd dat, al zou de mijn eenmaal gesloten worden, Koffijfontein toch nog als een zelfstandige gemeente kan blijven voortbestaan.

Ned. Ger. Gemeente. *Door Ds. P. A. Roux.*

JAGERSFONTEIN.

Ds. J. W. DANEEL.

DEZE gemeente had haar oorsprong te danken feitelijk aan de ontdekking van diamanten op de plaats Jagersfontein, destijds het eigendom van den heer Cornelis Visser van Schraalfontein. Want tengevolge van die ontdekking, kwam er de gewone toeloop van menschen met het doel om hun fortuin te zoeken, en onder hen een aanmerkelijk getal behoorende tot de Ned. Ger. Kerk. Deze werden een tijd lang getrouw bearbeid door den leeraar van Fauresmith, Ds. H. J. Lückhoff. Door de gestadige toename der gemeenteleden, werd het noodzakelijk een hulpprediker aantestellen en een klein kerkgebouw optetrekken. De eerste hulpprediker die hier arbeidde was Ds. J. W. Daneel, wiens werk niet ongezegend was. Nadat hij naar het zendingveld vertrokken was, trad Ds. W. Robertson als hulpprediker op tot hij het beroep naar Petrusburg aannam. Intusschen was Jagersfontein op 10 November 1892 als zelfstandige gemeente gesticht door de Rings-commissie van de Westelijke Ring en werd Prop. A. J. Malherbe als eerste herder en leeraar beroepen. Deze arbeidde hier met zegen totdat hij na den Anglo-Boeren Oorlog naar Dewetsdorp vertrok. De gemeente heeft veel te danken aan zijn getrouwen en bekwamen arbeid. Zijn opvolger werd Ds. J. R. van Huijssteen, die de gemeente een zevental jaren bediende. De gemeente was nu zoo aangegroeid, dat de kerk vergroot moest worden; en twee vleugels werden aangebouwd, zoodat het gebouw thans een kruisvormige is, met ruimte voor twee galerijen en omtrent 600 zitplaatsen.

Ds. P. A. ROUX.

Onder de sterkste ondersteuners der jonge gemeente bij hare stichting dienen genoemd te worden de BB. P. Visser, Jan Brink, L. van der Poel, J. G. Brewis en M. Hertzog, Sr. Op Ds. van Huijssteen volgde Ds. J. W. Meijer, die hier trouw arbeidde tot zijn vertrek in 1912. En na een vacature van twintig maanden werd Ds. P. A. Roux, de tegenwoordige leeraar, hier bevestigd in November 1914. [Deze leeraar heeft reeds veel invloed uitgeoefend in andere gemeenten van den Vrijstaat, en is de geëikte Assistent Scriba der Synode.—*Red.*]

KERK TE JAGERSFONTEIN.

KERK TE TROMPSBURG.

Ned. Ger. Gemeente. *Door Ds. C. G. Jooste.*

TROMPSBURG.

DEZE gemeente werd gesticht 21 December 1898, door de Rings-commissie van den Zuidelijken Ring, waarvan Ds. J. du Plessis (thans Prof. du Plessis) Voorzitter was. In 1899 werd Trompsburg tot dorp verklaard door den Volksraad. Kort daarna brak de oorlog uit (1899-1902), zoodat er verder weinig of niets gedaan kon worden. Het dorpje was zeer klein vóór den oorlog, doch na den vrede (1902) begon men te bouwen, en sedert dien tijd is 't veranderd en toegenomen zoodat 't vandaag één van de schoonste, netste en waterrijkste van de Vrijstaatsche dorpen is. Het ledental der gemeente bedroeg plusminus 400 vóór den oorlog, vandaag is het gestegen tot bijkans 700.

De eerste leeraar der gemeente is Ds. Carl G. Jooste, die op 13 Februari 1904 geordend en bevestigd werd, en vandaag nog in de gemeente met vlijt en toegewijdheid arbeidt. In 1904 was er zoo te zeggen niets, behalve eenige woonhuizen en 'n buitenkerkje waarin door den consulent af en toe dienst gehouden werd. Vandaag staat er 'n sierlijk Godsgebouw met 900 zitplaatsen, een ruime en doelmatige pastorie, een prachtige zaal, en 'n schoon en stevig schoolgebouw. Scholen zijn opgericht, armen verzorgd, vereenigingen gesticht en werkzaamheden van allerlei aard bevorderd. De Vrouwen Zending Bond is één van de oudste in den Vrijstaat, en doet uitnemend goed werk, hebbende zij o.a. een eigene werkster in Nyasaland. De gemeente is altijd bereidwillig tot eenig goed en edel werk, vooral in verband met Kerk en Volk. Zij werkt altijd hartelijk samen op ieder gebied, en hoewel zij ook beproefd werd door stormen, heeft zij altijd haar evenwicht bewaard, en is zij nooit onderling verdeeld geweest. De sporen van hartelijkheid, vriendelijkheid, liefde en Godsvrucht kunnen overal bemerkt worden. Zij is een veelbelovende gemeente, en haar doel is om, aan de hand van haar Hemel Koning, in de toekomst nog veel te doen tot Zijn eer en in 't belang van Zijn Koninkrijk.

Ds. C. G. JOOSTE.

Ned. Ger. Gemeente. *Deur Ds. C. W. Retief.*

DEALESVILLE.

Ds. A. L. BADENHORST.

DIE eerste vergadering wat genotuleer staan van die gemeente is op 13 Augustus 1904 gehou. Ds. D. Bosman van Boshof was toe konsulent. Die gemeente is in 1904 gestig, sover ons kan uitmaak. Op 21 Januarie 1905 is Proponent J. de Wet hier beroep, die egter bedank het. Op 27 Maart 1904 het die beroep op Proponent A. L. Badenhorst geval, die die beroep aangeneem het. Met seën en toegewijdheid het hij die gemeente bearbei tot in die begin van 1913, toen hy verhuis is naar syn eewige rus.

Die kerkgebou is in 1912 ingewy. Meneer Ford het eer van syn werk. Van April tot die 24ste Desember was die gemeente vakant, toen Ds. Retief van Garies als leraar hier bevestig werd. Nog verleen hy syn kragte in die bearbeiding van die gemeente.

Ds. C. W RETIEF.

KERK TE DEALESVILLE.

KERK TE MARQUARD.

Ned. Ger. Gemeente. *Door Ds. G. J. de Vos, B.A.*

MARQUARD.

HET dorp Marquard werd aangelegd in 1905, en ontving zijn naam ter gedachtenis aan den onvergetelijken Moderator Marquard. De eerste verkoping van erven geschiedde op 25 Mei 1905. De Dorpscommissie, de heeren H. A. Truter, J. S. van de Watt en H. G. Stuart, schonk aan de te worden gestichte gemeente het kerkplein, pastorie erf en acht andere erven, op twee waarvan de tegenwoordige kerk gebouwd is, om het kerkplein vrij te houden voor een later permanent kerkgebouw. De gemeente werd gesticht in 1905 door de Commissie van de Centrale Ring. De eerste consulent der gemeente was Ds. J. D. Kestell, destijds van Ficksburg.

In den eersten tijd werden de diensten des Zondags gehouden in het wagenhuis van den heer S. P. E. Jacobsz; en bij speciale gelegenheden, wanneer de opkomst groot was, werd een bokzeil gespannen om tijdelijk dienst te doen.

Met toestemming van de Kerkeraden van Senekal en Ladybrand, werden toen ook naar die gemeenten collectanten gezonden om bijdragen te vragen voor een kerkgebouw. De gemeente van Winburg gaf de kerkbanken, de preekstoel en het orgel van hun oud kerkgebouw. De zusters van Marquard gaven de kerklampen. De inwijding van het voltooide kerkgebouw vond plaats op 27 Oct. 1906.

De eerste leeraar van deze gemeente was Ds. W. J. Theron. Hij trad in dienst op 21 April 1906, en bediende de gemeente op bekwame en getrouwe wijze, totdat hij het beroep naar Knysna aannam en op 11 Augustus 1914 van Marquard vertrok. Daarna was de gemeente vacant tot in April 1915. Op 24 April van van jaar werd Prop. G. J. de Vos, B.A., hier geordend en bevestigd in het leeraarsambt. [Hij zet het werk van zijne voorgangers met ijver, lust en moed voort.—*Red.*]

Ds. G. J. DE VOS, B.A.

Ned. Ger. Gemeente. *Door Ds. S. W. van Wijk.*

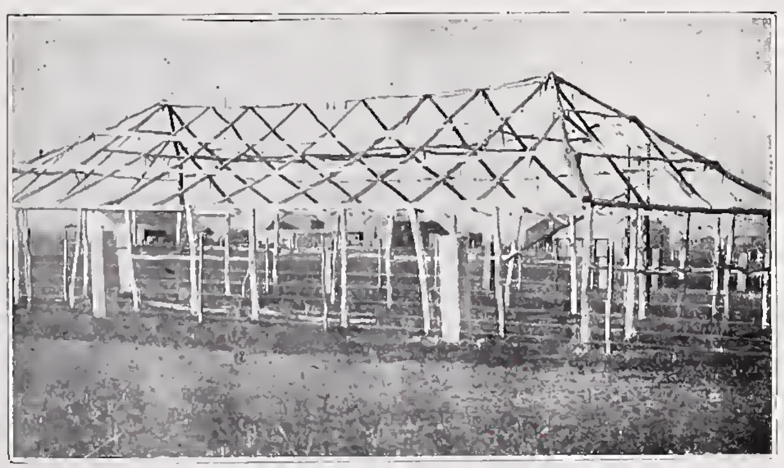
CLOCOLAN.

Ds. S. W. van Wijk.

DEZE gemeente bestaat uit gedeelten, welke vroeger behoorden aan Ladybrand, Marquard en Ficksburg; wordt bijna door deze gemeenten omringd, en naar het Zuid-Oosten begrensd door Basutoland. De stichting van dorp en gemeente ging gepaard met vele moeilijkheden en zelfs heftigen tegenstand. Door de belangstelling van eenige invloedrijke mannen, en de hulp van Sir Goold Adams, destijds Gouverneur van de Oranjerivier Kroon Kolonie, werden dan de eerste erven verkocht op 28sten November 1906. De oorspronkelijke eigenaar van de dorpsgronden gaf een erf ten geschenke, en een ander werd door den Kerkeraad aangekocht. Eenige leden gaven nog een erf, en wederom kocht de Raad een tweede erf. Er werd nu een degelijke en prachtige pastorie gebouwd: zoo werd dan de gemeente gesticht op 29 Juni 1907.

Vóór er een kerkgebouw bestond, werden de diensten, voor geruimen tijd, gehouden in een paal kerk. Deze was een gebouw vervaardigd uit lange blauwgom palen, waarover bokzeilen gespannen werden, wanneer de diensten moesten gehouden worden. Ieder kerkganger moest zijn eigen stoel of bankje meebrengen, en niettegenstaande het ongerief, werd menig gezegend uur door-

De oude "Paalkerk," Clocolan.

Tegenw. kerk te Clocolan.

Kerk te Rozendal.

gebracht in dit primitief geraamte. De gemeente besloot op 11 April 1908 om dadelijk een kerk te bouwen, niet £1,500 te bovengaande; en de bouwcommissie van 15 leden, liet den hoeksteen leggen op 19 September 1908, en wel door den consulent, Ds. W. J. Theron. Na twee vruchtelooze beroepen liet zich de hulpprediker te Oudtshoorn de keuze welgevallen, en nam deel aan de inwijding der nieuwe kerk, die voltooid was voor de som van £1,988, op 14 Mei 1909. Daags daarna werd Ds. H. A. Hanekom bevestigd. Hij arbeidde alhier drie jaren lang met zegen, en vertrok naar Alexandrië. Zijn opvolger werd Ds. S. W. van Wijk, destijds van Herold, die op 28 September 1912 alhier werd bevestigd. Deze leeraar werkt met ijver; en de schuld liggende op kerk en pastorie in 1913, niet minder dan £1,550 groot, is reeds zoo ver afbetaald, dat er nu, 1917, slechts zoowat £350 ontbreekt. De gemeente is in vele opzichten zeer bevoorrecht, en strekt tot voorbeeld voor menig jonge gemeente. Dank zij den Heere voor tijdelijken en geestelijken voorspoed.

ROZENDAL.

Ned. Ger. Gemeente. *Door Ds. H. S. Theron.*

DEZE gemeente werd gesticht op 15 Oktober 1913. Sedert haar ontstaan werden de Sakramenten bediend en de gewone godsdienstoefeningen gehouden, eerst onder bokzeilen, later in een van zinkgebouwd smidswinkel, bij die gelegenheden met 'n bokzeilen-vleugel vergroot, en nog later in 't nieuwe schoolgebouw. Op 'n gemeentevergadering 10 December 1913, werd besloten 'n doelmatig en sierlik kerkgebouw daartestellen. De hoeksteen kon reeds 8 Julie 1914 gelegd worden, door Ds. A. J. Troskie, van Ficksburg, die tevens als konsulent de gemeente met veel opoffering, getrouw bearbeidde sedert haar stichting. Zeven beroepen werden uitgebracht, toen bij 't laatste, Ds. H S. Theron (toen nog proponent), de tegenwoordige leraar der gemeente, zich de keuze liet welgevallen. Hij kwam in de gemeente aan op 27 April 1916 en werd op 29 April geordend en bevestigd, in 't, vanwege de Europese oorlog, en troebelen in eigen land, nu eerst pas voltooide kerkgebouw, dat op de vorige dag, de 28ste April, plechtig ingewijd was door Ds. H. J. Pienaar van Senekal. Bij de inwijding rustte er nog zowat £6,000 schuld op 't kerkgebouw, 'n struikelblok, dat de gemeente door samenwerking en eensgezindheid hoopte spoedig uit de weg te ruimen.

Ds. H. S. Theron.

Ned. Ger. Gemeente. *Door Ds. J. C. le Roux.*

VILLIERS.

Ds. J. C. LE ROUX.

DEZE gemeente is gesticht op 11 Sept. 1907. Vroeger maakte zij een deel uit van de gemeenten Frankfort en Vrede. Bij de stichting telde de gemeente nauwelijks 750 leden; 't ledental bedraagt thans (1916) plus-minus 1,250.

Op 't gebied van onderwijs, stond zij bij haar begin op zeer lagen peil—een dorpsschooltje en 'n enkel buitenschooltje—de overgroote meerderheid der kinderen kregen hoegenaamd geen onderwijs. Thans na 8 jaren, telt de gemeente een twaalftal Gouvernementsscholen op 't platteland en 'n bloeiende dorpsschool onder beheer van 'n Schoolraad, die allen ijver aan den dag legt om 't onderwijs te bevorderen.

Ds. J. C. le Roux is de eerste predikant van deze gemeente sedert 1908.

BINNENSTE VAN KERK TE VILLIERS.

KERK TE KOPJES.

KOPJES.

Ned. Ger. Gemeente. *Door Ds. C. R. Ferreira.*

DE gemeente werd gesticht in 't jaar 1908, en voor eenige maanden bediend door haar eersten consulent, Ds. J. A. Joubert van Vredefort. Haar eerste leeraar, Ds. M. D. Odendaal, werd bevestigd op Zaterdag, 20 Maart 1909, en bleef met ijver in de gemeente arbeiden tot in Augustus 1911, nadat hij een beroep had aangenomen naar Greytown, Natal. 't Was grootendeels door zijne bemiddeling dat de kerk en de pastorie zooals op onze plaat aangetoond, werden gebouwd.

Haar tegenwoordige leeraar is Ds. C. R. Ferreira, vroeger van Aurora, K.P., die bevestigd werd op 12 Juli 1912.

KERK TE EDENVILLE.

Eigenaardig in de gemeente is het bestaan van niet minder dan drie nederzettingen voor armen, t.w. twee private en één van Regeeringswege. Eén van de private nederzettingen is begonnen door den grooten Boerengeneraal, Christiaan R. de Wet, die vroeger woonachtig was te Roodepoort, in de parochie van Kopjes. Op deze nederzettingen wonen leden der Kerk, die uit alle deelen van Zuid Afrika afkomstig zijn.

De gemeente groeit steeds in getal en belooft, wegens hare ligging en wegens het bestaan van genoemde nederzettingen, een belangrijke en interessante te worden.

EDENVILLE.

Ned. Ger. Gemeente. *Door Ds. C. J. van Niekerk.*

DEZE gemeente werd uit de gemeenten Kroonstad, Heilbron, Lindley, Kopjes en Steijnsrust gesticht door de Ringscommissiën van de Noordelijke en Oostelijke Ringen op den 13 Augustus 1913. Tot consulent werd benoemd Ds. G. W. B. van der Lingen, van Kroonstad.

Nadat gedurende het jaar 1914 viermalen tevergeefs een beroep op een herder en leeraar uitgebracht was, werd op 15 Maart 1915 Ds. C. J. van Niekerk voor de tweede maal beroepen, nam het beroep aan, en werd op den 10den Juli 1915 bevestigd. Daar Ds. G. W. B. van der Lingen op 21 December 1914 overleden was, werd Ds. C. D. Murray in zijne plaats als consulent aangesteld, die de betrekking getrouw bekleedde tot de Ringszitting in 1915, toen Ds. C. R. Ferreira van Kopjes consulent van Edenville werd.

Ds. C. R. FERREIRA.

Ds. C. J. VAN NIEKERK

THEUNISSEN.

Ned. Ger. Gemeente. *Door Ds. J. D. Louw.*

Ds. J. D. LOUW.

DEZE gemeente maakte vroeger een deel uit van de gemeente Winburg, maar reeds dadelijk na de Anglo-Boeren Oorlog, toen velen van vervoermiddelen beroofd waren en daarom nog verstoken van het gebruik der genademiddelen en van gelegenheid om de openbare eerediensten te Winburg bijte-wonen, werd de behoefte gevoeld aan een zelfstandige gemeente, en wel te Smaldeel of liever Theunissen, zooals dit nieuwe centrum voortaan genoemd werd. Wel waren door den Kerkeraad van Winburg pogingen aangewend om de gemeenteleden in de wijk Vetrivier te bearbeiden, en ook was er een gebouw opgericht van ijzer en hout, waarin eens in de maand diensten werden gehouden en kinderen gedoopt, maar voor de Avondmaalsviering moest men toch naar Winburg gaan. Eindelijk werd op 13 Maart 1909 eene vergadering gehouden van de leden der kerk in de wijk Vetrivier, en besloten een eigen gemeente te stichten en de moedergemeente hare goedkeuring te vragen. Tevens werd aan eene Commissie opgedragen het werk in verband met de stichting eener nieuwe gemeente, en het verzamelen van geld om een kerk te bouwen. Op 28 Juli 1909 werd eene Bouw-commissie, bestaande uit twaalf leden, benoemd, en besloten eene kerk te bouwen van 725 zitplaatsen. Een tender van den heer G. Rohde (bekend als de bouwmeester der fraaie kerken te Ladybrand en Hoopstad) werd aangenomen en op 12 Maart 1910 de hoeksteen gelegd door Ds. W. H. Boshoff van Winburg.

Op 19 Mei 1910 vergaderde de Ringscommissie van den Centralen Ring, bestaande uit Di. J. D. Kestell, H. Klopper en P. S. van Heerden, en stichte de gemeente Theunissen, benoemende tot consulent, Ds. C. N. Stulting, vier broeders tot Ouderlingen en zes broeders tot Diakenen.

Hartelijk werd door de leden der jonge gemeente samengewerkt, maar niet lang na de hoeksteenlegging trof haar de zware slag van het overlijden van Ouderling J. L. Lategan, die zijn ziel in het werk had. Helaas! Hij mocht de voltooiïng niet zien, maar werd opgeroepen tot hooger werk. Reeds in November 1910 kon de kerk ingewijd worden en, tot vreugde der gemeente, zonder

NED. GER. KERK.

schuld. Op 13 Mei 1911 kon de gemeente zich verheugen in het bezit van haar eigen leeraar, Ds. J. D. Louw, op dien dag bevestigd.

Gereformeerde Gemeente. *Door Ds. T. N. Venter.*

DEZE gemeente maakte oorspronkelik een deel uit van de Geref. Gemeente Ventersburg. Wegens lange afstanden van Ventersburg en andere redenen, vroeg men echter in het jaar 1910 apart bediend te worden als een wijksgemeente van Ventersburg. Tevens werd aanzoek gedaan voor het aankopen van kerkgronden en het bouwen van een kerk te Theunissen. Hieraan werd voldaan door de Kerkeraad en gemeente van Ventersburg, zodat de hoeksteenlegging van het nieuwe kerkgebouw plaats vond op 6 Januarie 1912 en de inwijding op 21 Junie 1912. Het gebouw heeft gekost de som van plus-minus £700.

Vóór de opening van het nieuwe kerkgebouw werden de diensten gehouden in een oud zink kerkgebouw, goed-

GEREFORMEERDE KERK.

gunstig afgestaan door de Kerkeraad van de plaatselike Ned. Ger. Gemeente.

Sedert 1910 is de wijksgemeente tamelik toegenomen in ledental, zodat hierom en ook om andere redenen Ventersburg gevraagd werd, om onder zekere voorwaarden afgesticht te worden tot een zelfstandige gemeente. Hieraan werd voldaan en vond de stichting van de nieuwe Geref. Gemeente van Theunissen plaats op 13 Mei 1916, met een ledental van 208.

Sedert 1910 werd Theunissen bediend door Ds. T. N. Venter, van Ventersburg, als konsulent.

REDDERSBURG.

Ned. Ger. Gemeente. *Door Ds. M. M. du Toit.*

Ds. M. M. du Toit.

De gemeente van Reddersburg werd gesticht op 27 April 1910. De gemeente is samengesteld uit gedeelten van de gemeenten: Bloemfontein, Edenburg, Smithfield en Dewetsdorp.

De eerste predikant was Ds. D. J. Kriel (vroeger van Erasmus), die de gemeente van 8 April 1910 tot 18 November 1911 bediende. Hij keerde later naar zijn vorige gemeente terug.

De tegenwoordige predikant is Ds. M. M. du Toit (vroeger van Barrydale, K.P.), die alhier bevestigd werd op den 7den September 1912.

De gemeente is nog niet in 't bezit van een doelmatig kerkgebouw, doch hoopt zoo spoedig mogelijk tot 't vergrooten van 't tegenwoordige gebouw over te gaan.

't Ledental der gemeente is thans (1917) ongeveer 450. De gewone gemeentelijke werkzaamheden worden voortgezet en onderhouden.

Gereformeerde Gemeente. *Door Ds. W. Postma.*

Deze gemeente werd gesticht in Mei 1859 door Ds. D. Postma. Het aantal lidmaten bedroeg 116. De stichting vond plaats op Thorbrech, en de gemeente kocht spoedig daarop 'n plaats aan Fouriespruit, en gaf aan het kerkdorp de naam "Reddersburg." Over deze naam was niet dadelik eensgezindheid. In de oude Notulen van 20 Augustus 1859 lezen we, dat er voorgesteld werd om de naam "Dordrecht" te geven in plaats van Reddersburg. Deze laatste naam kon misschien te kennen geven, dat de lidmaten zich als *redders* beschouwden. Toen werd de opmerking gemaakt: "dat Dordrecht niet de Stichter onzes geloofs is, maar wel God, onze *Redder*, en daardoor werd de juistheid van de naam *Reddersburg* te kennen gegeven."

Ned. Ger. Kerk.

Gereform. Kerk.

Ds. D. Postma was de eerste konsulent, en spoedig werd beroepen, uit Nederland, Ds. J. Beijer. Deze kwam hier in 1861 en bediende de gemeente tot 1869.

Ds. A. J. de Klerk Coetzee.

Door de sterke toename van lidmaten, werden er nieuwe gemeenten afgesticht, n.l. Bethulie en Ventersburg. Door verschil over de zending ontstond er onenigheid en Ds. Venter scheidde zich af van de Gereformeerde Kerk en stichtte z'n eigen gemeenten. Na zijn dood echter, kwam het grootste deel van de lidmaten weer terug tot de Geref. Kerk. In 1869 vertrok Ds. J. Beijer weer naar Nederland. Na 'n vakature van plus-minus 3 jaar kreeg de gemeente als haar leraar Ds. A. J. de Klerk Coetzee in 1872. Moeilike dagen had de gemeente doorworsteld in de verschillende kafferoorlogen, doch de dagen van 1899-1902 waren zeker wel de moeilikste, die er ooit beleefd waren. Door ouderdom genoodzaakt, vroeg Ds. Coetzee in 1903 z'n emeritaat aan, en werd opgevolgd door Ds. J. A. du Plessis, B.A., die in 1914 naar Pretoria vertrok en in 1915 opgevolgd werd door Ds. W. Postma van Bloemfontein.

Het kerkgebouw werd in 1860 opgericht. Er zijn plus-minus 600 zitplaatsen. Daar de kerk te klein is, zijn er sinds enkele jaren plannen aan de gang om 'n nieuw groter gebouw te verkrijgen. De drukkende omstandigheden verhinderden echter de goede voortgang van het werk.

Ds. W. Postma.

Ned. Ger. Gemeenten. *Door Ds. A. L. J. van Rensburg.*

STEIJNSRUST.

PRESIDENT STEIJN.

DEZE gemeente, bestaande uit deelen van Kroonstad, Lindley, Senekal, en Ventersburg, werd gesticht op 30 Juni 1910 door de Rings-commissie van den Oostelijken Ring, en naar President Steijn genoemd, wiens portret derhalve hier geplaatst is.

Voor bijna twee jaren na de stichting werden de diensten te Lovat Station gehouden, in een kerkgebouw behoorende aan den Broeder Hendrik Eksteen. Eindelijk werd de plaats Modderfontein van den heer Jozua Haasbroek, voor een dorp aangekocht (gelegen 5 mijl van Lovat Statie). De Broeder Haasbroek hield twee erven uit, die hij aan den Kerkeraad ten geschenke gaf als pastoriegrond, en bijna 2 morgen om de kerk er op te bouwen. Ds. A. J. Troskie, de consulent, beijverde zich zeer om deze jonge gemeente vooruit te helpen, en spoedig besloot men eene kerk opterichten, waarvan de hoeksteen op 15 November 1911 door Pres. M. T. Steijn gelegd werd. Het gebouw, dat 800 zitplaatsen bevat, is meer van tijdelijken aard (hoewel van goede baksteen), en zal later als zaal dienen wanneer een nieuw kerk gebouwd wordt. Het werd op 1 Juni 1912 ingewijd en heeft ruim £1,500 gekost. De

Ds. A. L. J. VAN RENSBURG.

KERK TE STEIJNSRUST.

inwijdingsrede werd gehouden door Ds. J. Marais, thans van Wepener. Er rust thans geen schuld op de gemeente. Een sterk en gerieflijke pastorie werd ook tegelijker tijd gebouwd.

KERK TE EXCELSIOR.

Vier beroepen werden achtereenvolgens uitgebracht, t.w. op Di. A. J. Troskie, J. Rabie, C. A. van der Merwe, en A. L. J. van Rensburg. Laatstgenoemde nam het beroep aan en werd alhier bevestigd op 16 November 1912. De bevestigingsrede werd door Ds. J. C. Truter van Riversdale uitgesproken.

EXCELSIOR.

Door Ds. J. P. H. Steijn.

OMTRENT de stichting van deze gemeente lezen we in 't Notulenboek: "In gehoorzaamheid aan de opdracht van de Centrale Ring, vergaderde de Rings Kommissie te Excelsior op Vrijdag, 12 Augustus 1910, om aldaar een nieuwe gemeente te stichten. Daar was een grote opkomst van belanghebbenden, en de verrichtingen werden gekenmerkt door grote hartelikheid en ernst." De gemeente heet naar de plaats Excelsior, die tezamen met de plaats Sunlight, de dorpsgronden uitmaakt. De gemeente is afgesneden van de volgende andere gemeenten. Ladybrand, Marquard, Winburg, Brandfort en Thaba 'Nchu.

Haar eerste konsulent was Ds. P. S. van Heerden van Ladybrand en daarna diende Ds. C. J. Snijman van Thaba 'Nchu haar als zodanig 't Eerste beroep van 'n leraar vond plaats op de 9de December 1911. De Eerw. Prop. J. P. H. Steijn, destijds hulpprediker in de Paarl werd beroepen, nam het beroep aan, en werd op Zaterdag, 23 Maart 1912, door de konsulent, Ds. Snijman, als herder en leraar bevestigd.

Excelsior is nog jong en zal nog onder Gods zegen gedurig opwaarts gaan.

Ds. J. P. H. STEIJN.

Ned. Ger. Gemeenten.

PAUL ROUX.

Ds. H. A. BOSHOFF.

HET dorpje "Paul Roux" is aangelegd 2 November 1911 en genoemd naar den man, die niet alleen bekend stond als een "goed Krijgsknecht van Jesus Christus," maar die zich in den Anglo-Boeren Oorlog een naam verwierf als een dappere Boeren-generaal. Centraal gelegen tusschen Senekal, Lindley, Bethlehem, Fouriesburg en Rozendal, werd hier dan ook een gemeente gesticht in 1914.

Tijdelijk werd zij bearbeid door Eerw. Frylinck, en daarna door Eerw. J. A. Boshoff, doch spoedig ontving zij haar eigen herder en leeraar in Ds. H. A. Boshoff, die hier bevestigd werd 26 Februarie 1916.

Een stevig kerkgebouw van mooie witte zandsteen, dat ongeveer £7,000 kostte en ruim duizend zitplaatsen bevat, is plechtig ingewijd 20 Januari 1917. Geve de Heer aan deze jonge gemeente, na het schoone begin, een gestadigen voortgang en groei!

CONCORDIA.

Ds. F. J. VAN DER MERWE.

OP het dorp "Petrus Steijn" is den 6den Augustus 1914 de gemeente "Concordia" gesticht, eene zuster van de gemeente "Paul Roux," beiden dochtergemeenten van de moedergemeente Bethlehem. Reeds spoedig na hare stichting had zij het voorrecht haar eigen leeraar te begroeten in den persoon van Ds. F. J. van der Merwe.

Een kerkgebouw is nog niet opgetrokken, maar de diensten worden in de stadszaal gehouden, en men koestert de beste verwachtingen van leeraar en gemeente, die beiden jong en frisch zijn.

HERTZOGVILLE.

DEZE gemeente, genoemd naar Generaal Hertzog, werd daargesteld door de Kommissieën van de Westelike en Oostelike Ringen op 20 Junie 1917 en bestaat uit delen van Boshof, Bultfontein en Hoopstad. Haar konsulent is Ds. A. J. Malherbe van Boshof.

WARDEN.

DE kommissie van de Oostelike Ring heeft deze gemeente gesticht op 28 Junie 1917. Zij bestaat voornamelik uit 'n gedeelte van Harrismith en kleinere delen van Memel, Brede en Reitz. De konsulent is Ds. van der Spuy van Reitz.

MEMEL.

DIT schone dorpje heeft zijn naam gekregen van de plaats die voor 'n dorp aangekocht werd en die de naam van Memel had. Het is gelegen op de Drakensbergen, niet ver van de Oostelike grens van de Oranje Vrijstaat. De gemeente werd hier gesticht in Oktober 1914 en telt 530 leden en zowat 1,000 zielen.

Pas was zij gesticht of de opstand onder leiding van Generaal C. R. de Wet, die omtrent vijf mijlen van het dorp woonde, brak uit en daardoor werd Kerkeraad en gemeente zo uit elkander verstrooid, dat men eerst in Oktober 1915 'n gekombineerde Kerkeraadsvergadering kon beleggen om 'n beroep uittebrengen. Het trof echter gelukkig dat het eerste beroep, dat op Ds. Jac. Rabie van Dutoitspan, K.P., uitgebracht werd, suksesvol was. Hij werd dan ook kort daarop in Februarie 1916 hier bevestigd.

Ds. JAC. RABIE.

De gemeente is zeer vooruitstrevend. Haar eerste Bazaar gehouden in April 1916, bracht op de som van £986. Zij heeft echter nog maar 'n noodkerkje, en ook 'n klein zink gebouwtje dat voor 'n pastorie gebruikt wordt.

KERK TE MEMEL.

DE ZENDING GEMEENTE TE WITZIESHOEK.

EERW. J. J. ROSS.

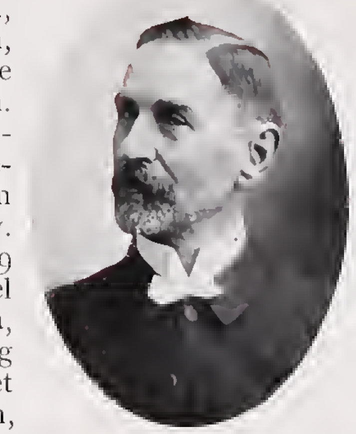
WITZIESHOEK is een prachtige kom gevormd door de "Mont-aux-Scources" en de Rodebergen waarin het naturel-volk van Oetseoe voorheen woonde, en later de Basoetoes, veroverd door de Vrijstaat, geplaatst werden, met hun chef Paulus Mopeli, als 'n reserve van inboorlingen. Dit gaf aanleiding voor de Vrijstaatse Kerk om zendingwerk te beginnen in 1873, dat aanvaard werd door Ds. G. A. Maeder, een zoon van de Franse Zending, destijds predikant te Simonsstad, die als eerste zendeling bevestigd werd te Bloemfontein op 8 Februarie 1874, en later der gemeente te Witzieshoek voorgesteld werd door de WelEerw. Coillard, die haar overhandigde in naam der Basoetoe Zending. Hij vond hoegenaamd niets op de plaats van zowat 500 morgen, door President Brand en zijn Uitvoerende Raad toegekend. Toen hij ruim 4 jaren aldaar had gearbeid, stond er een kerk, een pastorie en andere nodige gebouwen; en telde de gemeente 100 leden met een bevolking van 5,000. Dit werk werd min of meer beschouwd als buitenlands; doch de zendeling beijverde zich ook met de stichting van verscheidene binnenlandse gemeenten in de dorpen van de Vrijstaat. Door zijn toedoen ontstond er van lieverlede een betere verstandhouding tussen de Franse zendelingen en de Vrijstaatse predikanten, die met de Volksraad gemeend hadden dat gedurende de Basoetoe Oorlog de zendelingen niet onder de naturellen moesten verkeren. Wegens de zwakke gezondheid zijner echtgenote verliet hij Witzieshoek voor Ladybrand in April 1878; doch stelde steeds het innigste belang in het zendingwerk van de ganse Vrijstaat, daartoe bijgestaan door Ds. C. P. Theron van Bethlehem, die zo veel daarvoor opgeofferd en gedaan heeft, dat deze met recht de vader der zending genoemd wordt en nog blijft, zelfs als emeritus. De man, die nu de buitenlandse zo wel als de binnenlandse zending der Vrijstaatse Kerk trouw behartigt, braaf administreert, en hoe langer hoe meer helpt uitbreiden, is Ds. P. van der Merwe, Zending Secretaris, te Bloemfontein woonachtig.

ZENDING KERK, WITZIESHOEK.

Ds. Maeder werd opgevolgd door den Eerw. C. Schröder, die bemerkte hoe gemakkelik het water uit 'n bergstroom naar het zendinghuis kon geleid worden, en na zijn vertrek van hier, zo te zeggen alles heeft bijgedragen om de waterwerken te Kakamas, Kaap Kolonie, een groot sukses te maken. De dorre karroovelden van het westen van de Oranjerivier heeft hij doen bloeien als de roos, welke nu groeit aan het oosten en de oorsprong van de Gariep. Na hem kwam de Eerw. Iz. Minnaar, die niet helemaal beantwoord heeft, zodat het werk alhier ten achtere raakte.

Eerw. J. J. Ross werd te Witzieshoek bevestigd in 1889 en staat er tans nog. Nog onlangs vierde hij zijn 25-jarig verblijf aldaar. In 1898 werd de oude kerk, een langwerpig en nauw gebouw, wat zwak van steen gemaakt, en onder een zwaar rieten dak, totaal door een storm verwoest, toen de zendeling juist afwezig was voor een nieuwe kerk te kollekteren. Voor 15 maanden lang moesten de diensten in de opene lucht gehouden worden. Veel heeft de steeds aangroeiende gemeente, met de gewillige Kapitein Mopeli en de onvermoeide zendeling, doorgemaakt in wind, regen, donder en weerlicht stormen, welke in het hoge gebergte verschrikkelik kunnen woeden. Wat dit betekende werd uitgedrukt in de tekst, welke uitgebeiteld staat op de hoeksteen van het tegenwoordig gebouw. Deze werd gelegd 19 Julie 1899 door Ds. C. P. Theron. Na veel gesukkel met Engelse bouwlieden, die weg vluchtten toen de oorlog in Oktober 1899 uitbrak, en met werkvolk en al nooit terugkeerden, werd het halfklare werk opgevat door een oude en ziekelike Duitser, hoffelik, degelik ambachtsman en wel opgevoed, en een Belg als schilder; en voltooid zoals het er nog vandaag staat. Het gebouw, tamelik groot en geriefelik, kostte £1,115, waarvan de helft opgebracht werd door het volk in Witzieshoek, en de andere helft door kollekten en gaven van blanke gemeenten in de Vrijstaat en ook van kleurlingen buiten de reserve. Het werd ingewijd in November 1900, en er rust tans geen schuld op het gebouw. Ook is er een geriefelik Zendinghuis, met al de toebehorende buitengebouwtjes. De statie, *Lefika*, werd door Ds. Maeder uitgekozen en zo genoemd naar 'n hoge rots, naast welke 't eerste Zendinghuis aangebracht werd, en is nu zo in orde gebracht, gelegen in een omgeving van de schoonste en verhevenste natuur, dat zij £5,000 waard is. De tegenwoordige zendeling, van de oorlog af tot op heden gewild en bemind onder blanken zo wel als gekleurden, omdat hij zoveel met hen leed en voor hen deed, geniet de achting en liefde van de predikanten; woont en werkt met zegen op een stuk gronds langs de helling van majestieus gebergte, bedekt met bomen en bosgagies van struik, en doorkruisd met beekjes van wit rippelend water—het paradijs gedeelte van de Oranje Vrijstaat.

Ds. P. VAN DER MERWE. ZENDING SECRETARIS.

't Werk breidt zich uit in deze grote uithoek; scholen en buitenkerkjes worden allengs overal opgericht, zoals nog in Maart l.l. (1917) geschiedde te Bachabela, toen onder anderen tegenwoordig was de WelEerw. Henri A. Junore, van de Frans Zwitserse Zending te Lourenco Marques.

Ned. Ger. Gemeente.

Door Eerw. J. S. Louw.

DE BINNENLANDSE ZENDING, O.V.S.

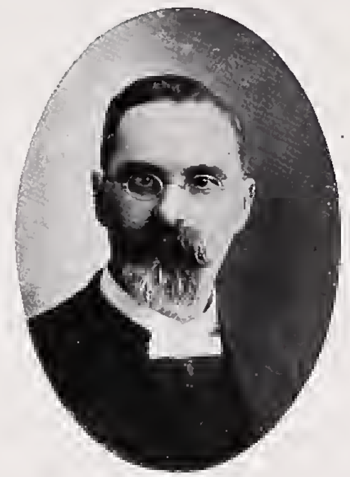
DE Binnenlandse Zending der Ned. Ger. Kerk in de Oranje Vrijstaat telt 47 gemeenten. Van dit getal behoren 37 tot de Zending Synode tot einde van Augustus 1916. Pogingen worden aangewend om de overige ook te bewegen om aan te sluiten, hoewel enige nog te zwak zijn om aan de vereisten der konstitutie te voldoen.

Omtrent 40,000 naturellen zijn onder bearbeiding van onze Kerk. Het getal lidmaten telt 9,000. Onze Zondag- en dagscholen hebben 2,000 kinderen. Werkers, 244. Katecheten en evangelisten, 34. Blanke zendelingen, 14. Kleurling leraars, 2.

Er wordt, buiten een paar uitzonderingen, op elk dorp en in elk distrikt, waar er een blanke gemeente gevestigd is, zendingwerk gedaan door onze Kerk. Veertien gemeenten hebben blanke zendelingen en twee hebben geordende kleurling leraars. De overige worden bearbeid door kleurling katecheten en evangelisten, onder toezicht van de plaatselike blanke Kerkeraden.

De Zendinggemeenten zijn nog niet in staat om zelfstandig te zijn. Zij zijn grotendeels afhankelik van de blanke gemeenten, voornamelik wat financies betreft. Er wordt tegen gewaakt dat de band tussen de blanke en kleurling gemeenten niet verbroken wordt. Door de Moeder Synode werd bepaald dat wanneer een leraar voor een Zendinggemeente beroepen wordt, zal een groslijst gevormd worden door de gekombineerde kerkeraad van de Zendinggemeente. Uit die groslijst zal de dienstdoende blanke Kerkeraad een zendeling beroepen. De blanke Kerkeraad, in overleg met de plaatselike Zendingkerkeraad, waarborgt het salaris van de beroepene. Onze Zendingkerk zal nog lang niet op hare eigene benen kunnen staan. De kleurlingen verstaan nog niet om eigene verantwoordelikheid te dragen. Hierin moeten zij trapsgewijze ontwikkeld worden en dit neemt een geruime tijd. In vele opzichten verkeren zij nog in een kinderstaat, en de Kerk houdt ook rekening ermee.

Er wordt veel moeite gedaan om de gemeenten te leren geregeld hare geldelike bijdragen op te brengen. De jaarlikse bijdrage van elk lidmaat zal zijn minstens 8s., en van elke doopklasganger 6s. Sommige gemeenten brengen jaarliks op £230, £214, £250, £184, enz.

EERW. J. S. LOUW.

Wij gevoelen ons geroepen om 't zendingwerk in de Vrijstaat uit te breiden. Daartoe is nodig meer arbeiders en geld. Het is zeer wenselik om in elke gemeente een geordende leraar te hebben. Waar één gemeente te zwak is om een zendeling te beroepen, kunnen twee gemakkelik saam spannen. Wij gevoelen dat als dit niet geschied, het werk niet kan groeien en er geen blijvende vruchten kunnen zijn. Wij vertrouwen dat de Heer de weg hierin zal openen.

Er bestaat bij de naturellen een sterk verlangen om leraars te hebben uit hunne eigene stammen. De Kerk ziet 't ook in, dat de kleurling door de kleurling bearbeid moet worden. Dit is wel te begrijpen, want de kleurling leraar kent de taal van zijn volk, en is opgegroeid in hunne gewoonten en weet hunne geaardheid. Hij kan ook met een veel kleiner salaris rondkomen dan een blanke leraar. Met 't oog hierop, werd de Stofberg Gedenkschool in 't leven geroepen door de Kerk. Reeds plukken wij de vruchten van deze inrichting, niet alleen in de Vrijstaat maar ook in de andere Provincies. De kleurling studenten die aldaar opgeleid worden tot onderwijzers, evangelisten en leraars, kunnen tot grote zegen wezen voor de Kerk in de toekomst.

Wij hebben veel te kampen tegen zekere heidense gewoonten zoals "lebollo," veelwijverij, drinkpartijen en verruilen van jonge meiden voor beesten. Er wordt tegen gewaakt om 't heidendom uit de Kerk te houden. Naarmate 't evangelie postvat in 't hart zal de macht van 't heidendom gebroken worden. Bij de oude mensen gaat 't zwaar om die steen gebroken te krijgen, daarom moet meer gearbeid worden aan de jonge mensen en kinderen, om hen te winnen.

Op de Synodale en Ringsvergaderingen wordt herhaalde malen geklaagd over gebrek aan geestelik leven. Er wordt in onze zending behoefte gevoeld van de krachtige werking des Heiligen Geestes. Er moet meer overtuiging van zonde wezen, zodat schuldbelijdenis en verootmoediging en bekering mogen plaats vinden. Geschiedt dit, zal het heidendom in ons midden vernietigd worden, en Christus zal verheerlikt worden.

[Bij dit bemoedigend verhaal willen wij nog dit voegen, dat hoe ijverig ook men werkt tot goede instandhouding van de Binnenlandse Zending, men even zo sterk ijvert, werkt en bijdraagt voor de Buitenlandse. De Vrijstaatse Kerk arbeidt vooral in Mashonaland en heeft knappe, zichzelf verlochenende mannen aldaar en elders, ook, waar de deuren voor 't Evangelie geopend worden. De fondsen, naar rato gesproken, staan beter dan in de Kaap Provincie, vooral door de bekwame administratie van Ds. P. van der Merwe, de ijverige en altijd gerede en praktiese Algemeen Zending Sekretaris.

Men behoort ook te weten dat de Vrijstaatse Kerk niet alleen het Stofberg Gedenkteken, van welk de oorsprong aan Natal te danken is, en aan het hoofd van welk Ds. A. M. Hofmeijr staat, om evangelisten voortebereiden, moedig behartigt; maar ook dat goed degelik werk gedaan en veel bijgedragen wordt voor de Arme Blanken, getuige de Arbeids Kolonie te Goede Moed, waarvan zo knap en omslachtig verslag is gedaan door Ds. A. Weich.—*Red.*]

TRANSVAAL

H. d. L.

HET idee van 't uitgeven van een "Kerk Album" pakt. Wie is er die zijn Kerk lief heeft en niet gaarne in concreten vorm en op aanschouwelijke wijze eene inzage van de geschiedenis dier Kerk zou willen hebben? Eene foto-voorstelling is wat men in onzen tijd met gretigheid verslindt.

Wij twijfelen er dan ook niet aan of dit reuzen-boek zal een ruim debiet vinden. Het verleden zal te voorschijn gehaald worden, en in een klein bestek krijgt men een overzicht van die en van dat waardoor de Kerk is geworden wat zij heden is.

Predikanten en Kerkeraden onzer Kerk in de Transvaal en onze gemeenteleden worden er op gewezen dat het goed zal zijn zich een exemplaar van dit Album aan te schaffen; en alzoo het werk der Kerk te helpen bestendigen, liefde tot de Kerk aan te kweeken, en het heil der Kerk te zoeken.

Heidelberg, Transvaal,
Januari 1917.

A. J. LOUW,
Moderator Synodi.

Voorwoord.

Door de Redactie.

UIT de bladen, gewijd aan de schetsen van de drie Hollandsche Kerken in de Transvaal, zal al dadelijk blijken wat verschil er is geweest, en hoe de drie sekties tot heden toe nog bestaan, doch nu in een vriendschappelijker houding tot elkander staan. Een kort verslag hoe dit alles is geschied zal dus van pas zijn als een voorwoord voor de Transvaal.

De emigranten boeren, zooals de Voortrekkers genoemd werden, lieten Kerk en School, huis en haard achter, maar niet hun ouden Bijbel of hun vertrouwen op God. Zij werden eerst geestelijk bearbeid door den Eerw. Erasmus Smit, een Zendeling van de "London Missionary Society," die gehuwd was met eene zuster van Gerrit Maritz, en zich van het begin bij de trekkers gevoegd had. Na de vernietiging van Dingaans macht, trok Eerw. Daniel Lindley, Zendeling van de "American Board of Missions," zich het lot van onze uitgewekene menschen aan en wijdde zich aan hunne bearbeiding (1839). In 1843 werden de voortrekkers in Natal door Dr. A. Faure, en die in den Vrijstaat door de predikanten van Colesberg en Cradock bezocht; later werden er herhaaldelijk Commissies door de Synode der Kaapsche Kerk afgevaardigd om die broeders en zusters te bezoeken. De groote moeilijkheid, waarop men stuitte was het gedurig gebrek aan predikanten.

In de Synode van 1852 werd een verzoek ontvangen van de gemeenten in de Transvaal om bij de moederkerk te worden ingelijfd. Dit toegestaan zijnde, werd er van kennis aan den Volksraad gegeven. In hetzelfde jaar kwam Ds. van der Hoff, die door eenige vrienden uit Nederland gezonden was, op het verzoek uit de Transvaal, hier te lande. Na behoorlijk gelegitimeerd te zijn, vertrok hij naar Potchefstroom, waarheen hij beroepen was. Bij zijn aankomst in de Transvaal, vond hij echter, dat er in sommige kringen, een vrees voor Engelsche invloeden, en voor gelijkstelling met kleurlingen, was ontstaan, en tengevolge daarvan een begeerte om liever buiten verband met de Synode te blijven. En nadat een "Algemeene Kerkvergadering" te Rustenburg, waarop de gemeenten van Potchefstroom, Rustenburg en Zoutpansberg vertegenwoordigd waren, zich tegen de inlijving verklaard had, met toestemming van den Volksraad, bewilligde Ds. van der Hoff er in, zich met de gemeente af te scheiden, en een onafhankelijke Kerk te stichten (1853), hoewel hij persoonlijk genegen was zich te houden aan de moederkerk. Van dien tijd dagteekent het ontstaan van de *Nederduitsche Hervormde Kerk* (gewoonlik de Hervormde Kerk genaamd) in de Transvaal. Lijdenburg, die zich eerst afgescheiden had, keerde echter spoedig weer tot de moederkerk terug. Ook Hartebeestfontein en Utrecht bleven tot haar behooren. Deze gemeenten, met die van den Vrijstaat en Natal, vormden tezamen den *Trans-Gariepschen Ring.*

In 1866 werd de Nederduitsche Gereformeerde Kerk van de Transvaal gesticht, nadat een poging tot vereeniging met de Hervormde Kerk mislukt was. De ziel van deze beweging om de gemeenten in de Transvaal, die tot de moederkerk behoord hadden, tot een onafhankelijke kerk te stichten, was Ds. F. Lion Cachet, predikant van Utrecht.

Na den grooten Vrijheids Oorlog vond er een vereeniging plaats tusschen de Hervormde en Ned. Ger. Kerken in Transvaal (1885). De Vereenigde Kerk draagt den officieelen naam van de Nederduitsche Hervormde of Gereformeerde Kerk in Zuid-Afrika. Een deel der Hervormden bleef buiten de vereeniging, met behoud hunner kerkelijke eigendommen, zoodat de Hervormde Kerk nog altoos naast de Vereenigde blijft bestaan.

Uit het voorwoord voor den Vrijstaat (zie bladz. 155) blijkt hoe de Gereformeerde Kerk is ontstaan. De aanhangers ervan hadden Ds. Dirk van der Hoff geholpen in de beweging om zich van de Kaapsche Kerk los te maken; maar keerden zich van hem af, toen het bleek dat hij tegen de leer der uitverkiezing, en ook op andere punten alles behalve zuiver Gereformeerd was. Nu zochten zij hulp bij de Afgescheidene Christelijke Gereformeerde Kerk in Nederland, die Ds. D. Postma afvaardigde, om te doen wat in zijn vermogen was in belang van Gods Koninkrijk en van de Geloofsgenooten in Transvaal. Na zijn aankomst vonden er eenige onderhandelingen plaats tusschen degenen, die tegen de Gezangen waren, en Ds. van der Hoff; met het gevolg, dat een aantal leden zich van de Hervormde Kerk afscheidden, en alzoo de Gereformeerde Kerk vormden.

Zoo bestaan dan in de Transvaal (1) de Vereenigde, (2) de Hervormde en (3) de Gereformeerde Kerk. De vorige wrijving is minder geworden en men begint hartelijk zamen te werken in de stichting en opbouwing van gevestigde gemeenten en in de uitbreiding van Gods koninkrijk onder de heidenen in 't Binnen- en ook in het Buitenland. Veel wordt er ook reeds gedaan voor de arme blanken, van welke er 100,000 zich bevinden in de vier provinciën van Zuid-Afrika. De Heere geve dat deze belangrijke takken, van denzelfden Nederlandschen boom ontsproten, groeien en bloeien als vruchtbare telgen overgeplant op Zuid-Afrikaanschen bodem, en naast elkander ingeënt in een sierlijke statuur.

De Nederduitsch Hervormde of Gereformeerde Gemeente.

POTCHEFSTROOM.

Door Ds. M. L. Fick.

Ds. J. P. JOOSTE.

DE dubbele naam van de dochter der Ned. Geref. Kerk van de Kaap Provincie, hier in de Transvaal, heeft een eigenaardige geschiedenis, die te Potchefstroom begonnen is.

De eerste gemeente in Transvaal gesticht was de Ned. Geref. Gemeente van Potchefstroom, en wel in het jaar 1849. En de eerste gevestigde leeraar van deze gemeente was Ds. Dirk van der Hoff, die alhier door Ouderling F. G. Wolmarans bevestigd werd in 1853, nadat hij in 1852 van wege de moederkerk in de Kaap Provincie te Kaapstad werd gelegitimeerd. De reden waarom Ds. van der Hoff door een ouderling werd bevestigd, was omdat de Kerk hier dadelijk na zijn aankomst werd losgemaakt van de moederkerk in de Kaap Provincie. De naam der Kerk is echter Ned. Geref. gebleven. De naam Ned. Herv. komt eerst in het jaar 1859 voor in een officieel kerkelijk stuk. Sedert de losmaking van de moederkerk was er ontevredenheid bij velen, die in verband met de moederkerk verlangden te blijven. En die ontevredenheid is grooter geworden met de verandering van den naam der Kerk. Een aanzienlijk getal leden, vooral in Lijdenburg, Utrecht, Hartebeestfontein, Zeerust en Potchefstroom, bleven het verband met de moederkerk handhaven. Later hebben deze ontevredenen zich een eigen leeraar gekregen in den persoon van Ds. F. Lion Cachet, die te Utrecht gevestigd was. In 1866 werd de eerste Synode van de herleefde Ned. Geref. Kerk van Transvaal gehouden te Utrecht, onder voorzitterschap van Ds. Cachet. In 1868 is Ds. J. P. Jooste leeraar geworden van de Ned. Geref. Gemeenten van Potchefstroom en Hartebeestfontein.

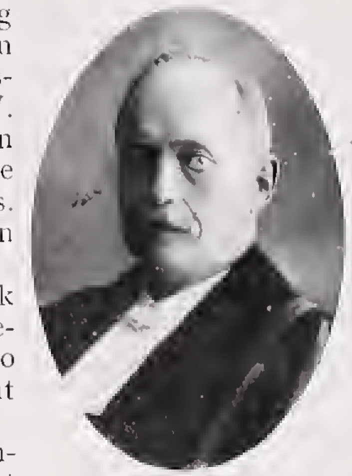
Op 8 October 1881 is Ds. van der Hoff overleden, en in zijn plaats is later gekomen Ds. C. W. du Toit. In 1881 ook, is Ds. Jooste afgetreden als leeraar te Potchefstroom en is Ds. H. J. L. du Toit, thans van Richmond, K.P., later in zijn plaats gekomen.

VEREENIGDE KERK.

"DE OUDE NED. GER. KERK."

Ds. M. L. FICK.

In 1885 vond de vereeniging tusschen de Ned. Herv. Kerk en de Ned. Geref. Kerk, in de Transvaal, plaats, en waren Di. C. W. du Toit en H. J. L. du Toit toen samen leeraren van de Vereenigde Gemeente. Omstreeks 1887 is Ds. H. J. L. du Toit leeraar geworden van Lichtenburg.

In 1889 is Ds. M. L. Fick gekomen als hulpprediker der gemeente, en in het begin van 1890 werd hij als tweede predikant der gemeente bevestigd.

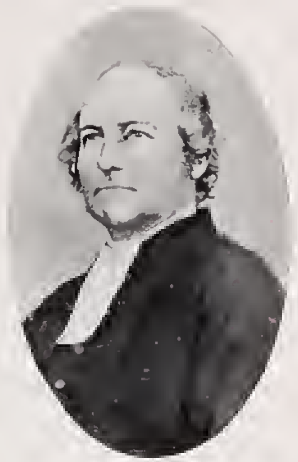
Sedert het begin was er ontevredenheid bij sommigen in het land over de vereeniging der kerken. Met de vaststelling van den naam *Ned. Herv. of Geref.*, voor de vereenigde Kerk, in 1889, is die ontevredenheid grooter geworden. Tegen den naam werd sterk geprotesteerd ook te Potchefstroom. En toen de protesten van de hand werden gewezen door de Synode in Mei 1890, kwam er een scheuring in de Kerk in October 1890, waarmede vooral Potchefstroom heeft kennis gemaakt. Ds. Fick is met de scheuring gebleven bij de Ned. Herv. of Geref. Gemeente, en is tot heden nog haar leeraar.

In 1904 was Ds. J. A. van Blerk hulpprediker der gemeente voor eenige maanden. Van begin 1905 tot begin 1908 was Ds. J. F. Botha tweede predikant, en van begin 1914 tot einde 1915, Ds. D. S. B. Joubert.

Met de scheuring van 1890 werd de gemeente gelaten met 936 leden uit de 3,500 vóór de scheuring. En hoewel er met de stichting van de aangrenzende gemeente, Vereeniging, in 1912 ruim 300 leden van de gemeente werden afgesneden, telt zij vandaag 2,020 leden en 4,462 zielen.

Deze moedergemeente der Transvaalsche Kerk is vandaag, 1916, niet alleen een van de grootste, maar ook tevens een van de belangrijkste gemeenten in ons land. Het werk der opvoeding is o.a., vooral door toedoen van den leeraar en zijn Kerkeraad, met verbazende schreden vooruitgegaan. De schoolgaande jeugd van het dorp Potchefstroom alleen telt zoowat 1,800, waarvan ruim

POTCHEFSTROOM—*(vervolgd).*

Ds. D. van der Hoff.

een-derde tot de gemeente behoort. De ambachtsscholen, bij het dorp, tellen zoowat 320 kinderen.

Sedert 1895 bestaat er in verband met de gemeente een zendinggemeente onder Eerw. D. P. Terburgh met 350 leden. De moeder blijft onder alle tegenheên nog jong; sterk en vruchtbaar. [Ongelukkig heeft, 1917, eene scheuring plaats gevonden, zooals blijkt uit de schets van de gemeente Mooirivier, die nu de tweede Ned. Herv. of Geref. Gemeente alhier is geworden.—*Red.*]

MOOIRIVIER.

Door G. A. M.

DAAR er, wegens gevoel omtrent de politiek, moeilikheden ontstonden in de Verenigde Gemeente van Potchefstroom, vond de Ring het geraden om ter plaatse te vergaderen en vredeshalve en ter wille van de grote uitgestrektheid der gemeente, een tweede te vormen.

De Hervormde Kerk.

De gemeente werd als zodanig gesticht op 5 Februarie 1917 en Ds. W. Nicol van Johannesburg Oost als konsulent benoemd. Zij gebruikt de stadszaal als aanbidplaats, en heeft 'n schone toekomst. De Ring van Potchefstroom en die van Johannesburg, nu gescheiden zijnde, sorteerde zij eerst onder de eerste, en nu onder de laatste (1917), vormt 'n gedeelte van de parochiën die zich om het centrum Johannesburg scharen. Men besloot 'n rechtuitlijn dwars door dorp en distrikt te trekken, om de partijen te laten gaan waar zij verkiezen. 't Schijnt alsof deze jonge gemeente flink vooruit gaan zal, daar zij door bazaars als anderszins de nodige fondsen vindt om kerkgebouwen op te richten en de leraar, die zij krijgen zullen, te salariëren.

Ned. Herv. Gemeente. *Door Ds. C. W. du Toit.*

DE Nederduitsche Hervormde Gemeente van Potchefstroom is de oudste gemeente van Transvaal. Zij is reeds gesticht in het jaar 1853, en in dat jaar is haar eerste leeraar bevestigd, met name Ds. Dirk van der Hoff. Zijn standplaats was Potchefstroom, maar hij was vele jaren de eenige leeraar in Transvaal en moest de Republiek herhaaldelijk doorreizen om overal gemeenten te stichten en te bedienen.

Het kerkgebouw dat men hier ziet is in zijne dagen gebouwd en werd vernieuwd in den tijd van den tweeden leeraar, Ds. C. W. du Toit.

De gemeente is zeer uitgestrekt en heeft ongeveer twee duizend lidmaten. Eene van hare bijzonderheden is dat zij van 1853 af tot nu toe, 1917, slechts haar tweeden leeraar heeft.

Ds. C. W. du Toit.

POTCHEFSTROOM—(*vervolgd*).

Door Dr. J. D. du Toit.

THEOLOGIESE KWEEKSCHOOL VAN DE GEREFORMEERDE KERK.

PROF. JAN LION CACHET.

De Inrichting, bekend als de Theol. School der Geref. Kerk in Zuid Afrika, is ondergebracht in een kompleks van zes gebouwen, waaronder logiesinrichtingen en woningen voor de Theol. professoren. De School werd gesticht te Burgersdorp in 1869. Als dosenten traden op Di. D. Postma en J. Lion Cachet. Van meet af was daar een literaries departement aan verbonden. Als literariese professoren waren achtereenvolgens te Burgersdorp werkzaam: Di. P. Postma, B.A., M. Postma, M.A., S. Postma, B.A., J. A. du Plessis, B.A., P. C. Snijman, B.A. (later gepromoveerd in de Theologie tot doctor), en D. Postma, B.A. Sedert 1905 staat de School te Potchefstroom, waar tans in de Theologie werkzaam zijn Dr. J. D. du Toit en Dr. S. O. Los. In het literaries departement arbeiden de professoren Dr. F. Postma, J. Kamp en A. P. C. Duvenage, B.A., terwijl als lektoren optreden de heren S. P. Boshoff, M.A., en F. le Roux, B.A.

Ds. W. J. DE KLERK.

DE GEREFORMEERDE KERK.

GEREF. THEOL. KWEEKSCHOOL.

De inrichting verkeert in bloeiende toestand en breidt zich van jaar tot jaar uit. In de theologiese afdeling worden studenten opgeleid voor het kandidaatsexamen, dat na vierjarige kursus wordt afgenomen. In het literaries departement loopt de kursus van Matrikulatie tot B.A. Alle onderwijs wordt gegeven op de grondslag der gereformeerde beginselen.

DR. J. D. DU TOIT (TOTIUS).

Ned. Ger. of Herv. Gemeente.

RUSTENBURG.

Door Ds. G. J. Rudolph.

Ds. G. W. SMITS.

DE Ned. Geref. Gemeente van Rustenburg werd gesticht in 1850, de tweede oudste gemeente in Transvaal, zijnde Potchefstroom de oudste, gesticht in 1849. Te Rustenburg vergaderde de eerste Synode der Ned. Geref. Kerk in Transvaal op 8 Augustus 1853, toen Ds. Dirk van der Hoff, door de Kaapsche Synode

Ds. J. C. HEFER.

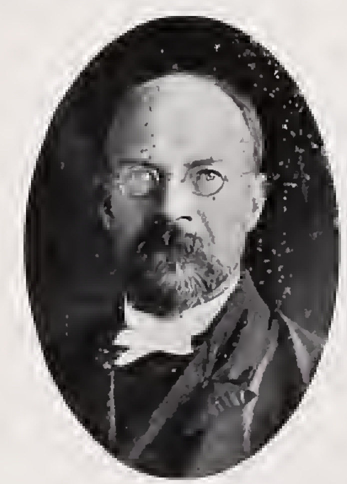

VEREENIGDE KERK.

in 't vorig jaar, Maart 1852, als Ned. Geref. predikant gelegitimeerd, als wettig geordende leeraar der Ned. Geref. Kerk van Transvaal erkend en aangenomen werd.

Zes jaren later kwam Ds. Dirk Postma (van Holland) hierheen, en wist tot stand te brengen de zoogenaamde "Enkel" Gereformeerde Kerk, omdat, zooals men beweerde, de Kerk in dit land, toen genoemd "Ned. Hervormd," weigerde "Gereformeerd" te zijn, een bedorven en valsche Kerk was, en samenwerking met haar (de "Enkel" Gereformeerde) onmogelijk maakte.

Ds. G. W. Smits was de eerste gevestigde predikant in de "Hervormde" Kerk te Rustenburg. Ook Di. Bosman, Ackerman en van der Hoff, o.a., dienden in de Hervormde Kerk. Er was geen eigenlijk verschil tusschen de Ned. Geref. (Kaapsche) Kerk en de Ned. Hervormde; zoo werden die twee Kerken in 1884 vereenigd, met den naam van "Ned. Herv. of Geref." of ook kortom "Vereenigde" Kerk. Deze vereeniging hield echter niet lang stand. Men begon te twisten over den naam, over de kerkelijke eigendommen, en men zocht ieder zijn recht bij het hof. Uitspraak werd gedaan ten gunste van de "Hervormden," die in bezit kwamen van ons kerkgebouw, pastorie, kerk registers en boeken, en plus-minus £1,000 in de kas. Inmiddels moesten de Ned. Geref. leeraar, Ds. J. C. Hefer, en zijn gemeente zich tevreden stellen met een privaat gebouw, waarin kerk gehouden werd. Ds. Hefer arbeidde ongeveer 11 jaren met veel zegen in de gemeente, o.a. door 't oprichten van Zondagsscholen, biduren, enz., ook door de gemeenteleden van huis tot huis te bezoeken en ze aan te sporen tot Bijbelonderzoek en gebed bij 't huisaltaar, dingen die vroeger onbekend waren in de gemeente, en waarvan de goede vruchten heden nog geplukt worden. In 1896 nam Ds. Hefer 't beroep naar Parijs, Oranje Vrijstaat, aan. Den 23sten

Ds. G. J. RUDOLPH.

RUSTENBURG—(*vervolgd*).

Ds. A. MURRAY, J.z.

April 1898, werd zijn opvolger, de tegenwoordige leeraar (toen Proponent G. J. Rudolph) onder één van de oude peerboomen op de pastorie erf geordend met handoplegging van Di. H. S. Bosman (Consulent), Martins, Meiring, en Eerww. H. Gonin (Saulspoort) en J. P. Roux (Mabieskraal). 't Tijdelijk ijzer kerkgebouw kon de opgekomene schare van ongeveer 3,000 bij die gelegenheid niet bevatten.

Van 't tegenwoordig kerkgebouw werd de hoeksteen met 't opschrift: "Christus de uiterste Hoeksteen," op 24 April 1898, door wijlen Commandant Generaal P. J. Joubert gelegd. De inwijding ervan moest wegens 't uitbreken van den oorlog (1899-1902), na de hoeksteenlegging vijf jaren wachten, d.w.z. tot April 1903. Gedurende den oorlog werd de openbare eeredienst in 't voormelde ijzer kerkje gehouden, later in 't "Kerkschool" gebouw, en laatstens in 't studeervertrek van de pastorie.

Zes jaar geleden telde de gemeente bij de 1,900 lidmaten, waarvan in 1910 aan de nieuw gestichte Magaliesberg

DE HERVORMDE KERK.

ongeveer 90 leden, en in Juni 1912 aan Zwartruggens plusminus 600 leden werden afgegeven.

Ned. Hervormde Gemeente. *Door Ds. A. Murray, J.z.*

IN de Kerkbode van Mei 1851, lezen wij: "Bij gelegenheid van een bezoekreis onder de gemeenten, over de Vaalrivier, onlangs gedaan, door Ds. A. Murray, Jr., van Bloemfontein, en Ds. J. Murray van Burgersdorp, zijn twee kerkgebouwen in die gewesten ingewijd.

"Op den 26sten April 1851 vond de inwijding plaats van de Kerk te Rustenburg, een pas aangelegd dorp, achter de Magaliesberg. Ook hier was het gebouw ontoereikend om de groote schaar te bevatten (men telde boven de 230 wagens). Bij de eerste godsdienstoefening in het nu voltooide Godshuis hield Ds. A. Murray, Jr., een toepasselijke leerrede over Psalm 132, vers 14. Ook hier werden Sacramenten bediend op de volgende dagen en een aanzienlijk aantal lidmaten (46) aangenomen en voorgesteld."

Tien jaren later kwam Ds. G. W. Smits als leeraar, die, na een vijf en twintig jarigen dienst, zijn ontslag ontving op 9 April 1886. Op 9 October 1886 werd Ds. J. C. Hefer bevestigd als predikant.

Ds. van Belkum kwam als leeraar op 7 Juni 1891, en in April 1904 de tegenwoordige predikant, Ds. A. Murray, J.z., die het werk zijner voorgangers gestadig en met zegen op zijn arbeid voortzet.

Gereformeerde Gemeente. *Door Ds. L. P. Vorster, L.V.*

DE Gereformeerde Gemeente van Rustenburg is de oudste gemeente van de Gereformeerde Kerk in Zuid Afrika. Over het ontstaan van de Geref. Kerk in Zuid Afrika is 't hier niet de plaats breed uit te weiden. Wat het ontstaan van de Geref. Gemeente van Rustenburg aangaat is 't genoeg hier op te merken dat een groot gedeelte van de Rustenburgse voortrekkers niet tevreden waren met de destijds hier bestaande kerkelike toestand. De Ned. Hervormde Kerk was hier toen de enige Hollandse kerk, waarvan Ds. D. van der Hoff predikant was. De ontevredenen wendden toen pogingen aan

RUSTENBURG—(*vervolgd*).

PROF. D. POSTMA, STICHTER VAN DE GEREF. KERK, Z.A.

om van de Christelike Afgescheidene Gereformeerde Kerk in Nederland een predikant te krijgen die zuiver in de leer was. Dit gaf aanleiding dat Ds. D. Postma door die kerk hierheen gezonden werd. Hij kwam hier aan tegen het einde van 1858. Eerst was de Ned. Herv. bereid hem als predikant van de gemeente Rustenburg te erkennen, en hem vrij te laten in de uitoefening van zijn dienst. Op 10 Januarie 1859 werd echter op een Algemene Kerkvergadering te Pretoria, besloten: "dat de Kerk alhier bestaande is de Ned. Hervormde Kerk, die benevens het boek der Psalmen ook het Evangelische Gezangboek bij die Kerk in gebruik als een erkend kerkelijk boek heeft aangenomen, en daarvan bij den openbaren Godsdienst gebruik maakt. Die kerkelijke inrichting, maar ook niets meer, wenscht de vergadering bovengenoemd dat hier zal in stand blijven."

Met dit besluit konden Ds. D. Postma en velen die van dezelfde zienswijze waren, zich niet verenigen. Daarop

DE GEREF. KERK.

richtten 15 manslidmaten een schrijven (11 Januarie 1859) aan bovengemelde kerkvergadering verklarende dat zij uit de kerkgemeenschap van de Ned. Herv. Kerk treden, en als een Gereformeerde Kerk wensen te bestaan "overeenkomstig de *leer*, *tucht* en *dienst* der vaderen, zooals die zich te Dordrecht in de jaren 1618 en 1619 hebben geopenbaard in hunne Nationale Synode."

Er werd toen besloten om op 10 Februarie 1859 een algemene vergadering te houden van diegenen die zich tegen de Ned. Herv. Kerk bezwaard gevoelden. Daar het kerkgebouw van de Ned. Herv. Kerk hier te Rustenburg, hoewel eerst door Ds. van der Hoff voor die vergadering afgestaan, later geweigerd werd, en hier geen ander geschikt gebouw was, vergaderde men op die datum onder een groot sering boom, die heden nog hier als 'n historiese herinnering staat. Over de 300 personen gaven hunne namen in als leden der gemeente. Toen men op de 11de weder bijeenkwam, verklaarde Ds. D. Postma plechtig "de bediening van Herder en Leeraar op te nemen in den Naam en Kracht des Heeren." Ouderlingen en diakenen werden toen gekozen en bevestigd. Op de stichting van de gemeente Rustenburg volgden spoedig die van de gemeenten Pretoria en Potchefstroom.

Niet lang daarna kreeg Ds. Postma uitnodigingen van de Oranje Vrijstaat en de Kaap Kolonie van personen die ook begerig waren om zich bij de Gereformeerde Kerk aan te sluiten. Zijne bezoeken naar Oranje Vrijstaat en Kaap Kolonie hadden ten gevolge dat ook te Reddersburg, Burgersdorp, Colesberg, Middelburg, en later ook op andere plaatsen Gereformeerde gemeenten gesticht werden.

[De tegenwoordige leraar is Ds. L. P. Vorster, die niet alleen de belangen zijner Kerk behartigt, maar ook zijn volk vertegenwoordigt in de Volksraad.—*Red.*]

DS. L. P. VORSTER, L.V.

De Ned. Herv. of Geref. Gemeente.

LIJDENBURG.

Door de WelEd. heer J. C. Franck.

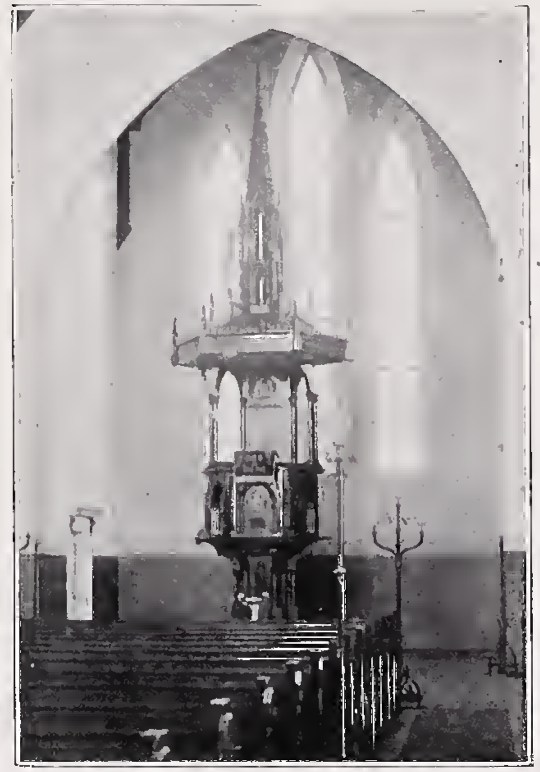

Ds. J. G. KRIEL.

ALLERLEZENSWAARDIG zou een volledig verhaal van 't ontstaan en de bloei van bovengemelde gemeente zijn. Ongelukkig is de informatie ter onzer beschikking uiterst schraal, vooral wat jaartallen betreft. De meeste oude van dagen die de geschiedenis der Kerk hebben helpen doormaken zijn niet meer. Volgens de schrale doch gegronde informatie die het ons lukte in te winnen, werd de oude vader, Willem Poen, door een kommissie uit Holland hierheen gezonden om godsdienstonderwijs te geven en scholen op te richten, hetwelk met veel opoffering en geduld geschiedde. De scholen waren niet alleen voor kinderen, maar meestal voor mannen en vrouwen die met de trek geen school hadden. De naam van ons alom geliefde en gerespekteerde meester Poen, die in den ouderdom van 86 jaren ontslapen is, en die al het lief en leed heeft meegemaakt, blijft nog in het Afrikaner hart voortleven: dit was in het jaar 1850.

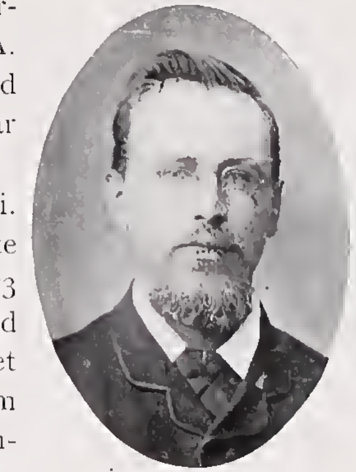

VERENIGDE KERK VAN BUITEN.

VERENIGDE KERK VAN BINNEN.

In het jaar 1855 kwamen Di. A. Murray en A. A. Louw uit de Vrijstaat om de Sacramenten te bedienen. Daarna kwam Ds. Huet, die hier bleef voor een tijd. Later ging hij naar Pietermaritzburg. Toen werd Ds. A. C. van Heijningen uit Holland hierheen beroepen, die later naar Kroonstad vertrok.

Ds. H. J. NEETHLING, M.A.

In de tussentijd waren Di. Frans Lion Cachet en J. P. Jooste konsulenten alhier, toen in 1873 Ds. Jan Gijsbert Kriel bevestigd werd als vaste leraar, die met zegen alhier arbeidde. Hij nam later een beroep aan naar Jansenville, Kaap Kolonie, en werd vervangen door Ds. H. J. Neethling. Dit gebeurde kort na de Vrijheids Oorlog, 1881. Deze getrouwe leraar diende de gemeente ruim 30 jaren, tot aan zijn uitvaart. Hij heeft met zijn gemeente lief en leed gedeeld gedurende de bloedige oorlog van 1899-1902; hij bezocht dikwels de burgers van dit distrikt in 't veld, en toen het einde naderde bleef hij buiten totdat de vrede verklaard werd. Zijne laatste jaren werden gesleten in krankheid totdat een tweede aanval van beroerte een einde maakte aan een lang en getrouw leven. Hij werd opgevolgd door Ds. D. J. Pienaar, R.zn., en deze nam enige maanden geleden, 1916, een beroep aan naar Hartebeestfontein, nadat hij de gemeente 4½ jaar had gediend.

De gemeente heeft een schoon en sierlik Godshuis, zoals blijkt uit de fotos van de kerk. De vorige leraren hebben allen gezorgd dat er altijd een gebouw was om de God der Vaderen daarin te dienen, totdat de tegenwoordige kerk gehele bevrediging geeft wat betreft ligging en ruimte.

De tegenwoordige leraar is Ds. G. Worst, die als proponent alhier werd bevestigd op 16 Junie 1917.

Ned. Herv. of Geref. Gemeente.

DE GEMEENTEN TE ZOUTPANSBERG.

Door Ds. B. H. Swart.

HET distrikt Zoutpansberg, waarnaar de gemeente genoemd is, is zo groot als de Oranje Vrijstaat. In 1850 heeft Dr. Andrew Murray de enkele families van de grote Potgieter trek, die zich hier ter woon gevestigd hebben, een bezoek gebracht. Bij die gelegenheid werd de Br. Ouderling H. J. Grobler, die zoveel gedaan heeft

DE OUDE KERK, ZOUTPANSBERG.

(en nog doet in het tans afgesneden gedeelte Louis Trichardt) voor de geestelike en godsdienstige belangen van de gemeente, gedoopt, omtrent 6 jaren oud zijnde. Hij kan zich nog alles herinneren van 't bezoek, zelfs nog welk een mooi paar schoenen hij bij die plechtige Doopsbediening aan had. Sedert de aankomst van de onvergetelike vader Stefanus Hofmeijr, als zendeling onder de duizenden van heidenen alhier, in 1863, werden er ook geregeld door hem diensten gehouden voor de blanken, op verschillende plaatsen, zoals te Malietsiesland, Rhenosterpoort (waar er toen 't eerste kerkgebouw opgericht werd), te Houtbosch (tans Haenertsburg) en te Marabastad, tans een woonplaats van de heer C. Hofmeijr, zoon van Eerw. S. Hofmeijr. Te Marabastad stond er een kerkgebouwtje van hout en ijzer, dat in 1888 na de afscheuring van sommige leden der Herv. Kerk door broeders van laatstgenoemde Kerk werd weggenomen.

EERW. S. HOFMEIJR, ALOMBEKENDE OUDE ZENDELING IN TRANSVAAL.

DS. J. L. DU PREEZ.

De Eerw. Stefanus Hofmeijr kan met recht de Vader en Stichter van deze gemeente genoemd worden. Door zijn onvermoeide ijver, liefde tot zijn Kerk en 't heil van de leden der Ned. Geref. Kerk (hier bestond toen reeds een Herv. Gemeente) is men overgegaan tot 't stichten van de Ned. Geref. Gemeente Zoutpansberg te Rhenosterpoort, op 23 September 1872. Ds. J. G. Kriel van Lijdenburg was voorzitter en Eerw. Hofmeijr scriba van de gemeente-vergadering bij de stichting. De eerste Kerkeraad bestond uit twee ouderlingen en vier diakenen. De gemeente werd voor 't tijdperk van 16 jaren, d.w.z. tot de vereniging van de Herv. en Ned. Geref. Kerken in 1888, door Eerw. Hofmeijr bearbeid.

In de Notulen van de Eerste Kerkeraadsvergadering lezen wij: "De Eerw. Hofmeijr in de Vergadering tegenwoordig zijnde, spreekt de vergadering haren hartelijken

NIEUWE VERENIGDE KERK, PIETERSBURG.

dank uit jegens zijn Eerw. voor 't werk aan de gemeente verrigt, en verzoekt hem nog verder de Gemeente te bezoeken en te bedienen. Zijn Eerw. stemt er in toe zulks alle drie maanden te doen. Verder wordt aan den Voorzitter opgedragen aan den WelEerw. Neethling te Stellenbosch, een brief te schrijven, omtrent eene *memorie*,

DE GEMEENTEN TE ZOUTPANSBERG—*(vervolgd).*

vroeger door de afzonderlijke leden der Gemeente gerigt aan de WelEerww. heeren Neethling en Murray, omtrent den Eerw. heer Hofmeijr of zij hem als hunnen Leeraar zouden kunnen verkrijgen aldan niet." Wegens de grote afstand van de konsulent te Lijdenburg—omtrent 300 mijlen, die met ossenwagen moest worden afgelegd—kon hij de gemeente slechts één of tweemaal per jaar bezoeken.

De eerste leraar der gemeente, de WelEerw. P. Boshoff, werd de 15de April 1889 door Ds. A. P. Burger van Middelburg voorgesteld. Ds. Boshoff maakte dadelik een aanvang met 't bouwen van een kerk. Zes maanden na zijn

Ds. B. H. SWART, Zoutpansberg.

bevestiging werd de hoeksteen van het kerkgebouw door de Landdrost, de heer D. S. Maré, gelegd. De 18 Oktober 1890 werd dit Godshuis met 400 zitplaatsen en dat £4,000 kostte, plechtig ingewijd.

Na het vertrek van Ds. Boshoff van Zoutpansberg op 23 April 1892, hebben de volgende leraren in de gemeente gearbeid: Ds. M. P. A. Coetzee, van 17 April 1893 tot 4 April 1898; Ds. D. J. Kriel, van 14 Augustus 1899 tot 19 Mei 1906; Ds. J. L. du Preez, van 30 Julie 1906 tot 8 April 1907; Ds. H. E. du Plessis, van 20 April 1908 tot 16 Januarie 1911. Op de 16de Maart 1913 aanvaardde de tegenwoordige leraar, Ds. Barend Hermanus Swart, zijn dienstwerk in de gemeente. [Deze arbeidt met zo veel vrucht alhier, dat er op 31 Maart 1917 'n hoeksteen van 'n geheel nieuw Godshuis gelegd werd, dat £9,000 kosten zal, waarvan de architekt is de knappe Afrikaner, W. H. Louw.—*Red.*]

VERENIGDE KERK, NIJLSTROOM.

WATERBERG.

Ned. Herv. of Geref. Gemeente. *Door Ds. M. J. du Preez.*

DEZE gemeente werd gesticht in 't jaar 1860. Het is dus een van de oudste gemeenten in de Transvaal, en ongetwijfeld één van de belangrijkste. Het distrikt beslaat 'n oppervlakte van plus-minus 16,000 vierkante mijlen. Hier wonen duizenden heidenen, die door Duitse en Engelse zendelingen worden bearbeid. Hier arbeiden slechts twee zendelingen van onze Kerk, n.l. Eerw. John Murray en Eerw. J. J. Fourie. Hoeveel licht dus kan deze gemeente verspreiden!

Deze gemeente is niet rijk geweest aan vaste leraars. In de eerste periode van haar bestaan was zij meestal 'n konsulentgemeente. De eerste vaste leraar was Ds. D. Viljoen, na hem Ds. J. L. du Preez, en na hem Ds. G. J. Rossouw. De tegenwoordige leraar is Ds. M. J. du Preez.

Ds. M. J. Du Preez.

In vroegere jaren was 't distrikt zeer koortsachtig, zodat 't kerkgebouw soms als hospitaal diende. In latere jaren is de koorts verminderd, zodat men vandaag niet meer zulk 'n bange vrees voor die plaag heeft.

Voor één leraar is 't werk te veel, 't distrikt te uitgestrekt, daarom is men tans bezig plannen te beramen twee gemeenten te vormen, de tweede met Potgietersrust als centrum. Nog 'n derde gemeente werd in het groot distrikt van Zoutpansberg gesticht te Zoekmekaar, door de Ringskommissie van Rustenburg, op 12 Mei 1917.

DE GEMEENTEN TE ZOUTPANSBERG—*(vervolgd)*.

ZOUTPANSBERG EN WATERBERG.

De Ned. Herv. Gemeenten. *Door Ds. P. van Drimmelen.*

ZOO waren zij langen tijd verbonden onder één leeraar. Thans is Zoutpansberg in twee gemeenten gedeeld en het noordelijkste deel Louis Trichardt en Lageveld heeft den ouden naam behouden. Het zuidelijke deel wordt nu Pietersburg genoemd.

Ds. P. VAN DRIMMELEN.

Het zijn mede de oudste gemeenten van Transvaal, de boeken gaan terug tot 1852. Hier heeft, naast de predikanten, reeds zeer vroeg Zendeling Hofmeijr gewerkt. Na Ds. van der Hoff kwam Ds. van Warmelo, die zelf hier woonde. Zijn opvolger, Ds. Biccard, werd later Mijncommissaris. Ds. Goddefroy heeft langen tijd hier gewerkt en wordt nog de vader der gemeente genoemd. Ds. Brandt heeft de veel bewogen tijd van 1903-1907 ook hier gewoond. Hij was de schoonzoon van den eersten predikant, Ds. van Warmelo, die hier woonde, en zelf de tweede predikant, die hier woonde.

Na zeven tevergeefsche beroepen heeft Ds. P. van Drimmelen zich eindelijk het beroep naar deze drie gemeenten laten welgevallen, want hij kwam alleen om werk te doen. Nu daarvoor was alle kans. Is huisbezoek een hoofdwerk voor deze buitengemeenten, de noordelijkste en warmste van de geheele Unie van Zuid Afrika, dan mag de uitgestrektheid wel eens op de kaart bekeken worden. De drie gemeenten tellen ongeveer 1,350 lidmaten.

DE HERVORMDE KERK, PIETERSBURG.

NACHTMAAL, GEREF. KERK, ZANDRIVIERSPOORT, WATERBERG.

WATERBERG EN NIJLSTROOM.

De Gereformeerde Gemeenten. *Door de Redactie.*

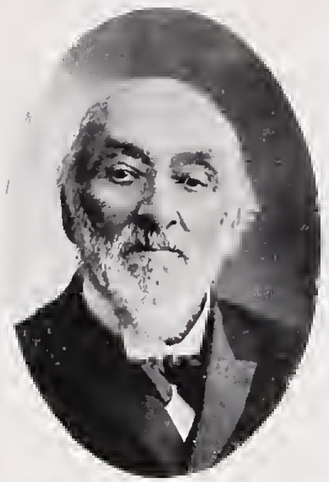
Ds. J. P. VAN DER WALT.

DEZE gemeenten zijn delen van Zoutpansberg, in welk groot distrikt zij gelegen zijn. Zij worden bearbeid door de bekwame en wakkere leraar, Ds. J. P. van der Walt. Hij moet sukkelen met de nog primitieve omstandigheden waaronder de leden der gemeenten verkeren. Hoewel hij werkzaam is in beide annexparochieën, n.l. Waterberg, de grotere van de twee, en Pietersburg, de kleinere, woont hij te Nijlstroom, alwaar ook de Verenigde Gemeente predikant huisvest. Alle drie of vier leraren van de Verenigde, Hervormde en Gereformeerde Gemeenten, werken hartelik samen tot instandhouding der Hollandse Kerken, en tot uitbreiding van het Koninkrijk Gods.

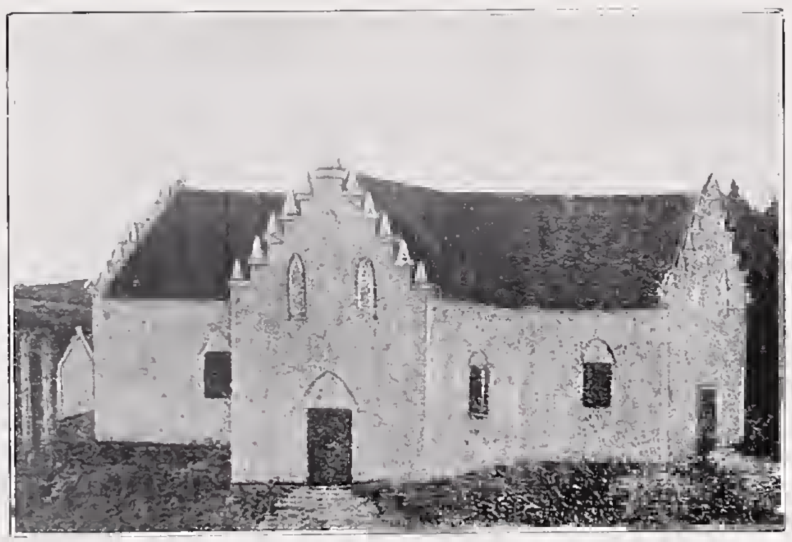
Ned. Herv. of Ger. Gemeenten.

DE GEMEENTEN TE PRETORIA.

Door Ds. H. S. Bosman, B.A.

Ds. A. J. BEGEMANN.

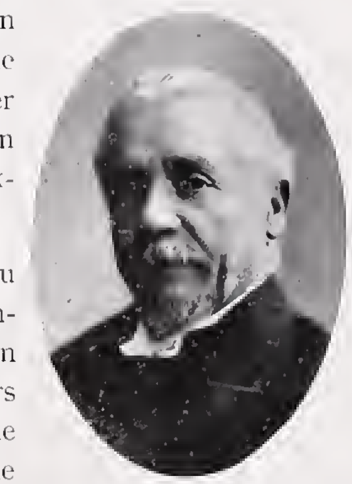
De eerste predikant van de Transvaal was Ds. D. van der Hoff, woonachtig te Potchefstroom van 1853 tot 1883. Toen er 8 of 10 andere predikanten in de Noordelijke Provincie waren sprak hij schertsend van hen als zijne hulppredikers. In 1860 werd Ds. A. J. Begemann, pas aangekomen uit Nederland, bevestigd als de eerste predikant van Pretoria. In 1876 volgde Ds. H. S. Bosman hem op en staat nu al 40 jaren in dienst der gemeente. In die oude dagen was de tegenwoordige hoofdstad der Unie een klein onderveldsch dorpje, met nog geen 40 huisgezinnen. In '76 telde de gemeente 800 leden verspreid over het geheele distrikt. Sedert dien tijd zijn er 3 nieuwe gemeenten ten Oosten, ten Westen en ten Noorden van Pretoria gesticht, elk met meer dan 1,000 lidmaten, terwijl 8 uit de 10 Randgemeenten ook elk eenige tientallen van Pretorias oorspronkelijke leden tellen; en nog is het ledental der moedergemeente over de 2,000. De oude vader Begemann, nu in zijn 89ste jaar, leeft nog en verdiept zich nog graag in de gebeurtenissen van vervlogene jaren.

ALLEREERSTE KERK TE PRETORIA.

TWEEDE KERK (VERENIGDE GEMEENTE).

Het eerste kerkgebouwtje, opgericht in 1858, stond op het Kerkplein. In 1865 werd er een vleugel aangebouwd. Het was zeer primitief, met grond vloer, kleine vensters, geen banken en stroo dak. In 1885 werd een nieuw kerkgebouw ingewijd door Ds. Morgan van Bloemfontein, nadat 18 maanden tevoren de hoeksteen gelegd was door Generaal P. J. Joubert. Het was het eerste gebouw van eenige beteekenis in de Transvaal, heeft £16,000 gekost en stak hoog uit boven al de huizen en kantoren rondom het Kerkplein. De gemeente was toen 1,200 leden sterk. Na de ontdekking der goudvelden werd het voor leeraar en gemeente te woelig op het Kerkplein. Eerst werd het pastorie-erf verkocht om plaats te maken voor het tegenwoordige Paleis van Justitie, en later werd ook het stuk grond waarop het kerkgebouw stond aan de Regeering der Zuid Afrikaansche Republiek verkocht voor de som van £50,000. In 1904 werd de hoeksteen van het tegenwoordige kerkgebouw gelegd door Generaal Louis Botha, en 2 jaren daarna ingewijd door Dr. Andrew Murray. Er waren 3,000 menschen tegenwoordig, terwijl eenige honderden geen plaats konden vinden. Dit nieuwe kerkgebouw heeft £23,000 gekost. Naast de kerk staat de Susanna Zaal, een geschenk aan de gemeente van wijlen weduwe Van Wijk. Het prachtige orgel is een geschenk van de gebroeders D. en J. Erasmus, terwijl de weduwe van wijlen Generaal P. J. Joubert de tribune gegeven heeft, en de oude vader H. S. Pretorius den grooten en kostbaren Bijbel op den preekstoel.

Di. James Louw, Knobel, du Plessis, V. Broekhuizen, Steenkamp, Klopper, du Preez en Theron hebben als hulppredikers in deze gemeente gediend; de vierde een tijdlang als tweede predikant.

Ds. H. S. BOSMAN, B.A.

Ned. Herv. of Ger. Gemeente. *Door Ds. C. A. Neethling.*

ELOFFSDAL.

ELOFFSDAL werd in 1909 gesticht. Eerst werd Ds. H. D. van Broekhuizen, toen ter tijde tweede predikant van Pretoria, erheen beroepen. Na zijne bedanking kwam Ds. C. A. Neethling, die in September 1909 aldaar bevestigd werd.

Ds. C. A. NEETHLING (ELOFFSDAL).

Bevattende de noordelijke voorsteden van de hoofdstad der Unie, sloot die gemeente de meest behoeftigen van de bewoners in, en is nog maar steeds sukkelend zoover het geldelijke aangaat. Ook moet de gemeente elken Zondag op verschillende plaatsen bediend worden, hetgeen centralisatie zeer moeilijk, zoo niet onmogelijk maakt.

Ned. Herv. Gemeente. *Door de WelEd. heer L. L. Steen.*

DEZE gemeente is zo oud als de stad zelf. Vanaf de uitlegging van het dorp en hare stadige bevolking in 1853 verenigden zich de bewoners tot een gemeente. Vóór 1860 was de toestand als volgt: In 1853 was Ds. van der Hoff uit Holland te Potchefstroom aangekomen, nadat hij door de Ned. Ger. Kerk in de Kaap

PRETORIA—(*vervolgd*).

Kolonie was geligitimeerd. Ds. A. Murray van Bloemfontein zou hem bevestigen; doch, omdat men van den beginne duidelik wilde laten uitkomen dat er geen vaste

TEGENWOORDIGE VERENIGDE KERK.

band was tussen de Kerk der Kolonie en die van de Transvaal, werd hij op aandrang van Generaal A. W. J. Pretorius, door de Ouderling F. G. Wolmarans bevestigd. Vijf jaren later werd op advies van Ds. van der Hoff door de Staatskommissie de naam der Transvaalse Kerk officieel vastgesteld als de *Nederduitsche Hervormde Kerk.* De Kerk werd toen beschouwd als Staatskerk, omdat de Regering de salarissen van de predikanten, à £225 per jaar, en ook het pensioen van hunne weduwen, à £75 per jaar, uitbetaalde; en geen ambtenaar mocht worden aangesteld, tenzij hij lidmaat was der Ned. Herv. Kerk, en zelfs geen burger had stemrecht, die niet tot die Kerk

BINNENSTE VAN VERENIGDE KERK.

behoorde. Ds. van der Hoff was dus konsulent van 1853 tot 1860.

De eerste predikant was Ds. A. J. Begemann, nog in leven (1917) en sinds 1873 emeritus. Hij kwam in 1860 uit Holland op een beroepsbrief van de Kerkeraad van Pretoria, eerst nadat 'n jaar lang was gekorrespondeerd met de toenmalige Staatspresident. Hij bediende de gemeente tot 1873, toen hij zijn emeritaat nam. Hij werd opgevolgd door Ds. H. S. Bosman, die te Stellenbosch

PRETORIA—*(vervolgd)*.

had gestudeerd. Reeds onder Ds. Begemann had een gedeelte van de gemeente (Witfontein) zich tengevolge van moeilikheden met de leraar, afgescheiden, en werd zij als konsulentgemeente bediend door Ds. H. G. Smits van Rustenburg en Ds. N. J. van Warmelo van Schoemansdal (Zoutpansberg). Naast de Ned. Herv. Kerk waren in de Transvaal langzamerhand verschillende gemeenten van de

Dr. J. H. J. A. GREYVENSTEIN.

Ned. Ger. Kerk gesticht, en er scheen nu behoefte gevoeld te worden om de twee kerken te verenigen. Na veel strijds, soms vreedzame toegeving, dan uitstel, dan samenwerking van de beide Synoden, werd dan uiteindelik in 1889 de Verenigde Kerk tot stand gebracht en wel onder de naam van Ned. Herv. of Geref. Kerk. De eerste Synode dezer Verenigde Kerk werd gehouden onder voorzitterschap van Ds. H. L. Neethling van Utrecht, en het scribaat waargenomen door Ds. van Warmelo. Ds. F. Lion Cachet had zich te Utrecht en elders zamen met Ds. Neethling, veel beijverd voor een Kerk die in verband stond met die van de Kaap Kolonie: van daar 't ontstaan van zo vele gemeenten.

De leden der Herv. Kerk die in de Synode tegen het besluit geprotesteerd hadden, vormden mettertijd 'n afzonderlike Ned. Herv. Kerk, en onder de predikanten

HERVORMDE KERK.

bevond zich Ds. C. W. du Toit van Potchefstroom, terwijl Ds. H. S. Bosman leraar der Verenigde Kerk te Pretoria werd. Te Derdepoort werd er 'n konsulentgemeente der Ned. Herv. Kerk gesticht met Ds. du Toit als konsulent. Voornamelik door de invloed van het Volksraadslid Wolmarans, bleven de kerkelike goederen aan de Herv. Kerk gewaarborgd, voor zover de gemeente Pretoria betreft, door twee beslissingen van 't Hoge Gerechtshof. Ook Witfontein had zich niet onderworpen aan 't Synodale besluit. Deze laatste, niet sterk genoeg zijnde om 'n eigen predikant te hebben, liet zich kombineren met Middelburg en Standerton; van welke kombinatie Ds. M. J. Goddefroy, van Achlum in Nederland, predikant werd. Noch de gemeente van Ds. Goddefroy noch die van Ds. du Toit hadden op het dorp Pretoria 'n kerkgebouw. Het was echter eerst in September 1899 dat Witfontein

Ds. H. D. van BROEKHUIZEN.

zich losmaakte van Middelburg-Standerton, en met Pretoria een Hervormde gemeente uitmaakte.

Een schikking werd op aanrading der Regering getroffen door de Vereen. en de Herv. gemeenten in de hoofdstad, zodat de laatste als haar aandeel £12,500 en 4 waardevolle erven kreeg; en zij was zo gelukkig, dat door ruiling van die 4 centraal gelegen erven, zij reeds op 25 Februarie 1905 de nieuwe kerk plechtig aan de dienst des Heren kon wijden. Als eerste leraar dezer gemeente diende Dr. P. J. Muller voor vijf jaren, en wel onder konsulentschap van Ds. Goddefroy. Hij deed zeer veel voor 't onderwijs en had 'n medelijdend hart voor armen en zieken. Hierna werd Pretoria geheel door Dr. Muller bearbeid. Hij moest

PRETORIA—*(vervolgd)*.

vele andere wijken der gemeente geregeld bezoeken. In die dagen kwam Ds. C. J. L. Ruijs van Dugteren uit Holland en werd alhier de tweede predikant. Het was in deze tijd dat Erasmus van Pretoria werd afgesneden met Ds. H. C. M. Fourie, die ook alhier 'n tijdje was werkende

OUDE GEREFORMEERDE KERKJE.

geweest, als haar eerste predikant. Intussen bedankte Ds. Ruijs van Dugteren, en werd de gemeente vakant, totdat Dr. J. H. J. A. Greijvenstein van Sutherland, K.P., als beroepen predikant zijn intrede deed op 5 Mei 1914. Deze werd echter benoemd tot Hoogleraar aan het Universiteitskollege alhier, tot opleiding van aanstaande predikanten in de Herv. Kerk. Hij nam zijn afscheid op Zondag 1 April 1917. Zijn opvolger is Ds. H. D. van Broekhuizen, die de tweede leraar was van de Verenigde gemeente alhier, wegens onaangename moeilikheden bedankte, zich de keuze liet welgevallen, ook na enige troebel van de zijde der Hervormde Hoge Vergadering en toch bevestigd werd als vaste leraar in Julie 1917.

TEGENW. GEREF. KERK.

Gereformeerde Gemeente. *Door Ds. J. A. du Plessis.*

DE Gereformeerde Gemeente van Pretoria werd gesticht in het jaar 1859 door wijlen Ds. (later Prof.) D. Postma, Sr. De gemeente werd achtereenvolgens bediend door Ds. D. Postma, als konsulent, en later door de beroepen predikanten, Ds. Swarts, Ds. S. C. Venter, en het langst door Ds. P. Postma, B.A., en na de oorlog van 1899-1902 door Ds. S. O. Los en tans is predikant Ds. J. A. du Plessis.

Eén van de meest belangstellende leden van de gemeente was wijlen President S. J. P. Kruger, die ook soms, bij afwezigheid van de predikant, preekte. Op nevensgaande fotos ziet men het oude kerkgebouw, alsmede het nieuwe, dat nog voltooid werd vóór de grote oorlog, onder

PRESIDENT KRUGER.

de bekwame leiding van Ds. P. Postma, en door de krachtige steun van President Kruger, die zelf £2,250 bijdroeg voor de bouw, die zowat op £13,000 beliep. Op de hoeksteen staat het volgend opschrift :—

HOEKSTEEN
GELEGD DOOR Z.H.E. DEN STAATS-PRESIDENT
S. J. P. KRUGER
OP ZIJN GEBOORTEDAG, TIEN OCTOBER,
IN HET JAAR ONZES HEEREN
MDCCCXCVI.

Ned. Herv. of Ger. Gemeente.

UTRECHT.

Door Di. A. J. B. Albertijn en G. Radloff.

Ds. FRANS L. CACHET.

DE OUDE KERK.

DE NIEUWE KERK.

Ds. H. L. NEETHLING.

OMSTREEKS 1852 waren eenige Boerenfamiliën het noord-oostelijk deel van Zoeloeland ingetrokken: J. P. Jordaan, L. Jordaan, A. Spies, C. Klopper, J. J. Bierman, F. du Plessis, J. Breijtenbach, K. Engelbrecht en enkele anderen. Grond werd van het opperhoofd Panda, die door de voortrekkers op den troon van zijn halfbroer Dingaan geplaatst was, gekocht voor 100 beesten, en plaatsen werden uitgegeven aan applicanten tegen betaling van 2s. 6d. en één beest. Het meten en de omschrijving van de plaatsen was toevertrouwd aan eene Commissie van vier. De lengte van éène zijde van zulk een plaats was 30 à 40 minuten, zooals een paard stapt.

De stichting der gemeente Utrecht had plaats op 19 November 1854, gelijk blijkt uit de notulen der eerste Kerkeraadsvergadering, die op 5 Maart 1856 gehouden werd onder voorzitterschap van den consulent, Dr. H. E. Faure van Pietermaritzburg. Als Kerkeraadsleden waren gekozen: F. J. du Plessis en P. W. Jordaan als ouderlingen, en P. L. W. Coetzer, G. D. Bezuidenhout, M. P. H. Prinsloo en G. M. Smuts als diakenen. Daar de gemeente verklaard had in verband met en onder toezicht van de Ned. Ger. Kerk van Zuid Afrika te ressorteeren, was onmiddellijk van hare stichting kennis gegeven aan de Synodale Commissie, en reeds een gunstig antwoord ontvangen van den Actuarius Synodi. Tevens werd besloten eene kerk te bouwen en eene Bouwcommissie benoemd.

In 1858 trad Ds. P. Huet als consulent op en, op zijne aanbeveling, in 1861 Ds. F. Lion Cachet, die consulent bleef, totdat hij, na drie malen het beroep tot herder en leeraar der gemeente van de hand te hebben gewezen, eindelijk op 27 Mei 1865 het beroep aannam. Tijdens zijne bediening werd de eerste pastorie gebouwd. Daar hij heel wat moeilijkheid had met de Ned. Herv. Kerk van Transvaal, besloot de Kerkeraad in December 1865 niet te vereenigen met gemeenten behoorende aan die Kerk. In 1873 verzocht Ds. Cachet om zijn ontslag, om voor een jaar naar Holland te gaan. Vóór zijn vertrek was

UTRECHT—(*vervolgd*).

hij met Ds. H. L. Neethling overeengekomen, dat deze als plaatsvervanger het werk zou waarnemen voor een jaar, en in de vergadering des Kerkeraads op 11 Augustus 1873 trad Ds. Neethling als Voorzitter op. Toen ietwat later aan Ds. Cachet, op zijn verzoek uit Holland, emeritaat was toegestaan, werd door den Kerkeraad, onder voorzitterschap van Ds. J. G. Kriel, den 8sten Augustus 1874 een beroep uitgebracht op Ds. H. L. Neethling, die vervolgens als predikant van Utrecht, op bekwame wijze en met veel getrouwheid de gemeente bediend heeft tot zijn dood, 17 Augustus 1893. Door zijn sterke persoonlijkheid en groote beslistheid verwierf hij zich algemeene achting en oefende veel invloed uit ten behoeve van Kerk, School en Zending. Jaren lang leidde hij de Algemeene Vergadering als Voorzitter en heeft veel gedaan voor de vereeniging der twee Kerken in 1885. Daarbij nam hij vele consulentschappen waar, zelfs van het verafgelegen Bloemhof. In zijn eigene gemeente werd onder zijne zorg, niet alleen de tegenwoordige pastorie, een stevig en sierlijk gebouw, opgericht, maar ook de nieuwe kerk, die circa £12,000 kostte en, niet lang vóór zijn dood, door Dr. A. Murray ingewijd werd.

Zijn opvolger is Ds. A. J. B. Albertijn, die op 23 Juni 1894 bevestigd werd en onder wiens getrouwe en ijverige bediening de gemeente gedurig groeit en in getalsterkte toeneemt.

Ds. A. J. B. ALBERTIJN.

Opzettelijke vermelding verdient hier de historische plaats "Bloedrivier," ook "Vechtkop" genoemd (niet te verwisselen met Vechtkop in Oranje Vrijstaat, waar Charl Cilliers streed tegen Moselikats), gelegen binnen de grenzen der gemeente Utrecht.

Betrekkelijk de belofte in verband met Dingaansdag, is het niet algemeen bekend, dat Kommandant Pretorius, toen hij het gebied van Dingaan introk, aan 't hoofd van circa 360 man, hij zich, door den nood gedrongen, gevoelde Charl Cilliers te vragen, of zij niet een belofte zouden doen om, zoo de Heer hun de overwinning over Dingaan zou geven, dien dag af te zonderen als een Sabbat, ter eere Gods; dat het antwoord van Cilliers was, "ik ben bang dit te doen, want het is beter niet te belooven, dan te belooven en aan de belofte in de toekomst niet te voldoen"; en dat, toen Cilliers eindelijk toestemde, de belofte voor 't eerst *op den trek naar Bloedrivier* (niet eerst te Bloedrivier) gedaan werd, op een plaats genaamd Danskraal.

De plaats Bloedrivier is in 1916 door de Synode der Nederduitsche Hervormde of Gereformeerde Kerk van Transvaal aangekocht, en thans eigendom der Kerk. De plaats ligt anderhalf uur te paard van het naaste Station Jagersdrift op de spoorlijn van Glencoe naar Vrijheid.

BLOED RIVIER.

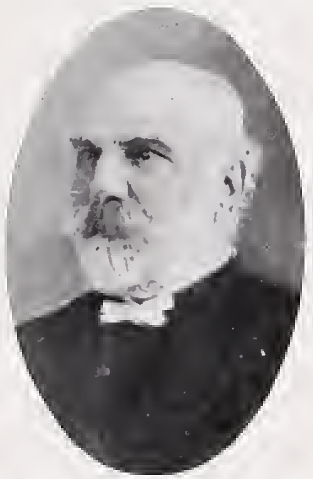
Ned. Herv. of Ger. Gemeenten.

WAKKERSTROOM.

Door G. A. M.

NADAT de onafhankelikheid van de Transvaal door de Zandrivier Konventie was gewaarborgd, begonnen de gemeenten in dit gewest zich te vermeerderen: zo ontstond de gemeente Wakkerstroom in 1861, en bleef zoals de andere 7 gemeenten onder het oude regime. Van 't begin af had zij 'n noodkerkje en werd bediend door Ds. van Warmelo als konsulent.

In 1872 werd Prop. D. P. Ackerman alhier beroepen en bevestigd. Hij vond de gemeente in primitieve toestand, doch bearbeidde ze met moed, lust en zegen. Toen de Verenigde Kerk tot stand werd gebracht, was hij, vooral

Ds. D. P. Ackerman, Sr.

in naam der Kaapse Kerk, zeer ijverig, met zulk 'n medebroeder als Ds. H. J. L. du Toit, en in samenwerking met zulke mannen en leiders als Di. H. S. Bosman, F. L. Cachet, H. L. Neethling en anderen, om de zaken zo te regelen dat er uiteindelik 'n goede verstandhouding plaats vond onder de van elkander verschillende partijen; want hij was 'n man voor vrede. De Kerk achtte hem dan ook zeer hoog. Vier en dertig jaren heeft hij aan de groene tafel gezeten—eerst als Scriba en later als Assessor—en de Verenigde Kerk naar het beste van zijn vermogen gediend. Van daar dan ook dat deze parochie bijna geheel en al uit leden van die Kerk bestaat. Stil van karakter, doch degelik in zijn werk, heeft zijn grote invloed hem de naam verworven niet alleen van de Vader te zijn van zijne eigene gemeente, waarin hij 44 jaar lang gediend heeft, maar ook van de Verenigde Kerk. Hij heeft alhier gearbeid van 1872 tot 1916, toen hij zijn emeritaat ontving, en kort daarna aan het Strand, K.P., ontsliep op 1 Augustus 1916.

Onder hem is de statige kerk gebouwd, die 'n sieraad is voor het dorp, gronden verkregen voor de gemeente, welke in een bloeiende toestand verkeert, en staat de grote en geriefelike pastorie gereed om zijn opvolger te ontvangen.

Kerk te Wakkerstroom.

MORGENZON.

Door Ds. D. P. Ackerman, Jr.

HET dorpje Morgenzon, gelegen op 't Hogeveld in de Transvaal, meer dan 5,000 voet boven zeespiegel, ligt centraal tussen de dorpen Ermelo, Amersfoort, Standerton en Bethal, zijnde ongeveer dertig mijl van elk. In aanmerking nemende dat 't pas vijf jaar geleden is, dat er maar slechts een enkel winkel hier stond, en dat de dorpsbewoners in zieletal reeds over de vier honderd tellen, kan haar vooruitgang opmerkelik worden beschouwd. De gemeente genoemd naar de plaats waarop 't dorp gelegen is, en waarvan zij 't centrum is, werd gesticht op 10 Sept. 1912. Waar de eerste diensten gehouden werden onder gespannen bokzeilen, heeft zij vandaag 'n noodkerk van stevig hout en zink, uitgemuurd met steen, met zitplaatsruimte voor 6 à 800 personen. Zodra de tijden normaal zijn, zal er hoogst waarschijnlik op 't ruime Kerkplein 'n

Kerk te Morgenzon.

degelik ornamenteel kerkgebouw worden geplaatst. Haar ledental is sterk toegenomen, want daar zij met tussen 5 en 600 begon, telt zij vandaag reeds over de 800 leden. Er staat 'n nette en sierlike pastorie, met buitengebouw, op vier prachtig gelegen erven. Er rust nog 'n kleine schuld op de pastorie. De tegenwoordige predikant is de eerste leraar van de gemeente, en werd ingezegend op 28 Maart 1914. [Hij draagt dezelfde naam als die van zijn waardige overleden vader, predikant van Wakkerstroom, n.l. D. P. Ackerman. Dat de mantel zijns vader op hem altijd blijve rusten.—*Red.*]

Ned. Herv. of Ger. Gemeente.

HEIDELBERG.

Door Ds. A. J. Louw, Moderator Synodi.

SCHOON en gezond is Heidelberg gelegen op de Bleskbokspruit, aan den voet van Suikerboschrand, alwaar eenige imposante bergkloven met mimosa begroeid, versch water aan het dorp en lieflijke ontspanningsplekjes aan de dorpelingen verschaffen.

Zij is een naamgenoot van de Duitsche universiteitsstad. Want was 't niet Heinrich Ueckermann die, in de dagen van weleer, een winkel langs het groote pad van de Baai

Ds. N. J. van Warmelo.

(Durban) naar Mooirivier (Potchefstroom) had? Op 15 Augustus 1862 kocht deze heer twee stukken grond van de plaats Langlaagte, behoorende aan de weduwe J. L. Venter en den heer O. A. Strijdom, voor 100 rijksdaalders (£7 10s.). Van de Regeering verlof daartoe verkregen hebbende, werd het dorp door hem uitgelegd.

Op 27 Juni 1865 heeft de Kerkelijke Commissie de gemeente Suikerboschrand alhier gesticht, en Ds. Begemann van Pretoria tot haren consulent benoemd. Op nieuwjaarsdag 1866 werd de eerste Kerkeraadsvergadering gehouden, en F. Mienne tot koster aangesteld. In dat jaar werd ook het oude kerkgebouw voltooid. Ds. N. J. van Warmelo, predikant van Zoutpansberg, werd beroepen, en den 18den Juli 1868 bevestigd. Tot op zijn sterven diende hij de Kerk als hare Scriba.

De gemeente werd gesticht sorteerende onder de Ned. Hervormde Kerk—deze naam zijnde vastgesteld in de Algemeene Kerkvergadering, Januari 1866. Vóór dien tijd heette de Kerk zooals hare moeder aan de Kaap—Ned. Gereformeerde. Ds. F. Lion Cachet riep deze oude naam weer in 't leven in de Transvaal door de stichting

Vereenigde Kerk.

van verscheidene Ned. Geref. Gemeenten. Die te Heidelberg had de plaats Eendracht tot middenpunt.

In 1885, na den Vrijheids-oorlog, vond de vereeniging der twee kerken (Ned. Geref. en Ned. Herv.) plaats. Ook te Heidelberg was de ineensmelting der twee gemeenten tot in 1888 (bij de naamvaststelling) een voldongen feit. Ds. M. J. Goddefroy kwam evenwel kerk houden op de plaats Houtpoort, en heeft toen de afscheiding van een deel der vroeger Hervormde Gemeente bewerkstelligd.

In 1890, den 12den April, werd de hoeksteen van een nieuw kerkgebouw door Kommandant Generaal P. J. Joubert gelegd. Dit Godshuis, dat ruim £17,000 kostte, is een prachtwerk en geheel (zelfs de preekstoel) van plaatselijke klip vervaardigd.

Hierna eischte het afgescheiden deel der Hervormde de kerkelijke eigendommen van de Vereenigde Gemeente. Een compromis werd getroffen. Niettemin volgde er eene hofzaak. De uitspraak was, dat volgens de overeenkomst, de Vereenigde het kerkgebouw en de Hervormde Gemeente de oude pastorie zou behouden. Alzoo kwam het dat de Vereenigden een eigen pastorie in 1897 lieten bouwen.

Ds. van Warmelo overleed in 1892, en op 8 April van

Ds. A. J. Louw, Moderator, 1916-17.

het volgende jaar werd Ds. A. J. Louw, de tegenwoordige leeraar, die van Vrijheid kwam, bevestigd. Sedert 1894, met het in werking treden der nieuwe Kerkewet, diende Ds. Louw als Actuarius Synodi. In 1916 werd hij tot Moderator der Transvaalsche Kerk bevorderd.

Heidelberg is reeds onder leiding van den Kerkeraad en op initiatief van zijn leeraar, een belangrijk centrum van opvoeding geworden. De bekende en degelijke Hooger Volksschool, met "Transvalia" als kosthuis voor meisjes, en "Concordia" voor jongens, staan er als monumenten van het christelijk nationaal onderwijs, dat ten grondslag van de opvoeding dient. Ook het Normaal Kollege is eene vrucht van den ijver des leeraars. Weinige gemeenten zijn zoo vruchtbaar geweest als die van Heidelberg. Onder hare dochters en kleindochters telt zij niet minder dan een dozijn nieuwe gemeenten, waarvan sommigen al oud worden.

De Nederduitsch Hervormde Gemeente.

HEIDELBERG—*(vervolgd).*

Door Ds. Jac. van Belkum.

Ds. JAC. VAN BELKUM.

TOEN na 1836, vele menschen moede van de Britsche overheersching en haar partijdige en onverstandige kafferpolitiek de Kaap Kolonie verlieten, waren zij eerst niet van gedachte zich aan de kerk aldaar te onttrekken. Hoewel deze kerk de trek afkeurde en als uit onzuivere drijfveeren geboren, veroordeelde, ja de "voortrekkers als in opstand tegen de wettige overheid verkeerende" beschouwde, hebben deze in de eerste jaren steeds verbinding met haar gezocht of trachten te behouden. Op hunne zwerftochten, hebben de trekkers in hun geestelijke behoeften trachten te voorzien door Erasmus Smit, Hollander van geboorte, en gehuwd met eene zuster van Gert Maritz, als hun leeraar te benoemen en door Piet Retief als zoodanig te laten voorstellen (21 Mei 1837), als ook door den Amerikaanschen zendeling Daniel Lindley, zich te doen bedienen, omdat de Kaapsche Kerk voor 1847 weinig voor haar wilde doen. Deze beriep zich op gebreke aan leeraars voor eigen gemeenten, wat wel gedeeltelijk waar was, maar werd tegengesproken, door het feit, dat in 1840 aan den leeraar van Colesberg werd toegestaan de trekkers te bezoeken "alleen om hen het Evangelie te prediken," dus niet om te doopen, aan te nemen en Nachtmaal te bedienen. Eerst na 1847 werden af en toe commissies aan leeraren afgevaardigd om in hunne geestelijke nooden te voorzien. Reeds in 1840 werd beproefd hulp te krijgen uit Holland. Dit gelukte niet vóór 1852, toen door eene daartoe gevormde Commissie pogingen werden gedaan om gelden in te zamelen voor de zending van een leeraar. Toen deze echter vernam, dat door bemiddeling van Prof. Lauts, de heer D. van der Hoff was uitgezonden, was dit niet meer noodig.

Ds. D. van der Hoff is eigenlijk de stichter van de Transvaalsche Hervormde Kerk. In November 1852 in Kaapstad aangekomen, werd hij daar gelegitimeerd en stelde zich voor de Transvaalsche Kerk beroepbaar. Met blijdschap werd dit vernomen, en de leeraar zelf afgehaald uit Natal. In Februari 1853 kwam hij aan te Potchefstroom. Voor zichzelf wilde hij onder de Kaapsche Synode blijven, vooral omdat in die kerk reeds organisatie werd gevonden, Maar, ofsehoon men niet te kennen wilde geven, dat men zich afsnijdt of afscheurt van de oude moederkerk, wilde men toch als een dochter, die is uitgegaan, vrij zijn. Men was bang dat men door de kerk weer onder Brittanje zou komen en dat ook in Transvaal gelijkstelling van wit en zwart zou worden ingevoerd. Daarom werd ook in Augustus 1853 te Rustenburg besloten dat Ds. van der Hoff zich niet door Ds. A. Murray van Bloemfontein, een leeraar der Ned. Gereformeerde Kerk, zou laten bevestigen. Door den ouderling, F. G. Wolmarans, werd dit werk verricht. Waarschijnlijk heeft deze alleen het Formulier gelezen, daar men Ds. van der Hoff beschouwde als wettig geordend met oplegging der handen, door de bevoegde kerkelijke macht in Holland, en dus gerechtigd om overal het Evangelie te verkondigen en de Heilige Sacramenten te bedienen.

HERVORMDE KERK.

In de eerste jaren van Ds. van der Hoffs werk in Transvaal, was de naam der kerk niet vastgesteld: in het oude Notulenboek, b.v. van Rustenburg, wordt zij genoemd de Gereformeerde Kerk. Maar in 1858 werd bepaald door de Grondwet van de Zuid Afrikaansche Republiek, dat de Nederduitsch Hervormde Kerk zou zijn de Staatskerk en dat alle ambtenaren tot die kerk moesten behooren. Deze laatste bepaling is later herroepen, toen naast de Hervormde Kerk, ook de Nederduitsch Gereformeerde en Gereformeerde Kerken in Transvaal waren georganiseerd, de eerste vooral door Ds. F. Lion Cachet de laatste door Ds. D. Postma.

Na Ds. van der Hoff kwamen nog als leeraars uit Holland over, Ds. W. G. Smits, die in Rustenburg was geplaatst, Ds. A. J. Begemann, wiens standplaats was Pretoria, en Ds. N. J. van Warmelo, die eerst in Schoemansdal en later sedert 1867 in Heidelberg arbeidde.

Stadig aan breidde het werk over Transvaal zich nu uit, en na de beroeringen, veroorzaakt door de afscheiding der Gereformeerde Kerk onder Ds. D. Postma, en de stichting van gemeenten der Nederduitsch Gereformeerde (of Kaapsche) Kerk, was er tamelijk rust en vrede.

Toen in 1881 de Zuid Afrikaansche Republiek was hersteld, waren sommigen van oordeel, dat evenals op politiek, ook op kerkelijk gebied, eenheid en eenvormigheid moest zijn. Afgevaardigden van de Nederduitsch Hervormde en van de Nederduitsch Gereformeerde Kerken ontmoetten elkander op 21 October 1882 te Pretoria, om te spreken over eene vereeniging van die twee kerken. De gevoerde beraadslagingen leidden tot eene schijnbare vereeniging, die in October 1885, als hebbende haar doel bereikt, tot stand kwam. De gemeente Witfontein (district Pretoria) wilde van die vereeniging niets weten. Op haar voorbeeld, al bleven vele kerkeraden in de vereeniging, gingen zeer vele lidmaten der kerk niet zamen, en zoo werd door haar in 1886, in overleg met, en in zamenwerking van Middelburg, Standerton, Heidelberg, Rustenburg, besloten te zien of men ook uit Holland weer een Hervormde leeraar kon krijgen. Zoo kwam in 1887, Ds. M. J. Goddefroy in Pretoria aan, die na bevestigd te zijn, evenals Ds. D. van der Hoff, door een ouderling (nu C. J. Joubert), met veel moeite, onder groote opofferingen en onder veel smaad, de Nederduitsch Hervormde Kerk reorganiseerde. Dat dit niet gemakkelijk was is begrijpelijk, vooral omdat

HEIDELBERG—*(vervolgd)*.

tot het terugkrijgen van de kerkelijke eigendommen in 1892 en 1895 kostbare processen moesten gevoerd worden voor het Hoog Gerechtshof, nadat de poging van President Kruger in 1891 gedaan, om tot een schikking te komen was mislukt.

Na 30-jarig worstelen, vallen en opstaan, kan deze Hervormde Kerk van Transvaal weer spreken van vooruitgang en krachts-ontwikkeling. Telde zij in 1890, 4,422 leden, in 13 gemeenten met één predikant, nu in 1916 is het getal der leden geklommen tot ruim 16,000, verdeeld over 30 gemeenten, en bearbeid door 14 leeraren. Er worden pogingen gedaan tot de oprichting van een eigen school voor opleiding van leeraren, waartoe vijf jongemannen, zich hebben aangeboden.

De Nederduitsch Hervormde Kerk geeft nu uit haar eigen Almanak sedert 1907, haar eigen kerkblad sedert 1904, haar eigen Zondagschool lessen sedert 1905. Een Commissie voor de Zending, uitwendige zoowel als inwendige, heeft de Algemeene Vergadering in 1916 in 't leven geroepen. Haar bestuur is, ook door het instellen van Ringen, krachtiger geworden, terwijl ook hare geldmiddelen in de laatste jaren, door de benoeming van een financieele Commissie, veel zijn verbeterd. Daarom is te verwachten, dat onder Gods genade deze nu nog kleine kerk in Zuid Afrika, hare plaats langzamerhand waardig kan innemen en mede werken aan het doel, waartoe volgens Van Riebeek de volkplanting aan de Kaap werd gesticht, n.l. de voortplanting en uitbreiding van de ware Gereformeerde, Christelijke Leere.

Gereformeerde Gemeente. *Door Ds. P. Postma.*

HET oorspronkelik ontstaan van de Gereformeerde Gemeente van Heidelberg dateert van omtrent 1860. In 1859 is door wijlen Ds. D. Postma, later de Professor der Theologiese School, de Gereformeerde Kerk te Rustenburg gesticht en spoedig daarna te Potchefstroom en Pretoria. Op zijn doorreizen van Potchefstroom naar Pretoria, werd een kleine gemeente in de wijk Kliprivier, distrikt Heidelberg, gevormd. Onder de eersten die aldaar toen kwamen, waren A. du Preez, destijds Kommandant, en Chr. Dreijer. Zij kwamen toen als een wijk onder de gemeente van Pretoria. Van uit Kliprivier breidde die gemeente zich uit naar Rodekoppen en Suikerbosrand en tot Heidelberg. Die delen hebben toen lang gesorteerd onder de gemeente van Potchefstroom.

Ds. P. POSTMA, B.A.

Eindelik in het jaar 1890 vond men dat er genoegzame Gereformeerde leden waren in het distrikt van Heidelberg om een zelfstandige gemeente aldaar te stichten, en werd alzo gedaan. Onmiddellik werd ook besloten een degelik kerkgebouw op te richten, en nog met diezelfde eerste kerkgelegenheid, 31 Januarie 1890, werd de tender van het gebouw uitbesteed. Bij de volgende kerkgelegenheid, 25 April 1890, werd de hoeksteen van dit kerkgebouw gelegd door wijlen Kommandant Generaal P. J. Joubert. Op 25 Julie 1890 was het kerkgebouw voltooid en werd als toen ingewijd. De gemeente was nu vooreerst een konsulentgemeente, en Ds. P. Postma van Pretoria werd de konsulent. Maar vanaf de stichting is deze gemeente dadelik in onderhandeling getreden om met de gemeenten Middelburg en Bethal tesamen een predikant te beroepen, wiens standplaats Heidelberg zou zijn. Dit plan werd in goede overeenstemming uitgevoerd, en Ds. Ph. Snijman, destijds predikant van Barkly Oost, nam het beroep aan, en werd op 31 Julie 1891 te Heidelberg bevestigd. Zeer ijverig heeft deze leraar de gemeente gediend vanaf 1891 tot Januarie 1900. Zijn Eerw. heeft ook zeer veel gedaan tot bevordering en vooruitgang der Geref. Kerk in geheel Oostelik Transvaal. In de oorlog in 1899, begonnen tegen Engeland tot behoud van ons land, is Ds. Ph. Snijman met zijne gemeente uitgetrokken tot de strijd voor het vaderland, heeft hen steeds bediend met het Woord, daardoor krachtig aangemoedigd, en ook als een dapper krijgsman met hen medegestreden. Bij Ladysmith is hij ernstig ziek geworden aan de koorts. Toen naar huis gekomen en niet lang daarna te Heidelberg overleden op 17 Januarie 1900, diep betreurd door zijne gemeente, en in geheel Heidelberg, waar hij door allen geliefd was.

Wegens de oorlogsomstandigheden was de gemeente van Heidelberg toen enige tijd vakant. Het tweede beroep viel op Prop. W. J. de Klerk, die op 5 September 1903 als herder en leeraar der gemeente bevestigd werd. Deze leraar heeft niet lang hier kunnen arbeiden, daar hij in 1904 beroepen werd naar Johannesburg, en daar het voor die grote stadsgemeente zeer nodig was een vaste predikant te hebben, heeft Zijn Eerw. dat beroep aangenomen, en is in December 1904 daarheen vertrokken. De gemeente was toen weer enige tijd vakant wegens verschillende omstandigheden.

Daarna werd Ds. P. Postma, de stichter dezer gemeente, vroeger van Pretoria, toen te Zeerust, beroepen. Daar men toen in ons land ijverig was met C.N.O. scholen, en Heidelberg juist een goed begin gemaakt had met hare Volksschool, gevoelde Zijn Eerw. zich aangetrokken tot dit beroep, en kwam hij in Januarie 1906 over tot haar. Van die tijd tot heden heeft Zijn Eerw. deze gemeente gediend en steeds zeer aangenaam met Ds. A. J. Louw samengewerkt in het tot stand brengen van de verschillende onderwijs inrichtingen, waarvoor Heidelberg beroemd geworden is, en waarvan Ds. A. J. Louw waarlik beschouwd mag worden de vader te zijn. Ook Ds. J. van Belkum, de leraar der Ned. Herv. Kerk, heeft in dezen medegearbeid. ['t Is waarlik goed voor de Kerk van Christus, wanneer alle Gezindten zo samen werken.—*Red.*]

Ned. Herv. of Ger. Gemeente.

MIDDELBURG.

Door Ds. A. P. Burger.

DE Gemeente Nazareth (thans Middelburg) werd ten tijde van den belangrijken arbeid van den ijverigen bekeerden Jood, Ds. F. Lion Cachet, leeraar der Ned. Geref. Kerk, gesticht, en wel in het jaar 1866. De Notulen van 9 Maart 1867 bevatten het volgende: "De Voorzitter legt ter tafel de besluiten der Kerkeraads-

Ds. A. P. BURGER.

vergadering te Lijdenburg en de Algemeene Kerkvergadering te Utrecht, December 1866, waarbij deze gemeente is erkend als eene zelfstandige gemeente der Ned. Gereformeerde Kerk van de Zuid Afrikaansche Republiek, als de gemeente Nazareth."

De vrome en onvergetelijke Ds. J. G. Kriel werd in Maart 1871 als leeraar van Lijdenburg en Nazareth bevestigd, die met zegen en toegewijdheid de gemeente bearbeidde totdat in September 1873 besloten werd een afzonderlijke leeraar voor Nazareth te beroepen. In 1874 kon deze gemeente zich verblijden in haren eigen leeraar, toen Ds. D. F. Bosman als zoodanig bevestigd werd, en de gemeente bearbeidde tot December 1880, toen hij zijn ontslag nam; er bestonden toen eene pastorie en eene noodkerk, die ook als schoolgebouw gebruikt werd. Het dorpje was klein en de gemeente telde omtrent 300 leden, die over eene groote uitgestrektheid woonden, insluitende gedeelten van de thans bestaande gemeenten van Ermelo, Bethal, Eendracht, Erasmus, Roos Senekal, Belfast en Carolina; zoodat het werk te veel voor zijne zwakke krachten was.

VEREENIGDE KERK.

In October 1884 werd de tegenwoordige leeraar, Ds. A. P. Burger, als leeraar der gemeente bevestigd. Het was juist in den hevigsten tijd van den kerkenstrijd, die in 1885 eindigde in de vereeniging der twee Kerken. Ds. D. P. Ackerman was predikant consulent der Hervormde gemeente alhier, en volgens Synodaal besluit werd de plaatselijke leeraar predikant van de Vereenigde gemeente. In 1886 werd dan ook de naam Nazareth veranderd in Middelburg. De gemeente groeide sterk aan na de vereeniging, zoodat het getal meer malen tot over 1,500 steeg, doch werd telken male weer verminderd door het stichten van nieuwe gemeenten. Toen de Hervormde Kerk Ds. Goddefroy uit Holland beroepen had, ging er, zooals in bijna al de gemeenten, weer een aanzienlijk getal terug naar de nieuwe gestichte Hervormde Kerk.

In Januari 1890 werd het nieuwe kerkgebouw ingewijd dat omtrent £13,000 kostte, welk bedrag wegens de hartelijke samenwerking der gemeente in 1896 geheel afbetaald werd, blijvende in de kas ruim £1,100, zoodat ook de pastorie vergroot werd. Kort daarna werd een doelmatig schoolgebouw met onderwijzerswoning gesticht, die tezamen ruim £3,000 kostten, en binnen korten tijd afbetaald werden. In 1902, onmiddellijk na den driejarigen Engelschen-oorlog, was de gemeente verplicht om een weeshuis opterichten, ten einde de oorlogweezen uit de rampkampen een tehuis te verzorgen, dat £2,600 kostte. Ten onderhoud van deze kleinen geeft de Kerkeraad jaarlijks van £300 tot £400, behalve wat men van elders krijgt. Een pastorie werd ook gebouwd voor den hulpprediker.

Er staat een Gedenkzaal op de plaats waar de duizende vrouwen en kinderen door de Engelschen geconcentreerd werden en bijna 2,000 vrouwen, kinderen en ouden van dage hun graf vonden: welk gebouw steeds voor kerkedoeleinden gebruikt wordt. Beide laatste gebouwen kostten meer dan £1,200. Nu volgde een tijdperk van strijd op opvoedingsgebied. De Kerk werd meer dan ooit verplicht te zorgen voor de opvoeding harer kinderen, ten einde hen eene zuiver christelijk nationale opvoeding te verschaffen, en onze taal te behouden. Later werd een net Zending kerkje gebouwd, grootendeels door de Zendinggemeente zelve bekostigd. Niettegenstaande dat gedurende den oorlog een deel van het dorp en het gansche district in puin was gelegd, en de gemeente in armoede gedompeld was, was zij in staat de schulden op al deze inrichtingen te verminderen tot op £3,000; en kunnen wij niet dankbaar genoeg zijn voor den bloei der gemeente op stoffelijk en wij hopen ook op geestelijk gebied.

De Ned. Hervormde Gemeente.

MIDDELBURG—*(vervolgd).*

Door Ds. M. J. Goddefroy.

DE hoeksteen van het tegenwoordig kerkgebouw der Ned. Herv. Gemeente van Middelburg in Transvaal, werd gelegd in 1896 door den tegenwoordigen leeraar, Ds. M. J. Goddefroy. Het is een eenvoudig, flink, hoog gebouw, geheel van baksteen opgetrokken en bevattende ruim 600 zitplaatsen. Het kostte destijds ongeveer £4,000, waarvan de helft door de gemeente en de helft door een bijdrage van Gouvernements grond is verkregen. Bij de inwijding was alles haast betaald.

Ds. D. F. BOSMAN.

Die oude Voortrekkers waren wat schrikkerig voor schuld, voornamelijk op een kerk.

In de afdeeling Mapochsgronden (eveneens behoorende tot het district Middelburg) heeft de gemeente een kleiner Godshuis—met ruim 200 zitplaatsen—te klein voor de gemeente, die arm is.

Middelburgs gemeente telt plus-minus 900 lidmaten en de wijk Mapochsgronden plus-minus 400 lidmaten. Te zamen een zielental van bijna 3,000.

Het ontstaan der Ned. Herv. Gemeente alhier dagteekent reeds van de komst van Ds. van der Hoff; terwijl het oudste Doop- en Lidmaten Register begint met de inschrijving van vijf kinderen gedoopt op 20 October 1867 (door Ds. N. J. van Warmelo, destijds consulent der gemeenten van Nazareth en Lijdenburg). Destijds heette het tegenwoordige Middelburg "Nazareth". Natuurlijk heet dit liefelijke dorpje nu niet meer aldus!

De tegenwoordige leeraar werd in April 1887 beroepen uit de Ned. Herv. Kerk in Holland, waar hij reeds tien

HERVORMDE KERK.

jaren dienst had; en wel uit de Ned. Herv. Gemeente van Achlum en Uitzum in Friesland naar de gecombineerde Hervormde Gemeenten van Pretoria, Standerton en Middelburg; terwijl hij later tot in 1890 nog negen consulentsgemeenten er bij had te bedienen. Hij alleen vier jaren lang voor al die gemeenten in de verstrooiing; zonder spoorwegen, zonder gebaande wegen, zonder bruggen, enz. En daarbij als Hollander en als vreemdeling lang niet overal met even vriendelijke oogen aangekeken. Maar hij heeft niet te klagen over het Volk, dat hij als het zijne heeft aangenomen, en dat hem als een dienstknecht des Heeren heeft geëerd. Maar zijn overleden echtgenoote, die het grootste deel des jaars met een groote familie alleen moest achterblijven, en de man in gevaar van water en vuur, en wilde dieren en honger en koude en vijandschap—dus verzuchtingen menigmaal. Maar de moeder heeft gehouden tot het laatste, en God heeft haar

Ds. M. J. GODDEFROY.

weggenomen voor den dag des kwaads: want wel waren het booze dagen toen Christen menschen van de overzijde der zee hier kwamen om ons onze duurgekochte vrijheid en onafhankelijkheid te ontnemen—vooral "boos" voor de Hollandsche Kerken en predikanten—die het moesten ontgelden. Twee onzer kerken werden verbrand (dus alleen hier in de buurt), n.l. die van Mapochsgronden en die van Dullstroom, en ten laatste ook de leeraar als "undesirable" naar India weggezonden—krank en geknakt naar ziel en lichaam.

Gelukkig onze kerkjes zijn weer herbouwd, en de leeraar, hoewel bedaagd en verzwakt, hoopt—als God het vergunt, op 11 Februari 1917—zijn veertig-jarige Ambtsbediening in de Ned. Hervormde Kerk te herdenken; om daarna zijn emeritaat aan te vragen.

De Gereformeerde Gemeente. *Deur Ds. N. H. van der Walt.*

MIDDELBURG—*(vervolgd.)*

MIDDELBURG was vroer bedien als 'n wijk van Pretoria. Op 25 Oktober 1890 werd dit gestig tot 'n gemeente. Die klein gemeente tel toe 106 belijdende lede. Als hul konsulent werd beroepe Ds. P. Postma van Pretoria. Die eerste Kerkeraadslede was Broeders D. J. Coetsee, P. A. Opperman en J. J. Harmse, als Ouderlinge, en J. J. Lindeque, L. M. du Plessis en G. J. Lindeque als Diakene.

Dieselfde jaar werd die kerkplaas verkoop vir £1,400, en werd £440 gekollekteer om 'n kerk te bouw; en in die

Ds. N. H. VAN DER WALT.

volgende jaar kon die kerkgebouw ingewij en in gebruik genome word.

Na die tijd is daar verwisseling gewees van Kerkeraadslede en konsulente, totdat daar eindelik, in 1908, meer vaste vorm gekom het, doordat die gemeente besluit het om, in kombinatie met Lijdenburg, Belfast en Roos Senekal, 'n plaatselike leeraar te beroep.

So werd daar toe beroep Ds. N. H. van der Walt, destijds proponent van die Gereformeerde Kweekschool van Potchefstroom, opgelei aan die voete van Prof. J. Lion Cachet.

Vandaag tel die gemeentekie 290 belijdende lede en 300 doop-lede, breng sij haar aandeel aan die Theologiese Skool, die Weduwe Fonds en die Sending, ens., met gemak op, en besit sij 'n eige pastorie.

Ned. Herv. of Geref. Gemeente. *Door den heer H. Hamman en Ds. G. Radloff.*

HARTEBEESTFONTEIN.

DE plaats Hartebeestfontein kwam omstreeks 't jaar 1844 in 't bezit van Wessel Johannes Badenhorst, die van Colesberg hierheen getrokken was, en met zijne familie de plaats bewerkte en tot zijn dood bewoonde. Als een bekwaam en innig godsdienstige vader, droeg hij ook de geestelijke

VEREENIGDE KERK TE HARTEBEESTFONTEIN.

belangen der zijnen op het hart en, te midden van de groote schaarschte van leeraren in dien tijd en vooral in die gewesten, zorgde hij zoo veel mogelijk, dat van tijd tot tijd leeraren van de oude moederkerk of uit den naburigen Vrijstaat overkwamen ter voorziening in de geestelijke behoeften van de bewoners der plaats. Zij beschouwden Ds. H. van Broekhuizen van Winburg als hun "consulent". Met de Hervormde Kerk wilden zij niets te doen hebben, vooral sedert Ds. van der Hoff de menschen tegen de Koloniale Kerk wilde innemen door te gewagen van de zoogenaamde "gelijkstelling," en het "Engelsche juk" en den "Stellenbosschen Geest". Veel hulp kregen zij door Ds. F. Lion Cachet, die hen meermalen bezocht en als leeraar bediende. Hij was hun behulpzaam, dat in 1866 eene gemeente te Hartebeestfontein gesticht werd, die wel vooreerst niet geheel zelfstandig kon zijn, maar zich tevreden moest stellen tezamen met de gemeente te Potchefstroom, door éénen leeraar bediend te worden. Meer dan tien jaren genoot de gemeente de diensten van den ijverigen en hoogbegaafden Proponent J. P. Jooste, die niet alleen te Potchefstroom en Hartebeestfontein het Evangelie predikte, maar ook in zeer vele consulentsgemeenten, zoodat men van hem zeide: "Hij had zijn studeerkamer meest tusschen de wielen van zijn kar", gewoonlijk door vier muilen getrokken. Hoe moeilijk hij het had, blijkt uit het feit, dat hij zijn salaris meestal in waarde ontving, zoodat men hem soms op weg naar Kimberley of Bloemfontein kon aantreffen met ossenwagens beladen met

Ds. W. F. KNOBEL.

Ds. D. J. PIENAAR, R.z.

graan en andere producten, die hij tegen contant ging verhandelen.

Na den Vrijheidsoorlog werd Ds. H. J. L. du Toit, M.A., zijn opvolger, na wiens vertrek naar Lichtenburg, Ds. A. M. de Villiers, predikant van Hartebeestfontein werd, die echter de bediening heeft neergelegd en in 1897 door Ds. P. A. Winter opgevolgd werd. Deze beleefde den Anglo-Boeren Oorlog, in welken hij al zijn bezit, vooral zijne groote kostelijke bibliotheek verloor. Daar ongelukkig ook de kerk verwoest en de kerkboeken vernietigd werden en sedert dien tijd beide Ds. Winter en zijn opvolger, Ds. W. F. Knobel, ontslapen zijn, ontbreken ons nu de bronnen, waaruit wij de belangrijke gegevens voor de geschiedenis dezer gemeente zouden kunnen putten. De tegenwoordige leeraar, Ds. D. J. Pienaar, is er onlangs bevestigd.

Ned. Herv. of Ger. Gemeente.

ZEERUST.

Door Ds. S. J. van der Spuij.

HET distrikt wordt Mariko genoemd, doch de gemeente heet naar 't dorp "Zeerust." Die naam draagt zij niet omdat men hier rust van de zee heeft, maar wel naar de eigenaar der oorspronkelike plaats "Haziah." Zijn naam was "Coetzee." Hij werd hier begraven—rust hier. "Coet" werd weggelaten en men heeft "Zeerust."

Ds. H. W. ZIERVOGEL.

Hier te Zeerust werd in 't jaar 1866 'n Ned. Hervormde Gemeente gesticht door Ds. van der Hoff. Hij bediende de gemeente jaren lang als konsulent. Ds. J. C. de Vries was de eerste en enige predikant der gemeente. Hij bediende haar van 1876 tot 1884.

Te Jacobsdal (zo genoemd naar de eigenaar van die plaats, Jacobs), ook in 't distrikt van Mariko, 8 mijl ten zuiden van Zeerust, werd ongeveer 1872 door Ds. J. P. Jooste, destijds predikant der Ned. Ger. gemeente te Potchefstroom, 'n Ned. Ger. gemeente gesticht. Dit was 'n kleine, doch geestelike gemeente, zij had evenwel nooit haar eigen leraar. Enige predikanten en proponenten werden te vergeefs beroepen. De vereniging der Ned. Hervormde en Ned. Gereformeerde gemeenten werd na veel moeite en gebed in 1885 voltrokken. Naar 'n neergelegde regel met de vereniging moest Jacobsdal zicb bij Zeerust aansluiten en werden de gemeenten in Mariko genoemd: De Ned. Hervormde of Gereformeerde Gemeente Zeerust.

Ds. S. J. van der Spuij, na volbrachte studie in de "Free Church of Scotland," en in de "Vrije Universiteit te Amsterdam," werd de 6de Maart 1886 in de Ned. Herv. of Ger. Gemeente Zeerust beroepen. Hij nam 't beroep

VERENIGDE KERK.

aan en was dus de eerste predikant van de Verenigde Kerk alhier.

Er was toen 'n kerkschuld te Zeerust en Jacobsdal van over de £800. Geld was toen bijna onverkrijgbaar. Die schuld werd, dank zij de Here, met zijn Eerwds. eerste reize onder de gemeente gedelgd. Niet lang was de rust—ook niet te Zeerust. De Transvaalse Kerk wordt terecht gezegd, is de "Strijdende Kerk." In 1889 begon de scheuring. Sommige van de Hervormde broeders eisten de eigendommen te Zeerust op, aanvoerende dat zij nooit hun toestemming tot vereniging met de Ned. Ger. Gemeente van Jacobsdal gegeven hadden. De processen over de kerkelike eigendommen begonnen. Zeerust werd ook in 'n proces gewikkeld. 't Einde van de zaak was: De Ned. Herv. of Geref. Gemeente heeft al haar kerkelike eigendommen te Zeerust verloren, en moest daarbij nog de proceskosten plus-minus £500 betalen. 't Gelukte de leraar mettertijd de gehele schuld aftebetalen. Meer dan £2,000 werden door hem buiten de gemeente bij elkaar gebracht, en bij 't bouwfonds gestort. Ook werd de Gedenkzaal met enige banken erin, door hem daargesteld. Behalve de kerkeigendommen te Zeerust heeft de gemeente, o.a. nog 'n kerkgebouw te Jacobsdal en ook een te Ottoshoop en wat nog beter is: *Geen schuld.* "Niet ons, O Heer, niet ons, Uw naam geef eer." De gemeente is groot, uitgestrekt en belangrijk.

Hier te Zeerust zijn nog twee andere Hollandse kerkgebouwen van de Ned. Hervormde, en de Gereformeerde Gemeenten, en ook twee Engelse kerken: "The Church," en "The Congregational Church." Onze gemeente alleen telt meer leden dan al die andere gemeenten tezamen.

Ds. van der Spuij arbeidde alhier meer dan 30 jaren. Hij was vroeger de enige predikant in 't Westen van Transvaal, waar er nu tien evangeliedienaren arbeiden. Hij heeft 4,730 kinderen gedoopt, 2,042 aangenomen, en 1,360 personen in 't huwelik bevestigd. Hij is vertrokken naar Krokodilrivier, alwaar hij de 20ste Januarie 1917 ingezegend werd.

Ds. H. W. Ziervogel werd alhier September 1914 als hulpprediker geordend, en vóór het einde van dat jaar werd bij als tweede predikant der Ned. Herv. of Geref. Gemeente ingezegend. Hij is de tegenwoordige eerste predikant.

Meer dan 30 jaren werd er inzameling voor de uitbreiding van Gods Koninkrijk gedaan, de eerste jaren niet bij de openbare eredienst, maar door de zending vrienden buiten af—doch, dank zij de Here, nu jaren lang wordt er geregeld bij de openbare erediensten voor die heerlike zaak gekollekteerd. Enige leden der gemeente onderhouden nu elk afzonderlik of 'n paar tezamen een evangelist in 't zendingveld. "Zo, zo zien we 't Godsrijk komen."

Gereformeerde Gemeente.

Alhier bestaat ook 'n gemeente van de Gereformeerde Kerk, die vooruitgang maakt, en van wie Ds. L. P. Vorster, de predikant van Rustenburg, de konsulent is, en waarin Ouderling J. P. van den Berg de voortouw neemt.

De Ned. Herv. of Geref. Gemeente.

ERMELO.

Door Ds. Paul Nel.

DEZE gemeente werd gesticht door Ds. Frans Lion Cachet, in het jaar 1870, en door hem, als consulentsgemeente, tot zijn vertrek uit de Transvaal, in het jaar 1873, bediend.

Gedurende de eerste tien jaren van haar bestaan was er nog geen dorp, doch werden de diensten gehouden op verscheidene centraal gelegene plaatsen, zooals, o.m. Kranspoort, Onverwacht, Oshoek. Ds. Cachet sprak van de gemeente als Ermelo aan de Vaalrivier. Het dorp, dat niet aan de Vaalrivier gelegen is, werd gesticht in het jaar 1880. Gelijk het geval is met de meeste gemeenten in de Transvaal, bestond er ook een Hervormde gemeente, die in 1886 vereenigd werd met de Ned. Geref. Gemeente, hoewel er thans weer een Hervormde gemeente bestaat.

Ds. P. NEL.

Na het vertrek van Ds. Cachet, traden als consulenten der gemeente op Di. H. L. Neethling, J. G. Kriel, D. F. Bosman en H. J. Neethling. Ds. P. W. Ennis werd, als haar eerste herder en leeraar, bevestigd in het jaar 1886, en bediende haar tot het jaar 1905, toen hij een beroep aannam naar de Hervormde gemeente te Klerksdorp. Gedurende zijne bediening werd het tegenwoordig kerkgebouw opgetrokken.

VEREENIGDE KERK.

Ds. W. P. Steenkamp volgde Ds. Ennis op, en arbeidde, met grooten ijver, voor ongeveer twee jaar, toen hij naar Europa vertrok om verder te studeeren. Hij stichtte de Christelijke Jongelingen Vereeniging, en richtte de C.J.V. gebouwen op.

Ds. Paul Nel werd bevestigd in 1907, en arbeidt nog in de gemeente, bijgestaan door Ds. H. J. Reyneke als hulpprediker.

De gemeente is thans één van de grootste in de Transvaal, hoewel verscheidene gemeenten, gedeeltelijk uit haar, in de laatste jaren gesticht werden. Zij gaat vooral vooruit wat hare scholen betreft. Er is een allerdegelijkst Hoogere School, en Lagere Scholen zijn er overal in de gemeente. De kosthuizen op het dorp staan onder toezicht van den Kerkeraad. In 1908 werd een degelijke pastorie gebouwd. Er bestaat ook alhier eene Zendinggemeente onder bearbeiding van Eerw. C. P. van der Merwe.

Ds. H. J. REYNEKE, Hulpprediker.

De Hervormde Kerk heeft ook een gebouw alhier, waarin de gemeente aanbidt, en wier consulent is Ds. J. J. Prinsloo, en de wakkere scriba en koster is diaken F. G. A. Wolmarans.

Ned. Herv. of Ger. Gemeenten. *Door Ds. A. G. Driessen.*

STANDERTON.

Ds. A. G. Driessen.

De gemeenten van Trichards en Standerton waren vroeger één, doch met moeilikheden in verband met de heersende kerkelike kwesties, is het later tot scheiden gekomen. De gemeente werd gesticht in 1877. De eerste Doopsbediening werd gehouden door Ds. H. L. Neethling.

Daar waren grote moeilikheden en veel strijd in de oude dagen. In 1885 kwam men ter vergadering bij mekaar, ten einde de vereniging der Herv. en Ned. Geref. Kerken te bewerkstelligen. Ook in deze gemeente ging het niet al te gelukkig, en vele dagen van spanning en moeilikheid zijn op kerkelik gebied doorgeworsteld. Niettegenstaande al die moeilikheden is de gemeente toch stellig vooruitgegaan. Het klein kerkje van vroeger wordt tans gebruikt voor de opleiding der jeugd, door het Goevernement Onderwijs Departement aangekocht zijnde. De nieuwe kerk, die ook nog later in de tijd van Ds. Theunissen vergroot werd, kan 1,500 mensen bevatten.

Onder de vroegere leraren die de gemeente gediend hebben, zijn Di. van Warmelo, A. Murray, J.z., H. E. du Plessis, N. H. Theunissen.

Op het ogenblik is de gemeente veel te groot, daar zij ver over de 2,000 leden telt, en daar worden nu plannen beraamd ter stichting van andere gemeenten. [Ds. A. G. Driessen ijvert zeer voor al de belangen der gemeente, en zal met Gods zegen zeker slagen.—*Red.*]

Verenigde Kerk, Standerton.

Verenigde Kerk, Volksrust.

Door Ds. J. I. de Wet.

VOLKSRUST.

Ds. J. I. de Wet.

De Ned. Herv. of Geref. Gemeente te Volksrust was vroeger een deel van de Gemeente Wakkerstroom, en werd toen bearbeid door Ds. D. P. Ackerman. Reeds vóór de stichting, echter, werd dit deel afzonderlik bearbeid door een hulpprediker, Ds. J. I. de Wet, die met zijn werk begon op 2 December 1905. Op dezelfde dag werd het tegenwoordig kerkgebouw ingewijd door Ds. J. P. Wolhuter, destijds predikant van Piet Retief, Transvaal.

Op 4 Junie 1910 werd de gemeente van Volksrust gesticht tot een afzonderlike, door de Rings-commissie van Utrecht. De eerste Kerkeraad bestond uit 6 ouderlingen en 9 diakenen. Uit dit getal zijn reeds door de dood de zeer geliefde vader, P. J. van Rensburg, en twee diakenen ontnomen. Niet lang na de stichting werd Ds. J. I. de Wet tot eerste predikant van de nieuwe gemeente beroepen, en werd tot herder en leraar bevestigd op 3 December 1910. Hij arbeidt nog steeds in de gemeente, naar wij vertrouwen, niet zonder zegen.

Het dorp Volksrust ligt op de grens van Transvaal en Natal, niet ver van de voet van de in de geschiedenis van Zuid Afrika welbekende Majubaberg, dus op de Drakensbergen, 5,430 voet boven de zeeoppervlakte. De gemeente is waarschijnlik de enige in Zuid Afrika, die lidmaten heeft, wonende in drie verschillende Provincies, n.l. Transvaal, Natal en de Oranje Vrijstaat. Zij heeft een schone toekomst. Het tegenwoordig kerkgebouw is helemaal te klein, en de gemeente hoopt door Gods genade binnenkort of het kerkgebouw te vergroten, of een nieuw en doelmatig gebouw daartestellen.

Ned. Herv. of Ger. Gemeenten. *Door Ds. J. F. le Clus, B.A.*

BLOEMHOF.

Ds. J. F. le Clus, B.A.

De gemeente werd gesticht in 1879 met de naam Ned. Ger. Gemeente Bloemhof. Bij de kerkvereniging, na de Vrijheidsoorlog, werd zij verenigd met de plaatselike Ned. Herv. Gemeente, en kreeg toen de naam die bovenaan staat, alsook bezit van de beide kerkgebouwen. Het kerkgebouw nog in gebruik is het oorspronkelike van de Herv. Gemeente. In 1895 ontstond er een beweging van enige ontevredenen van laatstgenoemde, om dit gebouw en enige erven weer in hun bezit te krijgen. Om niet naar het hof te moeten gaan voor beslissing, werden onderhandelingen aangeknoopt tussen afgevaardigden van de beide partijen, en na lange beraadslagingen overeengekomen dat er een pro rata uitbetaling zou geschieden. De som werd berekend meer of min naar het getal leden aan elke kant op de waarde van de kerkelike eigendommen. De Hervormden beloofden afstand te doen van alle aanspraak erop, op ontvangst van hun deel, met nog zowat erbij. Dit geschiedde en na ontvangst van £100, is er geen verder aanspraak gekomen van deze zijde.

De eerste leraar van de Verenigde gemeente was Ds. G. J. Malherbe, die haar bediende in de dagen van "storm en drang," 1885-1888. De godzalige Ds. W. F. Knobel stond na hem hier, en wel van Januarie 1891 tot Oktober 1896. Met zijn ziekelik lichaam deed hij toch veel goed werk, zodat tot zijns naams gedachtenis nog met liefde en eerbied gesproken wordt. In Januarie 1897 werd Ds. K. T. van der Heever hier bevestigd, maar vertrok reeds in Augustus 1898 naar Christiana, die pas van Bloemhof afgesticht was.

De gemeente bleef vakant tot na de Anglo-Boere Oorlog. In Januarie 1904 kwam de tegenwoordige leraar, Ds. J. F. le Clus, B.A., hier aan, om te vinden hoeveel verwoesting die oorlog aangericht had, en dit nog al in de maand van wapenstilstand; zelfs de kerkelike registers zijn verdwenen. De gemeente heeft, echter, het zwaar doorgeworsteld, en hoewel er nog een schuld is, gaat zij gestadig vooruit.

De gemeente is aanmerkelik aangegroeid, niet alleen bij wijze van gewone vermeerdering, maar vooral door het intrekken van velen uit alle delen des lands naar de diamantdelverijen, waar echter, ongelukkig, meer aan het verarmen zijn dan die vooruitkomen. Te Londen, Panfontein en Mooifontein worden, van tijd tot tijd, diensten gehouden, en zelfs de Sakramenten bediend.

De gemeente telt tans 1,100 à 1,200 leden, waarvan zeker meer dan de helft armen zijn. Gelukkig bestaat hier zo te zeggen, geen verdeeldheid op kerkelik gebied van wege de politieke verschillen, hoewel die een tijd lang zeer sterk waren. In 1908 werd de tegenwoordige pastorie gebouwd met buitengebouwen, windmolen op put, en omheind, voor de som van zowat £750. Er is reeds een som in de kas en zo veel beloofd, dat men denkt eene nieuwe kerk te bouwen. Men heeft de leraar ook met een automobiel bezorgd.

VERENIGDE KERK TE BLOEMHOF.

VERENIGDE KERK TE CHRISTIANA.

Door Ds. A. G. du Toit, B.A., B.D.

CHRISTIANA.

De gemeente maakte vóór haar bestaan 'n deel van Bloemhof uit. Christiana was toen 'n kerkplaats, en de konsulent, Ds. Faustmann, van Schweizer Reneke, hield toen dikwels diensten hier en bediende ook de Sakramenten. De gemeente Christiana werd tweemaal gesticht. De eerste keer door Ds. Rousseau, predikant van Zeerust, maar de tijd leerde dat de gemeente Christiana voor 'n onafhankelik bestaan nog niet rijp was. Ze werd derhalve later weer één met Bloemhof.

In 1898 werd ze voor de tweede maal gesticht door Ds. J. Strasheim van Klerksdorp, en Ds. K. T. van der Heever van Bloemhof werd toen beroepen. Hij nam het beroep aan en bearbeidde de gemeente tot 19 December 1908, toen hij het beroep naar de Ned. Herv. Kerk aannam.

Na 'n vakature van bijna 'n jaar, werd Ds. C. A. van der Merwe op 23 Oktober 1909 in de gemeente bevestigd, en hij bearbeidde de gemeente tot 9 December 1912. De volgende leraar, Ds. J. A. Koch, vertoefde ook slechts korte tijd in de gemeente. Hij werd bevestigd op 21 Februarie 1914, en verliet ze weer op 29 April 1916. De tegenwoordige leraar, Ds. H. Pretorius, Th. Dr., werd de 11de November 1915, alhier bevestigd.

In het begin stond de gemeente finantieel zeer zwak, zodat de predikant, Ds. van der Heever, gedurende de oorlog en zelfs twee jaar na de oorlog geen salaris ontving. Het strekt hem tot eer dat hij de gemeente zolang zonder salaris bearbeidde. Hij ontving 'n kleine som uit het fonds voor hulpbehoevende gemeenten, en maakte overigens voorziening voor zijn huis door logees in te nemen. De finantiële toestand van de gemeente is tans echter vrijgunstig. De gemeente heeft geen schuld, en brengt plus-minus £1,000 per jaar op.

Een nieuw kerkgebouw is dringend nodig, daar het tegenwoordige gebouwtje slechts één-derde van de gemeente bevat. Enige honderden ponden zijn reeds in handen voor het bouwfonds, en men doet al het mogelike om zo spoedig mogelik 'n nieuwe kerk voltooid te zien.

Dr H. Pretorius.

Ned. Herv. of Ger. Gemeente.

LICHTENBURG.

Door Ds. J. G. Perold, B.A., B.D.

HET was omstreeks 't jaar 1868 dat 't dorp Lichtenburg uitgegeven werd door de heer H. A. Greeff—vader van Mev. Generaal de la Rey. De inwoners sorteerden destijds kerkelik onder de Herv. Gemeente Zeerust, of de Ned. Geref. Gemeente Jacobsdal, in 't Marico distrikt. 't Eerste Ned. Ger. kerkje te Lichtenburg werd zowat tien jaar later gebouwd, onder de leiding van de konsulent, Ds. J. P. Jooste van Potchefstroom. Doch 't was eerst na de Vrijheidsoorlog,

Ds. J. G. PEROLD.

toen Ds. H. J. L. du Toit 't werk van Ds. Jooste had komen opvatten, en nadat de vereniging van de Herv. en Ned. Geref. Kerken was doorgegaan, dat Lichtenburg tot een afzonderlike gemeente van de Verenigde Kerk werd gesticht. Op 10 Junie 1885 kwam de eerste kerkeraadsvergadering bijeen, en werd Ds. du Toit tot konsulent benoemd en 't eerste Avondmaal voor Augustus bepaald. De nieuwe gemeente ontving van weduwe H. A. Greeff 't kerkplein en 't pastorie erf—'t geschenk van wijlen haar echtgenoot aan de kerk. Onder de eerste ondersteuners mocht men tellen, o.a. Ouderling J. B. Roode en Diaken D. F. Retief—de eerste afgevaardigden naar de Synode ; en voorts Ouderling (later Generaal) J. H. de la Rey, en P. A. de Wet (bouw-kommissie lid, kassier, diaken, ouderling, voorzinger).

Als eerste leraar van Lichtenburg werd, op 23 April 1886, bevestigd, Ds. H. J. L. du Toit, M.A. Een groot en veelzijdig werk heeft hij in de gemeente mogen doen, en innig bemind verliet hij haar op 26 November 1904, om Richmond uit haar moeilikheden te gaan helpen. Ds.

VERENIGDE KERKGEBOUW.

J. A. Beijers werd zijn opvolger. Van 25 Maart 1904 arbeidde hij met onverdroten ijver, totdat hij op 8 December 1912 zich van de gemeente moest losscheuren, om de breuke, te George ontstaan, te gaan helen. Als de derde leraar van Lichtenburg werd op 11 April 1912 bevestigd Ds. J. G. Perold, B.A., B.D., die steeds heeft getracht de voetstappen te drukken van zijn waardige voorgangers.

De eerste pastorie van de gemeente, reeds in 1885 begonnen, moest gedurende de Anglo-Boere Oorlog de Engelse officieren als hoofdkwartier dienen, en werd onder Ds. Beijers door een net gebouw vervangen. De tegenwoordige kerk, van klip gebouwd, werd in Januarie 1891 ingewijd. Onder Ds. Beijers moest de Noorder gevel worden herbouwd, en onder Ds. Perold werd ze van binnen verfraaid, van nieuwe banken voorzien, en rondom met sierlike galerijen van 400 zitplaatsen verrijkt. 't Monument bij de kerk werd door de inwoners van Lichtenburg distrikt opgericht ter gedachtenis van de gesneuvelden in de grote oorlog.

Hoewel geen rijke gemeente, zo heeft toch Lichtenburg, van 't begin af aan, haar eigen uitgaven weten te dekken, en daarbij veel mogen doen voor de opvoeding van de jeugd en voor de heerlike Zendingzaak. De Hermannsburgers hadden drie zendingstaties in 't distrikt, doch er was ook voor onze kerk nog ruim werk te doen. Hiervoor wist Ds. du Toit kerkeraad en gemeente te winnen. Een evangelist werd aangesteld, een "Kaffergesticht" gebouwd, en een ijverige Zending Kommissie benoemd. 't Werk groeide aan, zodat er onder Ds. Beijers een flinke zending pastorie werd gebouwd, en Eerw. C. A. Roode als eerste zendeling werd beroepen. De laatste schuld op deze zending pastorie en een nieuw zendingkerkje mocht onder Ds. Perold, door de Zending Kommissie, geheel worden afbetaald. Ook 't Buitenlands Zendingwerk werd behartigd. Bij de stichting van de Vrouwen en Mannen Zending Bonden in Transvaal, vonden deze verenigingen warme ondersteuners te Lichtenburg. Onder Ds. Perold besloot de Mannen Zending Bond zich, namens de gemeente, verantwoordelik te stellen voor de Zendingstatie Chiputu in Portugees Angoniland. Met 't April Nachtmaal, 1914, mocht de leraar, onder de innigste zegenwensen van de gemeente, Eerw. Roode met zijn echtgenote afvaardigen als eerste zendeling van Lichtenburg in Oost Afrika. Trots de politieke verwikkelingen die volgden, heeft toch de gemeente de speciale onkosten verbonden aan de stichting van de statie en 't optrekken van de nodige gebouwen kunnen afbetalen ; en rapporteerde de Syn. Zend. Kommissie aan de Synode van 1916, dat Lichtenburg de eerste gemeente van Transvaal was om een eigen zendeling in 't buitenland te hebben, en in haar bijdragen per lid eerste stond op de lijst van de Transvaalse gemeenten.

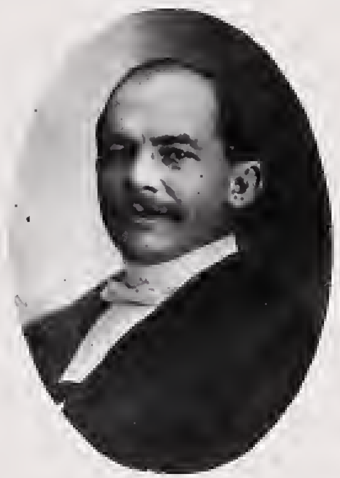
ROOS SENEKAL.

Verenigde Gemeente. *Door Ds. P. van der Hoven.*

DEZE gemeente ligt vooral in het Noordelike gedeelte van het distrikt Middelburg, Transvaal, en werd gesticht in het jaar 1885.

De eerste predikant van de gemeente was Ds. C. J. Brink, die in 1898 hier bevestigd werd.

Na hem arbeidden hier Di. G. J. Rousseau, tans van Piet Retief, en H. J. de Vos, B.A., tans van Paul Pietersburg. Beiden hebben veel arbeid en liefde aan de gemeente ten

Ds. P. VAN DER HOVEN.

beste gegeven, en veel gedaan om de zaak des Heren alhier te bevorderen.

Ds. J. H. M. Stofberg, van Belfast, heeft gedurende 10 maanden, als plaatsvervanger van Ds. de Vos, die op verlof was, met veel toegewijdheid en getrouwheid, diens werk gedaan.

In 1915 werd Ds. P. van der Hoven hier bevestigd. De standplaats van de predikant is tans te De Lagersdrift, de arbeidskolonie van de Transvaalse Kerk, en hier hoopt men binnenkort de kerk en de pastorie van de gemeente te bouwen.

Die Gereformeerde Gemeente. *Deur Ds. N. H. van der Walt, Middelburg.*

TOT in die jaar 1906 werd die lidmate van Roos Senekal bedien als 'n wijk van Lijdenburg, waar vroeër Ds. M. P. A. Coetzee predikant was. (Hierdie kerkvader was gedurende die gehele Anglo-Boere Oorlog, 1899-1902, bij syn volk in die veld geblewe.) Toe is Roos Senekal gestig als 'n selfstandige gemeente, eerst bedien deur een konsulent na die ander.

VERENIGDE KERK.

In 1908 is, in kombinasie met Middelburg, Ds. N. H. van der Walt beroep. Hij is nou nog konsulent van Roos Senekal. Die ou wijk van Lijdenburg is aangegroei tot 'n gemeentekie van 200 lede en 204 dooplede.

Roos Senekal is 'n vêrafgelege eensame oord. Die naaste spoorlijn is Dullstroom, omtrent 6 uur daarvandaan. Dit grens aan die Sekoekoenieland. Dit wordt aan die Noorde- en Westekant uitsluitelik bewoon deur Kaffers. Die blanke bewoners is oer die algemeen seer arm. Die aard van die mense is sag, vriendelik en seer beleefd. Hullie is 'n liewe gemeente, omtrent so als Paulus die Filippense bevonde het. Tamelik ernstig, met die geestelike lewe. Gelijk, en met ope hande vir kerk en arme.

Die kerkgebouwtjie is deur die gemeente, toen nog veel kleiner, self gebouw. Die gebouwtjie staat in die veld,

GEREFORMEERDE KERK.

alleen. Daar is geen bar, geen danssaal, geen winkel—niks van die verleidinge en versoekinge van 'n dorpsgemeente in die nabijheid nie.

Die gemeentevergaderinge, die jongeliede vereniging, die kategisasie en die kerk self, wordt daar beter besoek dan op enig ander plek mij bekend. Hier is nog die ou Voortrekkersgewoontes in swang—eenvoud, ernst en opregtheid.

Ned. Herv. of Ger. Gemeente.

VRIJHEID.

Door Ds. E. C. Anderssen.

De landstreek, die tans het Vrijheid distrikt heet, was vroeger 'n deel van 't rijk van de Zulukoning Dinizulu, de zoon en opvolger van Cetewayo. Toen hij nog jongeling was en vóór dat hij als Koning gezalfd was, na de dood van zijn vader, had hij ernstige moeilikheid met Isibepu, een zijner kapiteins die grote invloed had, en naar de troon stond. Dinizulu die zich niet opgewassen

Ds. E. C. ANDERSSEN.

gevoelde tegen hem, riep de hulp der Boeren in, en beloofde grondgebied af te staan. Zowat 1,600 gaven daaraan gehoor en snelden hem te hulp, onder leiding van overleden Generaal Lucas Meijer. Isibepu werd verslagen en Dinizulu gekroond, en als loon ontving 't boerenleger het tegenwoordige Vrijheid distrikt, dat daarna opgemeten werd en in 'n afzonderlike republiek gesticht; de eerste President waarvan was de overleden Generaal Lucas Meijer, ter zijde gestaan door 'n uitvoerende raad van twee of drie leden, en een Staatssekretaris—de heer D. G. Esselen. Onder de boeren die hier 'n plaats ontvingen was onze tegenwoordige Eerste Minister, Generaal Louis Botha, die van 't begin af aan, veel invloed had, en een leidend aandeel had in de ontwikkeling van deze landstreek.

VERENIGDE KERK.

Ds. H. L. Neethling, van Utrecht, trok zich dadelik 't lot van deze intrekkers aan, en legde bij hen bezoeken af. Spoedig werd een gemeente gesticht, en op 27 September 1886 de eerste Kerkeraadsvergadering gehouden onder zijne leiding.

Op 28 September 1888 werd Ds. A. J. Louw als eerste leraar der gemeente bevestigd. Gedurende zijn bediening werd Vrijheids sierlike kerkgebouw opgericht. Na een zeer gezegende arbeid, die 'n geestelike herleving vele jaren ten gevolge had, werd hij opgevolgd door de hooggeachte Ds. G. F. Marais. Predikte de eerste bekering, deze laatste predikte meestal heiligmaking. Hij had het minder over de Toorn Gods, en meer over de Liefde Gods.

Slechts vijf jaren zette hij zijn arbeid hier voort, toen hij opgevolgd werd door de tegenwoordige leraar, Ds. E. C. Anderssen, die slechts enige maanden bevestigd was toen de Anglo-Boere Oorlog uitbrak, en hij 'n deel zijner gemeente drie jaar lang op kommando moest bearbeiden. Met de hulp en genade van de Heer vervult hij nog steeds met lust zijne plichten.

Uit geschiedkundig oogpunt levert Vrijheid distrikt veel interessants op. Hier is 't dat menig pijnlik gebeurtenis werd afgespeeld. In zijn boezem ligt Umkumgunhluvu, de hoofdstad der gewezene wrede Zulukoning Dingaan, waar de onvergetelike held, Piet Retief, en zijne dapperen, op zo'n listige en wreedaardige wijze om 't leven werden gebracht. In de nabijheid van deze stad is Piet Retiefs graf te zien. Hier vindt gij Hlobane en Kambula, waar bloedige slagen in de Brities Zulu Oorlog van 1879, werden geleverd, en op de grens Isandhlwana, waar in dezelfde oorlog, een gans Brities leger onverwacht overvallen en afgemaakt werd—alsook de plaats waar de jeugdige Prins Louis Napoleon, zoon van Napoleon III., door een Zulu horde doorstoken en gedood werd. Ook is Holkrantz, van de jongste oorlog, waar 66 man, gedurende de Vredesonderhandeling van Mei 1902, vermoord werden, onvergetelik! De Nieuwe Republiek, die enige jaren na haar ontstaan bij de toen bestaande Zuid Afrikaanse Republiek ingelijfd werd, werd tegen het einde van de Anglo-Boere Oorlog door de Imperiale Regering aan Natal gehecht, en valt tans politiek onder de Natal Provincie; kerkelik behoort deze gemeente echter nog aan de Transvaal.

Verenigde Gemeenten.

JOHANNESBURG.

Door Ds. J. N. Martins en Redaktie.

BRAAMFONTEIN.

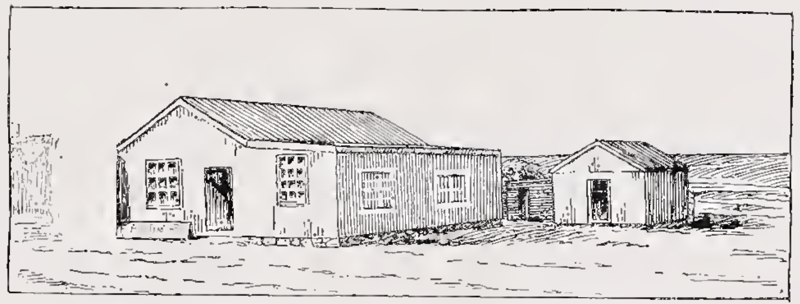

Ds. J. N. MARTINS.

De diensten gehouden door Ds. A. Murray, en twee Zondagen daarna, door J. N. Martins, proponent en hulpprediker van de Diamantvelden, toen zij te Johannesburg aankwamen, om de menigte welke stroomde naar Witwatersrand te bearbeiden, werden in een rieten stal gehouden; en daarna in een of ander gebouw dat nog niet geheel voltooid was. Men kreeg zulk gebouw vroeg in de week, plantte dan een paal er bij met een vlag eraan, waarop de naam der Kerk stond. Het laat zich licht begrijpen hoe men sukkelde om zitplaatsen te verkrijgen door planken en palen daar te stellen, welke dikwels ineénzakten en grote stoornis veroorzaakten. Sommigen van het soms traag gehoor kwamen zo laat dat zij slechts de zegen hoorden uitspreken. In Augustus 1899 had men echter reeds een klein kerkje tegen de som van £300 opgericht. De standplaats in Von Brandis Straat, nabij het Plein van die naam, waarop dit kerkje gebouwd werd, werd op 30 Junie 1887 voor £22 gekocht.

Het tweede kerkgebouw daarop, dat ongeveer £2,000 kostte, werd ingewijd op Goede Vrijdag, 1890. Het derde werd opgericht te Braamfontein in 1897 na de stichting van de gemeenten Johannesburg Oost en Jeppestown. Dit tijdelik gebouwtje was van ijzer, en kostte £700. De hoeksteen van de vierde en tegenwoordige kerk werd gelegd door Prof. Marais, op 24 Junie 1903, en ingewijd op 6 April 1904; het kostte met orgel, meubelen, omheining, enz., zowat £16,000. De eerste leraar huisvestte in 't begin in een passagierswagen. De eerste pastorie was een gebouwtje van 12 bij 12 voét groot, in de Brickfields; de tweede, welke nog te zien is (1917) in Breestraat, werd gebouwd voor £400 in 1888; de derde op Von Brandisplein, 1892, voor £1,300; en de tegenwoordige, naast aan de nieuwe kerk, in 1899 voor £2,000.

De gemeente Johannesburg werd gesticht op 14 Augustus 1887, op last van de Algemene Vergadering van de Ned. Herv. of Ger. Kerk, door Ds. H. S. Bosman en Ouderling J. J. Grobbler, en hare grenslijnen bepaald in de Synode van dat jaar. Op 25 November 1889 werd een beroep uitgebracht en wel op Proponent J. N. Martins, die echter eerst in Mei van 't volgend jaar werd georderd. De eerste Kerkeraad bestond uit 3 ouderlingen en vier diakenen. Van tijd tot tijd werden hulppredikers beroepen en werd de leraar geholpen door proponenten, die alhier een leerschool hadden in de achtereenvolgende orde, eerst T. C. Dönges, na hem de waardige emeritus J. H. du Plessis en verder proponenten P. H. Roux, Dr. B. J. Haarhoff, H. C. J. Becker, Kuhn, Rudolph en Wolhuter. Men had hulp nodig, want diensten moesten gehouden worden te Johannesburg, Fordsburg, Hamburg, Maraisburg, Boksburg, Elsburg, Paarlshoop (nu Langlaagte), Germiston en Florida.

Het eerste Kerkgebouwtje in Von Brandis-straat te Johannesburg en de eerste Pastorie, 12 x 12 voet, in de Brickfields.

TEGENWOORDIGE KERKGEBOUW.

In September 1892 werd Langlaagte uit deze gemeente gevormd, en na die tijd de gemeenten Boksburg, Germiston Fordsburg, Roodepoort, La Rochelle, Jeppestown en Johannesburg Oost. De twee laatste werden volgenderwijze tot stand gebracht. In 1895 bestond de gemeente Johannesburg alleen uit "het dorp," zoals de grootste stad van de Zuid Afrika Unie nog de bijnaam draagt, met de voorsteden Braamfontein, Parktown, Hospitaalheuvel, Doornfontein, Jeppestown, Bertrams, Turffontein, Ophirton, Booijsens, en de buitenwijken, Zuid en Noord van de stad tot aan de Kliprivier en Pretoria lijn. Daar deze werkkring nog te groot was voor één leraar, besloot men 'n tweede te hebben met afzonderlike werkkring. Ds. P. G. J. Meiring begon dus zijn werk alhier op 6 Julie 1895; en zo werden beurtelings diensten gehouden te Johannesburg, Braamfontein, Jeppestown, Ophirton, Brickfields en de wijken Kliprivier en Pretoria. Op 10 Julie 1879 werden uit de stadsgemeente Johannesburg Oost en Jeppestown gesticht. Gedurende de Anglo-Boere Oorlog werden de standplaatsen op het Von Brandisplein aan de Engelse Regering verkocht voor £100,000. Nadat alle kerkschulden en onkosten waren vereffend, kreeg elk van de drie gemeenten £27,900. Uit dit geld is gebouwd de tegenwoordige kerk van Johannesburg, en heeft de gemeente nog enige winstgevende gebouwen, die als sustentatiefonds dienen.

Ds. Martins, tot hiertoe haar eerste en enige leraar, mag terecht de vader van de Goudvelden genaamd worden. Hij heeft de hitte en de last van de dag getrouw gedragen, en is grijs geworden in de dienst van de Heer. Nog is hij zo ijverig, dat hij met zijn veelvuldig werk tijd vindt om bekwaam schrijver te zijn, zoals blijkt uit zijne boeken over de profetieën. Hij is gewild als 'n man die ijvert voor speciale diensten en de bekering der Joden, getuige de aanwezigheid van de heer Cohen, die arbeidde onder het Joodse volk, dat in groot getal overal op de Goudvelden gevonden wordt.

Ned. Herv. of Geref. Gemeente.

JOHANNESBURG—*(vervolgd).*

Door Ds. W. Nicol.

JOHANNESBURG OOST.

DE gemeente Johannesburg Oost, of Irene, zoals zij gewoonlik genoemd wordt, verkeert in het hartje van Zuid Afrika. Het kerkgebouw, de Irene Zaal, staat in een van de woeligste straten van de grootste stad in ons land. Toen onlangs de geachte kompilator van d t album aldaar een dienst waarnam, gingen er, behalve honderden van motors, één en dertig trammen het gebouw voorbij gedurende de negen en twintig minuten van zijn preek !

Ds. W. NICOL, B.A., B.D.

Toen het bleek dat de goudmijnen een groot sukses zouden zijn, was er een grote instroming van Afrikaners naar de Witwatersrand. Het werk werd spoedig voor één gemeente te groot, en de stichting van de gemeenten Krugersdorp, Langlaagte, Boksburg, Fordsburg, Johannesburg Oost, Jeppestown en Germiston, volgde in de jaren 1890-1899. Deze snelle plaatselike uitbreiding en stichting van gemeenten is geheel ongeëvenaard in de Gefedereerde Kerken. Zo werd in 1897 de stad Johannesburg zelf in twee verdeeld, en kwam de gemeente Johannesburg Oost tot stand. In het begin stelde men lijnen vast tussen de twee stadsgemeenten, maar, met het over en weer trekken van de leden, werd het spoedig onmogelik deze grenzen te handhaven, en werd de gemeentelike sortering aan de leden vrijgelaten. Het gevolg is, dat vandaag, behalve de leden die uit andere gemeenten met speciaal verlof de kerkelike voorrechten alhier genieten, de geregelde leden van de gemeente niet minder dan 47 voorsteden bewonen.

De predikant tijdens de stichting was Ds. P. G. J. Meiring, tans van de Paarl. Deze geliefde pastor en gevierde redenaar bracht zeven vette jaren in de gemeente

IRENE ZAAL.

door. Op finantieel gebied was de gemeente wélaf, omdat kort tevoren de gemeente goed gedeeld had in de verkoping aan de Regering van het Von Brandis Plein tegen £100,000. 'n Gedeelte van dit geld werd wijzelik belegd, zodat de gemeente tans nog van zekere eigendommen goede winst trekt.

De instroming van werkzoekende Afrikaners duurde intussen voort, de kerk bleef gevuld, en de gemeente deed een goed werk. De geestelike bloeitijd van de gemeente kwam echter eerst in de tijd van de Boere Oorlog. Dat was 'n tijd van zaaien. Vele duizenden waren de stad ingestroomd, en woonden meestal nabij de kerk, zodat een kostelike gelegenheid zich aanbood. Doch na de oorlog kwam er een geweldige reäksie. Met de vrede was de stroming met eens naar het land, en met een zeer doelmatige tramdienst kwamen de voorsteden meer in de smaak. Ds. Meiring verliet de gemeente, en Ds. Lamprecht (tans Dr. L. van Colesberg) bearbeidde de gemeente met veel ijver en moed, gedurende zeven magere jaren. In die tijd ging het proces van uitwijken voort, zodat spoedig de meerderheid van de gemeente niet in de stad maar in de buitenwijken woonde.

DE KINDERHAVEN.

Sedert 1913 is de gemeente onder bearbeiding van Ds. Wm. Nicol. De gemeente is bekend voor haar belangstelling in de liefdadigheid, en is niet zonder ijver voor de zending. Hoewel klein in getal is de gemeente niet van belang ontbloot, aangezien zij geroepen wordt onze Kerk te vertegenwoordigen in het hart van de goudstad, en om het geestelike te verkondigen op de plaats waar het materialistiese zijn zetel houdt.

De Kinderhaven staat in deze gemeente als monument van wat de ijver van zulke Mejuffrouwen als Kloppers en Malan kan doen, omdat zij onze Kerk, Land en Volk beminnen. Dit Instituut werd geopend door de Administrateur Rissik, op 14 Februarie 1917.

JOHANNESBURG—*(vervolgd)*.

Door den WelEd. heer G. J. Malherbe.

JEPPESTOWN.

DEZE gemeente, met die van Johannesburg Oost, maakte vroeger een deel uit van de moedergemeente Johannesburg. Toen de Hollandsche bevolking in de Goudstad talrijker werd, kon haar eerste leeraar, Ds. J. N. Martins, onmogelijk al het herderlijk werk met sukses behartigen, en kwam, als gevolg van een verzoek der leden van de moedergemeente, de toenmalige Ring van Potchefstroom op de 8ste Juli 1897, in het eenvoudig kerkgebouwtje op Von Brandis Plein, waar thans de sierlijke Gouvernements gebouwen staan, bijeen, en stichtte de twee nieuwe gemeenten, Jeppestown en Johannesburg Oost. De gemeente Jeppestown omvatte, bij hare stichting, de voorsteden ten Oosten en Zuiden van Johannesburg, t.w. Jeppestown, Troyeville, Bezuidenhout Vallei, Turffontein, La Rochelle en anderen.

Bij haar ontstaan had de gemeente noch pastorie noch kerkgebouw, en werd de dienst 's Zondags gehouden in 't schoolgebouwtje van Broeder Wm. Fourie, één der eerste diakenen, en later in een ruimer zaal in de Macintyre Straat, Jeppestown, alwaar er tot laat in den nacht 's Zaterdags avonds gedanst werd, en waarin 's Zondags morgens door de gemeente werd aangebeden.

In Februari 1898, had de gemeente het voorrecht haren eersten leeraar, Ds. Paul Nel van Wolmaransstad, te verwelkomen, en werd hij door Ds. H. S. Bosman van Pretoria, in het Presbyteriaansche Kerkgebouw, Jeppestown, bevestigd.

In datzelfde jaar werd de hoeksteen van eene Zaal, die tot tijdelijk kerkgebouw zou dienen, door oud Staats-Secretaris F. W. Reitz, thans Voorzitter van de Senaat, gelegd, en ook de tegenwoordige sierlijke pastorie gebouwd.

DE VEREENIGDE KERK TE JEPPESTOWN.

Bij de stichting der twee gemeenten voormeld, vond er een gelijkelijke verdeeling der kerkeigendommen tusschen de drie gemeenten plaats, uitgezonderd voormelde Von Brandis Plein, die gezamenlijk eigendom bleef tot het jaar 1902, toen, na verovering der twee Republieken door de Engelschen, het plein door 't Milner regime voor de somma van £100 000 werd aangekocht.

Hierdoor werd de gemeente in staat gesteld de schuld op haar pastorie en Zaal rustende, aftebetalen, en mocht zij in het jaar 1907 haar eigen Godshuis, dat met orgel en ameublement ongeveer £9,000 heeft gekost, en waarvan de hoeksteen door wijlen Generaal J. H. de la Rey, gelegd werd, inwijden.

In September 1907 verliet Ds. Nel de gemeente en werd hij opgevolgd door Ds. J. F. Botha, die thans te Tarkastad arbeidt.

De tegenwoordige leeraar, Ds. L. J. Fourie, kwam tot ons over in 1913 en doet een zeer belangrijk en gezegend werk in de gemeente, waarvan het ledental door de instrooming van onze menschen van elders, aanmerkelijk in de laatste jaren is vermeerderd.

Ds. L. J. FOURIE.

Ned. Herv. Gemeenten.

JOHANNESBURG—*(vervolgd).*

Door Ds. L. E. Brandt.

De Nederduitsche Hervormde Gemeente van Johannesburg is gesticht op 27 Februari 1895. Voor dien tijd werden door den predikant van Pretoria diensten gehouden in het Rondgaande Hof kantoor in deze stad, en werden de Hervormde leden beschouwd te behooren onder Pretoria. Tien jaren bleef de gemeente zonder plaatselijken herder onder consulentschap van de predikanten Goddefroy, Lagerwey, Dr. Muller en Brandt. Toen de gemeente eindelijk in 1907 voor de tweede maal Ds. L. E. Brandt, destijds te Pietersburg, beriep, nam deze het beroep aan, en werd alzoo de eerste staande leeraar van Johannesburg.

Er was toen een gebouw gedeeltelijk voltooid te Vrededorp, maar dit was niet veel meer dan een paar muren met een dak. De vensters waren alle gebroken, er was geen vloer in en geen plafond, geen deuren om iets af te sluiten; alleen stond er op den hoeksteen, dat deze in 1905 gelegd was door Generaal Louis Botha.

Den 16den Februari 1908 werd door Prof. Dr. P. J. Muller de eerste predikant van Johannesburg bevestigd, en deed hij zijn intree in de Scotia Masonic Hall te Braamfontein.

Dadelijk werd begonnen met het verzamelen van geld voor het in orde maken van de kerk te Vrededorp, met zulk goed gevolg, dat reeds op 12 September 1908 de kerk kon in gebruik genomen worden. Zelfs toen bij de inwijding was de kerk nog verre van gereed, maar er was toch een vloer in, en een preekstoel, en er was ook een consistoriekamer aangebouwd, en van nu af kon er geregeld dienst gehouden worden. De gemeente breidde zich sterk uit, en langzamerhand werd er electrisch licht aangelegd, een plafond ingezet, stoelen gekocht van de Gereformeerde Gemeente, alles zonder de gemeente in schuld te dompelen.

De predikant woonde nog altijd in een gehuurd huis, hoewel de gemeente eigenares was van een mooi blok standplaatsen te Braamfontein. Er bestond evenwel een servituut op die standplaatsen, waardoor zij feitelijk voor de gemeente nutteloos waren. Na lang onderhandelen besloot eindelijk de Regeering dit servituut af te nemen en konden de standplaatsen verkocht worden, op voorwaarde, dat de opbrengst zou gebruikt worden voor het aankopen van een ander eigendom, en zoo werd een ander huis als pastorie gekocht in 1915.

In den loop der jaren werd de gemeente eigenares van een gebouw te Greymont, dat vroeger door de Regeering als school gebruikt was, terwijl de heer Alberts de drie standplaatsen, waarop het gebouw stond, aan de gemeente present gaf.

In het begin omvatte de gemeente Johannesburg ook den Oost Rand, doch deze werd later als een afzonderlijke gemeente afgesneden. De foto stelt voor de inwijding

HERVORMDE KERKGEBOUW.

van de kerk te Vrededorp, en op de verhooging staan van rechts naar links geteld: Prof. Dr. P. J. Muller, predikant van Pretoria, den heer A. van den Broek, ouderling der gemeente, Ds. C. J. L. Ruijsch van Dugteren, tweede predikant van Pretoria, Ds. L. E. Brandt, in toga, de plaatselijke predikant, Ds. D. Theron, predikant van Fordsburg, Ds. J. F. Botha, predikant van Jeppestown, Rev. A. Brown, Presbyteriaansch predikant van Fordsburg, Ds. C. W. du Toit, predikant van Potchefstroom, Ds. J. N. Martins, predikant van Johannesburg, Ds. P. van Drimmelen, predikant van Marico.

Sedert 17 Augustus 1913 is er een Nederduitsche Hervormde Gemeente te Vereeniging, samengesteld uit deelen van de gemeenten Potchefstroom, Heidelberg en Johannesburg.

Ds. L. E. Brandt is van af de stichting der gemeente haar consulent. Behalve een mooi kerkplein van 12 erven aan een, een geheel blok, heeft de gemeente een net kerkgebouw, dat op 18 December 1915 werd ingewijd.

De Nederduitsche Hervormde Gemeente van Oost Rand dateert van 28 Mei 1911, en is gesticht op eene vergadering van gemeenteleden te Boksburg Noord. Deze gemeente sluit in de dorpen Germiston, Boksburg, Benoni, Springs en de Nederzetting te Strijdpan en Stompiesfontein. Gedeeltelijk ressorteerde deze gemeente vroeger onder Johannesburg, gedeeltelijk onder Heidelberg, en een ander deel onder Pretoria. De predikant van Johannesburg, Ds. L. E. Brandt, is van af de stichting de consulent, die de gemeente bedient.

Er zijn nog geen kerkgebouwen opgezet, hoewel de gemeente wel eenige standplaatsen bezit te Germiston en te Boksburg Noord. Te Strijdpan is een afgedankt schoolgebouw, dat door de Regeering aan de bewoners van de Nederzetting is afgestaan om er dienst in te houden en dat door de drie Hollandsche kerken daarvoor wordt gebruikt, wanneer één van hun predikanten daarheen uitkomt.

Ds. L. E. BRANDT.

MAKWASSIE (WOLMARANSSTAD), EN DE LA REY.

Ned. Herv. of Ger. Gemeenten.

Door Ds. E. J. J. van der Horst, L.V.

Ds. M. P. A. COETZEE, Jr.

IETS zeer interessants is, dat nabij het tegenwoordige dorp Wolmaransstad waarschijnlijk de vroegste Zending in de Transvaal werd ondernomen, n.l. in het jaar 1823, en wel door de Wesleyaansche Kerk. De naam van den zendeling was Eerw. Broadbent, later geholpen door Eerw. Hodgson. De plaats waar hunne huizen stonden wordt nog aangewezen, en het fonteintje, waarvan Broadbent in zijn dagboek melding maakt, is er nog, en wordt genoemd "die Zendelingse fonteintjie".

De gemeente Makwassie werd gesticht in 1889, en zij is bediend geworden door Di. C. J. Snijman, Paul Nel en M. P. A. Coetzee, Jr. Na het overlijden van den laatste in 1901, werd Ds. E. J. J. van der Horst, thans Lid van den Volksraad, alhier bevestigd in Augustus 1903. Deelen van de gemeente zijn sedert afgesneden onder de nieuwe gemeenten De la Rey en Ottosdal. De gemeente telt thans zoowat 900 leden.

Van het tegenwoordig kerkgebouw werd de hoeksteen gelegd in Juni 1890. Het is ongelukkig in bouwvalligen toestand. Een paar jaren geleden is men begonnen met geld bijeen te brengen voor eene nieuwe kerk, maar de gebeurtenissen van de laatste jaren hebben de gemeente genoodzaakt voor een tijd dit plan te laten varen.

Behalve de predikant, die ijvert voor Volk zoo wel als Kerk, is er een hulpprediker, Ds. Ebersohn, die alhier bevestigd werd in Februari 1916.

Ned. Herv. Gemeente.

De Herv. Kerk heeft ook eene gemeente, van wie de vorige leeraar was Ds. K. T. van der Heever.

DE LA REY.

Ned. Herv. of Ger. Gemeente. *Door Ds. C. G. R. du Toit, B.A.*

DE gemeente De la Rey, genoemd naar wijlen Generaal J. de la Rey, is gelegen tussen de gemeenten Lichtenburg, Wolmaransstad en Schweizer-Reneke, waarvan zij dan ook gedeelten heeft ontvangen met hare stichting.

Zij werd gesticht op September 20, 1912. Zij heeft allerlei plannen beraamd om voor haar een geriefelik kerkgebouw daar te stellen: doch de moeilikheden en tegenspoeden van de laatste paar jaren, alsook de gebeurtenissen van 1914, hebben ons verhinderd zulks te doen. Door omstandigheden gedrongen, hebben wij echter een zinkgebouw daargesteld, om ons voorlopig tot kerk te dienen.

Haar eerste leraar, Ds. C. G. R. du Toit, is een zoon der moedergemeente Lichtenburg, en kwam hierheen in October 1913. Het tegenwoordige voorlopige gebouw werd ingewijd door de vader der gemeente, Ds. H. J. L. du Toit, nu van Richmond, op 15 April 1916.

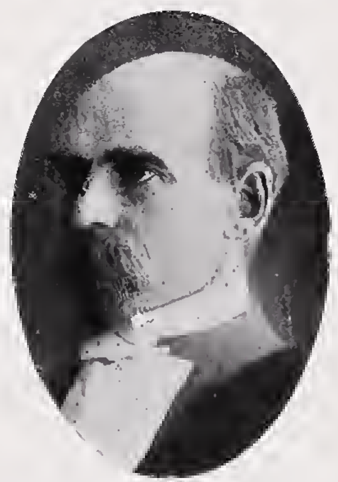

Ds. C. G. R. du TOIT, B.A.

De gemeente is ongeveer centraal gelegen om de kerkplaats, Delareyville, en het verste punt is zowat 36 mijlen er van verwijderd. De leden houden zich meestal bezig, door het beplanten van mielies, en de schaap- en beestenboerderij. De gemeente is in sommige delen dun bevolkt, zodat zij zich nog later aanmerkelik kan uitbreiden.

VEREENIGDE KERK TE WOLMARANSSTAD.

Ds. E. J. J. van der HORST.

VERENIGDE KERK TE DE LA REY.

Ned. Herv. of Ger. Gemeenten. *Door Ds. J. H. Eybers.*

SCHWEIZER RENEKE.

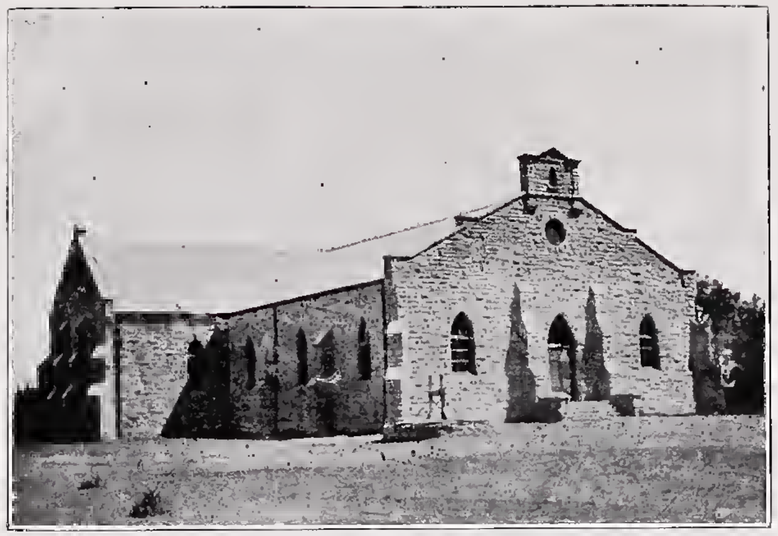
Ds. J. H. EYBERS, B.A.

De gemeente tans bekend onder de naam Schweizer Reneke werd gesticht in 1887 als de gemeente Goede Hoop, met de plaats Niekerksrust in de wijk Hartsrivier, distrikt Bloemhof, als kerkplaats. Ds. G. J. Malherbe van Bloemhof was de eerste konsulent.

Later werd besloten te Schweizer Reneke de kerk te bouwen en de gemeente bij die naam te noemen. Alhier vond de hoeksteenlegging van het kerkgebouw plaats op 26 Julie 1890, onder het konsulentschap van Ds. J. W. G. Strasheim van Klerksdorp. In Februarie 1891 werd Ds. G. F. C. Faustmann, B.A., bevestigd tot leraar der gemeente, die door hem bediend werd tot Februarie 1915, toen na 'n lange en gezegende arbeid, hij vertrok naar de gemeente Wijnberg.

Sedert haar stichting is de gemeente groteliks vermeerderd in ledental, zodat zij nu ongeveer 1,600 lidmaten telt, hoewel er een paar jaar geleden een deel der gemeente met enige honderden leden werd afgesneden aan de nieuwe gemeente Delarey.

Het oorspronkelike kerkgebouw, stevig van steen (klip) gebouwd, dat ongeveer 500 zitplaatsen had, werd vergroot door 't aanbouwen van een breed schip, zodat het oude gebouw, waarmee het nieuwe deel symetries samenvalt, tans de vleugels vormt. Dit vergrote kerkgebouw werd ingewijd in November 1909, en heeft ongeveer 1,100 zitplaatsen. Het gebouw is eenvoudig, doch heeft vooral van binnen een biezonder smaakvol, sierlik en statig voorkomen.

VERENIGDE KERK TE SCHWEIZER RENEKE.

Onder de handige leiding van de vorige leraar is het de gemeente gelukt spoedig alle onkosten in verband met het bouwen en herbouwen van kerk en pastorie te dekken.

De gemeente wordt sinds Januarie 1916 bediend door Ds. J. H. Eybers, B.A., vroeger van Klerksdorp. De Kerkeraad bestaat behalve de leraar uit 'n vierentwintigtal welmenende ernstige en verstandige mannen die hun predikant hartelik bijstaan.

VERENIGDE KERK TE PIET RETIEF.

Door Ds. G. J. Rousseau.

PIET RETIEF.

Enige jaren vóór de stichting van deze gemeente werd een Commissie van plaatselijke personen, door de Regeering aangesteld, om een geschikte plaats uit te zoeken voor een dorp, dat de naam Piet Retief zou dragen, ter herinnering aan den grooten Afrikaanschen held. Na een weinig verschil, kwam men overeen om de tegenwoordige ligging aan te wijzen. Eerst werd het Kerkplein uitgemeten en daarna het dorp in blokken en erven verdeeld.

De gemeente werd gesticht in het jaar 1888, en wijlen Ds. D. P. Ackerman, Sr., de geliefde gewezen predikant van Wakkerstroom, werd tot consulent benoemd. Als zulks bediende hij de gemeente met groote toewijding en zelfopoffering voor een tijdperk van zeven jaren. Proponent J. P. Wolhuter werd toen gevraagd om een jaar in de gemeente te komen arbeiden; maar na eenige maanden werd hij tot predikant beroepen en in 1895 als zoodanig geordend. Ds. Wolhuter bediende de gemeente tot in Maart 1907, toen hij een beroep aannam naar de Kaap Kolonie. Na het vertrek van Ds. Wolhuter was Ds. Ackerman weer consulent en bediende hij de gemeente totdat Ds. B. H. Swart in November 1908 als de tweede leeraar van Piet Retief bevestigd werd. Ds. Swart werd zeer bemind in de gemeente, en het was met groote droefheid dat de gemeente van hem afscheid nam in April 1913, toen hij vertrok naar Zoutpansberg. Na een vacature van bijna een jaar, nam Ds. G. J. Rousseau het beroep aan, werd bevestigd in Februarie 1914, en bedient hij nog de gemeente.

De eerste kerk van Piet Retief werd gebouwd op een erf door den ouden vader Joachim Ferreira, voor dat doel afgestaan; maar vóór dat de gemeente een eigen predikant had, werd de tegenwoordige kerk gebouwd, op het reeds genoemde Kerkplein. Deze kerk werd echter in den Engelschen Oorlog vernield, en na den oorlog, zoo goed men mogelijk kon, hersteld. Men hoopt, zoodra de tijden beter zijn, met het bouwen van een nieuwe kerk te beginnen.

Niet ver van de pastorie, die een heel net gebouw is, en in een tuin, met eerste klas vruchte boomen, door Ds. Wolhuter geplant, staat een monument ter eere van wijlen Piet Retief opgericht.

Ds. G. J. ROUSSEAU.

VENTERSDORP.

Ned. Herv. of Ger. Gemeente. *Door Ds. C. F. Mijnhardt.*

Ds. C. F. MIJNHARDT.

IN April 1889 werd deze gemeente gesticht. Zij is dus zoowat 27 jaren oud. Zeer interessant is het om de oude menschen te hooren vertellen hoe men in het begin gesukkeld heeft. Men moest zich tevreden stellen met een gebouwtje uit palen en riet vervaardigd. In die goede oude dagen was het niet noodig een architect, een plan, en wat dies meer zij, te hebben. Men heeft eigenhandig zijn kerkgebouw opgetrokken. Lang kon het echter zoo niet gaan, en al spoedig werd een tweede kerkgebouw opgetrokken, waarin de gemeente omtrent 20 jaren aanbad. Uiteindelijk, in 1912, werd besloten om weer te bouwen, en dit maal voor goed. Met geestdrift werd de zaak aangepakt. Architect Wijnand H. Louw werd verzocht de plannen op te trekken, en spoedig was men aan het bouwen. In October, 1912, werd het tegenwoordige kerkgebouw den Heere gewijd. De inwijdingsrede werd uitgesproken door den Moderator Synodi, Ds. Paul Nel. Het gebouw heeft tien duizend pond (£10,000) gekost, en aller getuigenis is, dat de gemeente met recht trotsch kan zijn op hetzelve. De acoustiek is uitstekend (iets waarvoor men dankbaar kan zijn). Gebouwd van "hard bricks," stevig en net, koestert de gemeente de hoop dat zij niet spoedig zal behoeven te repareeren—en nog minder te bouwen.

De eerste leeraar der gemeente was Ds. David J. Kriel. Hij heeft zoowat twaalf jaren hier gestaan. Toen kwam Ds. J. D. Horak, B.A., die slechts één jaar hier vertoefde. Daarna Ds. A. G. Driessen, die de gemeente zes en een half jaar bediende.

Na hem kwam Ds. C. F. Mijnhardt, die in October, 1910, werd bevestigd, met lust, moed en zegen arbeidde, totdat hij in 1916 naar Duitsch Oost Afrika ging om aldaar werkzaam te zijn onder onze menschen, die oorlog voeren. Hij is onlangs teruggekeerd en houdt zich bezig met hier en daar te arbeiden voor Volk en Kerk; en is op 't oogenblik kapelaan van de Verdedigingsmacht te Wijnberg, K.P.

Ds. K. T. van den Heever, na gelegitimeerd te zijn op 12 December 1916, is onlangs alhier bevestigd, en zet het werk zijner voorgangers flink voort (Juni 1917).

VEREENIGDE KERK.

Ned. Herv. Gemeente. *Door Ds. K. T. van den Heever.*

DE Ned. Herv. Gemeente Ventersdorp werd gesticht in 1894, door Ds. C. W. du Toit, toen en nu nog van Potchefstroom. Men moest zich toen vergenoegen met bokzeilen, waaronder dienst gehouden werd. Later kon een zink gebouw opgezet worden, dat natuurlik een verbetering was op de niet-mozaïse tent der samenkomst.

Kort vóór de driejarige oorlog, werd Ds. A. Murray van Jacobsdal, Oranje Vrijstaat (tans te Rustenburg), hierheen beroepen. Hij arbeidde alhier tot enige jaren na de oorlog, toen hij naar Rustenburg beroepen werd, en Ds. F. S. du Toit hem opvolgde. Gedurende de diensttijd van deze waardige en getrouwe dienstknecht des Heren, werd het tegenwoordige kerkgebouw daargesteld. Ds. F. S. du Toit overleed in Junie 1914, en in Maart 1916 volgde Ds. K. T. van den Heever hem op.

Het nieuwe kerkgebouw werd ingewijd in Maart 1913, kostte zoowat £10,000 (tien duizend pond), en kan zowat 600 á 700 mensen bevatten. Het gebouw ziet er zeer net uit, van buiten zowel als van binnen, en is zeer doelmatig. Jammer dat er nog een zware schuld drukt op de kerk. Het is te vrezen dat men boven de draagkracht der gemeente is gegaan, die slechts 500 leden telt.

Ds. K. T. van den Heever.

HERVORMDE KERK.

Ned. Herv. of Geref. Gemeente.

AMERSFOORT.

Door Ds. W. F. v. W. de Vos, B.A.

Ds. W. F. v. W. de Vos, B.A.

Deze gemeente werd in 1867 door wijlen Ds. F. Lion Cachet gesticht in het Wakkerstroom district. De nieuwe gemeente werd door den stichter, later door Ds. H. L. Neethling, als consulent bediend. Het moeilijke van hun taak kan het tegenwoordige geslacht zich nauwelijks beseffen. Weken en weken achtereen waren ze op tocht in ossenwagens naar de verafgelegen streken om de blijde boodschap te brengen, slechts voorzien van het eenvoudigste voedsel, kampende met volle rivieren, onbegane wegen oversukkelende, buiten de wagen meest met den blooten hemel tot dak. Het is uiterst aangenaam onze ouden nog met de allergrootste waardeering te hooren spreken van hun opofferend werk.

De grond, waarop de nieuw gestichte gemeente het Godshuis zou bouwen, werd gegeven door de broeders Klaas Grobler en Barend Oosthuijsen. Die grond maakt thans een deel uit van het tegenwoordige dorp Amersfoort. Een kerkplaats werd uitgelegd, bestaande uit een pleintje, eenige kerkerven en straatjes. De uitlegging geschiedde door aaneengeknoopte osseriemen. De eerste diensten werden gehouden in twee achterelkaar opgezette tenten. De voorste diende voor de Avondmaals viering, de tweede voor het gehoor. In het jaar na de stichting werd het eerste kerkje opgetrokken, gedeeltelijk van klip, gedeeltelijk van steen, met een grasdak.

In 1878 kreeg de gemeente haar eersten leeraar in Ds. A. Murray, J.zn., die voor Standerton en Amersfoort gezamenlijk als predikant beroepen was. De vreugde was evenwel kort, want Z. Eerw. vertrok reeds in 1880, zoodat Ds. Neethling weer optrad als consulent.

In 1885, bij de kerkvereeniging, werd Amersfoort onder de gemeente van Wakkerstroom ingelijfd. Dit was evenwel van korten duur, daar in 1889 de vroegere gemeente weer zelfstandig werd, met nu wijlen Ds. D. P. Ackerman als consulent.

In de daaropvolgende jaren, werd het noodig geacht de kerk te vergrooten, hetgeen geschiedde naar den tegenwoordigen vorm. In later jaren werd ook een pastorie gebouwd, hoewel de gemeente nog herderloos was.

Na een aantal vergeefsche beroepen, nam in 1897 Ds. W. F. Knobel het beroep naar deze gemeente aan, en arbeidde hier ongeveer acht jaren met veel zegen. Voor zijne komst werd deze gemeente toch geregeld bearbeid door godvruchtige en toegewijde mannen, zooals de oude vaders Klaas Grobler, Frans Retief, Frans J. Lotz, Jacobus Grabe. Vooral de broeder Lotz, die de gemeente onafgebroken diende, vanaf 1869 tot zijn dood in 1906, heeft zeer veel voor Amersfoort gemeente gedaan. Diensten werden geregeld gehouden, biduren overal in stand gehouden, huisbezoek vond plaats; zoodat wijlen Ds. Knobel dikwijls placht te zeggen: "Toen ik kwam, vond ik de gemeente geregeld en bearbeid alsof hier steeds een leeraar had gestaan." Kort vóór de komst van Ds. Knobel had de Kerkeraad het grootste deel van de plaats Vlakplaats aangekocht en het onder zekere voorwaarden aan de Z.A.R. Regeering overgedaan, waarop de kerkplaats Amersfoort ophield te bestaan en als een dorp werd geproclameerd.

Vereenigde Kerkgebouw.

Ds. Knobel vond, niettegenstaande wat reeds gedaan was, een ruim arbeidsveld. De gemeente bouwde een schoollokaal en onderwijzerswoning. Het zendingwerk werd bevorderd en uitgebreid en veel meer zou tot stand zijn gebracht, ware de groote oorlog niet tusschen beide gekomen. Alles werd verwoest en de gemeenteleden uiteengestrooid. Toen de leeraar, geknakt in zijn gezondheid, na den strijd terugkwam, moest alles van begin af weer worden opgebouwd. De kerk was verwoest (gelukkig bleef het dak) de pastorie verbrand, school, zendingkerk, onderwijzerswoning eveneens. Toen echter een paar jaren daarna de gemeente haar geliefden leeraar vertrekken zag naar Hartebeestfontein, was alles reeds weer herbouwd. Het kerkgebouw werd opgericht op het oude model.

Ds. Knobel werd opgevolgd door Ds. P. J. van der Merwe, die de gemeente zeven jaren bediende, om toen te vertrekken naar Aurora. Gedurende zijn diensttijd ging de gemeente goed vooruit. Het steeds toenemend ledental maakte een grooter bedehuis noodzakelijk. De troebele en drukkende tijden waren evenwel oorzaak dat met het plan geen voortgang gemaakt kon worden. De oude school was tot zaal ingericht, en werd gedurende den diensttijd van Ds. van der Merwe vergroot. De zendingzaak werd nogmaals aangepakt, en werd een plaatselijke zendeling beroepen, die evenwel later een beroep naar het naburige Standerton aannam. De zendingpastorie werd ook gedurende den diensttijd van Ds. van der Merwe voltooid.

Na zijn vertrek, kreeg de gemeente tot herder en leeraar, Ds. W. F. v. W. de Vos, B.A., die thans nog hier staat. Met lust en ijver wordt het werk voor gemeente, jeugd en zending voortgezet. Landsomstandigheden laten geen materieele vooruitgang toe, en aanbidt de schare nog in het oude Godsgebouw, plaats van zoovele herinneringen. Men hoopt echter op betere tijden om spoedig 'n beter Godshuis daartestellen.

KLERKSDORP.

Ned. Herv. of Geref. Gemeente. *Door de heer C. G. Liebenberg.*

Ds. P. A. THERON.

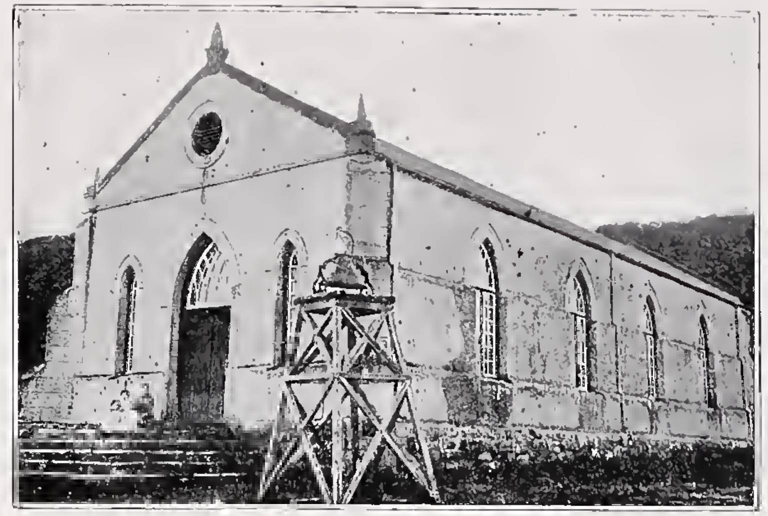
DEZE gemeente werd gesticht in de maand Oktober 1889, met de predikant van Hartebeestfontein, Ds. A. M. de Villiers, als konsulent, aan het hoofd. Het eerste beroep als tijdelike leraar werd uitgebracht op de WelEerw. heer T. Dönges, die echter het beroep niet aannam. De tweede keuze viel op de kandidaat tot de Heilige Dienst, J. W. G. Strasheim, die zich de keuze liet welgevallen, en tot de gemeente overkwam op de 25ste Januarie 1890, om haar als tijdelike leraar te bedienen. Slechts een maand na zijn aankomst alhier werd hij tot herder en leraar beroepen, en vond zijne bevestiging plaats op 22 April 1890, door zijn broeder, wijlen Ds. P. A. Strasheim. Ds. Strasheim heeft zijn volle krachten en talenten gewijd in het bearbeiden en opbouwen van de gemeente, en zijn toegewijdheid aan de dienst des Heren en het bevorderen van Zijn Rijk was zo gezegend, dat verscheidene opwekkingen geschiedden onder zijn bearbeiding en ernstige prediking. Hij bleef alhier tot Januarie 1910, toen hij vertrok naar Germiston.

Bij de stichting der gemeente kwam men bijeen ter aanbidding in het oude kerkgebouw in het Oude Dorp, dat het eigendom werd van de Ned. Herv. of Geref. Kerk, met de vereniging der Kerken in 1885. Doch daar de grote kerkestrijd beslist werd door de uitspraak van het Hoge Gerechtshof in 1893, dat alle eigendommen, die vroeger aan de Hervormde Kerk behoorden, teruggegeven moesten worden, kwam de gemeente tot de zienswijze dat het beter zou zijn tot een schikking te komen met de tegenpartij, dan om naar het Hof te gaan. Kommissiën werden derhalve van beide kanten aangesteld, en hun deliberatiën leidden tot het eenparig besluit, op 20 Oktober 1893, dat het kerkgebouw, enz., aan de Hervormden teruggegeven zou worden, en kreeg deze gemeente ter vergoeding de som van £500. Daar zij nu zonder een kerkgebouw was, werd er dadelik een tijdelike kerk aangekocht, en wel het gebouw behorende aan de Presbyteriaanse Gemeente, in het Nieuwe Dorp. Reeds kort na de aankoop van dit gebouw bleek het, vooral met Nachtmaalsgelegenheden, dat deze plaats van aanbidding te klein was, doch wegens de zware tijden kon men niet dadelik overgaan tot het bouwen. Eerst in December 1896, werd er op een gemeentevergadering besloten tot het daarstellen van een nieuwe kerk. De hoeksteen werd echter eerst gelegd op Zaterdag, 12 Maart 1898, en wel door wijlen Generaal P. J. Joubert. De inwijding vond plaats op de 28ste Oktober 1898, de redenaar zijnde Prof. P. J. G. de Vos.

Na het vertrek van Ds. Strasheim bleef de gemeente vakant voor een vol jaar. Na ettelike beroepen uitgebracht te hebben, die allen van de hand gewezen werden, viel de keuze ten laatste op de Eerw. Proponent J. H. Eybers, die hetzelve aannam. Zijn bevestiging vond plaats op 20 Januarie 1911 door Ds. J. A. Beijers. Ds. Eybers bearbeidde de gemeente getrouw en naar het beste van zijn vermogen. Hij maakte, met de gemeente, door de moeilike en nooit te vergeten tijd van de opstand. Na een vijfjarig verblijf in de gemeente, nam hij het beroep aan, en vertrok naar Schweizer-Reneke in Januarie 1916. Meer dan 'n jaar en 'n half bleef men sukkelen met beroep op beroep, dat afgeslagen werd, totdat Ds. P. A. Theron, hulpprediker te Montagu, het aannam, en alhier werd bevestigd Zondag, 3 Junie 1917.

VERENIGDE KERK.

HERVORMDE KERK.

Ned. Herv. Gemeente. *Door de Redaktie.*

DEZE gemeente heeft een stevig kerkgebouw in wat men tans noemt het oude dorp, daar er 'n spruit loopt tussen hetzelve en 't nieuwe dorp, waar de prachtige kerk der Verenigden prijkt. Haar tegenwoordig leraar en herder is Ds. P. W. Ennis, die uit de Verenigde Gemeente, waar hij vroeger stond, het beroep alhier aannam. Zij is 'n tamelik grote gemeente, waar nog over 100 kinderen in 't jaar gedoopt worden. De beide Dominees werken aangenaam tezamen tot welzijn van de Kerk en tot heil van het Volk.

Ds. P. W. ENNIS.

De Ned. Herv. of Geref. Gemeente.

BETHAL.

Door Ds. J. P. Liebenberg.

Ds. J. P. LIEBENBERG.

De naam Bethal wordt afgeleid van "Betta" en "Alie" of Elizabetha en Alida, de namen van de geëerde echtgenoten van twee broeders ouderlingen, destijds eigenaren van de grond, die het grote Kerkplein—bestaande uit 12 erven—aan de gemeente hadden present gedaan.

Bethal werd tot dorp verklaard in 't jaar 1879, en als kerkplaats beschouwd onder de gemeente Ermelo. In 1884 werd er 'n noodkerk gebouwd van klip, hout en zink, en de leden bediend door Ds. P. W. Ennis. De gemeente dagtekent van de 25ste April 1889, met Ds. P. W. Ennis als consulent. Als eerste leraar werd beroepen en geordend Prop. H. C. de J. Theunissen, in Februarie 1893, die de gemeente omtrent 2 jaren diende, toen hij 't beroep van de gemeente Standerton aannam.

Gedurende 'n vakature van twee jaren, werd de gemeente 'n tijd lang bediend door Ds. J. C. Hefer, destijds predikant van Rustenburg, daarna emeritus leraar van de Oranje Vrijstaat, en nu overleden (Julie 1917).

In April 1897 werd de tegenwoordige leraar, Ds. J. P. Liebenberg, toen hulpprediker te Bloemfontein, beroepen en bevestigd door wijlen Ds. G. Marais, predikant te

VERENIGDE KERK.

Vrijheid, zijnde de consulent, wijlen de beminnelike en onvergetelike broeder Ds. W. Knobel.

Met het tegenwoordige kerkgebouw werd 'n aanvang gemaakt in April 1899, en omtrent 20 voet hoog gebracht, toen de zeer te betreuren Anglo-Boeren Oorlog uitbrak en alles gestaakt werd tot na de oorlog. Het dorp werd zodanig verwoest door vuur en zwaard, dat er geen herberg voor 'n enkele mens was. Onder andere werd ook de oude kerk—die later met twee vleugels vergroot werd—met alles daarin verwoest en verbrand. Na de oorlog richtte de gemeente als noodhulp 'n "Tabernakel" op van hout en zeil voor de diensten, die meer dan eens, van wege storm en regen, voor de dag gestaakt moesten worden.

Na ettelike maanden zich op deze primitieve wijze geholpen te hebben, is de gemeente erin geslaagd 'n gedeelte van de verwoeste kerk te herstellen onder de naam van "Samuel Zaal"—want inderdaad is 't gebouw van God gebeden, en met de penningen van weduwen en armen gebouwd en betaald. "Samuel" diende des Zondags als kerk, en in de week als schoolgebouw voor "Christelik Nationaal Onderwijs"—beroemd in onze volksgeschiedenis. Intussen werd 't tegenwoordige gebouw voltooid voor de som van £9,056, en na de leraar en zijn gezin voor 'n jaar en vier maanden in een opgerichte stal en wagenhuis 'n dak gevonden hadden, werd ook de pastorie voltooid.

Op de 4de Februarie 1905 werd het nieuwe gebouw, met grote feestvreugde door de gemeente Gode gewijd, onder geleide van de feestredenaar, Ds. H. S. Bosman van Pretoria. Bij kerk en pastorie heeft de gemeente 'n kostelike Meisjes Hostel voor plus minus 40 meisjes opgericht, die sedert zijn driejarig bestaan nog altijd met jonge dochters gevuld was en tans te klein blijkt te zijn.

Alzo is het dorpje uit de as van de Engelse-Boeren Oorlog opgestaan, en telt tans ongeveer 1,000 inwoners, met 'n 1ste Klas Goevernement School van plus minus 400 kinderen die tot 't Matrikulatieexamen (ingesloten) kunnen worden opgeleid.

"Niet ons O Heer! Niet ons, maar Uw Naam zij al de eer."

Te Bethal bestaat er 'n grote gemeente van de Herv. Kerk onder de bearbeiding van Ds. J. J. Prinsloo. Men heeft 'n stevig gebouw als Godshuis. De leraren van de beide kerken werken zamen ter uitbreiding van Gods Koninkrijk.

Ned. Herv. of Ger. Gemeenten. *Door Ds. P. C. Hitchcock.*

BARBERTON.

DEZE gemeente hoewel tamelik oud, is niet een van de grootste, maar wel een van de uitgestrekste in de Transvaal. Toen zij in 1886 gesticht werd, volgens de Kerk-Almanak, behoorden Waterval-Boven en Machadodorp ook nog er onder, doch later is te Machadodorp

Ds. P. C. HITCHCOCK.

een aparte gemeente gevormd. Dientengevolge werden bovengemelde plaatsen van Barberton afgenomen, waardoor de gemeente aanmerkelik verzwakt, en tevens hulpbehoevend is geworden. Een jaar of twee geleden werd de grenslijn uitgebreid, en Sabie en Pelgrimsrust er bijgevoegd; zodat de gemeente nu uit verschillende kleine wijken bestaat, allen afzonderlik te worden bearbeid. Er zijn niet minder dan zes plaatsen waar geregeld diensten, Nachtmaal, Catechisatie en Aanneming moeten gehouden worden.

Deze gemeente heeft een schone toekomst. Wat hier vooral gemist wordt is een geschikt kerkgebouw. Moge de dag dan spoedig aanbreken dat de gemeente van Barberton haar eigen gebouw heeft om haar Heer er in te aanbidden. Haar eerste leraar was Ds. Z. E. de Beer, en de tegenwoordige predikant is Ds. P. C. Hitchcock.

VERENIGDE KERK TE MACHADODORP.

MACHADODORP.

Door Ds. G. C. van Rooyen.

DE gemeente van Machadodorp werd gesticht op 13 November 1912. Het dorpje van Machado ligt in 't distrikt Lijdenburg, en behoorde allereerst aan de gemeente Lijdenburg, daarna aan Belfast, en eindelik aan Barberton. De gemeente van Barberton was te zwak voor 'n zelfstandige bestaan, en de grenzen werden uitgebreid zodat gedeelten van Lijdenburg, Belfast en Carolina er onder kwamen te sorteren. Van deze uitgebreide gemeente was Ds. A. G. Driessen de herder en leraar, doch woonachtig te Machadodorp. Toen de gemeente van Machadodorp in 1912 gesticht werd, nam Ds. Driessen 'n beroep aan als de eerste leraar van de nieuwe gemeente.

Ds. G. C. VAN ROOYEN.

Het bouwen van 'n gedeelte van de tegenwoordige kerk was de onderneming van 'n aantal gemeenteleden, destijds nog onder Belfast sorterende. Later werd er nog 'n stuk eigenhandig door de gemeenteleden aangebouwd. Op 't ogenblik bestaat er 'n reeds aanzienlik bouwfonds voor 't daarstellen van 'n groter en doelmatiger gebouw. 'n Nette en doelmatige pastorie werd reeds vóór de stichting der gemeente opgetrokken.

In Mei 1914 nam Ds. Driessen 'n beroep aan naar de gemeente Standerton, en was de gemeente zes maanden lang vakant. Zijn opvolger is Ds. G. C. van Rooyen (vroeger hulpprediker te Pretoria), die op 29 November 1914 alhier werd bevestigd, en nog de gemeente bedient.

Ned. Herv. of Ger. Gemeente.

CAROLINA.

Door Ds. A. G. du Toit, B.A., B.D.

HOEWEL deze gemeente enige tijd tevoren gesticht werd, komt de eerste naam in 't Doop-register voor op 21 Julie 1889, *Carolina*, aldus genoemd naar de echtgenote van de oude vader C. J. Coetzee, die de nodige gronden voor 't dorp gratis had gegeven. Zij maakte eerst een deel uit van de moedergemeente Lijdenburg. 't Dorpje werd reeds in 1884 geproklameerd, gelijk 't jaartal, uitgebeiteld op steen over de deuren der eerste

Ds. A. G. DU TOIT, B.A., B.D.

gebouwen aantoont. De hoeksteen van 't kerkgebouw werd gelegd op 13 Oktober 1888 door wijlen Kom. Generaal P. J. Joubert. De eerste en tegenwoordige leraar, Ds. A. G. du Toit, werd beroepen in Januarie 1890, en alhier geordend en bevestigd op de 21ste Junie 1890, door de konsulent Ds. H. J. Neethling, M.A., van Lijdenburg. Deze plechtigheid vond plaats in 't schoolgebouw, dat toen als voorlopig kerkgebouw gebruikt werd. Bij elke Nachtmaalsgelegenheid bleek dadelik dat dit schoolgebouw te klein was voor de grote opkomst, zodat dubbele diensten moesten gehouden worden, en men een nieuwe kerk moest hebben.

Eerst in November 1891 kon 't kerkgebouw ingewijd worden, doch niet zonder schuld, daar het met fijn gekapte

VERENIGDE KERK.

zandsteen gebouwd, en met 700 zitplaatsen, zowat £7,000 gekost had.

Daarna moest er een pastorie gebouwd worden op de ruime gronden daarvoor gegeven; doch de voorman, die wat 't kerkbouwen betreft, bijna alles in handen had, n.l. de oude broeder O. T. van Niekerk, wilde niets van pastorie bouwen horen, vóórdat de kerkschuld afbetaald was. De leraar, echter, had dadelik een begin gemaakt met het beplanten van de pastorie erven, zodat die in een paar jaar tijds gereed stonden voor 't gebouw; doch niet vóór Oktober 1896 werd de kerkschuld afbetaald, en toen eerst kon de Kerkeraad daartoe overgaan om een pastorie te laten bouwen. Deze werd ook, gelijk de kerk, met zandsteen gebouwd, en van Julie 1897 door de leraar met gezin bewoond, kostende zowat £1,600.

Net twee jaar daarna gaf de Kerkeraad aan de leraar verlof tot afwezigheid voor zes maanden, ten einde te trachten om zijn gezondheid terug te krijgen. Doch kort daarna brak de grote oorlog los, en kon hij niet tot gemeente terugkeren vóór Julie 1902. Doch welk een akelig toneel! 't Gehele dorpje totaal verwoest en ook 't kerkgebouw met de ruime pastorie. Alle houtwerk van al de gebouwen spoorloos verdwenen, en de daken van alle gebouwen, behalve van 't kerkgebouw, met geweld daarvan afgetrokken en de straten bezaaid met zinkplaten. Bijna een jaar moest de leraar met z'n gezin zich toen behelpen in een tent en in 't buitengebouw dat door hem in der haast onder dak gezet en enigszins bewoonbaar werd gemaakt. Eerst nadat er in verscheidene gemeenten van de Kaapsche Kerk voor deze gemeente gekollekteerd werd en zij £2,000 van de overheid als kompensatie ontvangen had, konden 't kerkgebouw en de pastorie met veel gesukkel weder hersteld worden. [De predikant zet van die tijd af zijn gezegend werk voort, bijgestaan door een gewillige gemeente en flinke Kerkeraad.—Red.]

Ned. Herv. of Ger. Gemeente.

KRUGERSDORP.

Door Ds. G. Radloff.

IN het westelijke gedeelte van den Witwatersrand, omtrent vijf jaren na de ontdekking der Goudvelden, nabij het punt, waar de grenslijnen der oude gemeenten Potchefstroom, Rustenburg, Pretoria en Heidelberg elkander raken, op de plaatsen Luipaardsvlei en Paarde-

PAARDEKRAAL MONUMENT.

kraal, werd in Juni 1890 de gemeente Krugersdorp gesticht. Reeds zeven maanden vóór de stichting was Proponent H. C. J. Becker, als hulpprediker van Pretoria, hierheen gezonden om "den weg des Heeren te bereiden". Geen wonder, dat hij, onmiddellijk na de stichting, als eerste herder en leeraar beroepen, en reeds den 6den September 1890 geordend en bevestigd werd. De eerste ouderlingen waren de waardige vaders: Christoffel Snijman, Louis Alberts en Cornelis Vreij.

Daar de gemeente toen nog geen grondeigendom en dus ook kerkgebouw noch pastorie bezat, moest men zich zóó goed mogelijk behelpen. Vooreerst werden de godsdienstoefeningen gehouden in een ruim vertrek van het

Ds. P. J. van VUUREN.

woonhuis van M. P. W. Pretorius, eigenaar van de plaats Paardekraal. Daarna mocht men, door de hulp van den waardigen eersten Landdrost van Krugersdorp (J. C. Human) het pas voltooide schoolgebouw als noodkerk gebruiken, terwijl een gehuurd huis als woning van den leeraar diende. In 1891 werd eene standplaats (100 bij 50 voet) gekocht en daarop een gebouw van hout en zink opgericht als "tijdelijke pastorie", die echter door Ds. Becker bewoond werd tot zijn vertrek. Eerst in 1894 verkreeg de gemeente grond van de Regeering, en bouwde dan ook spoedig een behoorlijk kerkgebouw, dat iets meer dan £5,000 kostte, en in Februari 1895 ingewijd werd. Nadat Ds. Becker in Maart 1898 naar Bethulie vertrokken was, nog gedurende de vacature, werd de ruime pastorie gebouwd, die thans nog staat.

Door de komst van Ds. F. G. T. Radloff uit den Vrijstaat, kreeg de gemeente weer een vasten leeraar. Zijne

VEREENIGDE KERK.

bevestiging had plaats op 17 December 1898. Deze had gedurende den Boerenoorlog tevens de zorg voor het groote Concentratiekamp te Krugersdorp, dat omtrent zes duizend zielen bevatte. Na den oorlog gelukte het niet alleen de schuld der gemeente, nog steeds rustende op kerk en pastorie, te delgen (veel dank verdient de sedert ontslapene Ouderling Simon du Toit), maar ook het kerkgebouw te vernieuwen en met een groot orgel, het geschenk der ijverige zusters, te verfraaien:

KRUGERSDORP—(*vervolgd*).

Bijkans zestien jaren heeft Ds. Radloff gearbeid. Slechts één jaar lang genoot hij het voorrecht van eenen hulpprediker (Ds. C. A. van der Merwe), en gedurende drie jaren de samenwerking van zijnen schoonzoon (Eerw. J. W. L. Hanekom), den leeraar der plaatselijke zending-gemeente. Zijn bezwaar om nog langer zulke groote gemeente zonder voldoende hulp te bearbeiden, noopte hem den 11den October 1914 van Krugersdorp afscheid te nemen. Na zijn vertrek werd Proponent P. J. van Vuuren verzocht tijdelijk het werk waartenemen, maar reeds in Maart 1915 als herder en leeraar beroepen, en den 17den April 1915 als zoodanig geordend en bevestigd.

Bij den naam Krugersdorp verdient tevens vermelding het *Paardekraal Monument*, waar geregeld op Dingaansdag (16 December) feest gevierd wordt ter herinnering aan de Voortrekkers. In 1880 opgericht, werd daar aanvankelijk, vooral de herinnering aan den Vrijheidsoorlog, levendig gehouden, doch sedert 1902 treedt bij de feestviering nu de geheele geschiedenis van het Afrikaansche Volk meer en meer op den voorgrond.

Ned. Herv. Gemeente. *Door den heer D. H. Möller.*

KRUGERSDORP ligt 21 mijl ten weste van Johannesburg, op den Witwatersrand, op de plaats Paardekraal, en is aangelegd in 1887.

Onder anderen, die naar de Goudvelden toestroomden, bevonden zich J. C. Bodenstein (Veldcornet), Nicolaas Smit (Mijncommissaris), alsook de eigenaar van bovengenoemde plaats, M. W. Pretorius, en A. S. Naude, die niet aan de vereeniging (in 1885) hebben deelgenomen, en die ondernamen een Ned. Herv. Kerk te stichten op 1 November 1891. Dit geschiedde onder de leiding van

HERVORMDE KERK.

Ds. Jac. van Belkum van Rustenburg, als consulent, bij welke gelegenheid de dienst gehouden werd in het Landdrosthof; en M. W. Pretorius, N. J. Smit, als ouderlingen, en A. S. Naude als diaken gekozen werden.

De gemeente nam toe, en maatregelen werden genomen tot het bouwen van eene kerk; zoodat ten gevolge daarvan

Ds. S. J. STRIJDOM.

de hoeksteen gelegd werd door den Staatspresident, S. J. P. Kruger, op 25 September 1897. In het volgende jaar werd de kerk ingewijd door Prof. P. J. Muller van Pretoria. Hij was in 't jaar 1904 consulent, en bevestigde Proponent J. J. Kuhn als eersten leeraar op 7 Mei 1909. Deze ging op 6 Juli 1913 naar Lichtenburg.

Hij werd opgevolgd door Proponent S. J. Strijdom op 10 October 1914, die door den consulent, Ds. L. E. Brandt van Johannesburg, bevestigd werd.

De gemeente is in getal toegenomen, zoodat de kerk vergroot is geworden en nu over 500 zitplaatsen bevat.

Ned. Herv. of Ger. Gemeente.

LANGLAAGTE.

Door Ds. A. P. Kriel.

Ds. A. P. KRIEL.

DEZE gemeente, die te voren een deel van de gemeente Johannesburg uitmaakte, werd in October 1892 tot eene afzonderlijke gemeente gesticht. Ds. H. C. Becker van Krugersdorp werd als consulent benoemd.

In het volgend jaar werd Ds. A. P. Kriel, van Dutoitspan, beroepen, en op den 2den Juni als eerste leeraar voorgesteld. Door de toestrooming van menschen naar de Goudvelden werd de gemeente spoedig te groot voor éénen leeraar, en ging men in 1896 er toe over om Fordsburg tot eene afzonderlijke gemeente, met een ledental van 800, te stichten.

OUDE KERK.

TEGENWOORDIGE GODSHUIS.

De pastorie werd in 1894 gebouwd. Het oude kerkgebouw bleek van de stichting der gemeente geheel te klein en ondoelmatig te zijn. De gemeente besloot derhalve eenparig tot het bouwen van een nieuwe kerk over te gaan. De nieuwe kerk, die zeer geriefelijk is, en in alle opzichte aan het doel beantwoordt, werd in 1899, juist toen de Anglo-Boeren Oorlog uitbrak, voltooid, doch eerst na den oorlog, in 1902 ingewijd. Ds. P. A. Winter van Hartebeestfontein hield de wijdingsrede. De gemeente bestaat op het oogenblik uit ongeveer 600 leden en 1,676 personen, insluitende de 400 weezen in het Kinder Tehuis.

Het Kinder Tehuis werd in 1902 opgericht, met het doel om te helpen te voorzien in de behoefte van de duizende onverzorgde weezen na den oorlog. De opening geschiedde op den 4den September, met 7 weezen. Het plan was om niet meer dan 12 weezen er in op te nemen. Doch Gods gedachten zijn niet onze gedachten. De inrichting breidde zich uit, zoodat het getal spoedig tot 260 vermeerderde. Op het oogenblik worden er 400 in het Kinder Tehuis verzorgd. De Heer voorziet, in antwoord op de gebeden Zijner kinderen, steeds in de dagelijksche behoefte van al deze weezen. [In den "Koningsbode" leest men elke maand wat deze Godsman (de Möller van onze Kerk) doet in het geloof. Er is niet lang geleden eene boerenplaats aangekocht voor £12,000, waar de weezen alle soort van industrieel werk en de boerderij in hare verschillende vakken leeren. Dit alles wordt gekocht en mettertijd betaald, niet door bedelen, doch door het eenvoudig bidden en wachten op den "Vader der weezen" door Ds. Kriel, en hij is nog nooit in gebreke gebleven. Hij heeft een staf van geloovige mannen en vrouwen, die met hem ook in 't geloof zamenwerken.—*G. A. M.*]

HET KINDER TEHUIS.

BOKSBURG.

Ned. Herv. of Ger. Gemeente. *Door Ds. J. M. Louw.*

DE Ned. Herv. of Geref. Gemeente Boksburg, die op den 16den Juni 1894 gesticht werd, maakte vroeger een deel uit van de gemeente Heidelberg, en heeft nu ook al twee dochters, t.w. de gemeenten Germiston en Benoni, die in 1899 en 1914 respectievelijk, gesticht werden.

Ds. J. M. LOUW, Scriba Synodi.

Bovendien heeft Boksburg ook geholpen, door 't afgeven van haar leden, bij de stichting van de gemeenten Erasmus in 1905 en Eendracht in 1911. Haar tegenwoordig ledental is ongeveer 1,065.

De eerste leeraar der gemeente was Ds. P. B. J. Stofberg, B.A., B.D., die van den 26sten Januari 1895 tot den 31sten Mei 1898 alhier gestaan heeft. Van hier is hij als zendeling naar Mochudi, Britsch Bechuanaland, gegaan. Te Mochudi krank geworden zijnde, is hij naar Robertson, K.P., gegaan en aldaar op den 7den Juni 1907 overleden.

De tegenwoordige leeraar, die op den 30sten December 1899 als zoodanig bevestigd werd, is Ds. J. M. Louw.

Gedurende de eerste jaren van haar bestaan moest de gemeente zich met een zinkengebouw, dat onaanzienlijk, ongeriefelijk, en te klein was, behelpen. Thans verblijdt zij zich in 't bezit van een ruim en sierlijk gebouw van steen, dat op den 26sten October 1912 ingewijd werd.

VERENIGDE KERK TE BOKSBURG.

BENONI.

Ned. Herv. of Ger. Gemeente. *Door Ds. P. J. du Plessis.*

HET dorp Benoni draagt 'n bijbelse naam met de betekenis van "zoon mijner smarte." Men zegt dat 't stuk gronds, waarop 't dorp later uitgegeven werd, in der tijd de Landmeter, die de plaatsen in de Transvaal afmat, zoveel moeite veroorzaakte ten einde 't te kunnen laten inpassen, dat hij 't de naam van "Benoni" gaf. Doch niemand kon toen denken, dat alhier dit dorp zulk 'n geweldige vooruitgang wachtte. Want tans, 1916, nauweliks tien jaar na men begon te bouwen, telt de Municipaliteit reeds 'n bevolking van 15,000 blanken en 33,000 gekleurden (Kaffers). Bijna al de jongste en meestbelovende goudmijnen liggen in de Municipaliteit van Benoni.

De gemeente Benoni maakte vroeger 'n deel uit van Boksburg. Op 5 Mei 1914 werd zij tot 'n afzonderlike met 800 leden gesticht, terwijl de eerste Kerkeraadsleden uit zeer bekwame mannen bestond. Na twee jaar zelfstandigheid telt de gemeente reeds 1,300 leden en 2,700 zielen.

VERENIGDE "ONZE ZAAL", BENONI.

De gemeente bezit nog geen kerkgebouw op 't dorp, doch 'n zaal genaamd "Onze Zaal," tegen £850 gebouwd. Deze werd op 1 April 1908 ingewijd en doet tans dienst voor 'n kerk. De eerste predikant, Ds. Ph. J. du Plessis, werd op 5 Februarie 1915 bevestigd, en is heden nog in dienst der gemeente; en hoewel hij aan 'n zwak gestel geleden heeft, werkt hij met macht en moed in deze steeds belangrijker wordende plaats.

Ds. P. J. du Plessis.

Ned. Herv. of Ger. Gemeente.

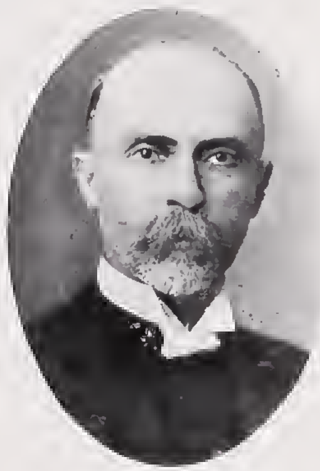
FORDSBURG.

Door Ds. B. F. van der Merwe.

DEZE gemeente behoorde vroeger tot de gemeente Langlaagte, onder de naam Witwatersrand West. Ds. A. P. Kriel bearbeidde ze.

Op 18 Mei 1894 gaf de Uitvoerende Raad zes standplaatsen in Fordsburg om een kerkgebouw op te richten; en 12 Februarie 1895 werd besloten een kerkgebouw op te richten voor dit deel der gemeente. Dit gebouw werd ingewijd 6 December 1895. De Bouwcommissie bestond uit de Kerkeraadsleden der gemeente Langlaagte, die te Fordsburg woonden.

Op 19 Februarie 1896 werd door de dinamietontploffing het kerkgebouw geheel vernield (zie nevensgaande afbeelding). Op 24 Januarie 1896 werd besloten een nieuwe kerk oprichten. Hulp was van meer dan 100 gemeenten in Zuid Afrika gevraagd; van 27 gemeenten werd £273 7s. 6d. ontvangen, en ook een ruime ondersteuning van het "Relief Committee"—£1,940. Reeds op 21 Augustus 1896 werd de gedenksteen van het nieuwe kerkgebouw gelegd, dat 20 November 1896 werd ingewijd.

Ds. D. THERON.

In de Ringsvergadering, die 15 November 1896 geopend werd, werd Fordsburg tot een afzonderlike gemeente verklaard. Ds. A. P. Kriel bleef de konsulent.

De 24 Maart 1897 werd Ds. D. Theron beroepen en in November van dat jaar als leraar bevestigd. Hij werd 5 December 1901 gevangen genomen en beschuldigd van hoogverraad; doch op 18 December vrijgesproken en losgelaten. Na de oorlog, op 5 September 1902, trad de gehele Kerkeraad af en werd er een nieuwe gekozen; want gedurende de jaren van de oorlog was geen Kerkeraadsverkiezing gehouden.

VERENIGDE KERK, NA DYNAMIET RAMP.

TEGENWOORDIGE GODSHUIS.

Op 9 April 1912 werd Eerw. P. Kruger door de Kerkeraad aangesteld als hulp voor de leraar. Wegens zijne benoeming tot Zend. Sekretaris, bedankte Ds. Theron op 14 April 1914. Na een vruchteloos beroep werd op 24 Julie 1914 Ds. B. F. van der Merwe beroepen en 29 Januarie 1915 bevestigd als leraar der gemeente. Hoewel zijne gezondheid soms wat te wensen overlaat, arbeidt deze jeugdige broeder met zegen en vrucht in een van de belangrijkste gedeelten van de grootste wereldgoudstad.

Ds. B. F. VAN DER MERWE.

JOHANNESBURG-FORDSBURG.

Gereformeerde Gemeente. *Door de Redaktie.*

ER bestaat 'n gemeente van de Gereformeerde Kerk alhier, die andere annexen heeft in de grote goudstad, welke allen behoorlik bearbeid worden door de bekwame en ijverige leraar, Ds. M. Postma, M.A., 'n waardige zoon van de stichter van de Gereformeerde Kerk in Zuid Afrika, die zijne opleiding gehad heeft te Burgersdorp in de Gereformeerde Kweekschool, die aldaar gesticht werd, en nu verplaatst is naar Potchefstroom.

Ned. Herv. of Ger. Gemeente.

GERMISTON.

Door Ds. J. W. G. Strasheim.

Ds. P. R. McLACHLAN.

DEZE gemeente vormde voor het eerst een groot gedeelte van Boksburg, en werd tot eene afzonderlijke gemeente gesticht, den 28sten Februari 1899, onder den tegenwoordigen naam.

Na vele beroepen uitgebracht te hebben, werd eindelijk Ds. P. R. McLachlan, van de Knijsna, K.K., op 26 Juli 1899 beroepen, die het beroep aannam en tot de gemeente overkwam, juist toen de Anglo-Boer Oorlog uitbrak, en er aan zijne bevestiging niet gedacht kon worden, daar het grootste gedeelte der gemeenteleden opgekommandeerd waren, en zich in Natal en elders bevonden.

Deze leeraar werkte ondertusschen echter in onofficieële capaciteit in de gemeente voort, totdat hij, op 29 Januari 1900, als haar leeraar bevestigd werd.

Zij is één van de grootste en moeilijkste gemeenten van den Witwatersrand, daar hare samenstelling zoo eigenaardig is, en dus groote moeilijkheden in hare bearbeiding baart. Zij bestond altijd uit de volgende dorpen en plaatsen: Georgetown, Germiston, Germiston West, Klippoortje, Elsburg, Natalspruit, Alberton, Jupiter Mijn, Simmer en Jack, Stanhope, Primrose, May Consolidated, Edenvale en Modderfontein (Dienamiet Fabriek). Aan den eenen kant strekt zij zich uit tot aan de gemeente Pretoria, en aan den anderen kant tot aan Heidelberg, Vereniging en La Rochelle. Uit deze vele plaatsen genoemd, zijn er wel een negental, waar het Evangelie geregeld bediend moet worden, waardoor veel van den tijd en de krachten van den leeraar vereischt wordt. Ds. P. R. McLachlan heeft veel voor het Christelijk Nationaal Onderwijs gedaan, gedurende zijn dienstwerk: vooral na den oorlog werden er in bijna al de grootere dorpen bloeiende C.N. Scholen gesticht.

Nadat de Regeering in 1908 al de scholen overgenomen had en er eene groote zaal, vroeger voor schooldoeleinden gebruikt, nabij de pastorie bestond, ging de Kerkeraad ertoe over om de oude kerk, in de President Straat, met schoolgebouwen annex, voor de som van £2,300 te verkoopen, en alle kerkelijke werkzaamheden naar de zaal in Georgetown te verplaatsen.

OUDE KERK.

NIEUWE KERK.

Ds. McLachlan, het beroep naar zijne vorige standplaats aangenomen hebbende, verliet de gemeente in April 1909, na een arbeid van bijna 10 jaren van groote opofferingen in de betooning van veel ijver, moed en godsvrucht.

Na verscheidene vergeefsche pogingen in het werk gesteld te hebben, werd Ds. J. W. G. Strasheim, van Klerksdorp, op 2 November 1909 hierheen beroepen. Hij nam het beroep aan en werd op 27 Januari 1910 bevestigd. Sedert dien tijd arbeidt hij nog in de gemeente met onvermoeiden ijver voort. De gemeentelijke schuld, die het cijfer van over de £8,000 bereikt had, is door zijne onvermoeide pogingen tot £2,250 teruggebracht.

Overal in de gemeente zijn er bloeiende dagscholen, voor de jeugd, onder zeer goede en bekwame onderwijzers, o.a. de Goede Hoop School te Georgetown, met over de 500 leerlingen, die door het Hollandsch-medium onderwijs ontvangen; en in elk dorp bestaat er een goede Zondagsschool. Eens in het kwartaal houdt de leeraar een Kinder Zondag in de hoofd kerkplaats, te Georgetown, waar men opkomt van al de kleinere dorpen. Deze dienst beantwoordt uitmuntend aan zijn doel.

Onlangs werd een groot deel der gemeente, met het dorp Alberton als centrum, tot eene afzonderlijke gemeente afgesneden. Nog, is de gemeente te groot in getalsterkte en uitgestrektheid om door één leeraar bearbeid te worden, daar hij nog steeds elken Zondag driemaal dienst moet houden, om langs dezen weg de buitendorpen en plaatsen, éens in de maand, met de prediking des Evangelies te bereiken.

Ds. J. W. G. STRASHEIM.

Ned. Herv. of Ger. Gemeenten. *Door Ds. J. H. M. Stofberg.*

BELFAST.

Ds. J. H. M. STOFBERG.

DEZE gemeente, dragende de naam van het dorpje Belfast, die door 'n broeder van Ierse afkomst, uitgegeven werd, werd gesticht in het jaar 1899. 't Dorp is gelegen in het distrikt van Lijdenburg, min of meer op de scheiding van Hoge en Lage veld. De gemeente, echter, loopt over 'n gedeelte van de distrikten Lijdenburg, Middelburg en Carolina.

Daar de stichting der gemeente plaats vond in hetzelfde jaar dat de Anglo-Boeren Oorlog uitbrak, en de eerste beroepene leraar, Ds. J. C. Hefer, bedankt had, bleef zij vakant tot 1904. Het derde beroep dat in 1904 uitgebracht werd, was op Ds. H. T. Gonin, B.A., die 't dan ook aannam. Met vrome getrouwheid bleef hij de gemeente bedienen tot September 1913, toen hij als Docent naar het Zending Instituut te Wellington ging.

Zijn opvolger is de tegenwoordige leraar, Ds. J. H. M. Stofberg. In 1894 werd de hoeksteen gelegd van het gebouw dat beide voor School en Kerk moest dienen. Vele jaren had men de behoefte aan 'n groter en geriefliker kerk gevoeld. In April 1914 dan werd de hoeksteen van de nieuwe kerk gelegd door de onvergetelike, en door zijn volk innig beminde, wijlen Kommandant Generaal C. F. Beijers, en door de eerste leraar der gemeente de Heer gewijd.

Door de hartelike samenwerking van de gemeente en de milde gaven van velen, kon men de kerkschuld in twee jaren tijds bijna afbetalen, en dat niettegenstaande de zware tijden, veroorzaakt vooral door de grote Europese oorlog. De oorlog echter, was oorzaak dat de toren en een galerij niet dadelik konden worden aangebracht. Met de zegen des Heren hopen wij zulks spoedig te doen. De Heer zegene deze gemeente!

VERENIGDE KERK TE BELFAST.

VERENIGDE KERK TE PAULPIETERSBURG.

Door Ds. H. J. de Vos.

PAULPIETERSBURG.

DEZE gemeente werd in het jaar 1911 gesticht. Vroeger maakte zij een deel uit van Utrecht. En gelijk deze valt zij tans onder de Transvaalse Kerk, hoewel zij gelegen is in het nieuwe deel van de Provincie Natal.

Het eerste kerkgebouw werd opgetrokken in 1895; de hoeksteen waarvan gelegd werd door Ouderling L. Viljoen van Utrecht. In de oorlog werd dit gebouw door de Engelsen beschadigd en de preekstoel vernietigd.

In 1915 besloot de gemeente haar kerk te vergroten en te vernieuwen. Een toren met een nieuwe vlerk werd daaraan gehecht, alsook een nieuwe konsistoriekamer met een orgelgalerij. Niemand zal vandaag in dit gebouw het onafgepleisterde bakstenen kerkje van voorheen herkennen. Dit gebouw werd ingewijd op de 1ste Julie 1916.

De eerste predikant van Paulpietersburg was Ds. J. H. Malan, tans leraar te Ladismith, K.P. De tegenwoordige leraar, Ds. H. J. de Vos, werd alhier bevestigd op de 24ste April 1915; en hij werkt alhier met lust, moed en zegen.

Ds. H. J. de Vos.

ERASMUS.

Ned. Herv. of Ger. Gemeente. *Door de Redaktie.*

Ds. D. J. KRIEL.

DEZE gemeente werd gesticht op 5 Oktober 1905. Haar eerste en enigste leraar is Ds. D. J. Kriel, die alhier beroepen en bevestigd werd in 1906. In 1911 verliet hij haar voor Reddersburg, Oranje Vrijstaat, doch werd terug beroepen in 1912. Hij bedient haar getrouw en heeft zijne handen vol werk.

Zij is nog maar in bezit van 'n zinkkerk, doch is bezig aanstalten te maken om binnenkort 'n Godshuis te bouwen.

Ned. Herv. Gemeente. *Door Ds. H. C. M. Fourie.*

DIE gemeente Erasmus is die ou konsulentgemeente van Witfontein, wat nie met die Vereniging saamgegaan het nie. Een tijd lang is die gemeente toe bedien deur Ds. Smit van Rustenburg, en later deur andere Hervormde predikante. Later is die gemeente geamalgameer met die prokuratie-kommissie gemeente van Pretoria, en in 1913 is sij als 'n afsonderlike gemeente afgestig van Pretoria. In 1904 is die kerkgebouwtjie o'ergebreng van Witfontein naar Erasmus, en op 12 April 1913 is die nuwe kerk ingewij. Die te'enwoordige leraar is in 1910 beroep uit Utrecht, Holland, waar hij sij studies voltooi het. Hij is die jongste seun van wijle Assistent Kommandant Generaal J. C. Fourie. Bij die afstigting, het hij Erasmus gekies en nie Pretoria nie. Die pastorie is 'n mooi groot huis, in 1911 gebou. Die gemeente tel ongeveer 900 lidmate.

Ds. H. C. M. FOURIE.

HERVORMDE KERK.

Gereformeerde Gemeente. *Door Ds. H. J. R. du Plessis.*

Ds. H. J. R. DU PLESSIS.

DE Gereformeerde Gemeente te Erasmus is nog betrekkelik jong. Zij is gesticht 23 December 1904. Vroeger maakte zij een deel uit van de gemeente Pretoria. De Kommissie benoemd door de Algemene Vergadering kwam alhier op 23 December 1904, en besloot eenparig tot afstichting van dit deel der Gereformeerde Gemeente Pretoria tot een aparte onder de naam van de Gereformeerde Gemeente van Erasmus, en verder, dat zij bestaan zou uit vijf wijken.

Als konsulent van de gemeente heeft gediend eerst Ds. M. Postma, M.A., en later Ds. P. Postma, B.A. Tot 28 Oktober 1905 vergaderde zij in een "zeilkerk." Op die datum, echter, werd het nieuwe gebouw, bestaande uit "klip en steen" en ijzeren dak, in gebruik genomen, en het oude verkocht. Het werd ingewijd door Ds. W. J. de Klerk en het bevat zitplaatsen voor 600 mensen.

De gemeente strekt zich uit over een afstand van ruim 14 bij 7 uur te paard. Het dorpje Erasmus, echter, ligt nogal centraal. 't Is gebouwd, of liever uitgemeten, langs de rechteroever van de, uit de geschiedenis zo bekende, Bronkhorstspruit, dicht bij de Statie van dezelfde naam.

Op 29 December 1906 werd tot haar eerste herder en leraar beroepen Proponent H. J. R. du Plessis, en op 9 Februarie 1907 alhier bevestigd.

Ned. Herv. of Ger. Gemeenten. *Door Ds. J. F. Naude.*

ROODEPOORT en LA ROCHELLE.

Door Ds. S. W. van Niekerk.

DIE gemeente is in Mei 1905 van Krugersdorp afgestig. Ds. C. van der Merwe, die hulpprediker van Krugersdorp was, is die eerste leraar hier gewees, en is opgevolg deur Ds. J. F. Naudé.

Die ledetal, wat tans hier is, van die gemeente was 300 in 1905 en bedraag nou 430.

Soos in die meeste gemeentes, was die gebou wat nou nog diens doet als kerk, eens opgerig vir skool en kerk doeleindes, waarin dan van tijd tot tijd diens gehou werd

Ds. J. F. NAUDE.

van 1895 af. Later is daar 'n stuk aangebou om die gebou die vorm van 'n kruiskerk te gee, en so staan hij vandaag nog.

Die grond waarop die pastorie en die kerk staan, is deur wijle Mevr. van Wijk, eigenares van die plaas Rodepoort, aan die gemeente als geskenk gegee. Deur bemiddeling van die oue heer Hamman is die gemeente ook van die lisensie gelde ontslaan.

'n Tweede kerkgeboutjie staan op Luipaardsvlei. Die grond vir die doel—twee standplase—werd in die tijd deur Diaken Jacobus van der Merwe gegee.

[Deze gemeente vormt één van de reeks der Ned. Herv. of Ger. Gemeenten welke als hun moeder moeten noemen de kleine oorspronkelike gemeente, die in de eerste dagen van de Witwatersrand in de opene lucht onder 'n vlag, welke het soort van genootschap aankondigde, zo goed zo slecht zij kon, haar godsdienstoefening leidde onder Proponent en later Ds. Martins. Rondom het "dorp"

VERENIGDE KERK TE TURFFONTEIN.

Johannesburg, verzamelen zich 'n tal van gemeenten die tans, 1917, de Ring van die naam vormen. Roodepoort werd gesticht in 1905 en groeit in grote en getal. Haar tegenwoordige leraar is Ds. J. F. Naudé, die als 'n wakker zoon van de Kerk en het Volk medewerkt met andere broederspredikanten om de prestige der Verenigde Kerk aan de Goudvelden op te houden.—*Red.*]

LA ROCHELLE OF TURFFONTEIN.

Ds. S. W. VAN NIEKERK.

DEZE gemeente werd gesticht in het jaar 1906, en bestaat uit delen van de oorspronkelike gemeenten Jeppestown, Johannesburg Oost en Heidelberg. Zij sluit in al de Zuidelike voorsteden van Johannesburg, zowel als 'n groot deel van de distrikten Johannesburg en Heidelberg.

De gemeente werd "La Rochelle" genoemd niet naar één der voorsteden, die binnen hare grenzen gelegen is, maar naar La Rochelle in Frankrijk, omdat men vertrouwde, dat de leden van deze gemeente even *rots*vast het Protestantse geloof zouden verdedigen als weleer de inwoners van La Rochelle in Frankrijk.

Het hoofdkerkgebouw der gemeente staat te Turffontein, waar de leraar woont, en waar het Avondmaal geregeld bediend wordt, terwijl te Ophirton 'n tweede kerkgebouw staat, waarin iedere Zondagavond de dienst gehouden wordt, terwijl iedere Zondagmorgen de dienst te Turffontein wordt gehouden.

Eerstgenoemd kerkgebouw werd opgericht in 1904 door de gemeente Jeppestown, terwijl het kerkgebouw te Ophirton door de gemeente Johannesburg Oost daargesteld is. De acht standplaatsen te Turffontein waarop 't kerkgebouw staat, werden door de "Goldfields" (Goudmijn) Maatschappij aan de kerk *gratis* gegeven.

De eerste leraar der gemeente was Ds. C. F. Mijnhardt, die haar van 1908 tot 1910, twee en 'n halfjaar lang, bediend heeft. De opvolger van Ds. Mijnhardt is Ds. S. W. van Niekerk, de tegenwoordige leraar, die in deze gemeente staat van Mei 1911.

Tans (in 1917) is het ledental der gemeente ongeveer 900 en het zielental ongeveer 1,900.

Ned. Herv. of Ger. Gemeente. *Door Ds. J. J. F. van Schoor.*

LOUIS TRICHARDT.

Ds. J. J. F. VAN SCHOOR.

DEZE gemeente werd gesticht in het jaar 1906. De eerste Kerkeraadsvergadering werd gehouden op 24 Maart 1906. Op deze vergadering werd aan de orde gebracht het Louis Trichardt Fonds door wijlen Generaal P. Joubert bijeengebracht. Het plan was zowat £5,000 voor een kerk te kollekteren, maar dit plan was doorgevallen.

Bij het einde van de oorlog tegen de Kaffer Koning Magatho en zijn zoon Mpefu, in 1898, kwam de begeerte bij de overleden generaal op, om een fonds bijmekaar te maken, om een kerkje te bouwen te Louis Trichardt, en dit als bewijs van hun dankbaarheid voor de hulp van de Heer in die oorlog. Hij vroeg de Burgers dat elk zijn deel, wat hij van die buitbeesten, na het verkopen daarvan, moest ontvangen voor dat doel moest geven. Velen van die Burgers behoorden niet aan de Ned. Herv. of Ger. Kerk, en zo was daar niets van gekomen. De Generaal ging echter met dit plan voort en na zijn dood, vond zijn zoon de heer Jan A. Joubert, in de Bank, een bedrag van zowat £280 voor dat doel bestemd. Dit bedrag werd door de zoon aan de gemeente uitbetaald. Wijlen Mev. Generaal Joubert was overtuigd dat als de grote oorlog van 1899-1902, waardoor zijn dood veroorzaakt was, niet over ons land gekomen was, dat hij zijn plan zou ten uitvoer gebracht hebben. In haar testament had zij als haar bijdrage voor dat doel een som van £1,000 aan de gemeente van Louis Trichardt vermaakt. In de maand Februarie 1917, na haar dood, werd dit bedrag door de heer Jan Joubert aan de gemeente gezonden. In haar leeftijd reeds had zij aan deze gemeente gedacht, en had zij bij een gelegenheid een harmonium aan de gemeente als geschenk gegeven.

In het jaar 1906 werd een zinkhuis gekocht, waarin de diensten werden gehouden. Op 25 Augustus 1906 was de consulent Ds. J. L. du Preez, van Zoutpansberg gemeente, tegenwoordig en hield de diensten.

De grond, waarop de kerk en de pastorie tans staan, werd door Generaal Joubert na de verovering van Magatho, in 1898, aan de Verenigde Kerk gegeven, en ligt op een heuvel aan de voet van de Zoutpansberg, onder een van de hoogste punten genoemd Hanglip. De hoeksteen van deze kerk werd door Generaal P. Joubert met opzet voor dat einde gekregen uit de hoofdstad van Magatho, en werd door Ds. H. E. du Plessis in Julie 1908 gelegd. Het zinkhuis maakte plaats voor dit kerkgebouw van steen, groot 30 bij 60 voet, en onder spits zinkdak.

In Februarie 1909 werd de kerk door Ds. du Plessis plechtig ingewijd. In 1912 werd door de vlijtigheid van Eerw. J. W. Laurenz het dak veranderd, de kerk verbeterd, en de pastorie, wat klein, gebouwd.

De gemeente werd eerst bediend met veel zegen door Eerw. S. J. Malan, gedurende 1906 en 1907. In de jaren 1912 en 1913 arbeidde Eerw. J. W. Laurenz hier met alle getrouwheid, die toen naar Brits Oost Afrika ging, om onder onze verstrooide blanken aldaar te werken.

VERENIGDE KERK TE LOUIS TRICHARDT.

VEREENIGDE KERK TE GREYLINGSTAD.

Zijn werk werd van 7 Augustus 1915 met toegewijdheid en ernst voortgezet door de predikant, J. J. F. van Schoor, die bijgestaan werd door een bekwame, godvrezende en samenwerkende Kerkeraad. Men werkt nog liefelik tezamen om het Koninkrijk Gods uittebreiden.

GREYLINGSTAD.

Ned. Herv. of Ger. Gemeente. *Door Ds. B. R. Hattingh.*

Ds. B. R. HATTINGH.

Ds. N. H. C. DE J. THEUNISSEN.

DE gemeente Greylingstad bestaat uit deelen van Heidelberg en Standerton, en werd tot afzonderlijke gemeente van de Ned. Herv. of Ger. Kerk van Transvaal gesticht door de Ringscommissie van Potchefstroom, op 27 April 1909. Zij werd geplaatst onder den Ring van Utrecht, en tot haren eersten consulent werd benoemd de predikant van Standerton, Ds. N. H. C. de J. Theunissen.

De eerste predikant van de gemeente was Ds. B. R. Hattingh, vroeger te Sutherland, K.P. Hij werd tot herder en leeraar beroepen op 11 Juli 1910, en bevestigd op Zaterdag, 22 October 1910; op dienzelfden dag werd 't gebouw van ijzer en hout, dat tijdelijk voor godsdienstoefeningen zou gebruikt worden, ontsloten door Ds. A. J. Louw van Heidelberg.

De vooruitgang van de gemeente was zeer snel. Toen de eerste predikant hier aankwam, was op de gansche plaats, die tot een dorp zou worden verklaard, geen enkel ander gebouw dan dat van ijzer en hout, hierboven vermeld. Drie jaar daarna werd een voorloopige pastorie gebouwd en betaald, en kon de hoeksteen van 't nieuwe Godshuis worden gelegd door Generaal C. F. Beijers op 18 Januari 1913. De plechtige inwijding van dit sierlik en doelmatig kerkgebouw vond plaats op den 2den Mei 1914.

Sinds de stichting tot 30 Juni 1916 zijn de totale inkomsten geweest £17,784 18s. 8d., of bijna gemiddeld £3,000 per jaar.

Deze gemeente is één van de weinige gemeenten die niet naar het dorp genoemd worden. De naam van het dorp is Willemsdal.

De ijverige leeraar heeft in 1916 bedankt, om zich te wijden aan het bevorderen van "Helpmekaar" werk, en nationale bedrijvigheid aan te moedigen. Zijn opvolger is Ds. N. H. C. de J. Theunissen, die zijne liefde voor de Transvaal niet heeft vergeten, en van het Strand, K.P., tot haar is overgekomen, aan het einde van 1916.

Ned. Herv. of Ger. Gemeenten. Door Ds. J. le R. Hauptfleisch.

MAGALIESBERG.

Ds. J. le R. Hauptfleisch.

Deze gemeente werd gesticht op 25 April 1910, en samengesteld uit delen van Pretoria, Rustenburg en Krugersdorp.

Gedurende de jaren 1910 tot eind April 1912 was de gemeente vakant. Op 4de Mei 1912 echter werd Ds. J. le R. Hauptfleisch, als eerste leraar der gemeente, in haar midden verwelkomd.

Van 't begin reeds bestond de gemeente uit twee delen—'n Noordelik en 'n Zuidelik deel (*i.e.* Noord en Zuid van de Magaliesberg, die tussen die twee delen scheiding maakte). De gemeente had dan ook van 't begin aan reeds twee kerkplaatsen, ongeveer 15 mijl van elkaar gelegen. Hier arbeidde de leraar tot 16 September 1914, toen 't Noordelik deel tot 'n zelfstandige gemeente gesticht werd, met de naam "Krokodil Rivier" en 't Zuidelik deel de moeder-gemeente bleef. In dit Zuidelik deel (tans Magaliesberg gemeente) werd op 18 Mei 1912, door de leraar de hoeksteen van 'n hulpkerkje gelegd. 't Gebouw, dat over de 600 zitplaatsen bevat, is sedert voltooid geworden, en is groot genoeg voor de gemeente. In September 1914 was er ook 'n gerieflike pastorie, op 'n stuk grond nabij de kerk gelegen, voltooid. 't Grootste gedeelte van de gemeente ligt in "Die Mooit," zo zeer beroemd wegens zijn vruchtbaarheid en schone natuurtonelen.

Van de kerkgronden en pastorie heeft men 'n lieflik uitzicht op 't schoonste deel van de Magaliesberg, vanwaar de gemeente haar naam ontleent.

Verenigde Kerk te Magaliesberg.

KROKODIL RIVIER.

Door Ds. G. J. Rudolph.

De gemeente van Krokodil Rivier, die vroeger een deel (omtrent de helft) van Magaliesberg uitmaakte, van welke laatste Ds. J. le R. Hauptfleisch de eerste predikant werd, werd gesticht in 1914. Later werd de Magaliesberg de scheidslijn tusschen Krokodil Rivier en Magaliesberg gemaakt.

Sedert hare stichting (September 1914) bleef de gemeente twee volle jaren vakant, toen Ds. S. J. van der Spuy (Zeerust) 't beroep op hem uitgebracht, daarheen aannam. Niettegenstaande haar niet groot ledental, zal de gemeente moeilijk te bearbeiden zijn; en dit, omdat zij zeer ver met 'n punt naar 't noorden zich uitstrekt. De vorm van de gemeente kan men vergelijken bij 'n landkaart van Afrika ondersteboven gekeerd.

Krokodil Rivier Kerkeraad en gemeente hebben zich zeer beijverd de aangekochte kerkgronden (zoowat 330 morgen, waarvan 10 morgen besproeibaar) afbetaald te krijgen. Die schuld (£2,700 stg.) is nu gedelgd, waarvoor Kerkeraad en gemeente lof verdienen. De toestand des lands op politiek gebied zette de gemeente op zedelijk en godsdienstig gebied zeer achteruit, zoodat men soms eraan wanhoopte, of zaken ooit weer zouden recht komen. Doch nu reeds bestaat er een schoon vooruitzicht, dat de jonge Krokodil Rivier, onder de getrouwe bearbeiding van haar eersten leeraar, en door zijn opvolgers, onder Gods zegenende hand, eene voorbeeldige, bloeiende, vruchtdragende gemeente, binnen weinige jaren, zal kunnen worden. Deze jonge dochter onzer Kerk in Transvaal behoeft voor geene andere achter te staan.

Ds. S. J. van der Spuy heeft zich de keuze als predikant dezer gemeente laten welgevallen, en werd alhier bevestigd op 20 Januari 1917. Men is reeds bezig met het bouwen van kerk en pastorie—welke binnen kort tot sieraad en gerief der gemeente en leeraar zullen strekken (Juni 1917).

Ds. S. J. van der Spuy.

Ned. Herv. of Ger. Gemeente. *Door Ds. A. J. Jacobs.*

AMSTERDAM.

HET begin van deze gemeente dagtekent vanaf 30ste April 1910, toen zij gesticht en de eerste Kerkeraad gekozen werd. Onder 't konsulentschap van Ds. Gonin, toentertijd predikant van Belfast, distrikt Lijdenburg, had de jonge gemeente met moeilikheden te kampen, daar er velen van hare leden ontevreden waren om in de

Ds. A. J. JACOBS.

gemeente Amsterdam te sorteren en liever verlangden naar omliggende gemeenten te gaan.

De eerste predikant was Ds. A. J. Jacobs, vroeger van Argentinië. Hij werd in Februarie 1912 aan de gemeente voorgesteld, en in April 1915 moest hij wegens een en ander misverstand vertrekken. Herhaalde beroepen zijn uitgebracht, welke van de hand werden gewezen. Het laatste is gevallen op Prop. J. J. Hattingh, van wie men de hoop koestert dat hij het aannemen zal (Junie 1917).

Ned. Herv. of Ger. Gemeente. *Door Ds. J. le R. Retief.*

EENDRACHT.

DEZE jonge gemeente ligt, zo te zeggen, in 't hartje van 't Hogeveld, en bestaat uit gedeelten van de gemeenten Middelburg, Bethal, Standerton, Greylingstad, Heidelberg, Boksburg en Erasmus. Gelukkig

VERENIGDE KERK TE AMSTERDAM.

de gedachte die aan 'n gemeente, bestaande uit zovele bestanddelen, de schone naam van Eendracht gaf, en gelukkiger nog 't feit dat deze gemeente over 't algemeen aan die zinrijke naam heeft beantwoord.

Zij werd gesticht op 8 November 1911, met middenpunt 't dorpje Eendracht, liggende aan de Johannesburg-Ermelo treinspoor. Toentertijd was Eendracht slechts dorp in naam, want gebouwen waren er geen.

Precies een jaar na hare stichting, t.w. 8 November 1912, werd de ruime noodkerk, bevattende zowat 700 zitplaatsen, ingewijd, en werd tevens Ds. J. le R. Retief als eerste leraar der gemeente bevestigd. Aan die, voor de gemeente heuglike verrichtingen, namen o.a. deel Di. C. Nel en J. W. Louw, consulent en gewezen consulent van de nieuwe gemeente.

Bij de eerstvolgende viering van deze gedenkwaardige datum in de geschiedenis van de gemeente Eendracht—n.l. op 8 November 1913, vond de inwijding van de gerieflike pastorie plaats. Sedert die tijd is de gemeente, en tevens

Ds. J. le R. RETIEF.

ook 't dorpje van Eendracht, aangegroeid en goed vooruitgegaan, dank zij de Heer der gemeente, de flinke Kerkeraad, en de vele milde gevers, die 't dus ver mogelik hebben gemaakt dat 't jaarlikse inkomen van de gemeente zowat £1,000 bedraagt.

Toch blijft Eendracht nog 'n typiese buitengemeente, waar met Nachtmaalsgelegenheden de honderde wagens en tenten in 'n Lager, die herinnert aan die goeie oue tijden, om de kerk staan, en men, niettegenstaande wind en weer en tamelike afstanden, God der Vaderen zoekt en dient.

ZWARTRUGGENS.

Ned. Herv. of Ger. Gemeente. *Door Ds. J. D. Roos.*

DEZE gemeente is gelegen in Noord-westelik Transvaal, tussen Rustenburg (Oost), Zeerust (West), Lichtenburg (Zuid) en Krokodil of Limpopo Rivier (Noord); en heeft haar kerkplaats aan 't Johannesburg-Mafeking Spoor, vlak bij de Statie van dezelfde naam. De gemeente, bestaande hoofdzakelik uit 'n vroeger deel van Rustenburg, werd gesticht op 6 Junie 1911, met Ds. van der Spuy

Ds. J. D. ROOS, B.A.

(Zeerust) als haar eerste konsulent. De stichting, Avondmaal, enz., geschiedde onder bokzeilen, die men voor die gelegenheid gespannen had tot 'n tijdelike Tabernakel. Men kocht toen zowat 200 morgen gronden aan, zette er 'n tijdelik kerkgebouw op (van zink), en begon kort daarop met 't bouwen van 'n pastorie.

In Oktober 1912 bracht zij haar eerste beroep uit, en wel op Prop. J. D. Roos, die 't beroep aannam, en op 17 Januarie 1913 door de konsulent geordend en bevestigd werd in de schoot der gemeente—genoemde leraar staat, bij 't schrijven hiervan, er nog. De gemeente is middelerwijl aangegroeid van 6 á 700 naar om de 1,200 leden. Men begon met niets, en wat er heden staat is zonder schuld. Aan 'n nieuwe kerk wordt niet alleen gedacht, maar ook in die richting gewerkt. Er bestaat reeds 'n fonds van zowat £2,300, en ware 't niet voor de treurige oorlog, dan waren wij gewis verder gevorderd. Men verlangt sterk naar onze nieuwe kerk—wij voelen iets van wat David sprak in 2 Sam. 7 : 2.

PASTORIE, VERENIGDE KERK.

Ned. Herv. Gemeente. *Door Ds. J. Kuhn.*

DEZE gemeente is gesticht in 1913, bestaande uit afgesneden gedeelten van de Hervormde Gemeenten van Rustenburg en Marico. De eerste konsulent was Ds. J. Kühn, predikant van Lichtenburg, die in 1915 tot leraar der nieuwe gemeente werd beroepen. Het beroep werd aangenomen, en de leraar werd op 15 Januarie 1916 bevestigd door Ds. Jac. van Belkum, de scriba der Alg. Commissie van de Ned. Herv. Kerk in Zuid Afrika.

De gemeente is, gelijk de meeste Hervormde gemeenten in Transvaal, niet biezonder groot, bestaande uit zowat 700 lidmaten, waarvan velen arm zijn, vooral, omdat zij in één van de meest geteisterde distrikten van de Unie wonen; doch de gemeente is vooruitstrevend, en voorspelt een mooie toekomst. Dit blijkt uit de belangstelling, die de gemeente toont in het werk en de uitbreiding van de Hervormde Kerk in 't algemeen, en in haar eigen opbouw en bloei in het biezonder. Zij heeft reeds in de korte tijd van haar bestaan, een stuk grond van bijna 200 morgen voor kerkdoeleinden op Zwartruggens gekocht,

Ds. J. KUHN.

voorts een ruim kerkgebouw opgericht, en is nu bezig om een mooie, ruime en stevige pastorie voor de leraar te bouwen. In verband hiermee zij opgemerkt, dat de leden der gemeente zelf alles bouwen op een vrijwillig systeem. Het is als volgt geschied: De leraar is eerst met de ouderling van elke wijk in de gemeente rondgegaan, om een belofte voor een zeker som voor de pastorie, te betalen over enige maanden, te verkrijgen. Degenen, die dan te arm waren om iets te geven, of slechts een geringe gave beloofden, boden dan hun diensten aan, als gewone handlangers, enz., bij het bouwen. Anderen, die geoefende kennis van bouwen bezitten, gaan nu als metselaars en timmerlieden de gebouwen daarstellen, zonder enige betaling. Zo kon de gemeente een ruim kerkgebouw voor enige honderden ponden bouwen, en een mooie pastorie voor een halve duizend pond. Haar toekomst is met Gods hulp een schone!

Ned. Herv. of Ger. Gemeenten. *Door Ds. H. E. Steyn.*

VEREENIGING.

DEZE gemeente werd gesticht 16 Maart 1912. Ze bestaat uit delen van de gemeenten Potchefstroom en Heidelberg. Reeds lang vóór de stichting bestond 't dorpje Vereeniging. Deze historiese plaats is

Ds. H. E. STEYN.

gelegen aan de Vaal Rivier, dus heelmaal aan de grens van de gemeente.

't Dorp is in de laatste jaren met rasse schreden vooruitgegaan, en zal heel waarschijnlik nog één van de industriële centra van Zuid Afrika worden.

Na de stichting van de gemeente werd ze 'n jaar lang door de leraar en hulpprediker van Heidelberg bearbeid. In April 1913 beriep ze haar eigen leraar, en in Junie van dat jaar werd hij, Ds. H. E. Steyn, aldaar bevestigd.

Deze jonge gemeente heeft 'n toekomst voor zich, tot hiertoe heeft de goede hand van haar God steeds zegenend op haar gerust, en onze bede is dat zulks bij voortduring mag geschieden.

VERENIGDE KERK TE VEREENIGING.

VERENIGDE KERK TE OTTOSDAL.

Door Ds. P. J. Swart.

OTTOSDAL.

DE gemeente werd gesticht op 13 Augustus 1913. De samenwerking was uitstekend, zodanig dat haar eerste Bazaar £1,200 opbracht. Toen kwam de ongelukkige Rebellie, en de gemeente werd in twee kampen

Ds. P. J. SWART.

gejaagd. De verdeeldheid was zo groot, dat men 't nodig achtte 't beroepen van 'n predikant uittestellen. De konsulent en gekozene Kerkeraden werden genoodzaakt te bedanken. 'n Ander konsulent en andere Kerkeraadsleden werden gekozen. In Januarie 1916 was de toestand zodanig, dat men overging om 'n predikant te beroepen. De eerste keuze viel op Prop. P. J. Swart, die destijds in Duits Oost als veldprediker bij de troepen was. Prop. Swart liet zich 't beroep welgevallen en kwam tegen 't begin van Junie 1916 uit Duits Oost terug. Op 23 Junie werd hij geordend onder bokzeilen.

Men had met vele moeilikheden te kampen. Nu echter begint alles beter te worden. Wij danken de Heer voor de samenwerking, die elke dag vordering maakt. Op 8 Oktober 1916 werd 't tijdelike zink kerkgebouw ingewijd. " Zo de Here voor ons is, wie zal tegen ons zijn."

Ned. Herv. of Ger. Gemeenten.

COLIGNY, ALBERTON, HENDRINA, DULLSTROOM, POTGIETERSRUST EN VAN TONDERSHOEK.

Door Ds. R. J. de L. Theron, B.A.

Ds. R. J. de L. Theron, B.A.

HET bleek in de laatste jaren dat de gemeente Lichtenburg geheel te groot geworden was. Wel werden de gemeenten De la Rey in 1912, en Ottosdal in 1913, gesticht, hoofdzakelik uit leden van de Lichtenburg gemeente, toch bleef deze belangrijke kerkuitbreiding ontoereikend. De gemeente Lichtenburg was te groot, en het kerkgebouw kon de scharen bij biezondere gelegenheden niet bevatten. Vooral met het oog hierop, verzochten de leden in de buurt van Treurfontein Statie, onder leiding van Ouderling Schutte, en anderen, om tot een onafhankelike gemeente gesticht te worden. Alzo ontstond de gemeente Coligny in 1914, met kerkplaats op Treurfontein Statie. Daar de naam " Treurfontein " nu eenmaal te weemoedig en onheilspellend klonk voor de frisse levenskrachtige jonge gemeente, besloot men om een ander naam te vinden, en de Hugenoten naam " Coligny " vond algemeen bijval.

Pas was de gemeente gesticht of de grote oorlog brak uit in Europa, gevolgd door de gewapende opstand in ons eigen land, die de pasgeboren dochter met totale ondergang bedreigde. Want juist Treurfontein was een belangrijk centrum van die grote volksbeweging. Aldaar werd de eerste vergadering in verband met de opstand gehouden, en aldaar werden de eerste schoten gevuurd. Voor een vol jaar waren de gemoederen zodanig bewogen, dat men er niet aan denken kon de gemeente verder op te bouwen. Allengskens begon men weer samen te werken. In 1916 werd het eerste kerkgebouw opgericht—een eenvoudig doch net en doelmatig gebouw van £2,000, bevattende ongeveer 500 mensen, en bedoeld om over enige jaren als kerkzaal te dienen. Toen het kerkgebouw op 28 Oktober 1916 ingewijd werd, was het geheel en al afbetaald. Op dezelfde dag werd de eerste leraar van de jonge gemeente bevestigd in de persoon van Ds. R. Theron, B.A., die voor enige jaren werkzaam was te Grahamstad. [Hij zal zeker even zo veel goed werk alhier doen als hij deed om Grahamstad tot 'n afzonderlike gemeente te doen worden.—*Red.*]

ALBERTON.

Door G. A. M.

DEZE gemeente werd gesticht door de Rings-kommissie van Potchefstroom, op 16 Augustus 1916. Zij maakte vroeger 'n deel van Germiston uit. Haar tijdelik kerkje is een schoolgebouw, haar geschonken door de moedergemeente. Ds. J. W. G. Strasheim werd als eerste konsulent benoemd. Toen de Ring van Johannesburg 'n afzonderlike werd, 13 Februarie 1917, viel zij onder de Ring van Heidelberg. Prop. S. J. Stander is alhier georderd en bevestigd op 23 Junie 1917.

HENDRINA.

Door G. A. M.

DEZE gemeente werd gesticht door de Rings-kommissie van Lijdenburg het einde van 1916. Tot konsulent werd benoemd Ds. P. Nel van Ermelo. Tot nog toe heeft zij niet 'n eigen leraar.

DULLSTROOM.

Door Ds. P. van der Hoven

DEZE gemeente werd gesticht op de 5de November 1916 van delen van de gemeenten Roos Senekal, Lijdenburg en Belfast. Zij is niet groot wat de oppervlakte betreft, en telt hoogstens 300 leden. Dit was één van de redenen waarom de Rings-kommissie van de Ring van Lijdenburg huiverig was om tot de stichting van de gemeente over te gaan.

De gemeente meende echter, dat hoewel zij klein was en niet vele leden telde, zij toch door Gods genade zich staande zou kunnen houden. Ten bewijze hiervan heeft zij de aanzienlike som van £2,300 opgebracht bij haar eerste grote Bazaar.

Er is nog geen kerkgebouw van de gemeente. De Hervormde Gemeente staat zeer gewilliglik, en met veel liefde, haar Godshuis af wanneer nodig, ten behoeve van de jonge gemeente. Dullstroom zelf is het hoogste dorp in de Transvaal, en ligt 6,800 voet boven de zeespiegel.

POTGIETERSRUST.

DE gemeente werd tot stand gebracht door de Rings-kommissie van Rustenburg, op 14 April 1917.

VAN TONDERSHOEK.

DEZE gemeente werd gesticht uit de moedergemeente Standerton door de Rings-kommissie van Utrecht, op 21 April 1917.

SPOORWEG EN ALGEMEENE ZENDINGWERK (TRANSVAAL).

Door Ds. T. D. Potgieter.

Ds. T. D. POTGIETER.
SPOORWEG PREDIKANT DER VERENIGDE KERK, TRANSVAAL.

DS. T. D. POTGIETER is een boerenzoon uit de gemeente Lady Grey; geboren 2 December 1886. Na enige jaren plaatselik onderwijs ontvangen te hebben, studeerde hij achtereenvolgens te Franse Hoek, Grahamstad en Stellenbosch, en legde het proponents eksamen tegen einde 1914 op laatstgenoemde plaats af.

Op 13 Junie 1915 werd hij te Pretoria als de eerste spoorweg predikant der Ned. Herv. of Ger. Kerk van Transvaal geordend, en is hij tans nog met dat werk bezig, met zijn hoofdkwartier te Irene.

In de Transvaal zijn er over de 2,700 mijlen spoorweg, waarop meer dan 3,000 van onze hollandssprekende mensen van alle rangen arbeiden, die door de spoorweg predikant opgespoord en bearbeid moeten worden. In de Zomer wordt het hogeveld en in de Winter het lage- of bosveld bezocht.

Met een gewone fiets gaat hij al langs het spoor om de verschillende spannen en huizen te bezoeken. Op die wijze heeft hij al bijna een duizend mijlen in wind en weer afgelegd, en de ganse Transvaal meer dan eens per trein doorkruisd. Op het spoor heeft hij een privaat rijtuig of "pastorie op wielen" ter zijner beschikking, waarin hij 's nachts vertoeft, en die in de morgen per goederen trein aangezonden wordt naar de statie waar hij in de avond, per fiets al langs het spoor, meent aan te komen.

Door Ds. D. Theron, Zending Secretaris.

"DAT de zaak des Konings haastig is" wordt ook bewezen in de Ned. Herv. of Geref. Kerk van Zuid Afrika. De toenemende belangstelling, de groeiende ijver geopenbaard in de gansche Kerk, om het laatste bevel des Meesters te volvoeren, vervult het hart met dankbaarheid.

In de Synode van 1875 moest men de zendingzaak in Comité bespreken. In de Synode van 1916, ten spijte van al 't belangrijk werk dat wachtende was, zonderde men een geheelen dag af, ter bespreking van de zaak des Konings onder Zijn oud Volk, en de duizenden heidenen in Transvaal en Angoniland. Bij die gelegenheid had men in de Vergadering, de vertegenwoordigers der Kerk op zending gebied, niet alleen uit alle deelen der Transvaal, maar ook uit Portugeesch Oost Afrika, een deel van ons land, dat zeer duidelijk door den Heere aan onze Kerk ter bearbeiding toevertrouwd is.

In de Synode van 1883 deed men verslag van gelden ingekomen in belang der zending. Van October 1881 tot Februari 1883—16 maanden—was ingekomen £24 16s. 9d. In 1915 rapporteerde de Syn. Zend. Commissie, dat ontvangen is geworden voor de zending, de som van £5,560 5s. 8½d. in twaalf maanden.

In de Synode van 1881 werd besloten het eerste zendingwerk onzer Kerk te beginnen op eene statie met den naam van Jakhalsdans in het district Pretoria. In 1915 had de Kerk een netwerk van zendingstaties en gemeenten, niet alleen in de Transvaal, maar tot in Portugeesch Oost Afrika. En daar hebben wij nu, in een werkkring in 1909 begonnen, 4 staties met 45 buitenposten, ondersteund door 53 personen en 13 Vereenigingen. Dit alles stemt tot ootmoedig dankgebed.

De Synode van 1912 gaf opdracht aan de Synodale Commissie, om een predikant van zijne gemeente los te maken, die al zijn tijd geven zal, om de Kerk op te roepen tot meerdere belangstelling in de zaken des Konings, en tot grootere milddadigheid. Het eerste verslag van den Zending Secretaris der Synode van 1916 voorgelegd, heeft bewezen dat deze stap van den Heer was.

Om meer doeltreffend te werken werden wij in 1908 geleid de mannen onzer Kerk op te roepen om zich tot een Bond te organiseeren. En zoo vinden wij onze Mannen Zending Bond, in 1908 gesticht, in 1916 met 31 takken, en een ledental van 1,700; werkende niet alleen in de Transvaal, en ondersteunende de Stofberg Gedenkschool, maar zijn invloed uitbreidende tot Angoniland. De vrouwen van Transvaal hebben de behoefte tot organiseeren reeds in 1905 gevoeld. Zij hebben dan ook een bloeiende Zending Vereeniging, met 51 takken en 2,434 leden, die hare eigene statie in Angoniland hebben, behalve werkzaamheden in Transvaal.

Onze kinderen zijn niet uitgesloten. Behalve een werkster in Angoniland door de kinderkransen onderhouden, zijn de Zondagsschool kinderen door de Synode opgeroepen om hunnen vertegenwoordiger aldaar te hebben. Hunne statie is dan ook onlangs daar gesticht.

De goudmijnen aan den Rand hebben 250,000 heidenen aan onze deuren gebracht; en zij hebben niet vruchteloos de handen naar onze Kerk om hulp uitgestoken. De Compounds-zending zoekt hun het licht des Evangelies te brengen door middel van een ijverigen zendeling, die van 16 middelpunten door 16 evangelisten hun de verlossing in Jezus aanbieden. Terugziende op wat was, en ziende op wat door Gods genade nu is, en wat onze Kerk in de toekomst hoopt te doen, zeggen wij:

"SOLI DEO GLORIA!"

DE "COMPOUNDS" AAN DE GOUDVELDEN.

Door Eerw. P. H. A. Fouché.

EERW. P. H. A. FOUCHE.

HET arbeidsveld in de Compounds aan de Rand, met zijn over de kwart miljoen heidenen uit alle delen van Zuid en Midden Afrika, waaronder tussen 20 en 30 verschillende Bantustammen hunne vertegenwoordigers hebben, biedt de Kerk een werkkring aan enig in zijn soort.

Worden de inboorlingen, die met een open gemoed voor nieuwe indrukken naar de goudvelden komen, hier geëvangeliseerd, dan keren zij terug naar hun land om weer daar tot lichten te zijn, en dat kosteloos voor de Kerk. Aan de andere kant, keren zij terug zonder het Evangelie en slechts geïnfluenceerd door de ondeugden der beschaving, welke onuitsprekelike schade kunnen zij doen!

Gevoelende de grote verantwoordelikheid, die op onze Kerk, in de eerste plaats rustte, tegenover die duizenden van Heidenen, die als het ware onder ons ingeschoven

"COMPOUND," JOHANNESBURG.

EEN NATURELLENDANS OP ZONDAG.

werden om geëvangeliseerd te worden, besloot de Ring van Potchefstroom in 1905 een zendeling voor arbeid in de Compounds te beroepen.

Wat veel hielp om de zaak een begin te geven, was de milddadige aanbod van een broeder ouderling van Johannesburg Oost om £100 jaarliks voor vijf jaren voor dat doel te geven. In 1906 werd Eerwaarde P. H. A. Fouché als zendeling van de Compounds te Johannesburg bevestigd.

Het boompje, dat wij toen met veel vreze en beving plantten, is onder de zegen des Heren tot een tamelik sterke boom geworden, die zijn takken vandaag over de hele Rand, een distantie van 60 mijl, verspreidt. Het werkend personeel bestaat uit een blanke zendeling en zestien naturelle-evangelisten, die al hun tijd, krachten en talenten aan de geestelike bearbeiding van Morenland aan onze deuren, wijden.

Ons werk is dan ook niet vruchteloos geweest. Onze zendelingen in Nyasaland, Mashonaland, Bechuanaland, de Zoutpansbergen en van andere werkkringen, getuigen van welke grote waarde de Zending onzer Kerk in de Compounds voor hun werk buiten af, betekent. Vier onzer evangelisten zijn vruchten van dit werk. Tot onderhoud van het werk hebben de naturellen in het afgelopen jaar, de aanzienlike som van £418 bijgedragen.

De Zending in de Compounds aan de Rand, is een werk, dat de aandacht van onze ganse Kerk verdient, de ondersteuning van des Heren rentmeesters waardig is, en de hartelike en ernstige voorbidding van Gods biddend volk soliciteert. Een betere belegging van gebed en geld kan men zich moeilik denken. Die aandelen in deze rijke mijn nemen, kunnen rekenen op grote dividenden.

NATAL

Voorwoord.

Door Ds. H. F. Schoon.

DE NEDERDUITSCH GEREFORMEERDE KERK VAN NATAL.

DE Voortrekkers, die zich in 1837, en later, in Natal neergezet hebben, werden eerst bediend met het Evangelie door zendelingen, namelijk de Eerw. heeren E. Smit, D. Lindley en J. C. Döhne. In 1843 bracht Dr. A. Faure, van de Kaapstad, ze een bezoek; en beloofde hun, dat hij zijn best zou doen om een predikant der Ned. Ger. Kerk te krijgen, die zich metterwoon onder hen zou willen vestigen. Eerst zond hij Ds. Stucki; maar die stierf op zee, eer hij de kust van Natal bereikt had; en later, in 1852, kwam Dr. H. E. Faure, die toen zeven jaar alhier bleef arbeiden. Sedert dien tijd is er altijd minstens één gevestigde predikant geweest, die dan soms nog een gedeelte van den Oranje Vrijstaat en van de toenmalige Zuid Afrikaansche Republiek erbij aan zijn herderlijke zorg toevertrouwd zag; en later is het getal gestegen tot vijf, hetwelk tegenwoordig, in 1917, bestaat uit de volgende leeraren: Ds. G. M. Pellissier te Pietermaritzburg, Ds. H. F. Schoon te Ladysmith, Ds. A. M. Murray te Weenen, Ds. M. W. Odendaal te Greytown en Ds. P. J. Conradie te Newcastle; terwijl er ook twee zendelingen arbeiden, namelijk Eerw. W. P. J. Poën, in de blanke gemeenten Durban en Melmoth, en Eerw. W. J. Esterhuijsen, die het zendingwerk onder de kaffers behartigt en gevestigd is te Emandhleni, dichtbij Greytown.

In den beginne vormde deze Kerk een deel van den Transgariepschen Ring, onder de Kaapsche Synode; en de Synode van 1857 besloot, dat zij een afzonderlijken Ring zou vormen, zoodra zij drie predikanten had. Dientengevolge werd er, tijdens de Synode van 1862, een Transgariepsche Ringsvergadering in de Kaapstad gehouden; en toen is de Kerk in Natal tot een afzonderlijken Ring geconstitueerd. Tijdens de eerste vergadering van den Natalschen Ring, gehouden te Ladysmith in April en Mei 1863, waren de gemeenten buiten de grenzen der toenmalige Kaap Kolonie reeds van de Kaapsche Kerk afgesneden, bij uitspraak van het Hooge Gerechtshof, op 26 November 1862; en daarom is men na wikken en wegen, met biddend opzien tot den Heere God, te rade geworden, de Nederduitsch Gereformeerde Kerk van Natal tot een afzonderlijke Kerk met een eigene Synode te vormen. Om de gewenschte maatregelen te treffen, werden er nog twee Ringsvergaderingen gehouden, in Maart en October 1864; en de eerste Synode vergaderde te Pietermaritzburg den 7den Juni 1865.

Bij de vestiging der Nederduitsch Gereformeerde Kerk in Natal, is zij de Staatskerk geweest; en daarom heeft Pieter Retief, die bij de aanvaarding van zijn ambt als Gouverneur der Voortrekkers ook aan deze Kerk trouw gezworen had, den 11den Juni 1837, ook zitting gehad in de tijdens zijn leven in Natal gehouden Kerkeraadsvergadering, als Commissaris Politiek; maar na zijn gruwzamen dood, den 6den Februari 1838, is de band tusschen Kerk en Staat langzamerhand als vanzelf losgeraakt, en er zijn geene pogingen aangewend om denzelve weer aan te hechten. Door de Natalsche Wet No. 13 van 1872, wordt voor de Kerk haar *locus standi* in Rechten bepaald; en in Wet No. 36 van 1909 wordt de *modus operandi* omschreven, indien zij zich met een andere Kerk of Kerken in Zuid Afrika, houdende dezelfde Belijdenis, wil vereenigen of incensmelten, zonder haar stoffelijke eigendommen in gevaar te stellen.

In het lijden van den Anglo-Afrikaanschen Oorlog (1899-1902) zijn de harten der Afrikaners nader tot elkander getrokken; en men heeft toen, meer nog dan vroeger, gevoeld, dat de Nederduitsch Gereformeerde Kerken, die één zijn in geest, en door de uitspraak van het Hooge Gerechtshof voornoemd, gewelddadiglijk uiteengescheurd zijn, ook weer aaneengesmolten behoorden te worden in één lichaam. In dien geest heeft de Natalsche Synode een besluit genomen den 22sten April 1903; terwijl de Transvaalsche en de Vrijstaatsche Synoden een soortgelijk besluit genomen hebben den 13den Mei 1903, en de Kaapsche Synode den 19den October 1903. Ingevolge deze besluiten, is er, na heelwat correspondentie, eene vergadering van vertegenwoordigers der vier Kerken gehouden te Colesberg, den 9den en 10den Augustus 1905; en als vrucht daarvan is er eene federatie derzelve ontstaan; maar wegens uiteenloopende inzichten, is het niet tot een organische vereeniging kunnen komen. De geestelijke banden zijn echter nauwer toegehaald en inniger aaneengehecht.

Met het oog op hare kleinheid wat het zielental betreft, in vergelijking met de Zusterkerken in de andere provinciën, stelt de Nederduitsch Gereformeerde Kerk van Natal zich bescheidenlijk tevreden met de geringe plaats, door haar ingenomen; te meer, daar zij zich erin mag verblijden, dat 's Heeren kracht in hare zwakheid volbracht wordt en Hij haar menigmalen Zijn welbehagen in haar heeft laten blijken. Zijn Naam zij in alles geprezen!

Ned. Ger. Gemeente.

PIETERMARITZBURG.

Door Di. E. Z. de Beer, F. T. Schoon en G. A. Maeder.

EERW. ERASMUS SMIT.

EEN ieder, die zijn Volk, Kerk en Taal bemint, moet de geschiedenis der Voortrekkers min of meer kennen. Het was op Zondag, 16 December 1838, Dingaansdag, dat het Boere kommando het grote leger van de wrede Zulukoning, Dingaan, met zijn dozijn "impis" versloeg, en de onvergetelike slag van Bloedrivier geleverd werd onder de leiding van Hendrik Potgieter en de gebeden van Chaarl Cilliers. De laatste had daags te voren het hele Boerelager 'n eed doen nemen dat als de God der vaderen hen zou helpen om de vijand te overwinnen, die hen zo vals had behandeld door de moord van Piet Retief en de zijnen te Umkungungluvu (het snorken van de olifant), en wie zij meer dan 'n jaar hadden bevochten met het verlies van tussen de 600 en 1,000 mensen, blanken zowel als gekleurden, en nu de hoop koesterden te verslaan, zij eene kerk zouden oprichten, waarin zij jaarliks, en ook hun nageslacht, de Heer zouden komen danken voor de redding uit de bange nood.

OUDERLING CHAARL CILLIERS.

Dit was de spoorslag tot het bouwen van een kerk te Pietermaritzburg, het eerste dorp aangelegd in Natal door de voortrekkers, en genoemd naar de kommandanten, Piet Retief en Gert Maritz. Het merkwaardig en histories gebouw werd dan opgetrokken, en voltooid in 1839. Men hield zijn woord in de eerste jaren, doch later onder de geweldig toenemende invloed van de Engelsen, vergaten de kinderen de gelofte van hunne vrome vaders te volbrengen.

Reeds onder Dr. Faure was er sprake een nieuwe kerk te bouwen, zijnde de oude hier en daar niet hecht bevonden, en ook te zeer aan de grote straat van de stad gelegen. De nieuwe bouw kwam onder Dr. Faures opvolger, Ds. Huet, tot stand in 1860 en is er nog, slechts een vijftigtal schreden ver van de oude af, maar beter gebouwd en sierliker. Het ging moeilik de kosten te bestrijken en men moest, na het oude gebouw aan het Gouvernement te hebben verhuurd, hetzelve later van de hand zetten, en tegen zo geringe som als £300, met beding echter dat het

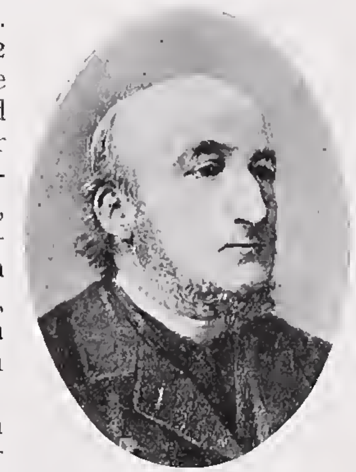

VOORTREKKERS KERKJE EN MUSEUM.

nooit als hotel of drankwinkel zou mogen worden gebruikt. Onder Ds. Pellissiers bediening is het gebouw met behulp van gaven uit geheel Zuid Afrika (vooral door de bemoeiïng van Mev. Ds. Z. E. de Beer, te Johannesburg) voor £1,750 teruggekocht, en aan het Gouvernement overgemaakt tot een Museum van Voortrekker oudheden, prijkende dan ook aan de hoek van Langham- en Kerkstraat, met de titel "Voortrekkers Museum" er op; en eene verzameling daarbinnen van Afrikaanse oudheden, portretten en artikelen, zoals elders nergens te vinden is.

DR. H. E. FAURE.

Het ging moeilik om met het rondtrekken en al de wederwaardigheden welke de voortrekkers moesten doormaken in het land, dat zij ten koste van zo veel bloed en verdriet hadden veroverd en dat hun zo gemakkelik door de Engelse Regering ontnomen werd, 'n eigen leraar te hebben, vooral daar zij zo schaars waren zelfs in de Kaap Kolonie. Gelukkig dat zij zeer goede vrienden en zendeling-leraren vonden in de brave Eerw. E. Smit, die Piet Retief met zich van Colesberg uit de Kaap Kolonie meegebracht had, de getrouwe Eerw. D. Lindley en de goede Eerw. J. L. Döhne, die zich het lot van de godsdienstige boeren aantrokken, en liefst hen dan de naturellen bearbeidden.

Ds. A. Murray, Jr., van Bloemfontein, mocht over de Drakensbergen steken om de land- en kerkgenoten 'n weinig te bezoeken, omtrent 't jaar 1850. Ook zond de Kaapse Kerk deputatieën, waaronder die van Drs. P. E. Faure en W. Robertson, die ze bezochten in 1851. Zo sukkelde men totdat men zijn eerste leraar kreeg in Dr. H. E. Faure, die te Maritzburg in 1852 bevestigd werd. Hij heeft de gemeente met ijver en getrouwheid bearbeid; doch hij moest haar verlaten onder droevige omstandigheden. Hij werd krankzinnig, en naar de Kaap gebracht, herstelde na drie maanden, doch vertrok voor goed naar Nederland, waar hij nog lang met zegen gearbeid heeft en ook gestorven is op 6 April 1898.

DS. PIERRE HUET.

Ds. D. Pierre M. Huet kwam tot de gemeente over met de ijver van een Boanerges, in 1859. Als

PIETERMARITZBURG—(*vervolgd.*)

Ds. A. van Velden.

'n vurige en getrouwe dienstknecht des Heren heeft hij alhier veel gezegende vrucht op zijn arbeid gehad; maar soms ijverde hij op 'n onverstandige wijze, hetwelk hem in onaangename verwikkelingen bracht. Later is hij teruggegaan naar Nederland, en hoewel hij beleed de Here met het verstand verloochend te hebben, had hij Hem lief met het hart, en is hij in vrede aldaar ontslapen, 9 April 1895.

Zijn opvolger was Ds. A. van Velden, die bevestigd werd in 1868, 'n man aangenaam in de omgang met zijne vrienden, die kon preken als 'n Apollos en aanbidden als 'n engel; ook is zijn werk niet ongezegend geweest; maar later moest hij door "'n zwakheid," die hem meester werd, de bediening neerleggen in 1879, en overleed in Natal 1893.

Ds. D. F. Bosman was de opvolger. Hij kwam van Middelburg, Transvaal, hierheen, heeft onder de bezieling des Heiligen Geestes gearbeid, doch doorgaans met 'n krank lichaam. Daardoor werd hij gedrongen zijn bediening neerteleggen. Hij verbeterde echter mettertijd, en na 'n tijd lang te Cedarville gestaan te hebben, was hij later alhier weer werkzaam.

Ds. E. Z. de Beer.

Ds. Hilgard Muller werd als proponent hier geordend en bevestigd de 16de Mei 1885. Ernstige prediker, trouwe zielzorger, heeft hij kort doch met veel vrucht alhier gewerkt, en werd geëerd als scriba en ook als voorzitter van de Algemene Vergadering in 1855 en 1886. Hij vertrok naar de Kaapse Kerk, en overleed te Burgersdorp 3 Februarie 1898.

Ds. P. T. Retief is ook niet lang gebleven. Hij is vertrokken naar de Kaap Kolonie; en daarna heeft hij ook gearbeid in de Vrijstaatse Kerk; maar later, in 1911, is hij als predikant van Smithfield, genoodzaakt door 'n ernstige krankheid, de bediening

De tegenwoordige kerk met pastorie en Voortrekkerskerk.

neerteleggen, en na een langdurig en smartelik lijden is hij in 't Dorkas Instituut overleden op 22 Februarie 1913.

Ds. W. P. Rousseau, 'n zeer eigenaardig man, heeft het als zijne biezondere roeping geacht om zich het lot der lijdenden in de Anglo-Boere Oorlog, in de kampen en de gevangenissen in Natal, aan te trekken. Hij is daarin trouw bijgestaan door zijne wakkere en goede gade. Toen zijn werk afgedaan was, is hij niet lang na de sluiting van vrede, door Zijn Heer weggenomen op 8 Julie 1903. Ds. Jan Hendrik du Plessis, die ook te Maritzburg gestorven is, arbeidde hier destijds niet als gevestigde predikant, maar als Kaapse emeritus.

Ds. E. Z. de Beer heeft ook alhier enige jaren trouw als leraar gearbeid, totdat hij zijn emeritaat verkreeg in 1906, en is nog woonachtig met zijne wakkere en ijverige gade in de hoofdstad des lands, de gemeente dienende als

Ds. G. M. Pellissier, B.A., B.D.

Ouderling of Oud-ouderling, en de Kerk van Natal als afgevaardigde naar de Synode en als lid van vele belangrijke kommissies. Zijn vrouw-zusterskind, de begaafde prediker en stille pastor, Ds. G. M. Pellissier, B.A., B.D., is de tegenwoordige leraar vanaf 1907, zet het werk van zijne bekwame voorgangers voort, en heeft zo geijverd dat D'Urban 'n afzonderlike gemeente is geworden, met 'n goede en grote toekomst.

Enige jaren geleden was de gemeente in zielen- en ledental zo gedaald, dat er begon gevreesd te worden of zij wel voortbestaan zou. In de laatste vier jaar is beduidende aanwas ontstaan, vermits Hollandssprekende familiën naar de hoofdstad zijn gelokt door vooruitzichten van bestaan in civiele en spoorwegdienst en opvoeding. De gemeente is voor het Natalse Afrikanerdom onmisbaar.

Ned. Ger. Gemeente.

LADYSMITH.

Door Ds. H. F. Schoon.

Ds. F. L. CACHET.

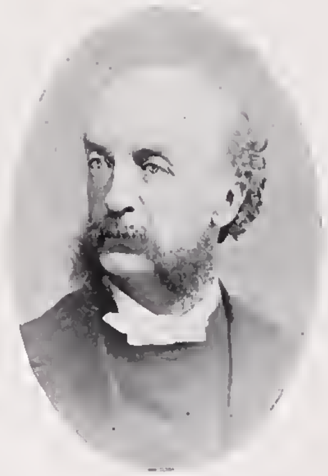
DEZE gemeente is gesticht in 1854 en werd gedurende de eerste jaren van haar afzonderlijk bestaan bediend door Dr. H. E. Faure van Pietermaritzburg, destijds de eenige predikant onzer Kerk in Natal. Zij was toen zeer uitgestrekt, daar zij de geheele tegenwoordige gemeente Newcastle in zich bevatte, benevens een gedeelte van de gemeente Weenen. Bij 't stichten der gemeente Weenen in 1859, en Newcastle in 1883, is zij territoriaal wat kleiner geworden; maar door het intrekken van vele Afrikaners uit de andere provinciën sedert den Anglo-Afrikaanschen Oorlog (1899-1902), die, door den oorlog verarmd, hier een levensbestaan kwamen zoeken, is de behoefte aan geestelijke bearbeiding dermate vermeerderd, dat het werk nu eigenlijk te veel is voor één predikant: vóór den oorlog voornoemd was er benevens dat van den leeraar, slechts één huisgezin aan de gemeente toebehoorende, woonachtig op het dorp, namelijk dat van den Magistraat G. M. Rudolph; maar nu zijn de Hollandsche bewoners van het dorp zoo toegenomen, dat de Zondagsschool door ruim 60 dorpskinderen bezocht wordt. Er is dan ook groote behoefte aan een tweeden predikant (indien men niet overgaat tot het stichten eener nieuwe gemeente met Dundee als middenpunt); maar tot nog toe laten de fondsen dat niet toe; want terwijl er zich enkele rijken in de gemeente bevinden, bestaat de meerderheid uit betrekkelijk arme menschen.

De gemeente heeft tot nu toe vijf vaste leeraars gehad, namelijk: Ds. D. P. M. Huet, van 1858 tot 1860; Ds. F.

NED. GER. KERK.

Lion Cachet, van 1861 tot 1865; Ds. J. McCarter, van 1866 tot 1874; Ds. H. T. Kriel, van 1878 tot 1883; en Ds. H. F. Schoon, van 1883 tot den tegenwoordigen tijd, 1917. Wegens de uitgestrektheid der gemeente, heeft de tegenwoordige leeraar zijn werk altijd onbevredigend geacht, daar hij niet zoo veel met allen in de gemeente in aanraking kan komen als hij wel zou hebben gewild; maar toch mag hij zich er over verblijden, dat zijn arbeid niet ijdel geweest is in den Heere; en de eeuwigheid zal het openbaren, dat er ook in deze gemeente krachtdadige werkingen des Heiligen Geestes zijn geweest, om kostbare menschenzielen te verlossen van de banden des Satans en ze in te leiden in de liefde Gods door de genade van onzen Heere Jezus Christus. Daarvoor zij de Drie-eenige God geprezen.

Ds. J. McCARTER.

[Niemand moest van een bezoek naar Ladysmith terugkeeren zonder gezien te hebben de fraaie Engelsche "Memorial Church" aldaar, met opzet opgericht tot gedachtenis van de duizenden officieren en soldaten, die gesneuveld zijn in dat gedeelte van Natal, en vooral te Elandslaagte, Dundee, Ladysmith, Spionkop, Colenso, enz., en meestal in 't begin van den vreeselijken Anglo-Boeren Oorlog. De namen der gesneuvelden staan geschreven op de wanden en hoekjes van het gebouw, dat dag en nacht open staat ter bezichtiging.—*Red.*]

Ds. Schoon verkreeg zijn pensioen en emeritaat in de volle Synode gehouden te Durban, Mei 1917.

Ds. H. F. SCHOON.

Ned. Ger. Gemeente.

GREYTOWN.

Door Kommandant Nel.

Ds. L. F. G. BICCARD.

DEZE gemeente is gesticht in het jaar 1859. Vroeger waren of sorteerden hare leden onder Pietermaritzburg. Dr. H. E. Faure, die toen predikant van Maritzburg was, kwam vóór de stichting der gemeente op verschillende boerenplaatsen zoals Waterval, Mispa, Nelspruit, kerk houden; later, toen Greytown in 1851 als dorp van het distrikt uitgelegd was, werd er niet langer op buitenplaatsen kerk gehouden, maar altoos in het schoolgebouw op het dorp. Later toen Dr. Faure van Natal vertrokken was, en Ds. Huet predikant van Pietermaritzburg werd, kwam hij alle drie maanden te Greytown Nachtmaal houden. Vóór de stichting plachten velen van de gemeente naar Maritzburg te gaan om het Avondmaal bij te wonen, een distantie van sommige boerenplaatsen van over de 50 mijlen.

Toen Ds. van Heijningen van Holland uitkwam voor de gemeente Lijdenburg, vertoefde hij te Greytown omtrent een maand, vóórdat hij door de gemeente met wagens afgehaald werd.

De eerste predikant van Greytown was Ds. Biccard, die hier zowat vier jaren bleef, later Hervormde predikant te Zoutpansberg werd.

De tweede predikant van Greytown was Ds. Turnbull, die hier tegen einde December 1867 bevestigd werd, en met zegen arbeidde tot 1890 toen hij emeritus werd. De derde predikant was Ds. David Rossouw, onder wiens bediening het Hugenoot Seminarie werd gesticht.

De vierde predikant was Ds. G. S. Malan, die zeer bemind was door 't grootste gedeelte der gemeente. Ook hij werd destijds in de Transvaalse Oorlog, met verscheidene

DE NED. GER. KERK.

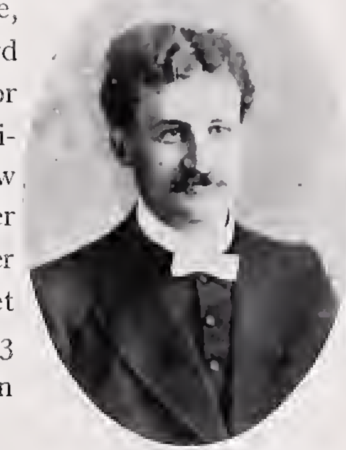
Boeren, inwoners van Greytown, weggevoerd door de Militaire Autoriteiten naar Maritzburg als onwenselijk, zonder gegronde reden.

De vijfde predikant was Ds. H. C. de Wet, die na drie-jarige arbeid door ziekelike omstandigheden van zijn eigen persoon en zijn huisgezin, zich verplicht gevoelde te bedanken, en zich te Brandfort, Oranje Vrijstaat, ging vestigen. De zesde leraar, Ds. M. W. Odendaal, doet zijn werk met lust te midden van een vrome en gewillige gemeente. De gemeente werd ook van tijd tot tijd bezocht door predikanten van de Kaap Kolonie, Vrijstaat en Transvaal. Onder de prediking van Ds. W. Murray, Sr., was er veel zegen, en vooral toen Prof. Hofmeijr haar bezocht in Oktober 1883, en kort daarna was er een grote opwekking, toen velen tot bekering kwamen.

Ds. J. TURNBULL.

De hoeksteen van de eerste kerk werd gelegd door Sir J. J. Bisset, die toen Administrateur van Natal was, en ingewijd in December 1866 onder het konsulentschap van Ds. Huet. Dit gebouw werd in Julie 1877 door een geweldig sterke noordwind zo erg beschadigd, dat de Kerkeraad besloot hetzelve geheel en al aftebreken, en een nieuwe kerk, de tegenwoordige, te bouwen. De hoeksteen werd op 1 November 1881 gelegd door Sir Evelyn Wood, de Administrateur van die tijd. Het gebouw kostte £7,000, zijnde de heer Alexander de architekt en de heer Lindsay de kontrakteur; en het werd geopend op 7 April 1883 in de tegenwoordigheid van zijn Excellentie Sir Henry Buller, destijds Gouverneur.

Ds. M. W. ODENDAAL,
Moderator Synodi, 1917.

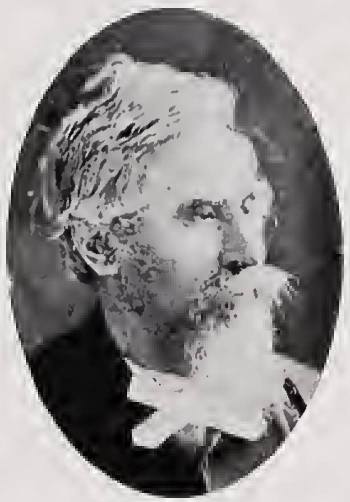
Ned. Ger. Gemeente.

WEENEN.

Door Ds. A. M. Murray.

UIT een geschiedkundig oogpunt beschouwd, is de gemeente Weenen de belangrijkste gemeente der Nederduitsch Gereformeerde Kerk van Natal.

"Moordspruit" en "Blauwkrans," waar het bloed van honderden der Voortrekkers gevloeid heeft, in den nacht tusschen 16 en 17 Februari 1838, zijn in deze gemeente gelegen.

Ds. R. CRAIG.

Ook zijn de grondslagen der Ned. Ger. Kerk van Natal alhier gelegd vele jaren voordat de gemeente formeel werd gesticht. De Voortrekkers onder Pieter Retief zijn in November 1837 den Drakensberg af en de Groot Tugela door. In de volgende maand werden in deze gemeente: de eerste Kerkeraadsleden der Voortrekkers bevestigd, de eerste Kerkeraadsvergadering gehouden, waarin Pieter Retief als Kommissaris-politiek zitting heeft gehad; de eerste lidmaten aangenomen; het eerste voortrekkerskind in Natal geboren, gedoopt; en de eerste Avondmaalsviering gehouden. Zoo zijn de grondslagen der Ned. Ger. Kerk van Natal gelegd, en de Kerk als Staatskerk vastgesteld.

De gemeente Weenen, de vierde oudste in de Natalse Kerk, is echter formeel gesticht op 12 September 1859, door de Natalsche Ringskommissie van den Transgariepsen Ring, de leden der Kommissie zijnde: Ds. D. P. M. Huet, Vaders Gert Naudé van Pietermaritzburg, en A. G. Spies van Ladysmith. Deze stichting werd door de Ring bekrachtigd in zijne vergadering te Fauresmith, Oranje Vrijstaat, in October 1859.

NED. GER. KERK.

Op 19 October werd de eerste Kerkeraadsvergadering gehouden te Colenso (in deze gemeente) onder voorzitterschap van den konsulent, Ds. D. P. M. Huet. De Kerkeraad echter heeft veel moeite en teleurstelling gehad met het beroepen van predikanten, en af en toe in het bestaan der gemeente waren er lange vakaturen, waarin de gemeente echter door twee waardige Duitsche zendelingen werd bediend, t.w. Di. Guldenphenning en Glöckner. Sedert hare stichting had Weenen vier predikanten. Slechts in 1862 kreeg zij haar eersten predikant in Ds. John McCarter, opgevolgd door Ds. Richard Craig (1862-1867), Ds. Gottfried Döhne (1882-1889), en den tegenwoordigen predikant, Ds. Andrew Milne Murray (1890).

De gemeente van Weenen is een biezonder moeilijke om te bearbeiden. Zij strekt zich uit over de geheele "County" van Weenen, d.w.z. de geheele breedte van Natal tusschen de Groot Tugela (Oost) en den Drakensberg

Ds. G. DÖHNE.

(West). De plaatsen liggen ver van elkander, en de leeraar moet in sommige gevallen 12 uur te paard ver van Weenen rijden om lidmaten te bezoeken. Zoo zijn er ook twee hoofdkerken—één te Weenen en één te Winterton, acht uur van elkaar. Catechisatie, Aanneming, Avondmaal, Kerkeraadsvergadering, worden geregeld op beide plaatsen gehouden: dus een dubbele gemeente!

Eerst (tot 1909) moest het per kar of te paard, nu gaat het per spoor. Er zijn twee kerkgebouwen; gebouwd en ingewijd sedert de aankomst van den tegenwoordigen predikant.

Ds. A. M MURRAY.

Ned. Ger. Gemeente.

NEWCASTLE.

Door Ds. P. J. Conradie.

Ds. F. SYPKENS.

DE eerste Kerkeraadsvergadering werd te Newcastle gehouden den 15den Januari 1883. Tegenwoordig waren Ds. G. A. Döhne (consulent); ouderlingen: H. Grove, R. Dannhauser en N. Swart; en diakenen: J. van Niekerk (G. zoon), Th. Boshoff en S. Buijs. De eerste Kerkeraad echter, gekozen bij de stichting in December van het vorige jaar, waren: ouderlingen, N. G. Swart, Sr., J. Landman, C. J. Cronje, A.zoon; tot diakenen, N. van Rensburg, N. Dannhauser, J. van Niekerk (G.zoon), S. Buijs, A. van Wijk en S. van der Westhuijzen. De meerderheid van dezen bedankten echter voor deze eerwaarde betrekkingen.

De consulent kreeg £100 per jaar voor salaris en reiskosten, £25 te worden betaald voor elke keer, als hij overkwam. De gemeente bezat toen reeds twee kerken, één te Newcastle, gebouwd 1869, en één te Ermelo, nabij het tegenwoordige Dundee. Daar was echter nog geen pastorie.

NED. GER. KERK.

Den 23 April 1883 werd Ds. G. A. Maeder, toen predikant te Ladybrand, alhier beroepen met Ds. A. P. Kriel ophet tweetal. Hij bedankte echter, en toen werd besloten een Proponent te vragen om hier tijdelijk te komen arbeiden. Eerw. Prop. H. E. du Plessis werd gevraagd, die dan ook gewillig was te komen. Op 12 Maart 1884 werd hij hier beroepen met algemeene stemmen. Dit beroep heeft hij aangenomen, en werd den laatsten Zaterdag van Juli 1884 bevestigd. Hij arbeidde hier tot Juni 1886, toen hij een beroep naar Standerton aannam. Gedurende dezen tijd werd een pastorie gekocht te Lennoxton.

Nadat de gemeente drie jaren vacant was geweest, werd Ds. F. Sypkens hier bevestigd op 22 Juni 1889, en arbeidde tot Februari 1897. Gedurende zijnen gezegenden arbeid werd de eerste pastorie verkocht, en een andere in het dorp gebouwd.

Hij werd opgevolgd door Ds. D. F. Bosman, November 1897, die omtrent zes jaar alhier gearbeid heeft. Ook zijn werk was niet ongezegend. In dezen tijd werd de kerk te Ermelo door de Engelsche troepen verwoest.

In November 1905 werd de tegenwoordige leeraar, Ds. P. J. Conradie, alhier bevestigd. In 1906 werd de nieuwe kerk gebouwd en ingewijd. De openingsrede werd uitgesproken door Ds. D. P. Ackerman van Wakkerstroom over 2 Kron. 7 : 16, "Mijne oogen en mijn hart zullen daar ten allen dage zijn." Een paar jaar later werd ook te Dundee weer een kerk gekocht, en betaald. Intusschen is de gemeente zeer aangegroeid, zoodat de dochter nu veel grooter is dan de moeder, Ladysmith. Mettertijd dus wordt de gemeente Ermelo een afzonderlijke. Men heeft van Newcastle een prachtig gezicht van de beroemde Amajubaberg, die de sleutel is van Transvaal en Natal.

Ds. P. J. CONRADIE.

Ned. Ger. Gemeenten. *Door Eerw. W. P. J. Poën.*

MELMOTH.

MELMOTH ontleent zijn naam aan Sir Melmoth Osborne, voorheen Resident Kommissaris van Zululand. Het dorp is schoon gelegen op 'n bult, ongeveer 4,000 voet boven de zee, op 'n afstand van vele mijlen van Vrijheid en ettelijke mijlen van Eshowe, de hoofdstad van Zululand. Dorp en gemeente zijn gelijktijdig gesticht (1894). Vóór dien datum echter, was Ds. A. J. Louw (Heidelberg) toen predikant te Vrijheid, de eerste die te Melmoth in 'n kerk van bokzeilen het Evangelie heeft verkondigd. In 1894 gaf ouderling Julius Ortlepp 5 erven ten geschenke voor kerkgronden, en werd de tegenwoordige kerk gebouwd (zie portret, genomen op de dag der inwijding). Op de trapjes bij de ingang staan de twee eerste steunpilaren der jonge gemeente: wijlen Ouderling Julius Ortlepp, en Oud-ouderling Dirk Uijs, die nog in leven een Scriba van de Kerkeraad is. Ter gedachtenis aan eerstgenoemde is 'n fraaie marmeren gedenksteen in de kerk opgericht.

De gemeente deed aanzoek bij de Transvaalse Kerk, om haar op te nemen. Dit verzoek werd geweigerd. Daarop wendde men zich tot de Kerk van Natal. Ouderling Joachim Koekemoer ging met dat doel naar Greytown. De Heer bestuurde het aldus, dat Dr. Andrew Murray juist daar vertoefde. Zijn woord was: "De Natalse Kerk moet u opnemen." Dit is dan ook geschied, en nu is de gemeente sterk aan de Natalse Kerk gehecht.

Sedert haar stichting, is de gemeente beurtelings bearbeid door de verschillende predikanten van Natal, totdat, Oktober 1913, de eerste leraar, Eerw. W. P. J. Poën, aldaar door de konsulent, Ds. M. W. Odendaal, werd bevestigd. De leraar woont in Durban, maar gaat alle drie maanden naar Melmoth voor Nachtmaal, Aanneming en diensten op twee Zondagen. De week tussen in wordt huisbezoek gehouden. De gemeente groeit sterk aan, wegens het intrekken van Afrikaanse "settlers" in Zululand, waar Melmoth de enige Ned. Ger. Gemeente is. Ook is onlangs door de leraar 'n werkkring geopend te Eshowe; en zal mettertijd ook deze plaats 'n afzonderlike gemeente worden.

KERK TE MELMOTH.

DURBAN.

"DE HONINGBY," Deel VI., bladz. 30, 31 Januarie 1844, vermeldt als volgt:

"In 1843 heeft Ds. A. Faure, op verzoek van de Goeverneur, "de Emigranten bezocht. Tien weken heeft Z. Eerw. onder "hen doorgebracht. Hij bericht, dat in het jaar 1841, de Volksraad, "uit hoofde van de uitgestrektheid des lands, waarover de Emigranten

EERW. W. P. J. POËN.

"verspreid waren, de bevolking in vijf gemeenten heeft verdeeld, zijnde "drie ten Oosten, één ten Westen, en één ten Noorden van de Drakens- "berg. In elke gemeente zijn Kerkeraden aangesteld en bevestigd. "Zij hebben onder zich slechts één leraar: WelEerw. Daniel Lindley, "die zijn verblijf heeft te Pietermaritzburg, de enige plaats alwaar, "alsnog, een kerkgebouw is gesticht, en die nu en dan de overige ge- "meenten bezocht. De gemeenten zijn: Port Natal (Durban), Pieter- "maritzburg, Weenen, Winburg en Potchefstroom."

De stad Durban, aldus genoemd naar Sir Benjamin D'Urban, Goeverneur van de Kaap Kolonie (1834-38), werd officieel als dorp erkend in 1835. Hoewel de stad reeds nu (1917) 82 jaar oud is, werd de Ned. Ger. Gemeente aldaar eerst in 1913, dus na 78 jaar, gesticht. Men moet zich verwonderen, dat, onder zulke omstandigheden er nog dezulken zijn, die trouw aan taal, volk en kerk gebleven zijn.

De tegenwoordige leraar, in 1904 te Durban op bezoek, hield zijn eerste dienst in de Alexandra Hall. De opkomst was zo gering, dat de kollekte niet eens de zaalhuur opbracht: en zulks nog al gedurende 't seizoen. Nu, is gedurende de Wintermaanden de kerk zo vol, dat velen geen plaats kunnen vinden. Elk jaar bracht genoemde leraar vier tot zes weken vakantie in Durban door, en preekte dan voor de kleine gemeente. Wijlen Sir David Hunter heeft hem verteld, dat jaren geleden, er eens 'n Hollandse dienst in de Congregational Kerk, Aliwal Straat, werd gehouden, waar President Kruger tegenwoordig was. Vele van onze predikanten hebben, tijdens hun kort bezoek aan Durban, er het Evangelie in de Hollandse taal verkondigd.

In 1910 werd door de heer J. C. du Plessis, de tegenwoordige diaken-kassier, de heer Brandt, Consul der Nederlanden, en wijlen de heer Frank van Reenen, de "Durban Hollandse Christelike Vereniging" opgericht, die voorziening maakte voor geregelde diensten des Zondags, en 'n Zondagsschool en Debat Vereniging stichtte. Tot eindelik op 17 Augustus 1913 de eerste Kerkeraad werd voorgesteld.

Op September van 't zelfde jaar werd de eerste leraar, Eerw. W. P. J. Poën, door de konsulent, Ds. G. M. Pellissier, bevestigd. De gemeente bezit heden (1917) nog geen kerkgebouw of pastorie. Eerst hield men de diensten in de C.J.V. Zaal; daarna, gedurende twee jaren, in de oude Bibliotheek (zie portret), en tans in 'n onderaardse zaal van 't Stadshuis.

De gemeente is zeer uitgestrekt: haar grenzen zijn, de Drakensbergen ten Westen, de Oceaan ten Oosten, Pondoland ten Zuiden en Inchanga ten Noorden; dus de gehele zuidelike punt van Natal. Door giften van belangstellenden en kollekten door Eerw. Poën, Mev. E. Z. de Beer en Ds. Maeder, bazaars, enz., is er nu reeds 'n fonds van £2,000, om 'n centraal stuk gronds in de stad te kopen. Als men nog 'n £3,000 bij elkander kan krijgen, dan kan men 'n net, sierlik gebouw oprichten, dat tot eer strekken zal voor de Hollandse bevolking, die alhier woont, en de duizende bezoekers van deze badplaats.

Behalve 't goed werk dat gedaan wordt te Eshowe, Zululand, welk mettertijd 'n afzonderlike gemeente worden zal, heeft de Synode van 1917, te Durban, besloten om Biggarsberg, waar 'n buitenkerk met name Ermelo bestaat, ook zo spoedig mogelik tot 'n onafhankelike gemeente te maken.

DE KERK, BIBLIOTHEEK TE DURBAN.

Rhodesië, Z.-W. Afrika, Oost Afrika en Argentinië

BUITEN DE UNIE.

Voorwoord.

Door Ds. G. A. M.

DE Ned. Ger. Kerk in Zuid Afrika (Kaap Kolonie) heeft zich het lot van onze menschen aangetrokken die zich in Mashonaland en Rhodesië vestigden; juist omdat de Transvaal, die naast aan Rhodesie ligt, destijds een onafhankelijke Republiek was; zoodat de gemeenten in dat "Hinterland" onder den Ring van du Toitspan sorteeren. De tijd echter nadert, dat zij even als Natal een afzonderlijke provinciale kerk zullen worden, vooral als Rhodesië zich bij de Unie voegt.

De Ring van Beaufort, destijds naast aan het Duitsch Zuid West gebied gelegen, ontfermde zich over de boeren die daarheen trokken, vooral na den Anglo-Boeren oorlog. Hij werd ondersteund door den Ring van Kaapstad nadat de eerste gemeenten Gibeon en Moria waren gesticht. De laatste Synode, 1915, heeft nu de verantwoordelijkheid gelegd op den nieuwen Ring van Britstown. 't Is hoog wenschelijk dat een *vaste predikant*, en meer dan één, worde aangesteld om de allengs aangroeiende Hollandsche populatie te bearbeiden.

De Transvaalsche Vereenigde Kerk kon Duitsch en Engelsch Oost Afrika niet aan zichzelf overlaten; van daar de gemeenten Meru en Vergenoeg.

De Commissie voor Behoeftige gemeenten zond Ds. Jacobs naar Argentinie.

Dat de Hollandsche Protestantsche Kerk van Zuid Afrika de pinnen harer tente uitsla van Kaap naar Kairo!

Ned. Ger. Gemeente.

BULAWAYO.

Door Ds. P. Eksteen.

Ds. P. A. STRASHEIM.

ONDER leiding van Ds. P. A. Strasheim, als afgevaardigde van de Synode der Ned. Geref. Kerk in de Kaap Kolonie voor het werk onzer Kerk in Rhodesië, werd er een vergadering van leden onzer Kerk gehouden op 6 September 1895. Op deze vergadering werd besloten de gemeente Bulawayo te stichten. Dank werd gebracht aan Ds. Strasheim voor al zijne bemoeiïngen in deze en ook aan Eerw. J. S. Groenewald, die als onderwijzer zou optreden en ook de geestelike belangen der gemeente behartigen. Op de Kerkeraadsvergadering van 10 November 1897 nam Ds. Strasheim zijn afscheid. In de avond werd Eerw. Groenewald geordend, om als de eerste vaste arbeider op te treden in deze gemeente, de eerste onzer Kerk dus in Rhodesië. Uit haar zijn andere ontstaan. Volgens notulen van 2 December 1895, zou Bulawayo de te beroepen leraar een vrije pastorie geven en tot zijn salaris £125 bijdragen, Salisbury £50, Melsetter £37 10s., enz. Op de Kerkeraadsvergadering van 14 Maart 1904 was Prop. J. N. Geldenhuijs tegenwoordig als afgevaardigde van de moederkerk van de Kaap Kolonie. Op 1 Oktober 1904 werd hij tot herder en leraar beroepen, en op 27 November 1904 als zodanig bevestigd.

Ds. J. A. v. AARDE SMUTS.

NED. GER. KERK.

In 1909 werd Eerw. A. J. Botha als hulpprediker beroepen, die nog als zodanig alhier arbeidt, en sedert de stichting van het Weeshuis, door Ds. J. N. Geldenhuijs, ook als huisvader aan de inrichting verbonden is.

In het begin van 1911 nam Ds. Geldenhuijs het beroep aan naar Dibéng, na een zevenjarige arbeid in deze gemeente. Met recht kan Ds. Geldenhuijs genoemd worden de Apostel van Rhodesië.

Op de 15de Januarie 1912 werd een beroep uitgebracht op de Prop. J. A. van Aarde Smuts, die het beroep aannam en op 2 Maart 1912 tot herder en leraar der gemeente bevestigd werd. Ds. J. A. van Aarde Smuts heeft de gemeente niet lang moge dienen. Na een tweejarige arbeid werd hij door de Koning der Kerk opgeroepen tot hoger dienst. Zijn leuze was "Rhodesië voor Jezus." Zijn leven was kort, zijn werk groot. Na ruim een jaar vakant te zijn geweest, trad als opvolger van Ds. Smuts in de gemeente op Ds. P. de Waal Eksteen. Prop. Eksteen werd onmiddellik na zijn proponentsexamen beroepen, en werd op 11 April 1915 als predikant bevestigd.

Ds. P. de W. EKSTEEN.

Na 6 maanden arbeid wierp de Here hem op een gevaarlik ziekbed, doch de Here heeft het gebed van de gemeente verhoord en hem, hun leraar, als uit de dood teruggegeven. De gemeente Bulawayo is zeker de grootste gemeente onzer Kerk wat uitgestrektheid betreft. Er loopt een spoorlijn van ruim 1,200 mijl doorheen. De leraar heeft dan ook een zeer grote verantwoordelikheid op zich. Op meer dan 12 verschillende centrums wordt er geregeld dienst gedaan. Menigmaal moet hij zeggen wat Cecil Rhodes eenmaal zeide: "Zoveel te doen, zo weinig gedaan." Te Lusaka in het Noorder deel der gemeente arbeidt tans Eerw. B. Froneman, ook als hulpprediker der gemeente.

Ned. Ger. Gemeente.

SALISBURY.

Door Ds. B. J. Kloppers.

Ds. George Stegmann (Oudtshoorn) en Ds. A. Hofmeijer (Prins Albert) waren de eerste predikanten van onze Kerk die Rhodesië bezochten in 1891. Zij moesten, zoals de "pioneers," hun reis met ossenwagens afleggen, en 't nam hen zowat drie maanden om tot hier te komen. Zij hielden hunne diensten onder bokzeilen, die

Eerw. T. C. B. VLOK. Ds. P. S. v. HEERDEN en Ds. B. J. KLOPPERS.

zij over hunne twee wagens uitspreidden. Wij kunnen ons wel voorstellen, dat zij veel ongerief moesten uitstaan, en grote opoffering verduren, en, zoals wij weten, is Ds. Stegmann op zijn terugtocht te Pietersburg (Transvaal) aan dysentery overleden.

In 1895 kwam weer Ds. Strasheim (Wijnberg) via Beira, om Rhodesië te bezoeken, vergezeld met Eerww. Groenewald, Liebenberg en P. le Roux; en hij opende toen gemeenten te Melsetter, Enkeldoorn en Bulawayo, terwijl hij zelf te Salisbury zou vertoeven, doch hij keerde spoedig terug naar Stellenbosch. Zijn reis onkosten werden door de heer Cecil Rhodes betaald. Eerw. Liebenberg werd te Enkeldoorn geplaatst, alwaar hij nog vandaag met zegen arbeidt. Eerw. Groenewald te Bulawayo en Eerw. P. le Roux te Melsetter.

Salisbury was dus andermaal geheel herderloos van 1896 tot 1901; en Eerw. Liebenberg moest eenmaal 100 mijl per kar afleggen, om 'n kindje te Salisbury te komen dopen, en hij heeft ook in die tijd Salisbury eens voor drie maanden bearbeid.

In 1904 nam Ds. Geldenhuijs het beroep naar Bulawayo aan, en hij heeft Salisbury toen zeer dikwels bezocht, hoewel de afstand tussen die twee gemeenten over de 200 mijlen was.

In 1905 was Ds. Geldenhuijs eigenlik de man die de gemeente Salisbury stichtte, en nadat verschillende beroepen van de hand waren gewezen, liet Ds. H. E. Steyn (van Bedford) zich 't beroep naar Salisbury welgevallen, en kwam hier aan in December 1906. Hij was dan ook in de eigenlike zin, de eerste leraar en herder van deze gemeente.

Van 1901 tot 1906 werd de dienst hier waargenomen in een kamer van de Municipaliteits gebouwen. Ds. Steyn heeft zich zo flink beijverd dat hier spoedig 'n net kerkje werd gebouwd, en ook afbetaald, waarvan de hoeksteen op 19 Mei 1908 door Ds. J. N. Geldenhuijs werd gelegd.

Wegens gezondheidstoestand kon Ds. Steyn hier slechts 15 maanden vertoeven.

Van 1907 tot 1909 was de gemeente andermaal herderloos, en tegen 't einde van 1909 werd Eerw. Adshade door de Kerk naar Salisbury gezonden, en verliet haar weer in 1910.

Doch in 1911 nam Ds. C. R. Kotzé het beroep naar deze gemeente aan, en heeft alhier vijf jaar lang gearbeid. Door zijn onvermoeide arbeid werd er in Januarie 1917 een deel der gemeente afgesneden onder Umtali, alwaar er al reeds een zeer net kerkje staat, en Ds. W. C. Malan op 't ogenblik als eerste predikant werkzaam is. Ook is dit aan Ds. Kotzé z'n ijver te danken, dat hier vandaag

NED. GER. KERK.

te Salisbury een zeer doelmatige en gerieflike pastorie staat naast ons kerkgebouwtje.

In April 1916 nam Ds. Kotzé het beroep naar Du Toitspan aan; en toen liet Prop. B. J. Kloppers zich het beroep naar deze gemeente welgevallen, en werd op 25 Augustus 1916 alhier geordend, alwaar hij vandaag staat en met ijver getrouw arbeidt.

Ned. Ger. Gemeenten. *Door Eerw. A. J. Liebenberg.*

ENKELDOORN.

EERW. A. J. LIEBENBERG.

DEZE gemeente werd op 9 November 1895 gesticht door wijlen Ds. P. A. Strasheim. Tijdens de stichting telde de gemeente slechts 86 leden. De eerste Kerkeraadsleden waren de BB. Ouderlingen J. M. Hoffman en J. P. Hartman; Diakenen, J. H. Fourie, J. J. Hauman, J. M. Stopforth en H. J. van der Merwe.

Eerw. A. J. Liebenberg, de eerste leraar der gemeente, kwam te Beira op 6 Mei 1896 aan, van waar hij in gezelschap van Eerw. P. L. le Roux en Ds. Strasheim naar Gazaland ging. Op 8 Junie, de dag van zijn geboorte, kwam hij te Salisbury, waar er enige huisgezinnen van de gemeente Enkeldoorn waren. Wegens onlusten onder de Kafferstammen in Mashonaland, moest Eerw. Liebenberg een tijd lang te Salisbury blijven. Hier opende hij een dag- en Zondagsschool, en deed dienst voor de gemeente op Zon- en feestdagen.

Tegen het einde van Oktober 1896 ging hij in gezelschap van Br. C. Lamprecht zuidwaarts, om de gemeente te Enkeldoorn, die toen in Lager waren, te bezoeken. Op 1 November 1896 doopte hij voor de eerste maal een kind van de gemeente. Die jonge Rudolph is tans een man met baard onder de neus.

Vroeg in Januarie 1897 keerde Eerw. Liebenberg voor goed terug naar Enkeldoorn. Met behulp van de trouwe gemeenteleden en het Gouvernement, kon hij reeds op 21 December 1897 de hoeksteen van het eerste kerkgebouw leggen. Dat gebouw, groot 52 x 25, kostte, zonder meubelen, £1,000. Enige tijd later werden de nodige meubelstukken aangekocht.

Voor ruim 10 jaren had Eerw. Liebenberg school en gemeente werk voor zijn rekening. Hoewel dingen zich langzaam bewegen, mogen wij ons tans verblijden in een kerk, op 't dorp, ook pastorie, terwijl er geregeld diensten in de buitenwijken gehouden worden. De Kerkeraad is voornemens twee "kerkjes" te bouwen in wijken die ver afgelegen zijn. De gemeente telt tans 780 zielen en 370 leden.

NED. GER. KERK TE ENKELDOORN.

NED. GER. KERK TE MELSETTER.

Ned. Ger. Gemeente. *Door de Redaktie.*

MELSETTER.

DEZE gemeente ontstond omtrent dezelfde tijd als Enkeldoorn, dat is in 1895, en werd in 't begin bediend door de Zendeling-leraar, Eerw. A. J. Liebenberg, die in die streken was bevestigd door Ds. P. A. Strasheim, die de voedstervader van de Ned. Ger. Kerk in Rhodesië genoemd kon worden. Zij moest zich voor 'n lange tijd behelpen met 'n noodkerkje, totdat zij haar eigen leraar kreeg in Ds. F. H. Badenhorst. Met moed en ijver heeft hij van alle kanten gevraagd om hulp, en 't is hem gelukt 'n vergroot en tamelik geriefelik Godshuis daar te stellen, dat, nadat men 16 jaren had gesukkeld, uiteindelik

Ds. F. H. BADENHORST.

in 't begin van dit jaar, 1917, is ingewijd. De gemeente vierde feest van 30 Maart tot 1 April j.l. De aangebouwde konsistorie is grotendeels bekostigd door de giften afkomstig uit de gemeenten Swellendam, Boshof en Carnarvon. De lichten zijn 'n geschenk van de weduwe B. van Rensburg, van Cradock, hebbende ook Mev. S. Wilson in mindere mate tot de aankoop bijgedragen. Door 'n belangstellend lid, in 't zuiden, is 'n lening gedaan, waardoor het gebouw voorzien is van sierlike banken, uit plaatselik hout vervaardigd. Door vrije giften van 'n kerkeraadslid, en de echtgenoten der diakenen, werden noodzakelike verbeteringen gemaakt. De kleine gemeente maakt dus goede vooruitgang.

Ned. Ger. Gemeenten.

UMTALI, LUSAKA, ELIZABETHVILLE EN BUITENPOSTEN.

Door Di. W. C. Malan en P. Eksteen.

Ds. W. C. MALAN.

MET waarheid kan de Broeder Ouderling H. A. Louw genoemd worden de vader van de gemeente Umtali. Hij vestigde zich in 1904 op de plaats, waaraan hij de naam gaf van "La Rochelle," in de 'Mbeza Vallei, ongeveer 12 mijlen ten noorden van Umtali.

Hij trok zich het godsdienstig lot van zijn volksgenoten, die hier woonden, aan, en begon zich te beijveren om hen bearbeid te krijgen. Het was echter eerst tegen het einde van 1905 dat alhier de eerste dienst voor onze mensen gehouden werd door 'n leraar van onze Kerk, en wel door Ds. J. N. Geldenhuijs, destijds van Bulawayo. Die dienst werd gehouden niet ver van de plaats van de Broeder Louw, in 'n paal-en-klei huisje. Enige jongelieden werden als lidmaten aan de gemeente voorgesteld. Treffend is het, dat op deze plaats er tans 'n slachtpaal staat.

Bij deze gelegenheid werd er 'n "gemeentevergadering" gehouden en besloten om 'n ouderling en diaken voor "deze gewesten" te kiezen. De Broeder Louw werd tot ouderling, en de Broeder Dirk Uijs tot diaken verkozen. Laatstgenoemde bedankte.

Toen moest men "heen en weer" kerk houden: onder 'n boom, in 'n private woning, in de zendingschool op 'n zendingstatie van de Wesleyanen. In deze zendingschool is het eerste echtpaar alhier door 'n predikant van onze Kerk gehuwd.

Gedurende 1910, en 'n geruime tijd daarna, werden de diensten—wanneer 'n leraar hier kwam—op "La Rochelle" onder 'n bokzeil, over palen gespannen, gehouden. In die "kerk" werden daar zelfs Kerkeraadsleden en lidmaten voorgesteld, Doop en Avondmaal bediend. Ook hier was "'n stal Zijn woning": eens werd er dienst gehouden in 'n ezelstal—het zeil was door wind en weer de weg van

KERK TE UMTALI.

alle zeilen gegaan. In 1911 werden enige katechisanten in de kombuis van het woonhuis te "La Rochelle" aangenomen.

Tijdens de diensttijd van Ds. Steyn (Salisbury), die in 1907 voor het eerst hier (te Umtali) aankwam, en van Eerw. Adshade, werd er soms dienst gehouden in de Hofzaal te Umtali; doch gewoonlik, als de leraar hier kwam, werden er schikkingen getroffen met de Episkopaal-Methodisten voor één of meer diensten in hun kerkgebouw.

Na het vertrek van Eerw. Adshade (in 1911) werd 'n schoolgebouw in de 'Mbeza opgericht, alwaar 'n tijdlang de diensten werden gehouden. In dit schoolgebouw werd in 1913 voor het eerst de vraag besproken van 'n eigen kerkgebouw in of ergens nabij Umtali, voor dit gedeelte van de gemeente van Salisbury. Ds. C. R. Kotzé (Salisbury) was voorzitter bij deze gemeentevergadering. Later werd er 'n vergadering te Umtali gehouden, en finaal besloten om dat gebouw in Umtali op te richten.

Voor dit doel heeft Ds. Kotzé in de Unie gelden gekollekteerd en men is begonnen te bouwen in 1914. Op 16 December 1914 is de hoeksteen gelegd door Eerw. Ouderling A. A. Louw; bij welke plechtige gelegenheid tegenwoordig was "de grote schare" van uiterst 20 mensen (groot en klein). De inwijding vond plaats in 1915, toen alhier 'n Kerkelike Konferentie gehouden werd, waarbij tegenwoordig waren Ds. A. F. Louw, en al de

Ds. EKSTEEN,

Nabij 'n groot mierhoop onder bomen te Elizabethville, met een Jodin, die lid der kerk is geworden.

UMTALI, ENZ.—(*vervolgd*).

leraren van Rhodesië: Ds. F. H. Badenhorst (Melsetter), Ds. P. Ekstecn (Bulawayo), Eerw. J. Liebenberg (Enkeldoorn), en de Pastor Loci, Ds. C. R. Kotzé (Salisbury).

In November 1915 werd de WelEerw. Proponent W. C. Malan beroepen als hulpprediker van Salisbury met werkkring te Umtali, alwaar hij in het ambt bevestigd werd door Ds. C. R. Kotzé op 11 Maart 1916.

Op 8 Januarie 1917 werd Umtali van Salisbury afgesneden en tot een afzonderlike gemeente gesticht. In April werd de hulpprediker van Salisbury, Ds. W. C. Malan, als de eerste herder en leraar der pas gestichte gemeente beroepen, en door Ds. B. J. Kloppers (Salisbury), de konsulent van Umtali, alhier ingezegend op 10 Junie 1917.

Er rust op de gemeente 'n schuld van £1,200. De tans dienstdoende Kerkeraadsleden zijn: de Br. Ouderling H. A. Louw, de broeders diakenen J. T. L. Bekker, P. N. Miller, G. J. Pretorius, I. A. Delport, Jr., F. J. de Meijer, Sr., en J. B. du Plessis. De broeders G. Delport en P. S. Grobler, die bij de stichting als ouderlingen werden aangesteld, hebben als zulks bedankt. De eerste Kerkeraadsvergadering werd alhier gehouden op Maandag, 11 Junie 1917, alwaar meer Kerkeraadsleden bijgekozen werden.

Moge Gods uitnemende zegeningen verder rijkelik op de jongste gemeente onzer Kerk, alhier in Rhodesië, rusten!

LUSAKA, ELIZABETHVILLE EN BUITENPOSTEN.

Door Ds. P. Eksteen.

DE leraar van Bulawayo moet meer dan 1,000 mijl per spoor afleggen om zijn mensen in de Congo te bezoeken. Het voornaamste dorp in de Congo is Elizabethville, alwaar men, o.a. enige prachtige gouvernementsgebouwen, 'n school voor blanke kinderen, en 'n synagoge, aantreft. Joden en Kaffer-winkels zijn daar volop. Levensmiddelen zijn zeer duur, daar bijna alles van Bulawayo en andere delen in 't zuiden moet komen. Men treft niet vele Engels- en Hollandssprekende mensen daar aan. De talen die er meestal gebezigd worden, zijn Frans en Vlaams. De Rustdag wordt gruwelik ontheiligd. Bij velen bespeurt men geen eergevoel en zelfrespekt meer, daar zij door hun losbandig leven alles behalve 'n zedelike invloed op de Heiden uitoefenen.

Daar is geen Hollandse Kerk; en onze mensen, bestaande uit omtrent 10 families en omtrent 20 leden, komen tezamen tot gemeenschappelik gebed en tot stichting onder elkander, in één of ander privaat woonhuis. Bijna allen behorende aan onze Kerk zijn gewoonlik te Elizabethville tegenwoordig bij de diensten en maken gebruik van des Heren Heilig Avondmaal. Met gretigheid luistert men naar de verkondiging van Gods Woord, en meer dan één vochtig oog zegt aan de prediker, dat zijn arbeid niet ijdel is in de Heer.

DE. HEER B. P. A. GILDENHUIJS.

Te Brokenhill zijn ook 'n paar families die wij bezocht hebben. De grote meerderheid van de bevolking te Lusaka bestaat uit Hollandssprekenden, behorende tot onze Kerk. Daar zijn zowat 150 leden, die dun verspreid wonen en moeilik zijn te bereiken per donkeykar, oskar of fiets. Men is van plan binnen kort te Lusaka 'n doelmatig kerkgebouw op te richten. Het geestelik werk wordt aldaar door de leraar van Bulawayo alle drie maanden verricht. Daar bestaat ook 'n school die door Engelse en Hollandse kinderen bezocht wordt, doch de Hollandse taal, zoals in andere gedeelten van Rhodesië, komt niet tot z'n recht.

Wat het werk onder onze mensen in deze gewesten zeer moeilik maakt, is het rondtrekken van velen die geen vaste eigendoms grond hebben, en de gemengde huweliken. De kinderen groeien onkerks op, behoren later aan geen Kerk meer, en hebben geen volks- en vaderlandsliefde. Te Kalomo, alsmede te Livingstone, zijn er vele Hollandssprekende Afrikaners.

VORIG WERK IN RHODESIË GEDAAN DOOR DEN HEER BEN P. A. GILDENHUIJS.

WERKER onder onze mede stam- en geloofsgenoten in Rhodesia.

Met het doel een toevluchtsoord en een opvoedingscentrum voor de armen in die gewesten te vestigen, werd de plaats "Goede Hoop" nabij Victoria, Mashonaland, door hem aangekocht uit gelden te Oudtshoorn en op andere plaatsen daarvoor gekollekteerd. Wegens de malaria koorts werd hij in 1909 genoodzaakt, na er enige jaren gearbeid te hebben, Rhodesië te verlaten, en ging hij naar de Kolonie terug om zijn studieën verder voort te zetten.

In 1911 trad hij in de Staatsdienst, in welke dienst hij twee afzonderlike betrekkingen steeds waarneemt, t.w. (*a*) als Officiële Vertaler in het Hollands, 't Engels en 't Duits, en (*b*) als Opvoedkunde Instrukteur van de Blanke Arbeiders in dienst van de Zuid Afrikaanse Spoorwegen. In laatstgenoemde betrekking blijft hij steeds in direkte verbinding met de Blanke Arme Klassen van ons volk, voor wie hij veel doet om ze te bekwamen voor betere betrekkingen in de Spoorwegdienst.

ZUID-WEST AFRIKA.
GIBEON EN MORIA.

DEZE twee uitgestrekte gemeenten werden op den 13den en 14den November 1902, respectievelijk, door de Rings-commissie van den Ring van Beaufort gesticht.

1. Voor de gemeente Gibeon werden de volgende grenslijnen bepaald: Ten Oosten, Zuiden en Westen—de grenzen van het Duitsch Gebied. Ten Noorden—van Swakopmund naar Jakhalswater, naar Karibib, naar Okakandja, naar Windhuk, en van daar met een rechte lijn naar de Oostelijke grens over Gobabis.

2. Voor de gemeente Moria werden de volgende grenslijnen aangewezen: Ten Westen, Noorden en Oosten—de grenzen van het Duitsch Protectoraat. Ten Zuiden—van Swakopmund naar Jakhalswater, naar Karibib, naar Okakandja, naar Windhuk, en van daar over Gobabis tot aan de Oostelijke grens van het Duitsch Gebied.

De eerste leeraars die hunne verschijning in deze gewesten maakten waren Ds. H. P. van der Merwe en Ds. J. F. Botha, die door bovengemelden Ring hierheen afgevaardigd werden. Ds. H. P. van der Merwe ging, vergezeld van den ouden heer Thomas Gabriel de Wet, die gekomen was om het land te bezien en zich in de Noordelijke deelen te vestigen, naar Grootfontein Noord, en hield de eerste groote kerkgelegenheid te Strijdfontein, destijds de plaats van den ouden heer Jacobus Martinus Lombaard. Bij deze gelegenheid werden er zeventien nieuwe lidmaten voorgesteld, de stichting der gemeente besproken, en de oude heeren Thomas Gabriel de Wet en Jacobus Martinus Lombaard als ouderlingen, en de B.B. Willem Joubert, Dirk J. Oosthuizen, Nicolaas J. Grobbelaar, Johannes J. du Toit, als diakenen, benoemd. Hierna keerde Ds. H. P. van der Merwe terug om zijn mede afgevaardigde, Ds. J. F. Botha, in het Zuiden te ontmoeten. Deze was, vergezeld van den ouden heer Danie Hauphlies, van Karibib over Windhuk naar de Zuidelijke deelen van het land gegaan en had zijn eerste groote kerkgelegenheid te Gibeon, alwaar de stichting der gemeente besproken en de B.B. Frans de Villiers Smeer, Henderik Jacobus Daniel Smit, Stefanus David Naudé, Stefanus Andreas Rossouw, Johannes Cornelius Malan tot ouderlingen, en de B.B. Philip Frederik Kotzé, Nicolaas Stefanus Smit, Juvenile Dissenter van Zijl, Willem Adriaan van der Merwe, Dirk Johannes Booijsen, George Frederik Lerm, Jan Izak de Villiers, tot diakenen, benoemd werden.

Deze twee gemeenten moesten onder den Ring van Beaufort sorteeren. Aan het einde van 1909 kwamen zij onder den Ring van Kaapstad, en aan het einde van 1915 werden zij onder den Ring van Britstown verschoven.

EERW. E. J. LEONARD.

Ongeveer acht maanden na deze twee bezoeken van Di. H. P. van der Merwe en J. F. Botha, die door onze menschen zeer op prijs gesteld werden, arriveerde Ds. P. J. Conradie als de eerste leeraar van de nieuwe gestichte gemeenten. Hij had slechts de eer de gemeenten éénmaal door te reizen en de eerste grondslagen te leggen. Kort vóór het uitbreken van den Witbooi Oorlog in 1904 moest hij naar de Kaapstad, en heeft, toen de oorlogstoestanden het hem onmogelijk maakten om terug te keeren, naar elders een ander beroep aangenomen.

Sedert dien tijd bleven deze gemeenten vacant, tot de helft van 1908, toen Ds. J. H. Hugo van Upington, als consulent ze een bezoek bracht en er op een gemeente-vergadering, gehouden te Gibeon op den 25sten Julie, besloten werd om een leeraar te beroepen. Op den 26sten werd er in een gecombineerde kerkeraadsvergadering, een beroep uitgebracht op Ds. A. D. Luckhoff. Op die zelfde vergadering werd besloten om den Ring van Beaufort optedragen om, indien de beroepene predikant zich het beroep niet laat welgevallen, dan iemand anders te zenden om als leeraar de gemeenten in Duitsch Zuid-West Afrika te komen verzorgen.

Ds. J. H. Hugo zou dan den Ring van Beaufort de nodige informatie verschaffen. Deze Ring zond toen in het begin van 1909 Ds. C. W. Retief hierheen. Het eerste groote werk dat Ds. C. W. Retief te doen stond was de gemeenten te organiseeren. Dit eischte natuurlijk veel tijd en opoffering. Hierna werd het de vraag van den dag, of er te Gibeon een grondstuk aangekocht, een kerk en pastorie moesten gebouwd worden. De Kerkeraad besloot dit te doen, doch men stuitte tegen het feit dat de Kerkeraad onder de Duitsche vlag geen rechtspersoonlijkheid heeft. Andere moeilijkheden, zooals het gedurig rondtrekken van onze menschen, en de vraag of Gibeon wel altijd de centrale plaats zou blijven, deden zich ook voor. Al deze struikelblokken brachten het mede dat er in deze twee gemeenten tot dusverre nog geen kerkgebouw opgetrokken is, behalve twee kerkzalen, één te Warmbad en één in de wijk van Windhuk.

Aan het einde van 1909 moest Ds. C. W. Retief naar de Synode in Kaapstad. Bij die gelegenheid ontmoette hij Ds. H. J. L. du Toit van Richmond, K.P., die een open hart had voor onze geloofsgenooten in Duitsch Zuid-West Afrika, en hem verzekerde dat zijn gemeente voor het salaris van een tweeden arbeider in Duitsch Zuid-West Afrika zou goed staan. In Januari 1910 werd Eerw. E. J. Leonard door den Kerkeraad van Richmond naar Duitsch Zuid-West Afrika beroepen, op den 27sten Februari in Richmond geordend, en naar Duitsch Zuid-West Afrika afgevaardigd om Ds. C. W. Retief in zijn groot en moeilijk werk behulpzaam te zijn. In het begin van 1911 liet Ds. C. W. Retief zich een beroep naar Garies in Klein Namaqualand, welgevallen, en sedert dien tijd staat Eerw. E. J. Leonard nog alleen aan het hoofd van de gemeenten Gibeon en Moria, die ongeveer 1,600 zielen tellen.

OOST AFRIKA.

Schrijver: Ds. M. P. Loubser.

Ds. M. P. LOUBSER.

NA den Boeren Oorlog van 1899-1902, zijn van onze volks- en geloofsgenooten naar Oost Afrika getrokken. Zij gingen in 1903 en daarna over zee, want over het land is het onmogelijk met een trek derwaarts te reizen.

De eerste trek geschiedde in genoemd jaar naar de zeehaven Tanga in Duitsch Oost, en vandaar naar den Sneeuwberg Kilimanjaro, en verder naar den uitgebranden Vuurberg Meru, om welks voet de trekkers zich vestigden. Een grooten trek is daarna georganiseerd, en wel naar de zeehaven Mombasa, ten noorden van Tanga, in het Britsch Oost gebied. Van Mombasa met den Uganda Spoorweg naar Nairobi en Nakuru. Te Nakuru heeft Ds. J. M. Louw namens de Transvaalsche Kerk de gemeente gesticht in 1908, met den naam van *Vergenoeg*. De stichter van de gemeente *Meru* was Ds. A. P. Burger van Middelburg, Transvaal, die daartoe in 1905 werd afgevaardigd. Ds. N. J. Theunissen heeft ook Vergenoeg

NED. HERV. OF GEREF. KERKGEBOUW,
Te Vergenoeg, B.O.A., door Ds. M. P. Loubser opgericht.

De eerste Godsdienstoefening in de Trans 'Nzoia, B.O.A.,
door Eerw. J. W. Laurenz.

bezocht in 1908. In 1909 werd Ds. M. P. Loubser naar Oost Afrika gezonden om de menschen te bezoeken, de Sacramenten te bedienen, en rapport uit te brengen van den toestand der opvoeding, godsdienst, zeden, vooruitzichten, enz., van de trekkers; na drie jaren in beide gemeenten werkzaam te zijn geweest, is hij naar Zuid Afrika teruggekeerd om aan de Moderator der Transvaalsche Kerk verslag, en voorstellen voor de toekomstige bearbeiding te doen. De uitvoering van zijne wenken vereischte geld, en om dit geld te vinden ondernam deze broeder een kollekte reis, welke hij na achttien maanden voltooide. Toen werden de diensten verkregen van Eerw. J. W. Laurenz en echtgenoote, die voor de godsdienstige belangen der menschen zou zorgen, en van de heeren P. Pienaar, B.A., en F. de Villiers, die als onderwijzers zouden gaan. Zij hebben voor twee jaren goed werk gedaan, zijnde gestationeerd op het Uasin Gishu Plateau, in Britsch Oost Afrika. In 1912 was de heer S. W. van Niekerk, B.A., van Ceres, naar Meru gegaan als onderwijzer, en aldaar gebleven tot einde van 1916. Ook bezocht Ds. C. F. Mijnhardt de twee gemeenten in 1914, omdat Ds. Loubser wegens ziekte niet kon gaan.

De trek onzer menschen naar Oost Afrika heeft een biezonder belangrijke betekenis voor onze Kerk, even als alle trekken die van den aanleg der volkplanting in Zuid Afrika van het Zuiden naar het Noorden werden aanvaard. Afrika is het donker vasteland en ons donker vaderland. In den Zuidhoek ervan heeft God de Heer onze Kerk eene vestiging beschikt, van waar licht en leven zich over de Heidenen zouden verspreiden. Met de trekken van ouds en van heden, zijn er heil en zegen naar de blinde inboorlingen gevoerd geworden. In 1835 en 1836 werden er genoegzame foutvinders gevonden die dien Grooten Trek

OOST AFRIKA.—(*vervolgd*).

veroordeelden, in 1917 is het alleen een dwaas of een blinde die het goede van Gods Hand in die Trekkers geschiedenis niet zien kan. De menschen in Oost Afrika zullen niet weer terugkeeren, en binnen nog 30 of 50 jaren zullen zij een sterke Boerebevolking vormen te midden van millioenen heidenen. Onze menschen zijn getrouw

De School Commissie van de Kerkschool, Vergenoeg, B.O.A.

aan de voorvaderlijke gewoonten en zeden. De Bijbel is in hun huis; huisgodsdienst, Sabbatsheiliging, eerbied voor God, blijven daar steeds hun kenmerken. De vele Kaffers die als arbeiders in hunne huizen op hunne plaatsen werken, komen in aanraking met het Christendom. De Oost Afrikaansche Trek is een Christelijke Zending Trek, en indien de Moederkerk in Zuid Afrika maar kon beseffen wat een ontzaglijk heil er uit de degelijke en ernstige bearbeiding

DE HOOFDSTRAAT, NAIROBI, B.O.A.

onzer menschen voortspruit, dan zal zij zich aangorden met een heilige energie om den invloed van onze Kerk onder onze uitgewekenen, krachtig te doen gelden. Afrika is het land der toekomst: de Europeesche mogendheden vallen over mekaar om stukken gronds ervan te bezitten. Binnen het volgende geslacht gaan de binnenlanden ontwikkelen wegens hun vruchtbaarheid; in die ontwikkeling gaat Oost Afrika geen geringe rol spelen, en met Oost Afrika ook de lidmaten aldaar, behoorende tot de

Een deel van de Schoolkinderen waar Eerw. Laurenz, de heren P. Pienaar en Fred. de Villiers onderwijs geven.

Kerk die ons zoo dierbaar is—als zij maar net behoorlijk met scholen en kerken konden worden voorzien.

Er zijn ongeveer 300 lidmaten in Vergenoeg, en 100 in Meru; en zijn ook leden van de Hervormde en de Gereformeerde Kerken der Transvaal, allen tezamen genoegzaam om binnenkort een groote kolonie te vormen.

ARGENTINIË.

Ds. A. J. JACOBS.

Huis waarin dienst door Ds. Jacobs gehouden werd.

Winkel voor Kerk gebruikt.

VOOR onze uitgewekene boeren, die na de Anglo-Boere Oorlog, zo ver zelfs als Zuid Amerika trokken, werd ook destijds door de Kerk van de Kaap Provincie gezorgd. Zij besloot in Mei 1906 om leraars te vragen de uitgewekene Afrikaanders in Rhodesië, Duits Zuid-West Afrika, Portugees Oost Afrika en Argentinië te bezoeken.

De Moderatuur kreeg Ds. A. J. Jacobs om voor één jaar naar Chubut in Argentinië, Zuid Amerika, te gaan. Hij bezocht eerst Kommandant D. M. Bresler in de Kordilleras, en daarna ging hij overland door de woeste streek Patagonië genaamd, naar de Afrikanders in Chubut. De reis van Kaapstad duurde langs die weg ongeveer zes maanden.

Op 14 Februarie 1907 kwamen de leden van beide de Ned. Ger. en de Gereformeerde Kerk in Chubut om de leraar te ontvangen, en enige ouderlingen en diakenen te benoemen. De ouderlingen waren C. P. H. Myburgh (vroeger van Lady Grey, K.P.), P. H. Henning (Geref. Kerk, Burgersdorp, K.P.), C. J. N. Visser (vroeger van Barkly Oost, K.P.) en Tjaart van der Walt (Geref. Kerk, Fordsburg, Transvaal).

Alhoewel er buitengewone moeilikheden aan het werk verbonden waren, ging het goed, totdat velen der Afrikanders hunne plaatsen verkochten, en of dieper het land binnentrokken, of terug gingen naar Zuid Afrika. 'n Aanzienlik getal bleef in Chubut. Met deze gaat het naar het tijdelike uitstekend.

In Februarie 1911 keerde Ds. Jacobs naar het Vaderland terug, met 'n vrouw (de dochter van wijlen de Ouderling P. H. Henning) en twee zoontjes. Hij had haar in dat verre land gehuwd. Ds. Jacobs houdt zich overtuigd dat de arbeid der Kerk in die vreemde gewesten niet zonder zegen voor onze geloofsgenoten was, en ook 'n gunstige indruk op de landszonen, de Argentijners, maakte.

DE HUISELIKE GODSDIENST.

Schrijver: Ds. G. A. Maeder, B.A.

OM elke dag behoorlik huisgodsdienst te houden, zondere de huisvader een vijf of tien minuten af van het half-uurtje, dat nodig is tot gebruik van het ontbijt. Men vergadere geregeld vóór het eten, vrouw, kinderen, betrekkingen, vrienden en kuiergasten, rondom de familietafel; en als het doenlik is, ook de bedienden, die zitten kunnen op een bankje aan de keukendeur, of in de gang. Men leze dan de 10 of 15 verzen uit de Bijbel in de *Bijbel en Bid Vereniging Almanak* aangegeven voor elke dag van het jaar: zinge een versje uit de *Morgenzang*, en doe een kort *Gebed*, als men daartoe de gaven heeft, of gebruike dat wat hier beneden aangegeven wordt. Dan eerst nuttige men de "breakfast."

's Avonds, zodra het avondeten klaar is, blijve de familie aanzitten en niet opstaan van de tafel, en de *Boeken* worden gebracht eer dezelve afgedekt is. De verzen uit *de Heilige Schrift* aangegeven in genoemde Almanak worden gelezen; indien mogelik iets gezegd aan de huisgenoten, of een paar vragen gedaan aan de kinderen of bedienden over het gelezene, om te zien of zij iets verstaan. Dan worde een *Psalm of Gezang versje of meer*, met bekende wijze, op het harmonium gespeeld en hartelik gezongen. De vader of moeder of oudste zoon of vrijmoedige dochter doe het gebed; of als zij niet kunnen, en niemand in het huis kan voorgaan, gebruike men het onderstaande. Men kan zijn hoofd over de tafel buigen, of knielen rondom het familie altaar; en de lieve "mama" kan maar gerust de "baby" in haar schoot hebben.

Daar is niets dat meer zegen, liefde, eensgezindheid en samenwerking bevordert in het huisgezin, hetzelve gelukkig en voorspoedig maakt, dan deze aanhoudende en geregelde gewoonte van het morgen en avond offer aan brand te houden. Doet het zo goed, zo stichtelik gij kunt, al is het soms met beving en in zwakheid. Niemand zal u bespotten of kwalik nemen. Laat toch niet de lieve Here Jezus naar de kombuis verbannen worden, wanneer de vrienden of zelfs vreemdelingen bij de voordeur aankloppen.

GEBED VOOR DE MORGEN GODSDIENST

ALMACHTIGE en barmhartige God! Gij zijt de wachter Israels die niet sluimert, noch slaapt: Gij hebt ons behoed door de afgelopen nacht; wij danken U voor de zoete rust, waardoor onze lichamen zijn gesterkt, en onze zielen verkwikt geworden. Hebben sommigen van ons aan ongemak of pijn geleden, dan erkennen wij de hulp ons verleend om zulks geduldig te dragen. Wij weten dat het te vergeefs is dat wij vroeg opstaan en laat opblijven, en ook deze nieuwe dag, welke Gij in genade ons schenkt, zullen moeten eten brood der smarten, tenzij Gij, Algoede Heer, ons Uwe onmisbare zegen verleent als uwe beminden, om met alle macht te doen wat onze hand vindt om te doen. Vergeef ons goedgunstiglik al onze familie en persoonlike zonden, vooral onze ontevredenheid en murmereren, en leer ons te betrachten dat de godzaligheid met vergenoeging een groot gewin is. Was ons onrein gemoed in Jezus bloed, en geef ons door de invloed des Heiligen Geestes de vrede die alle verstand te boven gaat. Lieve Here! Maak ons heden allen bekwaam tot al de plichten, welke gij op elk lid van ons huisgezin oplegt: sterk ons voor de teleurstelling welke wij mogen ontmoeten: verleen ons de christelike moed om ons dageliks kruis te dragen, en met vrolikheid vurig te zijn in Uwe dienst. Bewaar ons elk ogenblik van alle verzoeking en verleiding; en verlos ons van de Boze. Heiland! Leer ons nederig van harte en zachtmoedig te zijn, opdat wij ondervinden mogen dat uw juk zacht en uw last ligt is; en alzo de ganse dag blijmoedig doorbrengen tot eer van U, onze God, tot bemoediging van elkander, en tot welzijn van onze medemensen. Zegen gans ons huisgezin en vooral ons, als ouders, onze lieve kinderen, en vergeet zelfs niet onze onderhorigen. Zegen Land en Volk: bewaar Kerk en Staat: geef vrede en voldoening

GEBED VOOR DE MORGEN GODSDIENST—(*vervolgd*).

overal. Gedenk, barmhartig God! aan alle kranken, beproefden en noodlijdenden, en geef uitkomst waar dezelve zo nodig is, op Uwe tijd en aanbiddelike wijze. Wees alzo met ons allen, en breng ons weder bij elkander als de dag gedaald is, en het bij de avond is. Vermeerder ons het geloof dat gij ons, al wat wij gebeden hebben, schenken zult om Jezus wille.

AMEN.

GEBED VOOR DE AVONDDIENST.

LIEFDEVOLLE Vader in de hemel! Gij hebt ons als een huisgezin, door deze afgelopen dag, gespaard, geleid en geholpen; en wij, Uwe kinderen, genieten het voorrecht om U voor Uwe trouwe zorg de oprechte dank van onze gevoelige harten toe te brengen. Wanneer wij gedachtig zijn aan al Uwe goedheid, barmhartigheid en geduld ons bewezen, dan moeten wij uitroepen: Wij zijn geringer dan al deze weldadigheden en dan al deze trouw, die Gij aan uwe knechten en dienstmaagden gedaan hebt. Goede God! Gij hebt genoegzame gezondheid en de nodige kracht verleend om de last des dags en de hitte te dragen. Gij hebt ons beschermd van gevaar en ramp, en de goede hand onzes Gods is op ons geweest. Is het ons niet in alles gelukt gelukkig en voorspoedig te zijn, help ons nooit te vergeten, dat alle dingen medewerken ten goede dergenen, die U liefhebben. Vergeef in Uwe grote genade al onze zonden van moedwil en verzuim, en al onze tekortkomingen in gedachten, woorden en werken. Bij U immers zijn de barmhartigheden en vergevingen, O Here! Maar bij ons

DE HUISELIKE GODSDIENST
(vervolgd).

Gebed voor de Avonddienst—*(vervolgd)*.

de beschaamdheid des aangezichts. O, laat het dierbaar bloed van Christus over ons en onze kinderen komen tot besprenging en reiniging van al onze misdaden. Delg uit onze overtredingen als een nevel en onze zonden als een wolk. Verlos ons door de kracht van de Heilige Geest van onze verborgene afdwalingen, en maak ons steeds gehoorzaam aan Uwe bevelen, en ijverig in Uwe dienst, opdat wij de zonden, die ons ligtelik omringen, afleggende en ziende op Jezus onze Overste Leidsman en Voleinder des Geloofs, als Uw heilig volk gewillig zijn in de dag Uwer heirkracht, en meer dan overwinnaars bevonden worden. Dan zullen wij worden een koninklik priesterdom dat U eert, gehoorzaamt en bemint.

Behoed ons in de op handen zijnde nacht, en laat Uwe beschermende engelen zich legeren rondom ons huis en have, geld en goed, personen en eigendommen, opdat gene pestilentie of plage onze tenten nadere. Geef ons een stille rust na onze arbeid, en, als het Uw wil is, breng ons veilig door de donkere nacht, om het licht van een andere dag te zien. Zegen, Here! elk lid van ons huisgezin en gedenk aan al onze betrekkingen voor wie wij bidden, en die ook voor ons bidden. Laat toch geen klauwtje van onze familie in het diensthuis der zonde achter blijven, en al onze bekenden en vrienden, ja zelfs onze vijanden, genade vinden om op de koninklike weg te wandelen. Gij zijt de Koning der koningen en Heer der heren, en wilt dat alle mensen zalig worden; daarom vragen wij U vrijmoediglik, U te ontfermen over het krom en verkeerd geslacht des mensdoms, dat toch Uw geslacht is, naar Uw beeld geschapen en naar Uwe gelijkenis gemaakt. Bekeer en breng tot U zelf terug alle afdwalenden, help degenen die zoeken U te vinden, en laat al Uwe kinderen opwassen in de

Gebed voor de Avonddienst—*(vervolgd)*.

kennis en genade van de Here Jezus Christus. Zo zal Uwe Kerk bloeien en Uw koninkrijk uitgebreid worden tot aan de einden der aarde. Zegen ons dierbaar Land en de Staat, die ons regeert. Heil zij ons vaderland. Laat rijken en armen elkander ontmoeten, want Gij zijt hun Maker; en geef dat verdraagzaamheid en vergevingsgezindheid de kenmerken van onze Natie zijn. Genees en richt op de kranken, troost de verslagenen, kom de verdrukten ter hulpe, en ontferm U over gevangenen. Zegen dus alles wat op Uwen zegen wacht, naar de rijkdom van Uwe barmhartigheid in Jezus Christus, Uwe lieve Zoon en onze dierbare Zaligmaker.

Amen.

DE GODSDIENST OP DE DAG DES HEREN.

Des voormiddags komt het gehele huisgezin bij elkander, zoals reeds aanbevolen in de inleiding; zegge te tien, half tien of elf ure. De huisvader neme zijne plaats in aan het hoofd van de eetkamertafel; wanneer allen met hun Bijbeltjes (die maar 1s. kosten, of een Nieuw Testament met kolommen van Hollands en Engels naast elkander, voor 1s. 6d.) rondom aanzitten, de vriend en vreemdeling ook genodigd, en de onderhorigen een plekje aangewezen in gang of keuken. De vader begint met een versje uit Psalm en Gezang boek op te geven, of zelfs de Halleluja liederen; dan leest hij twee korte gedeelten van het Oude en Nieuwe Testament. Allen knielen of staan op, en zeggen de voorganger, des verkiezende, het "Onze Vader" na. Men zingt dan weer een versje, en de vader leest dan de preek welke in de laatste "Kerkbode" is verschenen, zo mooi, duidelik en stichtelik als hij kan. Daarna, als hij of niemand daar tegenwoordig uit zijn hoofd kan bidden, gebruike hij het gebed alhier aangegeven; terwijl allen zittende buigen, knielen, of opstaan. De slotzang worde dan hartelik, en ook staande, gezongen, misschien begeleid van het harmonium; en wanneer die ten einde is, zitte men stil voor een paar sekonden, om een dankgebedje voor zichzelf te doen. De ganse dienst is binnen één uur over, en ieder lid van het huis zal des te aangenamer voelen op die Zondag.

GEBED BIJ DE DIENST OP ZONDAG VOORMIDDAG.

Drie-enige God! Die de hemel en de aarde en al wat daarin is gemaakt hebt, Gij hebt gezegd: Naakt tot Mij en Ik zal tot u naken. Wij naderen voor Uw Aangezicht, op deze morgen, om U te loven en te prijzen met heilige eerbied, omdat wij gedenken dat Gij de Heilige zijt, en wij Uwe zondige schepselen zijn. Wij erkennen U, onze Vader! Als de Schepper van het Heelal en de Onderhouder van alle dingen. De dag is Uwe, ook is de nacht Uwe: Gij hebt het licht en de zon bereid: Gij hebt al de palen der aarde gesteld: zomer en winter, die hebt Gij geformeerd. Wij aanbidden U, Heer Jezus Christus! als de enige Middelaar Gods en der mensen, die Uwe ziel als een rantsoen voor velen gegeven hebt; en door Uwe bittere dood aan het Kruis, en Uwe heerlike opstanding uit de doden, het leven en de onverderfelikheid aan het licht gebracht hebt. Dit Evangelie willen wij op deze dag des Heren betrachten, wanneer wij Uw Woord lezen, naar de uitlegging daarvan luisteren, en zijne bestraffing en bemoediging ons toeëigenen willen. Gij zit aan de rechterhand van de Majesteit Gods als onze Hogepriester en Voorspraak; zend toch van daar de Heilige Geest op ons neer, opdat wij Zijne kracht uit de hoogte ontvangen mogen, en door Hem overtuigd worden van zonde, gerechtigheid

DE HUISELIKE GODSDIENST
(vervolgd).

Gebed bij de Dienst op Zondag Voormiddag
(vervolgd).

en oordeel. Geef ons, Here! een diep gevoel van onze nietigheid, onwaardigheid en zondigheid; doe verzoening over ons door het dierbaar bloed van Jezus Christus dat reinigt van alle zonden. Leer ons volkomen te vertrouwen op Zijne volkomene gerechtigheid en genoegdoening, en door het waarachtig geloof in Hem ingelijfd te worden, opdat wij het nieuwe leven deelachtig worden mogen, en alzo bekwaam gemaakt tot Uwe heilige dienst. Maak ons allen gewillig om onze zaligheid met vreze en beving uit te werken, opdat wij tot de heiligmaking geraken mogen, zonder welke niemand God zien kan.

Gij, alziende en alverzorgende, Almachtig Heer! kent de behoefte van een ieder hier tegenwoordig; vervul dezelve aan allen, zelfs boven bidden en verwachting. Wat wij vragen voor ons zelven, bidden wij ook hartelik voor anderen, voor onze betrekkingen, bekenden, vrienden, zelfs voor onze vijanden. Ontferm U, op deze heilige dag, over het gehele mensdom. Breid uw Koninkrijk uit over de ganse wereld: zend Uw licht en waarheid neder op alle gevestigde gemeenten, en gedenk vooral onze Kerk, welke wij liefhebben. Verbreek de werken des Satans, en laat het eeuwig Evangelie verspreid worden in alle oorden, tot in de donkere plaatsen waar heidenen wonen. Wees Uw oud volk Israel genadig, en breng de Mahomedaan tot de voeten van de ware Profeet. Zegen daartoe al Uwe dienstknechten, die Gij geroepen hebt om de blijde boodschap van verlossing te verkondigen, alle arbeiders in Uwe wijngaard, hetzij in de plaats van openbare eredienst, op de straat, de heggen en wegen, het hospitaal, de gevangenis, of de krankekamer. Wees elk huisgezin genadig, en zegen de jeugd; dat zij in dag en Sabbat-school toenemen in grootte, wijsheid en genade bij God en de mensen.

Gebed bij de Dienst op Zondag Voormiddag
(vervolgd).

Hoor het geroep der kranken en genees ze; verneem de zucht der beproefden en ongelukkigen; zie aan de moeite en het gebrek der armen; let op degenen die zonder hoop leven; en hoor, Gij God in de hemel! en help en vergeef allen. Zegen, wij bidden U de Overheid, van Zijne Majesteit de Koning tot de laagste burger, de Goeverneur, de Administrateurs, de Rechters, de beide Huizen der Wetgeving en het Ministerie dat onze Unie bestiert. Laat elk ambtenaar het heil des volks op het hart dragen en leiding en hulp alleen van U verwachten. O Heer! Geef ons als een land, in alle tijden van woeling, omwenteling en strijd, dat wij een stil en godzalig leven leiden. Schenk rust en kalmte vooral op deze dag, opdat hij ons allen zij een voorsmaak van de rust welke overblijft voor het volk van God. Dit alles smeken wij van U af, om Uws Naams wille. Amen.

ZONDAGSSCHOOLTJE OP BOEREPLAATS OF TE HUIS.

Als men onmogelik ter Kerk kan gaan op de Zondag, dan kon de onderwijzer of onderwijzeres op de plaats, de moeder, vader, opgegroeide zoon of vrome dochter in het huis, op het dorp of in de stad, de jongere broertjes en zusjes bij elkander brengen; en ook de kinderen van de bijwoners of arme huisgezinnen, die te ver van de Dorpskerk wonen, uitnodigen om mede te doen. De zonen en dochters, die voornemens zijn lidmaten te worden, konden dan ook er bij wezen, om het Kort Begrip of Katekisatie Boek en de Kinder-Bijbel (of van wijlen Prof. Murray of Ds. W. J. Conradie) te leren, en de vragen op te zeggen. Men opene de kleine aangename dienst, zegge te 3.30 n.m. in de zomer, en 3 n.m. in de winter, met een psalm, gezang of Halleluja lied; en zegge het Onze Vader luid op, allen daarin deelnemende. Daarna ga men samen de lessen na, welke, elke week voor elke Zondag van het jaar, worden gevonden in de "Kerkbode"; legge ze uit en doe de vragen als men enigszins daartoe in staat is. Na een ruim halfuurtje, sluite men met een of twee liederen; en het onderstaand gebed, als niemand uit het hoofd kan bidden, worde gebruikt. Deze korte dienst breekt de schijnbare lange en vervelende achtermiddag, waarin onze jonge mensen, vooral in de steden en dorpen, van 14 tot 18 jaren oud, de godsdienst ongewoon worden, en door vermaak, kuieren, rondlopen, en wat dies meer zij, voor maatschappij zo wel als gemeente verloren gaan.

GEBED VOOR DE ZONDAGSSCHOOL.

Lieve Heiland! Vriend van kinderen, wij danken U van harte dat wij bij elkander zijn geweest, om Uw Woord te lezen en te leren. Zegen het onderwijs dat wij ontvangen hebben: maak ons zoet en gehoorzaam, en geef ons genade U boven alles lief te hebben, en onze naaste als ons zelve. Vergeld aan onze onderwijzers en onderwijzeressen het goede dat zij met ons bedoeld hebben, en laat geen enkel van hunne woorden ter aarde vallen. Denk aan de duizenden van kinderen en jonge mensen die verloren zullen gaan, tenzij Gij hen brengt tot de kennis der waarheid. Vergeef ons de zonden onzer jeugd: maak ons blijde, moedig, en ijverig; en help ons deze dag heilig te houden tot Uwe eer en onze zaligheid. Amen.

GEBED VOOR DE ZONDAG AVOND.

Lieve Heiland! Blijf met ons; want het is bij de avond en de dag is gedaald. Gij hebt op deze, Uwe dag, met ons aangezeten, en ons het brood der natuur zo vrij en mild gegeven in het aangename, gezellige en tastbare dat ons van alle zijden omringt. De wereld is des Heren, mitsgaders hare volheid, en Zijne voetstappen druipen overal

DE HUISELIKE GODSDIENST
(vervolgd).

Gebed voor de Zondag Avond—(*vervolgd*).

van vettigheid. Wanneer Gij, onze God! regen en vruchtbare jaren geeft, goed doende uit de hemel, dan is onze beker overvloeiende, een schone erfenis is ons geworden, en de snoer zijn ons dan in liefelike plaatsen gevallen. Voor alle voorrechten, voorspoed en vergenoeging, welke Gij ons in dit tranendal schenkt, brengen wij U, van avond, de hulde onzer harten toe. Wanneer Uwe kastijdende hand op ons ligt, en Uwe straffen in droogte, verdrukking en verlies, in onvrede en strijd, in gebrek en nood, ons treffen, dan wensen wij niet te vergeten dat des avonds vernacht het geween, maar des morgens is er gejuich; en dat Gij in Uwe wijze voorzienigheid het zo bestellen kunt, dat het gelaat des aardrijks verandert, en de wildernis bloeit als de roos.

Barmhartige God! Vergeef het ons dat wij van nature zo onverstandig en traag van hart zijn, om te geloven al hetgeen de Profeten gesproken hebben. Wij hebben Uw Woord in de openbare eredienst, of in onze eigene woning vernomen, en de Schriften zijn ons uitgelegd. O! Open ons gedurig het verstand, opdat wij die Schriften verstaan, want wij onderzoeken ze en menen in dezelve het eeuwige leven te vinden, en zij zijn het die van Christus dood en opstanding getuigen. Mogen de prediking en het onderzoek van het eeuwig Evangelie ons altijd doen gevoelen: was ons hart niet brandende in ons als de Zaligmaker tot ons sprak op de levens weg, en ons de Schriften opende. Zegen genadiglik de dierbare en liefelike boodschap, die Gij ons toegezonden hebt; en laat dat Woord ten allen tijde een vrije loop hebben in ons persoonlik, huiselik en openbaar leven; zodat wij vooral in deze week, welke wij begonnen zijn in Uwe Naam, bevonden worden niet alleen de hoorders maar de daders van hetzelve te zijn.

O God! Heer en Meester van de persoon en tegelijk van het huisgezin! Zegen ons als ouders, opdat wij weten mogen ons huis recht te bevelen, en onze kinderen op te brengen in de vermaning en vreze des Heren. Geef toch dat onze zonen worden als planten, die groot geworden zijn in hunne jeugd, en onze dochteren als hoekstenen uitgehouwen naar de gelijkenis van een paleis. Gedenk in Uwe genade ook aan de onderhorigen die op onze plaats

Gebed voor de Zondag Avond—(*vervolgd*).

wonen of in ons huis arbeiden. Maak hen gehoorzaam en gewillig om ons getrouw te bedienen, en ons lankmoedig en liefhebbend, zodat wij elkanders lasten kunnen dragen, en alzo de wet van Christus vervullen.

Hoofd Uwer gemeente op aarde! Uwe rijke zegen ruste op al de godsdienstige verrichtingen van deze dag—de prediking des Evangelies, de verzorging der behoeftigen, de verpleging der kranken, de uitoefening van liefdadigheid, en het bezoeken dergenen die in de kerken zitten, of in ellende der ziele, of lijden des lichaams verkeren. Breid Uw Koninkrijk overal uit, in alle landen van het Christendom en het Heidendom. Laat Uw oud volk Israël U beginnen te erkenen als de ware Messias, en de halve maan van het Islamisme wijke voor de volle Zon der gerechtigheid. Immers zijn de Natieën Uw erfdeel; laat de dag spoedig aanbreken wanneer de koninkrijken der aarde zullen worden het eigendom van God en Zijn Christus. Ontferm U over degenen die deze Uwe heilige dag, ontheiligd hebben in vermaak, onverschilligheid, werelddienst en openbare zonde; en help de goddeloze zijne weg te verlaten en zich tot den Here te bekeren. Dat de zoekende ziel rust vinde voor het hol van haar wankelende voet in de zachtmoedige en nederige Heiland, en Uwe kinderen tot koningen en priesters worden Gode, Uwe Vader.

Wij gaan de nacht in; bewaar ons, Gij, O Wachter Israëls! wanneer wij in de slaap meer aan de dood dan iets anders gelijken. Voer ons over tot de morgen van de werkweek, en laat ons dan verfrist in het lichaam, en geschoord in de geest, gereed zijn om alle plicht, welke Gij ons oplegt, met lust en moed te aanvaarden. Al deze dingen smeken wij U, liefdevolle God en hemelse Vader! in de naam van onze dierbare Heiland, Jezus Christus, en door de kracht des Heiligen Geestes.

Amen.

KORT GEBED BIJ HET KRANKBED.

Onze hemelse Vader, die vol van ontferming zijt, zie neder in Uwe grote genade op deze kranke en ontferm u over hem (of haar). Verzacht zijn (of haar) zwaar lijden en maak hem (of haar) geduldig en gedwee. Spaar dit leven ter wille van het huisgezin waarvoor hij (of zij) nog zo nodig is. Richt hem (of haar) wederom op, opdat hij (of zij) U ere, als Gij hem (of haar) zult geholpen hebben uit de dag der benauwdheid, waarin wij allen U aanroepen. Is Uw onverbiddelike en heilige Wil anders met hem (of haar), bereid hem (of haar) geheel en al voor de laatste vijand en de pijnlike ure des afscheids. Vergeef hem (haar) elke en alle zonden van het ganse afgelopen leven, en was hem (haar) rein in het bloed van Uwe Heilige Zoon, het Lam Gods, dat de zonde der wereld wegneemt. De liefde Gods worde in zijn (haar) hart uitgestort door de Heiligen Geest. Geef kalmte, geloof en volkomene rust aan zijne (hare) ziel, opdat hij (zij) vrijmoedig belijde: hetzij dat ik leef hetzij dat ik sterf, ik ben des Heren. Het leven is mij Christus en het sterven mijn gewin.

Amen.

KORT GEBED BIJ HET STERFBED.

O Here, alle dingen zijn nog bij U mogelik; kan het zijn, spaar toch het leven van deze kranke, zelfs wanneer de geneesheer en wij de hoop opgeven. Moet hij het leven met de eeuwigheid verwisselen, breng hem (haar) veilig door de poort van de akelige dood naar de gewesten van rust en vrede, in de woningen van des Vaders huis. Zend Uwe gedienstige engelen om zijne (hare) vertrekkende geest te begeleiden naar de blijvende stad waar niemand zegt: Ik ben ziek. Doe, barmhartige God! naar Uwe wil met ons allen, en maak ons, die nagelaten worden, tevreden met ons lot, wachtend op U, rustend op Uwe genade, en vertrouwend op Uw alvermogen, om Jezus wille.

Amen.

BEGRAFENIS FORMULIER.

MEN brenge al de betrekkingen en vrienden, die opgekomen zijn, bij elkander in de eetzaal of voorkamer. Zij kunnen, als er niet plaats genoegzaam is, in de gangen, bij de deuren of vensteren van het sterfhuis staan. Soms is het zeer gewenst om de plechtigheid te doen verrichten op de stoep, onder de veranda of bomen; en kan de lijkkist op bokken of stoelen gelegd worden, zodat dezelve zichtbaar is, nadat de familie afscheid genomen heeft en zij toegeschroefd is. Kan de Leraar niet tegenwoordig zijn, dan stelle men een koster aan om alles te regelen; en één of ander broeder der gemeente die het stichtelik kan doen, worde gevraagd om de dienst te leiden.

De voorganger geve dan een of twee versjes op om te zingen uit de volgende: Ps. 146 : 3, Ps. 42 : 7, Ps. 130 : 1, 4, Gez. 20 : 1, 4, Gez. 58 : 7, Gez. 68 : 3, 7, Gez. 83 : 1, 3, Gez. 21 : 4, Gez. 186 : 3, 5, Gez. 181 : 1, enz.; of een toepasselik versje uit de Halleluja Liederen.

Als het een oude man of oude vrouw is, die overleden is, dan leze men een of ander gedeelte van de Bijbel, zoals Job 14, Psalm 90, 2 Korinthe 5 : 1-11, 1 Korinthe 15 : 42-58, Openbaring 7 : 9-17.

Voor een man of vrouw van middelbare leeftijd zijn toepasselik 2 Samuel 1 : 17-27, Psalm 39 : 5-14, Psalm 103 : 8-22, Johannes 11 : 14-45, Handelingen 9 : 36-43. 1 Thessalonicensen 4 : 13 tot 5 : 10, Openbaring 21 : 1-8, 22 : 1-5.

Bij de dood van een jongeling of jongedochter kan men gebruiken: Klaagliederen van Jeremia 3 : 22-42, Prediker 12 : 1-7, 2 Korinthe 4 : 7-18, Lukas 7 : 11-17, Johannes 4 : 46-54, Hebreuwen 12 : 1-11, Openbaring 22.

Bij het sterfgeval van een kind, zijn zeer troostend: 2 Samuel 12 : 15-23, Markus 5 : 22-24, 35-43, Lukas 18 : 15-17.

Zelfs voor een getrouw bediende kan de baas of nooi lezen: Genesis 35 : 1-13, Lukas 7 : 1-10, Handelingen 14 : 8-18, 20 : 7-12, 17 : 22-24, Romeinen 1 : 18-21, Openbaring 20 : 11-15.

Na het lezen van de Schrift, doe men het gebed, als volgt:

" O Almachtige en Eeuwige God; de toevlugt en schuilplaats van uw volk in alle geslachten, dezelfde gisteren en heden, en tot in der eeuwigheid, die alleen onsterfelijkheid bezit: wij danken U dat wij, die in het stof wonen, en wier dagen zijn als eene afgaande schaduw, ons vertrouwen op U mogen stellen. Wij erkennen, Hemelsche Vader! Uw goddelijk regt om met ons naar uw welbehagen te doen. Wij belijden dat wij tegen U gezondigd hebben en geen de minste Uwer zegeningen waardig zijn; in gedachten, woorden en werken, hebben wij allen Uwe Heilige Wet overtreden, en derven wij Uwe heerlijkheid. Wij aanbidden U omdat er bij U vergeving is, opdat Gij gevreesd wordt, en omdat Gij in den dood des zondaars geen behagen hebt. Daar Gij ons heden roept om bij het graf te staan, het huis der zamenkomst aller levenden, geef ons thans onder een diepen indruk te verkeeren van de zondigheid der zonde, van de heiligheid Uwer Wet, van de grootheid Uwer vergevende liefde, en van de kortheid en onzekerheid onzes levens op aarde. Schrijf op onze harten, door den Heiligen Geest, de lessen, zoo van Uwe Voorzienigheid als van Uw Woord; en leer ons alzoo onze dagen tellen, opdat wij een wijs hart mogen bekomen.

Geprezen zij Uw groote Naam, dat Gij het leven en de onsterfelijkheid hebt aan het licht gebragt, door het Evangelie van onzen Heer en Zaligmaker Jezus Christus. Met blijdschap des harten gelooven wij de verzekeringen van Uw Woord, dat zij die in Christus ontslapen zijn niet vergaan, maar Gode leven, Zijn aangezigt ziende, en eeuwige zaligheid genieten.

Geef dat wij door het geloof tot het hemelsche Jeruzalem en de geesten der volmaakte regtvaardigen mogen komen. Doe ons navolgers zijn van hen die door geloof en lijdzaamheid, de beloften beërven; opdat wij gelijk zij, belijden mogen dat wij pelgrims en vreemdelingen op aarde zijn, die een beter land zoeken, en door Uwe genade bereid zijn om in te gaan in de rust die overblijft voor het volk van God.

Wij bidden U, O God van alle vertroosting! zie in genade neder op hen die door dezen slag getroffen zijn. Heilig aan hen deze kastijding Uwer hand, en sterk hen met Uwe genade. Laat hen Uwe nabijheid liefelijk onder-

BEGRAFENIS FORMULIER.
(vervolgd).

vinden. Geef, dat daar nu aardsche lichten worden uitgebluscht, en aardsche vertroostingen ontbreken, het vooruitzigt op de eeuwige heerlijkheid als een licht op hun pad moge vallen, en hun geloof versterken om Uwe dierbare belofte aan te grijpen. Laat iedere murmereerende gedachte tot zwijgen worden gebragt, en geef dat zij met de onderworpenheid des geloofs mogen zeggen: "Niet onze wil, maar Uw wil geschiede!" Zie in teedere liefde en ontferming neder op allen die het verlies van geliefde betrekkingen en vrienden betreuren. Mogen zij, bij al de verdrukking die zij in de wereld ondervinden, Uwen vrede hebben.

Laat, O Heer! Een ieder onzer door Uwe genade zoo leven als die beide den dood en de opstanding verwachten. En daar wij noch den dag noch de ure weten, waarin de Zoon des menschen komen zal, wil ons helpen om in gedurige en waakzame voorbereiding te leven, zoodat wij niet bevreesd noch beschaamd mogen zijn om onzen Heer te ontmoeten.

Maar laat ons van onze zonden in het dierbaar bloed van Christus gereinigd, en door Zijn Geest geheiligd, een overvloedige toegang verleend worden tot dat heerlijk koninkrijk des vredes, waar noch dood, noch zonde, noch rouw kan binnen komen; door Hem die voor onze zonden gestorven is, maar opgewekt is om onze regtvaardigmaking en nu voor eeuwig leeft bij U, den Vader en den Heiligen Geest, wien zij de eer en heerlijkheid.—Amen."

Men kan bij de opname van het lijk Gezang 20 : 9 zingen.

Bij het graf, waarheen men stichtelik, twee aan twee, moet wandelen, worde het lijk voor een ogenblik, zonder gemompel, op de planken die over de opening in de aarde aangebracht zijn, geplaatst. Worde dan plechtig en duidelik gelezen Zacharia 11 : 1-3, Amos 3 : 6-8, en verder:

"Wij weten dat onze vriend (of vriendin) opstaan zal in de opstanding ten laatste dage. Jezus Christus, onze Heer en Zaligmaker, Gods Zoon, wiens dierbaar bloed reinigt van al onze zonden, is de opstanding en het leven. Hij heeft de onsterfelikheid en het leven aan het licht gebracht. Die, in Hem gelooft, zal leven, al ware hij ook gestorven. En een iegelik die leeft en in Hem gelooft, zal niet sterven in de eeuwigheid. Dat geloven wij bij dit open graf."

Nu wordt het lijk stil, zacht, zonder praten, in de groeve neergelaten en het volgende gezegd:

"Daar het den Almagtigen God, den Heer van leven en dood, behaagd heeft den geest van onzen ontslapen broeder (of zuster) te doen wederkeeren tot God die hem gegeven heeft, en die gesproken heeft: Stof zijt gij, en tot stof zult gij wederkeeren, leggen wij nu zijn (of haar) ligchaam weg in het graf, tot op dien dag, wanneer allen die in de graven zijn, de stem des Zoons van Gods zullen hooren, en uitgaan zullen, die het goede gedaan hebben, tot de opstanding des levens, en die het kwade gedaan hebben, tot de opstanding der verdoemenis.

Daarom geliefden! Verwachtende deze dingen, benaarstigt u, dat gij onbevlekt en onbestraffelijk van Hem bevonden moogt worden in vrede."

Men zinge nu hartelik Gez. 22 : 1, 3, of Gez. 182 : 1, 3 of 4, of 'n lied uit de Halleluja.

Ten slotte bidde de voorganger de zegen af aldus:

"De God nu des vredes, die den grooten Herder der Schapen, door het bloed des eeuwigen Testaments, uit de dooden heeft wedergebragt, namelijk, onzen Heer Jezus Christus; die volmake u in alle goed werk, opdat gij Zijnen wil moogt doen; werkende in u hetgeen voor Hem welbehagelijk is, door Jezus Christus; denwelken zij de heerlijkheid in alle eeuwigheid.—Amen."

De koster kan dan uit naam van de nagelatene familie de aanwezigen bedanken voor de laatste eer bewezen aan de overledene.

BLADWIJZER.

GEMEENTEN, PLAATSEN, Enz.

GEMEENTEN, PLAATSEN, Enz.
(vervolgd).

PREDIKANTEN EN ANDEREN.

PREDIKANTEN EN ANDEREN.
(vervolgd).

PREDIKANTEN EN ANDEREN.

(vervolgd).

CAPE TIMES LTD
Printers CAPETOWN

